ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“
Прокупље

за период од 01.09.2026. до 31.08.2030.год.

У Прокупљу, јун 2026. године

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

САДРЖАЈ

1. УВОД И ПОЛАЗИШТА ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 4
2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 7
3. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ 8
4. ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ 9
5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 9
6. НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ПРЕМА НИВОУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 10
7. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА 10
8. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА 15
8.1. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (I–IV РАЗРЕД) 16
8.1.1. Заједнички програмски оквир остваривања програма обавезних предмета у првом циклусу 16
8.1.2. Појединачни програми обавезних предмета у првом циклусу 17
8.2. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (V–VIII РАЗРЕД) 19
8.2.1. Заједнички програмски оквир за обавезне предмете у другом циклусу основног образовања и васпитања (v–viii разред) 19
8.2.2. Појединачни програми обавезних предмета у другом циклусу 20
9. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ ПО РАЗРЕДИМА 24
10. ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА 24
11. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ 25
12. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ 26
13. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ 27
14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА 29
15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ 30
16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ 31
17. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ 32
18. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ 33
19. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈЕ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД 34

1. УВОД И ПОЛАЗИШТА ЗА ИЗРАДУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу доноси се за период од четири године и представља основни програмски документ којим се утврђује начин остваривања образовно-васпитног рада у школи. Школски програм је израђен у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, Законом о основном образовању и васпитању, као и са важећим подзаконским актима и стручним упутствима Министарства просвете која уређују област основног образовања и васпитања.

Полазиште за израду Школског програма представља Развојни план школе за период 2026–2031. године, који је заснован на резултатима спољашњег вредновања квалитета рада установе, самовредновања рада школе, анализи образовних постигнућа ученика, SWOT анализи, као и на сагледавању реалних ресурса и потреба ученика, родитеља и локалне заједнице. Школски програм је у функционалној вези са Развојним планом и представља инструмент његове реализације у области образовно-васпитног рада. Вертикална повезаност наставних садржаја прати се на нивоу образовних циклуса и предметних већа, у циљу обезбеђивања континуитета у учењу и поступног развоја знања и вештина ученика.“

У изради Школског програма уважавају се утврђени развојни приоритети школе, дефинисани у Развојном плану по областима квалитета, посебно у областима програмирања и планирања, наставе и учења, образовних постигнућа ученика, подршке ученицима, етоса и организације рада школе. Циљеви, садржаји и начини остваривања Школског програма осмишљени су тако да доприносе реализацији развојних циљева школе и унапређивању квалитета образовно-васпитног рада.

Школски програм је усклађен са начелима израде школског програма утврђеним чланом 28. Закона о основном образовању и васпитању. Програм је усмерен на процесе и исходе учења, заснован на образовним стандардима и исходима, уважава узрасне и индивидуалне карактеристике ученика, обезбеђује хоризонталну и вертикалну повезаност наставних садржаја и подстиче примену активних, кооперативних и искуствених метода наставе и учења.

Посебна пажња у Школском програму посвећена је уважавању индивидуалних разлика међу ученицима, обезбеђивању додатне и индивидуализоване подршке ученицима, као и повезивању наставних садржаја са искуствима и знањима које ученици стичу ван школе. Школски програм подстиче развијање позитивног односа ученика према школи и учењу, као и развој кључних компетенција за целоживотно учење.

Школски програм садржи јасно дефинисане начине праћења и вредновања његове реализације, који су усклађени са Планом праћења и вредновања Развојног плана школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање квалитета наставе и учења, као и за измене и допуне појединих делова Школског програма у току његовог остваривања, у складу са потребама ученика и школе.

Школски програм је израђен као резултат сарадње органа управљања, стручних тела и тимова школе, уз уважавање мишљења ученика, родитеља и представника локалне заједнице, чиме се обезбеђује његова заснованост на реалним потребама и могућностима школе и његова примена у свакодневној образовно-васпитној пракси.

ПОЛАЗНЕ ПРАВНЕ ОСНОВЕ ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Приликом израде Школског програма користили су се следећи документи:

1. Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 (др. закон), 27/2018(др. закон), 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023, 19/2025)
2. Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 (др. закон), 10/2019, 129/2021, 129/2021 (др. закон), 92/2023, 19/2025)
3. Правилник о стандардима образовних постигнућа за крај првог циклуса основног образовања и за крај основног образовања (“Службени гласник РС”, бр. 104/2024);
4. Правилник о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“, бр. 1/2011-1, 1/2012-1, 1/2014-1, 12/2014-1, 2/2018-1, 3/2021-54, 14/2022-49, 4/2023-1, 5/2023-5 (исправка)
5. Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС- Просветни гласник“, бр. 10/2017, 12/2018, 15/2018, 18/2018, 1/2019, 2/2020, 16/2022, 1/2023-79 (исправка), 13/2023, 14/2023, 11/2024)
6.Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС- Просветни гласник“, бр. 15/2018, 18/2018, 3/2019, 3/2020, 6/2020, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 3/2024)
7. Правилник о плану наставе и учења за седми и осми разред основног образовања и васпитања (Сл.гласник РС-Просветни гласник“, бр. 18/2018, 13/2023)
8. Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања: („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 16/2018, 3/2019, 5/2021, 13/2023)
9. Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019, 1/2020, 6/2020, 7/2022, 13/2023) 10. Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019, 6/2020, 7/2021, 1/2023, 13/2023)
11. Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019, 1/2020, 6/2020, 8/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023)
12. Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019, 2/2020, 6/2020, 5/2021, 17/2021, 16/2022, 13/2023, 14/2023, 4/2024)
13. Правилник о наставном плану и програму Верска настава за основну школу (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 5/2001, 23/2004, 9/2005, 2/2008, 7/2008, 11/2016);
14. Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС“, бр. 30/2019);
15. Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе („Службени гласник РС – Просветни гласник", бр 5/2019, 16/2020);
16. Правилник о условима и поступку напредовања ученика основне школе ("Службени гласник РС", бр. 47/94);
17. Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник", бр. 2/92 и 2/2000);
18. Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“, број 22/05, 51/08, 88/2015, 105/2015, 48/2016, 9/2022);
19. Закон о уџбеницима (“Службени гласник РС”, бр. 27/2018, 92/2023);
20. Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутство о њиховој употреби (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 42/2016, 45/2018);
21. Правилник о плану уџбеника (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 9/2016-161, 10/2016-276 (исправка), 10/2017, 11/2019, 7/2021);
22. Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја (“Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 3/2021)

23. Правилник о изменама Правилника о степену и врсти образовања наставника и стручних сарадника у основној школи („Службени гласник РС – Просветни гласник", бр. 11/12, 15/13, 2/16, 10/16, 11/16, 2/17, 3/17, 13/18, 11/19, 2/20, 8/20, 16/20, 19/20, 3/21, 4/21, 7/21, 18/21, 1/22, 2/22, 5/22, 6/22, 10/22, 7/2023);
24. Правилник о степену и врсти образовања наставника који изводе образовно васпитни рад из изборних предмета у основној школи ("Службени гласник РС - Просветни гласник", 11/12, 15/13, 10/16, 11/16, 2/17, 11/17, 16/20, 3/21, 7/23);
25. Правилник о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“, бр.109/2021);
26. Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника ("Службени гласник РС – Просветни гласник", бр. 5/12 и 6/2021);
27. Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС“, бр. 14/2018, 1/2024);
28. Правилник о вредновању квалитета рада установе ("Сл. гласник РС", бр. 10/2019)
29. Правилник о стандардима компетенција директора установа образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 38/13);
30. Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 10/2024);
31. Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС“, бр. 11/2024);
32. Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности („Службени гласник РС“, бр. 65/18);
33. Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада („Службени гласник РС“, бр. 10/24);
34. Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС“, бр. 74/18);
35. Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС“ , бр. 80/18);
36. Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи („Службени гласник РС“, бр. 74/18);
37. Правилник о начину организовања наставе за ученике који су на дужем кућном и болничком лечењу („Службени гласник РС“ , бр. 66/18);
38. Упутство за доношење општег акта о заштити и безбедности деце и ученика у установама образовања и васпитања („Службени гласник РС“ , бр. 67/22)
39. Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године ("Службени гласник РС", број 63 од 23. јуна 2021.)
40. Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025.г. („Службени гласник РС“, бр. 22/2015)
41. Оквир дигиталних компетенција – Наставник за дигитално доба 2019. Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2019.
42. Правилнико о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа (бр. 715/22 од 30.11.2022.)
43. Безбедност и здравље на раду - Акт школе бр.
44. Препоруке за планирање образовно-васпитног рада у складу са новим програмима наставе и учења за основно образовање и васпитање (Упутство Министарства просвете, науке и технолошког развоја, бр. 1272/2018 од 9.7.2018. године)
45. Школски развојни план за период 2022. до 2027. године
46. Резултати добијени процесом самовредновања
47. Статут школе бр. Од 2022. године

2. НАЧЕЛА ИЗРАДЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм утемељен је на начелима:

1) усмерености на процесе и исходе учења;
2) заснованости на стандардима, уз систематско праћење и процењивање квалитета програма;
3) уважавања узрасних карактеристика у процесу стицања знања и вештина, формирања ставова и усвајања вредности код ученика;
4) хоризонталне и вертикалне повезаности у оквиру предмета и између различитих наставних предмета;
5) поштовања индивидуалних разлика међу ученицима у погледу начина учења и брзине напредовања, као и могућности личног избора у слободним активностима;
6) заснованости на партиципативним, кооперативним, активним и искуственим методама наставе и учења;
7) уважавања искуства, учења и знања која ученици стичу ван школе и њихово повезивање са садржајима наставе;
8) развијања позитивног односа ученика према школи и учењу, као и подстицања ученикове интересовања за учење и образовање у току целог живота;
9) коришћења позитивне повратне информације, похвале и награде као средства за мотивисање ученика;
10) уважавање узрасних карактеристика у процесу психофизичког развоја обезбеђивањем услова за живот и рад у школи.

3. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Циљеви Школског програма Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу утврђени су у складу са циљевима и приоритетима Развојног плана школе за период 2026–2031. године и усмерени су на систематско унапређивање квалитета образовно-васпитног рада, постигнућа ученика и целокупног функционисања школе. Циљеви Школског програма представљају програмску основу за остваривање развојних циљева школе у области наставе и учења и служе као полазиште за планирање, реализацију и вредновање образовно-васпитног рада.

Општи циљ Школског програма

Општи циљ Школског програма је обезбеђивање квалитетног, подстицајног, безбедног и инклузивног образовно-васпитног окружења које омогућава сваком ученику да развија своје способности, остварује образовне и васпитне исходе у складу са сопственим могућностима и активно учествује у процесу учења и живота школе.

Посебни циљеви Школског програма

Посебни циљеви Школског програма изведени су из развојних приоритета школе по областима квалитета и усмерени су на:

1. **Унапређивање квалитета програмирања, планирања и извештавања образовно-васпитног рада,** кроз јасну повезаност Школског програма, Развојног плана и Годишњег плана рада школе, као и кроз систематско праћење и вредновање остваривања планираних активности (област 8.1 Развојног плана).
2. **Унапређивање наставе и учења**, кроз развој наставне праксе усмерене на ученике, примену активних, кооперативних и истраживачких метода рада, јачање хоризонталне и вертикалне повезаности наставних садржаја и доследно планирање процеса и исхода учења (област 8.2 Развојног плана).
3. **Подизање нивоа образовних постигнућа ученика,** кроз систематско праћење напредовања ученика, анализу резултата унутрашњих и спољашњих провера знања, унапређивање допунске и додатне наставе и коришћење резултата вредновања у функцији даљег планирања наставе и учења (област 8.3 Развојног плана).

4. **Јачање система подршке ученицима,** посебно ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и ученицима са израженим способностима, кроз индивидуализовани приступ, сарадњу наставника и стручних сарадника и активно укључивање родитеља у процес подршке ученицима (област 8.4 Развојног плана).
5. **Очување и унапређивање позитивног етоса школе,** кроз развијање безбедног, подстицајног и инклузивног школског окружења, неговање међусобног уважавања, сарадње и одговорности, као и јачање васпитне улоге школе у сарадњи са породицом и локалном заједницом (област 8.5 Развојног плана).
6. **Унапређивање организације рада школе и управљања људским и материјалним ресурсима,** ради стварања услова за квалитетну реализацију наставе и других образовно-васпитних активности, подршке професионалном развоју запослених и функционалног коришћења расположивих ресурса школе (област 8.6 Развојног плана).

Циљеви Школског програма остварују се кроз програме наставе и учења, ваннаставне активности, програме подршке ученицима, сарадњу са родитељима и локалном заједницом, као и кроз континуирано праћење и вредновање квалитета рада школе, у складу са Развојним планом школе.

3. НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Основна школа „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу остварује програме основног образовања и васпитања у складу са Законом о основном образовању и васпитању и важећим плановима и програмима наставе и учења које доноси надлежни орган.

Школа реализује:

1. **Програм основног образовања и васпитања за први циклус** (I–IV разред), у трајању од четири године, у складу са планом наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања.
2. **Програм основног образовања и васпитања за други циклус** (V–VIII разред), у трајању од четири године, у складу са планом наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања.

Образовно-васпитни рад остварује се у матичној школи у Прокупљу и у издвојеним одељењима школе, у складу са законом и условима рада, уз обезбеђивање једнаких услова за образовање и васпитање свих ученика.

У оквиру школског програма школа реализује:

- програме обавезних и изборних предмета,
- програме обавезних и факултативних активности,
- програме допунске и додатне наставе,
- програме подршке ученицима који се образују по индивидуалном образовном плану,
- програме ваннаставних активности, културних и спортских активности,
- друге програме утврђене школским програмом, у складу са потребама ученика и могућностима школе.

Трајање школског програма утврђује се на период од четири године, док се поједини његови делови, у складу са Законом, могу унапређивати и допуњавати током његовог остваривања, на основу резултата праћења и вредновања квалитета рада школе.

4. ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Школски програм Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу остварује се **на српском језику**.
За ученике који не познају или недовољно познају српски језик, школа, у складу са законом и важећим подзаконским актима, може да организује **програм за стицање елементарних знања из српског језика**, односно **програм српског језика као страног**, ради обезбеђивања равноправног укључивања ученика у образовно-васпитни рад.

5. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу остварује се кроз планиран, систематичан и континуиран образовно-васпитни рад, у складу са циљевима школског програма, развојним приоритетима школе и начелима израде школског програма утврђеним законом.
Остваривање школског програма заснива се на повезаности **Школског програма, Развојног плана школе и Годишњег плана рада школе**, чиме се обезбеђује јединствено програмирање, планирање, реализација и вредновање образовно-васпитног рада у школи.

Начин остваривања наставе и учења
Образовно-васпитни рад реализује се кроз наставу обавезних и изборних предмета, уз примену различитих облика рада и наставних метода које подстичу активно учешће ученика у процесу учења. Настава је усмерена на процесе и исходе учења и заснива се на уважавању узрасних и индивидуалних карактеристика ученика, као и на примени активних, кооперативних, истраживачких и искуствених метода рада.
У планирању и реализацији наставе обезбеђује се хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја, као и међупредметно повезивање, у циљу развијања функционалних знања, вештина и компетенција ученика. Наставни процес подстиче повезивање наставних садржаја са искуствима ученика и знањима стеченим ван школе.

Подршка ученицима и индивидуализација рада
Остваривање школског програма подразумева системску подршку свим ученицима, у складу са њиховим образовним и васпитним потребама. Посебна пажња посвећена је ученицима којима је потребна додатна образовна подршка, као и ученицима са израженим способностима, кроз индивидуализовани приступ, допунску и додатну наставу и примену индивидуалних образовних планова, у складу са прописима.
Школа подстиче сарадњу наставника, стручних сарадника и родитеља у планирању и остваривању подршке ученицима, у циљу обезбеђивања оптималних услова за напредовање сваког ученика.

Ваннаставне активности и васпитни рад
Школски програм остварује се и кроз ваннаставне активности, културне, спортске и слободне активности ученика, које доприносе развоју интересовања, социјалних вештина, одговорности и позитивног односа ученика према школи. Васпитни рад усмерен је на развијање позитивне школске климе, безбедног и подстицајног окружења и неговање вредности међусобног уважавања, сарадње и одговорности.

Праћење и вредновање остваривања школског програма
Остваривање школског програма прати се и вреднује континуирано, у складу са утврђеним процедурама и Планом праћења и вредновања Развојног плана школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање квалитета наставе и учења, подршке ученицима и укупног образовно-васпитног рада школе, као и за измене и допуне појединих делова школског програма у току његовог остваривања.

Резултати праћења и вредновања образовно-васпитног рада користе се као основ за унапређивање наставних стратегија, прилагођавање начина рада и планирање додатне подршке ученицима, у складу са утврђеним образовним стандардима и развојним приоритетима школе.

6. НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ПРЕМА НИВОУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Школски програм Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу прилагођава се нивоу образовања и васпитања ученика у складу са њиховим узрасним, развојним и индивидуалним карактеристикама, као и специфичностима образовно-васпитног рада у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања.

Прилагођавање у првом циклусу основног образовања и васпитања (I–IV разред)
У првом циклусу основног образовања и васпитања, школски програм прилагођава се развојним потребама ученика млађег школског узраста и усмерен је на постепено увођење ученика у процес учења, развијање основних знања, вештина и навика, као и на подстицање мотивације за учење. Настава се организује кроз интегрисан приступ наставним садржајима, примену разноврсних наставних метода и облика рада, уз нагласак на активном учешћу ученика, искуственом учењу и развијању функционалних знања.

Прилагођавање у другом циклусу основног образовања и васпитања (V–VIII разред)
У другом циклусу основног образовања и васпитања, школски програм прилагођава се развојним карактеристикама ученика старијег школског узраста и усмерен је на продубљивање и систематизацију знања, развијање критичког мишљења, самосталности у учењу и одговорности ученика за сопствени напредак. Настава се реализује кроз предметну наставу, уз примену различитих наставних метода које подстичу активност, истраживање и сарадњу ученика, као и кроз међупредметно повезивање наставних садржаја.

Индивидуализација и подршка ученицима
Прилагођавање школског програма обухвата и индивидуализацију образовно-васпитног рада у складу са потребама, могућностима и интересовањима ученика. За ученике којима је потребна додатна образовна подршка, као и за ученике са израженим способностима, примењују се одговарајући облици прилагођавања наставе и подршке, укључујући допунску и додатну наставу и индивидуалне образовне планове, у складу са законом и важећим прописима.

7. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

План наставе и учења Основне школе „Ратко Павловић Ћићко“ у Прокупљу представља основу за остваривање циљева Школског програма и развојних приоритета школе утврђених Развојним планом школе. План наставе и учења утврђује структуру, обим и распоред наставних и образовно-васпитних активности у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања, у складу са законом и важећим плановима наставе и учења које доноси надлежни орган.
План наставе и учења обухвата:

- наставу обавезних предмета,

- наставу изборних предмета,
- обавезне и факултативне активности,
- програме допунске и додатне наставе,
- ваннаставне активности ученика.

План наставе и учења заснива се на исходима учења и образовним стандардима, а његова реализација усмерена је на развој функционалних знања, вештина, ставова и вредности ученика. У планирању и реализацији наставе обезбеђује се хоризонтална и вертикална повезаност наставних садржаја, као и међупредметно повезивање, у циљу целовитог и смисленог учења.

План наставе и учења прилагођен је узрасним и развојним карактеристикама ученика у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања, као и индивидуалним могућностима и потребама ученика. Посебна пажња посвећена је подршци ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и ученицима са израженим способностима, у складу са Школским програмом и Развојним планом школе.

Реализација Плана наставе и учења прати се и вреднује у оквиру система праћења квалитета рада школе, а резултати вредновања користе се за унапређивање наставе и учења и за планирање даљег развоја образовно-васпитног рада.

ПЛАН УЧЕЊА ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	**А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик[1]	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	–	–	–	–
5.	Природа и друштво	–	–	–	–	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108

9.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
У К У П Н О: А		20	720	21	756	21	756	21	756
Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**								
1	Верска настава/Грађанско васпитање[3]	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе [4]	2	72	2	72	2	72	2	72
У К У П Н О: Б		1–3*	36–108*	1–3*	36–108*	1–3*	36–108*	1–3*	36–108*
У К У П Н О: А + Б		21–23*	756–828*	22–24*	792–864*	22–25*	792–900*	22–25*	792–900*

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	**ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21–23*	756–828*	22–24*	792–864*	22–25*	792–900*	22–25*	792–900*
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Додатна настава	-	-	-	-	1	36	1	36
4.	Настава у природи**	7–10 дана годишње		7–10 дана годишње		7–10 дана годишње		7–10 дана годишње	

Ред. број	**ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36

2.	Ваннаставне активности[6]	1–2	36–72	1–2	36–72	1–2	36–72	1–2	36–72
3.	Екскурзија	1–3 дана годишње		1–3 дана годишње		1–3 дана годишње		1–3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.
3 Ученик бира један од понуђених изборних предмета.
4 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај предмет али није у обавези.
6 Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.
* Број часова за ученике припаднике националних мањина
** Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

ПЛАН УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	**А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПЕТИ РАЗРЕД**		**ШЕСТИ РАЗРЕД**		**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност[1]	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
4.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
6.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
8.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136

9.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
10.	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
11.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
12.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
13.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54[1]	2	72+54[1]	3	108	3	102
У К У П Н О: А		24	918	25	954	28	1008	28	952

Ред. број	**Б. ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ**								
1	Верска настава/Грађанско васпитање[3]	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Други страни језик[4]	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе[5]	2	72	2	72	2	72	2	72
У К У П Н О: Б		3–5*	108–180*	3–5*	108–180*	3–5*	108–180*	3–5*	102–170*
У К У П Н О: А + Б		27–30*	1026–1134*	28–31*	1062–1170*	31–34*	1116–1224*	31–33*	1054–1122*

Ред. број	**ОБЛИК ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПЕТИ РАЗРЕД**		**ШЕСТИ РАЗРЕД**		**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.

1.	Редовна настава	27–30*	1026–1134*	28–31*	1062–1170*	31–34*	1116–1224*	31–33*	1054–1122*
2.	Слободне наставне активности[7]	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
4.	Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34

Ред. број	**ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**	**ПЕТИ РАЗРЕД**		**ШЕСТИ РАЗРЕД**		**СЕДМИ РАЗРЕД**		**ОСМИ РАЗРЕД**	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности[8]	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Екскурзија	до 2 дана годишње		до 2 дана годишње		до 2 дана годишње		до 3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.
3 Ученик бира један од понуђених изборних предмета.
4 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.
5 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај предмет, али није у обавези.
7 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободненаставне активности које школа нуди.
8 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људскимресурсима школе.
** Број часова за ученике припаднике националних мањи*

8. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА

Програми обавезних предмета по разредима чине саставни део Школског програма и реализују се у складу са важећим плановима и програмима наставе и учења које доноси надлежни орган. Програми обавезних предмета усклађени су са циљевима Школског програма и развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе.
Програми обавезних предмета утврђују циљеве, исходе учења, наставне садржаје и начин њиховог остваривања по разредима, у складу са узрасним и развојним карактеристикама ученика у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања.
Остваривање програма обавезних предмета заснива се на:

- усмерености на процесе и исходе учења,

- примени активних, кооперативних и истраживачких метода наставе,
- хоризонталној и вертикалној повезаности наставних садржаја,
- међупредметном повезивању,
- уважавању индивидуалних разлика међу ученицима и њихових образовних потреба.

У оквиру програма обавезних предмета планирају се и реализују различити облици подршке ученицима, укључујући допунску и додатну наставу, као и прилагођавање наставе ученицима који се образују по индивидуалном образовном плану, у складу са законом и прописима.
Реализација програма обавезних предмета прати се и вреднује у континуитету, а резултати вредновања користе се за унапређивање наставе и учења, постигнућа ученика и квалитета образовно-васпитног рада школе.

8.1. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (I–IV РАЗРЕД)

У првом циклусу основног образовања и васпитања (I–IV разред), програми обавезних предмета реализују се у складу са важећим плановима и програмима наставе и учења и прилагођени су узрасним и развојним карактеристикама ученика млађег школског узраста.
Програми обавезних предмета у првом циклусу усмерени су на постепено увођење ученика у процес учења, развијање основних знања, вештина и навика, као и на подстицање радозналости, мотивације за учење и позитивног односа према школи и учењу. Настава се организује уз примену интегрисаног приступа наставним садржајима, разноврсних наставних метода и облика рада, са нагласком на активно учешће ученика, искуствено учење и развијање функционалних знања.
У првом циклусу школа реализује следеће обавезне предмете, у складу са планом наставе и учења:

- Српски језик
- Математика
- Свет око нас
- Природа и друштво
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко и здравствено васпитање
- Енглески језик

Остваривање програма обавезних предмета у првом циклусу заснива се на уважавању индивидуалних разлика међу ученицима, примени различитих облика подршке ученицима и сарадњи учитеља, стручних сарадника и родитеља. Посебна пажња посвећена је праћењу напредовања ученика, благовременом уочавању потреба за додатном подршком и подстицању развоја потенцијала ученика.
Реализација програма обавезних предмета у првом циклусу прати се и вреднује континуирано, у складу са прописима и процедурама школе, а резултати праћења користе се за унапређивање наставне праксе и квалитета образовно-васпитног рада.

8.1.1. Заједнички програмски оквир остваривања програма обавезних предмета у првом циклусу

Програми обавезних предмета у првом циклусу основног образовања и васпитања реализују се у складу са заједничким програмским оквиром који обезбеђује уједначен приступ планирању, реализацији и вредновању наставе, уз уважавање специфичности појединих предмета.

Циљеви и усмереност наставе
Програми обавезних предмета у првом циклусу усмерени су на развој основних функционалних знања, вештина и навика ученика, развијање комуникације, мишљења, креативности и самосталности у учењу, као и на подстицање позитивног односа према школи и учењу. Циљеви наставе остварују се кроз поступно увођење ученика у процес учења и систематско развијање компетенција у складу са узрастом ученика.

Исходи учења и стандарди
Остваривање програма заснива се на исходима учења и образовним стандардима утврђеним важећим програмима наставе и учења. У планирању и реализацији наставе обезбеђује се постепеност у развоју знања и вештина, као и вертикална повезаност наставних садржаја унутар предмета и између различитих предмета.

Наставне методе и облици рада
Настава у првом циклусу реализује се применом разноврсних наставних метода и облика рада, са нагласком на активно учешће ученика, искуствено учење, истраживачки рад, рад у групи и индивидуални рад. Наставни процес подстиче сарадњу, комуникацију и развој социјалних вештина ученика.

Индивидуализација и подршка ученицима
У остваривању програма обавезних предмета примењује се индивидуализовани приступ настави, у складу са способностима, интересовањима и потребама ученика. Посебна пажња посвећена је ученицима којима је потребна додатна образовна подршка, као и ученицима са израженим способностима, кроз различите облике подршке и прилагођавања наставе, у складу са законом и прописима.

Међупредметно повезивање
У реализацији програма обавезних предмета у првом циклусу обезбеђује се међупредметно повезивање наставних садржаја ради целовитог и смисленог учења, као и повезивање наставних садржаја са искуствима ученика и реалним животним ситуацијама.

Праћење и вредновање
Остваривање програма обавезних предмета у првом циклусу прати се и вреднује континуирано, у складу са важећим прописима и процедурама школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање наставе и учења, подршке ученицима и квалитета образовно-васпитног рада.

8.1.2. Појединачни програми обавезних предмета у првом циклусу

Појединачни програми обавезних предмета у првом циклусу основног образовања и васпитања реализују се у складу са заједничким програмским оквиром за обавезне предмете у првом циклусу и важећим програмима наставе и учења. Сваки предмет доприноси остваривању општих и посебних циљева Школског програма, у складу са својом васпитно-образовном улогом и специфичностима наставних садржаја.
У наставку су дати појединачни програми обавезних предмета, са нагласком на специфичности предмета, начин остваривања наставе и допринос развоју компетенција ученика.

Структура приказа појединачних предмета
За сваки обавезни предмет у првом циклусу приказују се:

- васпитно-образовна улога и значај предмета,

- основна усмерења наставе и учења,
- специфичности у остваривању наставе у односу на узраст ученика,
- допринос развоју међупредметних компетенција,
- облици подршке ученицима у оквиру предмета.

Српски језик
Настава српског језика у првом циклусу усмерена је на развој језичке и комуникативне компетенције ученика, као и на оспособљавање ученика за разумевање и коришћење језика у различитим наставним и животним ситуацијама. Кроз наставу српског језика развијају се вештине читања, писања, слушања и говорења, као и основи језичке културе и књижевне писмености.
Остваривање програма српског језика прилагођено је узрасним и индивидуалним карактеристикама ученика и заснива се на примени различитих наставних метода и облика рада који подстичу активно учешће ученика, изражавање, креативност и развој функционалних знања.

Математика
Настава математике у првом циклусу усмерена је на развој логичког и критичког мишљења, разумевање основних математичких појмова и њихову примену у свакодневним ситуацијама. Програм математике доприноси развоју способности решавања проблема, прецизности, систематичности и самосталности ученика у раду.
У реализацији наставе математике примењују се разноврсни облици рада и наставне методе које омогућавају постепено усвајање знања, повезивање математичких садржаја са другим предметима и уважавање индивидуалних разлика међу ученицима.

Свет око нас / Природа и друштво
Настава предмета Свет око нас и Природа и друштво усмерена је на упознавање ученика са природним и друштвеним окружењем, развијање основних појмова о свету који их окружује и подстицање радозналости и истраживачког приступа учењу. Кроз наставу ових предмета ученици развијају способности посматрања, закључивања и разумевања појава и процеса у природи и друштву.

Ликовна култура
Настава ликовне културе доприноси развоју креативности, маште и визуелног изражавања ученика. Кроз ликовне активности ученици развијају осећај за боју, облик и простор, као и способност изражавања личних доживљаја и ставова.

Музичка култура
Настава музичке културе усмерена је на развој музичких способности, осећаја за ритам и мелодију, као и на неговање интересовања за музику и музичко стваралаштво. Ученици кроз активности слушања, певања и извођења музике развијају естетски сензибилитет и културу слушања.

Физичко и здравствено васпитање
Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је на развој моторичких способности, очување и унапређивање здравља ученика и развијање навика здравог начина живота. Кроз наставу се подстичу сарадња, одговорност и поштовање правила, као и позитиван однос ученика према физичкој активности.

Енглески језик
Настава енглеског језика у првом циклусу усмерена је на развој основних комуникативних вештина на страном језику, уз уважавање узраста ученика и постепено увођење у језичке структуре. Кроз наставу се подстиче интересовање ученика за учење страних језика и развијање интеркултуралне осетљивости

8.2. ПРОГРАМИ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА (V–VIII РАЗРЕД)

У другом циклусу основног образовања и васпитања (V–VIII разред), програми обавезних предмета реализују се у складу са важећим плановима и програмима наставе и учења и прилагођени су развојним карактеристикама ученика старијег школског узраста.
Програми обавезних предмета у другом циклусу усмерени су на продубљивање и систематизацију знања, развијање критичког мишљења, самосталности у учењу и одговорности ученика за сопствени напредак. Настава се организује као предметна настава, уз примену различитих наставних метода које подстичу активно учешће ученика, истраживачки рад и сарадњу.
У другом циклусу школа реализује следеће обавезне предмете, у складу са планом наставе и учења:

- Српски језик и књижевност
- Математика
- Страни језик
- Историја
- Географија
- Биологија
- Физика
- Хемија
- Техника и технологија
- Информатика и рачунарство
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Физичко и здравствено васпитање

Остваривање програма обавезних предмета у другом циклусу заснива се на повезивању наставних садржаја унутар појединачних предмета и међу различитим предметима, као и на примени различитих облика подршке ученицима, у складу са њиховим образовним потребама и могућностима.
Посебна пажња посвећена је праћењу образовних постигнућа ученика, анализи резултата вредновања и коришћењу добијених података у функцији унапређивања наставе и учења, као и даљег планирања образовно-васпитног рада.
Реализација програма обавезних предмета у другом циклусу прати се и вреднује континуирано, у складу са прописима и процедурама школе, а резултати вредновања користе се за унапређивање квалитета наставе и учења и подршке ученицима.

8.2.1. Заједнички програмски оквир за обавезне предмете у другом циклусу основног образовања и васпитања (v–viii разред)

Програми обавезних предмета у другом циклусу основног образовања и васпитања реализују се у складу са заједничким програмским оквиром који обезбеђује уједначен приступ планирању, реализацији и вредновању наставе, уз уважавање специфичности појединих наставних предмета и развојних карактеристика ученика старијег школског узраста.
Циљеви и усмереност наставе и учења
Настава у другом циклусу усмерена је на продубљивање и систематизацију знања, развијање критичког и аналитичког мишљења, самосталности у учењу и одговорности ученика за сопствени напредак. Програми обавезних предмета доприносе развоју предметних и међупредметних компетенција, као и оспособљавању ученика за примену знања у различитим контекстима.

Исходи учења и стандарди
Остваривање програма заснива се на исходима учења и образовним стандардима утврђеним важећим програмима наставе и учења. У планирању наставе обезбеђује се континуитет и вертикална повезаност садржаја од петог до осмог разреда, као и повезаност са исходима учења оствареним у првом циклусу основног образовања и васпитања.

Наставне методе и облици рада
Настава у другом циклусу реализује се применом разноврсних наставних метода и облика рада, са нагласком на активно учешће ученика, истраживачки рад, решавање проблема, дискусију и сарадничко учење. Подстиче се развијање способности планирања, анализе и самовредновања ученика у процесу учења.

Индивидуализација и подршка ученицима
У реализацији програма примењује се индивидуализовани приступ настави, у складу са образовним потребама, способностима и интересовањима ученика. Обезбеђују се различити облици подршке ученицима којима је потребна додатна образовна подршка, као и ученицима са израженим способностима, у складу са законом и прописима.

Међупредметно повезивање
Програми обавезних предмета у другом циклусу реализују се уз међупредметно повезивање наставних садржаја, у циљу развијања функционалних знања и целовитог разумевања појава и процеса. Наставни садржаји повезују се са реалним животним ситуацијама и искуствима ученика.

Праћење и вредновање
Остваривање програма обавезних предмета у другом циклусу прати се и вреднује континуирано, у складу са важећим прописима и процедурама школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање наставе и учења, подршке ученицима и квалитета образовно-васпитног рада.

8.2.2. Појединачни програми обавезних предмета у другом циклусу

Појединачни програми обавезних предмета у другом циклусу основног образовања и васпитања реализују се у складу са заједничким програмским оквиром за обавезне предмете у другом циклусу и важећим програмима наставе и учења. Сваки предмет доприноси остваривању општих и посебних циљева Школског програма, у складу са својом образовно-васпитном улогом и специфичностима наставних садржаја.
У наставку су дати појединачни програми обавезних предмета, са нагласком на специфичности предмета, начин остваривања наставе и допринос развоју компетенција ученика у другом циклусу основног образовања и васпитања.

Структура приказа појединачних предмета
За сваки обавезни предмет у другом циклусу приказују се:
- васпитно-образовна улога и значај предмета,
- основна усмерења наставе и учења,

- специфичности предметне наставе у односу на узраст ученика,
- допринос развоју предметних и међупредметних компетенција,
- облици подршке ученицима у оквиру предмета.
-

Српски језик и књижевност
Настава српског језика и књижевности у другом циклусу усмерена је на развој језичке, читалачке и културне компетенције ученика, продубљивање разумевања књижевних текстова и оспособљавање ученика за јасно и аргументовано усмено и писмено изражавање. Посебан нагласак ставља се на развој критичког мишљења и функционалну употребу језика у различитим контекстима.

Математика
Настава математике у другом циклусу усмерена је на систематизацију и продубљивање математичких знања, развијање логичког и апстрактног мишљења и примену математичких појмова у решавању различитих проблема. Програм математике доприноси развоју аналитичког приступа и самосталности ученика у раду.

Страни језик
Настава страног језика у другом циклусу усмерена је на развој комуникативне компетенције ученика, проширивање језичких знања и развијање способности разумевања и изражавања на страном језику у различитим ситуацијама. Кроз наставу се подстиче и развој интеркултуралне свести и толеранције.

Историја
Настава историје усмерена је на разумевање историјских процеса, догађаја и појава, као и на развијање историјског мишљења и критичког односа према изворима. Ученици се оспособљавају за сагледавање узрочно-последичних веза и разумевање друштвених промена кроз време.

Географија
Настава географије доприноси разумевању природних и друштвених појава и процеса у простору, развијању просторне оријентације и повезивању географских знања са свакодневним животом. Посебна пажња посвећена је развоју еколошке свести и одговорног односа према животној средини.
Биологија
Настава биологије усмерена је на упознавање ученика са основним законитостима живог света, развијање научног начина размишљања и разумевање значаја очувања здравља и природе. Кроз наставу се подстиче истраживачки приступ и примена знања у реалним ситуацијама.

Физика
Настава физике усмерена је на разумевање основних физичких појава и закона, развијање логичког и експерименталног мишљења и примену знања у свакодневном животу. Ученици се подстичу на посматрање, мерење и закључивање на основу огледа и примера.

Хемија
Настава хемије усмерена је на упознавање ученика са основним појмовима и процесима у хемији, разумевање својстава супстанци и њихове примене, као и развијање одговорног односа према здрављу и животној средини.

Техника и технологија

Настава технике и технологије доприноси развоју техничке писмености, практичних вештина и разумевању технолошких процеса. Ученици развијају способности планирања, израде и примене техничких решења, као и одговоран однос према раду и ресурсима.

Информатика и рачунарство
Настава информатике и рачунарства усмерена је на развој дигиталне писмености, логичког размишљања и безбедног и одговорног коришћења информационо-комуникационих технологија. Ученици се оспособљавају за примену дигиталних алата у учењу и решавању проблема.

Ликовна култура
Настава ликовне културе у другом циклусу усмерена је на развој креативности, визуелне културе и критичког односа према визуелним садржајима. Ученици развијају способност ликовног изражавања и разумевања уметничких дела.

Музичка култура
Настава музичке културе доприноси развоју музичких способности, естетског укуса и разумевању музике као дела културног наслеђа. Ученици се подстичу на активно учешће у музичким активностима и развијање културе слушања.

Физичко и здравствено васпитање
Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је на развој моторичких способности, очување и унапређивање здравља ученика и формирање трајних навика физичке активности. Кроз наставу се развијају сарадња, дисциплина и одговоран однос према сопственом здрављу.

ПРОГРАМ ОБАВЕЗНИХ ПРЕДМЕТА, ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА И ПРОГРАМА АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА, СА НАЧИНИМА И ПОСТУПЦИМА ЗА ЊИХОВО ОСТАВРИВАЊЕ

Програми обавезних предмета, изборних предмета и програми активности са предложеним начинима и поступцима за њихово остваривање прописани су у следећим правилницима:

За први разред:
Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 10/2017-1, 12/2018-1, 15/2018-1, 18/2018-1, 1/2019-18, 2/2020-1, 16/2022-1, 1/2023-79 (исправка), 13/2023-455, 14/2023-383, 11/2024-1) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2017/10/1/reg
За други разред:
Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања: („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 16/2018-47, 3/2019-1, 5/2021-1, 13/2023-457) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2018/16/3/reg
За трећи разред:
Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019-6, 1/2020-1, 6/2020-1, 7/2022-1, 13/2023-457) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2019/5/3/reg
За четврти разред:
Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019-1, 6/2020-20, 7/2021-671, 1/2023-1, 13/2023-458) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2019/11/1/reg
За пети и шести разред:

Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2018-77, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3, 6/2020-94, 17/2021-1, 16/2022-1, 13/2023-458, 14/2023-384, 3/2024-1) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2018/15/2/reg

За седми разред:
Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 5/2019-61, 1/2020-60, 6/2020-99, 8/2020-597, 5/2021-4, 17/2021-42, 16/2022-2, 13/2023-460, 14/2023-399)
https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2019/5/4/reg

За осми разред:
Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2019-61, 2/2020-6, 6/2020-118, 5/2021-8, 17/2021-58, 16/2022-2, 13/2023-470, 14/2023-407, 4/2024-1)
https://pravno-informacionisistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2019/5/4/reg

Правилник о изменама Правилника о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2016) (Верска настава) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2019/11/2/reg
Правилник о изменама Правилника о наставном програму за осми разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2016) (Верска настава) https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/pg/ministarstva/pravilnik/2010/2/4/reg
Правилници у којима су прописани програми наставе и учења налазе се на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања https://zuov.gov.rs/zakoni-i-pravilnici/ https://zuov.gov.rs/zakoni-i-pravilnici/#504-2192-wpfd-2-pred%c5%a1kolsko-i-osnovno-obrazovanje-i-vaspitanje

НАПОМЕНА: Програми наставе и учења за све обавезне предмете, изборне предмете и програме активности сачињени су посебно за сваки разред и чине прилог Школског програма 2026-2030.

Програм обавезних и изборних предмета по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање детаљно је приказан у облику табела за сваки предмет и разред. Начин и поступци остваривања прописаних наставних планова и програма зависе од саме природе предмета, као и актуелног садржаја. Неки општи принципи и методе рада могле би се базирати на поступности раду у зони наредног степена развоја детета, чиме би се стимулусало његово напредовање и одржавала мотивација. Да би се ово постигло неопходна је примена диференциране и индивидуализоване наставе, као и осталих савремених метода наставе. Ово је посебно значајно с обзиром да наша школа реализује инклузивно образовање за ученике са којима је потребна додатна образовна подршка.
Препоручене врсте активности у образовно- васпитном раду дате су уз наставне теме сваког обавезног и изборног наставног предмета, уз начине и поступке на који се остварују програми наставе и учења. Врсте примењиваних активности ће зависити од природе наставног предмета и садржаја, узрасних карактеристика ученика, као и специфичности одељења и индивидуалних особености ученика, а такође имајући у виду особености ученика са сметњама у развоју.
У циљу успешније корелације и интегрисања наставних садржаја у школи ће Стручна већа имати задатак да изврше корелацију како међу групом сродних наука тако и међусобно корелацијом између природне групе предмета, друштвене групе и вештина као и корелација са стручним већем разредне наставе
Временска динамика одређена је индивидуалним плановима наставника, праћењем годишњег плана рада за сваки наставни предмет.

9. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ ПО РАЗРЕДИМА

Изборни предмети представљају саставни део Школског програма и реализују се у складу са законом и важећим плановима и програмима наставе и учења. Изборни предмети омогућавају ученицима да, у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, проширују и продубљују знања и развијају различите компетенције. При планирању и реализацији изборних предмета школа уважава карактеристике средине у којој делује, образовне потребе ученика и ресурсе локалног окружења, у складу са развојним приоритетима школе.
Изборни предмети се реализују у првом и другом циклусу основног образовања и васпитања, у складу са понудом школе и могућностима ученика, родитеља и школе. Школа обезбеђује благовремено информисање ученика и родитеља, као и подршку ученицима у избору предмета.

Понуда изборних предмета у школи формира се у складу са развојним приоритетима школе, исказаним интересовањима ученика и родитеља, кадровским и материјално-техничким могућностима школе, као и специфичностима локалне заједнице. Конкретна понуда изборних предмета утврђује се Годишњим планом рада школе.

Циљеви и улога изборних предмета
Циљ изборних предмета је:

- подстицање интересовања ученика за различите области знања,
- развијање индивидуалних потенцијала ученика,
- проширивање и продубљивање знања стечених у оквиру обавезних предмета,
- развијање кључних и међупредметних компетенција.

Начин остваривања изборних предмета
Настава изборних предмета реализује се применом разноврсних наставних метода и облика рада, са нагласком на активно учешће ученика, истраживачки рад и практичну примену знања. У реализацији изборних предмета подстиче се међупредметно повезивање и повезивање наставних садржаја са реалним животним ситуацијама.

Прилагођавање и подршка ученицима
Остваривање изборних предмета прилагођено је узрасним и индивидуалним карактеристикама ученика. Ученицима се обезбеђује подршка у складу са њиховим образовним потребама и могућностима, као и могућност промене избора у складу са законом и прописима.

Праћење и вредновање
Реализација изборних предмета прати се и вреднује у складу са важећим прописима и процедурама школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање квалитета наставе и учења и за унапређивање понуде изборних предмета у наредним циклусима.

10. ПРОГРАМИ СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ ПО РАЗРЕДИМА

Слободне наставне активности представљају саставни део Школског програма и доприносе остваривању циљева образовно-васпитног рада, развоју компетенција ученика и унапређивању квалитета школског живота. Ове активности планирају се и реализују у складу са узрасним и развојним карактеристикама ученика, циљевима Школског програма и развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе.
Слободне наставне активности обухватају различите облике рада који допуњују и обогаћују наставу, омогућавају активније учешће ученика у животу школе и подстичу развој интересовања, способности и социјалних вештина ученика.

Циљеви слободних наставних активности
Циљеви слободних наставних активности усмерени су на:

- подстицање активног учешћа ученика у образовно-васпитном процесу,
- развијање кључних и међупредметних компетенција,
- унапређивање социјалних и комуникацијских вештина ученика,
- развијање одговорности, сарадње и позитивног односа према школи,
- подршку личном развоју ученика у складу са њиховим интересовањима и могућностима.

Начин остваривања слободних наставних активности
Слободне наставне активности реализују се кроз различите облике рада, као што су радионице, пројектне активности, тематски дани, секције, културне и спортске активности и други облици васпитно-образовног рада, у складу са потребама ученика и могућностима школе.
У планирању и реализацији слободних наставних активности обезбеђује се:

- прилагођавање активности узрасту ученика,
- уважавање индивидуалних интересовања и способности ученика,
- међупредметно повезивање и повезивање активности са наставним садржајима,
- укључивање ученика у планирање и реализацију активности, у складу са њиховим могућностима.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Слободне наставне активности доприносе реализацији развојних циљева школе, посебно у областима наставе и учења, подршке ученицима и развоја позитивног етоса школе. Активности се планирају у складу са приоритетима утврђеним Развојним планом школе и представљају важан део васпитне улоге школе.

Праћење и вредновање
Реализација слободних наставних активности прати се и вреднује у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати вредновања користе се за унапређивање квалитета активности, прилагођавање програма потребама ученика и планирање активности у наредном периоду.

11. ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Програм допунске и додатне наставе представља саставни део Школског програма и усмерен је на унапређивање образовних постигнућа ученика, подршку ученицима у учењу и развој потенцијала ученика у складу са њиховим могућностима и потребама. Програм се реализује у складу са законом, важећим програмима наставе и учења и развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе.

Допунска настава
Допунска настава организује се за ученике којима је потребна додатна подршка у савладавању наставних садржаја и остваривању планираних исхода учења. Циљ допунске наставе је да се ученицима омогући успешније праћење наставе, превазилажење тешкоћа у учењу и јачање самопоуздања у образовном процесу.
Допунска настава планира се и реализује на основу континуираног праћења напредовања ученика, у сарадњи наставника, стручних сарадника и родитеља, уз уважавање индивидуалних образовних потреба ученика.

Додатна настава
Додатна настава организује се за ученике са израженим способностима и интересовањима за поједине наставне предмете и области. Циљ додатне наставе је проширивање и продубљивање знања, развијање способности за самосталан рад, истраживање и креативно мишљење, као и подстицање ученика на постизање виших нивоа постигнућа.
Додатна настава реализује се кроз различите облике рада који подстичу истраживачки и проблемски приступ учењу и повезивање наставних садржаја са ширим контекстима знања.

Начин реализације и прилагођавање
Програм допунске и додатне наставе реализује се у складу са узрасним и индивидуалним карактеристикама ученика и прилагођава се њиховим образовним потребама и интересовањима. Наставници у планирању и реализацији ових облика наставе примењују различите методе и облике рада, у циљу постизања оптималних резултата у учењу.

Праћење и вредновање
Остваривање програма допунске и додатне наставе прати се и вреднује континуирано, у складу са процедурама школе. Резултати праћења користе се за унапређивање подршке ученицима, планирање даљих активности и унапређивање квалитета наставе и учења.

12. ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Програм културних активности школе представља саставни део Школског програма и доприноси остваривању васпитне улоге школе, развоју културних навика ученика и неговању вредности културног и уметничког стваралаштва. Културне активности школе планирају се и реализују у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе и узрасним карактеристикама ученика.
Кроз културне активности школа подстиче развој креативности, естетске осетљивости, културног идентитета и поштовања културне разноликости, као и активно учешће ученика у културном животу школе и локалне заједнице.

Циљеви културних активности
Циљеви програма културних активности усмерени су на:

- развијање интересовања ученика за културу, уметност и културно наслеђе,
- подстицање креативног и уметничког изражавања ученика,
- развијање културе понашања и комуникације,
- јачање осећаја припадности школи и заједници,
- неговање вредности толеранције, сарадње и уважавања различитости.

Начин остваривања програма културних активности
Културне активности реализују се кроз различите облике васпитно-образовног рада, као што су школске приредбе, културне манифестације, изложбе, књижевне и уметничке активности, обележавање значајних датума, као и кроз сарадњу са установама културе и другим партнерима у локалној заједници.
У планирању и реализацији културних активности обезбеђује се:

- уважавање узраста и интересовања ученика,
- укључивање ученика у припрему и реализацију активности,
- повезивање културних активности са наставним садржајима,
- подстицање тимског рада и заједничког стваралаштва.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Програм културних активности школе доприноси реализацији развојних циљева школе, нарочито у области развоја позитивног школског етоса, подстицања ученичке активности и јачања сарадње са локалном заједницом. Културне активности представљају важан сегмент живота школе и доприносе стварању подстицајног и безбедног окружења за учење и развој ученика.

Праћење и вредновање
Реализација културних активности прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати вредновања користе се за унапређивање програма културних активности и планирање будућих активности.

13. ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности представља саставни део Школског програма и усмерен је на унапређивање здравља ученика, развој моторичких способности и формирање трајних навика редовне физичке активности. Програм се реализује у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе и узрасним карактеристикама ученика.
Школски спорт и спортско-рекреативне активности доприносе целовитом развоју ученика, јачању психофизичких способности, развоју сарадње, фер-плеја и одговорног односа према сопственом здрављу и здрављу других.

Циљеви програма школског спорта и спортско-рекреативних активности
Циљеви програма усмерени су на:

- подстицање редовне физичке активности и здравих стилова живота,

- развијање моторичких и функционалних способности ученика,
- неговање спортског духа, сарадње и поштовања правила,
- подстицање укључености ученика у спортске и рекреативне активности,
- развијање позитивног односа према физичком васпитању и спорту.
-

Начин остваривања програма

Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности реализује се кроз различите облике рада, као што су школске спортске активности, секције, такмичења, спортско-рекреативни догађаји и други облици физичке активности, у складу са могућностима школе и интересовањима ученика.
У планирању и реализацији програма обезбеђује се:

- прилагођавање активности узрасту и способностима ученика,
- подстицање масовности и учешћа што већег броја ученика,
- уважавање принципа безбедности и здравља ученика,
- сарадња са спортским организацијама и локалном заједницом, у складу са могућностима школе.

Повезаност са Развојним планом и школским животом

Програм школског спорта и спортско-рекреативних активности доприноси реализацији развојних циљева школе, посебно у области унапређивања здравља ученика, развоја позитивне школске климе и подстицања активног учешћа ученика у животу школе.

Праћење и вредновање

Реализација програма школског спорта и спортско-рекреативних активности прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати вредновања користе се за унапређивање програма и планирање будућих активности.

14. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања представљају саставни део Школског програма и усмерени су на обезбеђивање безбедног, подстицајног и инклузивног окружења за учење и развој свих ученика. Програм се реализује у складу са законом, подзаконским актима и стручним упутствима, као и са развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе.
Школа посебну пажњу посвећује превентивном деловању, благовременом уочавању ризика и доследној примени мера заштите, уз сарадњу свих учесника образовно-васпитног процеса.

Циљеви програма
Циљеви овог програма усмерени су на:

- заштиту ученика од свих облика насиља, злостављања и занемаривања,
- спречавање дискриминације и подстицање равноправности и уважавања различитости,
- развијање социјалних и емоционалних вештина ученика,
- подстицање одговорног понашања и ненасилне комуникације,
- јачање осећаја сигурности и припадности школи.
-

Начин остваривања програма
Програм се реализује кроз превентивне, едукативне и васпитне активности које су интегрисане у наставни и ваннаставни рад школе, као и кроз посебне активности усмерене на развијање позитивне школске климе и међусобног поштовања.
У остваривању програма школа:

- примењује јасне процедуре за поступање у случајевима насиља и дискриминације,
- подстиче отворену комуникацију и укључивање ученика у превентивне активности,
- сарађује са родитељима, стручним сарадницима и институцијама из локалне заједнице, у складу са потребама и могућностима.

Превенција ризичног понашања
Програми превенције других облика ризичног понашања усмерени су на подстицање здравих стилова живота, развијање саморегулације, одговорности и позитивних образаца понашања ученика. Ове активности планирају се и реализују у складу са узрастом ученика и идентификованим потребама школе.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Реализација овог програма доприноси остваривању развојних циљева школе, посебно у области унапређивања безбедности ученика, развоја позитивне школске климе и јачања инклузивне културе школе.

Праћење и вредновање
Остваривање програма прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати праћења користе се за унапређивање превентивних мера и планирање даљих активности.

15. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Програм сарадње са локалном самоуправом представља саставни део Школског програма и усмерен је на унапређивање квалитета образовно-васпитног рада, подршку развоју ученика и јачање повезаности школе са локалном заједницом. Сарадња се остварује у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе и могућностима локалне заједнице.
Школа препознаје значај сарадње са локалном самоуправом у обезбеђивању услова за рад, унапређивању школске инфраструктуре и подршци различитим програмима и активностима од значаја за ученике и школу.

Циљеви сарадње са локалном самоуправом
Циљеви сарадње усмерени су на:

- унапређивање материјалних и организационих услова за рад школе,
- подршку реализацији образовних, васпитних и превентивних програма,
- развијање партнерских односа између школе и локалне заједнице,
- подстицање активног учешћа ученика у животу локалне заједнице,
- унапређивање безбедности и добробити ученика.

Начин остваривања сарадње
Сарадња са локалном самоуправом остварује се кроз редовну комуникацију, заједничко планирање и реализацију активности, као и кроз учешће школе у програмима и иницијативама од значаја за локалну заједницу.
У оквиру сарадње школа:

- учествује у пројектима и програмима који доприносе развоју образовања и васпитања,
- сарађује у обезбеђивању услова за реализацију школских и ваншколских активности,
- остварује сарадњу са другим установама и организацијама у локалној заједници, у складу са потребама школе.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Програм сарадње са локалном самоуправом доприноси реализацији развојних циљева школе, посебно у областима унапређивања услова за рад, развоја подстицајног школског окружења и јачања партнерских односа са заједницом.

Праћење и вредновање
Остваривање сарадње са локалном самоуправом прати се и вреднује у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати вредновања користе се за унапређивање сарадње и планирање будућих активности.

16. ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Програм сарадње са породицом представља саставни део Школског програма и усмерен је на унапређивање васпитне улоге школе, подршку развоју ученика и изградњу партнерских односа између школе и породице. Сарадња се остварује у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе и потребама ученика и њихових породица.
Школа препознаје породицу као важног партнера у образовно-васпитном процесу и настоји да обезбеди отворену, континуирану и узајамно одговорну сарадњу.

Циљеви сарадње са породицом
Циљеви сарадње усмерени су на:

- унапређивање подршке ученицима у учењу и развоју,
- јачање васпитне улоге породице и школе,
- развијање међусобног поверења и партнерства,
- подстицање активног учешћа родитеља у животу школе,
- благовремено информисање родитеља о напредовању ученика.

Начин остваривања сарадње
Сарадња са породицом остварује се кроз различите облике комуникације и сарадње, као што су родитељски састанци, индивидуални разговори, саветодавни облици рада, као и укључивање родитеља у поједине активности школе, у складу са њиховим могућностима и интересовањима.
У планирању и реализацији сарадње школа:

- обезбеђује доступност информација о раду школе и напредовању ученика,
- подстиче дијалог и размену мишљења са родитељима,
- уважава различите потребе и могућности породица,
- обезбеђује подршку родитељима у васпитним и образовним питањима.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Програм сарадње са породицом доприноси реализацији развојних циљева школе, посебно у области унапређивања комуникације, подршке ученицима и развоја позитивне школске климе.

Праћење и вредновање
Остваривање сарадње са породицом прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати праћења користе се за унапређивање сарадње и планирање будућих активности.

17. ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Програм излета, екскурзија и наставе у природи представља саставни део Школског програма и доприноси остваривању васпитно-образовних циљева школе, развоју компетенција ученика и повезивању наставних садржаја са непосредним искуством. Ове активности планирају се и реализују у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе, узрасним карактеристикама ученика и важећим прописима. Излети, екскурзије и настава у природи омогућавају ученицима стицање знања и искустава у аутентичном окружењу, подстичу социјализацију, самосталност и одговорност, као и развијање позитивног односа према природи, културном и историјском наслеђу.

Циљеви програма
Циљеви програма излета, екскурзија и наставе у природи усмерени су на:

- обогаћивање наставног процеса и повезивање теоријских знања са праксом,
- развијање социјалних вештина, сарадње и одговорног понашања ученика,
- подстицање интересовања за природно, културно и друштвено окружење,
- јачање физичког и психичког развоја ученика,
- развијање самосталности и позитивног односа према заједничким активностима.
-

Начин остваривања програма
Програм се реализује кроз излете, екскурзије и наставу у природи, који се планирају у складу са узрастом ученика, наставним садржајима и образовним циљевима. У планирању и реализацији активности обезбеђује се:

- усклађеност са важећим прописима и процедурама,
- примена мера безбедности и заштите здравља ученика,
- уважавање педагошких и организационих аспеката активности,
- сарадња са родитељима и релевантним институцијама, у складу са прописима.
-

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Програм излета, екскурзија и наставе у природи доприноси реализацији развојних циљева школе, посебно у области унапређивања наставе и учења, развоја позитивне школске климе и подршке целовитом развоју ученика.

Праћење и вредновање
Реализација програма прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати праћења користе се за унапређивање програма и планирање будућих активности.

18. ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Програм рада школске библиотеке представља саставни део Школског програма и усмерен је на подршку настави и учењу, развој читалачких навика ученика и унапређивање образовно-васпитног рада школе. Рад школске библиотеке организује се у складу са циљевима Школског програма, развојним приоритетима школе утврђеним Развојним планом школе и важећим прописима.
Школска библиотека има значајну улогу у развијању информационе и медијске писмености ученика, подстицању самосталног учења и неговању културе читања.

Циљеви рада школске библиотеке
Циљеви рада школске библиотеке усмерени су на:

- подршку реализацији наставних програма и образовних циљева школе,
- развијање читалачких навика и интересовања ученика за књигу и читање,
- унапређивање информационе и медијске писмености ученика,
- подстицање самосталног учења и истраживачког рада,
- развијање културе коришћења библиотечких ресурса.

Начин остваривања програма рада
Програм рада школске библиотеке реализује се кроз пружање библиотечко-информационих услуга, сарадњу са наставницима у планирању и реализацији наставних и ваннаставних активности, као и кроз различите активности усмерене на промоцију читања и учења.
У раду школске библиотеке обезбеђује се:

- доступност библиотечке грађе и извора информација,
- подршка ученицима у коришћењу различитих извора знања,
- сарадња са наставницима и стручним сарадницима,
- уважавање потреба и интересовања ученика различитог узраста.

Повезаност са Развојним планом и школским животом
Рад школске библиотеке доприноси реализацији развојних циљева школе, посебно у областима унапређивања квалитета наставе и учења, развоја читалачке културе и подршке ученицима у самосталном и доживотном учењу.

Праћење и вредновање
Остваривање програма рада школске библиотеке прати се и вреднује у складу са процедурама школе и у оквиру система праћења и вредновања квалитета рада школе. Резултати праћења користе се за унапређивање рада библиотеке и планирање будућих активности.

19. НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ДРУГИХ ОБЛАСТИ РАЗВОЈНОГ ПЛАНА ШКОЛЕ КОЈЕ УТИЧУ НА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ РАД

Школски програм је у целини заснован на Развојном плану школе и представља основни оквир за остваривање развојних циљева и приоритета који утичу на квалитет образовно-васпитног рада. Поред области које су непосредно обухваћене појединачним програмима у оквиру Школског програма, школа остварује и друге области Развојног плана које имају значајан утицај на образовно-васпитни процес.
Ове области реализују се кроз интеграцију развојних приоритета у наставу и учење, организацију рада школе, професионални развој запослених и унапређивање услова за рад и учење.

Области остваривања и приступ
Друге области Развојног плана које утичу на образовно-васпитни рад остварују се кроз:

- унапређивање квалитета наставе и учења,
- подршку професионалном развоју запослених,
- развијање подстицајног, безбедног и инклузивног школског окружења,
- унапређивање сарадње са породицом и локалном заједницом,
- јачање система планирања, праћења и вредновања квалитета рада школе.
-

Интеграција у образовно-васпитни рад
Остваривање наведених области обезбеђује се кроз:

- повезивање развојних приоритета са наставним и ваннаставним активностима,
- усклађивање школских програма, пројеката и активности са циљевима Развојног плана,
- континуирано праћење и анализу ефеката развојних мера,
- прилагођавање активности потребама ученика и школе.
-

Праћење и вредновање
Остваривање других области Развојног плана школе прати се и вреднује у оквиру система самовредновања и спољашњег вредновања рада школе. Резултати праћења и вредновања користе се за унапређивање Школског програма, Развојног плана и укупног квалитета образовно-васпитног рада.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА I РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун 2026. године

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ПРВОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за I разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА:

1) обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
2) обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
3) свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
4) развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
5) развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
6) континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
7) развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
8) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
9) развијање кључних компетенција за целоживотно учење, развијање међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;
10) развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
11) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
12) развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
13) развијање позитивних људских вредности;
14) развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;
16) развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
17) повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
18) повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења биће праћене и евидентиране кроз месечне планове и дневне припреме или на
неки други одговарајући начин у складу са природом корекције.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предмета је конципирана на исти начин.На почетку се налази циљ наставе и учења предмета за први циклус образовања и васпитања.У табели која следи, у првој колони, дефинисани су предметни исходи за крај првог разреда, у другој колони дате су области и/или теме, а у трећој се налазе предметни садржаји.Иза табеле налазе се препоруке за остваривања наставе и учења конкретног предмета под насловом Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма.
Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама и могућностима ученика првог разреда.Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај. Садржаји више нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика тако да показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења конкретног наставног предмета. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних.
Прегледом исхода који су дати у оквиру појединих програма може се видети како се постављају темељи развоја кључних и општих међупредметних компетенција које желимо да наши ученици имају на крају основног образовања.На путу остваривања циља и исхода кључна је улога наставника који добија значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.Оријентација на процес учења и исходе брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом.
Програми наставе и учења намењени су, пре свега, наставницима који непосредно раде са ученицима, али и онима који на посредан начин узимају учешће у образовању и

васпитању.Зато треба имати у виду да терминологија, која је коришћена у програмима није намењена ученицима и треба је приликом дефинисања конкретних наставних јединица, било за непосредан рад са ученицима, било за потребе уџбеничких и дидактичких материјала, прилагодити узрасту ученика. Програми наставе и учења су наставницима полазна основа и педагошко полазиште за развијање образовно-васпитне праксе: за планирање годишњих и оперативних планова, непосредну припрему за рад као и оквир за преиспитивање праксе развијања планова, остваривања и вредновања наставе и учења кроз сопствена промишљања и разговор са колегама.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Образовно-васпитна пракса је сложена, променљива и не може се до краја и детаљно унапред предвидети.Она се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу, у јединственом контексту конкретног одељења, конкретне школе и конкретне локалне заједнице.Зато, уместо израза реализовати програм, боље је рећи да се на основу датог програма планира и остварује настава и учење које одговара конкретним потребама одељења.

Рад са ученицима првог разреда захтева уважавање њихових узрасних карактеристика као и чињенице да је то њихов први сусрет са школом.Треба имати у виду да су та иста деца, сада ученици првог разреда, у предшколском периоду учила кроз игру, у интеракцији са социјалним и физичким окружењем. Они имају знања која су развили у свакодневним животним ситуацијама, умеју да изведу различите активности, умеју нешто да направе, неке задатке да реше, могу и желе да постављају питања, да саопште оно што знају, што су искусили и доживели. Та њихова спонтана искуствена знања треба повезивати са научним знањима која се садржајима школских предмета уводе у наставу.У том повезивању могуће је и потребно бирати садржаје и методе рада којима се стварају ситуације које су погодне да се ученик води кроз зону наредног развоја у различитим областима знања и функционисања.Настава треба да обезбеди сигурну, подстицајну и подржавајућу средину за учење у којој се негује атмосфера интеракције и однос уважавања, сарадње, одговорности и заједништва. Полазећи од датих предметних исхода и садржаја од наставника се очекује да дати програм контекстуализује према потребама конкретног одељења имајући у виду карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже као и друге ресурсе школе и локалне средине. Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

- индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања;
- интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих предмета;
- партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу;
- превасходно активним и искуственим методама наставе и учења;
- уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу;
- неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
- редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре, као и до сада, креира свој годишњи (глобални) план рада из кога касније развија своје оперативне планове.Како су исходи дефинисани за крај наставне године, наставник треба да их операционализује прво у оперативним плановима, а потом и на нивоу конкретне наставне јединице.При планирању треба имати у виду да се исходи разликују.Неки се лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности (то се посебно односи на вештине). Интегрисаним приступом настави и учењу са фокусом на партиципативне и кооперативне активности ученика, наставнику се препоручује планирање разноврсних метода, приступа и техника учења и подучавања – истраживачке, пројектне, партиципативне, кооперативне итд.

Посебно значајна за развијање компетенција и остваривање исхода је пројектна настава, која се у данашње време све више фокусира на остваривање образовних стандарда и исхода и, како показују резултати најновијих истраживања, прати друштвене промене својом усмереношћу на развијање знања и способности ученика кроз активности планирања, истраживања и тимског рада у оквиру предметног и међупредметног повезивања садржаја. Поред тога, једна од битних особина савременог приступа пројектном раду у настави односи се на коришћење ИКТ у пројектним активностима што обезбеђује ефикасније учење и развијање знања, али и развијање понашања правилног и безбедног коришћења рачунара и интернета.

Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика првог разреда, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник главни организатор активности, а самосталност ученика се испољава у сегментима пројекта где је то могуће.Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта, а у првом разреду често и помоћ.Повремене тешкоће у комуникацији и сарадњи су очекиване јер се ради о ученицима који су у фази адаптације на школу и о групи која се тек формира.Култивисање сарадње и начина на који се комуницира у групи су

увек важни циљеви пројектне наставе, а у првом разреду су, може се рећи, и приоритетни јер доприносе јачању одељенске кохезије.Такође, током реализације оваквог облика рада наставник има могућност да добро упозна ученике, њихове јаче и слабије стране и да осмисли процес индивидуализације за оне којима је то потребно. При планирању наставник треба да дефинише тему и циљ пројекта, очекиване исходе, садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројекта.За први разред, најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта где наставник даје ограничен избор тема, у великој мери дефинише методологију рада и сам одређује које ће материјале дати ученицима, а које ће они сами пронаћи.Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе детета на млађем школском узрасту. Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика, које је у првом разреду описно, само је део праћења и вредновања образовно васпитне праксе.Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Повратна информација треба да буде увремењена, дата током или непосредно након обављања неке активности; треба да буде конкретна, да се односи на активности и продукте ученика, а не на његову личност и да буде позитивно интонирана, односно да прво садржи оне елементе који су за похвалу, а тек потом оне које би ученик требало да развија и унапређује. Оно започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на који ће се процењивати његов даљи ток напредовања.Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученик

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. Овај основни пропис претрпео је измене и допуне у складу са реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем најновијег Правилника о изменама Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“, број 1/2026 од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за први разред на званичном сајту издавачке куће БИГЗ школство, који чине Буквар за први разред (ауторке Зорица Цветановић, Сузана Копривица и Даница Килибарда) и Читанка 1 за први разред (ауторке Зорица Цветановић и Даница Килибарда), издање из 2022. године, Словарица или Наставни листови уз буквар.. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз ортографске, лексичке и синтаксичке вежбе, језичке игре и задатке разврстане на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета Српски језик је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и културне баштине.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Почетно читање и писање	• Припремни период • Штампана и писана слова ћирилице • Усавршавање читања **95 часова**	**Основни**: Зна све гласове и слова ћирилице; чита кратке текстове шчитавајући или везујући слогове; читко пише појединачна слова. **Средњи**: Течно чита наглас једноставне текстове; правилно пише речи са сугласничким групама и спаја слова у речи. **Напредни**: Чита течно са правилном интонацијом; преписује текстове без графичких грешака и показује високу графомоторичку спретност.	• **Општа предметна**: Оспособљеност за писменост и језичку комуникацију. • **Међупредметне**: - *Компетенција за доживотно учење* (савладавање алата за рад). - *Дигитална* (препознавање знакова).	• Разликује глас од слова и врши анализу/синтезу речи. • Правилно држи оловку. • Пише штампана и писана слова ћирилице. • Правилно преписује текстове.	• Примена гласовне аналитичко-синтетичке методе. • Комбинација монографског, групног или комплексног поступка (буквар/почетница). • Развој фине моторике кроз игру и цртање линија. • Индивидуализација према предзнању деце.	• Иницијална процена на почетку године кроз игру и разговор. • Систематско посматрање графомоторичке спретности и темпа шчитавања. • Праћење разумевања прочитаног путем кратких питања.
Књижевност	• Читанка и Буквар	**Основни**: Разликује песму и причу; издваја главне	• **Општа предметна**: Развијање читалачке	• Разликује песму, причу и драмски	• Гласно, тихо, штафетно читање и читање по	• Анализа ученичких одговора (усмених и писаних) о

	• Домаћа лектира (Змај, басне, сликовнице) • Поезија, проза, драма **45 часова**	ликове, време и место радње; доживљава књижевно дело. **Средњи**: Препознаје басну и загонетку; уочава особине ликова (добри, лоши) и уочава хронолошки след догађаја. **Напредни**: Препознаје преносно значење у баснама; самостално издваја основну поуку и осећање у тексту; повезује догађаје са личним искуством.	писмености, естетског доживљаја и емпатије. • **Међупредметне**: - *Естетска компетенција*. - *Одговоран однос према здрављу* (анализа ликова).	текст. • Именује стих и строфу. • Препознаје басну, загонетку и основно осећање. • Издвоји догађај и особине ликова.	улогама • Емоционално активирање кроз разговоре о прочитаном • Читање у наставцима (нпр. *Јежева кућица*) за буђење знатижеље • Сценске игре и луткарске импровизације	поступцима ликова . • Провера препознавања књижевних врста без тражења дефиниција. • Евидентирање самосталног читања кроз домаћу лектиру.
Језик	• Граматика: реч, реченица • Правопис: велико слово, тачка, упитник, узвичник **5 часова**	**Основни**: Разликује глас, реч и реченицу; зна да се реченица почиње великим словом и завршава тачком. **Средњи**: Препознаје упитне и узвичне реченице у говору; правилно пише велико слово код познатих властитих имена (имена и презимена). **Напредни**: Самостално примењује знаке интерпункције (?, !); уочава и исправља правописне грешке у краћем туђем тексту.	• **Општа предметна**: Познавање језичких правила за правилно писмено изражавање. • **Међупредметне**: - *Решавање проблема* (примена правописа). - *Комуникација*.	• Разликује глас, реч и реченицу. • Почиње реченицу великим словом и ставља знаке на крају. • Пише велико слово у именима, презименима и надимцима.	• Језик се тумачи као систем кроз контекст, а не изоловано. • Уочавање језичких појава у припремном периоду без њиховог именовања. • Правописна правила се савладавају честим и разноврсним вежбањима.	• Праћење примене правописних правила у свакодневном писању, а не само на наменским часовима. • Уочавање и бележење грешака као природне фазе у развоју и учењу.
Језичка култура	• Усмено изражавање (причање, препричавање) • Слушање и разговарање • Сарадња кроз групни рад **35 часова**	**Основни**: Одговара на једноставна питања целим реченицама; пажљиво слуша саговорника; користи реч "молим", "хвала". **Средњи**: Вођено препричава краћи текст према низу слика; самостално описује познати предмет или биће. **Напредни**: Континуирано и течно прича на одређену		• Примењује начела разговора и учтивог обраћања. • Вођено усмено препричава и прича. • Напамет говори краће текстове. • Пише речи и реченице по диктату.	• Организовање језичких игара (ребуси, преметаљке) и симулација стварних ситуација (нпр. у продавници). • Усмено изражавање уз помоћ заједничког или датог плана (слике, низови слика). • Примена диктата са предусретањем грешака.	• Формално праћење развоја речника и структуре реченице у говору. • Формативно вредновање активности на часу (јављање, постављање питања). • Анализа диктата ради провере везе између чуваног и записаног.

		тему без ослонца на слике; користи богат речник и правилно структурира сложене реченице.				

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Учесталост јављања и партиципација на часу	• Континуирано праћење активности ученика током свих наставних јединица. • Вођење месечне евиденције у наставниковој педагошкој свесци.	**Формативно**: • Ознака за јављање: + • Ознака за јављање више пута на истом часу: ++ • Квантитативно сумирање броја јављања по месецима.	Континуирано на сваком часу (месечни пресек)
Квалитет, свеобухватност и дубина одговора	• Анализа дубине и потпуности усмених и писмених одговора ученика на постављена питања. • Провера разумевања књиж евних тек стова, граматике и почетног читања.	**Формативно**: • Ознака за давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања: +++ • Уколико ученик не зна одговор: **запис датума у евиденцију** (сигнал за наставника). • Праћење квалитативних критеријума: - *Самосталност у одговарању* - *Хоризонтално и вертикално повезивање градива*	Континуирано током обраде и утврђивања градива
Однос према раду и развијање радних навика	• Редовна кућна и школска провера израде самосталних задатака. • Праћење уредности и одговорности ученика изван школе.	**Формативно / Стимулативно**: • Ознака за редовно доношење домаћег задатка: + • Уколико ученик не донесе домаћи задатак: запис датума у евиденцију (сигнал за стварање отпора према раду).	На почетку сваког планираног часа
Сарадња ученика и ангажованост унутар тима	• Систематско посматрање динамике и укључености појединаца током кооперативног учења.	**Формативно**: • Чек-листа за праћење рада у групи: - Испуњеност услова: *Сви чланови су укључени*. - Провера критеријума: *Степен залагања свих чланова групе*. - Индивидуална провера: *Сви имају задато забележено у свескама*.	Периодично, приликом групних облика рада
Резултати и продукти заједничког рада	• Евалуација крајњег материјалног или визуелног учинка групног задатка.	**Сумативно (у оквиру групног рада)**: • Матрица за *процену резултата рада група* (анализа заједничког паноа, табеле, мапе ума или цртежа).	По завршетку групног пројекта или тематске наставе
Овладаност вештинама почетног читања и писања	• Слушање гласног, тихог и штафетног читања. • Анализа графичке правилности писања слова ћирилице у свесци.	**Формативно / Сумативно**: • Наменски диктати са предусретањем грешака у Портфолију. • Изборни диктати и вежбе преписивања. • Провера разумевања прочитаног кроз кратке наменске листиће (допуњавање, заокруживање).	Након припремног периода и у складу са динамиком обраде слова
Говорна култура и рецитовање	• Изражајно извођење и говорење краћих књижевних текстова пред групом.	**Сумативно (за конкретну вештину)**: • Процена изражајности, темпа и дикције приликом *напамет говорења краћих текстова* (рецитовање).	Периодично, на крају тема из језичке културе

Како се ови инструменти повезују у збирну оцену на крају класификационих периода?

1. **Ученички портфолио**: Сви квантитативни подаци (плусеви, уписани датуми за недоношење домаћег или не знање одговора) и физички продукти (листићи, панои, диктати) чувају се у дечијој мапи напретка.
2. **Генерисање описне оцене**: На крају првог и другог полугодишта, наставник анализира све записе из ове табеле и претвара их у текстуални извештај у Е-дневнику који покрива три обавезна домена из Правилника:
   - *Шта је ученик постигао и у ком степену* (резултат плусева, +++ одговора, читања и диктата).
   - *Његова активност на часу* (месечна учесталост јављања и залагање у групи).
   - *Његов однос према раду* (редовност домаћих задатака и одржавање прибора).

Системски пресек евалуације (Финално вредновање)

- **Формативни ниво**: Повратна информација се даје **одмах након поступка провере** (р. 8). Наставник указује на грешке као на природну фазу учења, дефинише следећи развојни корак за ученика и уписује формативну белешку у Е-дневник.
- **Сумативни пресек**: Реализује се на **крају првог и другог полугодишта**. Изводи се искључиво у форми **Описне оцене** која се генерише анализом података из ученичког *портфолија* и листи праћења, дајући јасну слику о степену остварености исхода (потпуно, делимично, у мањој мери).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. Овај основни пропис претрпео је измене и допуне у складу са реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем најновијег Праваилника о изменама Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“, број 1/2026 од стране Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): **први разред основне школе** у издању издавачке куће БИГЗ школство, конципираних према савременим стандардима наставе: Математика 1 – Уџбеник (ауторка Сања Маричић) – Садржај је подељен на тематске целине које прате развој математичких појмова кроз очигледне примере из свакодневног живота; Математика 1 – Радна свеска (1. и 2. део) (ауторка Сања Маричић) – Прати структуру уџбеника са великим бројем разноврсних задатака распоређених по нивоима сложености.
Циљ учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Геометријски објекти и просторна оријентација	• Положај предмета у простору и релације (горе/доле, лево/десно). • Линије и тачке. • Геометријска тела и фигуре. **Оријентационо: 25 часова**	**Основни**: Препознаје положај предмета и смер кретања; разликује криву, праву, отворену и затворену линију; разликује тачку и линију. **Средњи**: Именује модел геометријског тела (коцка, квадар, лопта, ваљак) и фигуре (квадрат, правоугаоник, троугао, круг). **Напредни**: Уочава заједничке особине предмета и класификује их према облику, боји или величини;	• **Општа предметна**: Развијање просторне перцепције и геометријске писмености. • **Међупредметне**: - *Решавање проблема.* - *Дигитална компетенција* (визуелизација	• Одређује положај предмета у односу на себе и друге предмете. • Препознаје и именује геометријска тела и фигуре. • Разликује и	• Коришћење реалних предмета из окружења за уочавање облика. • Развој графомоторике кроз слободоручно цртање линија и рад са лењиром. • Диференцирани задаци за	**Формативно**: • Иницијална процена на почетку године кроз игру и разговор. • Систематско посматрање графомоторичке спретности (цртање линија у мрежи). **Сумативно**: Праћење графичких радова (цртање линија) у Портфолију.

		црта праве линије помоћу лењира.	облика).	црта линије и тачке.	геометрију.	
Природни бројеви до 100	• Појам броја, бројање, читање и писање бројева. • Скуп, подскуп, елемент скупа. • Редни бројеви, знаци <, >, =. • Сабирање и одузимање (прво до 20 са прелазом, па до 100). **Оријентационо: 135 часова**	**Основни**: Чита, пише и броји до 100; зна редослед бројева; сабира и одузима до 20 без прелаза десетице; зна знаке веће, мање, једнако. **Средњи**: Сабира и одузима до 20 са прелазом; рачуна десетице до 100; решава једноставне текстуалне задатке са једном операцијом. **Напредни**: Тачно изводи сабирање и одузимање у оквиру 100 (двоцифреног и једноцифреног/двоцифреног); решава сложеније текстуалне задатке са две операције.	• **Општа предметна**: Овладавање појмом броја и рачунским операцијама за свакодневни живот. • **Међупредметне**: - *Компетенција за учење*. - *Математичка писменост*.	• Чита, пише, упоређује и броји унапред и уназад до 100. • Користи математичке изразе (збир, разлика, умањеник). • Сабира и одузима у оквиру 100. • Решава текстуалне задатке.	• Поступност у раду: од конкретног (рачунаљке, штапићи) преко сликовног до апстрактног (симболи). • Вежбање математичког језика (правилно именовање компоненти операција).	**Формативно**: Праћење разумевања урађених математичких операција путем кратких питања. • Прате се критеријуми: *Самосталност у одговарању* и *Хоризонтално и вертикално повезивање градива* (нпр. повезивање сабирања са претходним лекцијама). **Сумативно**: Контролни листићи без оцене за Портфолио.
Мерење и мере	• Појам мерења дужине (нестандардне мере: корак, педаљ). • Новац (динар: кованице и новчанице). • Време (дани у недељи). **Оријентационо: 20 часова**	**Основни**: Препознаје новчанице и кованице динара; зна дане у недељи и њихов редослед; упоређује предмет по дужини (дужи/краћи). **Средњи**: Мери дужину нестандардним мерама; уме да плати или рачуна кусур у једноставним ситуацијама трговине до 20 динара. **Напредни**: Самостално решава текстуалне задатке који комбинују рачун са новцем до 100 динара; повезује појам времена и трајања догађаја.	• **Општа предметна**: Оспособљеност за сналажење у реалним животним ситуацијама размене и мерења. • **Међупредметне**: - *Предузетничка компетенција*. - *Финансијска писменост*.	• Препознаје и користи новац у реалним или симулираним ситуацијама. • Именује дане у недељи и поређа их хронолошки. • Упоређује дужине предмета.	• Организација амбијенталне наставе и симулација (нпр. "математичка продавница" у учионици). • Практично мерење клупе, учионице стопалима и педљима.	**Формативно (Рад у групи / продавница)**: • *Сарадња у групи*: сви чланови су укључени, прати се *Степен залагања свих чланова групе*. • Провера индивидуалне одговорности: сви имају задато и урађено забележено у свескама. • **Сумативно**: *Процена резултата рада група* (пано "Наш ценовник", табела).

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)	Време реализације
Геометријски објекти и просторна оријентација	• Систематско праћење просторне перцепције и вештине цртања линија лењиром. • Вођење евиденције јављања у педагошкој свесци.	**Формативно**: • **Иницијална процена на почетку године кроз игру и разговор.** • **Систематско посматрање графомоторичке спретности (цртање линија у мрежи).** • Број јављања: + за једно јављање, ++ за више пута. • +++ за тежа питања (уочавање сложених облика). • Ко не зна одговор: **запис датума**. • Домаћи задатак: + за редовност; **запис датума за недоношење**. **Сумативно**: Процена уредности и прецизности цртежа у	Септембар / Октобар (Континуирано на часовима)

		Портфолију.	
Природни бројеви до 100 (рачунске операције)	• Континуирано праћење брзине и тачности рачунања у хоризонталном и вертикалном контексту. • Сумирање активности по месецима.	**Формативно**: • **Праћење разумевања урађених математичких операција путем кратких питања.** • Број јављања: Ознаке + и ++. • +++ за комплетан одговор на сложене текстуалне задатке са две операције. • Ко не зна одговор: **запис датума у евиденцију**. • Критеријуми: *Самосталност* и *Повезивање градива*. **Сумативно**: Контролни листићи без оцене за Портфолио.	Током целе године (у складу са динамиком бројева)
Мерење и мере (новац, време, дужина)	• Посматрање социјалних компетенција и примене рачуна у реалним животним симулацијама.	**Формативно (Рад у групи / продавница)**: • *Сарадња у групи*: сви чланови су укључени, прати се *Степен залагања свих чланова групе*. • Индивидуална провера: сви имају задато забележено у свескама. • Индивидуални плусеви (+, ++, +++) за тачно плаћање новцем у игри улога. **Сумативно**: *Процена резултата рада група* (пано, табела).	Периодично (на крају наставне теме)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – СВЕТ ОКО НАС

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. **Овај подзаконски акт је накнадно допуњен реформским изменама за први разред које доноси** Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Све најновије промене за први циклус потврђене су у Просветном гласнику број 1/2026, а комплетан текст измена наставних планова и нових упутстава можете погледати на страници Званични извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а.**
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Свет око нас 1 – Уџбеник (аутори Сања Благданић, Зорица Ковачевић и Славица Јовић) – Конципиран тако да подстиче дечју радозналост, истраживачки дух и повезивање градива са непосредним окружењем. **Свет око нас 1 – Радна свеска:** Подељена је у два дела како би олакшала торбу првака. Можете погледати Свет око нас 1 – Радна свеска 1. део и Свет око нас 1 – Радна свеска 2. део на сајту БИГЗ школство (ауторке Сања Благданић, Зорица Ковачевић и Славица Јовић). Садржи практичне задатке, огледе и пројекте прилагођене првацима.
Садржај је написан деци разумљивим језиком и потпуно прилагођен ђацима првацима који тек савладавају читање и писање.
Циљ учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему, као и подстицање дечјег интересовања, развој истраживачког рада, културе изражавања, емпатије и активне бриге о животној средини.

- **Фонд часова**: 2 часа недељно / 72 часа годишње.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Инструменти оцењивања (формативно/сумативно)**
Ја и други (Човек као друштвено биће)	• Школа и одељењска заједница. • Породица и родбински односи. • Права и дужности	**Основни**: Препознаје чланове уже породице; зна име своје школе; одржава личну хигијену; користи учтиве речи. **Средњи**: Разликује права од	• **Општа предметна**: Формирање здравих животних навика и позитивног	• Именује чланове уже и шире породице и своје обавезе у њој. • Примењује	• Симулација стварних ситуација (игра улога: у саобраћају, лекарском	**Формативно**: • Иницијална процена на почетку године кроз игру и разговор (познавање себе и породице). • Прати се *Самосталност* и *Хоризонтално повезивање градива* (нпр.

	детета. • Култура понашања и здравље. **Оријентационо: 20 часова**	дужности у школи и породици; уочава важност здраве исхране; описује релације у широј породици. **Напредни**: Образлаже последице кршења правила понашања у школи; самостално предлаже начине за очување здравља и помаже вршњацима у решавању сукоба.	социјалног интеракционог модела. • **Међупредметне**: - *Грађанска компетенција*. - *Одговоран однос према здрављу*.	правила понашања у школи и саобраћају. • Набраја и примењује основна правила хигијене.	прегледу). • Израда породичног стабла. • Рад на текстуалним примерима правила понашања.	веза са Српским језиком кроз културу разговора). **Сумативно**: Ученички цртеж "Моја породица/школа" у Портфолију.
Природа око нас (Жива и нежива природа)	• Особине живе и неживе природе. • Биљке и животиње из окружења. • Годишња доба и временске промене. • Вода, ваздух, земљиште. **Оријентационо: 35 часова**	**Основни**: Разликује живу од неживе природе; препознаје домаће и дивље животиње; именује годишња доба и основне временске појаве. **Средњи**: Разликује делове биљака (корен, стабло, лист); уочава повезаност годишњих доба са променама у биљном и животињском свету. **Напредни**: Класификује животиње према начину исхране и становишту; разуме значај воде, ваздуха и сунца за живот и самостално изводи једноставне експерименте.	• **Општа предметна**: Развијање еколошке свести, истраживачког духа и научног погледа на природу. • **Међупредметне**: - *Еколошка компетенција*. - *Рад са подацима и научни приступ*.	• Разликује живу од неживе природе на примерима. • Препознаје и именује биљке и животиње из окружења. • Описује карактеристике годишњих доба. • Уочава значај очувања природе.	• Настава у природи (школско двориште, парк). • Извођење једноставних огледа (нпр. топљење леда, клијање семена пасуља). • Вођење календара природе.	**Формативно**: • Систематско посматрање истраживачке спретности ученика током огледа. • Праћење разумевања природних појава путем кратких питања. **Сумативно**: Сликовни наставни листићи разврставања природи у Портфолију.
Људска творевина (Оријентација и материјали)	• Оријентација у времену (дан, доба дана, јуче, данас, сутра). • Материјали и њихова својства (дрво, метал, пластика, папир). • Саобраћај и кретање. **Оријентационо: 17 часова**	**Основни**: Зна делове дана; разликује папир од пластике/дрвета; зна где се безбедно прелази улица (пешачки прелаз, семафор). **Средњи**: Правилно користи појмове јуче, данас, сутра; разликује својства материјала (тврдо, меко, провидно); именује саобраћајна средства. **Напредни**: Повезује својства материјала са њиховом употребом у свакодневном животу; самостално се оријентише у временским патернима; уочава важност рециклаже.	• **Општа предметна**: Разумевање материјалног света и безбедно сналажење у времену и простору. • **Међупредметне**: - *Технолошка писменост*. - *Сарадња и решавање проблема*.	• Користи појмове за делове дана и дане. • Препознаје врсте материјала и описује својства. • Примењује правила безбедности у саобраћају као пешак.	• Тактилне вежбе (додиривање различитих материјала и погађање својстава затворених очију). • Групни рад на тему рециклаже и заштите сред	**Формативно**: • Оријентација у времену*: (*нпр. извођење релација јуче) • Праћење разумевања оријентације, својства материјала и правила понашања у саобраћају **Сумативно**: Праћење безбедности на симулираном моделу раскрснице (безбедан прелазак пешачког). Савладивост исхода кроз кратке сликове наменске листиће у Портфолију (повезивање предмета и материјала, хронолошки низови слика за делове дана). Заједнички пано, табела разврстаних материјала или колаж од рециклаже

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – СВЕТ ОКО НАС

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)	Време реализације
Ја и други (Човек као друштвено биће)	• Поснатарање социјализације, усвајања правила понашања и развоја говорне културе.	**Формативно**: • **Иницијална процена на почетку године кроз игру и разговор (познавање себе и породице).** • Број јављања по месецима: + за једно јављање, ++ за више пута. • +++ за потпун одговор на тежа логичка питања (дечија права). • Ко не зна одговор: **запис датума**. • Домаћи задатак: + за редовност; **запис датума за недоношење**. **Сумативно**: Креативни рад (цртеж "Породично стабло") у Портфолију.	Септембар / Новембар (Континуирано на часовима)
Природа око нас (Жива и нежива природа)	• Истраживачке методе, извођење једноставних огледа и теренска настава у природи.	**Формативно**: • **Систематско посматрање истраживачке спретности ученика током огледа.** • **Праћење разумевања природних појава путем кратких питања.** • Број јављања: Ознаке + и ++. • +++ за тачне одговоре на питања са закључивањем (утицај сунца, воде). • Ко не зна одговор: **запис датума у евиденцију**. **Сумативно**: Сликовни наставни листићи разврставања природи у Портфолију.	Периодично током промена годишњих доба
Људска творевина (Оријентација и материјали)	• Руковање реалним материјалима, тактилне вежбе и симулације безбедности у саобраћају.	**Формативно (Рад у групи)**: • *Сарадња у групи*: сви су укључени, прати се *Степен залагања свих чланова групе*. • Индивидуална провера: сви имају записана решења у свескама. • Индивидуални плусеви (+, ++, +++) за препознавање својстава материјала. **Сумативно**: *Процена резултата рада група* (заједнички пано од рециклаже).	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (Smart Junior 1)

- **Фонд часова**: 2 часа недељно / 72 часа годишње.

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. **Овај подзаконски акт је накнадно допуњен реформским изменама за први разред које доноси** Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Све најновије промене за први циклус потврђене су у Просветном гласнику број 1/2026, а изворни текстови измена наставних планова и упутстава налазе се на страници** Званични извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а**, док се законске основе могу пратити кроз** Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу**.**

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Наставни комплет Smart Junior 1 на званичном сајту Data Status, уџбеник и радна свеска из енглеског језика за 1. разред основне школе, аутор: Х. К. Мичел (H. Q. Mitchell), издавач Data Status. комплет енглеског језика можете пронаћи на званичним страницама издавачке куће Data Status: Главне информације и опис серије уџбеника налазе се на страници Smart Junior серија уџбеника на њиховом наменском сајту за уџбенике Data Status Udžbenici. Спецификацију, цену и куповину главног штампаног издања можете погледати директно на Smart Junior 1 – уџбеник на званичној е-продавници Data Status.

- Додатне ресурсе, планове наставе и припреме за наставнике можете погледати на страници Наставнички материјали Smart Junior 1.

Овај комплет карактеришу избалансирани модули са лако памтљивим песмама, причама у виду стрипа и примерима из свакодневног дечијег живота.

Циљ учења предмета енглески језик у првом разреду јесте да ученик кроз игру, изражајне песме, приче и симулације дијалога развије почетне способности слушног разумевања и усменог изражавања на страном језику.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда** ***(Ученик ће бити у стању да:)***	**Дидактичко-методичко упутство** ***(Начини и поступци остваривања)***
1. HELLO! *(Увод у језик, поздрави, ликови)*	• Речи: *Hello, Goodbye, bye, teacher.* • Фразе: *What's your name? I'm...* • Песмица добродошлице.	• **Основни:** Препознаје песму и отздравља на *Hello/Goodbye.* • **Средњи:** Одговара на питање *What's your name?* пуном реченицом (*I'm...*). • **Напредни:** Самостално иницира кратак дијалог са вршњаком.	• Комуникација на страном језику. • Естетска компетенција. • Лична и социјална компетенција.	• Реагује на уобичајене поздраве. • Представи себе и именује главне ликове из уџбеника (Кевин, Кели). • Изводи уводну песмицу уз покрет.	• Користити флеш-картице са ликовима. • **TPR:** Махање руком при поздрављању, устајање/седање на помен имена. • Игре са лоптицом у кругу за представљање.
2. SCHOOL *(Модул 1: Школски прибор)*	• Речи: *Pencil, pen, book, bag, desk, chair.* • Фразе: *What's this? It's a...* • Команде: *Open, close, touch.*	• **Основни:** Препознаје и показује речени предмет (нпр. књигу) када чује реч. • **Средњи:** Тачно именује предмет са слике користећи *It's a...* • **Напредни:** Разликује предмете и извршава сложене команде у низу.	• Компетенција за доживотно учење. • Комуникација. • Сарадња.	• Препозна и именује основне учионичке реквизите. • Изврши једноставна упутства наставника везана за школски прибор.	• Игре „Слепо мише“ (препознавање предмета додиром из торбе). • **TPR:** *Open your books! Close your bags!* • Рад у паровима: један ученик издаје налог, други извршава.
3. TOYS & COLOURS *(Модул 2: Боје и играчке)*	• Боје: *Red, blue, yellow, green.* • Играчке: *Ball, doll, car, teddy bear.*	• **Основни:** Повезује изговорену боју са предметом у учионици. • **Средњи:** Описује играчку	• Комуникација. • Естетска компетенција. • Решавање проблема	• Именује четири основне боје и четири врсте играчака. • Повеже боју и објекат при слушању.	• Бојење по диктату (слушање аудио записа и бојење у радном листу). • **TPR:** *Touch something yellow!*

	• Изражавање припадности: *My...*	комбинујући боју и именицу (*a blue ball*). • **Напредни:** Изражава лични афинитет (*My favourite toy is...*).	(кроз игре разврставања).	• Каже која му је омиљена играчка/боја.	(ученици трче до жутог предмета). • Игра „Шта недостаје?“ (*What's missing?*).
4. MY BODY *(Модул 3: Делови тела)*	• Речи: *Head, shoulders, knees, toes, eyes, ears, mouth, nose*. • Структуре: *Touch your...*	• **Основни:** Реагује покретом на именовани део тела. • **Средњи:** Самостално додирује и именује део тела који наставник покаже. • **Напредни:** Води игру „Чаробњак каже“ за цео разред.	• Сарадња. • Свест о телу и здрављу (физичка активност). • Комуникација.	• Препознаје делове лица и тела на себи и другима. • Прати и репродукује ритмичке песме везане за покрет.	• Ослонац на песму *Head, shoulders, knees and toes* (убрзавање ритма). • **TPR:** Игра *Simon says* (команде за делове тела). • Цртање чудовишта по диктату наставника.
5. MY FAMILY *(Модул 4: Моја породица)*	• Чланови: *Mother, father, brother, sister, grandmother, grandfather.* • Питања: *Who's this? This is my...*	• **Основни:** Препознаје чланове уже породице на илустрацијама. • **Средњи:** Тачно одговара на питање *Who's this?* показујући на слику. • **Напредни:** Користи фразе како би кратко представио своју стварну породицу.	• Лична и социјална компетенција. • Комуникација. • Грађанска компетенција.	• Препозна и именује чланове уже и шире породице. • Разуме једноставна питања о породичним односима.	• Рад са породичним стаблом из уџбеника или цртежима ученика. • Игре улога (драматизација кратких прича у којима глуме тату, маму...). • **TPR:** Показивање на сличице палцем на помен речи.
6. FOOD *(Модул 5: Храна)*	• Воће/храна: *Apple, banana, cake, milk, juice, sandwich.* • Структуре: *I like... / I don't like...*	• **Основни:** Разуме називе за неколико основних намирница. • **Средњи:** Јасно изражава шта му се свиђа, а шта не (*I like cake*). • **Напредни:** Пита вршњака о укусима и реагује на његов одговор.	• Комуникација. • Одговоран однос према здрављу. • Сарадња.	• Именује основне врсте хране и пића. • Изрази лични став према одређеној храни (свиђање/несвиђање).	• Симулација куповине/пијаце у учионици (пластично воће, сличице). • **TPR:** Глума лица (смајли за *like*, намрштено лице за *don't like*). • Разврставање хране на здраву и мање здраву кроз покрет.
7. FESTIVALS & CULTURE *(Божић, Ускрс, култура)*	• Изрази: *Merry Christmas, Happy Easter, Santa, Easter Bunny, Easter eggs.* • Традиционалне дечје игре.	• **Основни:** Препознаје празничне симболе када их чује. • **Средњи:** Честита празник користећи одговарајућу фразу. • **Напредни:** Уочава и коментарише основне разлике у прослави код нас и у Британији.	• Међукултурална компетенција. • Естетска компетенција. • Комуникација.	• Препознаје културолошке специфичности земаља енглеског језика. • Изрази празничне честитке кроз песму и ликовни рад.	• Радионица: израда божићних/ускршњих честитки. • Певање традиционалних празничних рефрена. • **TPR:** Потрага за сакривеним „ускршњим јајима“ у учионици на основу упутстава.

ТАБЕЛА 2: ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Слушно разумевање,	• Редовно праћење реакција на упутства на	**Формативно (Праћење активности по месецима):**	Континуирано на сваком

изговор и језичке игре	страном језику и прецизности понављања речи. • Вођење месечне евиденције активности.	• **Иницијална процена у септембру кроз игролике асоцијације и уочавање предзнања речи из цртаних филмова.** • **Праћење разумевања језичких модела путем кратких питања уз помоћ илустрација и флеш-картица.** • Број јављања: + за један тачан изговор, ++ за активно учешће у више језичких вежби. • +++ за давање комплетног, самосталног одговора пуном реченицом на енглеском језику. • Ко не зна/одбија да понови реч: **запис датума у евиденцију**. • Однос према раду (доношење уџбеника Smart Junior 1): + за редовност / **запис датума за недоношење**. • Критеријуми: *Самосталност* и *Хоризонтално повезивање градива* (повезивање боја и бројева са Математиком и Ликовним). **Сумативно**: • Квалитативна оцена савладивости речника кроз индивидуалан мини-разговор на основу слике/стрипа из уџбеника (улази у Портфолио).	часу (месечни пресек)
Тимске језичке игре и скечеви	• Посматрање деце током извођења дијалога у пару, певања групних песмица или играња језичких игара у кругу.	**Формативно (Рад у групи / у пару)**: • *Сарадња у групи*: прати се колико ученик успешно сарађује са паром у језичком дијалогу и да ли помаже вршњаку. • Критеријуми: *Степен залагања свих чланова групе* током заједничког извођења песмице. • Провера одговорности: Сви чланови групе имају урађен/забележен свој део сликовног задатка у радној свесци Data Status-a. **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање финалне групне драматизације кратке приче из модула или заједничког постер-пројекта одређене тематске области.	Периодично након обрађених модула

ДОПУНСКА НАСТАВА – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (Теме и остваривање)

Организује се привремено за ученике који спорије савладавају изговор, бркају појмове или имају потешкоћа са слушним разумевањем нових речи.

Специфична наставна ТЕМА	**Начин ОСТВАРИВАЊА (Поступци, технике и материјали за рад са децом)**
1. Преодолевање баријере у изговору основних речи	• Рад са аудио-записима из комплета Smart Junior 1: ученик слуша реч три пута са нагласком на интонацију, па је понавља у пару са наставником. • Коришћење огледалца за правилну поставку усана при изговору звукова специфичних за енглески језик.
2. Диференцијација боја и бројева до 10	• Дидактичке игре са лоптама у боји: наставник каже „*Give me a red ball*”, а ученик бира одговарајућу боју. • Повезивање броја предмета са картицама бројева до 10 кроз ритмичко пљескање.
3. Разумевање једноставних налога у учионици	• Поступак физичког реаговања (*TPR*): наставник кроз претерану гестикулацију изводи команде „*Sit down*”, „*Open your book*”, а ученик их опонаша у малој групи док не усвоји значење речи.
4. Препознавање чланова породице и играчака	• Рад са личним породичним фотографијама или илустрацијама из уџбеника Нови Логос/Data Status: ученик показује и именује ликове (*This is my mum, This is my dad*). • Разврставање картица на групу „играчке” и групу „животиње”.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

- **Фонд часова**: 1 час недељно / 36 часова годишње.

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. **Овај подзаконски акт је накнадно допуњен реформским изменама за први разред које доноси** Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Све најновије промене за први циклус потврђене су у Просветном гласнику број 1/2026, а изворни текстови измена наставних планова и упутстава налазе се на страници Званични извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а, док се законске основе могу пратити кроз** Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу**.**
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): **Назив уџбеника:** Ликовна култура 1, уџбеник за први разред основне школе **Аутор(и):** Кристинка Селаковић (негде се наводи и коаутор Катарина Трифуновић) **Издавач:** БИГЗ школство . **Година издања:** 2018. година (одобрено и усклађено са актуелним планом и програмом наставе и учења)
Циљ учења предмета ликовна култура јесте да подстакне и развије ученикове стваралачки потенцијал, машту, естетски доживљај света и визуелну писменост кроз слободно истраживање различитих ликовних техника и материјала.

Наставна ТЕМА (Према Сл. гласнику)	Оријентациони број часова	Специфични садржај и појмови	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 1. разреда
1. Цртање и сликање	**Оријентационо: 18 часова**	• Врсте линија (праве, криве). • Основне и изведене боје. • Топле и хладне боје. • Пастел, акварел, колаж.	**Основни**: Препознаје основне боје; користи линије за приказ једноставних мотива. **Средњи**: Намерно користи и меша боје како би добио нове тонове; правилно попуњава површине. **Напредни**: Изражава машту и емоције кроз оригиналан спој линија, боја и контраста.	• Визуелна писменост. • Естетска компетенција. • Компетенција за учење.	• Црта и слика на различитим подлогама користећи ликовни прибор. • Користи боје и облике да изрази своје тренутно расположење.
2. Вајање и пластично обликовање	**Оријентационо: 12 часова**	• Тродимензионални облици. • Рад са пластелином, глином и тестом. • Просторни облици од папира.	**Основни**: Зна како се правилно и безбедно користи прибор за обликовање (маказе, лепак). **Средњи**: Спретно обликује пластелин/глину; користи папирну пластику (савијање, преклапање). **Напредни**: Креативно комбинује две или више технике на истом раду, правећи сложене макете у простору.	• Предузетничка (иновативност). • Рад са материјалима. • Решавање проблема.	• Користи различите материјале и технике за тродимензионално обликовање. • Прати техничка упутства за сигурно руковање прибором.
3. Визуелна писменост и уметничко наслеђе	**Оријентационо: 6 часова**	• Изложбе радова у учионици. • Народне шаре и традиција. • Поснатарање уметничких дела.	**Основни**: Препознаје уметнички рад од обичног предмета; уочава детаље на слици. **Средњи**: Описује шта види на уметничкој слици (ликове, боје); износи своје мишљење о свом раду. **Напредни**: Уочава карактеристике	• Грађанска (културни идентитет). • Комуникација. • Естетска компетенција.	• Препознаје и именује неколико значајних споменика или дела из културне баштине. • Описује и образлаже свој ликовни рад и радове других.

			националног наслеђа; показује поштовање и аргументовано анализира радове вршњака.		

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Тема 1: Цртање и сликање *(18 часова)*	• Праћење процеса рада на сваком часу, правилности повлачења линија и наношења боје.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена на почетку године кроз слободан цртеж и разговор о бојама.** • Ознака за јављање/идеју: + за једно решење, ++ за више идеја на часу. • +++ за потпун одговор при анализи облика и боја. • Ко не зна одговор/пасиван је: **запис датума у евиденцију**. **Сумативно**: Описни резиме нивоа развијености опажања и маште у Портфолију на крају теме.	Септембар – Јануар (Континуирано кроз првих 18 часова)
Тема 2: Вајање и пластично обликовање *(12 часова)*	• Праћење спретности руковања маказама, лепком, пластелином и тродимензионалног сналажења.	**Формативно**: • **Систематско посматрање графомоторичке спретности (држање четкице, сечење по линији).** • Ознаке за активност и чистоћу радног места: + и ++. • Однос према раду (доношење блока/колажа): + за редовност / **запис датума за недоношење прибора**. **Сумативно**: • Квалитативна сумативна процена финалног материјалног производа (фигура од пластелина, папирна пластика) који улази у Портфолио.	Фебруар – Април (Континуирано кроз наредних 12 часова)
Тема 3: Визуелна писменост и уметничко наслеђе *(6 часова)*	• Посматрање понашања на изложбама радова, пажње током гледања слика и културе разговора.	**Формативно (У оквиру групног или индивидуалног рада)**: • **Праћење разумевања уметничког дела и појма наслеђа путем кратких питања.** • *Сарадња у групи*: прати се *Степен залагања свих чланова групе* током заједничке припреме изложбе радова. • Провера одговорности: сви чланови групе имају своје радове спремне и уређене у свескама. • Ознаке за јављање и естетску аргументацију радова: +, ++, +++ (за потпуну и културну анализу туђег цртежа). **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање успешно организоване заједничке тематске изложбе народних шара у учионици (заједнички пано/табела).	Мај – Јун (Током последњих 6 ча

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

- **Укупан фонд часова**: 1 час недељно / 36 часова годишње.

Према **„Службеном гласнику РС – Просветном гласнику" број 10/17** и реформисаном плану Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ), за предмет Музичка култура наставни садржаји у првом разреду структурирани се кроз три обавезне домена. Програм наглашава да се ове области континуирано прожимају током читаве године, али према глобалним плановима других основних школа у Србији, укупан фонд од **36 часова годишње** се оријентационо дистрибуира у наставне теме са тачним бројем часова. Нове измене измена наставних планова за први разред можете погледати директно кроз Званични извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а, док су све законске основе за први циклус дефинисане кроз Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу.
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Музичка култура 1, уџбеник + ЦД за први разред основне школе **(**Драгомир Братић **,** БИГЗ школство, 2018.)

Наставна ТЕМА (Према Сл. гласнику)	**Оријентациони број часова**	**Специфични садржај и појмови**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**
1. Извођење музике	**Оријентационо: 20 часова**	• Певање песама по слуху. • Свирање на дечјим ритмичким и импровизованим инструментима. • Музичке игре, дечји и народни фолклор.	**Основни**: Пева у групи дечје песме; репродукује једноставан ритам тапшањем. **Средњи**: Пева самостално и тачно по слуху; изводи ритам корачањем; правилно дише при певању. **Напредни**: Соло изводи песму са правилном дикцијом и интонацијом; прати ритам песама на Орфовом инструментаријуму.	• Естетска компетенција. • Курантна писменост. • Компетенција за учење.	• Пева по слуху кратке песме из дечјег фолклора и савременог репертоара. • Прати ритам песме покретом или дечјим инструментом.	• Учење песама искључиво по слуху (демонстрација уживо или са снимка). • Повезивање певања са покретом, плесом и народним колом ради бољег развоја ритма.
2. Слушање музике	**Оријентационо: 12 часова**	• Слушање вредних уметничких композиција (дечјих и класичних). • Препознавање карактера и звучних извора. • Препознавање темпа (брзо/споро) и динамике (гласно/тихо).	**Основни**: Препознаје звукове из окружења и гласове; разликује наглашено гласно од тихог звука. **Средњи**: Препознаје звук неколико инструмената; уочава промене у брзини извођења (темпо). **Напредни**: Препознаје карактер дела и емоцију коју композиција преноси; самостално разликује извођачке саставе (хор, оркестар).	• Курантна писменост. • Решавање проблема (препознавање звукова). • Комуникација.	• Препознаје звучне карактеристике дела које слуша. • Разликује основне карактеристике звука (висина, трајање, јачина).	• Пажљиво и вишекратно слушање кратких композиција у тишини. • Подстицање деце да доживљај слушања изразе визуелно (цртежом у свесци Нови Логос) или речма.
3. Музичко стваралаштво	**Оријентационо: 4 часа**	• Музичке импровизације гласом, покретом или звуцима. • Смишљање нових наставних илустрација	**Основни**: Учествује у заједничким музичким играма са сопственим телом (пљескање, пуцкетање прстима). **Средњи**: Смишља једноставне звучне ефекте за причу на	• Предузетничка (иновативност). • Сарадња и рад са материјалима.	• Прави дечје ритмичке инструменте од амбалаже и рециклираног материјала. • Изражава свој	• Коришћење рециклираног материјала (кутијице, пиринач, чепови) за групно прављење кућних инструмената.

		звуком. • Израда дечјих инструмената.	основу задатог текста; прави једноставну чегртаљку. **Напредни**: Самостално импровизује нове ритмичке мотиве на импровизованом инструменту; предводи музичке игре улога.		доживљај музике кроз покрет и звучну импровизацију.	• Игре импровизације у којима деца глуме звукове природе (ветар, киша, грмљавина).

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Тема 1: Извођење музике *(20 часова)*	• Редовно праћење прецизности интонације и тачности извођења ритма у групи и појединачно током певања.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена на почетку године кроз заједничко певање познатих дечјих песмица за утврђивање слуха.** • Ознаке за јављање на часу: + за једно певање/јављање, ++ за активно учешће у више језичких или ритмичких вежби. • +++ за потпуно самостално извођење ритма у компликованијој дечјој песми. • Уколико ученик не зна/пасиван је: **запис датума у евиденцију**. • Однос према раду (ношење свеске/прибора): + за редовност / **запис датума за недоношење**. **Сумативно**: • Квалитативна оцена изражајног појединачног певања научене песме пред групом у оквиру Ученичког портфолија.	Септембар – Фебруар (Континуирано кроз првих 20 часова)
Тема 2: Слушање музике *(12 часова)*	• Праћење емоционалне и вербалне реакције детета на карактер, извођаче и динамику композиције коју слуша.	**Формативно**: • **Праћење разумевања музичког темпа (брзо/споро) и карактера дела путем кратких питања након слушања.** • Ознаке за тачно препознавање извођача или инструмената: + и ++. • +++ за потпун одговор уз образложење (нпр. повезивање звука са одређеним осећањем или причом). • Уколико ученик не прати пажљиво/не зна одговор: **запис датума**. • Критеријуми: *Самосталност* и *Хоризонтално повезивање градива* (повезивање интонације са реченицама из Српског језика). **Сумативно**: • Анализа наменских листића из уџбеника Нови Логос са сликовним задацима (нпр. обој поља за брз или спор темпо) у Портфолију.	Март – Мај (Континуирано кроз наредних 12 часова)
Тема 3: Музичко стваралаштво *(4 часа)*	• Посматрање маште, усклађености рада дечјег ритмичког оркестра и квалитета направљених инструмената.	**Формативно (Рад у групи)**: • **Систематско посматрање мануелне спретности и креативности ученика током импровизације звукова.** • *Сарадња у групи*: прати се *Степен залагања свих чланова групе* и да ли су сви ђаци укључени у заједнички ритам тима. • Провера одговорности: сви чланови групе имају свој део ритма забележен кроз симболе у свескама. • Индивидуални плусеви током групног извођења: +, ++, +++. **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање финалног заједничког наступа групе (оркестра) са направљеним импровизованим инструментима (заједнички пано/табела успеха групе).	Мај – Јун (Током последњих 4 часа у години)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Укупан фонд часова: 3 часа недељно / 108 часова годишње.

Према **„Службеном гласнику РС – Просветном гласнику" број 10/17** и изменама у Просветном гласнику бр. 1/2026, наставни програм за предмет **Физичко и здравствено васпитање** у првом разреду је структуриран кроз **три велике обавезне наставне области/теме**. Иако законски наставник има слободу усклађивања часова спрам развоја ученика, на основу глобалних планова других основних школа у Србији, укупан фонд од **108 часова годишње** се прецизно дистрибуира са тачним бројем часова по темама. Све законске основе дефинисане су кроз Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу. Пошто за овај предмет нема класичног ђачког уџбеника, настава се изводи помоћу званичних стручних приручника за наставнике одобрених од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Наставна ТЕМА (Према Сл. гласнику) [1, 2, 3]	**Фиксан / Оријентациони број часова**	**Специфични садржај и појмови**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**
1. Физичке способности	**Фиксан фонд часова: 30 часова**	• Вежбе обликовања (за врат, рамени појас, труп и ноге). • Вежбе за развој снаге, брзине, издржљивости и покретљивости.	**Основни**: Изводи једноставне вежбе обликовања по моделу наставника. **Средњи**: Самостално и правилно изводи комплекс вежби; разуме значај загревања. **Напредни**: Показује висок ниво моторичке издржљивости, брзине и прецизности за свој узраст.	• Одговоран однос према здрављу. • Самоконтрола. • Компетенција за учење.	• Примењује једноставне и двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања). • Реагује брзо на звучне и визуелне сигнале током вежбања.	• Вежбе обликовања спроводити на почетку сваког часа. • Фокус ставити на правилност дисања и превенцију постуралних деформација (кичма, стопала).
2. Моторичке вештине	**Фиксан фонд часова: 60 часова**	• Природни облици кретања (пузање, ходање, трчање, скакање, провлачење). • Колоут напред. • Елементарне и штафетне игре са лоптом.	**Основни**: Правилно хода и трчи у различитим правцима; изводи ниска скакања. **Средњи**: Координира сложеније покрете; успешно изводи колут напред; хвата лопту обема рукама. **Напредни**: Спретно и брзо повезује природне облике кретања у оквиру сложених спортских полигона.	• Сарадња кроз тимску игру. • Решавање проблема. • Комуникација.	• Правилно изводи природне облике кретања, скокове и једноставне акробатске елементе. • Активно и поштено учествује у елементарним спортским играма.	• Примена доминантно игроликог метода кроз разноврсне игре како би се одржао високи ниво мотивације. • Постепено повећавање сложености кретања.
3. Здравствено васпитање	**Фиксан фонд часова: 18 часова**	• Хигијена тела и спортске одеће/обуће. • Значај правилне исхране и уноса воде. • Дневан режим рада и	**Основни**: Зна да треба опрати руке и пресвући се после часа физичког. **Средњи**: Објашњава везу између вежбања, уноса	• Одговоран однос према здрављу. • Грађанска компетенција. • Рад са подацима.	• Идентификује и примењује основна правила личне хигијене пре и после вежбања. • Препознаје знаке умора	• Теоријске садржаје здравственог васпитања интегрисати природно током уводног или завршног дела часа.

		одмора.	здраве хране и раста организма. **Напредни**: Самостално спроводи и промовише правилне здравствено-хигијенске навике међу вршњацима.		и потребу тела за одмором и водом.	• Веза са предметом Свет око нас.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Шта пратимо (Предмет евалуације)[1]	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Тема 1: Физичке способности *(30 часова)*	• Праћење правилног извођења вежби обликовања и развоја моторичких карактеристика појединаца.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена и тестирање физичких способности на почетку године (септембар) ради утврђивања стања организма.** • Ознаке за залагање и активност на часу: + за редовно извођење, ++ за изразито залагање при вежбању. • +++ за комплетно, технички беспрекорно и самостално изведен ланац општеприпремних вежби. • Уколико ученик одбија да вежба/пасиван је: **запис датума у евиденцију**. **Сумативно**: • Квалитативна оцена физичког напретка у односу на почетно стање, која се уноси као трајна белешка у Портфолио.	Септембар – Новембар (Континуирано током првих 30 часова из теме)
Тема 2: Моторичке вештине *(60 часова)*	• Систематско праћење елемената технике природног кретања, колута напред и понашања у спортским играма.	**Формативно**: • **Систематско посматрање графомоторичке и опште моторичке спретности током скокова, пузања и хватања лопте.** • *Сарадња у групи*: прати се *Степен залагања свих чланова групе* у тимским штафетним играма (да ли су сви подједнако укључени у игру). • Провера одговорности: сви чланови групе у тиму знају своје позиције и поштују правила. • Индивидуални плусеви: Ознаке + и ++ за поштовање фер-плеја; +++ за изврсно изведен сложени моторички полигон. • Кршење правила/грубост: **запис датума у евиденцију**. **Сумативно**: • Евалуација успешности савладаности полигона спретности или колута напред (описно у Портфолију).	Децембар – Април (Континуирано током наредних 60 часова)
Тема 3: Здравствено васпитање *(18 часова)*	• Праћење свакодневног доношења спортске опреме, хигијенских навика и пажње на часовима здравља.	**Формативно**: • **Праћење разумевања здравствених навика и значаја вежбања путем кратких ситуационих питања у уводном делу часа.** • Ознаке за тачне одговоре о хигијени/исхрани: + и ++. • Однос према раду: + за редовно ношење чисте опреме / **запис датума у евиденцију за недоношење спортске опреме**. • Критеријуми: *Самосталност у одржавању прибора и опреме* и *Хоризонтално повезивање градива* (са Свет око нас). **Сумативно**: • Анализа наменских наставних листића са сликовним задацима о здравој храни и чистоћи тела у оквиру Портфолија.	Мај – Јун (Током последњих 18 часова у години)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Укупан фонд часова: 1 час недељно / 36 часова годишње.

Према званичном подзаконском акту објављеном у **„Службеном гласнику РС – Просветном гласнику”** (допуна основног прописа, наменски Правилник за Дигитални свет из 2020. године), наставни програм за предмет **Дигитални свет** у првом разреду структуриран је кроз **три велике обавезне области/теме**. Иако правилник наглашава флексибилност и слободу наставника у планирању, на основу глобалних планова већине основних школа у Србији, укупан фонд од **36 часова годишње** се оријентационо дистрибуира у теме са тачним бројем часова.
Све законске основе дефинисане су кроз Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу. Најновије усклађивање планова за први разред за званичну наставну праксу можете погледати на страници Извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а.
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Наставни комплет Дигитални свет 1, радни уџбеник за први разред основне школе Горица Његовановић, БИГЗ школство, 2020. година (одобрено према актуелном плану наставе и учења). Садржај је потпуно реформисан, игролик и конструисан кроз стрипове и задатке лоцирања појмова који помажу деци која тек савладавају писање.

Наставна ТЕМА (Према Сл. гласнику)	**Фиксан / Оријентациони број часова**	**Специфични садржај и појмови**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**
1. Дигитално друштво	**Оријентационо: 12 часова**	• Дигитални уређаји у кући и школи. • Чему служе уређаји (учење, рад, игра). • Позитивни и негативни примери употребе ИКТ-а.	**Основни**: Препознаје рачунар, таблет и телефон у окружењу. **Средњи**: Наводи за шта се уређаји тачно користе у реалном животу. **Напредни**: Описује како уређаји помажу људима у пословима и различитим занимањима.	• Дигитална компетенција. • Компетенција за учење. • Предузетничка писменост.	• Препознаје дигиталне уређаји и њихову намену у свакодневном животу. • Користи уређаје за једноставно проналажење информација уз помоћ одраслих.	• Проналажење и пребројавање дигиталних уређаја у оквиру илустрација у уџбенику Нови Логос. • Рад кроз лична искуства ученика.
2. Безбедно коришћење дигиталних уређаја	**Оријентационо: 12 часова**	• Заштита здравља (седење, очи, време пред екраном). • Лични подаци и приватност (име, презиме, адреса, шифра). • Правила понашања (дигитално насиље).	**Основни**: Зна да време пред екраном мора бити ограничено и зна своје име. **Средњи**: Разликује безбедно од небезбедног понашања и не дели адресу и лозинке. **Напредни**: Препознаје ружну или сумњиву поруку на интернету и одмах је пријављује одраслима.	• Одговоран однос према здрављу. • Грађанска компетенција. • Самоконтрола.	• Примењује правила безбедног рада и чувања здравља при раду на уређајима. • Препознаје важност заштите својих личних података.	• Анализа ситуација и опасности кроз дечије приче из радне свеске Нови Логос. • Израда правила за сигуран рад у виду сликовних порука.
3. Алгоритамски начин размишљања	**Оријентационо: 12 часова**	• Обављање активности по редоследу. • Све има свој ред кроз кораке.	**Основни**: Прати кратке низове једноставних корака да би решио задатак. **Средњи**: Препознаје	• Алгоритамско мишљење. • Решавање проблема. • Математичка	• Прати упутства у низу корака за извршење одређене активности. • Сортира акције и предлаже решења за	• Игре без употребе рачунара (*Unplugged* активности) — физичко вођење деце кроз поља учионице помоћу стрелица.

		• Лавиринти и решавање логичких проблема.	тачан и логичан редослед радњи у кући (прање руку, облачење). **Напредни**: Самостално уочава и успешно исправља грешку у редоследу неког алгоритма.	компетенција.	логичке проблеме.	• Решавање лавирината на папиру.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)**	**Време реализације**
Тема 1: Дигитално друштво *(12 часова)*	• Континуирано праћење разумевања намене уређаја у окружењу и јављања ученика.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена у септембру кроз дијалог о ИКТ уређајима у дечијим домовима ради одређивања предзнања.** • Ознаке за јављање на часу: + за једно учешће, ++ за партиципирање више пута на истом часу. • +++ за давање комплетног одговора на теже питање о улози рачунара у одређеним занимањима. • Уколико ученик не зна одговор: **запис датума у евиденцију**. • Однос према раду (ношење уџбеника Нови Логос): + за редовност / **запис датума за недоношење прибора**. **Сумативно**: • Евалуација и анализа првих самосталних сликовних решења у радној свесци (описно у Портфолију).	Септембар – Новембар (Континуирано кроз првих 12 часова)
Тема 2: Безбедно коришћење уређаја *(12 часова)*	• Праћење разумевања приватности личних података и правилног положаја тела током седења.	**Формативно**: • **Праћење разумевања заштите здравља и времена пред екраном путем кратких питања у уводном делу часа.** • Ознаке за јављање и тачне одговоре о опасностима: + и ++. • +++ за потпуно решење моралне дилеме на интернету уз повезивање са правилима заједнице. • Ко не зна одговор/пасиван је: **запис датума у евиденцију**. • Критеријуми: *Самосталност* и *Хоризонтално повезивање градива* (повезивање правила са предметом Свет око нас). **Сумативно**: • Кратке провере овладаности темом кроз наменске сликовне листиће (нпр. заокруживање сигурних ситуација) за Портфолио.	Децембар – Фебруар (Континуирано кроз наредних 12 часова)
Тема 3: Алгоритамски начин размишљања *(12 часова)*	• Посматрање спретности праћења наредби, решавања проблема и социјалних компетенција у тиму.	**Формативно (Рад у групи)**: • **Систематско посматрање логичке спретности и рефлекса ученика током решавања лавиринатa на папиру.** • *Сарадња у групи*: прати се *Степен залагања свих чланова групе* при прављењу низа корака (да ли су сви укључени). • Провера одговорности: сви чланови тима имају нацртан свој део алгоритма у свескама. • Индивидуални плусеви: +, ++, +++ (за уочавање грешке у низу). **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање финалног заједничког паноа са редоследом радњи или заједничке табеле решења пројекта.	Март – Јун (Током последњих 12 часова у

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

- **Укупан фонд часова**: 1 час недељно / 36 часова годишње.
-

Према **„Службеном гласнику РС – Просветном гласнику" број 10/17** и изменама у Просветном гласнику бр. 1/2026, наставни програм за изборни предмет **Грађанско васпитање** у првом разреду структуриран је кроз **три велике обавезне наставне области/теме**. Иако правилник наглашава радионичарску флексибилност у планирању, на основу званичних планова већине основних школа у Србији, укупан фонд од **36 часова годишње** се прецизно дистрибуира у наставне теме са тачним бројем часова.
Све законске основе дефинисане су кроз Закон о основном образовању и васпитању на Параграф Лексу. Измене планова наставе за први разред можете пратити кроз Извештај о новим правилницима на сајту ЗУОВ-а.
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Наставни комплет и приручник за радионице, Građansko vaspitanje 1, radna sveska za prvi razred osnovne škole аутори: Александра Поповић, Татјана Живановић, издавач БИГЗ, 2019. Комплет садржи радне листе, приче и ситуационе мапе које помажу деци да кроз цртање и разговор осликају своје емоције, права и социјалне вредности.

Наставна ТЕМА (Према Сл. гласнику)	**Фиксан / Оријентациони број часова**	**Специфични садржај и појмови**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**
1. Сазнање о себи и другима	**Оријентационо: 15 часова**	• Ја у одељењу – моје особине, сличности и разлике са другима. • Препознавање и изражавање емоција (радост, туга, бес). • Потребе, жеље и вредности.	**Основни**: Зна своје име и презиме; каже шта воли, а шта не воли; пажљиво слуша саговорника у кругу. **Средњи**: Препознаје осећања код себе и вршњака; изражава своје емоције речима, а не сукобом. **Напредни**: Показује висок ниво емпатије; разуме да су разлике међу децом добре и помаже другима.	• Грађанска компетенција. • Комуникација. • Компетенција за учење.	• Препознаје сопствене особине и осећања и уважава разлике међу вршњацима. • Изражава своје потребе и жеље на конструктиван начин.	• Рад у кругу (интерактивне радионице). • Анализа сликовних материјала и прича о емоцијама из радне свеске БИГЗ-а.
2. Комуникација и сукоби	**Оријентационо: 12 часова**	• Правила ненасилне комуникација (слушање, „Ја-поруке"). • Неспоразуми и мали сукоби у учионици. • Изградња одељењских правила заједништва.	**Основни**: Зна правила понашања у учионици (не упада у реч, чека свој ред за говор). **Средњи**: Користи „културне речи" при неслагању са другима; активно сарађује у пару. **Напредни**: Самостално и конструктивно предлаже ненасилна решења за мале конфликте у одељењу.	• Решавање проблема (конфликата). • Сарадња кроз тимски рад. • Грађанска компетенција.	• Користи форме ненасилне комуникације при изношењу својих ставова. • Примењује договорена одељењска правила и решава неспоразуме без агресије.	• Игре улога и симулације социјалних ситуација (нпр. делимо играчке у пару). • Заједничко доношење кодекса правила.
3. Дечја права и заједница	**Оријентационо: 9 часова**	• Конвенција о правима детета (основна права). • Веза између права и	**Основни**: Препознаје своја основна права (право на игру, школу, породицу). **Средњи**: Јасно разликује	• Грађанска (демократске вредности). • Комуникација у	• Идентификује своја основна права и дужности у породици и школи.	• Радионице засноване на тумачењу дечјих права кроз илустрације БИГЗ уџбеника.

		дужности. • Живот у заједници (школа, породица) и заједничке акције.	право од обавезе; поштује права својих вршњака у групи. **Напредни**: Покреће или активно учествује у акцијама заједнице (екологија, помоћ слабијима).	мултикултуралном друштву.	• Активно учествује у заједничком одлучивању у оквиру своје групе.	• Креативни групни рад на тему солидарности.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)	Време реализације
Тема 1: Сазнање о себи и другима *(15 часова)*	• Посматрање културе разговора у кругу, пажње према говорнику и спретности препознавања емоција.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена социјализације у колективу кроз уводне групне игре упознавања на почетку године.** • Ознаке за активност и дељење ставова: + за једно јављање, ++ за изношење више решења. • +++ за давање комплетног, злог одговора при анализи сложене социјалне дилеме из БИГЗ приручника. • Уколико ученик показује велики отпор/одбија рад: **запис датума у евиденцију**. • Однос према раду (доношење наставних листића): + за редовност / **запис датума за недоношење**. **Сумативно**: • Индивидуална оцена напретка кроз анализу цртежа емоција ("Како се данас осећам") у оквиру Портфолија.	Септембар – Децембар (Континуирано кроз првих 15 часова)
Тема 2: Комуникација и сукоби *(12 часова)*	• Праћење примене „Ја-порака“, поштовања правила разговора и нивоа самосталности у сукобима.	**Формативно**: • **Праћење разумевања правила понашања кроз кратка ситуациона питања пре почетка радионице.** • Ознаке за смиривање тензије у игри улога или лепо обраћање: + и ++. • +++ за потпун одговор уз образложење и повезивање са правилима заједнице. • Ко користи ружне речи/пасиван је: **запис датума у евиденцију**. • Критеријуми: *Самосталност у одговарању* и *Хоризонтално повезивање градива* (са Српским језиком кроз културу говора). **Сумативно**: • Квалитативна анализа успешно урађених задатака спајања ситуација у БИГЗ радној свесци (Портфолио).	Јануар – Март (Континуирано кроз наредних 12 часова)
Тема 3: Дечја права и заједница *(9 часова)*	• Посматрање социјалних и грађанских компетенција током заједничког рада на празничним или еколошким пројектима.	**Формативно (Рад у групи)**: • **Систематско посматрање социјалне спретности и емпатије ученика током рада у малим тимовима.** • *Сарадња у групи*: прати се *Степен залагања свих чланова групе* (да ли су сви саслушани и подједнако укључени у тим). • Провера одговорности: сви чланови групе имају записана заједничка правила у својим свескама. • Индивидуални плусеви: +, ++, +++ (за покретање идеје акције помоћи). **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање финалног заједничког паноа (нпр. плакат "Одељењски кодекс права") или заједничке табеле решења.	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД – ПРАВОСЛАВНА ВЕРОНАУКА

- **Фонд часова**: 1 час недељно / 36 часова годишње.

Елемент програма / Тема	Специфични садржај	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 1. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)
Свет као Божја творевина и хришћански живот	• Бог као Створитељ, Отац и пријатељ деце. • Хришћански празници (Божић, Васкрс, крсна слава). • Црква као заједница. • Морални појмови: љубав, доброта, праштање.	**Основни**: Зна за Васкрс и Божић; препознаје храм (цркву) као посебно место; зна да треба чинити добро. **Средњи**: Објашњава смисао заједнице и праштања; препознаје симболе (крст, икона); описује обичаје за празнике. **Напредни**: Повезује појам Божје љубави са свакодневним односом према другарима; самостално образлаже зашто је важно праштати и помагати слабијима.	• Грађанска компетенција (мултикултуралност). • Естетска компетенција. • Сарадња и емпатија.	• Препознаје основне хришћанске празнике и прате обичаје. • Показује разумевање за моралне вредности кроз приче о доброти. • Активно и са поштовањем учествује у животу одељењске заједнице.	• Примена приповедачког метода (приче из хришћанске баштине, житија светих прилагођена деци) уз богат визуелни материјал. • Изражавање доживљаја вере кроз илустрацију и цртање.

ТАБЕЛА 2: ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ – ПРАВОСЛАВНА ВЕРОНАУКА

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно/Сумативно)	Време реализације
Усвајање моралних поука, пажња и ставови	• Систематско посматрање понашања ученика, ставова према вредностима и пажње током слушања библијских прича.	**Формативно (Праћење активности по месецима)**: • **Иницијална процена у септембру кроз разговор о крсној слави и породичним обичајима деце.** • **Праћење разумевања прочитаних поучних прича путем кратких ситуационих питања (нпр. *„Како би ти помогао другу у овој причи?“*).** • Ознаке за јављање и изношење запажања: + за једно учешће, ++ за активно коментарисање и размишљање. • +++ за потпуно, емпатично и зрело образложење моралне ситуације на основу поуке из лекције. • Уколико ученик омета рад/показује отпор: **запис датума у евиденцију**. • Однос према раду (ношење прибора/радног листа): + за редовност / **запис датума за недоношење**. • Критеријуми: *Самосталност у размишљању* и *Хоризонтално повезивање* (веза са Српским језиком кроз бајке и басне, и Свет око нас кроз тему породице). **Сумативно**: • Преглед и евалуација наменских дечјих цртежа на тему празника (Божићна пећина, Васкршња радост) у Портфолију.	Континуирано на сваком часу веронауке
Заједнички рад на празничним пројектима	• Посматрање деце у групним задацима приликом припреме празничних изложби,	**Формативно (Рад у групи)**: • *Сарадња у групи*: прати се да ли се деца међусобно поштују, деле материјал и да ли су сви укључени у рад.	Периодично пре великих хришћанских празника

	честитки или паноа.	• Критеријуми: *Степен залагања свих чланова групе* током заједничког креирања. • Провера одговорности: Сви чланови имају урађен/обојен свој део заједничке празничне слагалице или паноа. **Сумативно**: • *Процена резултата рада група*: Вредновање финалног заједничког учинка група (заједнички израђен пано "Наша крсна слава", празнична макета или табела лепих дела).	

План и програм рада за 1. разред — Час одељењског старешине (ЧОС)

Наставни програм за Час одељењског старешине (ЧОС) у првом разреду основне школе реализује се са фондом од **36 часова годишње** (1 час недељно). [1]
Програм је структуриран кроз четири кључне области: **прилагођавање на школску средину, социјалне вештине и вредности, безбедност и здравље, и однос према природи и друштву**. Праћење напретка ученика врши се искључиво **формативно и описно** кроз запажања о понашању, сарадњи и развоју личности у педагошкој свесци старешине.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај**	**Стандарди образовних постигнућа** ***(Основни, Средњи и Напредни ниво)***	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 1. разреда** ***(Ученик ће бити у стању да:)***	**Дидактичко-методичко упутство** ***(Начини и поступци остваривања)***
1. АДАПТАЦИЈА И ПРАВИЛА ШКОЛЕ *(Септембар — Октобар)*	• Познавање школе и школског особља. • Правила понашања (Кућни ред). • Избор руководства одељења.	• **Основни:** Зна своје место у учионици и име учитеља. • **Средњи:** Препознаје и поштује кућни ред школе без сталног подсећања. • **Напредни:** Помаже вршњацима у сналажењу унутар школског простора.	• Одговоран однос према здрављу и околини. • Лична и социјална компетенција.	• Именује права и дужности ученика. • Примењује основна правила понашања у учионици и дворишту.	• Обелазак школске зграде (секретар, директор, библиотека). • Игре упознавања у кругу. • Заједничка израда паноа са правилима одељења.
2. ДРУГАРСТВО И ТОЛЕРАНЦИЈА *(Новембар — Децембар)*	• Дечја недеља и дечја права. • Препознавање емоција код себе и других. • Разлике међу децом као богатство.	• **Основни:** Препознаје основна осећања (срећа, туга, бес). • **Средњи:** Користи „чаробне речи“ (*хвала, молим, изволи, опрости*). • **Напредни:** Показује емпатију и теши друга који је тужан.	• Сарадња. • Грађанска компетенција. • Комуникација.	• Прихвата различитости међу вршњацима. • Показује спремност за заједничку игру и дељење прибора.	• Драматизација и приче о другарству. • Радионица: „Мој друг је посебан зато што...“ • Анализа цртаних филмова са социјалним порукама.
3. БЕЗБЕДНОСТ И НЕНАСИЉЕ *(Јануар — Фебруар)*	• Безбедност на путу од куће до школе. • Програм заштите од насиља. • Како реаговати на сукобе.	• **Основни:** Разликује пожељно од непожељног понашања у групи. • **Средњи:** Зна коме да се обрати када уочи насиље (учитељ, дежурни наставник). • **Напредни:** Самостално решава мање конфликте мирним путем.	• Решавање проблема. • Дигитална компетенција (основе сигурности на екранима).	• Безбедно се креће на релацији кућа–школа. • Препознаје облике вршњачког насиља и пријављује их.	• Симулација саобраћајних ситуација на полигону. • Игре улога: „Шта урадити када се неко задиркује“. • Израда одељењског „Сандучета поверења“.
4. ЗДРАВЉЕ И	• Лична хигијена и	• **Основни:** Одржава уредност	• Предузимљивост и	• Организује своје радно	• Практична вежба:

ХИГИЈЕНА *(Март — Април)*	чување здравља. • Здрава исхрана и физичка активност. • Култура рада и одмора (Мој радни дан).	свог радног простора. • **Средњи:** Самостално пакује торбу према распореду часова. • **Напредни:** Креира и прати свој дневни план обавеза и игре.	оријентација ка предузетништву. • Одговоран однос према здрављу.	место и брине о личним стварима. • Разликује здраву и нездраву храну.	правилно прање руку и уређење учионице. • Цртање пирамиде исхране. • Радионица о организовању слободног времена.
5. ЕКОЛОГИЈА И КУЛТУРА *(Мај — Јун)*	• Чување природе и екологија (Еко-теме). • Празници, обичаји и културне установе. • Евалуација успеха на крају године.	• **Основни:** Одлаже отпатке на за то предвиђено место. • **Средњи:** Учествује у акцијама уређења учионице и дворишта. • **Напредни:** Предлаже еколошке акције за очување заједничке средине.	• Компетенција за целоживотно учење. • Естетска компетенција.	• Развија еколошку свест кроз рециклажу и бригу о биљкама. • Сумира своје личне и школске успехе у 1. разреду.	• Сађење биљке у учионици и брига о њој. • Квиз знања из свих обрађених тема на ЧОС-у. • Израда завршног паноа са успоменама из првог разреда.

Кључне методолошке напомене за Одељењског старешину у 1. разреду:

1. **Искључиво искуствено учење:** На часовима ЧОС-а за прваке нема класичног предавања. Све активности морају бити засноване на игри, цртању, симулацијама и раду у кругу.
2. **Динамика од 45 минута:** Будући да шестогодишњаци тешко задржавају пажњу дуго на једној активности, сваки час мора имати смену динамике (нпр. 10 минута разговор, 15 минута рад у паровма/цртање, 10 минута игра покрета, 10 минута закључак).

ОПШТИ ОКВИР И ОРГАНЗИЗАЦИЈА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

Циљ програма: Правовремено отклањање тешкоћа у усвајању градива и достизање нивоа редовне наставе.
Фонд часова: 1 час недељно по предмету (оријентационо 36 часова годишње за Српски језик / Математику).
Циљна група: Ученици који због одсуства, темпа рада или развојних специфичности касне у савладавању исхода.
Флексибилност: Привремени карактер: Ученик се укључује чим се уочи проблем, а напушта је када савлада кризисход.
Индикација за упућивање: Подаци из вашег Плана евалуације: Узастопне ознаке да ученик не зна одговор (запис датума), пасивност и низак ниво самосталнос

ТЕМЕ И ОСТВАРИВАЊЕ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Предмет / Период	Специфична наставна ТЕМА	Начин ОСТВАРИВАЊА (Поступци, технике и материјали за рад)
СРПСКИ ЈЕЗИК *(I и II полугодиште)*	**1. Припрема за писање и графомоторика**	• Коришћење линија у мрежи (тачке, цртице, таласи). • Вежбе фине моторике кроз цепање колаж папира и вајање пластелина. • Рад на правилном држању оловке уз помоћ гумених ергономских наставака.
	2. Гласовна анализа и синтеза речи	• Језичке игре „На слово, на слово“ (препознавање првог и задњег гласа). • Склапање речи од кутија са словима (нпр. наставник каже М-А-М-А, дете спаја под у целину).
	3. Превазилажење брканја штампаних слова	• Тактилно учење: израда слова од пластелина, глине или исписивање прстом у песку/гризу. • Визуелна диференцијација: бојење и проналажење критичних слова (М-Н, П-Т) у кратким текстовима.
	4. Вежбе почетног шчитавања и везивања слогова	• Примена "технике прозора" (картончић са прорезом који се помера од слога до слога). • Читање једноставних речи од три до четири слова уз куцање/пљескање за сваки слог.
	5. Савладавање графичке структуре писаних слова	• Вођено писање: наставник пише слово оловком у боји, ученик подебљава редовном оловком. • Рад у свескама са широким линијама и праћење смера стрелица за правилно повлачење потеза.
	6. Разумевање прочитаног текстовног садржаја	• Читање једнореченичних налога са сликовним решењем (нпр. „Пас лаје.“ – дете спаја реченицу са сликом пса). • Одговарање на кратка питања заснована на директним информацијама из текста.
	7. Утврђивање основних правописних правила	• Анализа примера на табли са намерним правописним грешкама које ученик заједно са наставником исправља. • Диктати са предусретањем грешака (наставник упозорава на велико слово пре него што ђак запише реч).
МАТЕМАТИКА *(I и II полугодиште)*	**1. Сналажење у простору и просторне релације**	• Практично извођење налога: „Стави оловку *испод* свеске, стави гумицу *лево* од књиге“. • Игре са кретањем по учионици према вербалним упутствима десно/лево, напред/назад.
	2. Формирање скупних појмова и упоређивање	• Разврставање физичких предмета (штапићи, коцкице, играчке) према само једном својству (само по боји или само по величини). • Употреба картона са знацима <, >, = који се физички умећу између скупова предмета.
	3. Бројање и сигурност у записивању бројева	• Бројање унапред и уназад уз физички корак или пребацивање куглица на рачуњаци. • Исправљање изврнуто написаних бројева (честа грешка код бројева 3, 5 и 6) кроз шаблонско подебљавање.
	4. Сабирање и одузимање у првој десетици (до 10)	• Рад са рачунским материјалима (житони, домино коцкице, рачуњаке). • Приказ операција на бројевној правој помоћу играчака које "скачу" напред за сабирање или назад за одузимање.
	5. Сабирање и одузимање до 20 са прелазом	• Поступак рашчлањивања бројева до десетице: учење шеме допуњавања до 10 (нпр. код задатка 8 + 5, прво рачунамо 8 + 2 = 10, па додавање остатка 10 + 3). • Визуелни прикази са две кутије по 10 преграда за јајца/куглице.
	6. Разумевање и решавање	• Превођење текста у слику: цртање онога што је речено у задатку како би се визуелно уочила рачунска

	текстуалних задатака	операција. • Подвлачење кључних речи у задатку бојицама (црвено за „више“, плаво за „мање“).
	7. Месна вредност бројева (десетице и јединице)	• Дидактички материјал: везивање штапића у снопове по 10 (десетице) и појединачни штапићи (јединице). • Рад са табелама месних вредности у које се физички уписују цифре Д и Ј.

ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ПРВИ РАЗРЕД

Класификациони период / Месеци	**СРПСКИ ЈЕЗИК (Теме и специфичне активности за помоћ)**	**МАТЕМАТИКА (Теме и специфичне активности за помоћ)**
I ТРОМЕСЕЧЈЕ (Септембар – Новембар)	• **Развој графомоторике шаке и прстију**: Опуштање руке, цртање линија у мрежи. • **Гласовна анализа и синтеза**: Препознавање првог и последњег гласа у речи кроз кратке ребусе. • **Букварски период**: Додатне вежбе за децу која теже памте графичку структуру првих слова.	• **Просторна оријентација**: Вежбе за разликовање релација *лево-десно, горе-доле* у простору. • **Појам скупа**: Вежбе разврставања предмета према облику и боји; уочавање шта припада скупу. • **Упоређивање**: Додатно утврђивање знакова Веће, Мање и Једнако (<, >, =).
II ТРОМЕСЕЧЈЕ (Децембар – Фебруар)	• **Превазилажење мешања слова**: Рад са флеш-картицама за слова која деца визуелно бркају (нпр. М-Н, П-Т). • **Почетно шчитавање**: Склапање два слова у слог, па у једноставну реч. • **Реченица**: Вежбање преписивања краћих реченица уз обавезно пажљиво вођење руке.	• **Бројање и писање**: Сигурност у записивању и редоследу бројева у оквиру прве десетице. • **Операције до 10**: Сабирање и одузимање уз помоћ реалних предмета (житони, штапићи, коцкице). • **Прелаз преко десетице**: Специфичне рачунске вежбе за савладавање прелаза у оквиру броја 20.
III ТРОМЕСЕЧЈЕ (Март – Април)	• **Савладавање писаних слова**: Посебан фокус на правилно повезивање писаних слова ћирилице. • **Усавршавање темпа читања**: Превазилажење механичког "сецкања" речи кроз штафетно читање. • **Правопис**: Вежбе писања великог слова код имена и презимена (увежбавање по диктату).	• **Бројеви до 100**: Додатно читање и писање двоцифрених бројева (разликовање десетица и јединица). • **Рачун без прелаза до 100**: Увежбавање једноставнијих сабирања типа 30 + 5 или 45 - 3. • **Разумевање текстуалних задатака**: Вежбе тумачења речи "за већи" (+) и "за мањи" (-) кроз слике.
IV ТРОМЕСЕЧЈЕ (Мај – Јун)	• **Разумевање прочитаног**: Читање врло кратких прича и одговарање на једноставна питања. • **Језичка култура**: Вођено самостално састављање 2-3 реченице о датом лику или слици. • **Правописна правила**: Додатни кратки диктати за вежбање тачке, упитника и узвичника.	• **Рачун са прелазом до 100**: Додатна подршка при сложенијим рачунским операцијама. • **Решавање сложенијих задатака**: Вођено рашчлањивање задатака који садрже једну или две операције. • **Новац и мере**: Симулација куповине и рачунања кусура помоћу модела папирног новца.

Програм допунске наставе: СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај**	**Стандарди образовних постигнућа** *(Основни, Средњи и Напредни ниво)*	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за допунску наставу** *(Ученик ће бити у стању да:)*	**Дидактичко-методичко упутство** *(Начини и поступци остваривања)*
Графомоторика и припрема *(Септембар — Октобар)*	• Повлачење правих, кривих и изломљених линија. • Правилно држање оловке. • Сналажење у свесци (горе,	• **Основни:** Повлачи линије спајајући тачкице уз повремену помоћ. • **Средњи:** Прати линију у	• Компетенција за доживотно учење. • Естетска компетенција.	• Правилно држи оловку и контролише притисак на папир. • Повуче непрекидну линију	• Вежбе за шаку и прсте (пластелин, боцкавице). • Писање великих формата на табли или великом папиру пре

	доле, лево, десно).	свесци без изласка из оквира. • **Напредни:** Самостално црта сложеније орнаменте и шаре.		од тачке А до тачке Б.	уласка у свеску. • Цртање по контурама.
Гласовна анализа и синтеза *(Новембар — Децембар)*	• Препознавање првог и последњег гласа у речи. • Растављање речи на слогове и гласове. • Састављање речи од задатих гласова.	• **Основни:** Издваја први глас у кратким речима (*А* у реч *Ауто*). • **Средњи:** Смишља реч која почиње на задати глас. • **Напредни:** Анализира целу реч од 4–5 слова без подршке слика.	• Комуникација на матерњем језику. • Решавање проблема.	• Препозна први и последњи глас у изговореној речи. • Спој појединачне гласове у кратку реч (*м-а-м-а -> мама*).	• Игре „На слово, на слово“ и „Географија“ прилагођена првацима. • Пљескање длановима за сваки слог у речи. • Сликовне скривалице (пронађи све предмете који почињу на слово М).
Почетно читање и писање *(Јануар — Март)*	• Препознавање великих и малих штампаних слова. • Читање и писање слогова и једноставних речи. • Преписивање кратких реченица.	• **Основни:** Препознаје и пише већину штампаних слова. • **Средњи:** Чита кратке речи глатко (без спеловања). • **Напредни:** Разуме прочитану реченицу и одговара на питање о њој.	• Комуникација. • Компетенција за учење.	• Напише правилно велико и мало штампано слово. • Прочита кратку реч и повеже је са одговарајућим појмом/сликом.	• Писање слова у песку/гризу (тактилно учење). • Игре са словима на магнетној табли (састављање речи). • Коришћење „прозорчића“ за читање који изолују једну реч.
Разумевање прочитаног *(Април — Јун)*	• Читање краћих реченица/текстова. • Одговарање на једноставна питања (*Ко? Шта? Где?*). • Редослед догађаја у причи.	• **Основни:** Проналази име главног лика у тексту након читања. • **Средњи:** Тачно одговара на питање шта је лик урадио. • **Напредни:** Препричава кратак текст својим речима на основу слика.	• Комуникација. • Лична и социјална компетенција.	• Разуме садржај реченице коју је самостално прочитао. • Поређа слике приче у логичан хронолошки редослед.	• Кратке реченице-задатци (нпр. *„Обој јабуку у црвено“* – дете чита и извршава). • Драматизација кратких басни помоћу лутака.

Програм допунске наставе: МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај**	**Стандарди образовних постигнућа** ***(Основни, Средњи и Напредни ниво)***	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за допунску наставу** ***(Ученик ће бити у стању да:)***	**Дидактичко-методичко упутство** ***(Начини и поступci остваривања)***
Простор и геометрија *(Септембар — Октобар)*	• Појмови: *испред/иза, изнад/испод, лево/десно*. • Геометријска тела и фигуре (круг, квадрат, троугао).	• **Основни:** Препознаје шта је горе, а шта доле. • **Средњи:** Разликује леву и десну страну на свом телу. • **Напредни:** Одређује лево/десно у односу на супретни објекат.	• Решавање проблема. • Компетенција за учење.	• Правилно користи просторне појмове у учионици. • Именује и сортира основне геометријске фигуре.	• Практичне игре у простору (*"Стани испред столице"*). • Разврставање предмета из окружења према облику (кутија=квадар, лопта=лопта).
Бројеви до 10 (и 20) *(Новембар — Јануар)*	• Појам броја, бројање унапред и уназад. • Писање цифара. • Сравњивање скупова (више, мање, једнако, знаци <, >, =).	• **Основни:** Броји предмет по предмет до 10 и пише цифре. • **Средњи:** Упоређује два броја и правилно ставља знак. • **Напредни:** Препознаје претходника и следбеника	• Математичка компетенција. • Решавање проблема.	• Повеже број предмета са одговарајућом цифром. • Упореди бројеве и скупове до 10 користећи математичке симболе.	• Рад са конкретним материјалима (рачуњаке, коцкице, папирићи). • Записивање бројева на леђима другара (препознавање цифре).

		задатог броја.			
Сабирање и одузимање *(Фебруар — Април)*	• Операције сабирања (+) и одузимања (-) до 10 (и до 20 без прелаза). • Веза сабирања и одузимања.	• **Основни:** Сабира и одузима до 5 уз помоћ прстију или предмета. • **Средњи:** Рачуна до 10 напамет, користи математички запис. • **Напредни:** Самостално решава текстуалне задатке са једном операцијом.	• Математичка компетенција. • Дигитална компетенција (кроз образовне игре).	• Тачно израчуна збир и разлику два броја у оквиру прве десетице. • Разуме значење речи „за 3 већи“ или „за 2 мањи“.	• Смишљање кратких прича за рачун (нпр. *„Ана је имала 4 бонбоне, па је добила још 2...“*). • Коришћење бројевне праве (скакање напред за +, назад за -).
Текстуални задаци *(Мај — Јун)*	• Анализа и решавање једноставних ТЗ са једном операцијом. • Претварање речи у математички израз.	• **Основни:** Разуме шта се у задатку тражи када му наставник прочита. • **Средњи:** Поставља једначину/израз на основу текста задатка. • **Напредни:** Креира свој математички задатак за задати израз (5+3).	• Решавање проблема. • Комуникација (разумевање језика математике).	• Пронађе кључне речи у задатку (*укупно, остало, поклонио*). • Израчуна и запише кратак одговор реченицом.	• Визуелизација задатака: цртање онога што пише у тексту пре рачунања. • Рад на шареним наставним листићима са мање текста, а више илустрација.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ (Српски и Математика)

Евалуација на допунској настави служи искључиво **за праћење напретка (формативно оцењивање)**, како би се ученик што пре вратио у редован токови наставе са пуним самопоуздањем.

1. Технике и инструменти праћења

- **Пропорционални чек-листинг (Checklists):** Вођење евиденције за сваки појединачни мини-исход (нпр. *„зна да напише слово Б“* – да/не/делимично).
- **„Минут за разумевање“:** На крају сваког часа допунске наставе, ученик добија један задатак са само једним захтевом (нпр. да прочита реч или реши 6-2). Резултат се бележи у дневник старешине.
- **Портфолио уредности:** Скуп самосталних радова (листића) који показују лични напредак детета у односу на почетак године, а не у односу на друге ученике.

2. Индикатори преласка на редовну наставу (Када ученик престаје да иде на допунску?)

1. **Српски језик:** Ученик без напрезања врши звучну анализу трословних и четворословних речи и може самостално (иако спорије) да прочита и разуме кратку реченицу.
2. **Математика:** Ученик потпуно самостално, без бројања на прсте, обавља операције сабирања и одузимања до 5, а до 10 користи бројевну праву без грешке.
3. **Психолошки аспект:** Дете више не показује отпор (страх, плач, ћутање) када на редовном часу добије задатак из ових области.

3. Матрица за евалуацију у педагошкој свесци (Пример попуњавања)

Име ученика	Предмет	Детектована тешкоћа	Предузете активности	Статус на полугодишњу	Статус на крају године / Евалуација
Јован Ј.	*Српски језик*	Меша штампана слова П, Т, Г. Спелује при читању.	Рад са магнетним словима, одавање боја словима, тактилне вежбе.	Слова П, Т, Г усвојена. Читање и даље споро, прелази се на слоговну анализу.	Успешно превазишао тешкоће. Чита кратке текстове са разумевањем. Престаје потреба за допунском.
Сара К.	*Математика*	Не разликује лево/десно, греши у одузимању преко 5.	Игре са тракицама на левој руци, коришћење велике подне бројевне праве.	Просторна оријентација исправљена. Рачун до 10 стабилан уз визуелну подршку.	Рачуна самостално до 10. Савладала базне исходе. Препоручује се праћење у 2. разреду.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА II РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ДРУГОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за II разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ОПШТЕ СМЕРНИЦЕ И ПЕДАГОШКО-МЕТОДОЛОШКО ПОЛАЗИШТЕ ПРОГРАМА

(Према Правилнику о програму наставе и учења за други разред)

- **Функција програма**: Програми наставе и учења за други разред представљају обавезујућу законску и стручну основу за развијање целокупне образовно-васпитне праксе на нивоу школе. Они служе као оквир за израду годишњих (глобалних) и оперативних планова рада наставника, као и за непосредну свакодневну припрему за рад са ученицима.
- **Усмереност на исходе**: Концепција програма је изразито исходишна, што значи да у први план ставља резултате учења – јасне, мерљиве исказе о томе шта ће ученик бити у стању да зна, разуме и уради на крају другог разреда, уместо традиционалног фокусирања искључиво на саму реализацију наставних садржаја.
- **Динамика и прилагођавање**: Образовно-васпитна пракса у другом разреду препознаје се као сложена и променљива категорија која се одвија кроз сталну спрегу односа унутар конкретног одељења, школе и локалне заједнице. Зато се програм не „реализује“ слепо, већ се његови дидактичко-методички поступци континуирано прилагођавају реалним образовним развојним и емоционалним потребама деце од 7 и 8 година.
- **Језичко прилагођавање садржаја**: Кључна законска напомена за наставника јесте да стручна и законска терминологија која је коришћена у званичном тексту Правилника није намењена директној комуникацији са ученицима. Приликом планирања сваке наставне јединице, наставник је дужан да језик, објашњења и упутства у потпуности дидактички прилагоди узрасту ученика другог разреда.

ОСНОВНЕ ОДЛИКЕ ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКОГ УПУТСТВА

Према општим одредбама Правилника, настава и учење у другом разреду морају испунити следеће захтеве:

- **Искуствено и активно учење**: Процес наставе заснива се на практичним активностима, повезивању новог градива са постојећим личним искуством ученика и знањима стеченим у претходном разреду.
- **Развијање међупредметних веза**: Садржаји различитих предмета се не обрађују изоловано, већ се остварује континуирано међусобно повезивање (нпр. повезивање тема из Српског језика са предметима Свет око нас, Ликовна култура или Математика) кроз заједничке пројектне задатке.
- **Индивидуализација подршке**: Наставник континуирано прати темпо напредовања сваког детета и креира диференциране задатке како би пружио адекватну подршку ученицима који наилазе на тешкоће (допунска настава), односно додатни подстицај за даровите ученике (додатна настава).

НАЧЕЛА ПРАЋЕЊА И ВРЕДНОВАЊА (Формативно оцењивање)

- **Континуираност праћења**: Праћење напретка ученика у другом разреду обавља се од самог почетка школске године кроз редовно бележење показатеља о њиховом ангажовању, самосталности у раду, залагању и начину комуникације у колективу.
- **Функција повратне информације**: Оцењивање је превасходно у функцији учења (формативно праћење) и има за циљ да ученику пружи јасну, забавну и подстицајну повратну информацију о томе шта је добро урадио, а у којим сегментима треба да уложи додатни труд.
- **Евалуација сопствене праксе**: Званична упутства обавезују наставника да праћење исхода искористи и као оквир за преиспитивање сопствене педагошке праксе кроз разговоре са колегама, стручним сарадницима и кроз личну професионалну рефлексију.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 10 од 14.12.2017. године, а примењује се од 2018/2019. године. Овај основни пропис претрпео је измене и допуне у складу са реформама првог циклуса ОШ.
Правилник за други разред је оригинално донет касније и заведен је као **Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања**, објављен у званичним гласилима Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за други разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Читанка за други разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Маја Костић), *Граматика – уџбеник за други разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Светлана Слијепчевић Бјеливук), *Латиница – уџбеник за други разред основне школе* (ауторка Наташа Станковић Шошо) и *Радна свеска уз читанку и граматику*, издање из 2019. године (ревидирано према актуелној реформи). Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз ортографске, лексичке и синтаксичке вежбе, језичке игре и задатке разврстане на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета Српски језик је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и културне баштине.

- **Годишњи фонд часова:** 180 часова | **Недељни фонд часова:** 5 часова
- **Циљ:** Овладавање основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, уз усвајање латиничког писма и неговање културног идентитета .

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
КЊИЖЕВНОСТ	• Читанка и лектира • Поезија, проза, драмски текстови за децу • Народне успаванке, басне и бајке **69 часова**	**Основни:** Разликује песму, причу, басну и бајку; уочава главне ликове, време и место радње; издваја стих и строфу. **Средњи:** Препознаје риму у песми; уочава особине и поступке главних и споредних ликова; одређује хронолошки редослед догађаја. **Напредни:** Објашњава преносно значење и поуку басне/пословице; наводи једноставне примере поређења; повезује дешавања са личним искуством.	• Комуникација • Естетска компетенција • Лична и социјална компетенција • Сарадња	• Разликује књижевне врсте (песму, причу, басну, бајку, драмски текст). • Одређује главни догађај, време, место и редослед дешавања. • Уочава ликове и разликује њихове позитивне/негативне особине. • Препознаје стих, строфу и риму. • Објашњава значење поуке и пословице.	• Развијање критичког мишљења кроз вођене разговоре о прочитаном тексту. • Сценско извођење краћих драмских текстова и игроказа на часу. • Визуелно изражавање доживљаја књижевног дела (цртање мотива). • Коришћење редовне и дигиталне лектире за богаћење речника	• Систематско посматрање ученичког излагања и коментара о текстовима • Формативно праћење разумевања кроз кратке листиће (допуњавање, издвајање ликова) • Евидентирање прочитане домаће лектире кроз дневник читања.

ЈЕЗИК	• Граматика: реч, реченица, глас и слог • Врсте речи (именице, глаголи, придеви, бројеви) • Правопис и интерпункција **41 час**	**Основни:** Разликује глас од слова/слога; препознаје сугласнике и самогласнике; уочава заједничке и властите именице у типичним случајевима. **Средњи:** Одређује род и број именица; разликује садашње, прошло и будуће време глагола; препознаје описне придеве, основне и редне бројеве. **Напредни:** Разликује реченице по значењу (обавештајне, упитне, заповедне, узвичне) и облику (потврдне, одричне); правилно пише датуме и скраћенице.	• Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама • Комуникација	• Разликује глас и слог; препознаје самогласнике и сугласнике. • Разликује врсте речи и одређује основне граматичке категорије именица и глагола. • Разликује реченице по облику и значењу. • Поштује и примењује основна правописна правила.	• Тумачење језичких појава искључиво кроз контекст (реченицу или краћи текст). • Индуктивни приступ: уочавање заједничких одлика речи па извођење појма (2. разред.... р. 6). • Честе и разноврсне правописне вежбе (преписивање, диктат, исправка намерних грешака). • Корелација са Математиком при писању скраћеница за мерне јединице	• Праћење примене граматичких правила у свакодневном писменом изражавању • Формативне провере путем кратких наменских вежби (одређивање рода/броја, времена). • Анализа правописних диктата са фокусом на уочавање системских грешака
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	• Усмено и писмено изражавање • Усвајање другог писма (латинице) • Језичке игре и вежбе **70 часова**	**Основни:** Пажљиво слуша саговорника; зна све гласове и штампана слова латинице; правилно преписује краће латиничке речи. **Средњи:** Усмено и писмено препричава кратак текст према вођеном плану/питањима; савладава и пише писана слова латинице. **Напредни:** Самостално описује биће или предмет на основу непосредног посматрања; правилно саставља дужу, потпуну реченицу и спаја више реченица у логичну целину.	• Компетенција за целоживотно учење • Дигитална компетенција • Предузимљивост • Сарадња	• Влада основном техником читања и писања латиничког текста. • Проналази експлицитно исказане информације у једноставном тексту. • Користи различите облике изражавања (препричавање, причање, описивање). • Правилно саставља и повезује реченице. • Учествује у разговору и поштује начела дијалога.	• Паралелно увежбавање технике читања ћирилице и постепено усвајање слова латинице (• Организовање говорних и језичких игара (загонетке, ребуси, асоцијације, укрштенице) • Усмено изражавање уз помоћ уопштених питања или датих слика у низу. • Писање речи и краћих реченица по диктату са предусретањем грешака.	• Континуирано бележење брзине, тачности и интонације при читању латиничких текстова. • Квантитативно праћење активности и учесталости јављања ученика (+, ++, +++) • Анализа самосталних писмених састава (опис, прича) према јасним критеријумима дужине и структуре

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације) (	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености циљева и стандарда (	• Иницијална процена на почетку године. • Усмене провере (казивање, препричавање). • Писмене провере (тестови, контролни).	**Формативно:** Белешке о напоретку кроз чек-листе. **Бројчано сумативно:** Тестови и контролни задаци са **бројчаном оценом (1–5)** на основу Правилника	• Континуирано током године. • Пресек након обрађене области. • Пресек по тромесечјима
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење активности на часу. • Вођење прописане педагошке документације	**Формативно (Учесталост јављања):** + : једно јављање. ++ : јављање више пута. +++ : комплетан, потпун одговор. – (запис датума) : не зна одговор	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек стања
Самосталност у	• Провера домаћих задатака. • Рад на самосталним задацима на часу. • Анализа ученичких свезака	**Формативно:** Скала процене самосталности по нивоима (за сваку област) Самопроцена оцене и ангажовања од стране ученика	Свакодневно праћење током обраде и утврђивања градива
Сарадња ученика и рад у тиму/	• Посматрање наставника током кооперативног учења. • Излагање група и парова	**Формативно:** Листе за сарадњу (да ли су сви чланови укључени и имају задато забележено у свескама) **Сумативно:** Квалитативно и квантитативно процењивање паноа или табела	Периодично, приликом групних облика рада и сценских приказа
Завршна провера постигнућа	• Финално сумирање свих писмених и усмених оцена и активности у току полугодишта/године	**Сумативно:** Извођење **закључне бројчане оцене (1–5)** и унос текстуалног извештаја о напретку у Е-дневник	Две провере на нивоу разредног већа: на крају првог полугодишта и на крају школске године

Критеријуми за бројчано сумативно оцењивање (од 2. до 4. разреда):

 Одличан (5): Ученик у потпуности трансформише знање и примењује га у потпуно новим ситуацијама; лако логички повезује чињенице; самостално доноси закључке на основу података; показује креативност и изузетну самосталност у раду

Врло добар (4): Ученик у великој мери примењује знање и логички повезује појмове; самостално изводи закључке; решава поједине теже проблеме и показује висок степен активности

Добар (3): Ученик у довољној мери употребљава информације у новим ситуацијама; већим делом самостално доноси закључке, али му је за компликованије проблеме потребна мања подршка; показује делимичну активност

Довољан (2): Знања ученика су на нивоу чисте репродукције (препознавања и памћења) уз минималну примену; закључке доноси искључиво уз подршку наставника; показује мањи степен ангажовања

Недовољан (1): Знања нису ни на нивоу препознавања; ученик не показује способност репродукције нити примене; не изводи закључке и не показује никакав интерес за рад

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Индивидуализовани и савремени уџбенички комплет *Математика 2* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који обухвата уџбеник из четири дела (ауторке Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић) и пратећу радну свеску, издање из 2020. године (ревидирано према актуелној реформи). Комплет је конципиран за наставу на три нивоа сложености, подржава игролике активности и математичко моделовање реалистичних ситуација.
Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
БРОЈЕВИ	• Сабирање и одузимање до 100 са прелазом • Множење и дељење (таблично) • Једначине, римске цифре, разломци **147 часова**	**Основни:** Чита, пише и упоређује бројеве до 100 на бројевној правој; користи симболе; решава задатке са 1 операцијом; множи/дели без остатка; зна римске цифре I, V, X, L, C. **Средњи:** Користи својства бројева (паран, непаран); одређује месну вредност (Д, Ј) и најближу десетицу; решава једначине; чита разломке \(\frac{1}{n}\) (\(n \leq 10\)) и одређује део целине. **Напредни:** Рачуна вредност израза са више операција по приоритету; креира математички запис на основу текстуалних/визуелних података; математички моделује реалистичне ситуације.	• Решавање проблема • Рад са подацима • Дигитална компетенција • Предузимљивост (финансијска писменост)	• Одређује десетице најближе датом броју. • Усмено сабира, одузима, множи и дели у оквиру стотине. • Користи појмове: чинилац, производ, дељеник, делилац, количник. • Примењује замену места и здруживање. • Решава текстуалне задатке са две операције. • Решава једначине и разломке. • Рачуна са новцем и пише римске цифре.	• Ослонац на постојеће искуство ученика који самостално откривају математичке правилности. • Слободан избор поступка рачунања у хоризонталном и вертикалном контексту. • Моделовање реалистичних проблема из живота (продавница, новац) у математички запис. • Коришћење е-уџбеника, образовних апликација и платформи за игролике активности.	**Формативно:** Континуирано праћење разумевања операција кроз кратка питања, брзину рачунања и самосталност у раду. **Бројчано сумативно:** Контролне вежбе, полугодишњи и годишњи тестови са **бројчаним оценама (1–5)** из области рачунских операција, једначина и текстуалних задатака.
ГЕОМЕТРИЈА	• Дуж, права, полуправа • Цртање на мрежи (квадрат,	**Основни:** Именује геометријске објекте у равни и простору; анализира међусобни положај предмета; црта облике помоћу	• Решавање проблема • Комуникација • Естетичка	• Разликује дуж, полуправу и праву. • Одређује дужину изломљене линије	• Развој просторних сазнања кроз игролике активности и рад на разумевању	**Формативно:** Систематско посматрање прецизности при цртању линија лењиром у мрежи и просторне перцепције

	правоугаоник, троугао) • Обим и симетрија **24 часа**	лењира. **Средњи:** Користи својства фигура (квадрат, правоугаоник, круг) при решавању; допуњава цртеж до симетричног у односу на праву; уочава нормалност/паралелност. **Напредни:** Уочава интуитивну подударност и симетричност у окружењу; решава проблеме свођењем на мање целине; примењује геометријске методе (метод дужи).	компетенција • Сарадња	графички и рачунски. • Одређује обим геометријске фигуре без употребе формула. • Црта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној и тачкастој мрежи. • Уочава подударне и симетричне фигуре и допуњава цртеж до симетричног.	„пресликавања у огледалу“ (симетричност). • Опажајни ниво разумевања фигура на квадратној и тачкастој мрежи. • Правилна употреба лењира и прибора за цртање. • Повезивање геометријских облика са објектима из реалног окружења.	облика. **Бројчано сумативно:** Оцењивање графичких радова, геометријских цртежа и кратких писмених провера обима са **бројчаном оценом (1–5)**.
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	• Мерење дужине (m, dm, cm) • Мерење времена (календар, часовник) **9 часова**	**Основни:** Мере дужину мерним инструментом; користе јединице за дужину и време; изражавају веће јединице у мање. **Средњи:** Записују резултате мерења дужине помоћу природних бројева; користе јединице мере у једноставним ситуацијама. **Напредни:** Рачунају са новцем у сложенијим ситуацијама трговине (кусур); користе процењивање при мерењу и решавању проблемских задатака.	• Рад са подацима • Предузимљивост • Целоживотно учење	• Изражава дужину у различитим јединицама за мерење дужине. • Измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине. • Чита и запише време са часовника. • Користи јединице за време у једноставним животним ситуацијама.	• Повезивање теоријског знања са практичним ситуацијама из свакодневног живота ученика. • Практично мерење учионице, клупе; провера тачности процене и исправљање грешака. • Решавање проблемских задатака са рачунањем времена помоћу модела часовника и календара. • Корелација са предметом Свет око нас.	**Формативно:** Праћење сналажења у реалним или симулираним животним ситуацијама ("математичка продавница", мерење предмета у учионици). **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (тестови/кратке вежбе) из области мерења дужине и времена са **бројчаним оцењивањем (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МАТЕМАТИКУ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености циљева и стандарда	• Иницијална процена математичких знања. • Усмено одговарање (образложење поступка). • Писмене провере (контролни, тестови).	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене по нивоима. **Бројчано сумативно:** Контролни задаци и тестови са **бројчаном оценом (1–5)** према Правилнику.	• Континуирано на часовима. • Након обрађене области. • По тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Праћење активности током решавања задатака. • Евиденција рада у педагошкој свесци.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно тачно решење/јављање. ++ : активно учешће више пута на часу. +++ : комплетан одговор на сложен текстуални задатак.	Свакодневно бележење; месечни пресек ангажовања.
Самосталност у раду	• Праћење самосталности при постављању математичког записа. • Домаћи задаци.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи; упис датума (–) за недоношење задатка или неразумевање области. Самопроцена ученика.	На почетку сваког планираног часа; континуирано.
Сарадња у тиму и парни рад	• Посматрање наставника током решавања комбинаторних и логичких задатака кроз групни рад.	**Формативно:** Чек-листе за групни рад (укљученост чланова, да ли сви имају записан део алгоритма/решења у свесци). **Сумативно:** Квалитативна процена заједничке табеле решења/паноа.	Периодично, приликом амбијенталне наставе и симулација.
Завршна провера постигнућа	• Финална анализа свих бројчаних оцена из Е-дневника, залагања и напретка.	**Сумативно:** Формирање **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (крај првог полугодишта и крај школске години).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – СВЕТ ОКО НАС

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Свет око нас 2* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који обухвата одобрени уџбеник и радну свеску (ауторке Љиљана Стокановић, Гордана Лукић, Гордана Субаков Симић), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Садржај подстиче истраживачке активности, рад у природном амбијенту и развој еколошке етике кроз деци близак и јасан језик.
Циљ наставе и учења Света око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – СВЕТ ОКО НАС

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ДРУГИ И ЈА	• Друштвене групе: родбина, школа, насеље • Права и обавезе чланова група • Потребе и жеље, празници **12 часова**	**Основни:** Идентификује друштвене групе којима припада; наводи основна правила понашања, права и обавезе чланова; уважава различитости других људи. **Средњи:** Препознаје своју конкретну улогу у групама прихватајући дужности; разликује личне потребе од жеља на примерима. **Напредни:** Групише прикупљене податке о заједници; доноси одговорне одлуке у животу; предлаже акције у оквиру школе/локалне заједнице.	• Комуникација • Сарадња • Одговорно учешће у демократском друштву • Грађанска компетенција	• Идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима. • Остварује права и извршава обавезе према правилима група. • Понаша се тако да уважава различитости других људи. • Прихвата последице када прекрши правила понашања групе. • Сарађује са другима у заједничким активностима. • Разликује потребе од жеља.	• Вођење разговора о реалним ситуацијама из дечјег свакодневног живота. • Игролике радионице о дечјим правима, дужностима и друштвеној одговорности. • Анализа породичних, школских и народних празника кроз израду паноа и причање. • Упућивање на коришћење е-уџбеника и дечјих енциклопедија.	**Формативно:** Континуирано праћење културе дијалога, уважавања вршњака и спремности на дељење/сарадњу током рада у пару. **Бројчано сумативно:** Тест знања или кратка контролна вежба из области друштвених група и правила заједнице са **бројчаном оценом (1–5)**.
КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА	• Симболи Србије (грб, застава, химна) • Типови насеља (село, град), саобраћај • Здрав начин живота, непогоде	**Основни:** Наводи и описује одреднице државе Србије; зна правила понашања према симболима; одржава личну хигијену; користи учтиве речи.	• Одговоран однос према здрављу • Решавање проблема • Сарадња • Грађанска компетенција	• Препознаје грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша. • Одређује тип насеља на основу карактеристика. • Повезује хигијену,	• Симулација стварних саобраћајних ситуација у учионици и непосредној околини школе. • Израда правила за безбедно поступање	**Формативно:** Праћење правилности понашања према државним симболима (интонација химне) и сигурности на симулираном моделу раскрснице. **Бројчано сумативно:**

	16 часова	**Средњи:** Одређује тип насеља; објашњава правила безбедног кретања; повезује исхрану и физичку активност са здрављем; зна како да поступи током непогода. **Напредни:** Анализира изворе опасности по живот и здравље у насељу; образлаже последице кршења правила; усваја трајне безбедносне и еколошке навике.		боравак у природи, активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља. • Примењује правила културног и безбедног понашања у саобраћају. • Безбедно поступа пре и током временских непогода (олуја, град, мећава).	током временских непогода у виду сликовних порука. • Практичне активности у вези са одржавањем хигијене рука, зуба и чулних органа. • Корелација са Физичким васпитањем (здрав живот).	Писмена провера знања (контролни задатак) из тема држава, насеља и правила безбедности у саобраћају са **оценом (1–5)**.
КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ВРЕМЕНУ	• Облици кретања и утицај средине/подлоге • Сналажење помоћу адресе у насељу • Временске одреднице, часовник, календар **17 часова**	**Основни:** Препознаје и именује делове дана/недеље; чита време са часовника; проналази објекат помоћу карактеристичних знакова. **Средњи:** Идентификује мање очигледне факторе који утичу на кретање (средина, отпор ваздуха); оријентише се помоћу плана насеља и адресе. **Напредни:** Забележи и чита податке из личног живота помоћу ленте времена; анализира пређено растојање у односу на подлогу; повезује трајање.	• Рад са подацима • Дигитална компетенција • Целоживотно учење • Предузимљивост	• Одабира начин кретања тела узимајући у обзир облик, подлогу и средину. • Измери растојање које тело пређе током кретања. • Проналази тражени објекат у насељу помоћу адресе (улица, кућни број). • Именује занимања људи у свом насељу. • Одређује време помоћу часовника и календара. • Бележи и чита податке помоћу ленте времена.	• Истраживачке активности на отвореном: уочавање како глатка, храпава или влажна подлога утичу на брзину и пређено растојање предмета. • Практичан рад са планом насеља, оријентација према адреси уживо или на дигиталној мапи. • Свакодневно вођење календара природе и ленте времена. • Корелација са Математиком (арапске/римске цифре, време).	**Формативно:** Поснатарање практичне спретности ученика у мерењу пређеног пута и правилном очитавању времена на модел-сату. **Бројчано сумативно:** Тест/кратка писмена вежба са задацима претварања временских одредница и сналажења по плану/адреси, **бројчана оцена (1–5)**.
РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ И ЧОВЕК СТВАРА	• Рељеф, површинске воде, жива бића • Класификација биљака и животиња • Услови за	**Основни:** Именује живу и неживу природу; разликује облике рељефа; именује материјале у окружењу; штедљиво троши производе.	• Решавање проблема • Рад са подацима • Еколошка компетенција • Предузимљивост и оријентација ка	• Разликује облике рељефа и делове површинских вода (извор, ток, обала). • Идентификује заједничке особине живих бића и повезује	• Настава у природном амбијенту (парк, шума, река) ради уочавања рељефа и биолошке разноврсности. • Извођење	**Формативно:** Систематско праћење истраживачке спретности током извођења огледа, пажљивости при класификацији ресурса и штедљивости у раду.

	живот, огледи, материјали **27 часова**	**Средњи:** Објашњава повезаност живе и неживе природе; речима/сликом објашњава ланце исхране; одабире материјал према својствима. **Напредни:** Објашњава узрочно-последичне односе у процесима (кружење воде, загревање/хлађење); аргументује научне чињенице; изводи огледе.	предузетништву	делове тела са улогом. • Разврстава биљке (изглед листа) и животиње (исхрана). • Препознаје значај ресурса за човека и улогу у очувању средине (разврставање отпада). • Изводи једноставне огледе пратећи упутства. • Истезањем/савијањем одређује својства материјала и проналази им нову намену.	практичних лабораторијских огледа: последице загревања воде (водена пара), хлађења (лед), струјање ваздуха (ветар). • Рад са реалним узорцима материјала, тактилне вежбе одређивања својстава. • Креативне радионице рециклаже (нова намена предмета).	**Бројчано сумативно:** Контролни задаци након великих области (Разноврсност природе и Материјали) са извођењем **бројчане оцене (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СВЕТ ОКО НАС (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености циљева и стандарда	• Иницијална процена знања о природи/друштву. • Усмено испитивање кроз истраживачке разговоре. • Писмени тестови након тематских области.	**Формативно:** Белешке о напредовању у чек-листи. **Бројчано сумативно:** Писмене провере и контролни задаци са **бројчаном оценом (1–5)** на основу Правилника.	• Континуирано на часовима. • Након завршетка тематске теме. • Пресек по тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Посматрање ангажованости у уводним дискусијама. • Вођење прописане педагошке документације.	**Формативно (Учесталост јављања):** + : једно јављање. ++ : јављање више пута на истом часу. +++ : комплетан, потпун одговор заснован на логичком закључивању (нпр. ланац исхране).	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек стања.
Самосталност у раду	• Самостално вођење дневника огледа. • Провера уредности радне свеске и домаћих задатака.	**Формативно:** Плус (+) за редовност домаћег задатка; упис датума (–) уколико ученик не донесе прибор за огледе или показује пасивност.	На почетку сваког планираног часа; континуирано током године.
Сарадња ученика и рад у тиму	• Праћење социјализације, поштовања еколошких правила и ангажованости у групи.	**Формативно:** Листе сарадње у групи (сви чланови су подједнако укључени, сви имају забележено решење огледа/паноа у свесци).	Периодично, приликом групних пројеката (рециклажа, еко-акције).
Завршна провера постигнућа	• Квалитативна анализа Портфолија (сликовни листићи, цртежи рељефа, макете од рециклаже) и оцена из Е-дневника.	**Сумативно:** Генерализација оцена и формирање **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Smart Junior 2* на званичном сајту издавачке куће Data Status, који обухвата одобрени уџбеник и радну свеску из енглеског језика за 2. разред основне школе (аутор: Х. К. Мичел / H. Q. Mitchell), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Комплет карактеришу избалансирани модули са лако памтљивим песмама, причама у виду стрипа, језичким играма и задацима који омогућавају континуиран развој слушног разумевања и усменог изражавања.
Циљ учења предмета Страни језик јесте да се ученик оспособи за почетну усмену комуникацију на страном језику у оквиру тема из његовог непосредног окружења, да развије слушно разумевање, позитиван однос према страном језику и свест о значају интеркултуралности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (*Smart Junior 2*)

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
КОМУНИКАЦИЈА И СЛУШНО РАЗУМЕВАЊЕ	• Модули: Hello (поздрави), My School, My Toys, My Body, My Family, Food, Festivals & Culture • Почетно везивање речи и слика **50 часова**	**Основни:** Препознаје и именује познате речи када их чује у јасном контексту; одздравља на уобичајене поздраве; повезује реч са сликом/предметом. **Средњи:** Тачно одговара пуном реченицом на једноставна питања (нпр. *It's a pencil, This is my mum*); описује предмет комбинујући боју и именицу. **Напредни:** Самостално иницира кратак дијалог са вршњаком; изражава лични став и афинитет (*I like... / My favourite toy is...*); извршава сложене команде у низу.	• Комуникација на страном језику • Естетска компетенција • Компетенција за целоживотно учење • Одговорно однос према здрављу (модули о телу и храни)	• Реагује на уобичајене поздраве и кратка питања о себи. • Препознаје и именује школски прибор, боје, играчке, делове тела и чланове породице. • Извршава једноставна и сложена упутства наставника везана за рад. • Изражава свиђање и несвиђање према храни. • Препознаје културолошке празничне симболе (Божић, Ускрс).	• Употреба флеш-картица (*Flashcards*) и аудио-визуелних записа из комплета *Smart Junior 2* за усвајање исправног изговора. • Примена TPR (*Total Physical Response*) методе: покрет, гестикулација и извршавање налога кроз физичку активност. • Симулације куповине, пијаце и стварних животних дијалога кроз игру улога (*Role-play*). • Разврставање хране на здраву и мање здраву кроз покрет и диференциране задатке.	**Формативно:** Редовно праћење прецизности понављања речи, реакција на налоге на страном језику и разумевања језичких модела уз помоћ флеш-картица. **Бројчано сумативно:** Усмене провере (мини-разговор на основу слике/стрипа из уџбеника) и кратки сликовни тестови са **бројчаном оценом (1–5)** након завршених тематских модула.
ТИМСКЕ ЈЕЗИЧКЕ ИГРЕ И СТВАРАЛАШТВО	• Певање ритмичких песама • Драматизација	**Основни:** Учествује у заједничком певању песмица; прати ритам	• Комуникација • Сарадња у групи/пару	• Прати и репродукује ритмичке песме	• Организовање тимоприлагођених језичких игара у кругу	**Формативно:** Праћење ангажовања, залагања свих чланова групе током заједничког

	кратких прича у виду стрипа • Групни постер-пројекти **22 часа**	покретом; репродукује уводне празничне рефрене. **Средњи:** Активно сарађује са паром у језичком дијалогу; успешно изводи скечеве у којима глуми одређене ликове; помаже вршњаку у извођењу задатка. **Напредни:** Предводи језичке игре за цео разред; самостално коментарише културолошке разлике у прослави код нас и у Британији; креативно спаја речи и цртеже.	• Лична и социјална компетенција • Међукултурална компетенција	везане за покрет. • Активно и поштено учествује у тимским језичким играма. • Креира празничне честитке кроз ликовни рад и песму. • Сарађује у пару при извођењу кратких дијалога из модула.	(* Simon says*, *What's missing?*, *Blind man's buff*). • Рад са породичним стаблом из уџбеника или цртежима ученика ради симулације разговора. • Креативне радионице: израда божићних и ускршњих честитки уз певање традиционалних рефрена. • Потрага за сакривеним „ускршњим јајима“ на основу упутстава.	извођења песмице и прегледа радне свеске *Data Status*-а. **Бројчано сумативно:** Оцењивање финалне групне драматизације кратке приче из модула или заједничког постер-пројекта са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености исхода и изговор	• Слушање слушног разумевања и изговора нових речи. • Усмено испитивање на основу илустрација у уџбенику.	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене савладивости речника. **Бројчано сумативно:** Индивидуални мини-разговори и писмене провере (сликовно препознавање речи) са **бројчаном оценом (1–5)**.	• Континуирано на часовима. • Након сваког обрађеног модула.
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење реакција на упутства на енглеском језику. • Вођење евиденције активности.	**Формативно (Кодови јављања):** + : један тачан изговор/јављање. ++ : активно учешће у више језичких вежби. +++ : комплетан, самосталан одговор пуном реченицом на енглеском.	Свакодневно бележење; пресек стања на месечном нивоу.
Однос према раду и прибору	• Редовно праћење доношења уџбеника и радне свеске *Smart Junior 2*. • Израда самосталних задатака бојења/спајања.	**Формативно:** Ознака + за редовност доношења књига и урађен домаћи; упис датума (–) уколико ученик одбија да понови реч или заборавља прибор.	На почетку сваког планираног часа; континуирано.
Тимски рад и сарадња у пару	• Посматрање деце током извођења дијалога у пару, групних скечева или језичких игара у кругу.	**Формативно:** Групна чек-листа (степен залагања свих чланова, међусобна помоћ у језичком дијалогу). **Сумативно:** Квалитативно вредновање финалног заједничког наступа/драматизације.	Периодично, након завршетка великих тематских целина.
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих бројчаних оцена из модула, активности на часу и Портфолија (физички продукти рада, честитке).	**Сумативно:** Формирање **закључне бројчане оцена (1–5)** на крају полугодишта и на крају године.	Две провере на нивоу разредног већа (крај првог полугодишта и крај школске године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Ликовна култура 2* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, аутори: Милутин Мићић, Гордана Мићић, ревидирано и унапређено издање одобрено према актуелној реформи. Комплет омогућава слободно истраживање различитих ликовних техника, материјала и визуелно описмењавање.
Циљ учења предмета Ликовна култура јесте да подстакне и развије ученикове стваралачки потенцијал, машту, естетски доживљај света и визуелну писменост кроз слободно истраживање различитих ликовних техника и материјала.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ЦРТАЊЕ И СЛИКАЊЕ	• Изражајне могућности линија и боја • Мешање боја и изведене боје • Пастел, акварел, колаж **36 часова**	**Основни:** Препознаје основне и секундарне боје; користи линије за приказ једноставних мотива; уочава супротности и контрасте. **Средњи:** Намерно користи и меша боје како би добио нове тонове; правилно попуњава површине; уочава и повезује слику и реч. **Напредни:** Изражава машту и емоције кроз оригиналан спој линија, боја и контраста; самостално експериментише подлогама.	• Визуелна писменост • Естетска компетенција • Компетенција за учење • Комуникација	• Црта и слика на различитим подлогама користећи ликовни прибор. • Користи боје и облике да изрази своје тренутно расположење и замишљања. • Препознаје изведене боје и уочава визуелне супротности.	• Подстицање деце да богате свој израз кроз комбиновање техника на истом раду. • Повезивање ликовног стваралаштва са садржајима Српског језика (слика и реч). • Организовање амбијенталних часова у околини школе ради уочавања природних облика.	**Формативно:** Континуирано праћење процеса рада на сваком часу, правилности наношења боје и вођење евиденције јављања (+, ++, +++). **Бројчано сумативно:** Оцењивање естетских и техничких карактеристика готових цртежа и слика са **бројчаном оценом (1–5)**.
ВАЈАЊЕ И ПЛАСТИЧНО ОБЛИКОВАЊЕ	• Тродимензионални облици у простору • Рад са пластелином,	**Основни:** Зна како се правилно и безбедно користи прибор за обликовање (маказе,	• Предузетничка писменост • Рад са материјалима	• Користи различите материјале и технике за тродимензионално обликовање.	• Практичан рад са материјалима различитих својстава ради развоја фине	**Формативно:** Систематско посматрање мануелне спретности (сечење по линији, вајање) и уредности/чистоће

	глинамолом и папиром • Облици и целина **24 часа**	лепак); препознаје просторне облике. **Средњи:** Спретно обликује пластелин, глинамол или тесто; користи папирну пластику (савијање, преклапање). **Напредни:** Креативно комбинује две или више технике на истом раду, правећи сложене макете у простору; уочава однос делова и целине.	• Решавање проблема • Сарадња	• Прати техничка упутства за сигурно руковање прибором.	графомоторике. • Моделовање облика из реалног живота и просторна оријентација предмета. • Корелација са предметом Свет око нас кроз тему "Облици рељефа и материјали".	радног места. **Бројчано сумативно:** Оцењивање просторних фигура и макета од папира и глинамола са **бројчаном оценом (1–5)**.
ВИЗУЕЛНА ПИСМЕНОСТ И НАСЛЕЂЕ	• Посматрање уметничких дела • Народне шаре, традиција и сцена • Изложбе у учионици **12 часова**	**Основни:** Препознаје уметнички рад од обичног предмета; уочава детаље на слици; износи сопствени доживљај. **Средњи:** Описује шта види на уметничкој слици (ликове, боје); износи своје мишљење о свом и раду других вршњака. **Напредни:** Уочава карактеристике националног наслеђа; аргументовано анализира радове; учествује у креирању сцене.	• Грађанска компетенција • Комуникација • Естетска компетенција • Сарадња	• Препознаје и именује неколико значајних споменика или дела из културне баштине. • Описује и образлаже свој ликовни рад и радове других. • Учествује у припреми изложби и сцене.	• Посматрање репродукција уметничких дела из уџбеника *Нови Логос* уз вођени дијалог. • Израда традиционалних народних шара на различитим материјалима. • Заједничко осмишљавање и постављање изложбе у простору учионице.	**Формативно:** Праћење естетске аргументације при анализи туђих цртежа и културе разговора на часовима изложбе радова. **Бројчано сумативно:** Оцењивање завршног заједничког паноа или тематске изложбе народних шара у учионици са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености исхода и естетски развој	• Иницијална процена опажања и маште. • Преглед и евалуација финалних радова (материјалних производа).	**Формативно:** Протоколи посматрања процеса стварања. **Бројчано сумативно:** Практични ликовни радови у Портфолију, бројчано оцењени у Е-дневнику **оценом (1–5)**.	• На крају сваког блока часова. • На крају наставне теме.
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење активности и изношења креативних идеја.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно идејно решење. ++ : више идеја током истог часа. +++ : потпун одговор при естетској анализи облика.	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек залагања.
Однос према раду и прибору	• Редовно доношење блока, колажа, боја и алата за рад. • Чишћење и одржавање радног места.	**Формативно:** Ознака + за редовно ношење опреме; запис датума (–) уколико ученик континуирано заборавља прибор или је пасиван.	На почетку сваког часа; континуирано.
Сарадња ученика и рад у групи	• Праћење залагања током припреме изложби и сценског обликовања.	**Формативно:** Чек-листа рада у групи (укљученост чланова, сигурност руковања заједничким прибором). **Сумативно:** Процена утинка заједничког паноа/колажа.	Периодично, приликом групних пројеката.
Завршна провера постигнућа	• Квалитативна анализа уредности, развоја визуелне писмености и маште кроз комплетан Портфолио радова.	**Сумативно:** Формирање **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и на крају године.	Две провере на нивоу разредног већа (крај првог полугодишта и крај године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Наставни комплет *Музичка култура 2* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, ауторке: Драгана Михајловић Бокан, Марина Ињац, издање из 2019. године. Комплет омогућава активно учење кроз певање, дечје ритмичке инструменте и подстицање стваралаштва.
Званични линк ка уџбенику на сајту издавача је Музичка култура 2, уџбеник за други разред са QR кодом у издању куће **Нови Логос.**
Циљ учења предмета Музичка култура јесте да подстакне и развије ученików естетски доживљај и стваралачки потенцијал кроз овладавање елементарном музичком писменошћу, певањем, слушањем и стваралаштвом.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	• Певање песама по слуху • Орфов инструментаријум • Бројалице, народне игре и фолклор **20 часова**	**Основни:** Пева у групи дечје песме; репродукује једноставан ритам тапшањем; изговара бројалице у ритму уз покрет. **Средњи:** Пева самостално и тачно по слуху; изводи ритам корачањем; правилно дише при певању. **Напредни:** Соло изводи песму са правилном дикцијом и интонацијом; прати ритам сложенијих песама на дечјим инструментима.	• Естетска компетенција • Компетенција за учење • Курантна писменост • Комуникација	• Пева по слуху кратке песме из дечјег фолклора и савременог репертоара. • Изводи бројалице у ритму покретом или дечјим инструментом. • Активно учествује у народним играма и плесним корацима.	• Учење песама искључиво по слуху путем уживо демонстрације или аудио-записа. • Изговор бројалица у ритму уз праћени физички покрет (пљескање, пуцкетање, марширање). • Повезивање певања са народним колом ради бољег развоја ритма.	**Формативно:** Континуирано праћење прецизности интонације у групи, ритмичке тачности током извођења бројалица и активности (+, ++, +++). **Бројчано сумативно:** Појединачно извођење научене песме или ритмичког мотива пред групом са **бројчаном оценом (1–5)**.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	• Слушање дечјих и класичних уметничких композиција • Препознавање карактера, темпа и јачине звука	**Основни:** Препознаје звукове из окружења и гласове; разликује гласно од тихог звука; препознаје карактер дела. **Средњи:** Препознаје	• Курантна писменост • Решавање проблема (препознавање звука) • Комуникација	• Препознаје звучне карактеристике дела које слуша (висина, јачина, трајање). • Разликује основне музичке жанрове и извођаче.	• Пажљиво и вишекратно слушање кратких композиција у потпуној тишини. • Подстицање деце да доживљај слушања изразе визуелно (цртежом у свесци	**Формативно:** Праћење вербалне и емоционалне реакције ученика на карактер дела путем кратких ситуационих питања након слушања. **Бројчано сумативно:** Кратке провере овладаности темом кроз

	12 часова	звук неколико инструмената; уочава промене у брзини извођења (брзо/споро - темпо). **Напредни:** Препознаје емоцију коју композиција преноси; самостално разликује извођачке саставе (хор, оркестар, соло).		• Повезује интонацију са изражајношћу говора (веза са Српским језиком).	*Нови Логос*) или речима. • Коришћење видео и аудио материјала за разликовање инструмената.	наменске сликовне листиће (нпр. обој поље за брз или спор темпо) са **оценом (1–5)**.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	• Звучне приче од илустрација • Израда дечјих ритмичких инструмената • Музичке импровизације гласом/покретом **4 часа**	**Основни:** Учествује у заједничким музичким играма са сопственим телом; прати заједнички ритам тима. **Средњи:** Смишља једноставне звучне ефекте за причу на основу краћег литерарног текста; прави једноставну чегртаљку. **Напредни:** Самостално импровизује нове ритмичке мотиве на импровизованом инструменту; предводи музичке игре улога.	• Предузетничка писменост (иновативност) • Сарадња • Рад са материјалима	• Креира дечје ритмичке инструменте од амбалаже и рециклираног материјала. • Изражава свој доживљај музике кроз покрет и звучну импровизацију. • Ствара звучну причу од илустрација на краћи текст.	• Коришћење рециклираног материјала (кутијице, пиринач, чепови) за групно прављење кућних инструмената. • Игре импровизације у којима деца глуме звукове природе (ветар, киша, грмљавина) у вези са предметом Свет око нас. • Осмишљавање пратећег ритма за познати књижевни текст.	**Формативно:** Посматрање маште, усклађености рада дечјег ритмичког оркестра и мануелне спретности током импровизације. **Бројчано сумативно:** Вредновање финалног заједничког наступа групе (оркестра) са направљеним инструментима са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Музичке вештине (Извођење и ритам)	• Слушање појединачног и групног извођења песама и бројалица. • Праћење тачности такта.	**Формативно:** Евиденција напретка кроз листе праћења. **Бројчано сумативно:** Усмена провера певања и ритмичког тапшања са **бројчаном оценом (1–5)**.	Континуирано током године, након обрађених наставних јединица.
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење учешћа на часу у музичким играма и вежбама.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање/певање. ++ : активно учешће у више ритмичких вежби. +++ : потпуно самостално соло извођење или образложење дела.	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек стања.
Однос према раду и прибору	• Редовно ношење музичке свеске/прибора на час. • Одговоран однос према Орфовом инструментаријуму.	**Формативно:** Ознака + за редовност; упис датума (–) уколико ученик показује велики отпор, пасивност или омета рад групе.	На почетку сваког часа.
Сарадња ученика и групни продукти	• Посматрање усклађености дечјег тима током извођења групног ритма или плеса.	**Формативно:** Чек-листа за групни рад (сарадња, дељење направљених инструмената у тиму).	Периодично, током рада у групи или дечјем оркестру.
Завршна провера постигнућа	• Квалитативна анализа Портфолија (наменски листићи, напредак слуха) и оцена из Е-дневника.	**Сумативно:** Извођење **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Настава се изводи помоћу званичних стручних приручника за наставнике одобрених од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава је усмерена на развој моторичких вештина, мотивисаност за физичку активност и усвајање здравих животних навика. (Напомена: За овај предмет се не користи класичан уџбеник, већ се настава реализује непосредно у фискултурној сали или на отвореним спортским теренима коришћењем стручног приручника за наставнике).
Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање јесте да ученик кроз разноврсне моторичке активности унапређује своје физичке способности, овлада моторичким вештинама и усвоји знања ради очувања сопственог здравља.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 2. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	• Вежбе обликовања (врат, рамени појас, труп, ноге) • Вежбе за развој снаге, брзине и издржљивости • Вежбе са и без реквизита **30 часова**	**Основни:** Изводи једноставне вежбе обликовања по моделу наставника; реагује на визуелне сигнале током вежбања. **Средњи:** Самостално и правилно изводи цео комплекс општеприпремних вежби; разуме функцију и значај загревања. **Напредни:** Показује висок ниво моторичке издржљивости, брзине и прецизности; користи вежбе са реквизитима без грешке.	• Одговоран однос према здрављу • Самоконтрола • Компетенција за учење	• Примењује једноставне и двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања). • Реагује брзо на звучне и визуелне сигнале током извођења кретања. • Контролише правилност држања тела током вежбања.	• Спровођење вежби обликовања на почетку сваког наставног часа у трајању од 10 минута. • Посебан фокус ставити на правилност дисања и превенцију деформација кичме и стопала. • Комбиновање метода према способностима и индивидуалном темпу напредовања ученика.	**Формативно:** Континуирано праћење правилног извођења вежби обликовања, физичког напора и вођење евиденције залагања ученика (+, ++, +++). **Бројчано сумативно:** Провера техничке исправности и самосталности извођења ланца вежби са **бројчаном оценом (1–5)**.
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	• Природни облици кретања (пузање, ходање, трчање, скакање) • Акробатика: колут напред • Елементарне и штафетне	**Основни:** Правилно хода и трчи у правцима; изводи ниска скакања; учествује у елементарним спортским играма. **Средњи:** Успешно координира сложеније покрете; хвата лопту обема рукама у месту; правилно изводи елемент колут напред.	• Сарадња кроз тимску игру • Решавање проблема • Комуникација	• Правилно изводи природне облике кретања, скокове и акробатске елементе. • Активно и поштено учествује у елементарним спортским играма. • Савладава сложене полигоне спретности са променом правца	• Примена доминантно игроликог метода кроз разноврсне штафетне игре ради високе мотивације деце. • Постепено повећавање сложености кретања и захтева полигона. • Инсистирање на поштовању правила игре, сарадњи унутар тима и	**Формативно:** Систематско посматрање опште моторичке спретности током скакања, пузања и хватања лопте, као и социјалних компетенција у тиму. **Бројчано сумативно:** Оцењивање успешности савладаности полигона спретности или елемента колут

	игре са лоптом **60 часова**	**Напредни:** Спретно и брзо повезује облике кретања у оквиру сложених спортских полигона; стриктно поштује правила фер-плеја.		кретања.	решавању сукоба мирним путем.	напред са **бројчаном оценом (1–5)**.
ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	• Лична хигијена пре и после вежбања • Спортска одећа и обућа • Правилна исхрана, вода, рад и одмор **18 часова**	**Основни:** Зна да треба опрати руке и пресвући се после часа физичког; уредно држи своју спортску опрему. **Средњи:** Објашњава везу између вежбања, уноса здраве хране и раста; препознаје знаке умора и потребу за водом. **Напредни:** Самостално спроводи и промовише правилне здравствено-хигијенске навике међу својим вршњацима.	• Одговоран однос према здрављу • Грађанска компетенција • Рад са подацима	• Идентификује и примењује основна правила личне хигијене пре и после физичке активности. • Препознаје знаке умора и потребу тела за одмором и уносом воде. • Води рачуна о чистоћи спортске одеће и обуће.	• Теоријске садржаје здравственог васпитања интегрисати природно током уводног или завршног дела часа кроз кратке разговоре. • Остваривање хоризонталне повезаности са предметом Свет око нас (здрав начин живота, исхрана). • Решавање ситуационих питања о важности хигијене.	**Формативно:** Праћење редовности ношења чисте спортске опреме и пажљивости/разумевања значаја заштите здравља. **Бројчано сумативно:** Кратке провере знања путем наменских наставних листића са сликовним задацима о хигијени/исхрани са **оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Моторичке вештине и спретност	• Практично извођење елемената на тлу, полигонима или са лоптом.	**Бројчано сумативно:** Провера моторичких задатака и упис **бројчане оцена (1–5)** у складу са напретком ученика.	Након сваког завршеног тематског циклуса (атлетика, гимнастика, игре).
Спортска опрема и припремљеност	• Визуелна провера беле мајице, шортса/тренерке и чистих патика на почетку часа.	**Формативно (Кодови):** + : има комплетну опрему и вежба. ++ : изузетан труд у врсти. – (датум) : нема опрему / неоправдано не вежба.	Свакодневно, на самом почетку сваког часа у свлачионици/врсти.
Фер-плеј и сарадња у игри	• Посматрање реакција ученика на победу/пораз и понашање према саиграчима у тиму.	**Формативно:** Чек-листа за фер-плеј, поштовање правила игре и одсуство агресивног понашања.	Током сваке елементарне или штафетне игре.
Коначна закључна оцена	• Сумирање целокупног напретка у односу на почетно стање, активног залагања и свих бројчаних оцена.	**Сумативно:** Коначна **закључна бројчана оцена (1–5)** уписује се на крају оба полугодишта.	Крај првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања.
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени штампани и е-уџбеник Дигитални свет 2 на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (аутори: Јован Јовановић, Марина Ињац, Стефан Поповић), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Комплет карактеришу визуелно богате лекције које ученике кроз симулације, задатке и дигиталне постере на платформи е-учионица безбедно воде кроз могућности и замке дигиталног окружења.
Циљ наставе и учења Дигиталног света јесте развијање дигиталне компетенције ученика, оспособљавање за безбедну и правилну употребу ИКТ уређаја за учење, сарадњу и комуникацију, као и развој почетног алгоритамског мишљења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 2. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО И БЕЗБЕДНОСТ	• Дигитални уређаји у школи • Заштита здравља, приватности и личних података • Превенција дигиталног насиља **20 часова**	**Основни:** Идентификује главне ИКТ уређаје; покреће образовне програме уз помоћ; зна основно правило заштите очију; препознаје опасности од непознатих особа на мрежи. **Средњи:** Самостално користи дигитални уџбеник; подешава време боравка испред екрана; разликује личне од општих података; пријављује сумњиве поруке одраслима. **Напредни:** Аргументује користи и штете од прекомерне употребе технологије; креира једноставне безбедносне препоруке; препознаје облике вршњачког насиља у дигиталном простору.	• Дигитална компетенција • Комуникација • Решавање проблема • Грађанска компетенција	• Користи ИКТ уређаје за једноставно претраживање образовних садржаја. • Примењује ергономска правила за очување здравља (положај тела, паузе). • Штити своје личне податке и не дели их са непознатима. • Препознаје неодговарајуће садржаје и дигитално насиље и правилно реагује. • Користи платформу за учење.	• Коришћење интерактивних симулација и видео-прилога на платформи е-учионица ради уочавања последица лошег седења. • Анализа сликовних примера из уџбеника *Нови Логос* о правилном реаговању на непознате поруке. • Игролике радионице у паровима: разврставање података на „безбедне за дељење“ и „тајне“. • Разговори о правилима „дигиталног бонтона“.	**Формативно:** Праћење поштовања правила седења током рада на уређајима и брзине реаговања на задате безбедносне ситуације кроз кратке ИКТ упитнике. **Бројчано сумативно:** Тест знања (комбинација штампаног и дигиталног квиза преко QR кодова) из области безбедности на мрежи са **бројчаном оценом (1–5)**.
АЛГОРИТАМСКО РАЗМИШЉАЊЕ	• Линеарни алгоритми • Рашчлањивање проблема • Проналажење грешака кроз	**Основни:** Прати и извршава једноставна корак-по-корак упутства; уочава циљ алгоритма у сликовном низу. **Средњи:** Самостално ређа кораке у логичан линеарни	• Решавање проблема • Компетенција за целоживотно учење • Рад са подацима и	• Извршава линеарни алгоритам на основу визуелног упутства. • Креира једноставан линеарни алгоритам	• Развој логичког мишљења кроз „unplugged“ активности (игра програмирања вршњака – робота у учионици). • Коришћење визуелних,	**Формативно:** Систематско посматрање ученичке упорности, логичког повезивања корака и спретности у решавању блок-задатака на часу.

	визуелне задатке **16 часова**	низ за решавање свакодневног проблема; уочава очигледну грешку у датом низу. **Напредни:** Рашчлањује сложенији проблем на мање делове; креира алгоритам са више алтернативних корака без уређаја (unplugged) и на уређају; исправља скривене грешке (debugging).	информацијама • Сарадња	за решавање практичног задатка. • Проналази и исправља грешку у редоследу корака алгоритма. • Рашчлањује свакодневне активности на логичке кораке.	блок-задатака из уџбеника који подстичу проналажење најкраћег пута до циља. • Решавање алгоритамских задатака и логичких укрштеница у дигиталном формату са моменталном повратном информацијом. • Корелација са текстуалним задацима из Математике.	**Бројчано сумативно:** Писмена провера логичко-алгоритамских способности и исправљања грешака у низовима са извођењем **бројчане оцене (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДИГИТАЛНИ СВЕТ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Оствареност дигиталних и безбедносних исхода	• Анализа практичног рада на уређају (отварање лекције, решавање задатака). • Писмени квизови.	**Формативно:** Сликовне чек-листе напретка. **Бројчано сумативно:** Писмене/дигиталне провере знања са **бројчаном оценом (1–5)** на основу званичног Правилника.	• Током целог класификационог периода. • Након завршене велике теме.
Ангажовање и залагање ученика	• Посматрање партиципације у дискусијама о безбедности на интернету. • Бележење активности.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно тачно уочавање/јављање. ++ : активно учешће и рад на дигиталним задацима. +++ : потпун одговор уз самостално решавање логичке грешке у алгоритму.	Свакодневно бележење на часовима; пресек на крају месеца.
Самосталност у раду и рад са уређајем	• Праћење брзине и самосталности при приступању платформи е-учионица. • Израда домаћих задатака у књизи.	**Формативно:** Ознака + за успешно и безбедно покренут задатак; упис датума (–) уколико ученик крши ергономска правила или наменски омета рад.	Свакодневно током практичних вежби у учионици.
Коначна закључна оцена	• Извођење финалног сумативног пресека на основу свих оцена из Е-дневника, активности и залагања.	**Сумативно:** Коначна **закључна бројчана оцена (1–5)** уписује се у Е-дневник на крају сваког полугодишта.	Крај првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени образовни комплет Грађанско васпитање 2 – Радна свеска за други разред основне школе на званичном сајту издавачке куће БИГЗ школство (ауторке: Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски), издање усклађено са актуелном реформом. Комплет је конципиран за искуствено и кооперативно учење кроз радионице, игролике задатке и цртеже који помажу развоју дечјих социјалних и емоционалних вештина.
Циљ учења Грађанског васпитања јесте подстицање развоја личности ученика у складу са универзалним људским вредностима, изградња сазнања о себи и другима, развијање вештина комуникације, конструктивног решавања конфликата и оспособљавање за активно учешће у животу школске заједнице.
*(Напомена: Према званичном Правилнику о оцењивању, изборни програми попут Грађанског васпитања оцењују се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“, те се бројчане оцене овде не примењују).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 2. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
ЉУДСКА ВРЕДНОСТА, КОМУНИКАЦИЈА И САРАДЊА	• Сазнање о себи и својим осећањима • Вештине ненасилне комуникације и слушања саговорника • Тимски рад и групне акције **36 часова**	**Основни:** Препознаје и именује основна осећања код себе и других; слуша саговорника без прекидања; учествује у групном раду према упутствима. **Средњи:** Јасно изражава своје потребе користећи „Ја-говоре“; самостално предлаже мирно решење за мањи вршњачки сукоб; помаже члановима тима. **Напредни:** Препознаје скривене узроке конфликата (неразумевање); успешно посредује у смиривању сукоба у разреду; предводи хуманитарне или еколошке акције.	• Грађанска компетенција • Комуникација • Сарадња и рад у тиму • Лична и социјална компетенција	• Именује своја осећања и препознаје их код других вршњака. • Користи вештине пажљивог слушања и ненасилног изражавања. • Конструктивно реагује у ситуацијама сукоба мишљења. • Сарађује у заједничким активностима у учионици. • Препознаје важност међусобне солидарности и помагања.	• Извођење интерактивних радионица из БИГЗ-ове радне свеске заснованих на симулацији стварних животних ситуација. • Примена говорних игара у кругу за развој емпатије и пажљивог слушања саговорника. • Игре улога (*Role-play*) за увежбавање „Ја-говора“ и мирног решавања конфликата. • Коришћење сликовних подстицаја из уџбеника за препознавање предрасуда.	**Формативно:** Свакодневно праћење толеранције, спремности на компромис, залагања у раду тима и уредности уноса белешки у радну свеску. **Сумативно (Описно):** Периодични пресек ангажовања у радионицама и квалитативна процена цртежа или паноа из области дечјих права/обавеза.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Однос према себи, другима и заједници	• Посматрање понашања ученика у учионици и током одмора (поштовање правила).	**Формативно:** Чек-листа за праћење социјалног понашања, емпатије и толеранције.	Континуирано током читаве школске године.
Ангажовање у дечјим радионицама	• Систематско праћење активности, изношења личних ставова и поштовања туђег мишљења у кругу.	**Формативно (Кодови партиципације):** + : учествује у разговору/радионици. ++ : активно покреће конструктивна решења у групи. +++ : показује изражену емпатију и помаже у решавању сукоба.	Свакодневно бележење на сваком часу грађанског васпитања.
Продукти рада у радној свесци	• Преглед креативних задатака, цртежа и записа у БИГЗ-овој радној свесци.	**Формативно:** Ознака + за редовност израде задатака и искреност у изражавању кроз цртеж.	Периодично, након сваке завршене тематске радионице.
Завршна сумативна оцена	• Анализа комплетног залагања ученика, његових социјалних вештина и портфолија радионица.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Упис финалне описне оцене у Е-дневник на крају оба полугодишта: *„истиче се“*, *„добар“* или *„задовољава“*.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА (ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС)

Програм учења за други разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 16 од 28.08.2018. године, а примењује се од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Званични штампани уџбеник *Православни катихизис за други разред основне школе* у издању Завода за уџбенике – Београд (аутор: др Игнатије Мидић, епископ браничевски). Као допунско наставно средство користе се одобрени *Радни листови за верску наставу за 2. разред основне школе* у издању Српске православне епархије жичке. Садржаји су прилагођени дечјем емоционалном и духовном узрасту, са фокусом на заједницу и Литургију.
Циљ наставе Православног катихизиса (веронауке) јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот кроз доживљај Цркве као заједнице, развијање љубави према Богу и ближњима, као и неговање сопственог верског и културног идентитета у отвореном дијалогу са другима.
*(Напомена: Према званичном Закону и Правилнику о оцењивању, изборни програм Верска настава оцењује се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“. Бројчане оцене се не примењују у Е-дневнику).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА II РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 2. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
ЦРКВА КАО ЛИТУРГИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА И ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ	• Увод: Ми смо Црква • Моје место у Цркви (Крштење) • Литургија као заједница Бога и људи	**Основни:** Препознаје храм (цркву) као место сабрања верних; зна да се кроз крштење постаје члан Цркве; препричава основе празника Божића и Васкрса.	• Грађанска компетенција • Естетска компетенција (црквена уметност) • Комуникација • Сарадња и рад у	• Препознаје и прихвата да је постојање израз заједнице са другима. • Разликује појмове: Литургија,	• Дијалошки приступ заснован на причама из уџбеника и видео-материјалима са сајта Верска настава. • Сликовно и игролико разврставање дарова	**Формативно:** Континуирано бележење искрености у разговору, спремности за дељење са вршњацима и пажње током причања јеванђељских догађаја. **Сумативно (Описно):** Квалитативна процена залагања у

	• Празници: Божић и Васкрс **36 часова**	**Средњи:** Разуме да је Литургија заједнички оброк и сусрет са Богом; препознаје Свето Причешће као дар љубави; правилно се понаша у храму. **Напредни:** Препознаје икону као слику будућег Царства Божијег; повезује хришћанске врлине (милосрђе, помагање) са свакодневним животом у породици и школи.	тиму	Причешће, икона, заједница. • Описује значај хришћанских празника. • Активно учествује у заједничким активностима групе. • Показује поштовање према људима који другачије живе и верују.	природе (хлеб, вино) и објашњавање њихове улоге у Литургији. • Практична посета локалном храму ради упознавања са простором цркве, иконама и понашањем. • Израда божићних и васкршњих паноа у паровима.	раду на паноима и уредности решавања Радних листова Епархије жичке.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Развој хришћанских врлина и однос према другима	• Посматрање дечјих реакција током разговора о милосрђу, помагању старијима и слабијима.	**Формативно:** Протоколи посматрања социјалног и емпатичног понашања у учионици.	Свакодневно и континуирано током године.
Ангажовање на часу и партиципација	• Праћење спремности за учешће у заједничким говорним играма, молитви и раду у кругу.	**Формативно (Кодови):** + : учествује у разговору и одговара. ++ : показује дубоко разумевање појма љубави. – (датум) : потпуно незаинтересован или омета друге.	На сваком наставном часу (месечни пресек).
Креативни радови и радни листови	• Анализа ликовних приказа хришћанских празника и попуњавања задатака у Радном листу.	**Формативно:** Преглед уредности мапа рада и ученичких цртежа икона/празника у свескама.	Након сваке велике тематске области.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног залагања, редовности доласка, односа према предмету и остварености исхода заједнице.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Унос финалне описне оцена у Е-дневник на крају оба полугодишта: *„истиче се“*, *„добар“* или *„задовољава“*.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА II РАЗРЕД – ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (ЧОС)

Програмски садржаји, циљеви и планови евалуације за ваннаставне облике рада донети су у складу са Законом о основном образовању и васпитања Републике Србије и Смерницама за подршку ученицима у првом циклусу основног образовања. Ови облици наставе немају посебне уџбенике, већ се наставници ослањају на диференциране материјале из комплета Нови Логос и БИГЗ школство, као и на стручне приручнике Педагошког друштва.
(Напомена: Допунска настава, додатна настава и Час одељењског старешине ***се не оцењују бројчано нити описно****. Напредак ученика се прати искључиво формативно ради евалуације индивидуалног плана подршке).* **Формативно праћење без притиска:** За њих је евалуација најуспешнија кроз симболе. На крају часа им дајте да на папирићу нацртају смајлија: срећан (све ми је јасно и било је забавно), замишљен (нисам сигуран) или тужан (досадно ми је/нисам разумео).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми праћења климе у одељењу	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 2. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
1. Наше одељење – наша правила	• Поново заједно: Како смо провели распуст • Правила понашања у учионици и дворишту • Моја задужења у учионици (брисање табле, дежурство) • Како заједно чувамо наше књиге и играчке (• Анализа оцена и понашања на крају класификационих периода **Фонд: 8 часова**	• Ученици поштују ред при уласку у учионицу. • Радо прихватају и извршавају своја задужења. • Смањен број заједљивих коментара током разговора о успеху.	• Одговорно учешће у демократском друштву. • Сарадња. • Комуникација.	• Поштује договорена правила понашања у школи. • Одговорно извршава поверена одељењска задужења. • Разуме важност заједничког чувања школске имовине.	• Игра круга (свако каже нешто лепо о распусту). • Заједничко цртање плаката са правилима (уместо текста, цртају симболе за „дигни руку“, „слушај друга“). • Похвала „Недељни редар“.	• Посматрање понашања ученика током одмора. • Табела са сличицама/смајлијима за уредност и дежурство. • Кратка саморефлексија кроз бојење (нпр. обој зелено ако си поштовао правила).
2. Другарство, лепе речи и дељење	• Магичне речи (Хвала, Молим, Изволи, Извини) • Шта значи бити добар друг/другарица • Како да поделимо ужину и прибор • Сви смо различити и то је супер (прихватање нових ђака/другачијих од нас) • Извињење – како и зашто га кажемо **Фонд: 5 часова**	• Ученици спонтано користе „магичне речи“. • Нема изопштавања појединаца из игре на одмору. • Спремност на дељење прибора током часова.	• Сарадња. • Комуникација. • Грађанска компетенција.	• Правилно користи љубазне речи у свакодневној комуникацији. • Показује спремност да подели ствари са друговима. • Прихвата различитости међу вршњацима без ругања.	• Читање и анализа прича или басни (нпр. о себичном врапцу). • Игра улога: „Шта би урадио када друг заборави оловку?“. • „Тајни пријатељ“ – извлачење имена и чињење ситних добрих дела.	• Бележење лепих поступака у „Књигу доброте“ одељења. • Праћење како деца реагују када неко у разреду плаче или му треба помоћ. • Неформални разговор.
3. Препознавање емоција и решавање сукоба	• Како изгледа срећа, а како туга (цртамо осећања) • Шта ме љути и како да се смирим (без туче и викања)	• Деца речима описују како се осећају, уместо агресивног	• Лични развој. • Решавање проблема. • Брига о здрављу.	• Препознаје и именује основна осећања код себе и других.	• Израда „Семафора осећања“ (црвено-бес, жуто-немир, зелено-мирно).	• Праћење коришћења кутка за смиривање (ако постоји у учионици).

	• Страх – чега се плашимо и како да победимо страх • Како се миримо (технике решавања малих свађа) **Фонд: 6 часова**	понашања. • Сукоби се решавају брзо и без дуготрајне љутње.		• Примењује једноставне технике смиривања када је љут. • Решава мање сукобе регрутовањем речи, а не силом.	• Вежба дисања „надувај балон“ за смиривање беса. • Драмска игра: Помири две посвађане играчке.	• Листићи са нацртаним емотиконима где деца заокружују како се тренутно осећају. • Разговор након сукоба.
4. Здравље, хигијена и безбедност	• Чисте руке и здрави зуби (хигијена тела) • Здрава ужина насупрот слаткишима и чипсу • Безбедност од куће до школе (саобраћајна правила за пешаке) • Шта радимо када нас на улици пресретне странац • Како правилно користимо телефон и рачунар (време испред екрана) **Фонд: 6 часова**	• Деца перу руке пре ужине без опомињања наставника. • Уочава се већи број здравих оброка у учионици.	• Брига о здрављу. • Дигитална компетенција. • Одговорно учешће у друштву.	• Примењује основна правила личне хигијене. • Разликује здраву од нездраве хране. • Безбедно се креће на релацији кућа–школа.	• Практична вежба: симулација правилног прања руку. • Креирање „тањира здраве хране“ лепљењем сличица из часописа. • Симулација преласка улице на школском полигону или у учионици.	• Провера ужина у учионици кроз забавну игру похвала. • Квиз „Познајеш ли саобраћајне знакове“ (кроз слике). • Посматрање дечјих навика током продуженог боравка/одмора.
5. Чувамо природу и наш град	• Мој кућни љубимац и како бринем о њему • ГДЕ иде смеће? (Рециклажа и бацање отпада у канту) • Пролећно сређивање наше учионице и школског дворишта • Чувамо воду и струју у школи и код куће **Фонд: 5 часова**	• У учионици и око ње нема баченог папира ван канте. • Гашење светла када сви излазе из учионице.	• Грађанска компетенција. • Решавање проблема.	• Правилно одлаже отпад на за то предвиђена места. • Показује емпатију према животињама и биљкама у свом окружењу. • Штедљиво користи ресурсе (воду, струју).	• Прављење кутија за селекцију отпада (папир/пластика) у учионици. • Изложба цртежа кућних љубимаца и причање прича о њима. • Акција „Свако покупи по једну мрвицу/папирић“.	• Евалуација чистоће учионице на крају сваког дана. • Праћење уредности школског дворишта након ЧОС-а. • Ангажовање ученика у изради еколошких паноа.
6. Моји хобији, таленти и машта	• Мој омиљени цртани филм, књига или играчка • Шта све умеју моје руке (хобији, спорт, плес, цртање) (• Моје будуће занимање (Шта ћу бити кад порастем) • Нова година, Осми март, Дан школе (припрема честитки и поклона) **Фонд: 6 часова**	• Деца са поносом и без стида показују шта умеју. • Вршњаци аплаудирају и подржавају једни друге током представљања.	• Културна свест и изражавање. • Предузимљивост.	• Представља своја интересовања, таленте и омиљене активности. • Изражава креативност кроз израду честитки и ситних поклона за драге особе.	• Човече, покажи шта знаш (мини-таленат шоу на часу). • Маскенбал или цртање себе у оделу будућег занимања (лекар, ватрогасац, учитељица). • Радионица за израду новогодишњих честитки од колаж папира.	• Процена залагања и креативности током практичног рада. • Изложба ученичких радова у ходнику школе. • Записи о посебним интересовањима ученика у њихове мале портфолије.

МАТРИЦА ЗА ПРАЋЕЊЕ РАЗВОЈА ОДЕЉЕЊСКОГ КОЛЕКТИВА (2. РАЗРЕД)

Квартал / Месеци	**Очекивани развојни корак за колектив у 2. разреду**	**Критеријуми праћења климе у одељењу (Индикатори)**	**Поступци старешине на ЧОС-у (Како подстичемо развој)**	**Начин провере остварености (Формативно праћење климе)**
I КВАРТАЛ *(Септембар – Новембар)*	**Прихватање заједничких правила и нова адаптација** Фокус је на обнављању правила из 1. разреда и прихватању нових улога и задужења (редарство, дежурство).	• Ученици улазе у учионицу мирно и припремају прибор пре звона. • Редари самостално обављају дужности без подсећања. • Смањен је број тужакања за ситнице.	• Израда плаката „Наш одељењски устав“ кроз цртање симбола правила. • Насумично извлачење парова за дежурство (мешање дечака и девојчица). • Вођени разговор: „Шта значи бити одговоран редар?“.	• **Чек-листа дежурства**: Смајлији у одељењском углу за уредност учионице. • **Дневник запажања**: Бележење учесталости међусобног тужакања током првог месеца.
II КВАРТАЛ *(Децембар – Фебруар)*	**Јачање другарства, емпатије и дељења** Фокус је на спречавању кланова (нпр. раздвајање дечака и девојчица) и подстицању солидарности.	• Деца спонтано деле ужину или прибор са онима који су заборавили. • Током одмора нема изопштавања појединаца из групних игара. • Учестало коришћење речи „Хвала“ и „Молим“.	• Игра „Тајни пријатељ“ (чињење ситних добрих дела без откривања идентитета). • Читање и анализа прича о заједништву (нпр. како животиње заједно побеђују зиму). • Рад у малим групама са ротирајућим члановима.	• **„Кутија доброте“**: Ученици убацују папириће када неко учини нешто лепо за њих; на крају недеље старешина чита поруке. • Социометријско посматрање ко са ким седи и ко се игра на одмору.
III КВАРТАЛ *(Март – Април)*	**Емоционална саморегулација и конструктивно мирење** Фокус је на контроли беса и решавању малих чарки речима, а не кошкањем.	• Ученици реченицама исказују љутњу (нпр. „Смета ми када ми узимаш оловку“). • Након сукоба, деца су спремна да кажу „Извини“. • Смањен број плакања и блокирања због неуспеха.	• Увођење **„Семафора осећања“** и вежби дисања „Надувај балон“. • Игра улога: „Помири две посвађане играчке“ (деца предлажу решења). • Радионица о страху и победи над тремом кроз подршку групе.	• **Улазне/излазне картице**: Деца пре и после часа заокружују нацртани емотикон који описује како се осећају у разреду. • Бележење брзине којом се одељење смири након конфликтне ситуације.
IV КВАРТАЛ *(Мај – Јун)*	**Еколошка свест, заједнички учинак и испраћај године** Фокус је на колективној одговорности за средину у којој борави и рефлексији личног раста.	• У учионици и дворишту нема баченог папира ван канте. • Светла и чесме се затварају плански. • Група сложно аплаудира и хвали успех сваког појединца на крају године.	• Акција израде кутија за рециклажу (Папир/Пластика) за учионицу. • Мини таленат-шоу: „Покажи шта знаш“ (свако представља свој хоби, разред бодри). • Израда одељењског паноа: „Како смо порасли у 2. разреду“.	• **Евалуација чистоће**: Заједнички преглед учионице на крају сваког дана у мају. • **Одељењски портфолио**: Преглед свих заједничких продуката и заједничка оцена климе кроз цртеж (нпр. цртање заједничког сунца).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА II РАЗРЕД – ДОПУНСКА, ДОДАТНА НАСТАВА

Програмски садржаји, циљеви и планови евалуације за ваннаставне облике рада донети су у складу са Законом о основном образовању и васпитања Републике Србије и Смерницама за подршку ученицима у првом циклусу основног образовања. Ови облици наставе немају посебне уџбенике, већ се наставници ослањају на диференциране материјале из комплета Нови Логос и БИГЗ школство, као и на стручне приручнике Педагошког друштва.
*(Напомена: Допунска настава, **се не оцењују бројчано нити описно**. Напредак ученика се прати искључиво формативно ради евалуације индивидуалног плана подршке).*

ОПШТИ ОКВИР И ОРГАНИЗИЗАЦИЈА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА 2. РАЗРЕД

- **Циљ програма**: Правовремено отклањање тешкоћа у усвајању градива другог разреда и достизање нивоа редовне наставе.
- **Фонд часова**: 1 час недељно по предмету (оријентационо 36 часова годишње за Српски језик / Математику).
- **Индикација за упућивање**: Пасивност, замене латиничних и ћириличних слова, тешкоће у рачунању до 100 са прелазом, несамосталност у раду.

ТЕМЕ И ОСТВАРИВАЊЕ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет / Период	Специфична наставна ТЕМА	Начин ОСТВАРИВАЊА (Поступци, технике и материјали за рад)
СРПСКИ ЈЕЗИК *(I и II полугодиште)*	1. Усавршавање читања на ћирилици и разумевање	• Примена "технике прозора" (изоловање речи у кратком тексту). • Читање реченица-налога са бојењем (нпр. „Обој малу кућу у плаво“).
	2. Савладавање слова латинице и превазилажење бркања	• Тактилно учење: обликовање латиничних слова од жице или пластелина. • Визуелна диференцијација: бојење и проналажење критичних слова која личе на ћирилицу (B, C, P, H, T).
	3. Техника писања латиничних слова	• Вођено писање: подебљавање слова у боји пратећи смерове стрелица. • Употреба свезака са уже-шире линије ради контроле висине слова.
	4. Правописна правила (2. разред)	• Исправљање намерних грешака на табли (велико слово у именима градова/села, речца НЕ, лична имена). • Диктати са предусретањем грешака (наглашавање правила пре записивања).
	5. Разумевање прочитаног текстуалног садржаја	• Одговарање на једноставна питања (Ко? Шта? Где? Када?) на основу кратких басни или прича. • Повезивање пасуса или реченица са одговарајућом илустрацијом.
МАТЕМАТИКА *(I и II полугодиште)*	1. Сабирање и одузимање до 20 са прелазом (утврђивање)	• Визуелни приказ са две кутије по 10 преграда (допуњавање до прве десетице). • Рад на подној бројевној правој (скакање напред за сабирање, назад за одузимање).
	2. Бројеви до 100 и месна вредност	• Дидактички материјал: снопови од по 10 штапића (десетице) и појединачни штапићи (јединице). • Физичко уписивање цифара у табеле месних вредности (Д и Ј).
	3. Сабирање и одузимање до 100 (без и са прелазом)	• Поступак рашчлањивања: нпр. код 36 + 8, рачунамо (36 + 4) + 4 = 40 + 4. • Рад са новчаним моделима (динари као десетице и јединице) кроз симулацију куповине.
	4. Текстуални задаци у два корака	• Подвлачење кључних речи бојицама (црвено за прву операцију, плаво за другу). • Превођење текста у слику или шему пре постављања математичког израза.
	5. Таблица множења и дељења (базни ниво)	• Коришћење низова предмета (нпр. 3 групе по 4 коцкице) за разумевање суштине множења. • Прескакање бројева на бројевној правој (по 2, по 5, по 10) унапред и уназад.

ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД (ПО ТРОМЕСЕЧЈИМА)

Класификациони период	СРПСКИ ЈЕЗИК (Теме и активности)	МАТЕМАТИКА (Теме и активности)
I ТРОМЕСЕЧЈЕ *(Септембар – Новембар)*	• **Утврђивање ћирилице**: Вежбе читања кратких реченица, отклањање механичког "сецкања". • **Реченица**: Писање великог слова на почетку и тачке/упитника/узвичника на крају реченице кроз кратке диктате.	• **Сабирање и одузимање до 20**: Додатно увежбавање прелаза преко десетице помоћу жетона. • **Двоцифрени бројеви до 100**: Читање, писање и разликовање десетица и јединица.
II ТРОМЕСЕЧЈЕ *(Децембар – Фебруар)*	• **Латиница (прва група слова)**: Савладавање графичке структуре штампаних латиничних слова. • **Превазилажење мешања писама**: Рад са флеш-картицама за слова која деца бркају у ћирилици и латиници.	• **Сабирање и одузимање до 100 (без прелаза)**: Увежбавање типа 45 + 3, 50 + 20, 68 - 5. • **Текстуални задаци**: Вежбе тумачења речи "за већи" (+) и "за мањи" (-) кроз слике.
III ТРОМЕСЕЧЈЕ *(Март – Април)*	• **Латиница (друга група слова)**: Читање и писање једноставнијих латиничних текстова. • **Правопис**: Вежбе писања великог слова код имена градова, села и држава (увежбавање по диктату).	• **Сабирање и одузимање до 100 са прелазом**: Рад на конкретним примерима рашчлањивања бројева. • **Појам множења**: Спајање једнаких сабирака у операцију множења кроз цртање скупова.
IV ТРОМЕСЕЧЈЕ *(Мај – Јун)*	• **Разумевање текста (латиница)**: Читање врло кратких прича и одговарање на једноставна питања. • **Језичка култура**: Вођено самостално састављање 2-3 реченице на латиници о датом лику или слици.	• **Таблица множења и дељења**: Додатна подршка за децу која тешко памте таблицу (множење са 2, 3, 4, 5 и 10). • **Сложенији задаци**: Вођено решавање задатака са две операције.

ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД ПРОГРАМА ПО ПРЕДМЕТИМА (СА СТАНДАРДИМА И ИСХОДИМА)

Програм допунске наставе: СРПСКИ ЈЕЗИК (2. разред)

- **Елемент програма / Тема**: Латинично писмо и правопис *(Децембар — Април)*
- **Стандарди образовних постигнућа**:
  - *Основни*: Препознаје и пише већину штампаних слова латинице.
  - *Средњи*: Чита кратке речи и реченице на латиници без спеловања.
  - *Напредни*: Самостално пише краћи диктат на латиници уз примену правописних правила.
- **Опште и међупредметне компетенције**: Комуникација на матерњем језику, Компетенција за учење.
- **Кључни исходи (Ученик ће бити у стању да)**:
  - Правилно напише штампана слова латинице.
  - Тачно примени велико слово код имена људи и градова у краткој реченици.
- **Дидактичко-методичко упутство**: Игре са словима на магнетној табли, коришћење „прозорчића“ за читање, тактилно обликовање критичних слова.

Програм допунске наставе: МАТЕМАТИКА (2. разред)

- **Елемент програма / Тема**: Рачунање до 100 и текстуални задаци *(Фебруар — Јун)*
- **Стандарди образовних постигнућа**:
  - *Основни*: Сабира и одузима двоцифрени и једноцифрени број без прелаза (нпр. 42 + 5) уз помоћ рачунаљке.
  - *Средњи*: Рачуна до 100 са прелазом, користи математички запис.
  - *Напредни*: Самостално решава текстуалне задатке у два корака.
- **Опште и међупредметне компетенције**: Математичка компетенција, Решавање проблема.
- **Кључни исходи (Ученик ће бити у стању да)**:
  - Тачно израчуна збир и разлику бројева у оквиру прве стотине.
  - Пронађе кључне речи у задатку и преточи их у математички израз.

- **Дидактичко-методичко упутство**: Употреба новчаних модела за сабирање десетица и јединица, визуелизација текстуалних задатака кроз цртање шема.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ (Формативно оцењивање за 2. разред)

1. **Технике и инструменти праћења**:
   - **Пропорционални чек-листинг (Checklists)**: Вођење евиденције за мини-исходе (нпр. „разликује латинично Б од ћириличног В“ – да/не/делимично).
   - **„Минут за разумевање“**: На крају часа, ученик решава само један израз (нпр. 34 + 8) или чита једну реченицу на латиници.
2. **Индикатори преласка на редовну наставу**:

Српски језик: Ученик самостално чита кратак латинични текст са разумевањем и не меша слова два писма.
Математика: Ученик стабилно рачуна до 100 са прелазом користивши олакшице (рашчлањивање) и самостално поставља решење једноставнијег текстуалног задатка.
Ево комплетно разрађене **матрице за евалуацију у педагошкој свесци** за допунску наставу у **2. разреду основне школе**. Примери су направљени на основу типичних тешкоћа са којима се деца сусрећу у овом разреду (мешање ћирилице и латинице, таблица множења, сабирање са прелазом до 100)

Пример матрице за евалуацију у педагошкој свесци (Пример попуњавања за 2. разред)

Име ученика	Предмет	Детектована тешкоћа	Предузете активности	Статус на полугодишњу	Статус на крају године / Евалуација
	Српски језик	Брка штампана слова латинице која личе на ћирилицу (брка латинично **В** са ћириличним **В**, латинично **Р** са ћириличним **Р**).	• Рад са флеш-картицама у две боје (плава за ћирилицу, црвена за латиницу). • Обликовање слова од пластелина и жице. • Подвлачење само латиничних слова у кратком тексту.	Слова **В** и **Р** су визуелно диференцирана . Још увек се јавља спорије читање (спеловање) при преласку на реченице	Успешно превазишао тешкоће. Чита краће латиничне текстове течно и са разумевањем. Престаје потреба за допунском наставом .
	Математика	Не разуме поступак сабирања и одузимања до 100 са прелазом (нпр. код примера 45 + 8 или 62 - 5).	• Употреба модела папирног новца (динари као десетице и јединице). • Вежбање шеме допуњавања до следеће десетице на бројевној правој. • Рад са табелом месних вредности (Д и Ј).	Рачун до 50 стабилан уз визуелну подршку новчића (рр. 2, 4). Постепено се ослобађа конкретног материјала.	Савладала базне исходе за прву стотину. Сабира и одузима самостално, без грешака у прелазу. Престаје потреба за допунском .
	Математика	Не повезује појам множења са узастопним сабирањем (механички учи таблицу без разумевања).	• Цртање скупова предмета (нпр. 3 кутије са по 4 јабуке). • Коришћење домино коцкица за визуелизацију множења. • Игре прескакања бројева на подној бројевној правој (по 2, 5 и 10).	Разуме суштину операције множења. Таблицу множења са 2, 3, 5 и 10 репродукује тачно, тешкоће остају код бројева 6 и 7.	Усвојио таблицу множења и дељења на базном нивоу. Може самостално да реши једноставан текстуални задатак са множењем.
	Српски језик	Греши у писању великог слова код имена градова и села (нпр. пише "у Београду" са малим б) и брка речцу НЕ уз глаголе.	• Игра „Поправи учитеља“ (намерне правописне грешке на табли које дете исправља). • Писање кратких дикатата са предусретањем грешака. • Прављење картица: речца НЕ се физички одваја од глагола.	Правило о писању речце НЕ је потпуно усвојено. Код писања имена градова и даље је потребно усмено упозорење пре записивања.	Успешно примењује правописна правила у самосталном писању краћих реченица (рр. 3-4). Напредак видљив у портфолију уредности .

Подсетник за вођење евиденције на часу допунске наставе:
1. **Портфолио напретка**: За сваког од ових ученика се чувају њихове наставни листићи у посебним фасциклама. Када родитељи дођу на отворена врата, покаже им се листић из септембра и листић из маја како би јасно видели лични напредак детета.
2. **Психолошки индикатор**: Ученик је спреман за престанак допунске наставе када на редовном часу без страха, плача или блокирања подигне руку и жели да реши задатак из области која му је била тешка

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА III РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за III разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика у фази интензивног развоја апстрактног мишљења и логичког закључивања;
2. обезбеђивање подстицајног, безбедног и демократског окружења у коме се негује нулта толеранција према насиљу и развијају конструктивни облици сарадње;
3. систематско развијање кључних и међупредметних компетенција неопходних за активно учешће у савременом друштву и наставак целоживотног учења;
4. развој свести о сопственом националном, културном и језичком идентитету кроз продубљено неговање српског језика, традиције и баштине, уз јачање интеркултуралности и поштовање различитости;
5. подстицање самоиницијативе, критичког и стваралачког мишљења, мотивације за учење, способности самовредновања и одговорног рада у тиму.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења прате се и евидентирају кроз месечне оперативне планове и дневне припреме наставника.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предмета за трећи разред конципирана је на јединствен начин: на почетку се налази циљ наставе и учења предмета за први циклус, након чега следи табела са дефинисаним предметним исходима за крај трећег разреда, областима/темама и припадајућим садржајима. Садржаји нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који показују шта ће ученик бити у стању да учини, предузме, изведе или примени захваљујући изграђеним функционалним знањима, ставовима и вештинама.

Оријентација на процес учења подразумева изградњу когнитивних мапа, смислено повезивање знања у целине и развој сложеније мреже појмова. Наставник има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и активности ученика. Терминологија у програму намењена је наставницима као педагошко полазиште за планирање образовно-васпитне праксе, те је приликом израде уџбеника и непосредног рада потребно прилагодити је узрасту и могућностима ученика.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Рад са ученицима трећег разреда заснива се на вертикалном континуитету и надградњи знања и искустава стечених у претходна два разреда. Ученици овог узраста показују већу емоционалну стабилност, дужу концентрацију и развијеније радне навике, што омогућава постепени прелаз са искуственог учења на сложеније научне појмове у зони наредног развоја.

Приликом планирања годишњих и оперативних планова, наставник се руководи следећим принципима:

- **Интегрисани приступ**: Јачање хоризонталне и вертикалне повезаности унутар истог предмета и кроз међупредметно повезивање садржаја.
- **Активне и истраживачке методе**: Примена кооперативних техника, експеримената и решавања проблема који подстичу ученике на самостално закључивање.
- **Индивидуализација**: Уважавање индивидуалних разлика међу ученицима у погледу темпа напредовања, стилова учења и специфичних интересовања.
- **Пројектна настава**: Реализација комплексних пројектних задатака где се од ученика очекује већи степен самосталности у проналажењу информација, доношењу одлука, тимском раду и безбедној употреби ИКТ-а у сврху учења.

Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе

Праћење напредовања ученика у трећем разреду обухвата континуирано формативно и сумативно оцењивање (бројчано оцењивање се спроводи у складу са важећим Правилником). Свака наставна активност је прилика за процену напретка и давање увремењене, конкретне и позитивно интониране повратне информације. Наставник треба да охрабрује и оспособљава ученике за сопствено самовредновање и процену вршњачког напретка, чиме се развија одговорност за процес учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за трећи разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Читанка за трећи разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Маја Костић), *Граматика – уџбеник за трећи разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Светлана Слијепчевић Бјеливук) и *Радна свеска уз читанку и граматику*, ревидирано издање одобрено према актуелној реформи. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз ортографске, лексичке и синтаксичке вежбе, језичке игре и задатке разврстане на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета Српски језик је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и културне баштине.

RS ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 3. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
КЊИЖЕВНОСТ	• Читанка и домаћа лектира • Поезија, проза и драмски текстови за децу • Народне епске и лирске песме, шаљиве приче и народне приповетке **63 часа**	**Основни:** Одређује основну тему, главне и споредне ликове; разликује ауторску од народне књижевности; препознаје стих, строфу и риму. **Средњи:** Уочава структуру текста (увод, разрада, закључак); проналази кључне речи; препознаје основне естетске особине ликова кроз њихове поступке. **Напредни:** Препознаје звуковне и визуелне елементе књижевног текста; уочава поређење и персонификацију; тумачи метафоричко значење пословица и изрека.	• Естетска компетенција • Комуникација • Сарадња • Лична и социјална компетенција	• Разликује народну од ауторске књижевности и препознаје епску и лирску песму. • Издваја главне и споредне догађаје и одређује структуру књижевног дела. • Анализира мотиве, поступке и особине ликова. • Препознаје експресивна својства језика (персонификација, поређење). • Изражава свој естетски доживљај и критички став о прочитаном делу.	• Подстицање истраживачког и стваралачког читања кроз дневнике читања и књижевне радионице. • Креирање сценских приказа и драматизација сложенијих драмских текстова из уџбеника *Нови Логос*. • Коришћење ИКТ средстава за визуелизацију књижевних мотива и слушање звучних записа глумачких интерпретација. • Богаћење речника кроз анализу застарелих речи и локализама у народним делима.	**Формативно:** Континуирано праћење аргументованости ставова током дискусија, вођења дневника читања и разумевања прочитаног текста. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (контролне вежбе и књижевни тестови) са анализом текста и извођењем **бројчане оцене (1–5)**.
ЈЕЗИК	• Граматика: Врсте речи (заменице,	**Основни:** Разликује заједничке, властите и збирне именице;	• Решавање проблема • Рад са подацима	• Препознаје подврсте именица, придева и личне заменице.	• Функционално изучавање граматике на текстуалним	**Формативно:** Свакодневно вођење белешки о тачности примене граматичких правила у

	придеви, предлози, речце) • Реченица: Субјекат и предикат, прави и објекат без предлога • Правопис и интерпункција **42 часа**	препознаје личне заменице; издваја главне реченичне чланове. **Средњи:** Препознаје присвојне и градивне придеве; уочава глаголски вид и глаголски род; правилно одређује објекат у реченици. **Напредни:** Разликује врсте реченица по саставу (просте и сложене); самостално анализира комплетну службу речи и реченичне чланове у сложенијем контексту.	и информацијама • Комуникација	• Одређује основне и зависне реченичне чланове (субјекат, предикат, објекат). • Препознаје време, лице и број глагола у реченици. • Доследно примењује правописна правила у свом писању.	моделима, избегавајући дефиниције напамет. • Индуктивне језичке вежбе: упоређивање реченица и самостално извођење правила о реченичним члановима. • Организовање правописних вежби (диктати са предупређењем грешака, исправка намерно погрешно написаног текста). • Корелација са Природом и друштвом (скраћенице, географски називи).	усменом говору и уредности свезака. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (тестови знања/контролни задаци) из граматичких области и правописни диктати са **бројчаном оценом (1–5)**.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	• Усмено и писмено изражавање • Проширивање речника и језичке вежбе • Писмени задаци **75 часова**	**Основни:** Чита текст поштујући интонацију и интерпункцијске знаке; препричава текст према детаљном плану; пише уредно и читко. **Средњи:** Самостално саставља план за описивање и причање; користи синониме и антониме у говору; препричава са променом тачке гледишта. **Напредни:** Саставља сложени писмени састав са јасном троделном структуром; користи богате стилске фигуре и изражајна средства у говору и писању.	• Комуникација • Дигитална компетенција • Предузимљивост • Сарадња	• Течно и изражајно чита у себи и наглас уметничке и информативне текстове. • Самостално писмено препричава, прича и описује према сопственом плану. • Пише сложеније правописно исправне текстове са троделном структуром. • Користи различите језичке вежбе за богаћење речника. • Културно води дијалог и износи аргументе.	• Систематско вежбање изражајног читања, јачине гласа и правилног наглашавања речи. • Реализација лексичко-семантичких вежби (синоними, антоними, хомоними, фразеологизми). • Припремни часови за израду четири писмена задатка (два у полугодишњу) кроз одабир тема и израду планова. • Сценско извођење и говорни наступи пред одељењем.	**Формативно:** Праћење напретка брзине и разумевања при читању у себи, као и праћење активности ознакама +, ++, +++. **Бројчано сумативно:** Оцењивање четири школска писмена задатка у току године и самосталних говорних наступа са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Степен остварености циљева и исхода	• Иницијално тестирање на почетку године. • Усмено испитивање (анализа ликова, дебата). • Писмени тестови (контролни, диктати).	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене исхода по нивоима. **Бројчано сумативно:** Писмени тестови и диктати са **бројчаном оценом (1–5)** у складу са Правилником о оцењивању.	• Континуирано на часовима. • Након завршених већих наставних тема. • На крају тромесечја.
Ангажовање ученика у настави	• Праћење учесталости јављања, пажње и залагања на часу. • Унос белешки у педагошку свеску.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активно учешће више пута током једног часа. +++ : сложен, потпун и аргументован одговор. – (запис датума) : ученик не зна одговор (сигнал за допунску подршку).	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек стања.
Самосталност у раду и свеске	• Редовна провера домаћих задатака. • Анализа квалитета самосталних састава на часу. • Уредност и правописна исправност свезака.	**Формативно:** Ознака + за урађен домаћи задатак; скала самопроцене рада од стране самог ученика.	На почетку планираног часа; континуирано током недеље.
Школски писмени задаци	• Спровођење и детаљан преглед четири обавезна писмена задатка током школске године.	**Бројчано сумативно:** Оцењивање писмених задатака (тема, композиција, правопис, речник) са **бројчаном оценом (1–5)** у посебне свеске.	Два писмена задатка у првом полугодишту, два писмена задатка у другом полугодишту.
Завршна провера постигнућа	• Коначна анализа свих бројчаних оцена из Е-дневника, активности и Портфолија.	**Сумативно:** Извођење **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и на крају године.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Математика 3* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који обухвата уџбеник из четири дела (ауторке Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић) и пратећу радну свеску, одобрено ревидирано издање. Комплет омогућава диференцирани приступ на три нивоа сложености кроз занимљиве проблемске контексте, рачунске лавиринте и логичке вежбе.
Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима до 1000, развије основе апстрактног, критичког и логичког мишљења, способност математичке комуникације и примену стечених знања у решавању практичних животних проблема.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
БРОЈЕВИ ДО 1000 И ОПЕРАЦИЈЕ	• Хиљада: читање, писање, упоређивање бројева • Писмено сабирање, одузимање, множење и дељење • Једначине и неједначине • Разломци (\(\frac{a}{b}\)) **138 часова**	**Основни:** Чита, пише и упоређује бројеве до 1000; зна месне вредности (С, Д, Ј); усмено сабира/одузима десетице и стотине; изводи једноставно множење/дељење. **Средњи:** Писмено сабира, одузима, множи и дели двоцифрени/троцифрени број једноцифреним; решава једначине; одређује вредност разломка целине. **Напредни:** Решава сложеније текстуалне задатке са више операција по приоритету; саставља израз на основу описа; решава једначине са заградама.	• Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама • Дигитална компетенција • Лична компетенција	• Чита, пише, упоређује и представља бројеве до 1000 на бројевној правој. • Писмено сабира и одузима троцифрене бројеве. • Писмено множи и дели троцифрени број једноцифреним бројем. • Решава једначине и неједначине са једном рачунском операцијом. • Одређује разломак величине. • Решава текстуалне задатке у три корака.	• Увођење појма хиљаде преко очигледних средстава (графички прикази стотина, десетица, јединица у уџбенику *Нови Логос*). • Постепено прелажење са усмених на алгоритме писменог рачунања у колонама. • Моделовање ситуација куповине и рачунања са новцем до 1000 динара. • Решавање задатака на три нивоа сложености уз коришћење дигиталних квизова на е-учионици.	**Формативно:** Континуирано праћење разумевања алгоритама писменог рачунања кроз кратке вежбе у свескама и праћење уредности писања цифра под цифру. **Бројчано сумативно:** Контролне вежбе и математички диктати након сваке операције са **бројчаном оценом (1–5)**.
ГЕОМЕТРИЈА	• Круг и кружница (центар, полупречник, пречник) • Угао (оштар, прав, туп) • Паралелне и нормалне праве	**Основни:** Препознаје угао, круг, кружницу; уочава прав угао помоћу модела; разликује узајамни положај две праве. **Средњи:** Црта кружницу шестаром; користи троуглоне лењире за цртање нормалних и паралелних правих; препознаје	• Решавање проблема • Комуникација • Естетска компетенција • Сарадња	• Црта кружницу датог центра и полупречника користећи шестар. • Идентификује, именује и црта прав, оштар и туп угао. • Црта паралелне и нормалне праве користећи геометријски	• Систематско увежбавање технике рада са шестаром и два лењира кроз практичне вежбе. • Проналажење и уочавање правих, оштрих и тупих углова на предметима у учионици.	**Формативно:** Праћење прецизности рада геометријским прибором (шестаром и лењирима) и просторног сналажења. **Бројчано сумативно:** Графички рад из геометрије (цртање

	• Обим фигура **32 часа**	врсте углова. **Напредни:** Израчунава обим квадрата, правоугаоника и троугла применом формула; решава проблеме са мрежама геометријских тела.		прибор. • Израчунава обим троугла, квадрата и правоугаоника. • Препознаје коцку, квадар и пирамиду и уочава њихове стране.	• Извођење формула за обим кроз практично мерење страница и сабирање дужина. • Израда модела коцке и квадра од мреже папира кроз групни рад.	правих, углова и кружница) и тест знања из обима фигура са **бројчаном оценом (1–5)**.
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	• Јединице за масу (kg, g, t) • Јединице за запремину течности (l, dl, cl, ml) **10 часова**	**Основни:** Препознаје мерне јединице за масу и запремину; користи вагу и мензуру уз помоћ наставника. **Средњи:** Упоређује величине изражене у различитим јединицама; претвара веће јединице у суседне мање. **Напредни:** Решава сложене текстуалне задатке са мерењем у којима је потребно најпре уједначити мерне јединице.	• Рад са подацима и информацијама • Предузимљивост • Целоживотно учење	• Користи јединице за масу и запремину течности и разуме њихове односе. • Преводи веће јединице мере у мање (kg у g, l у dl). • Решава једноставне животне проблеме који укључују мерење масе и запремине течности.	• Практично мерење масе различитих предмета вагом у учионици. • Огледи са пресипањем течности ради интуитивног усвајања јединица за запремину (l, dl, ml). • Корелација са предметом Природа и друштво при проучавању својстава течности и материјала.	**Формативно:** Праћење сналажења у мерењу и тачности записивања мерних јединица са одговарајућим скраћеницама. **Бројчано сумативно:** Кратка писмена провера знања из области Мерење и мере са извођењем **бројчане оцене (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МАТЕМАТИКУ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Степен остварености циљева и стандарда	• Иницијални тест на почетку године. • Усмено испитивање (објашњење математичког поступка). • Писмене провере (тестови, контролни).	**Формативно:** Праћење кроз табеле исхода. **Бројчано сумативно:** Контролни задаци и петоминутне провере са **бројчаном оценом (1–5)** у складу са Правилником.	• Континуирано на часовима. • Након завршене тематске области. • По тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење активности при решавању задатака на табли и у клупи. • Вођење евиденције у свесци.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута током часа. +++ : успешно и самостално решен тежак логички задатак. – (датум) : ученик не зна основну рачунску операцију.	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек ангажовања.
Самосталност у раду и домаћи задаци	• Контрола урађености домаћих задатака из радне свеске. • Самостални рад на наставним листићима.	**Формативно:** Плус (+) за редован домаћи; упис датума (–) за пасивност или занемаривање обавеза. Самооцењивање ученика.	На почетку сваког часа; континуирано током године.
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих појединачних бројчаних оцена из Е-дневника, залагања и портфолија провера.	**Сумативно:** Формирање **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	Две обавезне провере за разредно веће (крај полугодишта и крај године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ПРИРОДА И ДРУШТВО

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Природа и друштво 3* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који се састоји од уџбеника и радне свеске (аутори: Радомир Лазаревић, Аница Достанић), ревидирано издање усклађено са реформом Детаље о основном комплету можете наћи на страници Природа и друштво 3 - штампани уџбенички комплет - Logos. Садржај је конципиран за истраживачко и пројектно учење, подстиче развој научног погледа на свет и омогућава активно упознавање са прошлошћу и географским одликама заједнице.
Циљ наставе и учења Природе и друштва јесте да ученик развије основе научног, географског и историјског мишљења, разуме узрочно-последичне везе у природи и друштву и усвоји одговоран однос према себи, другима и животној средини.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ПРИРОДА И ДРУШТВО

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И КАРТА	• Оријентисање помоћу компаса и знакова у природи • Географска карта Србије (план, мапа, боје на карти, знаци) **18 часова**	**Основни:** Одређује стране света компасом и природним знацима; препознаје шта означују боје на географској карти (зелена, плава, браон). **Средњи:** Оријентише се у макропростору помоћу мапе; проналази веће градове, планине и реке Србије на зидној карти; разликује план од карте. **Напредни:** Самостално чита легенду карте; израчунава растојање помоћу једноставне размере; црта скицу пута од школе до куће.	• Рад са подацима и информацијама • Решавање проблема • Дигитална компетенција • Сарадња	• Оријентише се у простору помоћу компаса, сунца и локалних знакова у природи. • Чита основне садржаје на географској карти Србије користећи легенду. • Препознаје и именује рељефне и водне карактеристике Србије на карти. • Разликује план објекта, скицу и географску карту.	• Практичне вежбе оријентације са стварним компасима у школском дворишту. • Истраживачки рад са географском и дигиталном картом Србије из уџбеника *Нови Логос*. • Игре проналажења „скривеног блага“ у простору помоћу немих мапа и планова. • Корелација са Математиком (размера, цртање у мрежи).	**Формативно:** Посматрање спретности у коришћењу компаса и брзине проналажења задатих појмова на физичко-географској карти. **Бројчано сумативно:** Нема провера или практични тест читања географске карте са **бројчаном оценом (1–5)**.
ПРИРОДНЕ ЛЕПОТЕ И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	• Жива бића као повезан систем, прилагођеност средини • Животне заједнице (шума, ливада, бара,	**Основни:** Препознаје типичне биљке и животиње различитих животних заједница; зна основна правила заштите природе.	• Еколошка компетенција • Решавање проблема • Одговоран однос према здрављу	• Описује карактеристике и повезаност живих бића унутар животних заједница. • Наводи примере прилагођености	• Настава у природи и организовање излета (посета бари, реци или шуми) ради непосредног посматрања флоре и фауне.	**Формативно:** Праћење систематичности при разврставању врста према стаништима и еколошке свести током пројектних задатака. **Бројчано сумативно:** Писмена

	река) • Заштита природе и национални паркови **24 часа**	**Средњи:** Објашњава како су жива бића прилагођена условима живота (пупољци, крзно, сеоба); црта сложеније ланце исхране. **Напредни:** Предвиђа последице нарушавања природне равнотеже у заједници; анализира улогу националних паркова у Србији.	• Креативно мишљење	биљака и животиња условима станишта. • Конструише ланце исхране у конкретним заједницама. • Именује најважније националне паркове Србије и објашњава значај заштите.	• Израда групних паноа који приказују сложене прехрамбене мреже у једној заједници. • Гледање документарних видео-записа о заштићеним врстама у Србији преко е-учионице. • Креирање кодекса еколошког понашања.	провера знања (контролни задатак) из области Животне заједнице и екологија са **бројчаном оценом (1–5)**.
ПРОШЛОСТ, ТРАДИЦИЈА И МАТЕРИЈАЛИ	• Појам прошлости, лента времена, историјски извори • Материјална и духовна култура Србије у прошлости • Промене својстава материјала (рођење, сагоревање) **30 часова**	**Основни:** Разликује прошлост, садашњост и будућност; препознаје старе предмете; зна да се материјали мењају деловањем топлоте. **Средњи:** Разврстава историјске изворе (писани, материјални, усмени); рачуна време у вековима; објашњава појаве загревања и хлађења. **Напредни:** Повезује историјске догађаје на ленти времена; анализира утицај човекових открића кроз историју; самостално изводи и описује хемијске промене.	• Целоживотно учење • Рад са подацима и информацијама • Грађанска компетенција • Естетска компетенција	• Разврстава историјске изворе и одређује хронолошки след догађаја на ленти времена. • Препознаје елементе традиције, старе занате и културно наслеђе свог народа. • Објашњава промене својстава материјала под утицајем спољашњих фактора (загревање, влага). • Изводи безбедне једноставне огледе и доноси закључке.	• Истраживање породичне или школске прошлости прикупљањем старих фотографија и предмета (мини-музеј у учионици). • Рад са лентом времена: уписивање кључних локалних и националних догађаја. • Лабораторијски огледи: испитивање растворљивости, топљења леда, загревања метала и појаве рђе. • Корелација са Српским језиком (народне епске песме, стари изрази).	**Формативно:** Евидентирање истраживачке радозналости при анализи старих предмета и прецизности у вођењу дневника огледа. **Бројчано сумативно:** Писмени тест знања из области Прошлост Србије и Материјали са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРИРОДУ И ДРУШТВО (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Степен остварености циљева и знања	• Иницијална провера предзнања из претходног разреда. • Усмене провере кроз кратке истраживачке разговоре. • Писмени тестови након великих области.	**Формативно:** Систематизација кроз листе напретка. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (тестови) са извођењем **бројчане оцене (1–5)** на основу званичних критеријума.	• Континуирано на часовима. • Након завршене тематске целине. • Пресек по тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Праћење учешћа у постављању огледа и дискусијама о карти Србије. • Унос активности у педагошку свеску.	**Формативно (Учесталост јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута током часа. +++ : комплетан одговор који укључује узрочно-последично повезивање чињеница (нпр. утицај влаге на рђање).	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек стања.
Самосталност у раду и истраживање	• Контрола уредности радне свеске и квалитета домаћих задатака. • Праћење вођења сопствених дневника посматрања природе.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи и доношење материјала за оглед; упис датума (–) уколико ученик игнорише обавезе.	На почетку сваког наставног часа; континуирано.
Завршна провера постигнућа	• Финално сагледавање целокупног напретка, залагања, пројектних паноа и свих појединачних бројчаних оцена.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Smart Junior 3* на званичном сајту издавачке куће Data Status, који обухвата одобрени уџбеник и радну свеску из енглеског језика за 3. разред основне школе (аутор: Х. К. Мичел / H. Q. Mitchell), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Комплет карактеришу избалансирани модули који подржавају прелазак са чисто усменог изражавања на почетно систематично читање и писање на енглеском језику кроз игролике контексте и кратке приче.
Циљ учења предмета Страни језик у трећем разреду јесте оспособљавање ученика за основну усмену и једноставну писмену комуникацију на енглеском језику у оквиру познатих тема, даљи развој слушног разумевања, као и јачање позитивног односа према учењу страних језика и другим културама.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (*Smart Junior 3*)

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
УСМЕНО РАЗУМЕВАЊЕ И КОМУНИКАЦИЈА	• Модули: Welcome (понављање), My Day (рутина), In the City, Clothes, My Room, Animals, Holidays • Проширивање речника из свакодневног живота **46 часова**	**Основни:** Разуме кратке, једноставне поруке када се говори споро; одговара са једном или две речи; препознаје основне речи везане за свакодневну рутину и одећу. **Средњи:** Тачно поставља и одговара на једноставна питања (нпр. *What time is it?, Where is the cat?*); користи садашње трајно време за опис тренутне активности (*He is running*). **Напредни:** Самостално описује свој дан или своју собу пуним реченицама; разуме суштину кратке аудио-приче из уџбеника без визуелне подршке; правилно користи множину именица.	• Комуникација на страном језику • Компетенција за целоживотно учење • Сарадња • Лична и социјална компетенција	• Разуме и извршава упутства наставника везана за активности у учионици. • Тражи и даје једноставне информације о времену, локацији предмета и дневној рутини. • Именује делове одеће, објекте у граду, намештај у соби и дивље животиње. • Изражава шта тренутно ради или поседује користећи основне језичке структуре. • Слуша са пажњом и учествује у кратким вођеним дијалозима.	• Употреба аудио-визуелних материјала из комплета *Smart Junior 3* за усвајање природног акцента и интонације. • Примена игара улога (*Role-play*) за вежбање сналажења у граду (нпр. симулација тражења продавнице или играчака). • Коришћење флеш-картица за брзо проширивање речника и вежбање кратких одговора. • Корелација са Природом и друштвом кроз теме о животињама и заштити природе.	**Формативно:** Праћење активности, тачности изговора при понављању и разумевања говорних налога наставника кроз ознаке +, ++, +++. **Бројчано сумативно:** Усмена провера (мини-дијалог са паром или опис слике из уџбеника) након сваког завршеног модула са **бројчаном оценом (1–5)**.
ПОЧЕТНО	• Повезивање звука	**Основни:** Препознаје	• Дигитална	• Чита кратке и	• Систематичан прелазак	**Формативно:**

ЧИТАЊЕ, ПИСАЊЕ И ИГРЕ	и писане речи • Преписивање и кратки самостални записи • Ритмичке песме, пројекти и празнични садржаји **26 часова**	графички облик познатих речи; преписује кратке реченице без грешке; спаја реч са одговарајућом илустрацијом. **Средњи:** Чита наглас кратке текстове из уџбеника који садрже познати речник; самостално допуњава реченице речима које недостају у радној свесци. **Напредни:** Самостално пише кратак пасус о себи или свом љубимцу (3-4 реченице); уочава и исправља сопствене словне грешке при писању реченица.	компетенција • Креативно мишљење • Међукултурална компетенција • Предузимљивост	једноставне текстове са разумевањем. • Пише кратке и једноставне реченице по моделу пратећи правописна правила енглеског језика. • Учествује у певању песама и извођењу ритмичких језичких игара у групи. • Израђује једноставне постер-пројекте и празничне честитке. • Препознаје културолошке празничне специфичности.	на читање кроз праћење текста прстом док се слуша аудио-запис са платформе Data Status-a. • Писање речи и реченица кроз вежбе попуњавања, спајања и дескриптивних диктата у радној свесци. • Организовање језичких игара за увежбавање писања (*Hangman, Word search*, укрштене речи). • Креативне радионице за израду постер-пројеката (нпр. „Моја соба из снова“) уз кратке писане ознаке.	Континуирана провера уредности и тачности уноса задатака у радну свеску, као и праћење напретка у гласном читању текстова. **Бројчано сумативно:** Кратки писмени квизови (препознавање и писање речи, допуњавање реченица) након свака два модула са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Разумевање говора и тачност изговора	• Слушање гласног читања текстова. • Мини-интервју на основу сликовног материјала из уџбеника *Smart Junior 3.*	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене изговора нових речи. **Бројчано сумативно:** Усмено оцењивање знања речника и говорних структура са **бројчаном оценом (1–5)**.	• Свакодневно на часовима. • Након завршеног тематског модула.
Почетне вештине читања и писања	• Анализа самосталности при читању краћих пасуса. • Преглед кратких писаних састава/вежби у радној свесци.	**Бројчано сумативно:** Кратке писмене провере знања (контролни задаци) из писања речи и структуре реченица са **бројчаном оценом (1–5)**.	Периодично, након сваке веће тематске целине (свака два модула).
Ангажовање ученика у језичким играма	• Посматрање партиципације у говорним вежбама, певању песмица и играма у кругу.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање / репродукована реч. ++ : активност више пута током часа у дијалогу. +++ : потпун, самосталан одговор сложеном реченицом.	На сваком планираном часу (месечни пресек броја активности).
Однос према раду и прибору	• Контрола редовности доношења уџбеника, радне свеске и израде домаћих задатака.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи и прибор; упис датума (–) уколико ученик одбија сарадњу или редовно заборавља књиге.	На почетку сваког часа; континуирано током године.
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих бројчаних оцена из модула (писмених и усмених), активности на часу и Портфолија (пројекти, честитке).	**Сумативно:** Извођење коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени уџбеник *Ликовна култура 3* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (аутор: Јован Глигоријевић), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Уџбеник нуди богат преглед репродукција домаћих и светских уметничких дела и јасне смернице за практичан рад у учионици и природном окружењу.
Циљ наставе и учења Ликовне културе јесте развијање визуелне писмености, ликовног мишљења и креативности ученика кроз упознавање нових материјала, техника и визуелних елемената, као и изградња естетског односа према културној баштини.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ВИЗУЕЛНО ИЗРАЖАВАЊЕ И ПРОСТОР	• Компоновање облика у равни и простору • Проучавање боја (комплементарне боје, топле и хладне боје) • Употреба ликовних техника (колаж, акварел, темпера, глинамол) • Споменици културе и наслеђе **72 часа**	**Основни:** Препознаје топле и хладне боје; правилно рукује основним алатима и материјалима за рад; примећује разлику између слике, цртежа и скулптуре. **Средњи:** Уочава и користи комплементарне парове боја у свом раду; самостално организује ликовне елементе у композицији; обликује једноставну архитектуру у макети. **Напредни:** Свесно користи ликовни језик (ритам, равнотежу, контраст) за преношење сопствене идеје; анализира и разликује споменике културе у Србији.	• Естетска компетенција • Сарадња и тимски рад • Компетенција за целоживотно учење • Креативно мишљење	• Комбинује ликовне елементе (линију, облик, боју) у композицији. • Користи комплементарне, топле и хладне боје за изражавање расположења. • Израђује тродимензионалне макете простора и објеката користећи папир и рециклажу. • Користи разноврсне технике и цртачке/сликарске материјале. • Препознаје карактеристичне споменике културе из прошлости Србије.	• Истраживачке вежбе препознавања и мешања комплементарних парова боја у блоку према примерима из уџбеника *Нови Логос*. • Практичан пројектни рад: израда макете старог српског насеља или тврђаве комбиновањем картона и амбалаже кроз рад у малим групама. • Визуелне дебате о народној уметности, шарама на ћилимима и споменицима баштине. • Одржавање чистоће радног прибора и заједничког простора.	**Формативно:** Праћење уредности радног места, поштовања техничких корака при употреби боја и оригиналности у изражавању задате теме кроз листе посматрања. **Бројчано сумативно:** Естетско-техничко оцењивање сваког завршеног ликовног рада у мапи са **бројчаном оценом (1–5)** на основу критеријума Правилника.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Реализација ликовног задатка	• Анализа ликовних радова ученика у односу на постављени ликовни проблем (нпр. израда композиције топлом скалом боја).	**Бројчано сумативно:** Анализа и преглед радова у ликовној мапи са уносом **бројчане оцена (1–5)** у Е-дневник.	На крају сваког реализованог ликовног блока / часа.
Однос према раду, прибору и теми	• Праћење редовности доношења блокова, четкица, боја и одржавања педантности радног простора.	**Формативно (Кодови):** + : има комплетан прибор и ради задатак. ++ : показује изузетну педантност у раду. – (датум) : нема материјал за рад / пасиван је.	На почетку и на крају сваког планираног часа.
Оригиналност и уметничка машта	• Праћење самосталности у развијању идеје без копирања решења вршњака из клупе.	**Формативно:** Записивање белешки о креативном напретку у ученички е-портфолио.	Континуирано током фазе креирања рада.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза свих појединачних бројчаних оцена из мапе, активности, залагања и уредности током полугодишта/године.	**Сумативно:** Извођење коначне **закључне бројчане оцена (1–5)** на крају класификационих периода.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени уџбенички комплет *Музичка култура 3* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос Преглед уџбеничког комплета и информације о ауторима можете наћи на страници Музичка култура 3 - Logos. (ауторке: Драгана Михајловић Бокан, Марина Иљац), ревидирано издање које садржи интегрисане QR кодове за брз приступ аудио-нумерама, матрицама за певање, видео-прилозима и дигиталним музичким играма.
Циљ наставе и учења Музичке културе у трећем разреду јесте развијање музичких способности кроз активно извођење (певање и свирање) и слушање музике, упознавање троделног такта, традиционалног звучног наслеђа и формирање естетског укуса.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ИЗВОЂЕЊЕ, СЛУШАЊЕ И МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	• Певање уметничких и народних песама по слуху • Извођење народних дечјих игара у кругу • Троделни такт (3/4) и нотни	**Основни:** Пева научене песме у групи са вршњацима; тактира/плеше дводелни ритам; разликује брз и спор темпо након слушања композиције. **Средњи:** Солистички пева песму из уџбеника са тачном интонацијом;	• Естетска компетенција • Комуникација • Међукултурална компетенција • Лична и социјална компетенција	• Пева по слуху песме различитог жанра, карактеристичне за домаћу и светску баштину. • Изводи народне дечје игре са певањем поштујући кореографију. • Препознаје и	• Коришћење Орфовог инструментаријума из учионице за праћење троделног такта (валцера) и наглашавање прве тешке добе. • Свакодневна употреба QR кодова из уџбеника *Нови Логос* за праћење караоке матрица и вежбање чисте	**Формативно:** Континуирано праћење ритмичке прецизности, тачности дикције и интонације током заједничког певања, као и праћење културе слушања туђег извођења. **Бројчано сумативно:** Усмена провера самосталног/парног певања научених песама или тачног извођења ритма бројалице

	запис (основе) • Слушање композиција домаћих и светских аутора **36 часова**	прати троделни такт покретом руку/тела; препознаје звуке традиционалних народних инструмената (фрула, гусле). **Напредни:** Препознаје музичку тему која се понавља; самостално бележи једноставне ритмичке низове помоћу нотних вредности; креира звучне импровизације у троделном такту.		изводи ритмичке мотиве у дводелном и троделном такту. • Препознаје на основу слушања облик композиције и карактеристичне инструменте. • Смишља покрете уз музику коју слуша и импровизује ритам.	појединачне интонације. • Организовање пажљивог слушања композиција домаће уметничке баштине (нпр. Стеван Мокрањац). • Учење традиционалних игара у кругу (кола) ради очувања фолклора.	са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Тачност интонације и певање	• Слушање појединачног или дуетског певања композиција обрађених у уџбенику *Нови Логос*.	**Бројчано сумативно:** Провера мелодијске стабилности и упис **бројчане оцене (1–5)** у главну рубрику Е-дневника.	Након сваке 3-4 урађене песме по плану.
Ангажовање у музичким играма	• Посматрање физичке координације и ритмичког покрета при извођењу народних игара у кругу (кола).	**Формативно (Кодови):** + : активно учествује и пева. ++ : прецизно води ритам у колу без грешке. – (датум) : одбија сарадњу / омета другу децу.	Током часова утврђивања и игроликих активности на часу.
Слушање музике и препознавање	• Кратки звучни квизови (препознавање карактера дела или породице инструмената на основу аудио-записа).	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене за прецизност уочавања звучних боја и инструмената.	Приликом часова обраде слушања музичких дела.
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих бројчаних оцена из певања/ритма, активности на часовима и залагања у току целе године.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцена (1–5)** у складу са Правилником о оцењивању ОШ.	На крају оба полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени штампани и е-уџбеник Дигитални свет 3 на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (аутори: Јован Јовановић, Милан Двекар), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Настава се изводи уз подршку интерактивних материјала и задатака на платформи е-учионица.
Циљ наставе и учења Дигиталног света јесте развијање дигиталне компетенције, оспособљавање ученика за безбедну употребу ИКТ-а у процесу учења и комуникације, као и унапређивање алгоритамског начина размишљања кроз креирање једноставних програма.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ И БЕЗБЕДНОСТ	• Креирање и уређивање једноставног текста и цртежа • Организација фајлова и фолдера • Заштита здравља и безбедност на мрежи **20 часова**	**Основни:** Покреће програм за текст/цртеж; уноси кратак текст; зна основна еколошка правила одлагања уређаја; препознаје непримерено понашање на мрежи. **Средњи:** Самостално мења фонт и боју слова; чува документ у одређеном фолдеру; примењује правила „нетокеције“ (дигиталног бонтона). **Напредни:** Комбинује текст и слику у документу; организује ефикасну структуру фолдера; анализира ризике дељења лозинки и приватних слика на интернету.	• Дигитална компетенција • Комуникација • Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама	• Креира, уређује и чува једноставан текстуални документ и дигитални цртеж. • Организује своје дигиталне документе у одговарајуће фолдере. • Примењује правила дигиталне комуникације и поштује приватност других. • Препознаје ризике на интернету и штити своје личне податке. • Одговорно се односи према електронском отпаду.	• Практичан рад на рачунарима или таблетима приликом обраде текста и цртања према примерима из уџбеника *Нови Логос*. • Анализа видео-лекција на платформи е-учионица о безбедности личних података. • Игролики квизови препознавања превара на интернету. • Креирање дигиталног паноа о заштити животне средине од ИКТ уређаја.	**Формативно:** Континуирано бележење спретности у раду са мишем и тастатуром, као и праћење понашања и поштовања правила у дигиталном кабинету. **Бројчано сумативно:** Практична провера (нпр. израда текстуалног документа према задатим корацима) са **бројчаном оценом (1–5)**.
АЛГОРИТМИ И ПРОГРАМИРАЊЕ	• Развој блок програмирања	**Основни:** Прати визуелни алгоритам;	• Решавање проблема	• Рашчлањује једноставан	• Извођење логичких задатака и	**Формативно:** Праћење логичког закључивања, упорности при

	• Концепт понављања (петље) • Проналажење и исправљање грешака у коду **16 часова**	извршава команде по задатом редоследу; користи основне блокове за кретање лика кроз визуелне задатке. **Средњи:** Самостално саставља низ визуелних блокова за решавање логичког проблема; користи блок за понављање у линеарном програму. **Напредни:** Налази ефикасније решења користећи угнежђене петље; самостално открива и отклања сложеније грешке у коду (debugging).	• Компетенција за целоживотно учење • Логичко-аналитичко мишљење • Сарадња	проблем на кораке погодне за алгоритамско решавање. • Креира кратак програм користећи визуелно окружење (блокове). • Користи команду за понављање корака ради ефикасности програма. • Препознаје, анализира и исправља грешку у датом редоследу команди.	програмирање ликова у визуелним окружењима преко блок-задатака. • Игре без рачунара (unplugged) за увођење концепта петље (понављање истих физичких покрета/радњи). • Тимски рад у паровима на откривању грешака које је наставник намерно поставио у програмски низ.	проналажењу грешака и сарадње међу ученицима у пару током куцања кода. **Бројчано сумативно:** Писмени/дигитални тест знања (алгоритамски задаци и препознавање функција блок-команди) са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДИГИТАЛНИ СВЕТ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Овладаност практичним исходима	• Преглед и провера финалних производа рада на уређајима (сачувани текст, креиран програм у блоковима).	**Бројчано сумативно:** Практичне провере и тестови знања на рачунару са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник.	Пресек након сваке веће тематске области.
Ангажовање ученика на часу	• Посматрање партиципације у разговорима о безбедности на интернету и правилном седењу.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута током часа. +++ : самостално пронађена и решена тешка грешка у блок-коду.	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек стања.
Самосталност и домаћи задаци	• Провера уредности радне свеске и самосталности при приступању задацима на платформи е-учионица.	**Формативно:** Ознака + за редовност у раду; упис датума (–) уколико ученик не прати налоге, користи рачунар у ненаменске сврхе или омета рад других.	На почетку и током практичног рада на сваком часу.
Завршна сумативна оцена	• Квалитативно и квантитативно сумирање свих оцена, залагања и вештина показаних током године.	**Сумативно:** Извођење коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	На крају оба полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
(Напомена: За овај предмет се не користи уџбеник, већ се настава реализује непосредно у фискултурној сали или на отвореним спортским теренима коришћењем стручног приручника за наставнике).
Циљ наставе и учења Физичког и здравственог васпитања јесте да ученик кроз редовно и систематско вежбање унапређује своје здравље, развија моторичке способности, усвоји вредности фер-плеја и формира навике здравог живота.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И ЗДРАВЉЕ	• Комплекси вежби обликовања са реквизитима (палице, обручеви) • Основна акробатика (колут напред, колут назад, вага) • Трчање, скокови, бацање и хватање лопте • Спортске игре и фер-плеј **108 часова**	**Основни:** Правилно изводи вежбе обликовања; трчи континуирано задатим темпом; поштује правила спортске игре и одлуке судије; одржава хигијену тела после часа. **Средњи:** Изводи повезано колут напред и колут назад; успешно хвата и додаје лопту у кретању; савладава напредније полигоне спретности и брзине. **Напредни:** Координише сложене моторичке покрете са реквизитима; показује висок ниво издржљивости; самостално решава тактичке задатке у спортској игри; организује вршњаке у фер навијању.	• Одговоран однос према здрављу • Сарадња и тимски рад • Лична и социјална компетенција • Решавање проблемских ситуација	• Правилно и прецизно изводи комплексе вежби обликовања са реквизитима и без њега. • Изводи елементе основне гимнастике и акробатике. • Комбинује ходање, брзо трчање са променом правца и скокове. • Примењује технике бацања, хватања и вођења лопте у спортској игри. • Поштује правила фер-плеја и контролише емоције при победи/поразу. • Редовно примењује хигијенске мере и користи чисту спортску опрему.	• Демонстрација вежби од стране наставника, уз корекцију положаја тела ученика у току вежбања. • Организовање штафетних игара и сложенијих полигона који комбинују гимнастичке елементе, прескакање козића или ниских препрека. • Употреба реквизита (медицинке, обручеви, палице) за јачање мишићних група. • Инсистирање на безбедности у сали, правилној употреби струњача и поштовању противника на терену.	**Формативно:** Редовно евидентирање залагања, дисциплине, уласка у спортску форму и обавезног ношења прописане спортске опреме (бела мајица, патике). **Бројчано сумативно:** Практична провера моторичких вештина (гимнастички елементи, трчање на време, бацање лопте) са **бројчаном оценом (1–5)** на основу напретка.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Моторичке и спортске вештине	• Практично тестирање координације, спретности и издржљивости на отвореним теренима или у сали (нпр. скок у даљ, колутови).	**Бројчано сумативно:** Практично оцењивање технике и брзине покрета са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник на основу Правилника.	Након сваког завршеног спортско-моторичког блока (гимнастика, атлетика).
Спортска опрема и дисциплина	• Визуелна провера чистих патика, беле мајице и шортса на почетку сваког часа у свлачионици.	**Формативно (Кодови):** + : има комплетну спортску опрему и активно вежба. ++ : показује изузетан труд и помаже при спремању справа. – (датум) : нема спортску опрему / неоправдано не вежба.	На сваком планираном часу (на самом почетку).
Фер-плеј и социјализација	• Праћење емоционалних реакција на резултат, сарадње у тиму и поштовања судијских одлука.	**Формативно:** Чек-листе за фер-плеј понашање и одсуство вршњачког сукоба током такмичарских игара.	Током сваке штафетне, елементарне или колективне игре.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза свих појединачних бројчаних оцена из спортских области, редовности опреме и активног залагања.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени образовни комплет *Грађанско васпитање 3 – Радна свеска за трећи разред основне школе* на званичном сајту издавачке куће БИГЗ школство (ауторке: Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски), издање усклађено са реформом. Садржај је конципиран за искуствено учење кроз радионице, анализе ситуација и групне пројекте који подржавају социјални и емоционални развој деце.
Циљ учења Грађанског васпитања у трећем разреду јесте подстицање развоја личности ученика у складу са дечјим и људским правима, изградња критичког мишљења у вези са стереотипима, развој вештина заштите животне средине и оспособљавање за активно учешће у локалној заједници кроз тимски рад.
*(Напомена: Према званичном Правилнику о оцењивању, изборни програми попут Грађанског васпитања оцењују се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“. Бројчане оцене се не примењују у Е-дневнику).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
ДЕЧЈА ПРАВА, СТЕРЕОТИПИ И ЕКОЛОГИЈА	• Права детета и Конвенција УН • Препознавање и превазилажење стереотипа и предрасуда	**Основни:** Наводи основна дечја права; препознаје разлике међу вршњацима без осуђивања; зна основне начине штедње воде и	• Грађанска компетенција • Еколошка компетенција • Сарадња и рад у тиму	• Препознаје и поштује сопствена права и права других на основу Конвенције УН. • Препознаје	• Извођење интерактивних дечјих радионица из БИГЗ-ове радне свеске заснованих на анализи кратких прича и	**Формативно:** Континуирано праћење толеранције према разликама, културе аргументованог дијалога у кругу и залагања у раду заједничких тимова.

	• Еколошка свест и локалне акције заштите средине **36 часова**	струје у школи. **Средњи:** Повезује своја права са обавезама према другима; уочава примере стереотипног понашања у окружењу; активно учествује у акцијама разврставања отпада. **Напредни:** Предлаже начине за унапређење дечјих права у школи; аргументовано реагује против предрасуда; покреће и организује локалне еко-акције у одељењу.	• Решавање проблема	стереотипе и предрасуде и реагује на њих без дискриминације. • Показује одговоран однос према природи, ресурсима и одлагању отпада. • Сарађује у заједничким пројектима и хуманитарним акцијама. • Јасно исказује своје ставове и уважава различита мишљења саговорника.	примера из живота. • Игре улога (*Role-play*) за суочавање са ситуацијама предрасуда и вежбање толеранције. • Креирање групних „еколошких патрола“ у школи и израда постера за очување ресурса. • Корелација са Природом и друштвом кроз тему о заштити животне средине и националним парковима Србије.	**Сумативно (Описно):** Квалитативна анализа Портфолија (креативни цртежи, еко-планови и попуњени задаци из БИГЗ-ове радне свеске) на крају тема.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Однос према дечјим правима и толеранција	• Посматрање понашања ученика према вршњацима у учионици и током школских одмора.	**Формативно:** Протоколи посматрања социјализације, инклузивности и реаговања на конфликте.	Свакодневно и континуирано током читаве године.
Ангажовање у дечјим радионицама	• Праћење активности, изношења личних предлога у кругу и залагања у току групних пројеката.	**Формативно (Кодови партиципације):** + : учествује у разговору и ради у свесци. ++ : предлаже конструктивна решења у еко-акцијама. +++ : покреће одељење на акције солидарности и помагања.	На сваком одржаном часу грађанског васпитања.
Продукти рада у радној свесци БИГЗ-а	• Преглед и анализа уредности, попуњености и маштовитости при изради практичних задатака.	**Формативно:** Ознака + за редовност израде радионица и искреност у изражавању ставова.	Периодично, након сваке завршене велике тематске области.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног ангажовања, развоја социјалних вештина, редовности и ученичког Портфолија.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Извођење и унос финалне описне оцене у Е-дневник (*„истиче се“*, *„добар“* или *„задовољава“*).	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА (ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС)

Програм учења за трећи разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 20.05.2019. године, а примењује се од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Званични штампани уџбеник *Православни катихизис за трећи разред основне школе* у издању Завода за уџбенике – Београд (аутор: др Игнатије Мидић, епископ браничевски). Као допунско средство користе се одобрени *Радни листови за верску наставу за 3. разред основне школе* у издању Српске православне епархије жичке. Садржаји су усмерени на дубље разумевање Цркве као заједнице слободе, љубави и будућег Царства Божијег кроз догађаје из библијске историје.
Циљ наставе Верске наставе јесте да ученицима пружи целовит православни хришћански поглед на свет, да развија свест о Богу као Оцу, о Цркви као Литургијској заједници која превазилази смрт, као и да негује љубав према ближњима и поштовање према свим људима и природи.
*(Напомена: Према званичном Закону и Правилнику о оцењивању, изборни програм Верска настава оцењује се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“. Бројчане оцене се не примењују у Е-дневнику).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
БОГ КАО СТВОРИТЕЉ И ХРИШЋАНСКА ЗАЈЕДНИЦА СЛОБОДЕ	• Стварање света из љубави и слободе • Човек као круна стварања и чувар природе • Старозаветни догађаји (Аврам, Мојсије) • Христова заједница и празници **36 часова**	**Основни:** Зна да је Бог створио свет из љубави; препричава кључне догађаје из библијске историје (нпр. Нојева барка, Мојсије); препознаје црквене празнике. **Средњи:** Објашњава човекову улогу као чувара природе и неживе средине; разуме зашто хришћани у недељу одлазе на Литургију; препричава јеванђељске приче. **Напредни:** Разликује појам заједнице засноване на слободи од односа из користи; повезује старозаветна обећања са доласком Христа; показује висок степен еколошке свести као хришћанске дужности.	• Грађанска компетенција • Естетска компетенција (иконографија) • Комуникација • Еколошка компетенција	• Препознаје природу као Божју творевину и одговорно се односи према њои. • Описује кључне старозаветне и новозаветне догађаје спасења. • Објашњава значај недеље као дана Васкрсења и заједничке Литургије. • Изражава хришћанске вредности (праштање, помагање, милосрђе) у учионици. • Уважава и поштује верска осећања других људи и заједница.	• Дијалошки метод са причањем и тумачењем јеванђељских текстова прилагођених узрасту ученика. • Визуелизација библијских догађаја кроз илустрације из уџбеника Завода за уџбенике и бојење ликова на радним листовима. • Практичне групне радионице: израда „Ленте библијске историје“ од Стварања до Христа. • Корелација са Природом и друштвом (теме о прошлости, традицији и заштити природе).	**Формативно:** Праћење пажње, радозналости током причања библијских прича, отворености за дијалог са вршњацима и уредности уноса у свеске кроз листе посматрања. **Сумативно (Описно):** Периодична процена ангажовања, Портфолија цртежа хришћанских мотива и уредности попуњавања Епархијских радних листова.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ (III РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Развој врлина и залагање у заједници	• Посматрање међусобних односа међу ученицима, праштања, помагања и одсуства егоизма.	**Формативно:** Протокол праћења етичког и социјалног напретка у учионици током наставног рада.	Континуирано и систематски током целе године.
Активност на часовима катихизиса	• Праћење учешћа у говорним вежбама, одговора на питања о стварању света и молитвеном кругу.	**Формативно (Кодови):** + : учествује у разговору и раду. ++ : показује дубоко разумевање библијских поука. – (датум) : омета наставни час / потпуно пасиван.	На сваком планираном часу (месечни пресек).
Креативни радови у свесци/радном листу	• Анализа уредности свезака и цртежа који прате старозаветне и новозаветне теме.	**Формативно:** Ознака + за редовно попуњавање радних листова и маштовитост у приказивању библијских мотива.	Након завршених тематских целина.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног залагања ученика, његових ставова, односа према предмету и остварености исхода.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Извођење и унос финалне описне оцене у Е-дневник (*„истиче се“*, *„добар“* или *„задовољава“*).	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА III РАЗРЕД – ДОПУНСКА И ДОДАТНА НАСТАВА И ЧОС

Програмски садржаји, циљеви и планови евалуације за ваннаставне облике рада у трећем разреду донети су у складу са Законом о основном образовању и васпитању Републике Србије. Ови облици наставе немају посебне уџбенике, већ се наставници ослањају на диференциране материјале из комплета Нови Логос и БИГЗ школство, збирке задатака и стручне приручнике стручних сарадника.
(Напомена: Допунска настава, додатна настава и Час одељењског старешине ***се не оцењују бројчано нити описно*** *у главној рубрици Е-дневника. Напредак ученика се прати искључиво формативно у сврху вредновања индивидуалног плана подршке и развоја).*

ДОПУНСКА НАСТАВА (Српски језик и Математика)

- **Годишњи фонд:** 36 часова (1 час недељно, организује се привремено за ученике који показују тешкоће у остваривању исхода на основном нивоу).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми подршке и индикатори напретка	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи подршке	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
САВЛАДАВАЊЕ КРИЗНИХ ИСХОДА	• **Српски језик:** Увежбавање течности читања, препознавање главних реченичних чланова, основни правопис. • **Математика:** Писмено сабирање и одузимање до 1000, дељење једноцифреним бројем. **36 часова**	**Критеријум за упућивање:** Ученик има узастопне белешке – са датумом у педагошкој свесци редовне наставе и пасиван је у раду. **Индикатор изласка:** Самостално решава базичне задатке на основном нивоу постигнућа.	• Компетенција за целоживотно учење • Решавање проблема • Комуникација	• Чита кратки текст са разумевањем и издваја главне ликове. • Тачно одређује субјекат и предикат у простим реченицама. • Исправно изводи писмено сабирање и одузимање у колонама до 1000. • Решава	• Рад са малим групама ученика уз максималну индивидуализацију. • Употреба очигледних визуелних шема за писмено рачунање (квадратне мреже за потписивање цифара). • Смањење густине текста у задацима и постепено подизање захтева. • Континуирано пружање позитивне повратне информације ради мотивације.	**Формативно праћење:** Свакодневно вођење белешки о самосталности при решавању наставних листића. **Алати:** Чек-листе савладаности циљаних исхода основног нивоа и анализа напретка кроз е-портфолио.

				једноставне једначине са једном рачунском операцијом.		

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Српски језик и Математика)

- **Годишњи фонд:** 36 часова (1 час недељно, намењен ученицима са израженим способностима, логичким потенцијалом и високом мотивацијом).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми селекције и индикатори напретка	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи напредног нивоа	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
НАПРЕДНИ НИВО И МИШЉЕЊЕ	• **Српски језик:** Језичке двосмислице, стилска решења, самостално стваралаштво. • **Математика:** Нестандардни задаци, геометријски проблеми са обимима, логика. **36 часова**	**Критеријум за упућивање:** Ученик остварује напредни ниво у редовној настави, има ознаке +++ и самостално налази решења. **Индикатор успеха:** Самостално решава напредне комбинаторне и текстуалне задатке.	• Решавање проблема • Логичко-аналитичко мишљење • Креативно мишљење • Рад са подацима	• Саставља сложеније правописно исправне текстове са јасном метафориком. • Анализира просте и сложене реченице по саставу. • Решава логичке задатке који захтевају извођење формула за обим фигура. • Креира математичке изразе на основу комплексно постављених услова.	• Проблемски, хеуристички и истраживачки метод рада у настави. • Коришћење напредних логичких задатака и материјала са такмичења ("Мислиша", "Кенгур без граница"). • Рад са е-алатима за програмирање и логичке игре на платформи е-учионица. • Развијање способности вршњачког менторства.	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА III РАЗРЕД – ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (ЧОС)

Програм је планиран за годишњи фонд од **36 часова** (1 час недељно), а садржаји су специфично прилагођени деци узраста 8 и 9 година (3. разред), где се већ јавља потреба за дубљим разумевањем вршњачких односа, одговорности на интернету, тимског рада и препознавања сопствених врлина.

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди и показатељи развоја (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење и евалуација климе)
I КВАРТАЛ: ФОРМИРАЊЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И ДЕЧЈА ПРАВА	• Избор одељењских органа (председник, благајник) • Израда правила понашања: „Одељењски кодекс“ • Конвенција УН о правима детета • Прихватање нових ученика и инклузија **9 часова**	**Основни:** Наводи основна дечја права (на образовање, игру); зна име председника одељења; поштује договорени знак за тишину. **Средњи:** Повезује своја права са обавезама (нпр. право на реч = обавеза слушања других); активно учествује у гласању. **Напредни:** Самостално предлаже решења за укључивање пасивних ученика у заједничке игре; аргументује значај правила.	• Грађанска компетенција • Комуникација • Лична и социјална компетенција	• Активно учествује у демократском избору одељењских представника. • Примењује заједнички донета правила понашања у учионици. • Разликује дечја права од жеља и повезује их са одговорностима. • Показује емпатију и прихватање према свим вршњацима у одељењу.	• **Радионица „Наш кодекс“**: Ученици у малим групама исписују предлоге правила, па кроз дебату усвајају заједнички плакат. • **Игра улога „Слагалица права“**: Из БИГЗ-ове литературе, дељење картица са правима и дужностима и спајање парова. • **Круг пријатељства**: Уводна говорна вежба „Ове недеље ми се допало када је неко...“	**Формативно праћење:** Бележење усклађености дечјег понашања са Кодексом током одмора и наставе. **Алати за евалуацију:** Протокол посматрања социјалне интеграције ученика и табела праћења поштовања правила на нивоу одељења.
II КВАРТАЛ: ПРЕВЕНЦИЈА НАСИЉА И ДИГИТАЛНА БЕЗБЕДНОСТ	• Вршњачко насиље: физичко, вербално, социјално • Дигитално насиље (*Cyberbullying*) и видео-игре • Како заштитити личне лозинке и податке на мрежи • Пријављивање	**Основни:** Разликује шалу од задиркивања и насиља; зна да не сме делити своју лозинку; именује одраслу особу од поверења. **Средњи:** Препознаје тајно искључивање из групе као облик насиља; примењује дигитални бонтон	• Дигитална компетенција • Решавање проблема • Одговорно учешће у друштву	• Препознаје различите облике вршњачког и дигиталног насиља. • Спроводи правила безбедног понашања на интернету и штити приватност. • Благовремено и правилно реагира и пријављује насиље одраслима. • Користи ненасилне	• **Симулација ситуација**: Наставник чита анонимне примере вршњачких сукоба, а деца анализирају шта је позиција жртве, насилника и посматрача. • **Е-безбедност квиз**: Коришћење интерактивних дигиталних картица о замкама на друштвеним мрежама (у сарадњи са Дигиталним светом).	**Формативно праћење:** Евидентирање броја и учесталости конфликата, као и начина на који деца покушавају да их реше. **Алати за евалуацију:** Социометријски тест климе у одељењу и кратки анонимни упитник о безбедности у школи.

	насиља: „Коме да се обратим?“ **9 часова**	(нетокецију). **Напредни:** Критички анализира утицај насилних видео-игара на понашање; покреће иницијативу „Одељење без насиља“.		начине за решавање тренутних вршњачких конфликата.	• **Кутија поверења**: Постављање анонимних дечјих питања/проблема.	
III КВАРТАЛ: ТОЛЕРАНЦИЈА, ЕКОЛОГИЈА И ХУМАНОСТ	• Борба против стереотипа и предрасуда • Школска слава Свети Сава – традиција и хуманост • Еколошка одговорност: Штедња ресурса у школи • Очување здравља: Исхрана и хигијена у учионици **9 часова**	**Основни:** Уважава разлике у изгледу или пореклу вршњака; разврстава отпад у корпе; редовно пере руке и проветрава простор. **Средњи:** Препознаје честе стереотипе (нпр. „мушке и женске игре“); штедљиво троши папир, струју и воду у школи. **Напредни:** Организује хуманитарну акцију прикупљања помоћи; самостално израђује еколошке подсетнике за целу школу.	• Еколошка компетенција • Сарадња и рад у тиму • Одговоран однос према здрављу	• Исказује толеранцију и поштовање према различитостима вршњака. • Примењује принципе еколошке етике и штедње ресурса у школи. • Активно учествује у хуманитарним и светосавским акцијама солидарности. • Развија трајне хигијенске навике и разуме важност здравог живота.	• **Радионица „У туђим ципелама“**: Из БИГЗ-овог програма Грађанског васпитања, вежба за развој емпатије према деци са сметњама у развоју или из маргинализованих група. • **Акција „Зелена учионица“**: Деца у паровима преузимају бригу о биљкама у учионици и чистоћи својих клупа. • **Гостовање говорника**: Разговор са школским лекаром или еко-активистом.	**Формативно праћење:** Праћење еколошке свести ученика кроз количину генерисаног отпада и редовност одржавања чистоће клупа. **Алати за евалуацију:** Чек-листа остварености еколошких дежурстава и самопроцена хуманих поступака ученика.
IV КВАРТАЛ: УЧЕЊЕ, САМОПРОЦЕНА И ПЛАНИРАЊЕ РАСПУСТА	• Како успешно учити: Технике и организација времена • Анализа успеха, владања и изостанака појединца и групе • Самопроцена сопственог залагања и напретка током године • Планирање безбедног летњег распуста **9 часова**	**Основни:** Наводи свој успех из предмета; зна где прави грешке у учењу; зна основна безбедносна правила на купалиштима. **Средњи:** Прави лични план учења и дневног одмора; објективно процењује свој труди и дисциплину током године. **Напредни:** Предлаже вршњацима ефикасне методе памћења (мапе ума); самостално дефинише циљеве за наредни разред.	• Компетенција за целоживотно учење • Рад са подацима и информацијама • Лична компетенција	• Креира сопствени, ефикасан распоред уопштеног времена за учење и одмор. • Анализира свој школски успех и поставља јасне циљеве за напредовање. • Објективно самопроцењује сопствени рад, владање и однос према обавезама. • Примењује безбедносна правила током летњег распуста (сунце, вода, саобраћај).	• **Радионица „Како учим?“**: Цртање мапа ума из предмета Природа и друштво и дељење трикова за лакше памћење градива. • **Мој е-Портфолио преглед**: Сваки ученик бира свој најбољи рад из ове године и образлаже зашто је на њега поносан. • **Сликовни кодекс за лето**: Израда заједничког паноа са упозорењима за сигурно лето у саобраћају и на плажи.	**Формативно праћење:** Бележење промена у дечјој мотивацији, односу према оценама и праћење уредности оправдавања часова. **Алати за евалуацију:** Листић за крајњу дечју самопроцену постигнућа („Шта ми је ишло лако, а где сам се потрудио“) и завршни извештај старешине.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ОДЕЛЕЊСКЕ КЛИМЕ И НАПРЕТКА (II РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно праћење заједнице)	Време реализације / Учесталост
Кохезија и другарство у групи	• Спровођење социометријских мерења ради уочавања изоловане деце. • Посматрање дељења ужине, играња на одморима.	**Формативно:** Социограм одељења (мапа међусобних односа симпатија и одбацивања).	Два пута годишње: октобар (иницијално) и мај (финално).
Учесталост конфликата и насиља	• Праћење евиденције инцидената у одељењској „Књизи сукоба“ или Кутији поверења.	**Формативно:** Чек-листа за учесталост и типове вршњачког притиска (вербални, физички, дигитални).	Месечни пресек стања на нивоу тима за заштиту од насиља.
Учешће и допринос појединца	• Бележење конструктивних предлога и ангажовања ученика током рада у кругу на ЧОС-у.	**Формативно (Кодови партиципације):** + : присутан и пасивно слуша. ++ : активно износи свој став / предлог правила. +++ : покреће одељење на хуманитарни или еколошки рад.	Свакодневно, на сваком ЧОС-у (унос у педагошку свеску).
Коначни годишњи пресек климе	• Израда финалног текстуалног извештаја одељењског старешине за Наставничко веће.	**Сумативно (Текстуални опис):** Формулисање збирног описне процене о владању, успеху, кохезији заједнице и реализацији Васпитног плана одељења.	Крај првог полугодишта и крај наставне године.

МЕТОДИЧКИ ПЛАН РАДА ЧОС-а ЗА 3. РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми праћења климе у одељењу	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 3. разреда (Ученик ће бити у стању да:)	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
1. Организација одељења и колективна одговорност *(Септембар — Новембар)*	• **Ч1**: Летње успомене и нови почетак у 3. разреду. • **Ч2**: Наш одељењски договор – унапређење правила понашања. • **Ч3**: Избор руководства заједнице (председник, благајник, еколози).	• Степен самосталности при избору одељењског руководства. • Конструктивност и саморефлексија ученика током разговора о успеху. • Одговорност према дежурствима.	• Одговорно учешће у демократском друштву. • Сарадња. • Комуникација.	• Активно и демократски учествује у избору одељењског руководства. • Самостално и одговорно извршава поверана одељењска задужења. • Анализира свој успех	• **Групна дебата**: Симулација изборне кампање за председника разреда. • **Радионица**: Израда "Мапе одговорности" (ко шта ради у учионици). • Индивидуални разговори и попуњавање личних	• Табела праћења уредности дежурстава са симболима. • Листићи за самоевалуацију учења (бојење степена остварености личних циљева).

	• **Ч4**: Организација дежурства и брига о заједничком простору. • **Ч5–Ч8**: Анализа школског успеха, редовности и владања на крају класификационих периода. **Фонд: 8 часова**			и поставља циљеве за напредак.	планова напретка.	• Дневник запажања старешине.
2. Вршњачки односи, емпатија и инклузија *(Новембар — Децембар)*	• **Ч9**: Моје и твоје особине – шта нас чини посебнима, а шта нас спаја. • **Ч10**: Изградња поверења у групи (зашто верујемо другарима). • **Ч11**: Препознавање и спречавање оговарања и изопштавања. • **Ч12**: Солидарност на делу (пружање помоћи другу који теже учи). • **Ч13**: Прихватање различитости и инклузија (наш друг/другарица који се по нечему разликује). **Фонд: 5 часова**	• Отвореност ка међусобној сарадњи између дечака и девојчица. • Одсуство ружних речи и подмеха у учионици. • Ниво међусобне помоћи током одмора.	• Сарадња. • Грађанска компетенција. • Културна свест и изражавање.	• Показује емпатију и спремност да помогне вршњаку у невољи. • Препознаје облике нетолерантног понашања и реагује на њих асертивно. • Уважава и прихвата различитости у разреду.	• **Игре поверења**: "Слепи миш" (вођење друга за руку са повезом преко очију). • **Анализа ситуација**: Читање и рефлексија о причама које говоре о вршњачком одбацивању. • Акција "Ланац лепих речи" (свако пише похвалу другу с десне стране).	• "Кутија за тајне похвале" – бележење лепих поступака ученика. • Посматрање социјалне структуре разреда током слободних активности. • Вршњачка процена кроз групни рад.
3. Емоционална писменост и конструктивно решавање сукоба *(Јануар — Март)*	• **Ч14**: Богатство емоција (учимо сложенија осећања: понос, завидљивост, кривица). • **Ч15**: Шта урадити са љутњом и завидљивошћу према другима. • **Ч16**: Како рећи "НЕ" вршњацима без сукоба (јачање самопоуздања). • **Ч17**: Извори сукоба у одељењу – зашто се најчешће свађамо. • **Ч18**: Разлика између тужакања и тражења	• Способност ученика да самостално започну процес мирења. • Коришћење "Ја-порака" у међусобној комуникацији при неспоразуму.	• Лични развој. • Решавање проблема. • Комуникација.	• Препознаје и вербализује сложенија емоционална стања код себе и других. • Користи основне кораке преговарања за мирно решавање неспоразума. • Правилно разликује ситуације тужакања од пријављивања опасности.	• **Креирање "Одељењског суда за игру"**: Ученици глуме судије и предлажу мирна решења за замишљене сукобе. • **Техника "Ја-пораке"**: Увежбавање шаблона "Осећам се... када ти... јер... и зато те молим...". • Драмски метод.	• Праћење учесталости и природе конфликата у одељењској књизи. • Кратке анонимне улазне/излазне картице емоционалног стања. • Анализа евалуационих емотикона.

	заштите/помоћи. • **Ч19**: Кораци до мирног решења (конструктивно преговарање). **Фонд: 6 часова**					
4. Здравље, безбедност и дигитална писменост *(Март — Април)*	• **Ч20**: Ментална хигијена – важност одмора, сна и умерене игре. • **Ч21**: Безбедност пешака и бициклиста у саобраћају (правила за трећи разред). • **Ч22**: Мој дигитални траг – шта је безбедно делити на интернету. • **Ч23**: Дигитално насиље: Како препознати ружне поруке и коме се обратити. • **Ч24**: Шта радити у ванредним ситуацијама (пожар, земљотрес, прва помоћ). • **Ч25**: Заштита од непознатих особа и ризичних ситуација на улици. **Фонд: 6 часова**	• Поштовање правила о некоришћењу телефона током наставе. • Критички ставови деце према опасностима на интернету и у саобраћају.	• Брига о здрављу. • Дигитална компетенција. • Одговорно учешће у друштву.	• Препознаје потенцијалне ризике и облике насиља у дигиталном окружењу. • Примењује саобраћајна правила за пешаке и бициклисте на путу. • Зна како да реагује и кога да позове у случају опасности.	• **Квиз о безбедности**: Сликовна питања о саобраћајним ситуацијама и интернету. • **Радионица**: Израда "Дигиталног штита" (правила безбедног сурфовања). • Симулација евакуације у случају опасности.	• Евалуациони квизови знања (нпр. кроз забавне картице). • Квалитативна процена ученичких продуката (цртежи знакова, панои). • Анализа понашања током симулација.
5. Екологија, хуманост и локална заједница *(Април — Мај)*	• **Ч26**: Чувамо ресурсе наше планете (вода, енергија, смањење отпада). • **Ч27**: Учимо о рециклажи и поновној употреби предмета. • **Ч28**: Моја школа и њена околина – како да уредимо заједничко двориште. • **Ч29**: Хуманост на делу (планирање ситне акције помоћи старима или	• Нема бацања смећа ван корпе у учионици и дворишту. • Ниво ентузијазма и мотивације за учешће у хуманитарним активностима.	• Еколошка компетенција. • Грађанска компетенција. • Решавање проблема.	• Правилно разврстава отпад ради рециклаже у свакодневном животу. • Иницира или учествује у акцијама очувања чистоће природе у локалној средини. • Исказује поштовање према културно-историјском наслеђу свог места.	• **Практична радионица**: Креирање нових предмета од старог материјала (нпр. држачи за оловке од ролни папира). • **Пројектни задатак**: Мапирање еколошких тачака у школи. • Организација прикупљања чепова за хуманитарне сврхе.	• Евалуација успешности спроведене акције. • Заједничка оцена чистоће кутка на крају недеље. • Процена ученичких еколошких дневника.

	животињама). • **Ч30**: Културно наслеђе мог места (традиција, стари занати, поштовање споменика). **Фонд: 5 часова**					
6. Моја интересовања, таленти и поглед у будућност *(Мај — Јун)*	• **Ч31**: Мој највећи успех у овој школској години – чиме се поносим. • **Ч32**: Скривени таленти мог разреда (представљање хобија, спорта, уметности). • **Ч33**: Занимања људи око нас (разговор о различитим професијама). • **Ч34**: Радост стваралаштва (припрема летњих честитки и поклона за пријатеље). • **Ч35–Ч36**: Како смо се променили, шта смо научили и како смо спремни за 4. разред. **Фонд: 6 часова**	• Вршњаци пружају искрену подршку, хвале једни друге и аплаудирају без заједљивости. • Изградња позитивне личне слике код сваког ученика.	• Културна свест и изражавање. • Лична компетенција. • Компетенција за учење.	• Слободно и самопоуздано изражава своја интересовања, таленте и постигнућа. • Показује уважавање према раду, труду и професионалним изборима других људи. • Препознаје свој лични развој у оквиру разреда.	• **Одељењски "Фестивал талената"**: Свако дете излаже своју збирку цртежа, медаља, свира инструмент или рецитује. • **Радионица**: Израда "Одељењског алманаха 3. разреда" (наши цртежи и поруке за будућност). • Олуја идеја (Браинсторминг).	• Процена ангажовања ученика током практичног стваралачког рада. • Организација завршне изложбе радова у учионици. • Попуњавање одељењског портфолија заједништва.

МЕТОДИЧКЕ НАПОМЕНЕ ЗА НАСТАВНИКА ЗА РАД У 3. РАЗРЕДУ

1. **Развојне карактеристике узраста (8-9 година):** Деца у трећем разреду почињу јасније да уочавају социјалне односе, теже ка формирању ближих пријатељстава („најбољи друг/другарица“), али се код њих може јавити и прво веће изопштавање појединих ученика. Зато је фокус овог плана на **емпатији, спречавању оговарања и развијању поверљиве комуникације**.
2. **Облик вођења часа:** Фронтално излагање на ЧОС-у потпуно губи смисао. Часови се организују кроз **наизменичне активности**: 5 минута уводне игре, 15 минута рада у малим мешовитим групама (које бира наставник насумично како би се избегли фиксни кланови), 15 минута заједничке рефлексије у кругу и 5 минута евалуације.
3. **Формативно праћење у педагошкој свесци:** За разлику од предметне наставе, праћење на ЧОС-у служи за процену **социјалног здравља колектива**. Наставник уноси белешке о томе како разред функционише као целина, колико се брзо смирују након конфликта и у којој мери самостално преузимају одговорност за дежурства.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА IV РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за IV разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ОПШТИ ОКВИР И КОНЦЕПЦИЈА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

1. ФУНКЦИЈА И СТАТУС ПРОГРАМА

Програм наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања представља законски и стручни документ којим се осигурава остваривање циљева образовања на овом узрасном нивоу. Као обавезујућа основа за рад наставника, овај програм у први план истиче **исходе учења** – јасне исказе о томе шта ће ученик бити у стању да зна, разуме и уради на крају четвртог разреда. Програм пружа довољно простора за аутономију наставника, омогућавајући му да избор метода, техника и облика рада у потпуности прилагоди конкретним развојним и образовним потребама деце у одељењу.

2. ПЕДАГОШКО-МЕТОДОЛОШКА ПОЛАЗИШТА У ЧЕТВРТОМ РАЗРЕДУ

Четврти разред представља специфичан, прелазни и завршни период у првом циклусу (разредној настави) основног образовања. У складу са званичним Правилником, целокупан наставни процес заснива се на следећим развојним и дидактичким захтевима:

- **Консолидација и надоградња базних писмености**: Програм је усмерен на усавршавање читалачке и математичке писмености, са акцентом на критичко мишљење, анализу и логичко закључивање.
- **Искуствено и функционално учење**: Избегава се механичко памћење и репродуковање чињеница. Садржаји се повезују са свакодневним животом, чиме се развијају функционална знања која ученици могу практично да примене.
- **Интегративни приступ и међупредметне везе**: Садржаји различитих предмета се прожимају (нпр. Српски језик, Математика, Природа и друштво, Музичка и Ликовна култура) кроз заједничке теме или мини-пројекте, омогућавајући ученицима да изграде целовиту слику о свету који их окружује.

3. ОПШТЕ И МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Кроз остваривање укупног програма наставе и учења у четвртом разреду, континуирано се подстиче развој кључних међупредметних компетенција које су неопходне за даљи наставак школовања (други циклус — предметну наставу):

1. **Компетенција за целоживотно учење** (самосталност у учењу, организовање сопственог времена и коришћење различитих извора информација).
2. **Комуникација на матерњем језику** (адекватно усмено и писмено изражавање у различитим контекстима).
3. **Математичка, научна и технолошка компетенција** (решавање проблема рачунањем, извођење закључака на основу огледа и коришћење информационих технологија).
4. **Сарадња и тимски рад** (конструктивно учешће у групним задацима уз дељење одговорности).
5. **Дигитална компетенција** (безбедно, одговорно и критичко коришћење ИКТ-а у сврху учења).
6. **Грађанска компетенција и културна свест** (разумевање својих права и обавеза, као и поштовање културно-историјског наслеђа и различитости).

4. ОДЛИКЕ ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИХ УПУТСТАВА

- **Диференцијација наставе и индивидуализовани приступ**: Будући да се ученици у четвртом разреду значајно разликују по темпу рада и стиловима учења, наставник је дужан да прилагођава захтеве. То подразмишља пружање правовремене подршке ученицима који касне у савладавању исхода (допунска настава) и креирање изазовнијих задатака за даровите (додатна настава).
- **Активне методе рада**: У непосредном раду са ученицима фаворизују се истраживачке методе, пројектна настава, метода решавања проблема, огледи и рад на тексту, чиме се ученик позиционира као активан субјект, а не пасиван прималац информација.
- **Прилагођавање језика**: Законска напомена обавезује наставника да академску, научну и методичку терминологију из званичног програма у потпуности дидактички транслира у језик који је разумљив деци од 9 и 10 година.

5. ПРИНЦИПИ ПРАЋЕЊА, ОЦЕЊИВАЊА И ЕВАЛУАЦИЈЕ ПРОГРАМА

- **Континуираност вредновања**: Праћење ученичког напретка је интегрални део процеса наставе и учења и спроводи се од почетка године кроз различите формативне и сумативне технике.
- **Функција формативног оцењивања**: Праћење има примарни циљ да ученику пружи квалитативну, подстицајну и јасну повратну информацију о његовом тренутном постигнућу и корацима за напредак, чиме се директно јача његово самопоуздање.
- **Евалуација сопственог рада**: У складу са Правилником, праћење остварености прописаних исхода служи наставнику и за критичку рефлексију сопствене педагошке праксе, на основу чега унапређује наредне кораке у планирању и непосредном раду.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за четврти разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Читанка за четврти разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Радмила Зубер), *Граматика – уџбеник за четврти разред основне школе* (ауторке Наташа Станковић Шошо, Светлана Слијепчевић Бјеливук) и *Радна свеска уз читанку и граматику*, ревидирано издање одобрено према актуелној реформи. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз ортографске, лексичке и синтаксичке вежбе, језичке игре и задатке разврстане на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета Српски језик је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и културне баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 4. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
КЊИЖЕВНОСТ	• Читанка и домаћа лектира • Поезија, проза и драмски текстови за децу • Ауторске и народне бајке, научнопопуларни текстови, народне традиционалне приче **60 часова**	**Основни:** Одређује тему, главне ликове, време и место радње; разликује стварно од измишљеног; издваја кључне делове фабуле. **Средњи:** Одређује мотиве, идеју дела и особине ликова на основу њихових поступака; разликује хумористичке, тужне и поучне тонове. **Напредни:** Уочава метафору, хиперболу и градацију; упоређује различите текстове на исту тему; аргументује свој естетски став о прочитаном делу.	• Естетска компетенција • Комуникација • Лична и социјална компетенција • Компетенција за целоживотно учење	• Самостално одређује тему, мотиве, структуру и идеју књижевног дела. • Анализира психолошке карактеристике и поступке ликова. • Препознаје изражајна средства: метафору, поређење, персонификацију. • Разликује ауторске врсте: роман за децу, приповетку, научнопопуларни текст. • Износи и аргументује сопствени вредносни суд о прочитаном делу.	• Вођење дневника читања са креативним задацима (анализа ликова кроз писма или цртеже). • Сценски приказ одломака из лектире или романа из уџбеника *Нови Логос*. • Организовање дебата о поступцима ликова ради развоја критичког мишљења. • Употреба дигиталних извора за упознавање са биографијама писаца.	**Формативно:** Континуирано праћење аргументованости ставова током дискусија, вођења дневника читања и разумевања прочитаног текста кроз наставне листиће. **Бројчано сумативно:** Тестови знања (контролне вежбе) из разумевања прочитаног текста и књижевних појмова са **бројчаном оценом (1–5)**.
ЈЕЗИК	• Граматика: Именице (збирне, градивне), заменице (показне,	**Основни:** Препознаје све основне врсте речи; разликује просту	• Решавање проблема • Рад са подацима	• Разликује све подврсте именица, заменица и придева у	• Функционални приступ: изучавање језичких појава кроз	**Формативно:** Редовно бележење тачности примене граматичких правила у

	присвојне), глаголи (глаголски облици) • Реченица: Служба речи (атрибут, прилошке одредбе) • Правопис и интерпункција **45 часова**	проширену реченицу; зна основна правила о великом слову. **Средњи:** Одређује службу атрибута и прилошких одредби за време, место и начин; разликује глаголске облике (претерит, перфекат, футур). **Напредни:** Самостално врши комплетну синтаксичку анализу сложене реченице; примењује сложенија правописна правила у писању имена организација, празника и страних речи.	и информацијама • Комуникација	тексту. • Одређује службу речи у реченици (субјекат, предикат, објекат, атрибут, прилошке одредбе). • Препознаје и правилно користи основне глаголске облике. • Примењује правила правописа при писању географских назива, празника и скраћеница.	анализу текстова из читанке. • Индуктивни задаци: ученици сами уочавају правилности и изводе дефиницију атрибута или прилошких одредби. • Систематско спровођење правописних вежби (диктати са објашњењем, исправка грешака у туђем тексту). • Корелација са предметом Природа и друштво (правопис историјских и географских назива).	свакодневном говору и писању на часу кроз чек-листе. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (контролни задаци) из граматике и правописни диктати са **бројчаном оценом (1–5)**.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	• Усмено и писмено изражавање (расправљање, извештавање, објективно описивање) • Проширивање речника, фразеологизми • Четврти писмени задаци **75 часова**	**Основни:** Чита течно у себи и наглас; препричава текст сажимањем фабричких делова; самостално пише писмо или честитку. **Средњи:** Пише извештај о стварном или измишљеном догађају према плану; користи синониме за избегавање понављања; објективно описује. **Напредни:** Самостално пише расправу на задату тему у којој користи јасне аргументе и контрааргументе; ствара кохерентан и стилски богат текст.	• Комуникација • Сарадња • Предузимљивост • Дигитална компетенција	• Течно, изражајно и са разумевањем чита уметничке, научнопопуларне и информативне текстове. • Пише текстове различитих облика (извештај, опис, писмо, расправа) са јасном структуром. • Примењује лексичка значења речи (синоними, антоними, метафоре) за богаћење речника. • Самостално припрема и изводи јавни усмени наступ на задату тему. • Културно учествује у расправи поштујући правила дијалога.	• Вежбање изражајног говора, реторике и јавног наступа пред одељењем кроз презентације пројеката. • Спровођење лексичких вежби за откривање значења фразеологизама („пасти у заједницу“, „обрати бостан“). • Темељна припрема за четири обавезна писмена задатка (два у полугодишњу) кроз заједничко креирање теза. • Писање кратких дигиталних извештаја или коментара за е-учионицу.	**Формативно:** Вођење евиденције учесталости јављања и квалитета залагања ознакама +, ++, +++. Праћење напретка технике јавног наступа. **Бројчано сумативно:** Оцењивање четири школска писмена задатка у посебне свеске и великих усмених излагања са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености циљева и исхода	• Иницијални тест на почетку године. • Усмено испитивање знања и разумевања књижевности. • Писмене провере знања (тестови, контролни).	**Формативно:** Праћење напретка кроз чек-листе. **Бројчано сумативно:** Контролни задаци и тестови са **бројчаном оценом (1–5)** на основу Правилника о оцењивању.	• Континуирано током године. • Након обрађене наставне области. • По тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење активности на часу и уношење белешки у прописану евиденцију.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута на истом часу. +++ : сложен, аргументован и дубок одговор. – (датум) : ученик не зна одговор (сигнал за допунску подршку).	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек стања.
Самосталност у раду и домаћи задаци	• Контрола редовности израде домаћих задатака. • Праћење уредности и правописне исправности школских свезака.	**Формативно:** Ознака + за урађен домаћи задатак; скала самопроцене рада и залагања од стране ученика.	На почетку планираног часа; континуирано током године.
Школски писмени задаци	• Израда и детаљан аналитички преглед четири обавезна писмена задатка у току године.	**Бројчано сумативно:** Оцењивање писмених задатака (садржај, правопис, стил, композиција) са **бројчаном оценом (1–5)**.	Два писмена задатка у првом полугодишњу, два у другом полугодишњу.
Завршна провера постигнућа	• Финално сумирање свих бројчаних оцена из Е-дневника, активности на часу и Портфолија уметничких радова.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају полугодишта и школске године.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Smart Junior 4* на званичном сајту издавачке куће Data Status, који обухвата одобрени уџбеник и радну свеску из енглеског језика за 4. разред основне школе (аутор: Х. К. Мичел / H. Q. Mitchell), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Комплет садржи добро структуриране тематске модуле који на овом узрасту систематски развијају све четири језичке вештине (слушање, говор, читање и писање) кроз занимљиве текстове, стрипове, пројекте и културолошке садржаје.
Циљ учења предмета Страни језик у четвртом разреду јесте да се ученик оспособи за основну усмену и писмену комуникацију на енглеском језику о темама из свог непосредног окружења, да развије вештину читања краћих текстова са разумевањем, као и да учврсти позитиван однос према другим културама и језицима.

GB ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (*Smart Junior 4*)

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
УСМЕНО И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ И СЛУШАЊЕ	• Модули: Моја рутина, Моја околина и град, Култура и обичаји, Животиње и заштита, Храна и рецепти, Летовање • Садашње и прошло време (Past Simple) **44 часа**	**Основни:** Разуме суштину кратког излагања када се говори јасно; одговара кратким реченицама; препознаје речи везане за кућне послове, места у граду и одећу. **Средњи:** Поставља једноставна питања у прошлом времену (*Did you go...?*); описује прошли догађај користећи правилне глаголе; правилно користи прилоге за учесталост (*always, never*). **Напредни:** Самостално води континуирани дијалог са вршњаком; изражава планове за будућност; разуме детаље у чувеном нативном аудио-запису без илустрација.	• Комуникација на страном језику • Сарадња и рад у тиму • Лична и социјална компетенција • Компетенција за целоживотно учење	• Разуме кратке информативне говорне поруке о познатим темама. • Учествује у вођеном и спонтаном кратком дијалогу са вршњацима. • Тражи и даје упутства о сналажењу у простору и локацијама у граду. • Описује своју рутину и прошле догађаје користећи одговарајуће граматичке структуре. • Изражава своје ставове, жеље и планове за распуст на енглеском језику.	• Употреба аудио и видео компоненти из комплета *Smart Junior 4* за усвајање правилне интонације, ритма и нагласка у реченици. • Симулације из стварног живота кроз игру улога (*Role-play*): сналажење на аеродрому, наручивање хране у ресторану, куповина одеће. • Коришћење флеш-картица и дигиталних материјала Data Status-a за усвајање неправилних глагола кроз игролике активности. • Корелација са Природом и друштвом (теме о екологији, животињама и географији).	**Формативно:** Континуирано праћење тачности изговора, брзине реаговања на налоге и правилне употребе граматичких времена кроз свакодневну усмену интеракцију. **Бројчано сумативно:** Индивидуално усмено оцењивање (кратак говорни наступ или вођени разговор на основу слике) након већих целина са **бројчаном оценом (1–5)**.
ЧИТАЊЕ, КРЕАТИВНО	• Читање краћих уметничких и	**Основни:** Чита наглас и разуме кратке пасусе;	• Дигитална компетенција	• Чита са разумевањем кратке текстове који	• Систематско развијање технике читања у себи уз	**Формативно:** Праћење правилности писања

ПИСАЊЕ И ПРОЈЕКТИ	научнопопуларних текстова са разумевањем • Писање кратких описа, разгледница и порука • Тимски постер-пројекти и култура **28 часова**	проналази експлицитно исказане податке; преписује текст и правилно допуњава реченице у радној свесци. **Средњи:** Пише кратак кохерентан пасус о свом дану или омиљеној животињи (4–5 реченица); самостално чита приче из стрип-додатака у уџбенику. **Напредни:** Самостално пише разгледницу са летовања или кратку причу у прошлом времену (6 и више реченица) поштујући правопис енглеског језика.	• Међукултурална компетенција • Креативно мишљење • Предузимљивост	садрже познате речи и структуре. • Проналази специфичне информације у једноставном штампаном или дигиталном тексту. • Пише кратке текстове (опис, порука, разгледница) према задатом моделу. • Израђује самосталне и групне пројекте и презентује их пред одељењем. • Препознаје и поштује културолошке разлике и празничне обичаје.	проналажење тражених података (скренирање текста). • Писање кратких састава у радној свесци уз заједничко креирање плана и теза на табли са наставником. • Реализација пројектних задатака на крају модула (нпр. „Мој омиљени еко-кутак“ или „Традиционално јело“) кроз израду постера у малим групама. • Креативне празничне радионице (израда писаних честитки за Божић, Нову годину и Ускрс).	речи, разумевања прочитаног материјала и залагања у изради заједничких групних пројеката кроз белешке у свесци. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (кратки квизови, тестови знања речника и структуре реченица) са **бројчаном оценом (1–5)** на крају тематских модула.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Разумевање и говорна спретност	• Усмена интеракција на часу кроз игре улога. • Мини-интервјуи на основу лекција и прича из уџбеника *Smart Junior 4.*	**Бројчано сумативно:** Усмена провера знања, изговора, течности и богатства речника са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник.	Периодично, након сваког завршеног модула.
Вештине читања и писменост	• Анализа разумевања прочитаног текста кроз кратке вежбе у књизи. • Писмени контролни задаци.	**Бројчано сумативно:** Писмени тестови (препознавање граматичких структура, тачност писања речи) са **бројчаном оценом (1–5)**.	Након сваке веће тематске целине (свака два модула).
Ангажовање ученика у настави	• Систематско праћење активности, пажње током аудио-вежби и учешћа у дијалозима у пару.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање / репродукована реч. ++ : активност више пута током часа у језичким вежбама. +++ : самосталан, комплетан одговор сложеном реченицом уз правилну употребу времена.	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек ангажовања.
Однос према раду и домаћи задаци	• Контрола редовности израде задатака у радној свесци издавача *Data Status* и доношења прибора.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи задатак; упис датума (–) уколико ученик редовно заборавља књиге или одбија сарадњу.	На почетку сваког наставног часа; континуирано.
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих бројчаних оцена из Е-дневника (писмених и усмених), залагања, активности и језичког Портфолија (постери, пројекти).	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Математика 4* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који обухвата уџбеник из четири дела (ауторке Ива Иванчевић Илић, Сенка Тахировић) и пратећу радну свеску, ревидирано издање усклађено са реформом. Комплет је конципиран за наставу која развија логичко мишљење на три нивоа сложености кроз проблеме из стварног живота, математичке симулације и задатке засноване на подацима.
Циљ наставе и учења Математике у четвртом разреду јесте да ученик, овладавајући математичким концептима у оквиру скупа природних бројева (N и N₀), развије апстрактно, логичко и критичко мишљење, математички језик и писмо, као и способност за успешно решавање животних проблема и моделовање ситуација.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 4. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
БРОЈЕВИ И РАЧУНСКЕ ОПЕРАЦИЈЕ	• Природни бројеви већи од 1000 • Писмено сабирање, одузимање, множење и дељење вишецифрених бројева • Својства операција • Разломци (\(\frac{a}{b}\), a ≤ b) **120 часова**	**Основни:** Чита, пише и упоређује бројеве у оквиру милиона; зна месну вредност цифара; писмено сабира и одузима вишецифрене бројеве; множи и дели једноцифреним бројем. **Средњи:** Множи и дели вишецифрене бројеве двоцифреним бројем; користи својства операција (асоцијативност, дистрибутивност) за олакшано рачунање; упоређује разломке једнаких именилаца. **Напредни:** Израчунава вредност сложених бројевних израза са заградама и више операција; решава сложене текстуалне задатке са кретањем, радом или новцем у више корака.	• Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама • Дигитална компетенција • Предузимљивост	• Чита, пише, упоређује и представља вишецифрене бројеве у оквиру класа (јединице, хиљаде, милиони). • Писмено сабира, одузима, множи и дели вишецифрене бројеве. • Примењује својства рачунских операција у циљу рационализације рачунања. • Записује, упоређује и рачуна део величине помоћу разломака. • Математички моделује и решава сложене животне проблеме у 3–4 корака.	• Формирање појма великих бројева преко табела месних вредности и класа у уџбенику *Нови Логос*. • Инсистирање на прецизности потписивања цифара при писменом множењу и дељењу двоцифреним бројевима. • Решавање проблемских ситуација са појмовима брзине, времена и пређеног пута кроз графичке схеме. • Коришћење образовних ИКТ играчака и квизова на е-учионици за брзо рачунање.	**Формативно:** Континуирано праћење правилности примене математичких алгоритама кроз анализу рада на часу, самосталност у постављању израза и уредност у свескама. **Бројчано сумативно:** Контролни задаци и десетоминутне писмене провере након обрађених рачунских метода са **бројчаном оценом (1–5)**.

ГЕОМЕТРИЈА И ЈЕДНАЧИНЕ	• Квадар и коцка (површина и мрежа) • Површина правоугаоника и квадрата • Једначине и неједначине са множењем и дељењем **45 часова**	**Основни:** Препознаје елементе коцке и квадра (темена, ивице, стране); израчунава површину квадрата/правоугаоника директним бројањем квадрата на мрежи; решава просте једначине. **Средњи:** Решава једначине са две операције; израчунава површину квадрата и правоугаоника применом формула; препознаје мрежу коцке и квадра. **Напредни:** Решава сложене неједначине и одређује скуп решења; израчунава површину коцке и квадра; решава геометријске задатке са комбиновањем фигура.	• Логичко-аналитичко мишљење • Решавање проблема • Сарадња и рад у тиму • Естетска компетенција	• Решава једначине и неједначине са множењем и дељењем скупа природних бројева. • Израчунава површину правоугаоника и квадрата на основу датих димензија страница. • Препознаје, именује и описује својства и елементе коцке и квадра. • Црта и идентификује развијену мрежу коцке и квадра у равни. • Израчунава површину тела (коцке и квадра) сабирањем површина страна.	• Повезивање решавања једначина са теразијском вагом ради интуитивног схватања једнакости леве и десне стране. • Пракса извођења формула за површину ($P = a \cdot b$) кроз поплочавање правоугаоника квадратним центиметрима. • Практичан рад: сечење и склапање модела коцке и квадра од картона на основу датих димензија мреже кроз групни рад. • Употреба геометријског прибора.	**Формативно:** Посматрање техничке прецизности при изради мрежа тела, просторне перцепције облика и начина уочавања скупа решења неједначина. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (тестови) из области Једначине и Површина фигура/тела са **бројчаном оценом (1–5)**.
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	• Мере за површину (mm^2, cm^2, dm^2, m^2, a, ha, km^2) • Претварање јединица за површину **15 часова**	**Основни:** Наводи мерне јединице за површину; користи основне јединице (cm^2, m^2) у једноставним текстовима уз помоћ. **Средњи:** Разликује јединице за дужину од јединица за површину; успешно преводи веће мерне јединице у суседне мање. **Напредни:** Решава практичне проблемске задатке из живота (нпр. рачунање утрошка плочица или паркета) који захтевају претварање мешовитих јединица.	• Рад са подацима и информацијама • Предузимљивост • Целоживотно учење	• Правилно употребљава мерне јединице за површину и разуме њихову намену. • Преводи веће јединице мере за површину у мање (нпр. m^2 у dm^2, ha у a). • Користи мере за површину при решавању задатака из свакодневног окружења.	• Коришћење очигледних модела (нпр. изрезани папирни квадрат димензија 1×1 дециметар ради уочавања да у њега стаје 100 cm^2). • Процењивање површине учионичке табле, пода или школског дворишта пре мерења, а затим рачунска провера тачности процене. • Корелација са предметом Природа и друштво (географска површина државе	**Формативно:** Праћење правилности записивања ознака (m^2, ha) и сналажења у односима међу мерним јединицама за површину. **Бројчано сумативно:** Кратка контролна вежба из претварања јединица површине и решавања мерних задатака са **бројчаном оценом (1–5)**.

					или региона).	

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МАТЕМАТИКУ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Степен остварености циљева и стандарда	• Иницијални тест знања на почетку године. • Усмене провере (образлагање логичког следа у задатку). • Писмени тестови након великих области.	**Формативно:** Бележење напредовања кроз матрицу исхода. **Бројчано сумативно:** Систематске провере знања (контролни задаци) са **бројчаном оценом (1–5)** у складу са Правилником о оцењивању.	• Континуирано на часовима. • Након завршене наставне области. • По тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Праћење учесталости јављања, пажње током извођења алгоритама и залагања у раду. • Бележење у педагошку свесцу.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута у току истог часа. +++ : потпуно, самостално и креативно решен тежак проблемски задатак. – (запис датума) : ученик показује озбиљне рупе у знању (сигнал за допунски рад).	Свакодневно бележење на сваком часу; месечни пресек ангажовања.
Самосталност и домаћи задаци	• Контрола урађености и тачности домаћих задатака из радне свеске *Новог Логоса*. • Анализа самосталности при раду на наставним листићима.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи задатак; упис датума (–) уколико ученик не доноси прибор за геометрију или не ради задатке.	На почетку сваког наставног часа; континуирано.
Завршна провера постигнућа	• Коначно сагледавање свих појединачних бројчаних оцена из Е-дневника, активности, Портфолија провера и залагања.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ПРИРОДА И ДРУШТВО

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет *Природа и друштво 4* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који обухвата одобрени уџбеник и радну свеску (аутори: Радомир Лазаревић, Аница Достанић), ревидирано издање усклађено са реформом. Преглед унапређеног штампаног комплета, карактеристике издања и информације о ауторима можете погледати на страници Природа и друштво 4 - Logos. Комплет подржава пројектни и истраживачки метод рада, садржи мапе, историјске изворе и визуелне схеме које ученицима олакшавају разумевање географских и историјских процеса Србије.
Циљ наставе и учења Природе и друштва јесте да ученик развије научно, географско и историјско мишљење, разуме међусобну повезаност природних и друштвених појава, упозна прошлост и одлике своје домовине Србије и изгради одговоран однос према средини и сопственом здрављу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ПРИРОДА И ДРУШТВО

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ И СТАНОВНИШТВО СРБИЈЕ	• Србија на карти света и Европе (границе, суседи) • Рељефне и водне заједнице (планине, равнице, речни сливови) • Становништво, делатности и већа насеља Србије **26 часова**	**Основни:** Показује на карти Србију и њене суседе; именује главни град; разликује брдско-планински од равничарског предла; зна основна занимања људи. **Средњи:** Проналази на физичкој карти веће планинске венце (Карпати, Родопи) и речне сливове (Црноморски, Јадрански); повезује густину насељености са рељефом и делатностима. **Напредни:** Анализира привредни значај природних богатстава (руде, воде, шуме) за развој Србије;	• Рад са подацима и информацијама • Дигитална компетенција • Сарадња и рад у тиму • Грађанска компетенција	• Одређује географски положај и границе Републике Србије у односу на суседне државе на карти. • Идентификује главне облике рељефа и водне системе на географској карти Србије. • Повезује природне одлике крајева са густином насељености и делатностима становништва. • Именује и проналази на карти веће административне, привредне и културне центре Србије.	• Истраживачки рад са географским картама и атласима у великим групама; попуњавање немих мапа Србије (уписивање градова, планина, река). • Симулације туристичког водича: ученици у паровима креирају планове путовања кроз Србију користећи ИКТ изворе и е-уџбеник *Новог Логоса*. • Анализа привредних делатности у локалној средини и Србији.	**Формативно:** Систематско праћење тачности оријентације на карти, правилности уноса појмова у неме мапе и спретности у излагању током тимског рада. **Бројчано сумативно:** Практични тест рада на географској карти Србије и писмена провера знања са **бројчаном оценом (1–5)**.

		самостално израђује демографске графиконе.				
ПРОШЛОСТ СРБИЈЕ И КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ	• Кључни периоди прошлости: Србија у средњем веку (Немањићи), под османском влашћу, ослобођење и савремено доба • Културно-историјски споменици (манастири, тврђаве) **26 часова**	**Основни:** Наводи име Светог Саве и цара Душана; препознаје важне старе грађевине; зна значење појма везаног за традицију и наслеђе. **Средњи:** Повезује кључне историјске догађаје са одговарајућим вековима на ленти времена; објашњава значај Првог и Другог српског устанка; разврстава споменике по периодима. **Напредни:** Критички анализира улогу историјских личности у развоју државности; самостално истражује порекло једног културног споменика према изворима.	• Грађанска компетенција • Међукултурална компетенција • Естетска компетенција • Целоживотно учење	• Препознаје и описује најважније догађаје и личности из националне историје на ленти времена. • Идентификује кључне промене у начину живота људи кроз различите историјске епохе Србије. • Препознаје, чува и промовише културно-историјско наслеђе и споменике своје земље. • Разврстава историјске изворе који сведоче о прошлости заједнице.	• Рад са историјском лентом времена: уписивање владара и догађаја из доба Немањића и устаничке Србије. • Организовање „мини-музеја“ у учионици или виртуелне посете манастирима (Студеница, Грачаница) и тврђавама помоћу 3Д дигиталних симулација на е-учионици. • Корелација са Српским језиком кроз читање народних епских песама и историјских прича.	**Формативно:** Праћење разумевања хронологије на ленти времена, пажње током анализе историјских извора и поштовања националне баштине кроз дискусију. **Бројчано сумативно:** Тест знања из области Историја и прошлост Србије са извођењем **бројчане оцене (1–5)** у складу са Правилником.
ЧОВЕК, МАТЕРИЈАЛИ И КРЕТАЊЕ ТЕЛА	• Органи у телу човека (за варење, дисање, крвоток) и очување здравља • Природни процеси и материјали: електрицитет, магнетизам, светлост, проводљивост **20 часова**	**Основни:** Именује главне унутрашње органе човека; зна правила хигијене зуба и тела; разликује проводнике од изолатора уз помоћ. **Средњи:** Објашњава функцију дисања и крвотока у телу; експериментално доказује деловање магнета и преламање светлости кроз огледе; штити се од струје.	• Одговоран однос према здрављу • Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама • Еколошка компетенција	• Именује главне органе људског тела и објашњава њихове основне улоге у организму. • Примењује здраве животне навике у циљу очувања здравља и заштите сопственог тела. • Идентификује својства материјала (проводљивост топлоте и струје, магнетизам, пропуштање	• Извођење лабораторијских и кућних огледа: прављење једноставног струјног кола са батеријом и сијалицом; испитивање деловања магнета на различите предмете. • Рад са анатомским моделима и торзом човека у циљу разумевања положаја и функције органа. • Креирање паноа и	**Формативно:** Континуирано праћење истраживачке спретности при постављању огледа, тачности извођења научних закључака и прецизности у вођењу дневника огледа. **Бројчано сумативно:** Писмена провера знања (контролни задатак) из области Анатомија човека и Физичко-хемијска својства материјала са **бројчаном оценом (1–5)**.

		Напредни: Повезује рад органа у јединствен систем тела и анализира утицај порока; самостално конструише једноставно струјно коло; изводи огледе.		светлости). • Изводи једноставне безбедне огледе пратећи упутства и бележи кораке.	предавања на тему штетности порока (дуван, алкохол) и важности физичке активности. • Корелација са Дигиталним светом и Ликовном културом.	

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРИРОДУ И ДРУШТВО (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Степен остварености циљева и знања	• Иницијално тестирање предзнања на почетку године. • Усмено испитивање кроз вођене истраживачке разговоре. • Писмени тестови након великих области.	**Формативно:** Праћење напретка кроз чек-листе. **Бројчано сумативно:** Писмене провере знања (контролни задаци) са **бројчаном оценом (1–5)** на основу Правилника о оцењивању.	• Континуирано на часовима. • Након завршене наставне области. • Пресек по тромесечјима.
Ангажовање ученика у настави	• Праћење активности приликом рада на немим мапама, анализе ленте времена и извођења огледа.	**Формативно (Учесталост јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута током часа. +++ : комплетан, аргументован одговор који садржи научну чињеницу или узрочно-последичну везу. – (запис датума) : ученик не зна одговор (сигнал за допунски рад).	Свакодневно бележење на часовима; месечни пресек стања.
Самосталност и истраживачки рад	• Контрола уредности радне свеске и домаћих задатака. • Праћење самосталности при вођењу дневника огледа.	**Формативно:** Ознака + за редован домаћи и доношење прибора за огледе; скала самопроцене рада од стране самог ученика.	На почетку наставног часа; континуирано.
Завршна провера постигнућа	• Коначна синтеза свих појединачних бројчаних оцена из Е-дневника, залагања, пројектних паноа и портфолија провера.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	Две провере на нивоу разредног већа (на крају првог полугодишта и на крају године).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени уџбенички комплет Ликовна култура 4 на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (аутори: **Гордана Мићић, Милутин Мићић**), ревидирано издање које садржи интерактиван, истраживачки и проблемски приступ, разноврстан и богат визуелни садржај (одабране репродукције уметничких дела, ђачких радова и фотографија из природе), као и дигитални уџбеник обогаћен мултимедијалним садржајима, интерактивним задацима, игрицама и анимацијама попут „Музеји и установе културе“. Преглед целог унапређеног штампаног и дигиталног уџбеничког комплета можете погледати на страници Ликовна култура 4 - Logos.
Циљ наставе и учења Ликовне културе јесте развијање способности ученика за визуелно опажање, ликовно изражавање и стваралаштво, овладавање основним ликовним елементима, техникама и материјалима, подстицање маште и креативности, као и изградња естетског укуса и критичког мишљења кроз активно стварање, уживање у креирању сопствених оригиналних решења и упознавање са уметничким делима и установама културе

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 4. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ВИЗУЕЛНО СПРАЗУМЕВАЊЕ, МЕДИЈИ И НАСЛЕЂЕ	• Ликовни елементи: простор, композиција (равнотежа, симетрија, асиметрија) • Напредније технике: графика (картон-штампа), папир-маше, дизајн производа • Архитектура, сценографија и визуелни медији (стрип, реклама) **72 часа**	**Основни:** Препознаје симетричну композицију у тексту и природи; безбедно користи маказе, жицу и лепак; разликује народно стваралаштво од дизајнираног предмета. **Средњи:** Користи асиметрију ради уношења динамике; израђује једноставну матрицу за картон-штампу; креира кратку причу у форми стрипа. **Напредни:** Свесно планира и израђује сложене макете (ентеријер, сценографија); критички тумачи визуелне поруке у рекламама; анализира изглед народне ношње.	• Естетска компетенција • Креативно мишљење • Комуникација • Међукултурална компетенција	• Компонује облике примењујући равнотежу, симетрију или асиметрију. • Користи нове технике изражавања попут графичког отиска (висока штампа) и обликовања папир-машеом. • Креира једноставна дизајнерска решења (амбалажа, плакат, стрип). • Обликује сценографске и архитектонске елементе у оквиру макете. • Препознаје одлике народне уметности, орнамената и ношње свог краја.	• Истраживање визуелних елемената кроз анализу уметничких дела и реклама приказаних у уџбенику *Нови Логос*. • Практичан рад на изради графичке матрице од тврдог картона и отискивање темперама у блоку. • Креативне радионице израде тродимензионалних лутака или макета позоришне сцене у оквиру тимова (корелација са Српским језиком). • Дизајнирање еколошке амбалаже од рециклираног папира.	**Формативно:** Континуирано бележење прецизности рада са материјалима, креативне истрајности у реализацији задатка и уредности чишћења радног места. **Бројчано сумативно:** Естетско-техничко вредновање завршених ликовних радова (цртежа, графика, макета) у мапи са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Реализација ликовног рада	• Анализа и естетски преглед ликовних продуката (радова) ученика у односу на задати проблем (нпр. израда матрице и отиска).	**Бројчано сумативно:** Анализа квалитета радова и унос **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник.	Након сваке велике наставне теме / завршеног блока вежби.
Однос према раду и прибору	• Посматрање редовности доношења потребног ликовног материјала (папири, глине, боје, туш) и залагања на часу.	**Формативно (Кодови):** + : има комплетан материјал и ради задатак. ++ : изузетно самосталан, оригиналан и педантан. – (датум) : нема материјал / одбија рад.	На почетку и на крају сваког планираног часа.
Креативност и лични израз	• Праћење степена маштовитости, развијања сопствених решења и одсуства шаблонског прецртавања.	**Формативно:** Унос квалитативних белешки о креативном напретку у ученички е-портфолио.	Током фазе самосталног ликовног стваралаштва на часу.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза свих појединачних бројчаних оцена из мапе, активности, уредности радног места и залагања.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** на крају оба наставна полугодишта.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени уџбенички комплет *Музичка култура 4* на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (ауторке: Драгана Михајловић Бокан, Марина Иљац), ревидирано издање које садржи интегрисане QR кодове за приступ аудио-записима високе продукције, видео-материјалима, дигиталним играма и нотним примерима за дечје свирање. Преглед целог унапређеног штампаног и дигиталног уџбеничког комплета можете погледати на страници Музичка култура 4 - Logos.

Циљ наставе и учења Музичке културе јесте развијање музичких способности ученика, овладавање почетним концепта нотне писмености, упознавање са традиционалном баштином и изградња естетског укуса кроз активно извођење (певање, свирање) и слушање музичких дела.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 4. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)**
ИЗВОЂЕЊЕ, СЛУШАЊЕ И ОСНОВЕ НОТНОГ ПИСМА	• Певање двогласних канона и сложенијих народних/уметничких песама • Четвороделни такт (4/4), цела нота, половина, четвртина, осмина • Слушање оркестарских дела	**Основни:** Пева у хору тачно пратећи мелодију; изводи једноставан ритам на дечјем инструменту; разликује звуке гудачких инструмената на основу слушања. **Средњи:** Самостално изводи канон у пару;	• Естетска компетенција • Комуникација • Лична и социјална компетенција • Међукултурална компетенција	• Пева по слуху и уз помоћ нотног записа уметничке, народне песме и једноставне каноне. • Препознаје, именује и изводи ритмичке вредности нота у	• Коришћење Орфовог инструментаријума (металофон, ксилофон, триангл) за свирање једноставних пратњи према нотним примерима из уџбеника *Нови Логос*. • Вежбање чисте интонације и певања уметничких канона	**Формативно:** Редовно праћење напретка у певању, ритмичке тачности при тактирању, пажње током слушања дела и односа према заједничком раду у хору. **Бројчано сумативно:** Усмена провера појединачног или парног певања обрађених

	домаћих и светских композитора **36 часова**	препознаје и тактира четвороделни такт; разликује нотне вредности у тексту; препознаје гласовне групе (сопран, алт, тенор, бас). **Напредни:** Солистички изводи сложенију нумеру са тачном интонацијом; чита и свира једноставан партитурни запис за Орфов инструментаријум; анализира карактер сложеног дела.		четвороделном такту. • Свира једноставне пратње на дечјим музичким инструментима пратећи запис. • Препознаје по звучној боји извођачке саставе (хор, оркестар) и класичне инструменте. • Креативно изражава доживљај слушане музике кроз покрет или ликовни рад.	помоћу аудио-матрица и QR кодова. • Слушање великих симфонијских дела за децу (нпр. Прокофјев: „Пеђа и вук“) уз визуелно препознавање инструмената оркестра. • Учење традиционалних народних песама у циљу очувања баштине.	песама и свирања задатог ритма са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Квалитет интонације и певање	• Слушање солистичког или хорског извођења песама и канона из уџбеничког комплета.	**Бројчано сумативно:** Оцењивање мелодијске тачности, ритма и дикције са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник.	Периодично, након сваке 3 урађене нумере.
Музичка писменост и ритам	• Кратке вежбе тактирања и очитавања нотних вредности на табли или у дечјим квизовима.	**Формативно:** Чек-листе са скалом процене за ритмичку прецизност и препознавање нота.	Током часова обраде и утврђивања ритма/такта.
Активност и ангажовање на часу	• Праћење учешћа у заједничком свирању на инструментима и поштовања правила заједничког оркестра.	**Формативно (Кодови јављања):** + : учествује и пева у групи. ++ : активно прати нотни запис и тачно свира инструмент. – (датум) : омета рад хора / пасиван је.	Свакодневно бележење на сваком часу (месечни пресек).
Завршна провера постигнућа	• Сумирање свих бројчаних оцена из певања/свирања, активности на часовима и општег залагања у току године.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у складу са Правилником о оцењивању у ОШ.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
(Напомена: За овај предмет се не користи уџбеник, већ се настава реализује непосредно у фискултурној сали или на отвореним спортским теренима коришћењем стручног приручника за наставнике).
Циљ наставе и учења Физичког и здравственог васпитања јесте да ученик кроз разноврсне моторичке активности унапређује своје здравље, развија физичке способности (брзину, снагу, координацију, издржљивость), усвоји вредности фер-плеја и формира трајне навике здравог начина живота.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
МОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ, ТИМСКИ СПОРТ И ЗДРАВЉЕ	• Комплекси вежби обликовања на тлу и са теретима/реквизитима • Спортска гимнастика (прескок козића, колут унапред преко препреке) • Атлетика: трчање на кратким стазама, скок у даљ (разбег), бацање лоптице • Елементи тимских игара (кошарка, одбојка, рукомет) **108 часова**	**Основни:** Изводи правилне вежбе обликовања без реквизита; трчи континуирано 3 минута; правилно додаје и хвата лопту са две руке; зна важност опреме и хигијене. **Средњи:** Савладава сложене полигоне у зацртаном времену; изводи прескок козића (разножно/згручено) уз асистенцију; води лопту у кретању десном и левом руком. **Напредни:** Примењује правилну технику трчања и скока у даљ са разбегом; показује висок степен тактичке сарадње у игри; примењује прву помоћ код мањих огреботина.	• Одговоран однос према здрављу • Сарадња и тимски рад • Лична и социјална компетенција • Решавање проблемских ситуација	• Правилно и ефикасно изводи комплетан сет вежби за јачање главних мишићних група. • Савладава технике атлетских дисциплина (брзо трчање, скокови, бацање лоптице у даљину). • Изводи гимнастичке елементе и сигуран прескок ниских справа. • Примењује основна техничка правила и елементе тимских спортских	• Демонстрација вежби и постављање безбедних услова (струњаче) приликом реализације гимнастичких и акробатских елемената. • Организовање штафетних игара и такмичарских полигона који захтевају комбинацију брзине, снаге и координације покрета. • Проучавање елемената вођења, додавања и шутирања лопте у кошарци/одбојци кроз ситуационе игре. • Предавања и разговори о хигијени, штетности дугог седења и правилној исхрани деце.	**Формативно:** Редовно праћење дисциплине, залагања при вежбању, напретка у спортској форми и обавезног ношења прописане спортске опреме (бела мајица, патике). **Бројчано сумативно:** Практична провера моторичких вештина (брзина трчања, техника гимнастичког скока, бацање реквизита) са **бројчаном оценом (1–5)**.

				игара. • Демонстрира фер-плеј понашање и контролише емоције у игри. • Доследно спроводи хигијенске мере и користи адекватну спортску опрему.		

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Моторичке и спортске вештине	• Практично тестирање технике извођења елемената атлетике, гимнастике или руковања лоптом на терену.	**Бројчано сумативно:** Оцењивање технике, брзине и прецизности покрета са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник према критеријумима напретка.	На крају сваког завршеног наставног блока (гимнастика, атлетика, игре).
Спортска опрема и залагање	• Визуелна провера беле мајице, тренерке/шортса и чистих патика на самом почетку сваког часа у врсти.	**Формативно (Кодови):** + : има комплетну спортску опрему и активно вежба. ++ : показује изузетан труд и помаже око спремања спортских справа. – (датум) : нема спортску опрему / неоправдано пасиван.	На почетку сваког планираног часа физичког васпитања.
Фер-плеј и тимска сарадња	• Посматрање дечјих реакција током колективних спортских игара, поштовања судије и односа према побеђеном/победнику.	**Формативно:** Чек-листе за праћење фер-плеј понашања, подршке тиму и одсуства вршњачке агресије.	Током сваке такмичарске, штафетне или елементарне игре на часу.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног индивидуалног напретка, активног труда, редовности опреме и свих појединачних бројчаних оцена.	**Сумативно:** Формирање коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају оба класификациона периода.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени штампани и е-уџбеник Дигитални свет 4 на званичном сајту издавачке куће Нови Логос (аутор: Јован Јовановић), ревидирано издање усклађено са актуелном реформом. Настава се изводи у ИКТ кабинету или уз таблете, уз редовно коришћење интерактивних симулација на платформи е-учионица.
Циљ наставе и учења Дигиталног света јесте заокруживање дигиталне компетенције на крају првог циклуса ОШ, оспособљавање ученика за сигурно креирање мултимедијалних садржаја, напредну заштиту приватности и здравља, као и развој сложенијег алгоритамског мишљења кроз визуелно програмирање са понављањем и условним корацима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са бројчаним оцењивањем)
МУЛТИМЕДИЈАЛНА ПИСМЕНОСТ И БЕЗБЕДНОСТ	• Креирање једноставних презентација (текст, слика, звук) • Напредније чување података у облаку (cloud) • Критичка селекција информација на мрежи • Заштита од зависности и дигиталног насиља **20 часова**	**Основни:** Отвара и покреће презентацију; уноси текст по моделу; препознаје лажне вести у очигледним примерима; зна последице претераног играња игрица. **Средњи:** Самостално убацује слику и звучни запис у слајд; правилно користи интернет претраживаче; штити своје дигиталне уређаје антивирусом. **Напредни:** Креира комплетну тематску презентацију са прелазима; чува радове на мрежном диску; успешно аргументује појмове	• Дигитална компетенција • Рад са подацима и информацијама • Комуникација • Решавање проблема	• Креира, уређује и извози једноставну мултимедијалну презентацију. • Проналази, упоређује и вреднује информације пронађене на интернету. • Примењује ергономске мере и саморегулацију времена испред екрана. • Штити свој дигитални идентитет, лозинке и уређаје од вируса. • Поштује основна ауторска права при преузимању слика и текстова.	• Практичан рад на рачунарима: израда мини-презентације из Природе и друштва о градовима Србије према смерницама из уџбеника *Нови Логос*. • Интерактивне радионице о лажним вестима и дезинформацијама на интернету уз симулације на платформи е-учионица. • Анализа видео-клипова о превенцији зависности од видео-игара. • Вежбе правилног седења и вежбе за очи током рада.	**Формативно:** Континуирано праћење спретности у руковању софтвером за презентације, безбедног понашања на мрежи и поштовања ауторских права при раду. **Бројчано сумативно:** Практична провера (самостално креирана мултимедијална презентација од 3 слајда на задату тему) са **бројчаном оценом (1–5)**.

		ауторских права.				
АЛГОРИТМИ И ВИЗУЕЛНО ПРОГРАМИРАЊЕ	• Сложене петље и понављања • Увођење услова у алгоритам (АКО–ОНДА) • Самостални пројекти у визуелном окружењу **16 часова**	**Основни:** Препознаје команду за понављање; извршава блок-код корак по корак; уочава циљ програма на основу сликовног приказа. **Средњи:** Користи блок за понављање (петљу) за скраћивање кода; успешно убацује једноставан услов (АКО је препрека, скрени десно). **Напредни:** Самостално креира мини-игру или анимацију комбиновањем петљи и гранања; успешно отклања логичке грешке у сопственом коду.	• Логичко-аналитичко мишљење • Решавање проблема • Компетенција за целоживотно учење • Сарадња	• Рашчлањује комплексне задатке на низ алгоритамских корака. • Креира кратке програме у визуелном окружењу користећи блокове. • Примењује наредбе понављања и гранања (услове) у оквиру кода. • Тестира свој програм, проналази логичке грешке и успешно их исправља.	• Програмирање кретања ликова кроз визуелне блок-задатке у оквиру напреднијих лекција уџбеника. • Учење кроз заједничке пројекте: израда једноставне дигиталне честитке или анимације у пару. • Вежбе типа „Пронађи грешку“ (debugging) где наставник даје готов код који не ради како треба, а ученици га исправљају. • Корелација са текстуалним логичким задацима из Математике.	**Формативно:** Бележење логичког закључивања, упорности у раду на проблему, брзине проналажења грешака и кооперативности са паром из клупе. **Бројчано сумативно:** Дигитални/писмени тест логичко-алгоритамских вештина (састављање кода или уочавање грешке у петљама) са **бројчаном оценом (1–5)**.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДИГИТАЛНИ СВЕТ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Овладаност практичним исходима	• Преглед и евалуација готових дигиталних производа (презентације, цртежи, функционални блок-програми).	**Бројчано сумативно:** Тестови и практични радови на рачунару са уносом **бројчане оцене (1–5)** у Е-дневник на основу Правилника.	Након завршетка великих наставних области.
Ангажовање ученика на часу	• Праћење учешћа у разговорима о безбедности у облаку, заштити здравља и ауторским правима.	**Формативно (Кодови јављања):** + : једно јављање. ++ : активност више пута током часа у раду на рачунару. +++ : самостално решен сложен проблем у програму са петљама.	Свакодневно бележење на часовима; пресек на крају месеца.
Самосталност и домаћи задаци	• Контрола уредности радне свеске и самосталности при решавању задатака на платформи е-учионица.	**Формативно:** Ознака + за успешно покренут и завршен задатак; упис датума (–) уколико ученик крши правила кабинета или користи интернет ненаменски.	На почетку и током сваког планираног часа.
Завршна сумативна оцена	• Сумирање свих појединачних бројчаних оцена, практичног напретка у програмирању и општег залагања.	**Сумативно:** Извођење коначне **закључне бројчане оцене (1–5)** у Е-дневнику на крају класификационих периода.	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени образовни комплет *Грађанско васпитање 4 – Радна свеска за четврти разред основне школе* на званичном сајту издавачке куће БИГЗ школство (ауторке: Мирјана Трифуновић Паул, Гордана Гајин Цветкоски), усклађено ревидирано издање. Садржај је конципиран кроз радионице и акционе пројекте који подстичу грађански активизам, критичко размишљање о медијима и унапређење локалне средине.
Циљ учења Грађанског васпитања у четвртом разреду јесте оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе и локалне заједнице кроз разумевање демократских вредности, заштиту права, критичко промишљање о медијским порукама и спровођење заједничких хуманитарно-еколошких акција.
*(Напомена: Према званичном Правилнику о оцењивању, изборни програми попут Грађанског васпитања оцењују се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“. Бројчане оцене се не примењују у Е-дневнику).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
ДЕМОКРАТСКЕ ВРЕДНОСТИ, МЕДИЈИ И ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	• Појам демократије, избори и доношење одлука већином • Критичка анализа медија, реклама и дигиталних порука за децу • Тимски пројекти побољшања услова живота у локалној заједници **36 часова**	**Основни:** Познаје појам гласања и већине; препознаје основну сврху рекламе; активно учествује у акцијама које предлаже наставник. **Средњи:** Објашњава предности мирног и заједничког доношења одлука у групи; уочава скривене поруке и претеривања у дечјим рекламама; преузима одговорност за свој део задатка у тиму. **Напредни:** Самостално покреће пројекат унапређења учионице или дворишта; аргументовано анализира утицај медија на дечје жеље; успешно посредује у конфликтима.	• Грађанска компетенција • Комуникација • Сарадња и рад у тиму • Решавање проблема • Рад са подацима	• Примењује демократска правила доношења одлука у одељењу кроз дискусију и гласање. • Критички анализира дечје медијске садржаје и препознаје утицај реклама. • Креира и реализује мали тимски пројекат од користи за школу или заједницу. • Изражава своје ставове аргументовано и показује високо поштовање према различитим мишљењима саговорника. • Поштује принципе еколошке етике у свакодневном	• Извођење интерактивних дечјих радионица из БИГЗ-ове радне свеске заснованих на симулацијама избора и гласања у учионици. • Анализа реалних реклама из медија: деконструкција слике, музике и текста који подстичу на куповину. • Реализација пројекта „Грађанска акција“: планирање и спровођење уређења кутка за игру или зелене површине кроз тимски рад. • Корелација са Српским језиком (извештавање, расправа) и Природом и друштвом.	**Формативно:** Континуирано праћење демократског понашања при сукобу мишљења, спремности за тимски компромис и уредности уноса у БИГЗ-ову радну свеску. **Сумативно (Описно):** Квалитативна евалуација финалних групних производа рада (акционих планова, постер-презентација пројеката) на крају тематских циклуса.

				животу.		

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Однос према правилима заједнице и активизам	• Посматрање дечјих реакција, солидарности према вршњацима у школи и понашања током акција.	**Формативно:** Протоколи посматрања социјалног и грађанског понашања и инклузивности.	Континуирано током целе године.
Ангажовање у заједничким радионицама	• Праћење активности, квалитета дискусије у кругу и залагања у току групног рада на пројектима.	**Формативно (Кодови партиципације):** + : учествује у раду и попуњава свеску. ++ : предлаже конструктивне идеје за пројекат. +++ : предводи акције помоћи одељењу или школи.	На сваком одржаном часу грађанског васпитања.
Продукти рада у радној свесци БИГЗ-а	• Преглед и евалуација уредности, маштовитости и искрености при изради практичних задатака у свесци.	**Формативно:** Ознака + за редовну израду радионица; скала самопроцене рада од стране ученика.	Након завршене велике тематске области.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног ангажовања, развоја социјалних вештина, редовности и ученичког Портфолија рада.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Унос финалне описне оцене у Е-дневник (*„истиче се“, „добар“* или *„задовољава“*).	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА (ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС)

Програм учења за четврти разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Званични штампани уџбеник *Православни катихизис за четврти разред основне школе* у издању Завода за уџбенике – Београд (аутор: др Игнатије Мидић, епископ браничевски). Као допунско средство користе се одобрени *Радни листови за верску наставу за 4. разред основне школе* у издању Српске православне епархије жичке. Садржаји су усмерени на дубље разумевање Цркве као заједнице која кроз Христа превазилази границе смрти, са освртом на јеванђељску историју.
Циљ наставе Верске наставе јесте да пружи целовит православни поглед на свет, утемељен на љубави према Богу и ближњима, да развија доживљај Литургије као истинског живота и да негује верски, национални и културни идентитет уз поштовање других заједница.
*(Напомена: Према званичном Закону и Правилнику о оцењивању, изборни програм Верска настава оцењује се искључиво **описно** – „истиче се“, „добар“ или „задовољава“. Бројчане оцене се не примењују у Е-дневнику).*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ВЕРСКА НАСТАВА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно са описним оцењивањем)
ХРИСТОС ПРЕВАЗИЛАЗИ СМРТ И ЛИТУРГИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА	• Васкрсење Христово као победа над смрћу • Црква као икона будућег	**Основни:** Зна да је Васкрсење кључни хришћански празник; препричава једноставне јеванђељске догађаје; препознаје појам Крсне	• Грађанска компетенција • Естетска компетенција (хришћанска уметност)	• Објашњава значај Христовог Васкрсења за хришћанско схватање живота и победе над смрћу.	• Настава заснована на дијалогу, причању и тумачењу јеванђељских догађаја из званичног уџбеника Епископа	**Формативно:** Континуирано праћење искрености у разговорима, пажње током предавања, спремности за помоћ слабијим вршњацима на часу кроз листе посматрања.

	Царства Божјег • Свето Причешће као вечни заједнички оброк • Светитељи и народни обичаји (Крсна слава) **36 часова**	славе; правилно се понаша у храму. **Средњи:** Разуме повезаност Светог Причешћа са заједницом у Цркви; објашњава зашто су светитељи примери за углед; поштује обичаје Славе. **Напредни:** Дубоко разуме разлику између пролазног и вечног живота у хришћанству; повезује хришћанске врлине (жртву, љубав) са свакодневним односима према људима и природи.	• Комуникација • Лична и социјална компетенција	• Препознаје улогу Светог Причешћа у изградњи Литургијске заједнице. • Описује смисао прослављања Крсне славе, Светитеља и црквених празника. • Примењује принципе милосрђа, праштања и љубави у односима са ближњима. • Исказује поштовање према верским уверењима и традицији других људи.	Игнатија. • Визуелна анализа икона Васкрсења и Светитеља ради разумевања њихове симболике кроз материјале у свесци. • Практична израда „Одељењског светосавског и славског кутка“ и учење о припреми славског колача и жита. • Корелација са Природом и друштвом (прошлост, традиција и културно наслеђе Србије).	**Сумативно (Описно):** Периодична процена залагања, Портфолија самосталних цртежа и уредности попуњавања Епархијских радних листова за 4. разред.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ (IV РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Сумативно описно)	Време реализације / Учесталост
Развој етичких врлина и међусобни однос	• Посматрање практичног понашања ученика према вршњацима, праштања и спремности на солидарност.	**Формативно:** Протокол праћења етичког, социјалног и емпатичног напретка у учионици током настави.	Континуирано и систематски током целе године.
Активност на часовима веронауке	• Праћење учешћа у дијалошким говорним вежбама, одговора на питања о Васкрсењу и заједници Цркве.	**Формативно (Кодови):** + : присутан и учествује у разговору. ++ : износи дубока и маштовита размишљања о љубави/вери. – (датум) : пасиван је или омета наставу.	На сваком планираном часу (месечни пресек).
Креативни радови и радни листови	• Анализа уредности свезака и квалитета израде практичних задатака у Радним листовима Епархије жичке.	**Формативно:** Ознака + за редовну израду радионица и цртежа са хришћанском тематиком.	Након завршених већих тематских целина.
Завршна сумативна оцена	• Синтеза целокупног залагања ученика, његових ставова, односа према раду и остварености исхода заједнице.	**Сумативно (Описно оцењивање):** Унос финалне описне оцене у Е-дневник (*„истиче се“*, *„добар“* или *„задовољава“*).	На крају првог и другог полугодишта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА IV РАЗРЕД – ДОПУНСКА И ДОДАТНА НАСТАВА И ЧОС

Програмски садржаји, циљеви и планови евалуације за ваннаставне облике рада у четвртом разреду донети су у складу са Законом о основном образовању и васпитању Републике Србије. Ови облици наставе немају посебне уџбенике, већ се ослањају на диференциране материјале из одобрених комплета Нови Логос и БИГЗ школство, напредне збирке, као и на стручне приручнике за развој емоционалне интелигенције и вођење одељењске заједнице.
(Напомена: Према актуелним законским прописима, допунска настава, додатна настава и Час одељењског старешине ***се не оцењују бројчано нити описно*** *у главној рубрици Е-дневника. Напредак ученика се прати и евидентира искључиво формативно ради вредновања индивидуалних планова подршке и развоја).*

1. ДОПУНСКА НАСТАВА (Српски језик и Математика)

- **Годишњи фонд:** 36 часова (1 час недељно, организује се за ученике који у четвртом разреду показују потешкоће и кашњење у остваривању исхода на основном нивоу постигнућа).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми подршке и индикатори напретка	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи подршке	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
ОТКЛАЊАЊЕ ПРАЗНИНА НА КРАЈУ ЦИКЛУСА	• **Српски језик:** Аутоматизација читања сложенијих текстова, одређивање службе речи (субјекат, предикат, објекат), правопис. • **Математика:** Писмено множење и дељење вишецифрених бројева двоцифреним бројем, решавање једначина са две операције. **36 часова**	**Критеријум за упућивање:** Ученик има учестале белешке – са датумом у педагошкој свесци, пасиван је и не може самостално да савлада писмени алгоритам дељења. **Индикатор изласка:** Самостално решава базичне задатке на основном нивоу.	• Компетенција за целоживотно учење • Решавање проблема • Комуникација	• Чита течно научнопопуларни и књижевни текст са разумевањем. • Издваја реченичне чланове (субјекат, предикат, објекат, атрибут). • Писмено множи и дели вишецифрене бројеве двоцифреним бројем. • Тачно одређује површину правоугаоника и квадрата према датим димензијама.	• Рад у малим хомогеним групама уз потпуно прилагођавање темпа могућностима деце. • Коришћење визуелних шаблона, табела месних вредности и рачунских шема потписивања цифара. • Постепено повећавање тежине захтева без притиска времена. • Систематско јачање дечјег самопоуздања кроз похвале за мали напредак.	**Формативно праћење:** Свакодневно вођење белешки о степену самосталности при раду на наставним листићима. **Алати:** Чек-листе савладаности кризних исхода и квантитативна анализа Портфолија пре и после допунског рада.

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Српски језик и Математика)

- **Годишњи фонд:** 36 часова (1 час недељно, намењен ученицима са израженим логичким, математичким и језичким способностима, као и високом унутрашњом мотивацијом).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми селекције и индикатори напретка	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи напредног нивоа	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
НАПРЕДНО МИШЉЕЊЕ И ПРИПРЕМА ЗА ПРЕЛАЗАК У V	• **Српски језик:** Анализа градације и хиперболе, стилски богата расправа,	**Критеријум за упућивање:** Ученик континуирано остварује напредни ниво у редовној	• Решавање проблема • Логичко-аналитичко	• Саставља логички и стилски кохерентну писану расправу уз јасне аргументе.	• Примена проблемског, хеуристичког и пројектног метода рада. • Коришћење	**Формативно праћење:** Бележење брзине проналажења алтернативних решења,

РАЗРЕД	језичка креативност. • **Математика:** Нестандардни комбинаторни задаци, површине сложених фигура и тела (коцка, квадар), логика. **36 часова**	настави, има ознаке +++ и лако трансформише знање. **Индикатор успеха:** Самостално и успешно решава сложене такмичарске проблеме.	мишљење • Креативно мишљење • Рад са подацима	• Врши комплетну синтаксичку анализу сложене реченице. • Решава нестандардне математичке задатке са више рачунских операција. • Израчунава површину сложених геометријских тела рашчлањивањем на мање целине.	нестандардних логичких задатака са математичких такмичења за 4. разред ("Мислиша", "Кенгур без граница"). • Употреба напредних е-модула и програмирања на платформи е-учионица. • Подстицање вршњачког менторства и тимског решавања енигматских задатака.	креативне флексибилности и оригиналности приступа проблему. **Алати:** Анализа решења напредних проблемских упитника и презентација ученичких пројеката пред групом.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА IV РАЗРЕД – ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (ЧОС)

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди и показатељи развоја (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 4. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно праћење и евалуација климе)**
I КВАРТАЛ: ДЕМОКРАТСКА ЗАЈЕДНИЦА И ДЕЧЈА ПРАВА	• **Тема 1:** Конституисање одељењске заједнице; анализа обавеза на крају циклуса ОШ. • **Тема 2:** Избор руководства одељења (демократске процедуре, правила тајног гласања, улога и одговорност председника). • **Тема 3:** Израда „Одељењског кодекса“ (заједничко доношење правила понашања у учионици и на одморима). • **Тема 4:** Инклузија и подршка – прихватање нових и пасивних ученика у заједницу. • **Тема 5:** Дечја недеља и Конвенција УН о правима детета; право на образовање, заштиту и	**Основни:** Познаје и наводи основна правила Одељењског кодекса; зна име председника заједнице; разуме појам дечјих права. **Средњи:** Повезује своја права са одговорностима према колективу; активно учествује у демократском гласању. **Напредни:** Самостално предлаже начине за укључивање изолованих ученика у заједничке игре на одмору; аргументује вредност заједничких правила.	• Грађанска компетенција • Комуникација • Лична и социјална компетенција • Сарадња и рад у тиму	• Активно учествује у демократском избору одељењских представника. • Доследно примењује заједнички донета правила понашања у школи. • Разликује сопствена права од тренутних жеља и повезује их са дужностима. • Показује емпатију, солидарност и прихватање према свим вршњацима.	• **Радионица „Наш одељењски устав“**: Ученици у малим тимовима исписују предлоге правила, па кроз заједничку дебату усвајају коначни плакат. • **Игра улога „Слагалица права“**: Коришћење картица из БИГЗ-ове литературе са исписаним правима и обавезама и њихово правилно упаривање. • **Говорни кругови**: Извођење вежбе „Ове недеље ми се допало када је неко у одељењу...“	**Формативно праћење:** Бележење усклађености дечјег понашања са Одељењским кодексом током наставе и одмора. **Алати за евалуацију:** Протокол посматрања социјалне интеграције ученика и табела праћења поштовања правила на нивоу целог одељења.

	игру. • **Тема 6:** Границе мојих права – када моје право угрожава право мог друга из клупе. • **Тема 7:** Потребе наспрам жеља – развој скромности и анализа материјалних вредности. • **Тема 8:** Однос према школској имовини (чување књига, ИКТ кабинета и фискултурне сале). • **Тема 9:** Квартална анализа успеха, залагања и изостанака одељења. **9 часова**					
II КВАРТАЛ: МЕДИЈИ, ДИГИТАЛНА БЕЗБЕДНОСТ И ПРЕВЕНЦИЈА НАСИЉА	• **Тема 10:** Утицај дигиталних медија на свакодневни живот и дечју перцепцију стварности. • **Тема 11:** Деконструкција реклама за децу – препознавање трикова којима нас убеђују да купимо производе. • **Тема 12:** Како препознати дезинформације и лажне вести (Fake News) на интернету. • **Тема 13:** Препознавање облика вршњачког насиља (физичко, вербално, социјално искључивање). • **Тема 14:** Дигитално насиље (*Cyberbullying*) у заједничким Вибер/Ватсап групама и видео-играма. • **Тема 15:** Култура	**Основни:** Разликује другарску шалу од намерног задиркивања и насиља; зна да лозинку не сме да каже никоме; именује особу којој пријављује сукоб. **Средњи:** Препознаје скривено социјално насиље (оговарање, изопштавање); примењује правила нетокеције у порукама. **Напредни:** Критички анализира утицај реклама и насилних медијских садржаја на сопствени избор; покреће акцију против насиља.	• Дигитална компетенција • Решавање проблема • Рад са подацима и информацијама • Одговорно учешће у друштву	• Препознаје различите облике вршњачког и дигиталног насиља у окружењу. • Спроводи правила безбедног понашања на интернету и активно штити приватност. • Благовремено и правилно реагује у опасним ситуацијама и пријављује насиље. • Користи ненасилне моделе за конструктивно решавање вршњачких сукоба.	• **Симулација животних случајева**: Наставник чита анонимне примере вршњачких конфликата из праксе, а деца анализирају улоге жртве, насилника и посматрача. • **Е-безбедност квиз**: Коришћење интерактивних квизова о безбедности на мрежи са платформе е-учионица. • **Кутија поверења**: Постављање анонимних питања и уочених проблема.	**Формативно праћење:** Континуирано евидентирање појаве вршњачких сукоба и начина на који деца покушавају да их реше (пријава или компромис). **Алати за евалуацију:** Социометријско тестирање климе у одељењу и кратки анонимни упитници о безбедности у школи.

	дигиталне комуникације и правила „дигиталног бонтона“ (нетокеција). • **Тема 16:** Заштита приватности на мрежи: зашто не делимо личне лозинке, податке и слике са странцима. • **Тема 17:** Коме да се обратим – протокол и процедуре пријављивања насиља у школи (Тим за заштиту). • **Тема 18:** Полугодишња анализа успеха, владања и изостанака; планирање безбедног зимског распуста. **9 часова**					
III КВАРТАЛ: ТОЛЕРАНЦИЈА, ХУМАНОСТ, ЗДРАВЉЕ И ЕКОЛОГИЈА	• **Тема 19:** Борба против стереотипа и предрасуда (разлике у пореклу, изгледу или материјалном статусу). • **Тема 20:** Школска слава Свети Сава као симбол заједништва, духовности, међусобног помагања и традиције. • **Тема 21:** Радионица „У туђим ципелама“ – развој емпатије и односа према деци са сметњама у развоју. • **Тема 22:** Хуманост на делу – планирање и спровођење одељењске акције солидарности (сакупљање помоћи). • **Тема 23:** Правилна исхрана и физичка активност као фактори очувања здравља и спречавања болести. • **Тема 24:** Ментална	**Основни:** Уважава разлике у изгледу или пореклу вршњака; разврстава уобичајени отпад у корпе; редовно пере руке и проветрава простор. **Средњи:** Препознаје честе стереотипе у окружењу; штедљиво троши папир и ресурсе; зна штетност брзе хране. **Напредни:** Предлаже креативна решења за хуманитарне акције у школи; самостално израђује и промовише еколошке подсетнике за одељење.	• Еколошка компетенција • Одговоран однос према здрављу • Сарадња и тимски рад • Лична компетенција	• Исказује толеранцију, емпатију и поштовање према свим различитостима вршњака. • Примењује принципе еколошке етике, рециклаже и штедње ресурса у школи. • Активно учествује у хуманитарним акцијама солидарности и прослави традиције. • Спроводи здраве хигијенске и прехрамбене навике у свакодневном животу.	• **Радионица емпатије „У туђим ципелама“**: Преузето из БИГЗ-овог програма Грађанског васпитања, вежбе за разумевање изазова деце из маргинализованих група. • **Пројекат „Зелено дежурство“**: Деца у паровима преузимају бригу о чистоћи учионице, пази на гашење светала и штедњу папира. • **Креирање мапе здравог оброка**: Анализа штетности шећера.	**Формативно праћење:** Праћење еколошке одговорности ученика кроз количину генерисаног отпада и редовност одржавања чистоће својих клупа. **Алати за евалуацију:** Чек-листа остварености еколошких дежурстава и самопроцена хуманих поступака од стране самих ученика.

	хигијена – како контролисати бес, трему због оцена и развити стрпљење према другима. • **Тема 25:** Еколошка одговорност – како одељење може ефикасно да штеди струју, воду и папир у школи. • **Тема 26:** Електронски отпад (Е-отпад) – значај правилне рециклаже старих телефона, батерија и ИКТ делова. • **Тема 27:** Троквартална анализа постигнућа ученика у учењу и дисциплини. **9 часова**					

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ОДЕЛЕЊСКЕ КЛИМЕ И НАПРЕТКА ЗА IV РАЗРЕД – ЧОС

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно праћење заједнице)	Време реализације / Учесталост
Инклузивност и повезаност у групи	• Спровођење завршних социометријских истраживања ради анализе односа, симпатија и уочавања изолованих појединаца на крају првог циклуса ОШ.	**Формативно:** Социограм одељења (упоредна анализа повезаности деце у односу на почетак школске године).	Два пута годишње: новембар (иницијално стање) и мај (финални пресек).
Учесталост сукоба и превенција насиља	• Редовно вођење евиденције и праћење анонимних пријава инцидената у Кутији поверења или одељењском дневнику сукоба.	**Формативно:** Одељењска чек-листа за праћење фреквенције и типова вршњачког притиска (вербални, физички, дигитални).	Месечни пресек стања у непосредној сарадњи са педагошко-психолошком службом.
Активност и допринос појединца	• Праћење конструктивности, толеранције у дебати и залагања сваког појединца током рада у говорном кругу на ЧОС-у.	**Формативно (Кодови партиципације у педагошкој свесци):** + : присутан и пажљиво прати рад савезнице. ++ : износи аргументован сопствени предлог правилника или теме. +++ : успешно предводи акцију солидарности или помаже у решавању конфликта.	Свакодневно, на сваком ЧОС-у (унос белешки у прописану евиденцију).
Коначни извештај о клими и успеху	• Синтеза целокупног залагања одељења, реализације Васпитног плана заједнице, оцена, изостанака и владања за Наставничко веће.	**Сумативно (Текстуални опис):** Формулисање крајње свеобухватне описне процене о успеху генерације и нивоу спремности за прелазак у предметну наставу.	На крају првог полугодишта и на крају наставне године у Е-дневнику.

IV КВАРТАЛ: ТЕХНИКЕ УЧЕЊА И ПРИПРЕМА ЗА ПРЕДМЕТНУ НАСТАВУ

1. ФУНКЦИЈА И СТАТУС ТЕМЕ

Тема „Технике учења и припрема за предметну наставу" представља стратешки најважнији део образовно-васпитног рада на крају четвртог разреда. Њена основна функција је ублажавање прелазног периода и припрема ученика за прелазак са разредне на предметну наставу (из првог у други циклус основног образовања). Овај програм у први план истиче развијање **функционалне писмености, аутономије ученика и емоционалне стабилности**, како би се спречио потенцијални пад школског успеха у петом разреду.

2. ПЕДАГОШКО-МЕТОДОЛОШКА ПОЛАЗИШТА

У складу са ревидираним Правилником о плану наставе и учења за први циклус ОШ, процес припреме ученика за предметну наставу темељи се на три дидактичка стуба:

- **Метакогниција (Учити како се учи)**: Избегава се пасивно ишчитавање текста. Ученици се оспособљавају да самостално бирају, испробавају и примењују различите методе савладавања обимнијег градива.
- **Управљање временом и простором**: Развијање практичних вештина планирања (израда дневних и недељних распореда) и организације радног места, што су кључни предуслови за суочавање са већим бројем предмета и наставника.
- **Психолошка припрема и превазилажење страха**: Континуирано демистификовање петог разреда кроз отворени разговор о променама, упознавање са новим наставним захтевима и јачање отпорности на стрес и трему.

- **Тема:** Како успешно учити – препознавање сопственог стила учења (визуелни, слушни, моторни).
- **Тема:** Организација времена – израда недељног планера за учење, ваннаставне активности и одмор.
- **Тема:** Технике ефикасног памћења – како израда Мапа ума олакшава савладавање обимног градива.
- **Тема:** Прелазак у пети разред – анализирање дечјих страхова, треме и очекивања од предметне наставе.
- **Тема:** Упознавање са новим школским системом: више наставника, различити кабинети, нови начин оцењивања.
- **Тема:** Вршњачка пано-радионица: разговор са ученицима 5. разреда, дељење искустава и практичних савета.
- **Тема :** Мој Портфолио – бирање сопственог најбољег рада у првом циклусу образовања уз кратко образложење.
- **Тема:** Сигурно и безбедно лето – правила понашања на купалиштима, заштита од сунца и опрез у саобраћају.
- **Тема:** Завршна евалуација године, сумирање школског успеха, подела књижица и свечани испраћај генерације.

ПРИНЦИПИ ПРАЋЕЊА И ЕВАЛУАЦИЈЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

- **Формативни акценат**: Напредак се прати искључиво кроз анализу ученичких продуката (процена квалитета израђених мапа ума, планера времена или теза).
- **Лични портфолио за пети разред**: Сваки ученик креира свој „Водич за лакше учење" (фасциклу) у којој чува примере својих најбољих белешки, листу правописних правила и сопствену стратегију учења која му даје најбоље резултате.
- **Саморефлексија**: Кроз излазне картице на крају радионица, ученици сами процењују која им је техника била најлакша, а која захтева додатни труд.

МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ТЕХНИКЕ УЧЕЊА И ПРИПРЕМА ЗА ПРЕДМЕТНУ НАСТАВУ (4. РАЗРЕД)

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Критеријуми праћења климе у одељењу	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 4. разреда (Ученик ће бити у стању да:)	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци)	Начин провере остварености исхода (формативно праћење)
1. Како наше тело и мозак уче	• Мој стил учења (да ли боље памтим када гледам, слушам или радим). • Пажња и окружење за учење (склањање телефона, уређење радног стола). **Фонд: 2 часа**	• Поштовање тишине и концентрација током вежби пажње. • Спремност ученика да анализирају сопствене лоше навике при учењу.	• Компетенција за целоживотно учење. • Лична компетенција.	• Препознаје свој доминантни стил учења и опише га. • Организује свој радни простор тако да уклони изворе ометања пажње.	• **Упитник стилова учења**: Кратак сликовни тест за децу (визуелни, аудитивни, кинестетички стил). • **Игра „Пронађи уљеза“**: Анализа слике претрпаног и неуредног радног стола.	• Анализа попуњених упитника о стиловима учења. • Излазне картице: „Једна ствар коју ћу данас склонити са свог радног стола“.
2. Технике рада на тексту и бележење	• Магија подвлачења и мапе ума (како од дуге лекције направити цртеж). •Конелов систем и вођење теза (како записати оно што наставник говори). **Фонд: 2 часа**	• Спремност за сарадњу у групи при издвајању кључних појмова. • Одсуство страха од грешке при прављењу резимеа.	• Сарадња. • Решавање проблема. • Комуникација.	• Самостално издваја кључне речи из наставног текста. • Направља једноставну мапу ума или план лекције у виду теза.	• **Моделовање уживо**: Наставник на тексту из Природе и друштва показује како подвлачи маркерима. • **Групни рад**: Свака група добија пасус и заједно црта једну „грану“ мапе ума на хамеру.	• Процена квалитета и преглед израђених мапа ума. • Праћење ученичке самосталности у издвајању кључних теза током групног рада.
3. Организација времена и симулација 5. разреда	• Мој недељни планер (како да ускладим школу, тренинг и игрице). • Дан у петом разреду (симулација промене учионица и различитих наставника). **Фонд: 2 часа**	• Ниво мотивације за планирање обавеза. • Смањење анксиозности и страха од петог разреда кроз отворен разговор.	• Предузимљивост. • Одговорно учешће у демократском друштву. • Брига о здрављу.	• Израђује реалистичан недељни план за учење и одмор. • Вербализује своја очекивања и страхове у вези са предметном наставом.	• **Радионица креативности**: Израда и бојење личног недељног планера са сатницама. • **Игра улога**: Симулација брзог паковања ранца за следећи предмет на звук звона; лажни „интервју“ са предметним наставником.	• Преглед и анализа ученичких планера активности. • Разговор након симулације: шта је било најтеже, а шта најзабавније.

Савет за реализацију у оквиру одељењског колектива:

На крају овог циклуса, сви наставни листићи, мапе ума и недељни планери убацују се у посебну фасциклу под називом **„Мој тобоган за 5. разред“**. Овај ручни водич ученици носе са собом на летњи распуст као подсетник, чиме се заокружује њихова психолошка и техничка припрема за нови циклус школовања.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА V РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ПЕТОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма петог разреда за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за V разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика у периоду транзиције из разредне у предметну наставу на почетку другог циклуса;
2. обезбеђивање подстицајног, сигурног и социјално интерактивног окружења које омогућава лакшу адаптацију на нове школске захтеве и подстиче ненасилно понашање;
3. континуирано развијање кључних, општих међупредметних и специфичних предметних компетенција неопходних за живот у савременом друштву и наставак учења;
4. јачање свести о личном, националном и културном идентитету кроз изучавање језика, историје, географије и уметности, уз неговање вредности демократског и толерантног друштва;
5. подстицање вишег нивоа самосталности у учењу, развој критичког и научног мишљења, логичког закључивања, истраживачког духа и одговорности према раду.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења прате се и евидентирају кроз месечне оперативне планове и дневне припреме предметних наставника.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предмета за пети разред конципирана је на јединствен начин: на почетку се налази циљ наставе и учења конкретног предмета за други циклус образовања и васпитања. Након тога следи табела са дефинисаним предметним исходима за крај петог разреда, областима/темама и припадајућим садржајима. Садржаји су у функцији остваривања исхода који показују шта ће ученик бити у стању да учини, изведе, обави или примени захваљујући изграђеним функционалним знањима, ставовима и вештинама.

Оријентација на процес учења подразумева да се пажња усмерава на смислено повезивање знања и изградњу структурираних појмовних мрежа из различитих научних и уметничких дисциплина. Предметни програми намењени су наставницима као педагошко полазиште за планирање образовно-васпитне праксе. Наставник има слободу избора метода и повезивања садржаја како би их прилагодио специфичностима својих одељења.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Рад са ученицима петог разреда захтева уважавање чињенице да је ово период адаптације на нове професоре, другачије критеријуме оцењивања и већи број обавезних предмета (уводе се Географија, Историја, Биологија, Техника и технологија, Информатика). Спонтана знања која ученици имају потребно је систематизовано преводити у научне појмове.

Приликом креирања годишњих и оперативних планова рада, предметни наставници се руководе следећим принципима:

- **Интегрисани приступ**: Остваривање блиске хоризонталне повезаности између различитих предмета (нпр. повезивање Историје и Географије, или Математике и Информатике).
- **Разноврсност метода и техника**: Примена активних, искуствених и истраживачких метода које активирају ученике и помажу им да превазиђу почетни стрес од предметне наставе.
- **Индивидуализација**: Уважавање чињенице да ученици долазе из различитих одељења или средина, са различитим темпом рада и нивоом претходних постигнућа.
- **Пројектна настава и СНА**: Реализација пројеката кроз предметно повезивање и подстицање избора *Слободних наставних активности* (СНА) чиме се развија тимски рад и сигурна употреба ИКТ-а у сврху истраживања.

Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе
Праћење напредовања ученика обухвата континуирано формативно и сумативно бројчано оцењивање, које се спроводи од самог почетка петог разреда у складу са важећим Правилником. Свака наставна активност је добра прилика за процену напретка и давање увремењене, конкретне и јасне повратне информације. Наставник треба постепено да развија вештине самовредновања код ученика, како би они боље разумели предметне захтеве и развили унутрашњу мотивацију за учење.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Вулкан знање, који чине **Читанка** за пети разред основне школе (аутори: Александар Јерков, Анђелка Петровић, Катарина Колаковић), пратећи уџбеник **Граматика** (ауторке: Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов) и **Српски језик – Радна свеска** (аутори: Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов, Катарина Колаковић, Анђелка Петровић). Година издања уџбеника је 2022. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз три наставне области (Књижевност, Језик, Језичка култура), подржавајући развој читалачких компетенција, критичког мишљења и лакше усвајање граматичких појмова кроз примере из свакодневног живота.
Циљ учења предмета СРПСКИ ЈЕЗИК у 5. разреду је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења і хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и слојевите културне баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство**	**Начин провере остварености исхода**
КЊИЖЕВНОСТ: Лирика	• Народна и ауторска лирска поезија • Пејзажне, породичне и родољубиве песме • Митолошка бића у народној поезији • **Фонд: 22 часа**	• **О:** Препознаје стих, строфу и риму. • **С:** Одређује мотиве, песмечке слике и расположење. • **Н:** Уочава функцију епитета, поређења и персонификације.	• Естетска компетенција • Комуникација на матерњем језику	• Разликује народну од ауторске лирике. • Изражајно рецитује и анализира емоционални тон песме.	• Развијање доживљаја кроз звучну читанку. • Рад на тексту (Читанка Вулкан). • Мапирање мотива у свесци.	• **Формативно:** Евалуација рецитовања. • **Сумативно:** Тест из књижевности (препознавање стилских фигура).

КЊИЖЕВНОСТ: Епика	• Народне и ауторске приповетке, бајке и новеле • Епске народне песме (о Краљевићу Марку) • Домаћа лектира (нпр. Селидбе) • **Фонд: 32 часа**	• **О:** Одређује тему, време и место радње. • **С:** Карактерише ликове (спољашњи и унутрашњи портрет). • **Н:** Препознаје облике приповедања (нарација, дескрипција, дијалог).	• Одговорно учешће у демократском друштву • Компетенција за учење	• Разликује епску песму од приповетке. • Анализира поступке ликова и изводи моралне закључке.	• Истраживачки задаци пре часа. • Дискусија о мотивима и понашању јунака. • Рад у групама (панел дискусија).	• **Формативно:** Белешке из читалачког дневника. • **Сумативно:** Писмени одговори на питања о тексту.
КЊИЖЕВНОСТ: Драма	• Драмски текстови за децу • Једночинке и драмске игре • Позоришни појмови (сцена, чин, кулисе) • **Фонд: 16 часова**	• **О:** Разликује драмски текст од песме и приче. • **С:** Препознаје сукоб међу ликовима. • **Н:** Издваја дидаскалије и објашњава њихову улогу.	• Сарадња и тимски рад • Естетска компетенција	• Препознаје дијалог и монолог као основу драме. • Разликује позоришну представу од драмског текста.	• Читање по улогама на часу. • Драматизација краћих одломака у учионици. • Гледање дигиталних позоришних приказа.	• **Формативно:** Праћење ангажовања у сценском извођењу. • **Сумативно:** Квиз о драмским појмовима.
ЈЕЗИК: Глас и реч (Фонетика и Морфологија)	• Појам гласа и слога • Подела речи на промењиве и непромењиве • Именице, заменице, придеви, бројеви и глаголи • **Фонд: 45 часова**	• **О:** Препознаје основне врсте промењивих речи. • **С:** Одређује граматичке категорије (род, број, падеж). • **Н:** Правилно мења именице кроз свих 7 падежа.	• Решавање проблема • Компетенција за учење	• Разликује промењиве и непромењиве речи. • Правилно користи падежне облике у говору и писању.	• Индуктивна метода (од примера из Граматике Вулкан до правила). • Падежне вежбе кроз табеле. • Рад на дигиталним задацима.	• **Формативно:** Кратке петоминутне падежне вежбе. • **Сумативно:** Контролна вежба из морфологије.
ЈЕЗИК: Реченица и правопис (Синтакса и Правопис)	• Реченични чланови (главни и зависни) • Велико слово (вишечлана географска имена) • Интерпункција у управном говору • **Фонд: 25 часова**	• **О:** Препознаје субјекат и предикат. • **С:** Правилно пише велико слово у називима улица и градова. • **Н:** Тачно примењује знаке за управни говор у сложеним текстовима.	• Комуникација на матерњем језику • Дигитална компетенција	• Налази објекат и прилошке одредбе у реченици. • Пише текстове без правописних грешака.	• Анализа реченица из свакодневног живота. • Исправљање намерно направљених правописних грешака. • Рад у Радној свесци Вулкан.	• **Формативно:** Анализа ученичких свезака. • **Сумативно:** Диктат (управни говор и велико слово), Први писмени задатак.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА: Усмено и писмено изражавање	• Препричавање, описивање (портрет и пејзаж) • Извештавање о догађају • Богаћење речника (синоними, антоними) • **Фонд: 40 часова**	• **О:** Препричава краћи текст према плану. • **С:** Саставља писмени састав са уводним, развојним и закључним делом. • **Н:** Пише сликовит опис служећи се богатим речником.	• Комуникација на матерњем језику • Дигитална компетенција	• Спрема јавно излагање на изабрану тему. • Саставља логичан, кохерентан и стилски уређен текст.	• Радионица креативног писања. • Вежбе говорништва испред одељења. • Анализа стилских грешака у дечјим радовима.	• **Формативно:** Формативно оцењивање структуре есеја. • **Сумативно:** Школски писмени задаци (два у току године).

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (V РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Познавање граматичких правила и правописа	• Писмено тестирање • Правописни диктати • Анализа реченичних структура	**Формативно:** Наставни листићи, мини-квизови, самоевалуација. **Сумативно:** Четири велика контролна задатка у току године (бројчана оцена).	Након завршених целина (нпр. падежи, гласовне промене, правопис).
Разумевање и анализа књижевног текста	• Усмено одговарање на часу • Провера прочитаности лектире	**Формативно:** Читалачки дневник, чек-листе за праћење дискусије. **Сумативно:** Тест из књижевности, бројчана оцена за усмено тумачење дела.	Континуирано, приликом сваке обраде новог књижевног дела (лектире месечно).
Култура писменог изражавања	• Израда школских писмених задатака • Креативно писање на задате теме	**Формативно:** Исправка стилских и материјалних грешака у радним свескама. **Сумативно:** Бројчано оцењивање четири школска писмена задатка (два у полугодишту).	Према званичном школском календару писмених задатака.
Култура усменог изражавања и говорне вештине	• Изражајно читање и рецитовање • Усмене презентације и извештаји	**Формативно:** Протокол посматрања јавног наступа ученика (дикција, артикулација). **Сумативно:** Оцена за усмено излагање теме или рецитовање.	Током часова језичке културе (најмање 2 пута у полугодишту за сваког ученика).
Ангажовање, редовност и читалачке навике	• Праћење израде домаћих задатака • Ношење прибора и књига	**Формативно:** Педагошка свеска (плусеви/минуси, белешке о напретку). *Директно утиче на закључну оцену и оцену из залагања.*	На сваком наставном часу српског језика.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (V РАЗРЕД)

Код израде **писмених задатака (есеја)**, максималан број бодова је **100**, а структура се заснива на четири стуба:

1. **Оствареност теме и садржај** (јасна структура, увод-разрада-закључак, доследне идеје) – **35 бодова**
2. **Правописна и граматичка тачност** (примена правила, правилна интерпункција, падежи) – **35 бодова**

3. **Стил и избор лексике** (богат речник, одсуство понављања истих речи, синоними) – **15 бодова**
4. **Естетски изглед и уредност радног текста** (јасна пасусна подела, читљивост рукописа) – **15 бодова**

Критеријуми за доделу оцена (за писмене задатке и тестове знања):

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у петом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Рад/тест показује потпуно разумевање градива. Написан је стилски зрело, без иједне системске правописне или граматичке грешке. Мисли су јасно структурисане и поткрепљене примерима.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик добро влада градивом, али прави мање правописне пропусте (нпр. неколико зареза или погрешних великих слова). Текст је смислен, са богатим речником и добром структуром пасуса.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Рад је просечан, уочљиве су стилске неуједначености и понављања. Присутне су јасне правописне грешке (нпр. погрешно писање речце *не* или гласовних промена). Тема је испуњена површно.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје најосновније појмове (разликује врсте речи или књижевне родове). Текст писменог је изузетно кратак, са великим бројем граматичких и правописних грешака, али одговара на тему.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је нерешен, или писани рад потпуно промашује задату тему уз драстичну неписменост која онемогућава разумевање текста.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Data Status, који чине To the Top Plus 1 – Уџбеник за 5. разред основне школе (аутори: **Х. К. Мичел, Маринели Малкоџани / H. Q. Mitchell, Marileni Malkogianni**) и пратећа To the Top Plus 1 – Радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену комуникативну наставу кроз четири језичке вештина (Слушање, Читање, Говор, Писање), подржавајући достизање образовних стандарда А1 нивоа, учење кроз реалан контекст и постепено савладавање граматичких и лексичких структура на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК у 5. разреду је да ученик овлада основним језичким законитостима, вокабуларом и комуникативним функцијама ради стицања основне писмене, говорне и социјалне компетенције на страном језику. Настава је усмерена на развијање способности разумевања говора и текстова примерених узрасту, изражавање сопствених мисли у једноставним свакодневним ситуацијама, као и на неговање отворености према другим културама и позитивног односа према сопственом језичком наслеђу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни,**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**

		Средњи и Напредни ниво)			**остваривања)**	
Рецептивне вештине: Слушање и читање	Разумевање упутстава на часу, кратких прича, дијалога и описа из свакодневног живота у комплету *To the Top Plus 1*; издвајање кључних информација. **Фонд:** 30 часова	**О:** Препознаје познате речи и једноставне фразе у јасно изговореном дијалогу; разуме кратке наслове и илустроване текстове. **С:** Проналази специфичне, предвидиве информације у свакодневним разговорима и текстовима (нпр. описи пријатеља, хобији). **Н:** Разуме суштину и детаље сложенијих текстова и прича са непознатим речима користећи контекст за закључивање.	Комуникацијска компетенција, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик разуме суштину и проналази кључне информације у кратким аудио-записима и прилагођеним текстовима о познатим темама.	Активно слушање аудио-материјала из комплета, задаци спаривања слика и текста, вођено читање стрипова и краћих прича, дигитални ИКТ квизови.	**Формативно:** Праћење попуњавања табела за слушање, чек-листе разумевања прочитаног текста. **Сумативно:** Контролни задаци са сегментима за процену разумевања слушања и читања.
Продуктивне вештине: Говор и писмено изражавање	Говорне интеракције (самопредстављање, тражење и давање информација); Писање кратких порука, честитки, описа породице, куће и интересовања. **Фонд:** 30 часова	**О:** Описује себе, своју породицу и кућу користећи кратке реченице; пише једноставан кратак текст према моделу. **С:** Започиње и одржава кратак дијалог о свакодневним активностима; пише кохерентан	Комуникацијска компетенција, естетска компетенција, сарадња.	Ученик усмено и писмено описује своје окружење, учествује у једноставним разговорима и пише кратке правописно тачне текстове.	Говорне симулације (дијалози у пару, интервјуи), израда пројеката на папиру о свом хобију/љубимцу, фазно писање састава према смерницама.	**Формативно:** Усмено праћење дикције и течности на часу, вршњачка евалуација кратких састава. **Сумативно:** Бројчана оцена за говорни наступ, домаћи састави.

		лични мејл или опис пријатеља. **Н:** Течно и самостално излаже мисли о омиљеним темама, користи синониме и пише структурисан текст поштујући правопис.				
Језичке законитости: Граматика и вокабуларом	Садашња времена (*Present Simple, Present Continuous*), именице (бројиве/небројиве), заменице, модални глагол *can*; тематски вокабулар (школа, кућа, храна, одећа). **Фонд:** 42 часа	**О:** Препознаје и правилно употребљава глагол *to be* и основне глаголе у садашњем времену у потврдном облику. **С:** Разликује употребу *Present Simple* и *Present Continuous* времена; исправно гради одричне и упитне облике. **Н:** Безгрешно примењује граматичка правила и изнајмљене лексичке структуре у новим, нестандардним реченичним контекстима.	Компетенција за учење, логичко мишљење, социјалне компетенције.	Ученик користи грамтичке структуре А1 нивоа, правилно гради реченице у садашњим временима и користи одговарајући вокабулар.	Индуктивно увођење граматике кроз контекст лекције, језичке игре у радној свесци, интерактивне граматичке вежбе на паметној табли.	**Формативно:** Брзи дигитални квизови (Kahoot), наставни листићи за правопис и граматику. **Сумативно:** Четири школска писмена задатка (тестови знања).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише језичка знања и примењује их у новим комуникативним ситуацијама; говори течно, са правилним изговором и интонацијом; лако логички повезује реченице у говору и писању; пише без системских граматичких и правописних грешака. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује научена језичка правила; разуме сложеније дијалоге; у говору је јасан и комуникативан, иако прави ситније несистемске грешке у изговору; пише смислене текстове са мањим правописним пропустима. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе вокабулара и времена у стандардним, познатим ситуацијама; већим делом самостално одговара на питања; делимично самостално саставља кратке реченице у писању; прави уочљиве граматичке грешке. **ДОВОЉАН (2)**: језичка знања су искључиво на нивоу препознавања и директне репродукције једноставних речи и модела речи уз минималну примену; кратке одговоре формулише једино уз вођење, сугестије и сталну подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања речи и фраза; не показује способност репродукције основног вокабулара (нпр. дани у недељи, бројеви); не разуме једноставна наставникова упутства на часу.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (учешће у језичким играма, рад на наставним листићима)	Свакодневно бележење током године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Формативно оцењивање:** − Усмено одговарање и говорне интеракције (симулације разговора, кратки одговори на питања о прочитаном тексту)	По потреби на сваком часу

писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).			
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (израда лексичких и граматичких вежби из радне свеске *To the Top Plus 1*)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Формативно оцењивање:** − Прегледање уредности школских свески и праћење портфолија ученичких кратких састава	На крају наставне године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних задатака, слушања и језичких квизова у оквиру мултимедијалних додатака за уџбеник	Периодично, у складу са наставним планом целине
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност і тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Креативно стварање:** − Израда групних или индивидуалних паноа, постера и презентација (нпр. „My Favourite Food", „My Holiday")	На крају тематских модула (најмање 2 пута годишње)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (разумевање говора и читаног текста, течност и тачност у говору, граматичка и правописна исправност у писању састава, примена вокабулара А1 нивоа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа језичке самосталности, течности говора, богатства речника и тачности примене граматике)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (извођење дијалога из уџбеника, међусобно пропитивање речи, вршњачко вредновање наступа)	По потреби, на часовима утврђивања и обнављања градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 5)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и тематских контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених на језичке вештине (разумевање слушања/читања, граматичке структуре, вокабулар и кратко писање):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене из енглеског језика у петом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик у потпуности разуме аудио-записе и текстове, без грешке примењује граматичка времена (*Present Simple/Continuous*) и поседује богат вокабулар. Кратке саставе пише потпуно смислено, правописно тачно и структурисано према захтевима задатка.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава задатке разумевања и граматике. Прави мање, несистемске грешке у писању компликованијих речи (правопис) или у избору предлога/чланова, али је комуникативна намера у тексту потпуно остварена и јасна.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик успешно разуме основне информације у тексту и тачно решава једноставне граматичке задатке (нпр. потврдни облик). Теже се сналази код грађења упитних и одричних облика, меша времена, а писани састав му је кратак и са честим правописним грешкама.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје најосновнији вокабулар (боје, бројеви, породица) и делимично решава задатке на нивоу препознавања (нпр. заокруживање тачног одговора). Није у стању да самостално напише тачну реченицу без модела и прави велике граматичке грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени, рачун бодова показује невладање основним речима А1 нивоа, ученик не разуме ни најпростије текстуалне захтеве и показује потпуно непознавање граматичких структура.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК)

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“ и примењује се као почетак другог циклуса учења страних језика, према важећем Правилнику о плану наставе и учења на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава се реализује са фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**.
Уџбеници и литература за наставу: Савремени, акредитовани уџбенички комплет за прву годину учења је Nouveau Pixel 1 – уџбеник за 5. разред на званичном сајту издавачке куће **Data Status**. Комплет прати и иновативна Nouveau Pixel 1, Рана свеска (ауторке: Catherine Favret) која садржи мултимедијалне, интерактивне додатке усклађене са нашим наставним плановима. Методички материјали подржавају развој језичких вештина на нивоу А1.1 Заједничког европског оквира за живе језике (CEFR) кроз четири основна домена: **Слушање**, **Читање**, **Говор** и **Писање**.

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА V РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ПРВЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА)

- **Комуникативна писменост**: Оспособљавање ученика за разумевање и изражавање основних социјалних исказа (поздрављање, представљање себе, исказивање старости, порекла и емоција) на француском језику.
- **Слушна и фонетска адаптација**: Развијање способности за препознавање специфичне француске артикулације, интонације и акцентуалног система кроз изворне аудио-записе.
- **Интеркултурална свест**: Упознавање са основним географским и културним одликама Француске (Париз, застава, кулинарство) ради ширења општих хоризонта и емпатије.

- **Лична аутономија**: Формирање позитивног става према учењу страних језика уопште и развијање навике коришћења уџбеничких речника и табела. [1]

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Наставна област / Тема	**Специфични садржај (Nouveau Pixel 1) и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)**
Рецептивне вештине (Слушање и читање)	Разумевање једноставних упутстава у учионици (*Éoutez, regardez*). Препознавање бројева (1-20), боја, чланова породице и личних предмета у кратком тексту. **Фонд:** 36 часова	**О:** Разуме изговорене јасне поздраве и кратке дијалоге са Лог ЦД-а. Препознаје познате речи у тексту. **С:** Повезује дужи писани текст са сликама и издваја кључне податке из дијалога (име, године). **Н:** Прати кратке приче и правилно закључује значење непознатих речи на основу блиског контекста лекције.	Комуникација, дигитална писменост, целоживотно учење.	Ученик разуме кратке говорне поруке о себи и непосредном окружењу, и идентификује основне информације из једноставног текста.	Активно слушање аудио-нумера, повезивање слика и наслова на Е-платформи, игре са флеш-картицама, групна читања по улогама.	**Формативно:** Пажња током слушања, тачност у вежбама спајања у радној свесци. **Сумативно:** Слушни диктати и разумевање прочитаног кроз "тачно/нетачно" задатке.
Продуктивне вештине (Говор и писање)	Самостално изговарање реченица (*Je m'appelle, J'ai 11 ans*). Постављање једноставних питања вршњацима. Писање кратких честитки (*Joyeux anniversaire*) и порука. **Фонд:** 36 часова	**О:** Поздравља на француском, представља се и пише своје име и основне речи без већих правописних грешака. **С:** Описује свог омиљеног животињу или предмет користећи	Комуникацијска компетенција, сарадња, изражајност, социјалне вештине.	Ученик поставља и одговара на једноставна питања, писмено и усмено представља себе, своју породицу и пријатеље, поштујући базу правописа.	Игре улога ("Упознавање у париском парку"), симулација телефонског разговора, писање на табли, кратке говорне вежбе у паровима.	**Формативно:** Праћење акцента, интонације и течности у говору, уредност писмених задатака. **Сумативно:** Усмена оцена за дијалог, кратки контролни диктати речи.

		једноставне глаголе (*être, avoir, aimer*). **Н:** Самостално води континуирани кратки дијалог са вршњаком и пише мини-састав о својој породици.				

□ КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Оцењивање је континуирано током целе школске године. Закључна оцена се изводи на основу степена развијености језичких компетенција у четири домена, а не само кроз граматичке тестове.

Предмет евалуације	Критеријуми оцењивања у петом разреду	Поступак и технике праћења	Учесталост / Време реализације
Разумевање језика (Слушање и читање)	Способност прецизне слушне селекције речи, разумевање фонетских разлика и брзина проналажења тражених података у кратком француском тексту.	• Слушни тестови затвореног типа (повезивање) • Наставни листићи за читање са разумевањем	Након сваке две обрађене тематске целине (Unités) у књизи.
Изражавање (Говорна и писана продукција)	Квалитет изговора, тачност интонације, правилна употреба основних глагола у садашњем времену (*Présent*) и способност писања речи по слуху.	• Симулација кратких дијалога у пару • Мини-састави у свесци и правописни диктати	Континуирано на часовима утврђивања, најмање два пута по полугодишту за сваког.
Редовност, залагање и домаћи задаци	Редовност израде задатака у радној свесци Nouveau Pixel 1, ношење прибора и активност на часу.	• Вођење евиденције у наставниковој педагошкој свесци (плусеви, минуси, описи активности).	На сваком наставном часу (директно утиче на сумативну оцену залагања).

□ СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И КОНТРОЛНЕ ЗАДАТКЕ

Код израде комбинованих језичких тестова знања (лексика, граматика, читање), максималан број бодова је **100**, а скала за претварање у бројчане оцене изгледа овако:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у петом разреду
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик без грешке препознаје и користи научену лексику и граматику. Све глаголе инфлектира тачно, изговор му је чист, а писани текст кохерентан и правописно исправан за ниво А1.1. Показује изузетну самосталност.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно примењује језичка правила. Разуме дијалоге, добро се изражава, али прави ситније правописне пропусте (нпр. изостављање акцената на словима *é, è* или ситне грешке у писању множине именца).
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик просечно влада градивом. Користи основне појмове, али показује несигурност у самосталном говору. Јављају се јасне граматичке грешке (мешање наставака за лица) и теже се сналази у дужим аудио-записима.
2 (довољан)	45–59 бодова	Језичко знање је на основном нивоу репродукције. Ученик препознаје најбазичније речи (бројеве, боје, поздраве), али пише са великим бројем правописних грешака и реченице склапа искључиво уз велику помоћ наставника.

1 (недовољан)	0–44 бода	Тест показује потпуно неразумевање француског вокабулара и правописа. Ученик не успева да репродукује ни најједноставније научене фразе, нити показује залагање на часу за савладавање базичних основа.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Математископ, који чине Математика – Уџбеник за 5. разред основне школе (аутор: **Владимир Стојановић**) и пратећа Математика 5 – Збирка задатака (аутори: **Гордана Поповић, Никола Вигњевић, Владимир Стојановић**). Комплет је конципиран тако да омогућава креативну и проблемску наставу кроз кључне области (Скупови, Дељивост, Геометријски објекти, Разломци), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање логичког мишљења и примену математике у практичном животу на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета МАТЕМАТИКА у 5. разреду је да ученик овлада основним математичким појмовима, алгоритмима и операцијама, стекне основну математичку и техничко-дигиталну писменост неопходну за разумевање појава и законитости у природи и друштву. Настава је усмерена на развијање апстрактног и логичког мишљења, геометријске интуиције, способности рада са подацима, као и на оспособљавање ученика за решавање животних и практичних проблема кроз математичко моделовање.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Природни бројеви и дељивост	Скупови и скуповне операције; дељивост бројева (правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25, 10); прости и сложени бројеви; НЗД и НЗС. **Фонд:** 54 часа	**О:** Примењује правила дељивости са 2, 5 и 10; разликује скуповне ознаке. **С:** Растављa број на просте чиниоце, одређује НЗД и НЗС за бројеве. **Н:** Решава сложене проблемске задатке користећи својства дељивости у реалном контексту.	Математичка компетенција, решавање проблема, рад са подацима.	Ученик изводи скуповне операције, примењује правила дељивости, растављa сложене бројеве на просте чиниоце и користи НЗД и НЗС при решавању задатака.	Индуктивни приступ кроз примере из живота; коришћење Математископовог електронског додатка и дигиталних анимација.	**Формативно:** Рад на наставним листићима, активност на часу, брзе петоминутне провере. **Сумативно:** Први школски писмени задатак и тематски контролни тестови.

Основно геометријски објекти	Геометријске фигуре (тачка, права, раван); угао (врсте, мерење, операције); преношење углова; централна симетрија. **Фонд:** 46 часова	**О:** Разликује основне геометријске објекте, мери углове трансплантиром. **С:** Конструише угао једнак датом, црта централно-симетричне слике објеката. **Н:** Анализира и доказује везе између упоредних, унакрсних и углова на паралелним правама.	Просторна оријентација, математичка писменост, дигитална компетенција.	Ученик правилно користи геометријски прибор, мери и изводи операције са угловима, те пресликава фигуре централном симетријом.	Коришћење Геогебра алгоритама у дигиталном уџбенику, практично цртање на табли и у свескама, рад са моделима.	**Формативно:** Чек-листе прецизности руковања прибором (шестар, лењир). **Сумативно:** Графички рад из геометрије и контролна вежба.
Разломци (Рационални бројеви)	Појам разломка; проширивање и скраћивање; децимални запис; операције са разломцима и децималним бројевима; једначине. **Фонд:** 80 часова	**О:** Препознаје разломак на слици, преводи га у децимални број на једноставним примерима. **С:** Изводи четири основне рачунске операције у мешовитом запису; решава једначине. **Н:** Решава сложене бројевне изразе и текстуалне задатке са разломцима кроз више фаза.	Математичка компетенција, логичко мишљење, целоживотно учење.			

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања,	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише математичко знање и примењује га у потпуно новим и нестандардним проблемским	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у	Свакодневно бележење током године

геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	ситуацијама; лако логички повезује чињенице и операције; самостално изводи математичке закључке на основу података; решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује математичка правила и алгоритме; логички успешно повезује дељивост, разломке и геометријске концепте; изводи закључке који се заснивају на анализама задатака; решава већину проблемских задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених математичких формула у познатим ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне појмове; већим делом самостално изводи рутинске рачунске операције; делимично решава текстуалне задатке. **ДОВОЉАН (2)**: математичка знања су искључиво на нивоу препознавања појмова и директне репродукције основних рачунских операција у скупу природних бројева уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и директну подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања математичких симбола; не показује способност репродукције таблице множења нити основних правила рачунања; не уме да користи падајуће податке у задатку.	свеску евиденције наставника (брзина израчунавања, самосталност у тачном решавању задатака на табли)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања, геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења поступака (објашњење математичких правила дељивости, дефиниција углова)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања,	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (задаци означени	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају

геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	*расветљавања задатака)*	по тежини из Математископове збирке)	класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања, геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола прецизности конструкција и графичких радова (употреба шестара, лењира у праволинијском цртању углова и симетрије)	Током и на крају наставне теме из Геометрије
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања, геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима і решавање проблемских задатака).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних задатака и симулација у оквиру Математископовог Е-додатка (рад са роботом МАТЕ)	Периодично, у складу са дигиталним лекцијама
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања, геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Математичко стварање:** − Израда пројектних задатака за истраживачку и проблемску наставу из уџбеника	Једном у полугодишту кроз тимски рад
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине рачунања, геометријска писменост, логичко размишљање, примена НЗД/НЗС, операције са разломцима и решавање проблемских задатака).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у паровима (заједничко решавање тежих конкурсних задатака из збирке, вршњачка евалуација решења)	По потреби, приликом часова утврђивања градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (МАТЕМАТИКА 5)

Приликом израде **школских писмених задатака и контролних вежби**, бодовни систем се најчешће заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према тежини задатака из Математископове методологије (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене из математике у петом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без рачунских и логичких грешака решава све задатке, укључујући и напредне текстуалне проблемске задатке. Поступак израде је потпуно транспарентан, математички прецизан и аргументован, а геометријске конструкције савршено тачне.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик потпуно успешно решава задатке основног и средњег нивоа, али прави мање рачунске пропусте у завршним фазама напреднијих израза или има мања одступања у прецизности геометријског цртежа. Логички алгоритам рада је исправан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава задатке који тестирају базичне операције (нпр. сабирање и одузимање разломака истог имениоца, директна примена правила дељивости). Теже се сналази у једначинама и сложенијим текстуалним проблемима у којима треба самостално поставити израз.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик успева делимично да реши задатке са основног нивоа образовних стандарда (препознаје дељивост са 2 и 5, израчунава једноставне скуповне операције, исправно записује елементарне разломке). Прави честе формалне и рачунске грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су нерешени, рачунске операције показују потпуно неразумевање градива, или ученик прави кардиналне грешке које се косе са основним математичким правилима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се почев од школске 2018/2019. године у складу са реформама другог циклуса основног образовања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Званичне наставне планове, ревидиране правилнике ЗУОВ-а за пети разред и опште законске акте за основну школу преузмите директно са странице ЗУОВ – Закони и правилници.

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине **Ликовна култура 5 – уџбеник за пети разред основне школе** (ауторка: Проф. др Сања Филиповић), пратећи **Приручник и дневне припреме за наставнике** са предлогом годишњег и месечних планова, као и интерактивни **дигитални уџбеник** на платформи еУчионица. Комплет је конципиран за активну, стваралачку и продуктивну наставу кроз области које подржавају визуелну писменост, истраживачко посматрање, примену техничко-технолошких вештина и развој креативности на три нивоа сложености. Све каталошке детаље, описе лекција, узорке страна и податке о набавци штампаног издања Сање Филиповић погледајте преко странице Klett – Ликовна култура 5. **Дигитални уџбеник**: Интерактивне вежбе, видео-прилоге о ликовним техникама и едукативне филмове покрените преко платформе Е-учионица – Ликовна култура 5 Klett. **Спецификација наставних материјала**: Методичке предлоге припрема са дефинисаним исходима за брзо конципирање часа преузмите преко странице Klett – Ликовна култура 5 Приручник и дневне припреме.

Циљ учења предмета ЛИКОВНА КУЛТУРА у 5. разреду је да ученик развије стваралачко мишљење, визуелну перцепцију и естетске критеријуме кроз практичан рад. Настава је усмерена на оспособљавање за визуелну комуникацију, изражавање сопствених идеја и емоција помоћу ликовних форми, као и на изградњу позитивног односа према култури и уметничком наслеђу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент	Специфични	Стандарди	Опште и	Кључни исходи за	Дидактичко-	Начин провере

програма / Тема	садржај и фонд часова	образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	међупредметне компетенције	крај 5. разреда	методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	остварености исхода (формативно/суматично)
Ликовни језик и медији	Истраживање визуелних елемената (линија по карактеру и врсти, боја, облик, текстура). Рад са цртачким, сликарским и вајарским материјалима (фломастери, бојице, глина). **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје основне и изведене боје, врсте линија (контурне, текстурне) и уочава облике у свом окружењу. **С:** Примењује различите карактере линија за приказивање текстуре и комбинује боје за постизање хармоније. **Н:** Експериментише ликовним медијима, користи неконвенционалне технике и изражава сложене просторне односе.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, решавање проблема.	Ученик бира одговарајући прибор, материјал и технике за изражавање својих идеја, запажања и визуелних порука у дводимензионалном и тродимензионалном простору.	Метода демонстрације ликовних поступака, истраживачки задаци посматрања природе, практичан рад у атељеу/учионици, коришћење мултимедије из Klett дигиталног уџбеника.	**Формативно:** Праћење фаза рада, уредност прибора, естетски ангажман у креирању облику. **Суматично:** Оцењивање завршених практичних радова (мапа радова).
Визуелно и уметничко наслеђе	Посматрање и анализа уметничких дела. Појмови традиције, културне баштине, музеја и галерија. Корелација уметности са природом и друштвом. **Фонд:** 10 часова	**О:** Препознаје најпознатија уметничка дела и споменике културе у својој средини и разликује музеј од галерије. **С:** Описује ликовне карактеристике дела на основу линија, боја и композиције, уочавајући мотиве (пејзаж, портрет). **Н:** Самостално	Национални и културни идентитет, грађанска компетенција, дигитална писменост.	Ученик анализира уметничка дела користећи ликовну терминологију, вреднује културну баштину и изражава лични став о изложбеним поставкама.	Визуелне анализе преко Klett дигиталних галерија високе резолуције (увеличавање репродукција), виртуелне шетње музејима, вођени дијалог о естетици радова.	**Формативно:** Евалуација бележака у ликовном дневнику, праћење учешћа у естетској дискусији. **Суматично:** Кратки квизови препознавања уметничких стилова/дела.

		анализира естетски и друштвено-историјски значај уметничког дела и пореди уметничке епохе.				
Креативно стваралаштво и дизајн	Дизајнирање употребних предмета, визуелне комуникације (плакат, симбол). Основе дигиталног цртања. Креирање заједничких интерактивних инсталација. **Фонд:** 8 часова	**О:** Препознаје улогу дизајна у свакодневном животу и спаја једноставне елементе у целину. **С:** Осмишљава функционално решење за плакат или паковање поштујући пропорције и склад облика. **Н:** Користи апликативне програме за цртање, креира сложене визуелне идентитете и самостално води пројекте.	Креативно решавање проблема, дигитална компетенција, предузимљивост и тимски рад.	Ученик обликује визуелне поруке комбиновањем текста и слике, примењује принципе дизајна и користи дигиталне алате за стварање оригиналних решења.	Радионички групни рад, симулације дизајнерског студија, решавање интерактивних задатака на платформи еУчионица, израда колажа и макета.	**Формативно:** Праћење оригиналности идеје у фази скицирања, вредновање сарадње у пару/групи. **Сумативно:** Оцењивање коначног дизајнерског решења/пројекта.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОНУ КУЛТУРУ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Ликовно изражавање (Практичан рад)	• Израда ликовних радова на задату тему (цртање, сликање, вајање) • Експериментисање материјалима	**Формативно:** Праћење процеса рада у фазама (од скице до реализације), чек-листе. **Сумативно:** Бројчана оцена за сваки готов рад усклађен са ликовним проблемом.	Након сваке завршене теме / ликовне јединице (оквирно на 2–3 часа).
Разумевање теорије и визуелна писменост	• Квизови у уџбенику и дигиталној платформи • Усмена анализа уметничких дела	**Формативно:** Самоевалуација помоћу QR тестова, брза повратна информација. **Сумативно:** Краћи контролни листићи знања из теорије (два пута годишње).	На крају већих тематских целина (нпр. елементи ликовног језика).

Ликовна мапа и уредност текста	• Преглед и систематизација свих радова у мапи • Вођење визуелног дневника	**Формативно:** Педагошка бележница (коментари о напретку и развоју моторике/естетике). **Сумативно:** Оцена мапе на крају сваког класификационог периода.	На крају полугодишта и на крају наставне године.
Ангажованост и однос према раду	• Доношење материјала и уџбеника за рад • Чишћење радног простора након часа	**Формативно:** Бележење редовности, самосталности у раду и помоћи другим ученицима. **Директно утиче на закључну оцену и оцену из залагања.**	На сваком наставном часу ликовне културе.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ

Код сумативног вредновања уметничког пројекта или мапе, максималан број бодова је 100, а структура се заснива на четири кључна сегмента:

1. **Остварености ликовног проблема и задате теме** (уочавање проблема, примена принципа композиције) – 35 бодова
2. **Техничка и занатска тачност** (правилно коришћење изабране технике, руковање прибором, чистоћа реализације) – 35 бодова
3. **Креативност, оригиналност и машта** (истраживачки приступ, бежање од шаблона, лични уметнички печат) – 15 бодова
4. **Естетски изглед и уредност радног текста/продукта** (склад форми, пажљиво довршавање детаља) – 15 бодова

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у петом разреду
5 (одличан)	90–100 бодова	Рад/тест показује изузетну самосталност и креативност. Ликовни проблем је у потпуности решен на нивоу стваралачког мишљења. Ученик лако логички повезује појмове из теорије, а техничка изведба материјала је без мане.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик добро влада градивом и у великој мери показује способност примене знања. Ликовни рад је смислен, са добром композицијом и богатим изразом, али са минималним занатским пропустима у реализацији технике.
3 (добар)	60–74 бодова	Рад је просечан, уочљиве су стилске неуједначености или површност у испуњавању ликовног проблема. Присутне су јасне грешке у примени ликовних елемената (нпр. несклад боја или линија), а тема је испуњена без уметничке маште.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знања су на нивоу чисте репродукције и препознавања основних појмова. Ликовни рад је изразито кратак/недовршен, садржи велики број занатских грешака, али се ипак држи оквира задате теме. Закључке изводи искључиво уз подршку наставника.
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад потпуно промашује задату тему или ликовни проблем, уз потпуни изостанак рада и драстичну неуредност која онемогућава разумевање визуелне поруке. Не показује способност примене елемената нити ангажовања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се у складу са реформама другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ), што је званично потврђено објављивањем најновијег Правилника о изменама Правилника о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“, број 1/2026 од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Музичка култура 5 – уџбеник за пети разред основне школе, три компакт-диска са аудио-материјалима за слушање и извођење музике, као и пратећи дигитални уџбеник на платформи еУчионица са интерактивним задацима и 3D анимацијама. Комплет подржава развој изражајних и слушалачких способности, креативност и усвајање музичке писмености кроз три кључне области: Извођење музике, Слушање музике и Музичко стваралаштво. Уџбеници и пратећи материјали (Нови Логос) - информације о структури штампаног комплета можете погледати на Логос – Музичка култура 5; Дигитални уџбеник: Интерактивне задатке, 3D анимације и мултимедијалне додатке можете покренути преко платформе Е-учионица – Музичка култура 5 Нови Логос. Аудио-материјали: Комплетан списак композиција за слушање и извођење са пратећих ЦД-ова доступан је на страници Логос – Музичка култура 5 аудио материјал

Циљ учења предмета МУЗИЧКА КУЛТУРА у 5. разреду је да ученик развије естетску уметничку осетљивост, креативност, музички укус и критичко мишљење. Кроз извођење и слушање музике, упознавање са традиционалном баштином и основама музичке писмености и историје, настава је усмерена на развијање маште, хуманистичког васпитања и националног и културног идентитета.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Извођење музике	Певање песама по слуху и нотном тексту (химна, дечје, народне, традиционалне песме и канони). Свирање на ритмичким и мелодијским инструментима Орфовог инструментаријума. **Фонд:** 34 часа	**О:** Пева по слуху у групи једногласне песме. Познаје правила правилног дисања и држања тела при певању. **С:** Пева самостално и у групи песме по нотном запису (Це-дур лествица). Изводи ритмичке пратње на инструментима.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, тимски рад, национални идентитет.	Ученик примењује правилну технику певања и пева самостално и у групи, свира једноставне ритмичке и мелодијске мотиве на Orfovom instrumentarijumu и исказује осећања током извођења.	Метода демонстрације, учење песама по слуху и уз помоћ нотног записа, рад са ритмичким картицама, канони, заједничко музицирање у пару или малим групама.	**Формативно:** Праћење ангажовања, тачности интонације и ритма у групном извођењу, чек-листе за певање. **Сумативно:** Оцена за појединачно или групно певање/свирање на задатом примеру.

		Н: Пева двогласне песме и каноне, прецизно интонира и држи своју деоницу. Свира сложеније партитуре на инструментима.				
Слушање музике	Слушање вредних уметничких дела домаћих и светских композитора, као и традиционалне народне музике. Препознавање звучних карактеристика гласова и народних/оркестарских инструмената. **Фонд:** 22 часа	**О:** Разликује вокалну од инструменталне музике. Препознаје основно расположење и карактер дела. **С:** Препознаје извођачке саставе (солиста, хор, оркестар) и поједине инструменте (удараљке, гудаче). **Н:** Анализира стилске и изражајне елементе дела (темпо, динамика, мелодија) и критички образлаже свој доживљај.	Естетска компетенција, критичко мишљење, комуникацијска компетенција.	Ученик препознаје слушана музичка дела, идентификује извођачке саставе и инструменте, и уочава како елементи музичке изражајности утичу на емоционални доживљај.	Метода активног слушања, вођени дијалог о карактеру дела, коришћење Логосових ЦД-ова, вођење личних бележака о слушаним делима, асоцијативне мапе.	**Формативно:** Праћење активности у дискусији након слушања, белешке у музичком дневнику. **Сумативно:** Брзи квизови препознавања композиција и инструмената.
Музичко стваралаштво и основе писмености	Музичка писменост (линијски систем, виолински кључ, Це-дур лествица, тактови, нотне вредности). Историјски развој: музика	**О:** Препознаје ноте у линијском систему и основне трајања нота (цела, половина,	Научно-технолошка компетенција (логичко мишљење), дигитална	Ученик дефинише и примењује основне елементе музичког писмености, разликује	Метода објашњавања и дедукције, решавање интерактивних задатака у	**Формативно:** Наставни листићи за вежбање нотног писмености, мини-квизови знања. **Сумативно:** Контролна вежба из теоријског дела и

	праисторије и антике (Човек и музика). Креативно изражавање кроз импровизацију. **Фонд:** 16 часова	четвртина). **С:** Разликује појмове ступањ, степен и полустепен. Познаје основне одлике музике античких цивилизација. **Н:** Самостално записује краће ритмичке диктате и креира сопствене једноставне ритмичке или мелодијске мотиве.	писменост, креативно решавање проблема.	историјске епохе (праисторија, антика) и ствара једноставне импровизације.	дигиталном уџбенику, креативне радионице, креирање ритмичких ланаца.	историје музике.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Извођење музике (Певање и свирање)	• Појединачно и групно певање песама • Извођење ритма и пратње на Орфовом инструментаријуму	**Формативно:** Чек-листе са критеријумима (интонација, ритам, текст, став). **Сумативно:** Бројчана оцена за извођење научене песме или канона.	Континуирано, током вежби извођења музике (најмање два пута у полугодишту за сваког ученика).
Слушање музике и препознавање дела	• Слушни тестови за идентификацију дела • Препознавање боје звука инструмената и гласова	**Формативно:** Музички дневник слушања, усмени одговори на часу. **Сумативно:** Бројчана оцена на крају циклуса слушања (слушни диктат/квиз).	Након сваке обрађене групе композиција за слушање (једном у два месеца).
Теоријска знања, писменост и историја	• Израда наставних листића • Тестови знања из музичке писмености и епоха	**Формативно:** Мини-квизови у дигиталном уџбенику, самоевалуација. **Сумативно:** Два велика контролна задатка у току године (по један у полугодишту).	Након завршених теоријских целина (нпр. нотно писмо, лествице, антика).
Ангажовање, активност и	• Праћење редовности доношења прибора и уџбеника	**Формативно:** Педагошка свеска наставника (плусеви, минуси, описи	На сваком наставном часу музичке културе.

креативност	• Ангажовање у групном раду и импровизацијама	напретка). **Директно утиче на закључну оцену и оцену из залагања.**	

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И ПРАКТИЧНЕ ПРОВЕРЕ

Код израде теоријских тестова знања и правописа нотног текста, максималан број бодова је 100, а критеријуми за доделу оцена су следећи:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у петом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик у потпуности разуме музичку писменост, без грешке именује ноте и трајања, и тачно хронолошки повезује историјске чињенице. У извођењу прецизно интонира и држи ритам, показујући изузетну самосталност и креативност.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик добро влада градивом, али прави мање пропусте у бележењу сложенијих тактова или нотних вредности. Песме пева тачно, са мањим интонационим колебањима која брзо исправља уз подршку наставника.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик разуме основне појмове, али показује несигурност у практичној примени нотног писма или препознавању слушаних дела. Извођење музике је просечно, углавном се ослања на заједничко певање у групи.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на нивоу једноставне репродукције. Ученик препознаје најосновније појмове (виолински кључ, линијски систем, основне инструменте). Пева несигурно и искључиво у великој групи.
1 (недовољан)	0–44 бода	Тест је нерешен или су одговори потпуно нетачни. Ученик не показује способност репродукције основних појмова, нити учествује у заједничким активностима певања и свирања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Историја 5 – Уџбеник за пети разред основне школе (аутор: **Чедомир Антић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну и проблемску наставу кроз кључне области (Увод у проучавање историје, Праисторија, Стари исток, Античка Грчка, Хеленизам, Антички Рим), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање хронолошке и просторне писмености на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИСТОРИЈА у 5. разреду је да ученик овлада основним историјским појмовима, рачунањем времена, разумевањем историјских извора и развојем људског друштва од праисторије до пада Западног римског царства. Настава је усмерена на развијање историјског, критичког и логичког мишљења кроз рад са историјским картама, текстовима и визуелним материјалима, разумевање утицаја античких цивилизација на савремени свет, као и на оспособљавање ученика за препознавање и очување културно-историјске баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Увод у историју и Праисторија	Појам и значај историје; Историјски извори (материјални, писани, усмени, ликовни); Рачунање времена (хронологија, лента времена, ере, векови); Праисторија (палеолит, неолит, метално доба). **Фонд:** 18 часова	**О:** Разликује основне врсте историјских извора; одређује век на основу задате године; препознаје основне одлике живота човека у праисторији. **С:** Објашњава разлику између старог и новог каменог доба; самостално рачуна временску удаљеност између догађаја на ленти времена. **Н:** Анализира значај појаве писма као границе између праисторије и историје; критички процењује веродостојност различитих историјских извора.	Хронолошка писменост, рад са подацима, решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик користи историјску ленту времена за хронолошку оријентацију, класификује историјске изворе и описује развој човечанства кроз праисторијске епохе.	Практичан рад са историјском лентом времена; вежбе читања и тумачења одломака писаних извора; анализа илустрација праисторијских насеља из Логосовог уџбеника.	**Формативно:** Праћење израде сопствених ленти времена, брзи квизови знања историјских појмова. **Сумативно:** Први петоминутни тестови (хронологија) и кратка контролна вежба из увода у историју.
Стари исток и Античка Грчка	Прве цивилизације (Месопотамија, Египат); Култура и	**О:** Лоцира на историјској карти Египат,	Просторно-временска оријентација,	Ученик објашњава настанак првих држава и полиса,	Рад са историјским атласом и картама Старог истока и	**Формативно:** Чек-листе тачности уписивања појмова на историјској немој карти,

	религија Старог истока; Античка Грчка (географски положај, Крит и Микена, полиси – Спарта и Атина); Грчко-персијски ратови; Пелопонески рат; Хеленизам (Александар Македонски). **Фонд:** 26 часова	Месопотамију и Грчку; препознаје појмове фараон, полис, демократија; наводи најважнија грчка божанства. **С:** Објашњава узроке и последице Грчко-персијских ратова; упоређује друштвено уређење и начин живота у Атини и Спарти. **Н:** Анализира културно-историјски значај хеленизма као споја грчке и источњачке културе; тумачи утицај египатске религије на свакодневни живот.	међукултурална компетенција, критичко мишљење, сарадња.	анализира најзначајније историјске догађаје Античке Грчке, лоцира их на карти и описује културна достигнућа.	Грчке; компаративна анализа уставног уређења Спарте и Атине; визуелизација архитектуре преко Е-уџбеника.	праћење ангажмана у групним дискусијама. **Сумативно:** Тематски тест знања о Старом истоку и Античкој Грчкој.
Антички Рим	Настанак Рима, легенда и историја; Римска држава (доба краљева, република, царство); Римска освајања; Успон и ширење хришћанства; Култура и свакодневни живот у Риму; Пад Западног римског царства. **Фонд:** 26 часова	**О:** Препознаје три периода римске историје; лоцира Рим и Римско царство на карти; наводи појмове патрицији, плебејци, император, сенат. **С:** Објашњава разлоге кризе Римске републике и преласка у царство; описује	Компетенција за целоживотно учење, одговоран однос према културној баштини, грађанска компетенција.	Ученик разликује фазе у развоју римске државе, објашњава ширење хришћанства, анализира друштвене односе у Риму и разуме значај пада царства 476. године.	Проблемске радионице о структури римске војске и освајањима; израда постера и паноа о римским споменицима у Србији; дебате о забави у Риму (гладијатори).	**Формативно:** Израда самосталних презентација и кратких текстуалних извештаја о римским императорима. **Сумативно:** Завршни велики комбиновани тест знања из историје за 5. разред.

		процес прихватања и ширења хришћанства. **Н:** Анализира унутрашње и спољашње узроке пропадања и пада Западног римског царства; тумачи утицај римског права и културе на модеран свет.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише историјско знање и успешно га примењује у потпуно новим, нестандардним и узрочно-последичним ситуацијама; лако логички повезује догађаје на ленти времена из различитих ера; без грешке уочава промене на историјској карти; критички суди о поузданости историјских извора и утицају антике на савремено друштво. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује историјска правила, појмове и хронологију; логички успешно објашњава узроке и последице ратова и друштвених промена у старом веку; самостално одређује векове и ере; успешно проналази и лоцира државе и полисе на карти. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и историјских појмова у стандардним и добро познатим ситуацијама; у знатној мери дефинише разлике у начину живота у полисима; већим	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном историјском картом, самосталност у анаизи текстова из уџбеника)	Свакодневно бележење током године

	делом самостално изводи једноставна рачунања времена на ленти. **ДОВОЉАН (2)**: историјска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (нпр. набрајање врста историјских извора, препознавање фараона или Јулија Цезара на слици, лоцирање Египта или Рима на карти) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања историјских термина, епоха или линија на ленти времена; не показује способност елементарне оријентације на карти; не уме да разликује године пре нове ере и нове ере нити да прати упутства.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење појма демократије, извођење разлога за пад Рима, описивање улоге писаних извора)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке і просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске за 5. разред, попуњавање наставних листића са хронолошким проблемима)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола хронолошких и картографских вештина на историјским немим картама (исправност уписивања античких локалитета, тачност уцртавања	Периодично, након завршених тематских целина

ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).		догађаја на ленту времена)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, препознавање локалитета на Е-картама и преглед 3D мултимедијалних реконструкција унутар Логосовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Историјско стварање:** − Израда породичног стабла/родослова, прављење модела праисторијског оруђа од глине/дрвета или заједничких зидних паноа/постера на тему античке културе	На крају тематских модула (1-2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације, рад са историјском картом, препознавање и класификација историјских извора, рачунање векова и ера, разумевање историјских процеса старог века и критичка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко тумачење историјских докумената, анализирање узрока историјских сукоба, међусобна вршњачка критика радова)	По потреби, приликом часова утврђивања и обједињавања историјских наставних целина

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ИСТОРИЈА 5)

Приликом израде **писмених контролних вежби и историјских тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за крај првог циклуса и почетак другог (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из историје у петом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено разуме све историјске појмове, узрочно-последичне везе и процесе старог века. Без грешке и са потпуном прецизношћу решава компликоване хронолошке задатке (рачунање година између две ере), потпуно тачно препознаје локалитете на историјској немој карти и самостално анализира историјске изворе показујући висок ниво критичког мишљења.
4 (врло	**75–89**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа. Правилно објашњава разлику између друштвених

добар)	**бодова**	уређења Спате и Атине, успешно утврђује хронолошки след важних догађаја и проналази локалитете на карти, уз мање непажљиве пропусте у дефинисању сложенијих појмова (нпр. издвајање специфичности хеленизма).
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне историјске задатке (набрајање историјских извора, одређивање века за дату годину нпр. 476. год. је V век, препознавање појмова као што су полис, република, сенат, лоцирање Египта или Рима на карти). Теже се сналази у самосталном анализирању унутрашњих узрока паса пропадања царстава и рачунању времена кроз две ере.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Историјска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (зна шта је праисторија на нивоу дефиниције, наводи најпознатије грчке богове, препознаје велике историјске личности на слици). Рад садржи честе терминолошке грешке, а рад са картом и лентом времена изводи се једино уз сталну помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање историјских епоха, неразликовање година пре и после нове ере, или потпуно погрешна локализација античких држава на немој карти), што показује потпуни изостанак базне историјске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Информатика и рачунарство 5 – Уџбеник за пети разред основне школе** (аутори: **др Марина Петровић, Драган Маринеску, Каталина Мишић**) и пратећи материјали у оквиру портала Е-учионица. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену практичну и проблемску наставу кроз кључне области (ИКТ, Дигитална писменост, Рачунарство), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање алгоритамског мишљења и блок-програмирања на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО у 5. разреду је да ученик овлада основним концептима информационе технологије, безбедног рада у дигиталном окружењу, као и да кроз визуелно програмирање развије алгоритамски приступ решавању проблема. Настава је усмерена на развијање логичког и апстрактног мишљења, дигиталне писмености, вештина обраде текста и мултимедије, као и на оспособљавање ученика за одговорну и правилну употребу рачунарских система у свакодневном животу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 5. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/суматив но)
Информационо-комуникациона технологија	Појам хардвера и софтвера; оперативни систем	**О:** Препознаје основне делове рачунара (миш,	Дигитална компетенција, рад са подацима,	Ученик самостално користи	Практичан рад на рачунару у кабинету; вежбе	**Формативно:** Праћење исправности организације датотека, брзи практични

(ИКТ)	и управљање фајловима (папке/папке, датотеке); рачунарска мрежа и претраживање интернета; заштита здравља. **Фонд:** 18 часова	тастатура, монитор) и покреће апликације; креира фајл. **С:** Организује логичку структуру папки и датотека на диску; користи напредне кључне речи за претрагу интернета. **Н:** Конфигурише основна подешавања рачунарског система и анализира предности рада у клауду (Cloud).	решавање проблема.	рачунарски систем, управља подацима на спољним и унутрашњим меморијама и ефикасно проналази информације на вебу.	креирања и преименовања структура папки; симулације претраживања интернета кроз вођене задатке.	квизови појмова. **Сумативно:** Прва практична вежба на рачунару (Управљање фајловима).
Дигитална писменост (Обрада текста и мултимедија)	Креирање и форматирање текстуалног документа (фонтови, пасуси, табеле); уметнуте слике; дигитална колаборација; етичко понашање и заштита приватности на мрежи. **Фонд:** 22 часа	**О:** Уноси и уређује једноставан текст; користи основне алате за форматирање; разуме концепт дигиталног насиља. **С:** Форматира сложенији документ са табелама, листама и заглављима; штити своје личне податке лозинком. **Н:** Креира напредне мултимедијалне презентације и документе применом дизајнерских правила; критички вреднује ауторска права.	Дигитална писменост, комуникацијска компетенција, креативно изражавање, сарадња.	Ученик креира, уређује и естетски обликује текстуалне документе, поштује правила дигиталног бонтона и безбедно комуницира на мрежи.	Самостална израда текстуалних докумената у текст-процесору; пројекти дизајнирања плаката или честитки; групне дискусије о заштити на интернету.	**Формативно:** Чек-листе испуњености захтева за форматирање текста, праћење ангажмана на пројектима. **Сумативно:** Графички/практични рад (Уређивање документа у Word-у).
Рачунарство	Појам алгоритма;	**О:** Препознаје	Алгоритамско	Ученик анализира	Рад у Scratch	**Формативно:** Фазна

(Визуелно програмирање у Scratch-у)	линеарне алгоритамске структуре; блокови наредби; структуре са гранањем и понављањем (петље); креирање и тестирање програма. **Фонд:** 34 часа	окружење програма за визуелно програмирање; покреће једноставан код са линеарним следом блокова. **С:** Самостално креира визуелни програм који садржи једноставне петље и услове за управљање ликовима. **Н:** Пројектује, тестира и отклања грешке у сложенијим интерактивним играма или анимацијама са више синхронизованих ликова.	мишљење, логичко размишљање, решавање проблема, компетенција за учење.	и креира алгоритам за решавање једноставнијих проблема, програмира у визуелном окружењу и исправља грешке у коду.	окружењу (или сродном блок-софтверу); самостално креирање мини-игара и анимација; решавање забавних алгоритамских загонетки.	провера исправности логичких блокова програма на екрану. **Сумативно:** Завршни практични пројекат из програмирања (креирање функционалне игре).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише информатичко знање и успешно га примењује у потпуно новим, логичким и програмерским ситуацијама; лако и без грешке креира комплексне алгоритме; самостално проналази и отклања багове у коду; креативно и професионално обликује дигитални текст и презентације. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује научена ИКТ правила, алгоритме и процедуре; успешно и логички повезује наредбе	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током практичног рада на рачунару, брзина решавања вежби на Е-учионици)	Свакодневно бележење током године

	понављања и гранања у Scratch-у; самостално правилно форматира сложеније текстуалне табеле и документе; исправно штити личне податке. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе стандардних софтверских алата у познатим и рутинским ситуацијама; у знатној мери разуме концепт линеарног алгоритма; већим делом самостално изводи уношење и базно уређивање текста. **ДОВОЉАН (2)**: информатичка знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања компоненти рачунара или блок-наредби уз минималну примену; једноставне практичне кораке (нпр. отварање програма, куцање речи) изводи једино уз сталну помоћ наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања информатичких појмова, програма или наредби; не показује способност елементарног руковања мишем и тастатуром; не разуме упутства нити уме да покрене рачунар.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка теоријска образложења (објашњење разлике између хардвера и софтвера, правила безбедног понашања на интернету, појма петље)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих или пројектних задатака (креирање кодова од куће на Scratch платформи, решавање задатака из Логосовог уџбеника)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од*	**Практичан рад на рачунару:**	Периодично, након

прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	*2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	− Контрола дигиталних вештина у пракси (успешност креирања докумената, тачност куцања, форматирања пасуса, уређивања меморијских медијума)	завршених тематских целина ИКТ и Дигитална писменост
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура і блок-програмирање).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних вежби, симулационих тестова знања и решавање проблема у оквиру портала Е-учионица	Континуирано, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	**Дигитално стварање:** − Израда индивидуалних или заједничких пројеката (нпр. сопствени Scratch програм, мултимедијални дигитални постери о правилима сигурности на мрежи)	На крају тематских модула (најмање 2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине руковања хардвером, логичка организација фајлова, прецизност у уређивању и форматирању текста, безбедност на вебу, примена алгоритамских структура и блок-програмирање).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару у рачунарском кабинету (заједничко програмирање мини-игара, вежбе уноса текста кроз поделу улога, међусобна вршњачка критика фајлова)	По потреби, приликом часова утврђивања и практичних радионица

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / ПРАКТИЧНЕ РАДОВЕ (ИНФОРМАТИКА 5)

Приликом израде **теоријских тестова знања и практичних радова на рачунару (пројеката)**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за ИКТ писменост (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег	Критеријуми за доделу оцена из информатике у петом разреду

	бодова	
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено обавља све практичне задатке на рачунару. Без логичких грешака креира сопствене Scratch програме са петљама и сложеним условима, отклања багове у коду, креира дигиталне текстуалне документе по свим правилима форматирања и показује изврсну свест о безбедности на мрежи.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава практичне и теоријске задатке. Правилно рукује оперативним системом, самостално спаја блокови наредби у функционалан код у Scratch-у, уређује документе са табелама, уз ситније техничке пропусте у финим форматирањима пасуса или маргина.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи једноставне и рутинске рачунарске операције (покретање програма, куцање текста, чување фајла у одређену папку, креирање једноставног линеарног алгоритма за кретање лика без услова). Прави уочљиве логичке грешке у напреднијим блок-структурама.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Рачунарска знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања (препознаје шта је миш, хардвер, интернет претраживач, проналази интерфејс Scratch-а). Уз помоћ и вођење наставника успева делимично да препише или понови једноставне кораке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на рачунару су недовршени, ученик показује потпуну неспособност самосталног покретања програма, уноса речи или повезивања најосновнијих алгоритамских наредби, што доводи до потпуног одсуства базне дигиталне писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Географија 5 – Уџбеник за пети разред основне школе (аутори: **др Дејан Шабић, др Снежана Вујадиновић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну и проблемску наставу кроз кључне области (Васиона и Земља, Географска карта, Литосфера, Атмосфера, Хидросфера, Биосфера), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање картографске писмености и просторне оријентације на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ГЕОГРАФИЈА у 5. разреду је да ученик овлада основним географским појмовима, законитостима природне средине и положајем Земље у свемиру, стекне основну картографску писменост неопходну за оријентацију у простору и разумевање природних процеса на нашој планети. Настава је усмерена на развијање географског и критичког мишљења кроз рад са географском картом и глобусом, разумевање значаја заштите природних сфера Земље, као и на оспособљавање ученика за примену стечених знања у свакодневном животу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**

		Напредни ниво)				
Васиона, Земља и Географска карта	Космос и Сунчев систем; Земљина кретања (ротација и револуција) и последице; Глобус и географска мрежа; Елементи географске карте; Размера и оријентација. **Фонд:** 26 часова	**О:** Препознаје облике Земљиних кретања и њихове последице (дан/ноћ, смена годишњих доба); користи размеру за једноставна мерења. **С:** Одређује географске координате тачака на карти и глобусу; објашњава разлику између локалног и зонског времена. **Н:** Анализира и објашњава узроке појаве топлотних појасева на Земљи; самостално преводи бројчану у графичку размеру.	Просторна оријентација, математичка компетенција, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик описује положај Земље у свемиру, објашњава последице њених кретања, користи географску карту и глобус за оријентацију и израчунава растојања помоћу размере.	Практичан рад са глобусом и телуријумом; вежбе оријентације у простору помоћу компаса; рад са различитим врстама карата из Логосовог уџбеника.	**Формативно:** Праћење рада на картографским задацима, брзи квизови знања, неме карте. **Сумативно:** Први петоминутни тестови (теорија) и велика контролна вежба из картографије.
Природне сфере Земље (Геосфере)	Литосфера (унутрашња грађа Земље, стене, унутрашње и спољашње силе, рељеф); Атмосфера (састав, температура, притисак, ветрови, клима); Хидросфера (Светско море, копнене воде). **Фонд:** 34 часа	**О:** Препознаје делове унутрашње грађе Земље и главне облике рељефа на карти; набраја климатске елементе и именује океане. **С:** Објашњава настанак вулкана и земљотреса под утицајем	Научно-технолошка компетенција, еколошка компетенција, решавање проблема.	Ученик објашњава унутрашње и спољашње силе Земље, разликује типове климе, анализира одлике Светског мора и копнених вода и лоцира географске објекте на карти.	Рад са узорцима стена и минерала; цртање и анализа климадијаграма; визуелизација вулканских процеса кроз Логосов дигитални уџбеник.	**Формативно:** Чек-листе тачности лоцирања појмова на немој карти, праћење ангажмана у току географских огледа. **Сумативно:** Тематски тестови знања о геосферама Земље.

		тектонике плоча; разликује климатске факторе од климатских елемената. **Н:** Анализира узрочно-последичне везе између спољашњих сила и настанка ерозивних облика рељефа; објашњава кружење воде у природи.				
Биосфера, човек и животна средина	Распрострањеност живих бића на Земљи; веза биосфере са осталим сферама; утицај човека на природну средину; глобални еколошки проблеми и заштита. **Фонд:** 12 часова	**О:** Наводи главне еколошке проблеме (загађење ваздуха, воде, земљишта); препознаје појам заштите природе. **С:** Објашњава утицај климе и рељефа на распоред биљних и животињских врста на Земљи; описује последице сече шума. **Н:** Критички анализира концепт одрживог развоја; предлаже конкретне техничке и	Еколошка компетенција, одговоран однос према природи, компетенција за целоживотно учење.	Ученик уочава међузависност геосфера Земље, препознаје узроке и последице човековог утицаја на животну средину и заступа ставове заштите природе.	Радионице о превенцији загађења средине; израда еколошких мапа и постера у групама; географске дебате о глобалном загревању.	**Формативно:** Израда самосталних презентација и кратких извештаја о заштићеним подручјима. **Сумативно:** Завршни комбиновани тест знања из географије.

		практичне еколошке мере за заштиту природе у локалној средини.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише географско знање и успешно га примењује у потпуно новим, нестандардним и просторним ситуацијама; лако логички повезује Земљина кретања са климатским појасевима; самостално и прецизно ради на немој карти; критички суди о последицама човековог утицаја на планету. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује географска правила и концепте; логички успешно повезује унутрашње силе са облицима рељефа; самостално одређује географске координате и решава задатке са размером; успешно проналази објекте на карти. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и картографских појмова у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички разликује климатске елементе и океане; већим делом самостално изводи једноставна мерења на карти. **ДОВОЉАН (2)**: географска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (нпр. набрајање планета Сунчевог система, препознавање вулкана на слици или лоцирање океана на карти) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са картом, самосталност у раду на часу)	Свакодневно бележење током године

	НЕДОВОЉАН (1): знања нису ни на основном нивоу препознавања географских термина, симбола или линија (паралеле, меридијани); не показује способност оријентације на карти; не уме да користи компас нити да прати текстуална упутства у уџбенику.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење последица ротације Земље, разлика између стене и минерала, дефинисање климе)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске, проучавање карата и попуњавање наставних листића)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола картографских вештина и рада на немој карти (исправност уписивања географских објеката, прецизност одређивања координата и мерења растојања)	Периодично, након завршених тематских целина
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, географских мапа и прегледање 3D симулација унутар Логосовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата,	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Географско стварање:** − Израда модела вулкана, цртање сопствених планова учионице/школе или израда заједничких зидних	На крају тематских модула (1-2 пута у години)

разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).		паноа/постера на тему глобалних еколошких проблема	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине просторне оријентације, рад са географском картом и глобусом, читање размера, одређивање координата, разумевање природних процеса у геосферама и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање картографских проблема, тимска анализа климадијаграма, заједничка вршњачка критика радова)	По потреби, приликом часова утврђивања и обједињавања градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ГЕОГРАФИЈА 5)

Приликом израде **писмених контролних вежби и тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за крај првог циклуса и почетка другог (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из географије у петом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено разуме све географске концепте и природне процесе на Земљи. Без грешке решава напредне задатке (нпр. израчунавање размера, одређивање географских координата са великом прецизношћу), потпуно тачно лоцира све објекте на немој карти и повезује утицај Земљиних кретања на климу. Показује висок ниво критичког еколошког мишљења.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа. Правилно разуме разлику између унутрашњих и спољашњих сила Земље, успешно користи размеру за једноставна рачунања и проналази објекте на карти, уз мање непажљиве пропусте у дефинисању сложенијих термина (нпр. разликовање климатских фактора).
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне географске задатке (набрајање делова унутрашње грађе Земље, препознавање основних облика рељефа, именовање океана и топлотних појасева, читање основних симбола из легенде карте). Теже се сналази у самосталном одређивању географске ширине и дужине и задацима са размером.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције појмова (набраја особине Земљиних кретања на нивоу дефиниције, зна шта је глобус, наводи основне еколошке проблеме). Рад садржи честе терминолошке грешке, а локализација објеката на карти изводи се једино уз сталну помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање паралела и меридијана, неразликовање рељефних облика или потпуно непознавање океана), што показује потпуни изостанак базне географске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се почев од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено

објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине Биологија 5 – Уџбеник за пети разред основне школе (аутори: **др Дмитрије М. Чикарда, др Зорица А. Радишић**) и пратећа радни материјали/свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену истраживачку наставу кроз кључне области (Особине живих бића, Јединство грађе и функције, Наслеђивање и еволуција, Живот у екосистему, Човек и здравље), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање научног мишљења и примену биолошких законитости на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета БИОЛОГИЈА у 5. разреду је да ученик овлада основним биолошким појмовима, структуром живих бића и законитостима природе, стекне основну научну, еколошку и здравствену писменост неопходну за разумевање света који га окружује. Настава је усмерена на развијање критичког и научног мишљења кроз посматрање и експерименте, разумевање значаја очувања биодиверзитета, као и на оспособљавање ученика за примену здравих животних навика и одговорно понашање према животној средини.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Особине живих бића и јединство грађе	Појам биологије; особине живих бића; нивои организације живих система; грађа ћелије (биљна, животињска, бактеријска); микроскоп. **Фонд:** 26 часова	**О:** Набраја основне особине живих бића; препознаје главне делове ћелије на шематском приказу. **С:** Разликује биљну од животињске ћелије; објашњава улогу микроскопа и дефинише ткива и органе. **Н:** Анализира повезаност и међузависност органа у органским системима; објашњава функцију ћелијских	Научно-технолошка компетенција, рад са подацима, решавање проблема.	Ученик разликује живу од неживе природе, користи микроскоп, објашњава ћелијску грађу живих бића и повезује нивое организације у организму.	Лабораторијске вежбе микроскопирања припремљених препарата; рад са 3D моделима ћелија; коришћење Клетовог дигиталног уџбеника за симулације.	**Формативно:** Праћење рада у свесци током израде практичне вежбе, мини-квизови знања. **Сумативно:** Први петоминутни тестови (теорија) и контролна вежба.

		органела.				
Живот у екосистему и биодиверзитет	Животна средина и услови живота; еколошки фактори; појам врсте и популација; класификација живих бића (царства); ланци исхране. **Фонд:** 24 часа	**О:** Разликује основна царства живих бића; препознаје чланове у једноставном ланцу исхране. **С:** Објашњава утицај еколошких фактора на жива бића; дефинише појмове станиште и екосистем. **Н:** Анализира последице нарушавања односа исхране у екосистему; повезује прилагођености бића са деловањем фактора.	Еколошка компетенција, одговоран однос према природи, сарадња.	Ученик групише жива бића у царства, објашњава кружење материје и проток енергије кроз ланце исхране и препознаје значај очувања врста.	Теренска настава (посматрање локалног парка/шуме); израда шематских приказа ланаца исхране у групама; анализирање видео-записа о биодиверзитету.	**Формативно:** Чек-листе тачности класификовања врста, праћење ангажмана у групном пројекту. **Сумативно:** Тест знања о екосистемима.
Човек, здравље и еволуција	Порекло човека и прилагођености друштвеном животу; раст и развој; пубертет; хигијена; здрава исхрана; заштита од заразних болести. **Фонд:** 24 часа	**О:** Препознаје промене у пубертету; набраја основна хигијенска правила и принципе здраве исхране. **С:** Објашњава значај физичке активности и правилног сна; разуме начине преношења заразних болести. **Н:** Анализира утицај штетних супстанци (дуван, алкохол) на здравље;	Одговоран однос према здрављу, целоживотно учење, социјална компетенција.	Ученик примењује хигијенске навике и принципе правилне исхране у пубертету, препознаје ризике по здравље и разуме основе биолошке еволуције.	Проблемске радионице о менталном и физичком здрављу у пубертету; анализирање нутритивних вредности са паковања хране; дискусије.	**Формативно:** Израда самосталних дневника исхране, белешке напретка. **Сумативно:** Завршни комбиновани тест знања из биологије.

		самостално планира избалансиран дневни јеловник.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише биолошко знање и успешно га примењује у потпуно новим и еколошким проблемским ситуацијама; лако логички повезује грађу ћелије са животним процесима; самостално изводи научне закључке на основу експеримената; критички суди о утицају човека на природу. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује биолошка правила и концепте; логички успешно повезује деловање еколошких фактора са прилагођеностима бића; самостално изводи закључке који се заснивају на анализи ланаца исхране; решава већину задатака знања. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и појмова у стандардним ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне нивое организације живих система; већим делом самостално изводи рутинске класификације организама. **ДОВОЉАН (2)**: биолошка знања су искључиво на нивоу препознавања појмова и директне репродукције основних чињеница (нпр. набрајање особина живих бића или царстава) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања биолошких симбола, фигура или	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност у току предавања, самосталност у раду на часу)	Свакодневно бележење током године

	делова ћелије; не показује способност репродукције основних појмова живе и неживе природе; не уме да користи лупу или да прати упутства у лабораторији.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених поступака (објашњење функције делова ћелије, дефинисање екосистема и еколошких фактора)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе і логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (решавање радних листића и задатака из Клетовог уџбеника)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола вештина руковања лабораторијским прибором (микроскоп, лупа, израда влажних препарата ћелије епидермиса црног лука)	Након завршених практичних вежби у кабинету
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних тестова, симулација рада ћелије и прегледање 3D анимација унутар Клетовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5. разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Научно стварање:** − Израда хербаријума, модела ћелија од пластелина или заједничких зидних паноа/постера на тему здравља	На крају тематских модула (1-2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 5.	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности,*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару	По потреби, приликом часова

разред (вештине микроскопирања, познавање ћелијске грађе, разумевање односа исхране, класификација живих бића, примена еколошких принципа и очување здравља).	*тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	(заједничко решавање проблемских ситуација, израда еколошких мапа станишта, међусобно вредновање)	утврђивања и обједињавања градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (БИОЛОГИЈА 5)

Приликом израде **писмених контролних вежби и тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за крај првог циклуса и почетка другог (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцене из биологије у петом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено разуме све биолошке концепте. Без грешке решава напредне проблемске задатке (нпр. предвиђање промена у ланцу исхране), потпуно тачно повезује функције органела и сложене нивое организације. Показује висок ниво критичког мишљења о здрављу и екологији.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа. Правилно разликује структуре биљне и животињске ћелије и разуме деловање еколошких фактора, уз мање непажљиве пропусте у дефинисању сложенијих термина или механизама преноса болести.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне биолошке задатке (класификација организама у царства, препознавање делова ћелије на јасном шематском цртежу, набрајање хигијенских правила). Теже анализира узрочно-последичне везе у природи или ефекте супстанци на организам.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје основне биолошке појмове на базичном нивоу (набраја особине живих бића, зна разлику између живе и неживе природе, наводи промене у пубертету). Рад садржи честе терминолошке материјалне грешке, а знање је на нивоу репродукције.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је нерешен или урађени делови показују потпуно неразумевање градива (нпр. неразликовање биљке од животиње или непознавање намене микроскопа) уз кардиналне грешке које се косе са општом научном писменошћу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Програм учења за пети разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 5 од 17.04.2018. године, а примењује се од школске 2018/2019. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама првог и другог циклуса ОШ, што је

званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за пети разред на званичном сајту издавачке куће Едука, који чине Техника и технологија 5, уџбеник за пети разред основне школе (аутор: **Зоран Д. Лапчевић**), пратећа радна свеска и материјал за конструкторско моделовање, ревидирано издање одобрено према актуелној реформи. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз пет тематских области (Животно и радно окружење, Саобраћај, Техничка и дигитална писменост, Ресурси и производња, Конструкторско моделовање), подржавајући практичан рад и развијање предузетничких вештина на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА је да ученик развијањем техничко-технолошке писмености, компетенција и дигиталних вештина стекне увид у сопствена професионална интересовања и изгради одговоран однос према раду, животном и радном окружењу. Поред унапређивања функционалне писмености и ручних вештина при раду са техничким ресурсима, настава је усмерена на развијање стваралачког мишљења, предузимљивости и иницијативе, уз континуирано неговање свести о безбедности у саобраћају и важности очувања животне средине у савременом друштву

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Животно и радно окружење	Увод у технику, организација рада, заштита на раду, појам технологије. **Фонд:** 6 часова	**О:** Препознаје опасности и користи заштитну опрему. **С:** Организује радни простор према алгоритму. **Н:** Процењује ризике у комплексном радном окружењу.	Компетиције за учење, одговоран однос према здрављу, рад са подацима.	Ученик разликује опасне од безбедних ситуација и примењује мере заштите у кабинету.	Коришћење демонстрационих макета, анализа реалних ситуација кроз ИКТ презентације, рад у групама.	**Формативно:** Мапе ума, чек-листе током вежби. **Сумативно:** Први петоминутни тест (теорија) и бројчана оцена.
Саобраћај	Историјски развој, правила саобраћаја за пешаке и бициклисте, саобраћајни знаци.	**О:** Препознаје основне саобраћајне знакове. **С:** Објашњава кретање кроз раскрсницу.	Еколошка компетенција, одговорно учешће у друштву.	Ученик се безбедно креће као пешак и бициклиста и поштује вертикалну и хоризонталну	Симулација ситуација на полигону, интервалан рад на дигиталним симулаторима, решавање ситуационих задатака.	**Формативно:** Решавање тестова-склица. **Сумативно:** Класичан контролни задатак са саобраћајним ситуацијама.

	Фонд: 10 часова	**Н:** Анализира сложене саобраћајне ситуације и предвиђа опасност.		сигнализацију.		
Техничка и дигитална писменост	Појам техничког цртежа, прибор, размера, формати, основе рада на рачунару. **Фонд:** 16 часова	**О:** Разликује пуну и испрекидану линију на цртежу. **С:** Користи прибор за цртање геометријских тела у размери. **Н:** Самостално котира и чита сложени технички цртеж.	Дигитална компетенција, решавање проблема, математичка компетенција.	Ученик користи прибор за техничко цртање, скицира предмате, правилно котира и покреће основне образовне софтвере.	Практичан рад на папиру у координисаном раду са наставником, коришћење мултимедијалних програма за 2D моделирање.	**Формативно:** Провера прецизности линије кроз вежбе. **Сумативно:** Графички рад бр. 1 (Оцена за цртеж).
Ресурси и производња	Материјали у техници (дрво, папир, текстил), својства, алати за обраду. **Фонд:** 12 часова	**О:** Разликује природне од вештачких материјала. **С:** Бира адекватан алат за сечење папира и дрвета. **Н:** Анализира утицај технологије прераде на екологију.	Естетска компетенција, предузимљивост и оријентација ка предузетништву.	Ученик класификује материјале према својствима и безбедно рукује основним алатима за кројење и обраду.	Демонстрација узорака материјала, испитивање тврдоће и савитљивости у кабинету, рад са физичким моделима.	**Формативно:** Учешће у дискусијама, праћење фаза обраде. **Сумативно:** Тест знања о својствима материјала.
Конструкторско моделовање	Израда модела од папира, картона и дрвета према техничкој документацији.	**О:** Изрезује елементе према унапред датим линијама. **С:** Спаја елементе	Креативно решавање проблема, сарадња, предузимљивост.	Ученик правилно организује фазе рада, израђује модел/макету од материјала из кутије и вреднује	Практичан рад у радионици/кабинету, коришћење готових комплета материјала, групни и индивидуални пројекти.	**Формативно:** Анализа фаза израде пројекта. **Сумативно:** Оцењивање готовог конструкторског модела/макете.

	Фонд: 26 часова	(лепљење, спајалице) пратећи упутство. **Н:** Израђује сопствени функционални модел са иновацијама.		свој рад.		

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ТЕХНИКУ И ТЕХНОЛОГИЈУ (V РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Теоријско знање и разумевање појмова *(Правила саобраћаја, техничка писменост, својства материјала и заштита на раду)*	• Усмена провера • Писмено тестирање • Решавање дигиталних квизова и симулација	**Формативно:** Брзи квизови (Kahoot/Google форме), мапе ума, чек-листе. **Сумативно:** Класични тестови знања и кратких петоминутних провера (бројчана оцена).	Континуирано током године, на крају сваке тематске целине (4 пута годишње).
Графичка писменост и вештине цртања *(Употреба прибора, скицирање, котирање и израда техничких цртежа)*	• Практичан рад на часу • Анализа и читање готових техничких цртежа	**Формативно:** Корекција линија и размера током рада, вршњачка евалуација. **Сумативно:** Оцењивање графичких радова (провера прецизности, уредности и тачности котирања).	Након завршене теме Теоријска и дигитална писменост (најмање 2 графичка рада у полугодишту).
Практичне и конструкторске вештине *(Руковање алатима, кројење, обрада материјала и састављање макета/модела)*	• Систематско посматрање практичног рада • Демонстрација вештина и операција у кабинету	**Формативно:** Праћење фаза рада кроз анализу прецизности сечења и спајања. **Сумативно:** Бројчано оцењивање завршеног конструкторског модела/макете (функционалност, естетика).	Током реализације модула Конструкторско моделовање (најчешће у другом полугодишту, континуирано).
Дигитална писменост и рад на рачунару *(Покретање софтвера, цртање у 2D програмима, проналажење информација)*	• Практичан рад у информатичком кабинету • Решавање ситуационих задатака	**Формативно:** Праћење алгоритма за решавање проблема на рачунару. **Сумативно:** Бројчана оцена за самостално урађен дигитални задатак или цртеж у софтверу.	У оквиру теме Техничка и дигитална писменост (1-2 пута у току школске године).
Однос према раду, безбедност и сарадња *(Примена мера заштите,*	• Посматрање понашања ученика • Самоевалуација	**Формативно:** Протокол посматрања, белешке у педагошкој свесци, чек-листе за безбедност.	На сваком часу технике и технологије (од уласка до напуштања кабинета/радионице).

чување алата, тимски рад, уредност радног места)	ученика кроз упитнике	*Утиче на закључну оцену кроз ангажовање.*	

Скала бодова за оцене (од 2 до 5)

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Модел је потпуно функционалан, израђен без одступања од техничког цртежа. Спојеви су чисти, макета је естетски изгледна. Ученик је радио потпуно самостално, безбедно и уредно.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Модел је функционалан, али постоје минимална одступања у прецизности сечења или димензија (до неколико милиметара). Трагови лепка су мало видљиви, али је рад сигуран и самосталан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Модел је делимично функционалан (нпр. теже се покреће). Уочљиве су грешке у прецизности и спајању делова. Ученику је била потребна мања помоћ наставника током кључних фаза рада.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Макета је комплетирана, али је нестабилна или нефункционална. Присутне су велике грешке у мерама и кројењу. Ученик је слабо користио техничку документацију и радио је уз стални надзор.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Рад је недовршен, елементи су погрешно и небезбедно спојени, или ученик одбија да прати техничко-технолошку процедуру.

Структура бодовања (Максимум 100 бодова)

- **Тачност и прецизност израде** (праћење димензија са цртежа, сечење, кројење) – **30 бодова**
- **Функционалност модела** (да ли се делови покрећу, да ли је макета стабилна и чврста) – **30 бодова**
- **Естетика и уредност** (чистоћа лепљења, завршна обрада, креативност) – **20 бодова**
- **Организација рада и безбедност** (правилно коришћење алата, заштита на раду, уредно радно место) – **20 бодова**

3. Инструмент за наставника (Чек-листа за брзо оцењивање на часу)

За унос у педагошку свеску током самог процеса израде, можете користити ову кратку чек-листу по ученику:

- Да ли ученик користи личну заштитну опрему и правилан алат? *(0-20 бодова)*
- Да ли су делови исечени тачно по означеним линијама? *(0-30 бодова)*
- Да ли је склопљени модел стабилан и стабилно обавља функцију? *(0-30 бодова)*
- Да ли на макети има сувишних трагова лепка или оштећења материјала? *(0-20 бодо*

Напомена:

Коначна (закључна) оцена из *технике и технологије* не мора бити аритметичка средина оцена остварених из свих горе наведених елемената оцењивања. **Посете музејима технике**, **сајмовима** и **обиласке производних** и **техничких објеката** треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показ ивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. **Када за то не постоје** одговарајући **услови**, ученицима треба **обезбедити мултимедијалне програме** у којима је заступљена ова тематика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Физичко и здравствено васпитање за 5. разред, приказаног кроз структурирану табелу са свим захтеваним елементима. Укупан годишњи фонд часова износи **126 часова** (72 часа редовне наставе + 54 часа Обавезних физичких активности – ОФА).
према званичном упутству Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања Републике Србије, за ученике 5. разреда примењује се стандардизована батерија моторичких тестова ради формативног праћења физичког развоја.
Циљ ових тестова је праћење **индивидуалног напретка** ученика од почетка (иницијално тестирање) до краја школске године (финално тестирање), а резултати се уносе у званични здравствено-усмерени систем праћења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
1. ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ *(Развој тела и функционалних способности)*	• Општеприпремне вежбе (обликовања) без реквизита и са реквизитима. • Природни облици кретања (пузања, провлачења, вишења). • Вежбе за развој кооординације и гипкости. **Фонд: 26 часова**	• **Основни:** Правилно понавља просте вежбе обликовања пратећи упутства наставника. • **Средњи:** Самостално изводи комплетан сет вежби разгибавања од главе до пета. • **Напредни:** Препознаје која вежба утиче на развој одређене групе мишића и правилно је дозира.	• Одговоран однос према здрављу. • Компетенција за целоживотно учење. • Сарадња.	Ученик ће бити у стању да: • Изведе једноставне комплексе вежби обликовања за јачање и истезање великих мишићних група. • Прати сопствени физички развој кроз редовна мерења.	• Фронтални облик рада уз демонстрацију наставника. • Метода живог објашњења и исправљања грешака у току рада. • Индивидуализација вежби према тренутном физичком статусу ученика.	• **Формативно:** Континуирано посматрање технике извођења вежби обликовања и држања тела. • **Сумативно:** Иницијално и финално тестирање моторичких способности (батерија тестова за 5. разред).
2. МОТОРИЧКЕ	• *Атлетика:*	• **Основни:**	• Тимски рад и	Ученик ће	• Метода	• **Формативно:**

ВЕШТИНЕ И СПОРТ *(Овладавање спортским дисциплинама)*	Ниски/високи старт, трчање, скок у даљ, бацање медицинке. • *Гимназија:* Колут напред, колут назад, ниска греда. • *Спортске игре:* Основна техника (вођење лопте, додавање, шут/сервис). **Фонд: 76 часова**	Изводи елементарне технике кретања у атлетици, гимнастици и играма у поједностављеним условима. • **Средњи:** Повезује два или више техничка елемента у игри (нпр. пријем па додавање). • **Напредни:** Успешно примењује научену технику у ситуираној игри и поштује судијске одлуке.	сарадња. • Решавање проблема у групи. • Комуникација. • Дигитална компетенција (анализа спортских правила путем видео-снимака).	бити у стању да: • Изведе основне елементе локомоције из атлетике, гимнастике и најмање две спортске игре. • Примени основна правила спортске игре у којој учествује.	рашчлањивања сложених кретања на елементе. • Ситуациона метода (кроз поједностављене утакмице са прилагођеним правилима). • Коришћење групног рада и игре за социјализацију деце.	Вредновање ангажовања, мотивисаности, редовног доласка и ношења опреме. • **Сумативно:** Оцењивање правилног извођења техничких елемената (нпр. кошаркашки двокорак, одбојкашки сервис).
3. ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА *(Здравствено васпитање и хигијена)*	• Правилно држање тела (постура) и препознавање деформитета кичме. • Лична хигијена тела и спортске одеће/обуће. • Важност хидратације и одмора после напора. **Фонд: 24 часа**	• **Основни:** Наводи основна правила личне хигијене након физичке активности. • **Средњи:** Препознаје неправилно седење и стајање и зна како да коригује сопствено држање тела. • **Напредни:** Објашњава везу између физичке активности,	• Грађанска компетенција. • Еколошка свест (чување школских реквизита и природе). • Компетенција за учење.	Ученик ће бити у стању да: • Примењује основне здравствено-хигијенске мере пре, током и после вежбања. • Препозна знаке умора и потребу за одмором и уносом течности.		

		квалитетног сна и здраве исхране.				

ПРЕГЛЕД МЕРНИХ ИНСТРУМЕНАТА (ТЕСТОВА) И КРИТЕРИЈУМА

Назив теста	Моторичка способност која се мери	Опис извођења задатка	Основни ниво (Оцена 2)	Средњи ниво (Оцена 3-4)	Напредни ниво (Оцена 5)
1. Скок у даљ из места	**Експлозивна снага ногу**	Суножни одраз са линије, доскок на струњачу. Мере се два покушаја у центиметрима.	Ученик изводи скок уз неправилан замах рукама и нестабилан доскок.	Изводи технички правилан скок, дужина је просечна за узраст.	Технички беспрекоран скок са снажним замахом, даљина изнад просека.
2. Бацање медицинке (2kg)	**Експлозивна снага руку и раменог појаса**	Бацање лопте од 2 kg са груди обема рукама из раширеног става (без преступа).	Баца лопту искључиво снагом руку, без коришћења потиска из ногу.	Правилно користи замах и избачај тела, просечна дужина.	Снажан избачај уз координацију целог тела, дужина изнад просека.
3. Подизање трупа из лежења (30 сек)	**Репетитивна снага трбушне мускулатуре**	Из лежећег положаја са савијеним коленима, руке на потиљку. Броји се број понављања за 30 секунди.	Ученик уради мали број понављања, користи замах рукама или подиже карлицу.	Технички исправно подизање до умереног броја понављања.	Висок број потпуно правилних понављања у задатом времену.
4. Издржај у згибу (или мешовити згиб)	**Статичка снага руку и раменог појаса**	Надхват на вратилу, брада изнад шипке. Мери се време задржавања положаја у секундама.	Задржава положај свега неколико секунди, уз приметно подрхтавање тела.	Одржава стабилну позицију у просечном временском трајању.	Дуготрајан и стабилан издржај без попуштања технике.
5. Трчање на 30 метара	**Брзина (високи старт)**	Трчање максималном брзином из високог старта на деоници од 30м. Мери се време у стотинкама.	Спорији старт, неправилан положај руку и фреквенција корака.	Правилан висок старт и убрзање, време у границама просека.	Одлична реакција на старт, максимална фреквенција и продорност.
6. Чунасто трчање (4 x 10м)	**Агилност (промена правца)**	Трчање између две линије удаљене 10 метара, са преношењем или додиривањем предмета/подлоге 4 пута.	Несигурно кочење и окретање при промени правца, губитак равнотеже.	Контролисана промена правца кретања уз просечно пролазно време.	Брзо и експлозивно кочење, ниско тежиште при окрету, одлично време.
7. Дубоки претклон на клупици	**Гипкост (флексибилност)**	У седу са опруженим ногама, досезање рукама низ мерну лествицу испод нивоа стопала.	Неуспевање да се дохвате врхови прстију на стопалима, савијање колена.	Досезање лествице испод нивоа стопала уз потпуно опружене ноге.	Максималан претклон (шаке далеко испод нивоа стопала) без болова.

2. ПРАВИЛА И КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА НА ОСНОВУ ТЕСТОВА

Према Правилнику о оцењивању у основном образовању Републике Србије, оцена из моторичких способности формира се на основу неколико строгих педагошких принципа:

- **Напредак је кључ (Индивидуални критеријум)**: Најважнији фактор за оцену 5 (одличан) јесте **позитиван помак** између иницијалног (септембар) и финалног (мај) тестирања. Ако ученик поправи свој резултат (нпр. у септембру је скочио 140 cm, а у мају 150 cm), вреднује се његов рад и добија највишу оцену, без обзира на то што неко други у одељењу можда скаче 180 cm.
- **Узимање у обзир конституције**: Наставник приликом евалуације резултата узима у обзир тип грађе тела ученика (високи/ниски перцентили масе и висине) и евентуалне здравствене специфичности.
- **Труд и редовност имају предност**: Спортски таленат није услов за одличну оцену. Редовно ношење спортске опреме, залагање на вежбама обликовања и активна израда задатака доносе превагу код закључивања оцене.
- **Прилагођавање за ИОП**: За ученике који раде по Индивидуалном образовном плану (ИОП-1 или ИОП-2), батерија тестова се модификује и прилагођава њиховим тренутним моторичким и физичким могућностима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / описно)**
Бог и творевина (Човек као круна стварања)	Бог као Света Тројица и Саздатељ света. Стварање видљивог и невидљивог света. Човек као боголико биће. Заједница човека са Богом у рају и пад у грех. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје појам Свете Тројице. Зна да је Бог створио свет из љубави. **С:** Објашњава шта значи да је човек створен по лику и подобију Божјем. **Н:** Анализира последице прародитељског греха кроз нарушавање заједнице са Богом и природом.	Естетска компетенција, одговоран однос према природи, сарадња.	Ученик описује свет као Божију творевину, препознаје своју боголикост и разуме важност очувања природе као Божијег дара.	Приповедање старозаветних догађаја, илустровање дана стварања, вођени дијалог о љубави као мотиву стварања, читање одломака из Књиге Постања.	**Формативно:** Праћење активности на часу, преглед цртежа и наставних листића. **Описивање:** Процењивање разумевања појма творевине кроз изражавање.

Стари завет као припрема (Обећање Спаситеља)	Старозаветни праоци и пророци. Савез Бога и Авраама. Мојсије и Десет Божијих заповести. Пророштва о доласку Месије. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје личности Авраама и Мојсија. Зна основне Десет Божијих заповести. **С:** Објашњава значај Десет заповести за свакодневни живот и однос према ближњима. **Н:** Повезује старозаветна пророштва са новозаветним испуњењем у личности Исуса Христа.	Културни и национални идентитет, моралне вредности, решавање проблема.	Ученик наводи кључне догађаје Старога завета, примењује моралне поуке Божијих заповести у односу са вршњацима и породицом.	Метода демонстрације (иконе, мапе), текстуална анализа заповести, израда породичног стабла старозаветних праотаца, креативне радионице.	**Формативно:** Квизови знања, праћење примене моралних начела у групном раду. **Описивање:** Оцењивање залагања кроз редовност активности.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ

Верска настава се у основним школама у Републици Србији **оцењује описно**, на основу Закона о основама система образовања и васпитања. Закључна оцена се изводи на крају полугодишта и на крају школске године у облику једног од три дефинисана статуса: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**. Све оне имају статус формалне оцене, али не утичу на општи просек ученика.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена у другом циклусу (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну оствареност свих прописаних исхода. Истиче се изузетним залагањем, пажњом и иницијативом. Изражава дубоко разумевање теолошких појмова, правилности литургијског живота и хришћанске етике. Активно и креативно учествује у групном раду, дебатама и радионицама. Уредно води своју свеску/портфолио и показује примерно фер-плеј понашање, љубав и поштовање према свима на часу.	• Вероучни портфолио / Ликовни и текстуални записи ученика. • Чек-листе ангажовања и пажње током предавања и интерактивних вежби. • Вршњачка евалуација сарадње у пару или малим групама. • Педагошка свеска наставника (плусеви, коментари о владању и ставовима).

Добар напредак	Ученик је остварио већину предвиђених исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима, показује пажњу и разумевање основних празника и догађаја из историје Цркве. Одговори су му тачни, али му је повремено потребан подстицај наставника за дубљу анализу јеванђелских поука. Труди се да испуни задатке у групи, доноси потребан прибор за час и са поштовањем се односи према вероучитељу и вршњацима.	• Анализа наставних листића, краћих квизова и картица знања. • Праћење уредности израде домаћих задатака. • Провера тачности дефинисања основних појмова.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу. Знања су му на нивоу препознавања базичних појмова (нпр. икона, храм, крст), углавном уз обилну помоћ и подсећање наставника. Његово учешће у разговорима и радионицама је пасивно, ретко се сам јавља за реч, а задатке извршава делимично. Повремено заборавља прибор, али поштује правила очувања мира и реда у учионици.	• Евидентирање базичног присуства и пажње током часа. • Посматрање понашања у оквиру задатих једноставних дужности.

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

 Пети разред: Увођење у тајну заједнице и Стварања

- **Теолошки развој**: Упознавање са Богом као Светом Тројицом који из љубави ствара свет, са нагласком на човека као боголико биће са слободном вољом.
- **Старозаветна историја**: Разумевање обећања о доласку Спаситеља кроз примере вере праотаца и примену Мојсијевих заповести у грађењу добрих односа са ближњима.

Програм наставе и учења за Грађанско васпитање (изборни програм) објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“. Настава се реализује континуирано од петог до осмог разреда основне школе са фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова по разреду у току школске године**.

Наставни програм је усклађен са реформама Завода за унапређивање образовања и васпитања и усмерен је на развој грађанске компетенције кроз три кључне области: **Људска права**, **Демократско друштво** и **Процеси у заједници (активизам)**. Сви актуелни прописи, планови и наставни програми могу се преузети на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Пети разред: Развој личног идентитета и разумевање права

Циљ у петом разреду је усмерен на успешно прилагођавање ученика новој средини предметне наставе кроз јачање сопственог идентитета и разумевање базичних правила заједничког живота.

- **Лични развој**: Препознавање сопствених осећања, потреба, особина и вредности ради изградње позитивне слике о себи и припадности групи.
- **Људска и дечја права**: Освешћивање и разумевање Конвенције о правима детета, уочавање разлике између суштинских потреба и тренутних жеља, као и повезивање права са личним одговорностима.

- **Демократска култура**: Оспособљавање ученика за активно и равноправно учешће у заједничком креирању и поштовању одељењских правила кроз процедуру гласања.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Ја и други у групи (Људска права и дечја права)	Појам дечјих права (Конвенција о правима детета). Разлика између жеља и потреба. Право на образовање, заштиту и игру. Идентитет и припадност групи. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје основна дечја права са списка Конвенције. Разликује своје жеље од стварних егзистенцијалних потреба. **С:** Објашњава везу између својих права и одговорности према вршњацима у одељењу. **Н:** Препознаје примере кршења дечјих права у свом окружењу и предлаже начине за заштиту вршњака.	Грађанска компетенција, комуникација, решавање конфликата, социјалне вештине.	Ученик разликује права од жеља, повезује дечја права са личним одговорностима и уважава различитости унутар школске заједнице.	Искуствено учење кроз радионице, симулације и игре улога, анализа прича из дечје свакодневице, рад у малим групама, цртање мапа права.	**Формативно:** Праћење активности, аргументација током радионица, попуњавање чек-листа за самоевалуацију. **Описивање:** Описно оцењивање напретка ученика.
Демократија и правила (Демократско друштво и активизам)	Појам правила и закона. Школска правила и кућни ред. Како настају правила и зашто су важна за заједницу. Демократско одлучивање у одељењу.	**О:** Наводи важећа одељењска и школска правила и разуме зашто је важно да их се сви придржавају. **С:** Учествује у заједничком доношењу правила групе путем гласања и	Одговорно учешће у демократском друштву, решавање проблема, тимски рад.	Ученик активно учествује у демократском доношењу одељењских правила, примењује их и аргументује значај права у заједници.	Организација симулације Скупштине одељења, дебате „Правила: за и против“, израда плаката одељењских правила, анализа СВОТ (SWOT) матрице одељења.	**Формативно:** Евалуација учешћа у заједничким акцијама и доношењу одлука, вођење портфолија. **Описивање:** Описно вредновање ангажовања.

	Фонд: 18 часова	аргументовано образлаже њихову сврху. **Н:** Анализира ситуације у којима правила нису праведна и предлаже процедуре за њихову демократску измену.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

У складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању, успех ученика на предмету Грађанско васпитање **оцењује се описно**. Закључна оцена на крају полугодишта и на крају године изводи се у форми: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик је у потпуности остварио све кључне исходе програма. Показује изузетну самосталност, иницијативу и лидерство у групном раду. Стручну терминологију користи без грешке, аргументи су му зрели и засновани на доказима. Активно учествује у свим акцијама, показује изражену емпатију, асертивност и креативност. Редовно води свој грађански портфолио.	• Праћење ученичког досијеа / портфолија (есеји, анкете, пројектни нацрти). • Евалуација учешћа у дебатама и симулацијама. • Чек-листе за самопроцену и вршњачку процену сарадње у тиму. • Педагошка свеска наставника (континуирано праћење залагања и ставова).
Добар напредак	Ученик је остварио већину исхода програма на средњем нивоу. Самосталан је у раду, али му је повремено потребна подршка у сложенијим анализама или формулацијама пројектних планова. У дебатама заузима јасан став који зна делом да аргументује. С поштовањем се односи према правилима рада и суиграчима, уредно извршава задатке у групи и доноси прибор.	• Анализа наставних листића и кратких ситуационих квизова знања. • Евиденција редовности израде домаћих задатака. • Праћење уредности портфолија.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу, углавном уз сталну помоћ и подстицај наставника.	• Евидентирање основне активности

	Знања су му на нивоу препознавања основних појмова (нпр. Конвенција, права). Његово учешће у групном раду је пасивно, ретко се самостално јавља за реч, а ставове изражава без дубље аргументације. Често заборавља материјале за час, али поштује правила учионице.	током радионица. • Посматрање понашања у оквиру групних задужења.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА VI РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ШЕСТОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма шестог разреда основне школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за VI разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
Школског одбора
25. 06. 2026.године

Председник

_____

Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика у периоду стабилизације у оквиру предметног система наставе другог циклуса;
2. стварање подстицајног, сигурног и демократског окружења за учење, развијање емпатије, социјалних вештина и вредности које промовишу нулту толеранцију према насиљу и дискриминацији;
3. континуирано и систематско развијање кључних, општих међупредметних и специфичних предметних компетенција неопходних за успешно сналажење у савременом друштву и целоживотно учење;
4. развој свести о сопственом националном, културном и језичком идентитету кроз неговање српског језика, баштине, историје и традиције, уз активно јачање интеркултуралности, толеранције и уважења различитости;
5. подстицање вишег нивоа критичког, научног и стваралачког мишљења, логичког закључивања, као и способности за самовредновање, самоиницијативу и одговоран тимски рад.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења прате се и евидентирају кроз месечне оперативне планове и дневне припреме предметних наставника.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предмета за шести разред конципирана је на јединствен начин: на почетку се налази циљ наставе и учења конкретног предмета за други циклус основног образовања и васпитања, након чега следи табела са дефинисаним предметним исходима за крај шестог разреда, областима/темама и припадајућим садржајима. Садржаји нису сврха сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који показују шта ће ученик бити у стању да учини, изведе, обави, реши или примени захваљујући изграђеним функционалним знањима, ставовима и вештинама на крају школске године.

Оријентација на процес учења подразумева да се пажња примарно усмерава на начине на које ученик повезује постојеће и ново знање у смислене целине, формира уопштене когнитивне мапе и гради сложенију мрежу научних и уметничких појмова. Наставник има значајан простор за слободу избора и креативно повезивање садржаја, метода наставе и активности ученика. Терминологија у програму дефинисана је као педагошко полазиште за наставнике у планирању свакодневне образовно-васпитне праксе, те ју је приликом непосредног рада и израде уџбеничких материјала потребно прилагодити психофизичком узрасту ученика.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Рад са ученицима шестог разреда заснива се на вертикалном континуитету и надградњи знања и искустава стечених у петом разреду. Ученици овог узраста улазе у фазу ране адолесценције (пубертета), што са собом носи специфичне телесне, когнитивне и емоционалне промене. Ове промене захтевају пажљиво вођење кроз наставни процес и постепено превођење искуствених представа у апстрактне и научне концепте у зони наредног развоја.

Приликом креирања годишњих, глобалних и оперативних планова, предметни наставници се руководе следећим принципима:

- **Интегрисани приступ**: Јачање хоризонталне и вертикалне повезаности кроз тематско планирање и повезивање сродних садржаја између различитих предмета (нпр. Географија и Историја, Физика и Математика, Биологија и Физичко васпитање).
- **Активне и истраживачке методе**: Примена кооперативног учења, експеримената, симулација и метода решавања проблема који активирају мисаоне процесе ученика и подстичу самостално закључивање.

- **Индивидуализација**: Уважавање разлика у темпу напредовања, стиловима учења, специфичним способностима или тешкоћама, уз пружање диференциране подршке (укључујући подршку кроз ИОП).
- **Пројектна настава**: Реализација комплексних пројектних задатака где се од ученика очекује већи степен самосталности у истраживању, критичкој селекцији информација, тимској организацији и сигурној употреби ИКТ-а у сврху учења и презентовања резултата.

Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе

Праћење напредовања ученика обухвата континуирано формативно и сумативно бројчано оцењивање, у складу са важећим Правилником о оцењивању. Свака наставна активност је добра прилика за процену постигнућа и давање увремењене, конкретне и јасне повратне информације која води ученика ка бољем резултату. Наставник треба активно да подстиче самовредновање и вршњачко вредновање (међусобну процену напретка у групи), чиме се код шестака развија критичко мишљење, самокритичност и већи степен личне одговорности за процес сопственог учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Читанка „Уметност речи” 6 за шести разред основне школе (ауторке: **Наташа Станковић Шошо, Тања Несторић**), пратећи уџбеник Гласови и речи 6 – Граматика (ауторке: **Наташа Станковић Шошо, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Тања Несторић**) и Српски језик 6 – Радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз три наставне области (Књижевност, Језик, Језичка култура), подржавајући функционалну писменост, богаћење речника, анализу књижевних дела и развој језичких вештина на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета СРПСКИ ЈЕЗИК у 6. разреду је да ученик овлада основним законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и слојевите културне баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни,**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**

		Средњи и Напредни ниво)			**поступци остваривања)**	
Књижевност	Анализа епских народних песама (породични и покосовски циклус), лирских песама и драмских дела из Логосове читанке; тумачење структура, ликова и стилских фигура. **Фонд:** 70 часова	**О:** Разликује књижевне родове и врсте у оквиру лектире, одређује тему и главне мотиве. **С:** Описује ликове на основу њихових поступака, уочава хронолошки и ретроспективни след догађаја. **Н:** Анализира сложене естетске карактеристике дела, пореди мотиве у различитим текстовима.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, национални идентитет.	Ученик аргументовано образлаже свој доживљај књижевног текста, издваја фазе у развоју радње и препознаје улогу стилских фигура у стварању слике.	Метода анализе текста на одломцима из читанке, истраживачки задаци за домаћи рад, стварање проблемских ситуација на часу, дискусија.	**Формативно:** Вођење дневника читања лектире, праћење активности током групне анализе песама. **Сумативно:** Писмени и усмени одговори из књижевности.
Језик (Граматика и правопис)	Заменице (именичке и придевске), придеви (поређење), глаголи (глаголски облици); Језичке реформе Вука Караџића; правопис. **Фонд:** 50 часова	**О:** Препознаје врсте заменица и подврсте глагола; примењује основна правописна правила. **С:** Правилно гради и препознаје глаголске облике у тексту, врши поређење придева. **Н:** Разуме структуру сложених глаголских облика и безгрешно пише речи са гласовним	Научно-технолошка компетенција (логичко мишљење), комуникацијска компетенција.	Ученик препознаје и користи све грамтичке категорите речи у реченици, анализира значај Вукове реформе и пише у складу са правописом.	Комбинација индуктивне и дедуктивне методе, решавање задатака из Логосове радне свеске, језичке радионице са примерима из штампе.	**Формативно:** Праћење рада на наставним листићима кроз самоевалуацију. **Сумативно:** Контролни задаци и тестови након великих граматичких целина.

		променама.				
Језичка култура (Усмено и писмено изражавање)	Изражајно рецитовање и читање; објективно и субјективно описивање, портретисање; израда извештаја. **Фонд:** 24 часа	**О:** Саставља јасан писмени и усмени извештај о догађају на основу задатих смерница. **С:** Израђује детаљан портрет лика користећи богат придевски фонд и синониме. **Н:** Пише стилски уједначен есеј са елементима субјективног описа и сложеном аргументацијом.	Комуникацијска компетенција, креативно решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик јасно структурише писмено излагање кроз увод, разраду и закључак, користи богат речник и изражајно говори пред публиком.	Говорне вежбе (рецитовање, симулације јавног извештавања), писање састава на часу, анализа и исправка најчешћих стилских грешака.	

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета за 6. разред. Процењују се: − вештине изражавања и саопштавања; − разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; − рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; − уметничко изражавање; − вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.	**ОДЛИЧАН (5)** оцену добија ученик који: − у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; − лако логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; **ВРЛО ДОБАР (4)** оцену добија ученик који: − у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; **ДОБАР (3)** оцену добија ученик који: − у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; − у знатној мери логички повезује чињенице и појмове;	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника	Свакодневно бележење током године

	– већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује; **ДОВОЉАН (2)** оцену добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; **НЕДОВОЉАН (1)** добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује		

Ево **скале бодовања и критеријума** за писмене задатке и тестове знања за **шести разред**, потпуно усклађене са програмом за Српски језик:
Код израде **писмених задатака (есеја/састава)**, максималан број бодова је **100**, а структура се заснива на следећа четири кључна сегмента:

1. **Оствареност задате теме и структура састава** (увод, јасна разрада са мотивима/портретом, логичан закључак) – **35 бодова**
2. **Правописна, граматичка и ортографска тачност** (правилно писање заменица, глаголских облика, придева и интерпункције) – **35 бодова**
3. **Стил, лексика и избор речи** (богат речник, уредно коришћење синонима, метафора и епитета, избегавање понављања) – **15 бодова**
4. **Естетски изглед радног текста и читљивост** (правилна пасусна подела, уредност писања на линијама, читљив рукопис) – **15 бодова**

СКАЛА БОДОВА ЗА ОЦЕНЕ (од 2 до 5)

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у шестом разряду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Тест или писмени задатак показује потпуну овладаност градивом. Састав је написан стилски зрело, са јасно истакнутим објективним или субјективним описима и потпуно без системских правописних грешака. Мисли су логички повезане.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у великој мери влада градивом. На урађеном тесту или у тексту постоје минимални правописни пропусти (нпр. неколико зареза или грешке у сложенијим глаголским облицима). Стил писања је јасан, а речник богат.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Рад је просечан и испуњава основне захтеве теме. Уочљиве су стилске неуједначености и понављања истих речи. Присутне су јасне правописне грешке (нпр. погрешно писање заменица, речце *не* или поређења придева).
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик знања репродукује на основном нивоу (препознаје врсте заменица или основне књижевне појмове). Састав је изузетно кратак, пун правописних и граматичких грешака, али се и даље држи оквира задате теме.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је углавном нерешен, или писмени рад у потпуности промашује тему уз изражену неписменост која онемогућава разумевање смисла текста.

Инструмент за наставника (Чек-листа за брзи преглед састава на часу)
Овај инструмент можете користити у својој педагошкој бележници за вредновање ученичких састава:

- Тема је потпуно одговорена кроз јасан увод, разраду и закључак *(0–35 бодова)*
- Глаголски облици, заменице и правописна правила су тачно примењени *(0–35 бодова)*
- Реченице су стилски складне, без сувишних понављања појмова *(0–15 бодова)*
- Рукопис је читљив, а текст је правилно подељен на пасусе *(0–15 бодова)*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са најновијим реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Data Status, који чине To the Top Plus 2 – Уџбеник за 6. разред основне школе (аутори: **Х. К. Мичел, Маринели Малкоџани / H. Q. Mitchell, Marileni Malkogianni**) и пратећа To the Top Plus 2 – Радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену комуникативну наставу кроз четири језичке вештине (Слушање, Читање, Говор, Писање), подржавајући достизање образовних стандарда A1.2/A2.1 нивоа, учење кроз реалан контекст и постепено савладавање напреднијих граматичких и лексичких структура на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК у 6. разреду је да ученик даље развија вокабулар, граматичке законитости и комуникативне функције ради стицања веће самосталности у писменој, говорној и социјалној компетенцији на страном језику. Настава је усмерена на проширивање способности разумевања говора и текстова који обухватају и догађаје из прошлости, изражавање сопствених ставова и планова у свакодневним ситуацијама, као и на неговање међукултуралне отворености и свести о значају глобалне комуникације.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Рецептивне вештине: Слушање и читање	Разумевање детаља у разговорима, причама и текстовима о прошлим догађајима,	**О:** Пронађи кључне речи и једноставне информације у јасно изговореним аудио-записима и кратким	Комуникацијска компетенција, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик разуме главни садржај и специфичне детаље у аудио-материјалима и текстовима примерен узрасту	Слушање дијалога са задацима вишеструког избора, вођено читање путописа, текстова о историји и занимљивостима из	**Формативно:** Праћење попуњавања табела за слушање, чек-листе тачности лоцирања информација у тексту. **Сумативно:** Сегменти за процену слушања и читања

	путовањима и културама у комплету *To the Top Plus 2*; издвајање специфичних података. **Фонд:** 30 часова	илустрованим текстовима. **С:** Разуме главне тачке и проналази специфичне податке у текстовима који садрже познату лексику и граматику. **Н:** Прати сложеније текстове и аудио-записе, успешно закључује значење непознатих речи из контекста и прати хронологију догађаја.		који се односе на садашњост и прошлост.	света, рад на вокабулару пре читања.	у оквиру контролних вежби.
Продуктивне вештине: Говор и писмено изражавање	Говорне интеракције (разговор о прошлим догађајима, плановима, тражење и давање упутстава); Писање кратких прича, разгледница, мејлова о путовањима и описа догађаја. **Фонд:** 30 часова	**О:** Излаже кратке, унапред припремљене реченице о себи и прошлости; пише кратак текст пратећи модел корак по корак. **С:** Активно учествује у једноставним разговорима из свакодневног живота; пише кохерентан лични мејл, опис догађаја или разгледницу са путовања. **Н:** Течно,	Комуникацијска компетенција, естетска компетенција, сарадња, предузимљивост.	Ученик усмено описује прошле догађаје и искуства, размењује информације у вођеном дијалогу и пише логички повезане и структурисане кратке текстове.	Игре улога (Role-play у продавници, на станици), израда личних дневника путовања, фазно писање састава (олуја мозгова, скица, финални текст).	**Формативно:** Праћење течности и изговора у говорним активностима, бележење напретка у писању. **Сумативно:** Бројчана оцена за говорне наступе, оцењивање писмених састава.

		самостално и природно комуницира о различитим темама; пише лепо структурисан и правописно тачан текст уз коришћење везника.				
Језичке законитости: Граматика и вокабулар	Прошло време (*Past Simple* – правилни и неправилни глаголи), будуће време (*Future Simple, Going to*), поређење придева, прилози; вокабулар (путовања, празници, филмови, занимања). **Фонд:** 42 часа	**О:** Препознаје и правилно употребљава прошле облике честих глагола у потврдним реченицама; зна основна значења нових речи. **С:** Правилно гради одрични и упитни облик у прошлом времену; разликује намене будућих времена; правилно пореди већину придева. **Н:** Безгрешно и креативно користи сва наведена времена и граматичке категорије у потпуно новим, нестандардним језичким контекстима.	Компетенција за учење, логичко мишљење, међукултурална компетенција.	Ученик правилно образује и користи граматичке структуре A1.2/A2.1 нивоа за исказивање садашњости, прошлости и будућности и примењује нов вокабулар.	Индуктивно усвајање граматике кроз контекст лекције у *To the Top Plus 2*, решавање задатака из радне свеске, дигитални правописни квизови.	**Формативно:** Мини-квизови (таблица неправилних глагола), самоисправљање грешака кроз вежбе. **Сумативно:** Четири школска писмена задатка (комбиновани тестови знања).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише језичка знања и примењује их у новим и нестандардним ситуацијама; говори веома течно, користећи правилан изговор и напреднији А2 вокабулар; пише стилски повезане текстове без системских правописних и граматичких грешака. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује језичка правила у говору и писању; успешно разуме већину дијалога; говори јасно и са добром комуникативном намером, уочавају се мање несистемске грешке (нпр. изговор појединих неправилних глагола); пише уредне саставе. **ДОБАР (3)**: у довољној мери успешно употребљава вокабулар и времена у познатим, рутинским ситуацијама; делом самостално одговара на питања наставника; саставља једноставне реченице у писању, али прави видљиве системске грешке у грађењу минулих времена. **ДОВОЉАН (2)**: језичка знања су искључиво на основном нивоу препознавања и репродукције познатих речи и фраза уз минималну примену; кратке исказе и одговоре формулише једино уз вођење, превођење и константну помоћ и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања речи и елементарних граматичких структура; не показује способност репродукције основних неправилних глагола нити вокабулара из лекција; не разуме нити прати основна	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (учешће у језичким активностима у пару, рад на задацима у свесци)	Свакодневно бележење током године

	упутства на часу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и говорне вежбе (симулације препричавања викенда, разговори о омиљеном филму или путовању)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (лексичке, правописне и граматичке вежбе из радне свеске *To the Top Plus 2*)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола уредности вођења школских свески и праћење портфолија кратких ученичких састава/писама	На крају наставне године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Дигитална активност:** − Решавање мултимедијалних интерактивних задатака, дигиталних граматичких квизова и квизова вокабулара у оквиру Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним планом тематске целине
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника і тачности у примени времена)*	**Креативно стварање:** − Израда групних или индивидуалних паноа, презентација, постера на теме из програма (нпр. „A Famous	На крају тематских модула (најмање 2 пута у току године)

исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).		Historical Figure", „My Dream Holiday")	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (разумевање аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и изговор у говору, граматичка исправност и богатство вокабулара у писању састава, примена времена за прошлост и будућност).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (симулације разговора заснованих на дијалозима из уџбеника, заједнички рад на пројектима, вршњачка евалуација)	По потреби, на часовима утврђивања и обраде сложенијег градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 6)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих тематских контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених на језичке вештине (разумевање прочитаног/одслушаног текста, граматичке партије, знање неправилних глагола, вокабулар и писање краћег састава):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцене из енглеског језика у шестом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик беспрекорно разуме аудио-записе и текстове, без логичких грешака користи прошла и будућа времена (*Past Simple, Going to*) и вешто примењује нов А2 вокабулар. Писмени састав (мејл, опис) пише потпуно смислено, повезано, правописно исправно и тачно одговара на све захтеве теме.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава задатке разумевања и већину граматичких партија. Прави мање, несистемске грешке у правопису компликованијих речи или понекад пропусти наставак за прошло време у брзини, али је написани или изречени текст потпуно разумљив и јасан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик успешно проналази основне информације у тексту и тачно решава једноставне граматичке задатке. Међутим, прави честе системске грешке у грађењу упитних и одричних реченица у прошлом времену, меша неправилне глаголе, а написани састав му је кратак и стилски неуједначен.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје основни вокабулар из обрађених лекција и делимично решава једноставније задатке на нивоу препознавања (нпр. спаривање или заокруживање речи). Није у стању самостално да конструише реченицу у прошлом времену без модела и прави велике грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени, број бодова показује невладање основним речником за шести разред, ученик прави кардиналне грешке са предзнацима/временима и не разуме основне захтеве задатака.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК)

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а реализује се у оквиру другог циклуса основног образовања са фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**. Настава прати актуелне реформе и нормативе доступне на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). [1, 2]

Уџбеници и литература за наставу: Савремени, одобрени уџбенички комплет за другу годину учења страног језика је Nouveau Pixel 2 – уџбеник за 6. разред у издању куће **Data Status** (ауторка: Sylvie Schmitt). Пратећи део комплета чини Nouveau Pixel 2 – Радна свеска (ауторка: Stéphanie Callet) и дигитална претплата на мултимедијалне образовне ресурсе преко платформе Е-учионица. Садржај је пажљиво прилагођен интересовањима тинејџера и циља достизање **нивоа А1.2** према Европском оквиру за живе језике (CEFR). [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]

 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД (ДАТА СТАТУС & ЗУОВ)

- **Страница штампаног уџбеника**: Каталошке детаље, број страна и опције набавке погледајте преко странице Data Status – Nouveau Pixel 2 уџбеник.
- **Одељак пратеће радне свеске**: Структуру вежби за утврђивање лексике и граматике анализирајте на Data Status – Nouveau Pixel 2 радна свеска.
- **Глобални наставни планови**: Предлоге оперативних планова и методичких решења за француски језик преузмите на сајту подршке Data Didakta – Наставни планови.
- **Државни прописи и исходи**: Званични школски програм за други страни језик и правилнике оцењивања преузмите директно на порталу ЗУОВ – Закони и правилници.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VI РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ДРУГЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА)

- **Комуникативно проширење**: Оспособљавање ученика да разумеју и самостално користе реченице у вези са непосредним окружењем (школа, пријатељи, слободно време, свакодневне активности, описивање куће и гардеробе).
- **Продубљивање језичких структура**: Консолидација изговора и усвајање кључних граматичких јединица (садашње време правилних и неправилних глагола, присвојни придеви, негација и исказивање количине).
- **Социокултурни развој**: Упознавање са француским школским системом, ритмом живота француских вршњака и великим градовима изван Париза.
- **Критичка језичка свест**: Одвајање битног од небитног у дужим аудио-записима и коришћење прецизних контекстуалних стратегија при читању.

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Наставна област / Тема	Специфични садржај (Nouveau Pixel 2) и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 6. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)
Рецептивне вештине	Слушање и разумевање описа нечијег дана,	**О:** Препознаје тему разговора	Комуникација, дигитална	Ученик издваја специфичне	Рад са звучним одломцима, вежбе за	**Формативно:** Слушни тестови

(Слушање и читање)	куће и школског распореда. Извлачење информација из кратких електронских писама (*e-mail*) и менија за ручак. **Фонд:** 36 часова	француских вршњака о хобијима. Проналази кључне речи у кратким порукама. **С:** Разуме детаљна упутства и редослед дешавања на аудио-записима. Анализира описе простора. **Н:** Прати бржи говор изворних говорника на ЦД-у и без тешкоћа разуме дужи прилагођени текст из књиге.	писменост, културна свест, целоживотно учење.	чињенице из слушаних и прочитаних прилога који се баве школским и слободним активностима.	деконструкцију реченица на Е-платформи, повезивање планова куће и текста, селективно читање.	за уочавање тачних исказа, праћење брзине лоцирања речи. **Сумативно:** Контролни задаци са разумевањем текста (А1.2 ниво).
Продуктивне вештине (Говор и писање)	Изражавање сопственог укуса (*J'aime / Je déteste*). Описивање својих навика у школи. Писање кратког писма/честитке. Употреба презентске коњугације глагола на -*er*, као и *faire, prendre, vouloir*. **Фонд:** 36 часова	**О:** Правилно изговара основне глаголе у презенту. Пише једноставне реченице о себи по моделу из књиге. **С:** Пита и одговара о времену, сату и активностима. Пише кратак кохерентан пасус о свом школском дану. **Н:** Самостално води сложенији	Комуникацијска компетенција, сарадња, социјалне вештине, изражајност.	Ученик писмено и усмено размењује информације о себи и свом блиском окружењу, и правилно користи садашње време кључних глагола.	Симулације стварних ситуација (нпр. "У ресторану/школској кантини"), израда разгледница, језичке игре ланаца речи, рад у паровима.	**Формативно:** Континуирано праћење фонетске тачности, интонације у улогама и правописа у свесци. **Сумативно:** Бројчана оцена говора (дијалог) и правописни диктати.

		дијалог у продавници или ресторану. Саставља оригиналан опис своје куће/собе.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Критеријуми оцењивања у шестом разреду**	**Поступци и технике праћења**	**Учесталост / Време реализације**
Слушно и читалачко разумевање	Прецизност у уочавању детаља (време, сат, локација), брзина разумевања глаголских облика и разликовање позитивних и негативних исказа.	• Слушни тестови (повезивање, вишеструки избор) • Наставни листићи са текстуалним задацима	Након сваког завршеног наставног модула (Unités) у књизи.
Говорна и писана продукција	Тачност коњугације садашњег времена, коришћење присвојних заменица, јасноћа и течност изговора, као и грађење једноставних упитних реченица.	• Усмене симулације дијалога у пару • Израда кратких састава на задате теме	Најмање два пута по полугодишту за сваког ученика у оквиру вежби утврђивања.
Активност и испуњавање обавеза	Редовност доношења уџбеника, попуњавање радне свеске Nouveau Pixel 2, ангажман у групним играма и уредност личне језичке мапе.	• Педагошка бележница наставника (плусеви за залагање, минуси за нерад).	На сваком часу (директно дефинише завршну сумативну оцену из залагања).

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И КОНТРОЛНЕ ЗАДАТКЕ (VI РАЗРЕД)

Код израде великих комбинованих језичких провера или тестова за A1.2 ниво, максималан број бодова је **100**, а критеријуми за доделу бројчаних оцена изгледају овако:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у шестом разреду**
5 (одличан)	90–100	Ученик савршено користи лексику и граматику у презенту. Говор му је течан, изговор чист, а писани текстови потпуно

	бодова	разумљив и кохерентан за свој ниво, без већих правописних грешака. Самосталан је и креативан.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно решава већину језичких ситуација. Разуме текстове и аудио-нумере, али прави мање правописне пропусте (нпр. грешке у писању женског рода придева, заборављање немих сугласника на крају глагола).
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик задовољавајуће влада основним градивом. Показује несигурност у самосталном изражавању. Прави очигледне системске грешке (нпр. погрешно коњугује неправилне глаголе *faire* или *prendre*), пасивнији је у говору.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на рудиментарном нивоу препознавања. Ученик склапа кратке, изоловане реченице искључиво по директном узорку и уз сталну помоћ наставника. Текст је пун тешких правописних и граматичких грешака.
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад показује комплетно невладање предвиђеним вокабуларом и језичким правилима друге године учења. Ученик не разуме ни најпростије упуте и одбија сарадњу на часу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Математископ, који чине Математика – Уџбеник за 6. разред основне школе (аутор: **Владимир Стојановић**) и пратећа Математика 6 – Збирка задатака (аутори: **Владимир Стојановић, Гордана Поповић, Никола Вигњевић**). Комплет је конципиран тако да омогућава проблемску наставу кроз кључне области (Цели бројеви, Рационални бројеви, Троугао, Четвороугао), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање просторне оријентације и логичког закључивања на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета МАТЕМАТИКА у 6. разреду је да ученик проширењем концепта бројева на целе и рационалне вредности, као и кроз увођење систематичног проучавања геометрије многоуглова, овлада напреднијим математичким алгоритмима. Настава је усмерена на развијање дедуктивног мишљења, просторне перцепције и вештина логичког доказивања, чиме се ученик оспособљава да кроз математичко моделовање анализира и решава реалне животне, техничке и економске задатке.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Цели и рационални	Појам целог и рационалног	**О:** Изводи основне рачунске	Математичка компетенција,	Ученик изводи све рачунске операције у	Проучавање примера из	**Формативно:** Праћење рада у свескама, језичко-

бројеви	броја; супротни бројеви и апсолутна вредност; поређење; рачунске операције; једначине и неједначине. **Фонд:** 70 часова	операције са целим бројевима истог знака и упоређује их на бројевној правој. **С:** Рачуна вредност израза са више операција у скуповима Z и Q; решава линеарне једначине. **Н:** Решава сложене текстуалне неједначине и изразе који садрже апсолутне вредности.	решавање проблема, дигитална писменост.	скуповима целих и рационалних бројева, користи својства операција за олакшано рачунање и успешно решава једначине.	стварности (температура, надморска висина, биланс рачуна); вежбе кроз Математископове дигиталне тестове у Е-додатку.	математичке игре, петоминутне провере. **Сумативно:** Прва два школска писмена задатка и тематски тестови.
Троугао	Појам троугла; однос страница и углова; значајне тачке троугла; подударност и конструкције троуглова. **Фонд:** 60 часова	**О:** Препознаје врсте троуглова према страницама и угловима; зна да је збир углова у троуглу 180°. **С:** Конструише троугао на основу дате три тривијалне вредности (ССС, СУС, УСУ); одређује центар описаног круга. **Н:** Анализира и изводи сложеније геометријске доказе подударности у нестандардним конфигурацијама.	Просторна оријентација, математичка писменост, естетска компетенција.	Ученик примењује теореме о угловима и страницама троугла, конструише значајне тачке и самостално користи прибор за напредне конструкције.	Примена софтвера Geogebra за динамичку визуелизацију промене значајних такава; практичан рад са лењиром и шестаром на папиру већег формата.	**Формативно:** Оцењивање прецизности цртежа и редоследа корака у конструкцији. **Сумативно:** Графички рад бр. 1 (Троугао) и контролна вежба.

Четвороугао	Појам четвороугла; збир углова; паралелограми (квадрат, правоугаоник, ромб, ромбоид); трапез и делтоид; површина многоуглова. **Фонд:** 50 часова	**О:** Разликује основне врсте четвороуглова; рачуна обим квадрата и правоугаоника. **С:** Израчунава углове и површину паралелограма и трапеза применом одговарајућих формула. **Н:** Решава изведене проблемске задатке који повезују својства троугла, трапеза и Питагорине теореме.	Логичко мишљење, научно-технолошка компетенција, целоживотно учење.	Ученик класификује четвороуглове, израчунава њихове унутрашње елементе, обиме и површине и решава практичне задатке из грађевинарства/кројења.	Моделовање и сечење папирних модела паралелограма ради трансформације у правоугаоник (доказ формуле површине); проблемски пројекти из уџбеника.	**Формативно:** Вршњачко прегледање решења задатака из збирке на часу. **Сумативно:** Трећи и четврти школски писмени задатак, велики тестови.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише математичко знање и успешно га примењује у потпуно новим, нестандардним проблемским ситуацијама; лако логички повезује алгебарске концепте са геометријским; самостално изводи доказе; креативно решава проблеме. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује математичка правила, теореме и алгоритме; логички успешно повезује својства троуглова и четвороуглова; самостално изводи закључке и решава већину проблемских текстуалних задатака.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (брзина израчунавања, исправност постављања хипотеза у геометријским доказима)	Свакодневно бележење током године

	ДОБАР (3): у довољној мери показује способност употребе научених математичких формула у стандардним ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне појмове; већим делом самостално изводи рутинске операције са децималним бројевима и разломцима. **ДОВОЉАН (2)**: математичка знања су искључиво на нивоу препознавања појмова и директне репродукције основних рачунских операција са целим бројевима уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и директну подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања математичких симбола и фигура; не показује способност сабирања и множења позитивних и негативних бројева; не уме да користи основни геометријски прибор.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења поступака (објашњење особина значајних тачака троугла, извођење формула за површину)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода і прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (провера комплексних напредних низова операција из Математископове збирке)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола прецизности конструкција и графичких радова (провера исправности	Приликом обраде тема Троугао и Четвороугао

површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).		конструисања центара описаног/уписаног круга и висина троугла)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних задатака, тестова знања и симулација унутар Математископовог Е-додатка на рачунару	Периодично, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Математичко стварање:** − Израда сложених пројектних задатака за истраживачку и проблемску наставу из уџбеника (нпр. примене у архитектури)	Једном у полугодишту кроз групне пројекте
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине рачунања са негативним и разломљеним вредностима, израчунавање углова и површина троугла/четвороугла, извођење геометријских конструкција и доказа).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко решавање тежих наградних и такмичарских задатака из уџбеника, вршњачко вредновање)	По потреби, приликом часова систематизације великих тема

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (МАТЕМАТИКА 6)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према Математископовој тријадној структури тежине (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцене из математике у шестом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без икаквих рачунских, логичких или методолошких грешака успешно решава све задатке, укључујући и напредне текстуалне једначине/неједначине и сложене геометријске доказе. Поступак израде је јасан, математички прецизан, а конструкције су беспрекорно изведене оштрим прибором.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа, али прави ситније пропусте у завршним рачунским корацима израза у скупу Q или има незнатна одступања (до 1-2 милиметра) приликом конструкције значајних тачака троугла.
3 (добар)	**60–74**	Ученик тачно изводи основне операције у скуповима Z и Q (сабирање, одузимање, множење) и израчунава једноставне

	бодова	вредности углова троугла и четвороугла. Тешко се сналази код компликованијих неједначина у којима се мења смер знака и код напреднијих конструкција.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик успева делимично да реши задатке са основног нивоа образовних стандарда (упоређује целе бројеве, рачуна са једноставним целим бројевима истог знака, препознаје квадрат, правоугаоник и његове основне елементе). Прави константне рачунске грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су нерешени или урађени делови показују потпуно одсуство разумевања концепата негативних бројева (нпр. кардиналне грешке са предзнацима) и неспособност извођења базичних рачунских операција.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ФИЗИКА

Програм учења за шести разред (као прву годину учења физике у основном образовању) објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“. Настава се спроводи према програму одобреном од стране **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**, са наставним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**. Званични наставни програм за шест разред, стандарде постигнућа и правилнике оцењивања преузмите са сајта ЗУОВ – Закони i pravilnici.

Уџбеници и литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за почетни курс физике је Физика 6 – Уџбеник за шести разред основне школе у издању куће **БИГЗ школство** (ауторке: др Марина Радојевић). Овај комплет прати и Физика 6 – Збирка задатака са лабораторијским вежбама, која садржи прегледне радне листиће за експерименте и рачунске задатке подељене по нивоима сложености. Додатно, настава је подржана интерактивним мултимедијалним садржајима (3D симулације огледа, анимације физичких процеса) на дигиталној платформи Мозаик (MozaBook / MozaWeb). **Дигитално мултимедијално издање**: Интерактивне 3D симулације огледа, анимације кретања и видео-записе лабораторијских вежби можете покренути преко главне платформе за електронско учење БИГЗ – Е-учионица. **Страница штампаног уџбеника:** Каталошке детаље, опис методичке апаратуре и опцију за наручивање књиге (ауторке: Катарина Стевановић, Марија Крнета) можете пронаћи на страници БИГЗ – Физика 6 уџбеник. **Одељак пратеће збирке**: Преглед лабораторијских вежби и структурираних рачунских задатака (ауторке: Катарина Стевановић, Марија Крнета, Радмила Тошовић) доступни су на страници БИГЗ – Физика 6 збирка задатака. Уколико вам за наставне потребе затребају и пратећа помоћна издања, можете погледати и њихове БИГЗ – Физика 6 контролне вежбе које служе за брзе провере знања наставних тема.

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VI РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ПРВЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА ФИЗИКЕ)

- **Научно описмењавање**: Упознавање ученика са основном методологијом физике (посматрање, експеримент, хипотеза) и схватање физике као фундаменталне природне науке.
- **Овладавање физичким величинама**: Оспособљавање ученика за правилно мерење основних величина (дужина, време, маса, температура) и правилно изражавање у Међународном систему јединица (SI).
- **Развој логичког и рачунског мишљења**: Развијање вештина решавања нумеричких проблема, трансформације формула и цртања/читања физичких графикона кроз БИГЗ-ову збирку.
- **Безбедност и вештина експериментисања**: Формирање навика безбедног рада у лабораторији, правилног руковања мерним инструментима (лењир, хронометар, вага, термометар) и прецизног бележења података.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ФИЗИКА

Наставна област /	**Специфични садржај (БИГЗ**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни,**	**Опште и међупредметне**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко**	**Начин провере остварености**

Тема	Физика 6) и фонд часова	Средњи и Напредни ниво)	компетенције		упутство (Поступци остваривања)	исхода (формативно / сумативно)
Увод у физику и мерења	Физика као наука. Начин научног сазнања. Физичке величине и јединице мерења. Мерење дужине, површине, запремине, времена и температуре. Грешке при мерењу. **Фонд:** 14 часова	**О:** Препознаје основне језичке симболе за дужину (\(l\)), време (\(t\)) и њихове SI јединице (\(m, s\)). Рукује лењиром. **С:** Претвара веће и мање јединице мере (нпр. \(km\) у \(m\), \(min\) у \(s\)). Рачуна средњу вредност мерења. **Н:** Самостално процењује апсолутну грешку мерења, разуме концепт индиректног мерења површине/запремине тела неправилног облика.	Научно-технолошка компетенција, математичка компетенција, решавање проблема.	Ученик користи Међународни систем јединица, правилно користи мерне инструменте и математички обрађује резултате мерења.	Лабораторијске вежбе из БИГЗ збирке ("Одређивање запремине каменчића помоћу мензуре"), рад у паровима, дигиталне анимације поделе скале на инструментима.	**Формативно:** Праћење прецизности очитавања скале, преглед табела са подацима огледа. **Сумативно:** Први кратки контролни задатак (теорија и претварање јединица).
Кретање и Сила	Механичко кретање, релативност. Пут, време и брзина. Равномерно и неравномерно кретање. Појам силе. Врсте сила (тежа, трење, еластична сила). Мерење силе (динамометар). Слагање сила. **Фонд:** 26 часова	**О:** Разликује релативно мировање од кретања. Зна формулу за брзину (\(v=s/t\)). Препознаје силу као узрок промене кретања. **С:** Решава рачунске задатке средњег нивоа из збирке. Црта графиконе зависности пута од времена. Спретно користи динамометар. **Н:** Анализира сложене графиконе кретања, рачуна средњу брзину	Логичко-математичка компетенција, дигитална писменост (анализа графикона), тимски рад.	Ученик дефинише карактеристике механичког кретања, користи формулу за брзину, графички представља кретање и мери интензитет силе.	Симулације кретања на дигиталној платформи, израда графикона на милиметарском папиру, практичан рад: "Мерење силе трења клизања по различитим подлогама".	**Формативно:** Провера тачности поставке рачунских задатака (знаци, формула, рачун), активност. **Сумативно:** Први велики писмени задатак (Кретање и Сила).

		на целом путу и графички одређује резултанту сила које делују у истом или супротном смеру.				
Маса, густина и притисак	Маса тела (инерција). Мерење масе (вага). Густина супстанције. Појам притиска. Хидростатички и атмосферски притисак. Паскалов закон. **Фонд:** 20 часова	**О:** Зна разлику између масе и тежине. Зна јединицу за притисак (\(Pa\)). Препознаје формулу за густину (\(\rho = m/V\)). **С:** Самостално израчунава густину тела на основу измерене масе и запремине. Објашњава деловање хидростатичког притиска. **Н:** Решава сложене нумеричке задатке из БИГЗ збирке (нпр. маса шупљег тела), анализира деловање атмосферског притиска кроз огледе.	Научна компетенција, доношење одлука, критичко сагледавање природних појава.	Ученик повезује концепте масе, запремине и густине, израчунава притисак у чврстим телима и флуидима и објашњава Паскалов закон.	Демонстрациони огледи са Магдебуршким полулоптама или Мариотовом боцом, експериментални рад у групама: "Вагање и одређивање густине различитих метала".	**Формативно:** Праћење правилности мерења на теразијама/ваги, наставни листићи за вежбање формула. **Сумативно:** Други велики писмени задатак (Маса, густина и притисак).
Топлотне појаве	Топлотно ширење тела. Унутрашња енергија и температура. Термометри. Размена топлоте. Топлотна проводљивост. Промена агрегатних стања. **Фонд:** 12 часова	**О:** Разликује појмове топлота и температура. Зна јединице (Целзијусов степен, Келвин). Зна називе агрегатних стања. **С:** Објашњава појаву топлотног ширења чврстих тела, течности и гасова кроз примере из живота. Препознаје добре и лоше проводнике. **Н:** Анализира	Еколошка компетенција, научно мишљење, међупредметна повезаност (Географија/Биологија).	Ученик објашњава топлотне појаве на основу промене температуре и унутрашње енергије и разуме процесе прелаза агрегатних стања.	Коришћење 3D модела молекуларног кретања на дигиталној платформи БИГЗ-а при загревању, експеримент: "Мерење температуре топле и хладне воде".	**Формативно:** Учешће у дискусијама о природним феноменима (аномалија воде), наставни листићи. **Сумативно:** Тематски кратки тест или завршна оцена мапе вежби.

		графиконе промене агрегатних стања (топљење, кључање), објашњава аномалију воде и њен еколошки значај.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФИЗИКУ (VI РАЗРЕД)

Оцењивање се заснива на три главне компоненте: **Теоријско знање (разумевање појмова)**, **Решавање рачунских задатака (примена математичких метода)** и **Практичан рад (израда лабораторијских вежби)**.

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике праћења)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Рачунски задаци и логика	• Анализа решавања нумеричких примера из БИГЗ збирке на табли и у свесци.	**Формативно:** Исправка домаћих задатака, праћење фаза поставке задатка. **Сумативно:** Два писмена задатка у току године (по један у полугодишту).	Након обрађених целина "Кретање" и "Густина/Притисак".
Теоријски појмови и закони	• Усмена провера, кратки наставни листићи знања са ситуационим питањима.	**Формативно:** Брзи дигитални квизови (вишеструки избор) на платформи Мозаик. **Сумативно:** Бројчана оцена из усменог одговарања.	Континуирано, на часовима систематизације (најмање једном у полугодишту).
Лабораторијске вежбе (Пракса)	• Праћење правилног руковања вагом, мензуром, динамометром и термометром.	**Формативно:** Провера уредности бележења података и цртања табела у збирци. **Сумативно:** Оцена за самосталну израду лабораторијске вежбе.	Током целе године, укупно 4 до 6 обавезних лабораторијских вежби.
Редовност и однос према раду	• Вођење рачуна о доношењу прибора (дигитрон, троугао), свеске, збирке и залагању.	**Формативно:** Педагошка свеска (плусеви за активност, описи самосталности у огледима).	На сваком наставном часу (утиче на закључну оцену).

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ И КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ

Код сумативног бодовања писмених задатака из физике, максималан број бодова је **100**, а скала за доделу бројчаних оцена је прецизирана у складу са прописима:

Оцена	**Опсег**	**Критеријуми за доделу оцена у шестом разреду (БИГЗ кончепт)**

	бодова	
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик показује потпуну јасноћу у разумевању физичких закона. Рачунске задатке (укључујући и напредне из збирке) решава без грешке, правилно трансформише формуле, усклађује мерне јединице и прецизно црта графиконе кретања. Лабораторијске вежбе изводи потпуно самостално.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално влада градивом. Рачунске задатке средњег нивоа решава тачно, али прави ситније рачунске грешке при претварању изведених јединица или мање математичке пропусте у дељењу/множењу које сам уочава.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик разуме основне физичке концепте и законе, али има потешкоћа у њиховој практичној математичкој примени. Задатке са основним формулама (\(v=s/t\) или \(p=F/S\)) решава тачно, али застаје код претварања јединица или сложенијих формула.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на основном нивоу репродукције чињеница. Ученик препознаје називе физичких величина и њихове основне језичке симболе. Једноставне задатке решава искључиво уз директну помоћ и навођење формуле од стране наставника.
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад показује потпуно непромењивост физичких знања и неписменост у постављању формула. Ученик не зна јединице мере, не уме да прочита вредност са мерног инструмента и одбија да учествује у извођењу лабораторијских вежби.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се у складу са реформама другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ) Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Музичка култура 6 – уџбеник за шести разред основне школе** (ауторке: Aleksandra Paladin, Dragana Mihajlović Bokan), пратећа **три компакт-диска са аудио-материјалима** за слушање и извођење музике, као и **дигитални уџбеник** на платформи еУчионица. Комплет омогућава креативну наставу кроз три наставне области (**Извођење музике, Слушање музике, Музичко стваралаштво**), подржавајући изражајне способности, богаћење музичког речника и развој вештина на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета МУЗИЧКА КУЛТУРА у 6. разреду је да ученик даље развија естетску уметничку осетљивост, критичко мишљење и музички укус кроз извођење и слушање музике. Настава је усмерена на упознавање сложенијих облика народне традиције, продубљивање знања из музичке писмености, као и развијање маште и континуирано неговање личног, националног и културног идентитета.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**

Извођење музике	Певање сложенијих једногласних, двогласних песама и канона по слуху и нотном тексту (традиционалне, уметничке, обредне песме). Свирање захтевнијих ритмичких и мелодијских деоница на Орфовом инструментаријуму. **Фонд:** 34 часа	**О:** Пева по слуху у групи и прати заједнички ритам. Правилно примењује техничке елементе певања. **С:** Пева самостално и у двогласном хору, прецизно изводећи мелодијске и ритмичке задатке. Свира лакше партитуре. **Н:** Стабилно и чисто изводи своју деоницу у вишегласном певању и канонима. Самостално свира мелодијске фразе.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, национални идентитет, тимски рад (р. 4).	Ученик изражајно пева и свира у хору и оркестру, држећи стабилну мелодијску и ритмичку деоницу, и користи стечене извођачке вештине за групно музицирање.	Метода демонстрације и анализе, групно и појединачно вежбање, симулација хорског наступа, коришћење ритмичких ланаца и пратњи, самостално и заједничко свирање.	**Формативно:** Праћење залагања у хорском певању, бележење тачности у ритмичким и мелодијским вежбама. **Сумативно:** Оцена за певање одабране песме или свирање деонице на инструменту.
Слушање музике	Слушање сложенијих оркестарских и камерних композиција. Упознавање са структурама обредних народних песама. Препознавање карактеристичних	**О:** Разликује основне типове извођачких састава и препознаје опште расположење слушане композиције.	Естетска компетенција, критичко мишљење, комуникацијска компетенција (р. 4).	Ученик препознаје слушана дела, идентификује специфичне дувачке и оркестарске инструменте, уочава фазе у развоју музичке	Метода активног и аналитичког слушања, вођени дијалог о естетским карактеристикама (р. 5), вођење музичког дневника, стварање проблемских	**Формативно:** Евалуација музичког дневника, праћење активности током групне анализе и дискусија о карактеристикама дела (р. 4). **Сумативно:** Слушни тестови за препознавање тема и звучних боја.

	боја дувачких и тастатурних инструмената. **Фонд:** 22 часа	**С:** Препознаје звучне карактеристике појединих дувачких инструмената. Анализира хронолошки и тематски след у делу. **Н:** Анализира стилска изражајна средства (форму, промене темпа и динамике) и аргументовано образлаже свој естетски доживљај.		радње и анализира изражајне елементе текста/музике (р. 4).	ситуација на основу слушаних одломака (р. 4).	
Музичко стваралаштво и писменост	Напредни елементи музичке писмености (динамички знаци, темпо, нови тактови). Историјски развој: Музика средњег века, ренесансе и барока. Креативно обликовање звучних прича и импровизација. **Фонд:** 16 часова	**О:** Препознаје основне динамичке ознаке у нотном запису и разликује основне појмове о историји музике. **С:** Правилно користи писменост при бележењу ритма. Познаје карактеристике музике средњег века и барока. **Н:** Самостално	Научно-технолошка компетенција (логичко мишљење), дигитална писменост, креативно решавање проблема (р. 5).	Ученик разуме и примењује све теоријске ознаке у реченици/запису, препознаје и анализира значај историјских музичких епоха и ствара сопствене једноставне импровизације (р. 5).	Комбинација индуктивне и дедуктивне методе (р. 5), решавање задатака из Логосове радне свеске и дигиталне платформе, музичке радионице са примерима из стваралаштва (р. 5), пројектни рад.	**Формативно:** Праћење рада на наставним листићима кроз самоевалуацију (р. 5), мини-квизови из теорије. **Сумативно:** Контролни задаци и тестови након великих теоријско-историјских целина (р. 5).

		креира и записује сопствене краће ритмичке партитуре. Препознаје одступања у стилским епохама.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (VI РАЗРЕД) (р. 6)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Извођење музике (певање и свирање)	Степен остварености вештина изражавања, интонације, ритма и технике певања/свирања. Рад у пару или хорском саставу (р. 6).	• Појединачно наступање • Групно извођење (хор/оркестар) (рр. 4, 6)	Свакодневно праћење током извођења активности на часу.
Разумевање и примена научених процедура (Писменост и епохе)	Разумевање, примена и вредновање музичких појмова, ознака и знања о епохама (средњи век, барок) (р. 6).	• Израда наставних листића • Писмено тестирање и квизови (р. 5)	Након великих целина или по потреби наставника.
Рад са музичким подацима и уметничко изражавање	Разликовање извођачких састава, анализирање звучних карактеристика и уметничко саопштавање доживљаја (р. 6).	• Евалуација музичког дневника • Усмено одговарање током анализе (р. 4)	Континуирано, током вежби слушања музике.
Ангажовање и одговоран однос према раду	Изузетна, велика или делимична самосталност, доношење прибора, активност у дискусијама и групном раду (0.2.2).	• Вођење евиденције (плусеви/минуси) • Праћење улоге у тиму (р. 4, 0.2.2)	На сваком наставном часу музичке културе (0.2.2).

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И ПРАКТИЧНЕ ПРОВЕРЕ (VI РАЗРЕД)

Максималан број бодова на великим проверама или комбинованим слушно-теоријским тестовима је 100 . Структура бодова за процену есеја или

пројеката из историје музике и писмености темељи се на: остварености теме (35 б), тачности нотног записа/чињеница (35 б), уметничком стилу изражавања (15 б) и уредности/изгледу рада (15 б).

Оцена (р. 7)	**Опсег бодова (р. 7)**	**Критеријуми за доделу оцена у шестом разреду (р. 7)**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама (р. 6). Тест или извођење показује потпуну овладаност градивом (р. 7). Мисли и музички тонови су логички повезани, а теоријски задаци решени без системских грешака (р. 7).
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик у великој мери влада градивом и примењује знања (рр. 6-7). У раду/извођењу постоје минимални пропусти (нпр. ситније нетачности у ритму или сложенијим теоријским ознакама) (р. 7). Музички израз је јасан и усклађен (р. 7).
3 (добар)	60–74 бодова	Рад је просечан и испуњава основне захтеве (р. 7). Уочљиве су стилске или ритмичке неуједначености (р. 7). Присутне су јасне теоријске грешке (нпр. погрешно именовање тактова или лествица) (р. 7). Способност примене је на делимичном нивоу (р. 6).
2 (довољан)	45–59 бодова	Ученик знања репродукује на основном нивоу (р. 7). Препознаје базичне књижевно-музичке или нотне појмове (р. 7). Извођење или тестирање је изразито несигурно и са великим бројем грешака, али се и даље држи оквира теме (р. 7). Закључке изводи искључиво уз подршку наставника (р. 6).
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад или извођење у потпуности промашује задате критеријуме (р. 7). Показује озбиљне елементе неразумевања који онемогућавају праћење смисла музичког и теоријског текста (р. 7). Не показује способност репродукције ни примене прописаних стандарда (р.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се у складу са реформама другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). законе, ревидиране наставне програме и правилнике за други циклус основног образовања преузмите са портала ЗУОВ – Закони и правилници

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине **Ликовна култура 6 – уџбеник за шести разред основне школе** (ауторка: др Сања Филиповић), пратећи **Приручник са дневним припремама за наставнике**, као и мултимедијални **дигитални уџбеник** на платформи еУчионица. Комплет наставља концепцију започету у претходном разреду, при чему свака наставна тема почиње концептуалном мапом са кључним појмовима, омогућавајући остваривање свих исхода кроз области визуелног истраживања, анализе и стваралаштва. **Страница штампаног уџбеника**: Каталошке податке, број страна, ISBN и опције наручивања погледајте на званичној страници Klett – Ликовна култура 6 уџбеник. [**Интерактивни дигитални курс**: Видео-материјале, анимације, филмове и интерактивне задатке покрените преко платформе Е-учионица – Ликовна култура 6 Klett. [**Дигитални мултимедијални PDF**: Детаљније информације о предностима и структури годишње претплате за дигитално извештавање потражите на Klett – Ликовна култура 6 мултимедијални PDF. **Методичке припреме за час**: Пример комплетно конципираног часа са активностима наставника и ученика можете преузети на Klett – Ликовна култура 6 припрема (docx).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Визуелно истраживање и медији	Сложенији облици визуелног језика (просторни односи, пропорције, ритам мрља и линија). Рад са графичким техникама (колаж, мозаик од папира), тушем, темперама и воденим бојама. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје облике у простору и разликује основне технике (туш, темпера). Уочава спонтани ритам. **С:** Примењује пропорције и ствара композиције спајањем линија и мрља. Самостално рукује маказама и лепком. **Н:** Креира сложене мозаике и графичке структуре, експериментише бојама и изражава просторне планове на напредном нивоу.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, креативно решавање проблема.	Ученик опажа, доживљава и изражава просторне и ритмичке односе, бира и комбинује ликовне технике ради остваривања уметничког израза.	Израда мозаика („Живи свет у мору“), спонтано наношење боја ради проналажења смисла форми, комбиновање туша и акварела, коришћење концептуалних мапа.	**Формативно:** Праћење развоја моторичких вештина у техници мозаика, уредност прибора. **Сумативно:** Оцењивање радова у складу са ликовним задатком.
Анализа дела и наслеђе	Продубљивање знања о уметничким делима и епохама. Културна баштина, улога уметника у друштву. Анализа уметничких	**О:** Препознаје позната дела светске и домаће уметности на основу приказаних репродукција. **С:** Описује и анализира структуру	Национални и културни идентитет, дигитална писменост, комуникацијска компетенција.	Ученик користи стручну ликовну терминологију при анализи, уочава вредности баштине и упоређује оригинална естетска решења.	Аналитичко посматрање репродукција, увеличавање детаља преко мултимедијалног дигиталног уџбеника, дискусија о улогама аутора.	**Формативно:** Праћење активности у естетској анализи и разговору на часу. **Сумативно:** Кратке писмене или дигиталне провере препознавања појмова.

	композиција и мотива. **Фонд:** 10 часова	композиције, препознаје коришћене елементе и изражајна средства аутора. **Н:** Аргументовано тумачи поруку дела, повезује ликовни језик са историјским и друштвеним контекстом епохе.				
Креативно стваралаштво и дизајн	Осмишљавање употребних предмета, основе графичког обликовања и визуализације. Креирање дигиталних форми. Колективни уметнички пројекти. **Фонд:** 8 часова	**О:** Разуме основну сврху дизајна и учествује у једноставним заједничким ликовним активностима. **С:** Обликује функционална решења комбиновањем текста и визуелних елемената. Ради у пару или малим групама. **Н:** Самостално развија оригиналне пројекте дизајна, успешно користи апликације и води тимске инсталације.	Тимски рад и сарадња, дигитална компетенција, предузимљивост.	Ученик ствара уметничке продукте који преносе јасне поруке, примењује концепте дизајна и сарађује у групи на заједничким пројектима.	Рад у групама (од 2 до 5 ученика) где се ликовно надовезују, решавање проблемских задатака на Е-учионици, израда скица.	**Формативно:** Праћење степена сарадње у групи, процењивање и самопроцена резултата. **Сумативно:** Оцењивање коначног групног или појединачног продукта.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Ликовни продукти (Практичан рад)	• Самостална и групна израда ликовних радова (цртеж, слика, мозаик) • Руковање материјалима и алатима	**Формативно:** Чек-листе техничких вештина, праћење фаза рада од идеје до реализације. **Сумативно:** Бројчана оцена за сваки довршен ликовни рад.	Континуирано, након сваке наставне јединице (оквирно на свака 2 до 3 часа).
Уметничко разумевање и теорија	• Анализа репродукција познатих уметника • Решавање проблемских задатака	**Формативно:** Интерактивни квизови на Е-учионици, евалуација усменог разговора. **Сумативно:** Тематски наставни листићи/тестови знања.	Након обрађених тематских целина у оквиру лекција.
Ликовна мапа и дневник	• Систематизација и чување радова у мапи • Вођење визуелних забелешки	**Формативно:** Педагошка бележница наставника са евиденцијом о естетском напретку. **Сумативно:** Оцена мапе као заокружене целине.	На крају полугодишта и на крају наставне године.
Однос према раду и залагање	• Доношење прибора, блока и материјала • Активност на часу, уређење учионице	**Формативно:** Евидентирање залагања, самосталности, редовности и успешности у групном раду. **Директно утиче на закључну оцену.**	На сваком наставном часу ликовне културе.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ (VI РАЗРЕД)

Код сумативног оцењивања завршеног рада, пројекта или комбинованог теста знања, максималан број бодова је 100, а вредновање је структурисано према следећим критеријумима:

1. **Решеност ликовног проблема и композиција** (уочавање задатка, поставка планова, однос мрља и линија) – 35 бодова
2. **Техничка и занатска прецизност** (правилност употребе туша, темпере или мозаика, руковање прибором) – 35 бодова

3. **Оригиналност, машта и стваралачко мишљење** (индивидуални печат, избегавање шаблонских решења) – 15 бодова
4. **Естетски изглед и довршеност продукта** (уредност изведбе, склад и пажња посвећена детаљима) – 15 бодова

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у шестом разреду
5 (одличан)	90–100 бодова	Рад у потпуности и на нивоу стваралачког мишљења решава задати ликовни проблем. Ученик показује изузетну самосталност, технички безпрекорно рукује материјалима, лако повезује појмове и самостално изводи естетске закључке.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик у великој мери влада градивом и успешно примењује знања у пракси. Ликовни рад је изразијан, јасне структуре и добре композиције, али са минималним занатским или техничким несигурностима у финализацији технике.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик у довољној мери користи ликовне информације, али је рад просечан. Уочљиве су стилске неуједначености, површност у испуњавању ликовног проблема и јасне техничке грешке (нпр. лоше лепљење мозаика или разливање боје).
2 (довољан)	45–59 бодова	Знања и вештине су на основном нивоу репродукције. Ликовни рад је изразито недовршен, несигуран и пун техничких грешака, али се и даље држи оквира задате теме. Закључке и кораке ученик изводи искључиво уз подршку наставника.
1 (недовољан)	0–44 бода	Продукт потпуно промашује тему или ликовни проблем. Присутан је потпуни изостанак залагања, праћен драстичном неуредношћу која онемогућава сагледавање визуелне поруке. Ученик не показује способност репродукције ни примене.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Историја 6 – Уџбеник за шести разред основне школе* (аутори: **Радош Љушић, Данијела Стефановић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну и проблемску наставу кроз кључне области (Рани средњи век, Развијени и позни средњи век, Култура средњег века, Српске земље у средњем веку), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање хронолошке писмености и завичајне историје на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИСТОРИЈА у 6. разреду је да ученик овлада историјским појмовима, хронологијом и процесима који су обележили средњовековну епоху у светској и националној историји (од Велике сеобе народа до пада српских деспотовина под османску власт). Настава је усмерена на развијање критичког и историјског мишљења кроз анализу повеља, средњовековних споменика, мапа сеоба и ратова, разумевање феудалног система и улоге цркве, као и на неговање поштовања према сопственом културном идентитету и баштини Срба.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 6. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)

		и Напредни ниво)			**остваривања)**	
Општа историја средњег века (Свет и Византија)	Велика сеоба народа и пад Западног римског царства; Византија (доба Јустинијана, Ираклија); Арабљани и настанак ислама; Феудализам (племићи, кметови); Крсташки ратови. **Фонд:** 30 часова	**О:** Препознаје појмове сеоба, вазал, кмет, витез, ислам; лоцира Византијско царство на историјској карти. **С:** Објашњава друштвено уређење феудалног система; описује узроке и последице Крсташких ратова и Велике шизме 1054. године. **Н:** Анализира културни и државно-правни утицај Византије на европске народе; упоређује карактеристике раних западноевропских краљевина.	Просторно-временска оријентација, рад са подацима, дигитална писменост, међукултурална компетенција.	Ученик објашњава кључне прекретнице средњег века, описује механизме феудалног друштва, лоцира средњовековне државе на мапама и разуме додир култура Истока и Запада.	Рад са историјским атласом и мапама сеоба и ратова; тумачење одломака средњовековних хроника; визуелизација готичке и романичке архитектуре кроз Е-уџбеник.	**Формативно:** Рад на немим картама Европе у средњем веку, брзи квизови историјских термина. **Сумативно:** Прва контролна вежба (Општа средњовековна историја) и кратке писмене провере.
Национална историја (Српске земље у средњем веку)	Досељавање Словена на Балкан; Прве српске кнежевине (Властимировићи, Војислављевићи); Доба Немањића (Стефан Немања, Свети Сава, Цар Душан); Косовска битка; Српска деспотовина.	**О:** Набраја најзначајније владаре из династије Немањића; зна годину Косовске битке (1389); лоцира Душаново царство на карти. **С:** Објашњава значај аутокефалности СПЦ (1219);	Национални идентитет, одговоран однос према културној баштини, критичко мишљење, сарадња.	Ученик прати хронологију настанка и развоја српских држава у средњем веку, издваја значај Немањића за културу Срба и анализира пад српских земаља под Османлије.	Рад са историјским картама средњовековне Србије; анализа одломака из житија и Душановог законика; визуелни преглед српских задужбина преко Логосових мултимедијалних лекција.	**Формативно:** Чек-листе тачности уписивања манастира и битака на немој карти, праћење вођених расправа на часу. **Сумативно:** Други велики тест знања (Србија у средњем веку) и провера кључних појмова.

	Фонд: 36 часова	описује унутрашње друштвене односе према Душановом законику; објашњава улогу вазала. **Н:** Анализира узроке успона и пада средњовековне српске државе; тумачи утицај византијског права на Душанов законик на основу извода из текста.				
Култура, свакодневни живот и пад средњег века	Средњовековна писменост, наука и уметност; Живот на селу и у граду; Појава Османаца и пад Византије и Србије (1453. и 1459. године). **Фонд:** 8 часова	**О:** Наводи имена стваралаца словенске писмености (Ћирило и Методије); препознаје изглед средњовековног манастира на слици. **С:** Описује изглед средњовековног феудалног града и руралног властелинства; разуме последице ширења Османског царства на Балкан. **Н:** Критички анализира значај средњовековних универзитета и монашких заједница као	Компетенција за целоживотно учење, естетска компетенција, друштвена писменост.	Ученик описује карактеристике средњовековне културе, писмености и заната, издваја специфичности живота тадашњег човека и разуме прелаз ка новом веку.	Радионице о изради средњовековних иницијала и калиграфије; пројекти и панои на тему „Један дан у средњовековном Српском граду”; историјске дебате.	**Формативно:** Израда самосталних кратких извештаја и презентација о српским манастирима са УНЕСКО листе. **Сумативно:** Завршни комбиновани тест знања из историје за 6. разред.

		чувара знања у мрачном добу; суди о паду Деспотовине.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише историјска знања средњег века и успешно их примењује у потпуно новим, комбинованим и узрочно-последичним ситуацијама; лако повезује српску и византијску хронологију; без грешке ради на немим мапама држава и битака; критички анализира сложене средњовековне текстове (Душанов законик). **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује историјске концепте, појмове и феудалну хронологију; успешно објашњава односе између Византије, Османаца и Србије; самостално утврђује редослед владара династије Немањића; брзо лоцира манастире на карти Србије. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и средњовековних појмова у стандардним и добро познатим ситуацијама; у знатној мери разликује сталеже феудалног друштва; већим делом самостално изводи рутинско уписивање кључних битака на нему карту. **ДОВОЉАН (2)**: историјска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (набраја представнике Немањића, зна годину Косовске битке, препознаје витеза или кмета на	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном средњовековном картом, самосталност у анализи извода из старих житија)	Свакодневно бележење током године

	слици, лоцира Србију на Балкану) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања историјских термина средњег века; не показује способност елементарне просторно-временске оријентације; не уме да наведе име ни једног српског средњовековног владара нити да прати упутства у наставном материјалу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење процеса стицања аутокефалности СПЦ, тумачење одређених чланова Душановог законика, узроци раскола хришћанства)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске за 6. разред, попуњавање листића са генеалошким стаблима Немањића)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе і логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола картографских вештина и израде средњовековних мапа (исправност лоцирања манастира: Студеница, Грачаница, Високи Дечани, тачност уцртавања праваца сеоба и ратова)	Периодично, након завршених великих наставних тематских целина

Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, лоцирање престоница (Рас, Скопље, Смедерево) у Е-атласу и преглед 3D реконструкција утврђених градова у Е-уџбенику	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Историјско стварање:** − Креирање средњовековних грбова, макета тврђава од картона, писање кратких есеја на основу историјских докумената или израда зидних постера о Косовској бици	На крају тематских модула (1-2 пута у току наставне године)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи средњег века, рад са историјским мапама Србије и Европе, тумачење писаних извора - повеља, законика, препознавање владарских династија и њихове естетске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко тумачење чланова Душановог законика, симулације преговора између владара, међусобна вршњачка критика и вредновање)	По потреби, приликом часова систематизације и обједињавања регионалних средњовековних тема

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ИСТОРИЈА 6)

Приликом израде **писмених контролних вежби и тематских историјских тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**,

распоређених према званичним образовних стандардима за други циклус (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из историје у шестом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено и без хронолошких, фактографских или методолошких грешака разуме све процесе средњовековне епохе. Изврсно и са великом прецизношћу решава напредне задатке укрштања опште и националне хронологије, савршено уписује све манастире, престонице и битке на немој карти Србије и Византије и самостално врши критичку анализу одломака историјских писаних извора.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа стандарда. Правилно објашњава сложене узроке успона и пада средњовековне српске државе, успешно утврђује хронологију династије Немањића и тачно лоцира заједничке историјске тачке на мапи, уз мање непажљиве пропусте у дефинисању специфичности византијског права.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне историјске задатке (набрајање основних сталежа феудалног друштва, одређивање година великих догађаја као што су Косовска битка или аутокефалност цркве, лоцирање Душановог царства на карти, препознавање манастира Студеница или Грачаница). Теже се сналази у самосталном анализирању унутрашњих узрока паса Деспотовине.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Историјска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна дефиницију феудализма, наводи ко су били Ћирило и Методије, препознаје Светог Саву или цара Душана на слици на основном нивоу). Рад садржи честе терминолошке грешке, а лоцирање објеката на карти изводи се једино уз помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање историјских векова и епоха, неразликовање феудалних сталежа, или потпуно погрешна локализација средњовековних држава на немој карти Балкана), што показује потпуни изостанак базне историјске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Географија 6 – Уџбеник за шести разред основне школе (ауторке: **др Снежана Вујадиновић, др Дејан Шабић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну, регионалну и проблемску наставу кроз кључне области (Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, Поларни региони), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање картографске писмености и глобалне просторне оријентације на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ГЕОГРАФИЈА у 6. разреду је да ученик овлада знањима о географским одликама ваневропских континената, разуме природно-

географске и друштвено-географске законитости и процесе на глобалном нивоу, као и узајамне везе између природе и људског друштва. Настава је усмерена на развијање географског и критичког мишљења кроз континуиран рад са географском картом и атласом, анализирање демографских и економских појава, као и на јачање свести о глобалној међузависности и еколошким изазовима савременог света.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Азија и Африка (Стари свет)	Географски положај, границе, разуђеност обала; рељеф, клима, хидрографија; становништво, кудрави градови, економија континената; регионална подела. **Фонд:** 34 часа	**О:** Препознаје и именује највеће планинске системе (Хималаји) и реке (Нил, Јангце); проналази на карти границе Азије и Африке. **С:** Објашњава утицај монсунске климе на густину насељености и пољопривреду у Азији; разликује демографске одлике и економски развој регија. **Н:** Анализира сложене узрочно-последичне везе између природних услова и појаве екстремних дезертификација у зони Сахела; тумачи	Просторна оријентација, рад са подацима, дигитална писменост, међукултурална компетенција.	Ученик лоцира и описује кључне физичко-географске и друштвено-географске карактеристике Азије и Африке, анализира демографске процесе и користи атлас за регионалну оријентацију.	Практичан рад са зидном физичко-географском картом и атласом; анализа статистичких података о густини насељености; коришћење дигиталних видео-материјала о Суецу и монсунима.	**Формативно:** Рад на немим картама Азије и Африке, кратки брзи правовремени квизови знања појмова. **Сумативно:** Контролна вежба (Азија) и писмена провера друштвено-географских одлика Африке.

		геополитички значај Суецког канала.				
Америка, Аустралија и Поларни региони (Нови свет)	Англоамерика и Латинска Америка; физичко-географске одлике и рељеф (Кордиљери, Анди); реке (Амазон, Мисисипи); Аустралија (ендемити); Антарктик и Арктик. **Фонд:** 30 часова	**О:** Препознаје положај Северне и Јужне Америке; именује највеће реке и лоцира поларне области на карти света. **С:** Разликује природне и друштвене одлике Англоамерике и Латинске Америке; објашњава спецификације еволуције живог света Аустралије. **Н:** Анализира глобалне последице топљења ледника на поларним областима под утицајем климатских промена; упоређује економску снагу САД са државама Латинске Америке.	Научно-технолошка компетенција, еколошка компетенција, решавање проблема, сарадња.	Ученик упоређује физичке и друштвене карактеристике континената Новог света, разуме значај природних ресурса и идентификује климатске специфичности поларних региона.	Анализа климадијаграма за тропске и поларне пределе; рад са узорцима/сликама ендемичних врста; визуелизација ерозије Амазоније кроз Логосов дигитални уџбеник.	**Формативно:** Чек-листе тачности уношења појмова Новог света на немој карти, праћење ангажмана током географских вежби. **Сумативно:** Школски тематски тестови знања о Америци и Аустралији.
Глобализација и заштита планете Земље	Савремени глобални процеси; миграције на светском нивоу; утицај човека на светска мора и атмосферу;	**О:** Препознаје појам глобализација и наводи највеће еколошке проблеме светских океана (пластични отпад).	Еколошка компетенција, одговоран однос према природи, компетенција за целоживотно учење.	Ученик уочава последице глобалних демографских и економских кретања на планети, разуме узроке	Радионице о узроцима и последицама глобалних миграција; израда демографских мапа и постера у групама; географске дебате о	**Формативно:** Израда самосталних презентација и кратких извештаја о глобалним еколошким проблемима. **Сумативно:** Завршни велики комбиновани тест знања из географије за 6.

	еколошка заштита на нивоу континената. **Фонд:** 10 часова	**С:** Објашњава економске и политичке узроке савремених светских миграција; описује значај заштите тропских кишних шума. **Н:** Критички анализира глобалне напоре и међународне споразуме о клими; конципира техничке и практичне еколошке пројекте за заштиту локалне средине.		климатских промена и заступа принципе одрживог развоја.	заштити Светског мора.	разред.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише географско знање и успешно га примењује у потпуно новим, нестандардним и регионално-компликованим ситуацијама; лако логички повезује природне услове са демографским одликама континената; без грешке и прецизно ради на немој карти; критички суди о последицама глобализације и заштите природе. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује географска правила и регионалне концепте; логички успешно повезује тектонске процесе са планинским ланцима на карти Новог	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном картом света, самосталност у лоцирању регионалних појмова)	Свакодневно бележење током године

	света; самостално одређује границе регија; успешно и брзо проналази објекте у атласу. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и топонима у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички разликује природно-географске одлике појединих континената; већим делом самостално изводи уношење базичних појмова на нему карту. **ДОВОЉАН (2)**: географска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (нпр. набрајање највећих река, препознавање Сахаре или Амазоније на слици, лоцирање САД на карти света) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања географских термина, континената или океана на карти света; не показује способност оријентације помоћу карти; не уме да користи легенду у атласу нити да прати текстуална упутства.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење утицаја монсуна, дефинисање дезертификације, упоређивање економских одлика регија)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (решавање задатака из	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих

атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).		Логосове радне свеске за 6. разред, уписивање појмова континената, попуњавање наставних листића)	периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола картографских вештина и рада на немим картама Старог и Новог света (исправност уписивања орографских и хидрографских појмова, тачност омеђивања регија)	Периодично, након завршених великих континеталних целина
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, препознавање региона у Е-атласу и преглед 3D симулација унутар Логосовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Географско стварање:** − Израда компаративних карата континената, цртање демографских графикона или израда заједничких зидних паноа/постера на тему угрожености Амазоније и поларних ледника	На крају тематских модула (1-2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине просторне оријентације на карти света, рад са географским атласом, препознавање регионалних одлика континената, локализација	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе і логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање картографских задатака проналажења топонима, заједничка анализа	По потреби, приликом часова утврђивања и обједињавања регионалних наставних целина

објеката на немој карти, разумевање глобалних друштвено-економских појава и еколошка писменост).		демографских података, вршњачка критика радова)	

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ГЕОГРАФИЈА 6)
Приликом израде **писмених контролних вежби и регионалних тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за други циклус (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из географије у шестом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено разуме све природно-географске и друштвено-географске концепте на глобалном нивоу. Без грешке решава напредне задатке компарације региона, потпуно тачно уписује све планинске системе, реке, пустиње и државе на немој карти ваневропских континената и прецизно тумачи утицај климатских фактора на економију друштва. Показује врхунску еколошку писменост.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа. Правилно објашњава разлику између Англоамерике и Латинске Америке, успешно препознаје монсуне и еволуционе специфичности Аустралије, те тачно проналази објекте у атласу, уз мање непажљиве пропусте у правопису страних топонима или мања одступања на немој карти.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне географске задатке (набрајање највећих планинских система, препознавање Нила или Амазона на карти, именовање океана који окружују Америку или Азију, унос главних држава). Теже се сналази у самосталном анализирању узрочно-последичних веза (нпр. дезертификација Сахела или топљење поларних ледника).
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна дефиницију глобализације, наводи шта су ендемити, препознаје Кордиљере или Антарктик на карти света на основном нивоу). Рад садржи честе терминолошке грешке, а лоцирање објеката на карти изводи се једино уз сталну помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање континената, неразликовање физичких и друштвених одлика, или потпуно промашена локализација река и планина на немој карти), што показује потпуни изостанак базне географске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО
Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15 од 04.09.2018. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на

званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Информатика и рачунарство 6 – Уџбеник за шести разред основне школе** (аутори: **др Марина Петровић, Драган Маринеску, Каталина Мишић**) и пратећи материјали у оквиру портала Е-учионица. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену практичну и проблемску наставу кроз кључне области (ИКТ, Дигитална писменост, Рачунарство), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање напреднијег алгоритамског мишљења и прелазак на текстуално програмирање у Python-у на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО у 6. разреду је да ученик прошири дигиталне компетенције кроз упознавање са напредним ИКТ концептима, рачунарским мрежама, превенцијом дигиталних ризика, као и да кроз текстуално програмирање отвореног кода (Python) савлада базне алгоритме. Настава је усмерена на развијање апстрактног мишљења, аналитичких вештина обраде звука, слике и табеларних података, као и на оспособљавање ученика за етичко и безбедно деловање у савременом информационом друштву.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Информационо-комуникациона технологија (ИКТ)	Рачунарске мреже (LAN, WAN, интернет); типови веза; преузимање и размена датотека; дигитални сервиси и електронска пошта (E-mail); ергономија и заштита података. **Фонд:** 14 часова	**О:** Препознаје појмове локалне и глобалне мреже; покреће E-mail клијент; безбедно користи лозинке. **С:** Шаље електронску пошту са прилогом (Attachment); користи дигиталне облаке за складиштење и дељење датотека. **Н:** Анализира брзине мрежне везе; самостално	Дигитална компетенција, рад са подацима, решавање проблема, сарадња.	Ученик описује рад рачунарских мрежа, користи електронску пошту за исправну комуникацију, организује фајлове на клауду и примењује ергономске мере.	Практичне вежбе слања мејлова са задатим прилозима у кабинету; симулација групног дељења докумената; вођени рад на порталу Е-учионица.	**Формативно:** Праћење исправности слања мејлова и дељења фајлова, брзи мрежни квизови. **Сумативно:** Прва практична вежба на рачунару (Мрежна писменост и E-mail).

		решава једноставне проблеме са дељењем фајлова у локалној мрежи.				
Дигитална писменост (Мултимедија и Табеле)	Обрада звука и видео-материјала (а алатима отвореног кода); Креирање и уређивање једноставних табела у Excel-у; унос података; безбедност деце на интернету. **Фонд:** 22 часа	**О:** Покреће мултимедијалне фајлове; уноси податке у готове табеле; препознаје облике интернет зависности и предаторства. **С:** Врши базно сечење и спајање звука и видео-записа; форматира изглед табеле (ивице, боје); користи аутосуму (SUM, AVERAGE). **Н:** Креира сложене табеларне прорачуне и графиконе у Excel-у; критички препознаје лажне вести и штити свој дигитални отисак.	Дигитална писменост, комуникацијска компетенција, аналитичко мишљење, математичка компетенција.	Ученик обрађује једноставне мултимедијалне датотеке, уноси, организује и рачуна базне функције у табелама, и критички избегава ризике на вебу.	Самосталан рад у програмима за обраду звука/видеа и у табеларном процесору (Excel); пројекти израде породичног буџета у табели; анализе ситуација.	**Формативно:** Чек-листе испуњености услова за израду табеле и формула, праћење израде мултимедије. **Сумативно:** Практичан рад (Израда и прорачун табеле у Excel-у).
Рачунарство (Текстуално програмирање у Python-у)	Увод у текстуално програмирање (Python); развојно окружење; променљиве и типови података; аритметички оператори;	**О:** Покреће развојно окружење за Python; разуме сврху наредбе *print*; уочава разлику између броја и текста у коду.	Алгоритамско мишљење, логичко размишљање, решавање проблема, математичка писменост.	Ученик анализира наредбе текстуалног програмског језика, израђује линеарне програме са променљивима и исправља грешке у коду.	Писање кодова директно у IDLE или сродном развојном окружењу за Python; решавање рачунарских задатака из збирке;	**Формативно:** Фазна контрола исправности синтаксичког исписа кода на екрану, дебаговање. **Сумативно:** Завршни практични пројекат/тест из програмирања (функционалан Python код).

	линеарни програми; улаз и излаз (print, input). **Фонд:** 36 часова	**С:** Пише једноставне линеарне кодове који захватају унос података (*input*), врше прорачуне и штампају тачан резултат. **Н:** Пројектује, тестира и самостално дебагује (исправља синтаксичке грешке) сложеније програме за решавање математичких задатака.			испитивање рада променљивих.	

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VI РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише информатичка знања и успешно их примењује у потпуно новим, логичким и текстуално-програмерским ситуацијама; лако креира табеларне графиконе и сложене функције у Excel-у; без грешке пише и дебагује Python код; професионално обрађује мултимедију.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током практичног рада на рачунару, брзина решавања вежби на Е-учионици)	Свакодневно бележење током године

	ВРЛО ДОБАР (4): у великој мери самостално примењује научена ИКТ правила, Excel формуле и Python синтаксу; успешно повезује променљиве и аритметичке операторе у коду; самостално правилно форматира табеле и рачуна аутосумом; безбедно дели фајлове на облаку. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе стандардних софтверских алата (E-mail, Excel) у познатим и рутинским ситуацијама; у знатној мери разуме концепт линеарног програмирања и уноса података у Python-у; већим делом самостално изводи унос података у табелу. **ДОВОЉАН (2)**: информатичка знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања мрежних компоненти, Excel интерфејса или наредбе *print* унутар кода уз минималну примену; једноставне практичне кораке изводи једино уз помоћ наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања информатичких појмова, мрежа, табела или кодних наредби; не показује способност елементарног покретања развојног окружења; не разуме упутства нити уме да пошаље обичан мејл.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања у Python-у)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка теоријска образложења (објашњење разлике између LAN и WAN мрежа, значај улоге сигурних лозинки, појам променљиве у коду)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања,*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих или	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају

ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*тачности рачунарских процедура и брзине кодирања у Python-у)*	пројектних задатака (писање Python скрипти од куће, решавање задатака из Excel-а у Логосовом уџбенику)	полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања у Python-у)*	**Практичан рад на рачунару:** − Контрола дигиталних вештина у пракси (успешност обраде звука/видеа, тачност Excel формула, исправност уноса и покретања кода)	Периодично, након завршених тематских целина ИКТ, Мултимедија и Табеле
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања у Python-у)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних вежби, симулационих тестова знања и исправљање грешака у оквиру портала Е-учионица	Континуирано, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура і брзине кодирања у Python-у)*	**Дигитално стварање:** − Израда индивидуалних или заједничких пројеката (нпр. функционална Python скрипта за математичке обраде, Excel табела прорачуна трошкова екскурзије)	На крају тематских модула (најмање 2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 6. разред (вештине управљања мрежним ресурсима, коришћење електронске поште, обрада мултимедије, рачун у табелама у Excel-у, заштита дигиталног отиска, линеарни код и променљиве у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, логичког размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине кодирања у Python-у)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару у рачунарском кабинету (заједничко решавање програмских грешака у Python-у, израда заједничких табела кроз поделу улога, вршњачка критика фајлова)	По потреби, приликом часова утврђивања и практичних радионица

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / ПРАКТИЧНЕ РАДОВЕ (ИНФОРМАТИКА 6)

Приликом израде **теоријских тестова знања и практичних радова на рачунару (пројеката у Excel-у и Python-у)**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за ИКТ писменост (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из информатике у шестом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено обавља све практичне задатке на рачунару. Без логичких и синтаксичких грешака самостално пише и покреће Python кодове са уносом података, самостално дебагује грешке, креира Excel табеле са сложеним графиконима и функцијама (SUM, AVERAGE) и показује врхунску свест о дигиталној безбедности и заштити приватности.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава практичне и теоријске задатке. Правилно рукује електронском поштом и дељењем фајлова на облаку, успешно повезује променљиве и операторе у Python-у и гради функционалан линеарни код, уређује Excel табеле са основним формулама, уз ситније техничке пропусте у фиким форматирањима.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи једноставне и рутинске рачунарске операције (слање обичног мејла, унос података у припремљену Excel табелу, коришћење аутосуме, покретање Python окружења и испис текста помоћу наредбе *print* без уноса променљивих). Прави значајне логичке и синтаксичке грешке у напреднијим кодним структурама.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Рачунарска знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања (разликује локалне и глобалне мреже, препознаје Excel интерфејс, зна шта је E-mail прилог на теоријском нивоу). Уз помоћ и стално вођење наставника успева делимично да препише или понови једноставне кораке уноса речи или блокова.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на рачунару су недовршени, ученик показује потпуну неспособност самосталног покретања развојног окружења, уноса формула у Excel или повезивања најосновнијих наредби (нпр. константне кардиналне грешке са синтаксичким знацима у Python-у), што показује потпуни изостанак базне дигиталне писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД – ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Програм учења за шести разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 15/2018, а примењује се почев од школске 2019/2020. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за пети и шести разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за шести разред на званичном сајту издавачке куће Едука, који чине Техника и технологија 6, уџбеник за шести разред основне школе (аутор: **Зоран Д. Лапчевић**), пратећа радна свеска и материјал за конструкторско моделовање. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз пет тематских области

(Животно и радно окружење, Грађевинска техника, Техничка и дигитална писменост, Ресурси и производња, Конструкторско моделовање), подржавајући практичан рад, пројекте макета кућа/грађевина и развијање инжењерских вештина на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА у 6. разреду је да ученик развијањем техничко-технолошке писмености, компетенција и дигиталних вештина у областима грађевинарства, енергетике и дигиталног моделовања стекне увид у сопствена професионална интересовања и изгради одговоран однос према раду, животном и радном окружењу. Поред унапређивања функционалне писмености, просторне оријентације и ручних вештина при раду са грађевинским техничким ресурсима, настава је усмерена на развијање стваралачког мишљења, предузимљивости и иницијативе, уз континуирано неговање свести о еколошком и одрживом грађевинарству и важности енергетске ефикасности.

ТАБЕЛА СА ИСХОДИМА (VI РАЗРЕД)

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Животно и радно окружење	Развој грађевинске технике, урбанизам, заштита на раду на грађевинском објекту. **Фонд:** 4 часа	**О:** Препознаје основне типове грађевинских објеката. **С:** Разликује стамбене, индустријске и хидрограђевинске објекте. **Н:** Анализира урбанистичке планове и утицај на околину.	Одговоран однос према средини, рад са подацима.	Ученик описује фазе градње, примењује безбедносне мере и разуме значај планирања простора.	Коришћење видео-материјала, анализа локалне инфраструктуре, демонстрација примера одрживих градова.	**Формативно:** Дискусије, чек-листе. **Сумативно:** Кратки тест (теорија) и бројчана оцена.
Грађевинска техника	Грађевински материјали (природни/вештачки), везивни материјали, конструктивни елементи зграда. **Фонд:** 12 часова	**О:** Набраја основне грађевинске материјале (цигла, бетон). **С:** Објашњава улогу стубова, греда и темеља у стабилности. **Н:** Упоређује изолационе материјале и њихову енергетску	Еколошка компетенција, научно-технолошка компетенција.	Ученик класификује грађевинске материјале према својствима и препознаје конструктивне делове зграда.	Експериментално испитивање порозности материјала, анализа модела конструкција, проучавање изолација.	**Формативно:** Решавање матрица појмова. **Сумативно:** Тест знања о материјалима и конструкцијама.

		ефикасност.				
Техничка и дигитална писменост	Ортогонална пројекција, пресеци у грађевинарству, основе CAD/дигиталног цртања. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје изглед објекта у три пројекције (нацрт, тлоцрт, бокоцрт). **С:** Црта једноставан предмет у ортогоналној пројекцији у размери. **Н:** Самостално чита и котира сложени грађевински план/пресек.	Дигитална компетенција, решавање проблема, математичка компетенција.	Ученик црта и чита планове објеката у ортогоналној пројекцији и користи рачунарске програме за скицирање.	Практично вежбање на папиру са три пројекције, симулације у CAD софтверима отвореног кода за школе.	**Формативно:** Праћење прецизности линије кроз фазе цртања. **Сумативно:** Графички рад бр. 1 (Оцена за цртеж тлоцрта).
Ресурси и производња	Енергетика, извори енергије (обновљиви и необновљиви), топлотни и хидраулични уређаји. **Фонд:** 12 часова	**О:** Разликује угаљ и нафту од сунца и ветра. **С:** Објашњава рад једноставних топлотних или хидрауличних машина. **Н:** Конципира систем за уштеду енергије у „паметној" кући.	Предузимљивост, одговоран однос према природи.	Ученик анализира изворе енергије и објашњава трансформацију енергије у погонским машинама.	Моделовање сиђушних ветрогенератора, рад са дијаграмима енергетских пасоша зграда, огледи трансформације.	**Формативно:** Пројекти у групама о штедњи струје. **Сумативно:** Контролна вежба из Енергетике.
Конструкторско моделовање	Израда макета грађевинских објеката или модела енергетских уређаја према документацији. **Фонд:** 26 часова	**О:** Саставља унапред исечене делове макете куће. **С:** Израђује делове макете по сопственом техничком цртежу/тлоцрту. **Н:** Креира потпуно опремљену макету	Креативност, сарадња, решавање проблема.	Ученик организује рад, правилно сече и спаја материјале (дрво, лепенку, пластику) из кутије и прави макету.	Рад у школској радионици, примена материјала из званичних кутија, завршне изложбе радова.	**Формативно:** Фазно праћење уредности лепљења и сечења. **Сумативно:** Оцена за комплетирану грађевинску макету.

		са уграђеним изворима енергије.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Теоријско знање и разумевање појмова	• Усмено испитивање • Писмени тестови из грађевинарства и енергетике	**Формативно:** Дигитални квизови, брзе чек-листе појмова. **Сумативно:** Тест знања (на крају тема Грађевинарство и Ресурси).	Након завршетка великих тема (3-4 пута годишње).
Просторна и графичка писменост	• Израда ортогоналних пројекција на часу • Анализа грађевинских планова кућа	**Формативно:** Исправка грешака у котирању на лицу места. **Сумативно:** Бројчана оцена за графичке радове (прецизност размера).	Током трајања теме Техничка и дигитална писменост.
Конструкторске вештине (макете)	• Систематско посматрање рада са материјалима • Оцењивање финалног производа	**Формативно:** Праћење поступка кројења, сечења и безбедности. **Сумативно:** Бројчана оцена макете грађевинског објекта/машине.	Најинтензивније током другог полугодишта (пројектни рад).
Примена ИКТ алата у техници	• Практичан рад у рачунарској учионици	**Формативно:** Праћење корака у дигиталном моделовању. **Сумативно:** Оцена за урађен дигитални модел или техничку скицу.	Током модула техничке и дигиталне писмености.
Заштита на раду и однос према алату	• Стално праћење понашања у кабинету	**Формативно:** Протокол посматрања, утиче на сумативну оцену за рад.	На сваком наставном часу.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ МАКЕТЕ (VI РАЗРЕД)

Максималан број бодова је **100 бодова**, подељен у следеће критеријуме:

1. **Прецизност и праћење мера/тлоцрта** (прецизност сечења под углом, поштовање димензија из цртежа) – **30 бодова**
2. **Функционалност и стабилност** (чврстина зидова макете, правилно постављен кров или конструкција) – **30 бодова**
3. **Уредност, естетика и креативност** (без видљивих флека од лепка, фине ивице, детаљи на макети) – **20 бодова**
4. **Технолошка дисциплина и заштита на раду** (безбедно коришћење алата за сечење дрвета/лепенке, чишћење радног стола) – **20 бодова**

Критеријуми за доделу оцена:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Макета грађевинског објекта је потпуно стабилна, исечена савршено по мерама, без видљивог вишка лепка. Ученик показује потпуну самосталност и педантност у раду.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Макета је функционална и чврста, али постоје мања одступања у милиметрима на спојевима зидова или крова. Рад је безбедан и сигуран.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Макета стоји самостално, али су углови несиметрично исечени и видљиви су јаки трагови спајања (лепка). Била је потребна помоћ наставника при склапању.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Макета је довршена, али је веома нестабилна, делови отпадају због лошег кројења. Ученик је тешко пратио техничку документацију и скице.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Рад је недовршен, материјали су упропашћени небезбедним руковањем алатом или је ученик одбио да ради задатак.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД

Шести разред: Развој координације и функционалних способности

Циљ у шестом разреду је продубљивање техничких вештина уз активно праћење сопствених физиолошких реакција на напор.

- **Моторички развој**: Унапређење релативне снаге, брзине и флексибилности повезивањем појединачних елемената у сложеније кретајне целине (нпр. двокорак, штафетно трчање).
- **Спортско описмењавање**: Усвајање напреднијих техничких елемената на гимнастичким справама и учење прецизности у манипулацији лоптом (одбијање, шутирање).
- **Здравствени аспект**: Оспособљавање ученика да самостално пронађу и измере сопствени пулс како би разумели рад срца и плућа током напора, уз усвајање основа правилне исхране за физички активну децу.

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 6. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)
Физичка култура (Практични	Атлетика (штафета 4x60m, скок у вис маказицама).	**О:** Трчи у ритму и предаје палицу. Изводи	Тимски рад, компетенција за целоживотно	Ученик повезује претходно научене	Рад у паровима и тројкама за спортске игре,	**Формативно:** Континуирано праћење координације кретања, бележење

моторички садржаји)	Гимнастика (став на шакама уз зид, прескок разврто, ниска греда). Спортске игре (кошаркашки двокорак, одбојкашки „чекић“, рукометни скок-шут). **Фонд:** 90 часова	колут напред на повишењу уз помоћ наставника. Хвата лопту са две руке. **С:** Изводи самостално двокорак у кошарци. Прецизно одбија лопту „чекићем“. Држи равнотежу на ниској греди. **Н:** Стабилно изводи скок у вис са правилним преласком летвице. Сигурно изводи прескок разврто преко козлића.	учење, естетска компетенција.	моторичке елементе у сложеније кретајне целине и примењује их у ситуираним условима игре.	кружни тренинг за развој снаге и брзине, видео-анализа технике извођења кретања на почетку часа.	побољшања резултата у скоку. **Сумативно:** Оцена за извођење кошаркашког двокорака.
Здравствена култура (Здравствени садржаји)	Праћење рада срца и плућа током оптерећења. Правилно мерење пулса у миру и после вежбања. Принципи правилне исхране спортски активне деце. Дехидратација. **Фонд:** 18 часова	**О:** Зна где се мери пулс и разуме да се срце убрзава током трчања. Препознаје шта је здрава храна. **С:** Самостално проналази и мери свој пулс. Разликује нутритивне потребе пре и	Научно-технолошка компетенција (анализа података), одговоран однос према здрављу.	Ученик самостално прати реакцију свог организма на физички напор мерењем пулса и примењује начела правилне исхране и уноса воде.	Практично вежбање мерења пулса на кардио-минутима, коришћење стопе за мерење, вођени дневници исхране у оквиру пројектног наставка.	**Формативно:** Тачност самосталног проналажења пулса на врату/руци, анализа дневника. **Сумативно:** Кратак тест знања о исхрани.

		после тешког физичког тренинга. **Н:** Анализира вредности сопственог пулса током различитих фаза оптерећења и самостално креира план хидратације.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (5–8. РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Усвојеност моторних знања (Техника)	• Демонстрација техничких делова кретања на справама, терену или атлетској стази.	**Формативно:** Аналитичке чек-листе са фазама покрета (нпр. залет, одраз, лет, доскок). **Сумативно:** Бројчана оцена за правилност извођења целог техничког елемента.	Након завршетка сваког наставног блока (оквирно 3–4 пута у полугодишту).
Напредак у моторичким способностима	• Мерење и поређење вредности физичких способности у односу на почетно стање.	**Формативно:** Табеле праћења резултата Eurofit батерије тестова (издржљивост, снага, брзина). **Сумативно:** Бројчана оцена искључиво на основу личног напретка, а не сирове норме.	Два пута у току године: Иницијално тестирање (септембар) и Финално тестирање (мај).
Теоријска и здравствена знања	• Провера знања из области хигијене, прве помоћи, исхране и мерења пулса.	**Формативно:** Кратке усмене симулације и дијалози током теоријских минута на часу. **Сумативно:** Наставни листићи знања или практични приказ пружања прве помоћи.	Након завршених здравствено-васпитних тема у току године.
Залагање и однос према раду	• Праћење редовног ношења прописане спортске опреме, односа према обавезама и суиграчима (фер-плеј).	**Формативно:** Педагошка свеска наставника (плусеви за залагање, минуси за заборављену опрему, описи залагања). **Ова компонента значајно утиче на извођење закључне оцене.**	Свакодневно, на сваком наставном часу физичког васпитања.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ ОЦЕНА

При сумативном извођењу оцена из практичних провера технике, полигона спретности или пројеката из здравствене културе, максималан број бодова је 100, а вредновање је структурисано на следећи начин:

1. **Координација, биомеханичка тачност и структура покрета** (правилност извођења фаза кретања) – 35 бодова
2. **Ефикасност, брзина и прецизност у извођењу** (резултат покрета, погодак у гол/кош, стабилност на справи) – 35 бодова
3. **Лични напредак и уложени напор** (напредовање у односу на сопствени почетни ниво способности) – 15 бодова
4. **Спортска култура, дисциплина и безбедност** (поштовање правила, ношење опреме, фер-плеј према тиму) – 15 бодова

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у другом циклусу (5–8. разред)**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик изводи све техничке и тактичке задатке са лакоћом, естетски савршено и сигурно. Показује континуиран и велики напредак у моторичким способностима. Опрему носи редовно, показује изузетно залагање, лидерство и фер-плеј. Здравствене исходе примењује практично без грешке.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално влада техничким елементима. Извођење је тачно, али се јављају ситне координационе или ритмичке несигурности при већим брзинама. Опрему носи редовно, труди се на часу и остварује стабилан напредак у развоју способности.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик испуњава основне техничке захтеве, али му је извођење несигурно, рудиментарно и захтева додатну помоћ или навођење наставника. Напредак у способностима је минималан. Опрему носи углавном редовно, али је његово залагање на часу пасивно.
2 (довољан)	45–59 бодова	Извођење кретања је на нивоу грубе репродукције са великим техничким грешкама које нарушавају ефикасност и сигурност. Напредак у способностима је једва видљив. Спортску опрему често заборавља, а залагање на часовима је минимално.
1 (недовољан)	0–44 бода	Ученик отворено одбија да вежба, континуирано не доноси прописану спортску опрему, грубо крши правила безбедности и фер-плеја, угрожава себе и друге и не показује никакав напредак нити интересовање за остваривање исхода.

КАРТОН ЗА ПРАЋЕЊЕ ФИЗИЧКОГ РАЗВОЈА И МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Овај картон служи за континуирано визуелно и бројчано праћење антропометријских мера и моторичких способности ученика кроз цео други циклус основне школе, у складу са стандардном *Eurofit* батеријом тестова која се користи у Србији.

ИНФОРМАТИВНИ ПОДАЦИ О УЧЕНИКУ

- **Име и презиме ученика:** _____
- **Датум рођења: ..**_____. године | **Пол:** М / Ж
- **Школа / Одељење:** _____
- **Напомена о здравственом статусу (ИОП / Ослобођен делом):** _____

1. АНТРОПОМЕТРИЈСКЕ МЕРЕ И ПОСТУРАЛНИ САТУС (ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ)
Ове мере се узимају на почетку (септембар) и на крају (мај) сваке школске године ради праћења правилног раста и развоја коштано-мишићног система.

Наставна година / Класификација	**В-5 (Сеп)**	**В-5 (Мај)**	**В-6 (Сеп)**	**В-6 (Мај)**	**В-7 (Сеп)**	**В-7 (Мај)**	**В-8 (Сеп)**	**В-8 (Мај)**
Телесна висина (cm)								
Телесна маса (kg)								
Индекс телесне масе (BMI)								
Држање тела (Правилно / Ризик)								
Свод стопала (Нормалан / Спуштен)								

2. МОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (*EUROFIT* ТЕСТОВИ)
Оцењивање ове компоненте се врши искључиво на основу **индивидуалног напретка** (разлике између иницијалног и финалног резултата), а не на основу сувих такмичарских норми.

Моторички тест (Својство)	**В-5 (Ини)**	**В-5 (Фин)**	**В-6 (Ини)**	**В-6 (Фин)**	**В-7 (Ини)**	**В-7 (Фин)**	**В-8 (Ини)**	**В-8 (Фин)**
Трчање на 60m (с) *(Брзина)*								
Скок у даљ из места (cm) *(Експлозивна снага)*								
Подизање трупа за 30с (број) *(Репетитивна снага трбуха)*								
Издржај у згрченом упору (с) *(Статичка снага раменог појаса)*								
Дубоки претклон на клупи (cm) *(Флексибилност / Гипкост)*								
Трчање у кутији 4 x 10m (с) *(Окретност / Агилност)*								
Куперов тест / Трчање 12 мин (m) *(Аеробна издржљивост)*								

3. ЕВИДЕНЦИЈА ФУНКЦИОНАЛНИХ СПОСОБНОСТИ И НАПРЕТКА (ЗДРАВСТВЕНИ СТАТУС)

Наставна година / Параметар	**В-5 (Поч/Крај)**	**В-6 (Поч/Крај)**	**В-7 (Поч/Крај)**	**В-8 (Поч/Крај)**
Пулс у миру (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Пулс након оптерећења (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Време опоравка пулса (минути)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Оцена индивидуалног напретка	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**

4. ПЕДАГОШКА ЗАПАЖАЊА НАСТАВНИКА И ЗАКЉУЧАК

- **ПЕТИ РАЗРЕД:** Ученик показује _____. Спортску опрему носи _____. Однос према вршњацима у игри је _____.
- **ШЕСТИ РАЗРЕД:** Приметан је напредак у координацији код _____. Вештину мерења пулса је савладао _____. Активност на часу је _____.
- **СЕДМИ РАЗРЕД:** Ученик успешно примењује тактичке елементе у _____. У вежбама издржљивости показује _____. Фер-плеј однос је _____.
- **ОСМИ РАЗРЕД:** Способан за самостално вођење делова часа и суђење у _____. Свој мини Фитнес план је израдио _____. Коначни здравствени статус је _____.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Шести разред: Асертивна комуникација и мапирање заједнице

Циљ у шестом разреду је развијање вештина конструктивног дијалога у решавању сукоба и прво практично упознавање са проблемима локалне заједнице.

- **Комуникационе вештине**: Савладавање техника асертивног понашања, изражавање сопственог става без угрожавања других („Ја-говори“) и препознавање штетности стереотипа.
- **Конструктивно решавање сукоба**: Разумевање природе конфликта као нормалног дела живота и учење деескалације сукоба мирним путем и преговарањем.
- **Активизам и институције**: Упознавање са улогом Ученичког парламента и локалних институција, уз развијање способности мапирања једноставних комуналних или еколошких проблема у окружењу.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржаји и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**

Комуникација и сукоби (Људска права и сарадња)	Асертивна комуникација. Разлика између агресивног, пасивног и асертивног понашања. Појам конфликта. Начини мирног решавања сукоба. Стереотипи и предрасуде. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје конфликт у одељењу и разликује конструктивну од деструктивне комуникације. **С:** Примењује „Ја-говоре“ у изражавању сопственог незадовољства и успешно избегава вређање других. **Н:** Анализира изворе стереотипа и предрасуда у друштву и активно посредује у мирном решавању вршњачких сукоба.	Комуникацијска компетенција, решавање конфликата, сарадња, емпатија.	Ученик примењује асертивне технике комуникације, препознаје и превазилази сопствене предрасуде и учествује у мирном решавању конфликата.	Симулације сукоба из дечјег живота и њихово преиспитивање, вежбе преформулисања „Ти-говора“ у „Ја-говоре“, израда мапа ума стереотипа.	**Формативно:** Праћење вештина аргументације и контролисања емоција током радионица, вршњачка процена. **Описивање:** Описно оцењивање.
Живот у заједници (Демократско друштво и акција)	Школска самоуправа и УчеInputчки парламент. Појам локалне заједнице. Институције које помажу грађанима. Идентификација проблема у најближем окружењу. **Фонд:** 18 часова	**О:** Зна шта је Ученички парламент и наводи најважније институције у локалној заједници. **С:** Препознаје конкретан еколошки или социјални проблем у својој школи или	Дигитална писменост (истраживање), предузимљивост, лидерство, грађански активизам.	Ученик идентификује потребе и проблеме у школи и локалној заједници и предлаже начине за њихово решавање кроз институције.	Пројектна настава „Мали грађански пројекат“, мапирање проблема на мапи насеља, симулација разговора са представницима локалне власти.	**Формативно:** Вредновање истраживачког рада ученика у прикупљању података, аналитички листићи. **Описивање:** Описна оцена ангажовања.

		локалном парку. **Н:** Осмишљава предлог једноставне акције за побољшање живота у школи и писмено се обраћа надлежнима.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

У складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању, успех ученика на предмету Грађанско васпитање **оцењује се описно**. Закључна оцена на крају полугодишта и на крају године изводи се у форми: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик је у потпуности остварио све кључне исходе програма. Показује изузетну самосталност, иницијативу и лидерство у групном раду. Стручну терминологију користи без грешке, аргументи су му зрели и засновани на доказима. Активно учествује у свим акцијама, показује изражену емпатију, асертивност и креативност. Редовно води свој грађански портфолио.	• Праћење ученичког досијеа / портфолија (есеји, анкете, пројектни нацрти). • Евалуација учешћа у дебатама и симулацијама. • Чек-листе за самопроцену и вршњачку процену сарадње у тиму. • Педагошка свеска наставника (континуирано праћење залагања и ставова).
Добар напредак	Ученик је остварио већину исхода програма на средњем нивоу. Самосталан је у раду, али му је повремено потребна подршка у сложенијим анализама или формулацијама пројектних планова. У дебатама заузима јасан став који зна делом да аргументује. С поштовањем се односи према правилима рада и суиграчима, уредно извршава задатке у групи и доноси прибор.	• Анализа наставних листића и кратких ситуационих квизова знања. • Евиденција редовности израде домаћих задатака.

		• Праћење уредности портфолија.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу, углавном уз сталну помоћ и подстицај наставника. Знања су му на нивоу препознавања основних појмова (нпр. Конвенција, права). Његово учешће у групном раду је пасивно, ретко се самостално јавља за реч, а ставове изражава без дубље аргументације. Често заборавља материјале за час, али поштује правила учионице.	• Евидентирање основне активности током радионица. • Посматрање понашања у оквиру групних задужења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / описно)**
Нови завет – Испуњење обећања	Рођење Господа Исуса Христа (Благовести, Божић). Живот, проповед и чуда Христова. Богочовечанска личност Христова. Тајна вечера. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје кључне догађаје везане за Христов живот и велике празнике. **С:** Објашњава значење Христових чуда као знакова доласка Царства Божијег. **Н:** Анализира смисао Христа као Богочовека и значај Тајне вечере за установљење Свете Литургије.	Комуникацијска компетенција, емпатија, целоживотно учење.	Ученик тумачи јеванђелске догађаје, препознаје хришћанске празнике и објашњава значај Исуса Христа за спасење света.	Читање Јеванђеља, анализирање икона празничних догађаја, симулација јеванђелских прича, гледање едукативних видео-материјала.	**Формативно:** Наставни листићи за повезивање празника и икона, праћење дијалога на часу. **Описивање:** Оцена разумевања хришћанских догађаја.
Литургија – Заједница Царства	Појам Цркве као Тела Христовог. Света Литургија као средиште црквеног живота. Елементи Литургије	**О:** Зна да је Литургија најважнија служба Цркве и препознаје Свете дарове (хлеб	Друштвене и грађанске компетенције, тимски рад, литургијска свест.	Ученик активно и свесно разуме структуру Свете Литургије, препознаје важност	Практично упознавање са богослужбеним предметима, објашњење симболике литургијских покрета, припрема за	**Формативно:** Дневници рефлексије након богослужења, мапирање делова

	(Приношење дарова, Причешће). Светковине и недеља. **Фонд:** 18 часова	и вино). **С:** Описује редослед кључних делова Литургије и разуме значај Светог Причешћа. **Н:** Аргументује зашто је Црква заједница која унапред пројављује будуће Царство Божије.		недеље као дана Васкрсења и заједнице Еухаристије.	заједничко посећивање храму.	Литургије. **Описивање:** Описно вредновање црквеног владања и знања.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ

Верска настава се у основним школама у Републици Србији **оцењује описно**, на основу Закона о основама система образовања и васпитања. Закључна оцена се изводи на крају полугодишта и на крају школске године у облику једног од три дефинисана статуса: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**. Све оне имају статус формалне оцене, али не утичу на општи просек ученика.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена у другом циклусу (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну оствареност свих прописаних исхода. Истиче се изузетним залагањем, пажњом и иницијативом. Изражава дубоко разумевање теолошких појмова, правилности литургијског живота и хришћанске етике. Активно и креативно учествује у групном раду, дебатама и радионицама. Уредно води своју свеску/портфолио и показује примерно фер-плеј понашање, љубав и поштовање према свима на часу.	• Вероучни портфолио / Ликовни и текстуални записи ученика. • Чек-листе ангажовања и пажње током предавања и интерактивних вежби. • Вршњачка евалуација сарадње у пару или малим групама. • Педагошка свеска наставника (плусеви, коментари о владању и ставовима).
Добар напредак	Ученик је остварио већину предвиђених исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима, показује пажњу и разумевање основних празника и догађаја из историје Цркве. Одговори су му тачни, али му је повремено потребан подстицај наставника за дубљу анализу јеванђелских поука. Труди се да	• Анализа наставних листића, краћих квизова и картица знања.

	испуни задатке у групи, доноси потребан прибор за час и са поштовањем се односи према вероучитељу и вршњацима.	• Праћење уредности израде домаћих задатака. • Провера тачности дефинисања основних појмова.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу. Знања су му на нивоу препознавања базичних појмова (нпр. икона, храм, крст), углавном уз обилну помоћ и подсећање наставника. Његово учешће у разговорима и радионицама је пасивно, ретко се сам јавља за реч, а задатке извршава делимично. Повремено заборавља прибор, али поштује правила очувања мира и реда у учионици.	• Евидентирање базичног присуства и пажње током часа. • Посматрање понашања у оквиру задатих једноставних дужности.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА VII РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА СЕДМОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма седмог разреда основне школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за VII разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
Школског одбора
25. 06. 2026.године

Председник

_____
Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика у фази интензивног интелектуалног, емоционалног и социјалног сазревања током другог циклуса;
2. стварање подстицајног, сигурног, инклузивног и демократског окружења за учење, које афирмише позитивне вредности, конструктивно решавање сукоба и нулту толеранцију према свим облицима насиља и дискриминацији;
3. континуирано развијање кључних, општих међупредметних и специфичних предметних компетенција неопходних за успешно сналажење у комплексном савременом друштву и наставак целоживотног учења;
4. продубљивање свести о сопственом националном, културном и језичком идентитету кроз неговање српског језика, књижевности, баштине, историје и уметности, уз активно развијање толеранције, интеркултуралности и поштовања различитости;
5. подстицање високог нивоа критичког, аналитичког, научног и стваралачког мишљења, способност за хипотетичко закључивање, као и развијање самоиницијативе, самовредновања и одговорности за заједнички тимски рад.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења прате се и евидентирају кроз месечне оперативне планове и дневне припреме предметних наставника.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предмета за седми разред конципирана је на јединствен начин: на почетку се налази циљ наставе и учења конкретног предмета за други циклус основног образовања и васпитања. Након тога следи табела са дефинисаним предметним исходима за крај седмог разреда, областима/темама и припадајућим садржајима. Садржаји нису циљ сами по себи, већ су средство за остваривање исхода који дефинишу шта ће ученик бити у стању да учини, изведе, обави, реши, анализира или примени засновано на функционалним знањима, ставовима и вештинама на крају школске године.

Оријентација на процес учења подразумева да се пажња примарно усмерава на начине на које ученик трансформише, повезује и интегрише нова научна сазнања у сложене појмовне мреже и уопштене менталне структуре. Предметни програми служе наставницима као педагошко полазиште за планирање, програмирање и реализацију свакодневне образовно-васпитне праксе. Наставник има широку професионалну аутономију у избору метода, облика рада и повезивања садржаја како би их прилагодио специфичностима одељења. Терминологија у програму намењена је стручној јавности и наставницима, те ју је приликом непосредног рада и израде дидактичких материјала потребно прилагодити узрасту ученика.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Рад са ученицима седмог разреда заснива се на вертикалном континуитету и надградњи знања и искустава стечених у претходним разредима. Овај узраст карактерише сложенији образовни систем увођењем новог наставног предмета (Хемија), као и продубљивањем апстрактних садржаја у оквиру постојећих природних и друштвених наука. Когнитивни развој седмака омогућава потпуни прелазак са конкретних операција на формално-логичко мишљење у зони наредног развоја, што захтева виши ниво интелектуалног ангажовања.

Приликом креирања годишњих, глобалних и оперативних планова рада, предметни наставници се руководе следећим принципима:

- **Интегрисани приступ**: Јачање међупредметног повезивања и хоризонталне кохерентности између различитих научних дисциплина (нпр. интеграција садржаја Хемије, Физике и Биологије, или Историје, Географије и Књижевности).
- **Научно-истраживачке методе**: Примена лабораторијских вежби, експеримената, симулација, анализе извора података и метода решавања проблема (problem-solving) који развијају научни метод мишљења.
- **Диференцирана настава и индивидуализација**: Уважавање великих разлика међу ученицима у погледу темпа рада, интересовања и стилова учења, уз пружање континуиране подршке даровитим ученицима, као и ученицима који раде по ИОП-у.

- **Пројектна настава**: Реализација напредних пројектних задатака где ученици самостално постављају истраживачка питања, прикупљају и анализирају податке, доносе закључке и користе ИКТ алате за безбедну размену и презентацију резултата.

Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе

Праћење напредовања ученика у седмом разреду заснива се на континуираном формативном и сумативном бројчаном оцењивању, у складу са важећим Правилником о оцењивању. Свака наставна активност, одговор или учешће у пројекту представљају прилику за процену постигнућа и давање увремењене, конкретне, позитивно интониране и јасне повратне информације која јасно указује на наредне кораке у учењу. Наставник треба систематски да оспособљава ученике за самовредновање (ауторефлексију) и вршњачко вредновање, чиме се јача њихова самокритичност, евалуативни мисаони процеси и лична одговорност према сопственом образовном исходу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Читанка „Уметност речи” 7 за седми разред основне школе (ауторке: **Наташа Станковић Шошо, Зона Мркаљ**), пратећи уџбеник Гласови и речи 7 – Граматика (ауторке: **Наташа Станковић Шошо, Светлана Слијепчевић Бјеливук, Весна Ломпар**) і Српски језик 7 – Радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз три наставне области (Књижевност, Језик, Језичка култура), подржавајући функционалну писменост, богаћење речника, анализу књижевних дела и развој језичких вештина на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета СРПСКИ ЈЕЗИК у 7. разреду је да ученик овлада сложенијим законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз дубље увођење у свет књижевности и уметности оспособи за разумевање уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред унапређивања функционалне писмености, настава је усмерена на развијање маште, критичког мишљења и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и слојевите културне баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Књижевност	Анализа народних епских песама устанчког циклуса, историјских драма, сложених романа и савремене поезије из Логосове читанке; историја књижевног језика. **Фонд:** 70 часова	**О:** Препознаје структуру дела, тему, време и место радње из обавезне лектире. **С:** Образлаже унутрашње конфликте ликова, уочава хумор, иронију и метафоричност. **Н:** Анализира друштвено-историјски контекст дела, проучава развој	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, национални идентитет.	Ученик самостално анализира идејни слој текста, проналази аргументе за ставове ликова и повезује књижевност са историјским догађајима.	Истраживачки задаци пре часа, метода компаративне анализе, вођене дебате о поступцима ликова, рад на текстовима старе српске књижевности.	**Формативно:** Евалуација читалачког дневника, праћење активности на часу дебате. **Сумативно:** Контролни задаци и писмене провере из лектире.

		писмености Срба пре Вука.				
Језик (Граматика и правопис)	Синтакса (реченице и реченични делови); акцентологија (основе четири акцента); гласовне промене; правопис просапа, скраћеница и интерпункције. **Фонд:** 50 часова	**О:** Препознаје независне и зависне реченице, одређује главне реченичне делове. **С:** Одређује врсту зависних реченица, разликује дуге и кратке акцентоване слогове. **Н:** Безгрешно врши синтаксичку анализу сложене реченице и примењује напредна правописна правила.	Научно-технолошка компетенција (логичко мишљење), комуникацијска компетенција.	Ученик анализира реченичне структуре, правилно користи и бележи скраћенице и унапређује изговор применом основних акценатских правила.	Примена индуктивног приступа на Логосовим текстовима, синтаксичке вежбе рашчлањивања, акценатске вежбе кроз слушање и изговор.	**Формативно:** Кратки тестови (чек-листе знања) из синтаксе на наставним листићима. **Сумативно:** Велики тестови знања након завршене области Синтакса.
Језичка култура (Усмено и писмено изражавање)	Писање расправе и есеја; заступање теза; коментар, приказ књиге или филма; изражајно говорење. **Фонд:** 24 часа	**О:** Саставља писмени састав са јасном поделом на увод, разраду и закључак на личну тему. **С:** Пише уредан извештај или кратак коментар поштујући логички след излагања. **Н:** Самостално саставља аргументовану расправу/есеј, заступајући јасне тезе уз богато стилско изражавање.	Комуникацијска компетенција, креативно решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик аргументовано брани своје ставове у говору и писању, пише стилски уједначене приказе и есеје и користи синониме у јавном наступу.	Вежбе аргументације на часу (симулација суђења или ТВ дуела), писање школских писмених задатака, стилска корекција текстова.	**Формативно:** Праћење дикције и реторичких вештина током дискусије. **Сумативно:** Бројчано оцењивање четири школска писмена задатка.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета за 7. разред. Процењују се: − вештине изражавања и саопштавања; − разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; − рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; − уметничко изражавање; − вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.	**ОДЛИЧАН (5)** оцену добија ученик који: − у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; − лако логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; **ВРЛО ДОБАР (4)** оцену добија ученик који: − у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; − самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; − решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује; **ДОБАР (3)** оцену добија ученик који: − у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; − у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; − већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; − у довољној мери критички расуђује; **ДОВОЉАН (2)** оцену добија ученик који: − знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; − у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; **НЕДОВОЉАН (1)** добија ученик који: − знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; − не изводи закључке који се заснивају на	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника	Свакодневно бележење током године

	подацима; − критички не расуђује.		

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (VII РАЗРЕД)

Код израде **школских писмених задатака (есеја/расправе)**, максималан број бодова је **100**, а вредновање је подељено на следећи начин:

1. **Аргументација, оствареност теме и структура тезе** (зрелост у расправи, изношење доказа, јасна подела на пасусе) – **35 бодова**
2. **Синтаксичка, правописна и граматичка тачност** (безгрешна употреба сложених реченица, падежа, гласовних промена и правописа) – **35 бодова**
3. **Стил, стилске фигуре и избор лексике** (примена напредних естетских израза, прикладна употреба синонима, избегавање баналности) – **15 бодова**
4. **Естетски изглед текста, читљивост и уредност** (читљивост рукописа у писменој свесци, уредна маргина, јасни пасуси) – **15 бодова**

Критеријуми за доделу оцена (за писмене задатке и тестове знања):

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у седмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Рад/тест показује потпуну инкорпорацију градива из синтаксе и књижевности. Писмени есеј је написан реторички зрело, са снажном аргументацијом, потпуно без системских правописних грешака.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину сложених синтаксичких задатака. У раду постоје ситнији правописни или интерпункцијски пропусти (нпр. зарез код зависних реченица). Стил изражавања је богат и јасан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Рад испуњава основне структурне критеријуме, али је расправа површна и недовољно аргументована. Уочљиве су грешке у одређивању врста зависних реченица и очигледни пропусти у писању сложених скраћеница.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Знање је на нивоу репродукције појмова. Ученик препознаје основне реченичне делове (субјекат, предикат). Састав је изразито кратак, стилски сиромашан и садржи велики број правописних грешака, али одговара на тему.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је нерешен, или писмени рад потпуно промашује тему и показује озбиљне елементе функционалне неписмености која онемогућава праћење текста.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Data Status, који чине *To the Top Plus 3 – Уџбеник за 7. разред основне школе* (аутори: **Х. К. Мичел, Маринели Малкођани /**

H. Q. Mitchell, Marileni Malkogianni) и пратећа *To the Top Plus 3 – Радна свеска*. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену комуникативну наставу кроз четири језичке вештине (Слушање, Читање, Говор, Писање), подржавајући достизање образовних стандарда А2.1/А2.2 нивоа, учење кроз реалан контекст и постепено савладавање комплексних граматичких и лексичких структура на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК у 7. разреду је да ученик овлада сложенијим наставним вокабуларом, језичким законитостима и комуникативним функцијама ради изградње веће самосталности у писменој и усменој говорној компетенцији на страном језику. Настава је усмерена на развијање способности разумевања дужих текстова, праћења филмских или друштвених тема, изражавање сопствених планова, искустава и аргумената, као и на јачање међукултуралне свести неопходне за сналажење у савременом друштву.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Рецептивне вештине: Слушање и читање	Разумевање дужих аудио-записа, интервјуа, чланака из Вулкановог/Data Status часописа, прича о занимљивостима, искуствима и плановима у комплету *To the Top Plus 3*. **Фонд:** 30 часова	**О:** Проналази експлицитно наведене појединачне информације у краћим, јасно структурисаним аудио-записима и текстовима о познатим темама. **С:** Разуме смисао и битне појединости у дужим текстовима; успешно прати линију једноставног усменог излагања. **Н:** Разуме сложеније аутентичне аудио-визуелне материјале; издваја имплицитне поруке у тексту и дешифрује непознате речи из ширег контекста.	Комуникацијска компетенција, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик самостално издваја главне идеје, битне појединости и специфичне информације из дужих текстова и аудио-записа прилагођених А2 нивоу.	Слушање и праћење интервјуа са задацима допуњавања, читање и анализа популарно-научних и културолошких текстова, истраживачки задаци пре читања.	**Формативно:** Праћење попуњавања табела за анализу слушања, чек-листе тачности лоцирања теза у тексту. **Сумативно:** Процена разумевања слушања и читања у оквиру контролних вежби.
Продуктивне	Усмене дискусије,	**О:** Обликује кратке,	Комуникацијска	Ученик усмено и	Говорне вежбе	**Формативно:** Праћење

вештине: Говор и писмено изражавање	изражавање личног става, планова, препричавање искустава; Писање неформалних писама/мејлова, краћих биографија, приказа и есеја. **Фонд:** 30 часова	неповезане реченице о себи, пријатељима и интересовањима; пише кратак текст пратећи фиксни модел реченица. **С:** Активно започиње, одржава и завршава вођени дијалог о широком кругу тема; пише кохерентну причу или опис догађаја из прошлости. **Н:** Течно и аргументовано излаже мисли; пише стилски уједначен, правописно исправан и лепо структурисан текст уз употребу напреднијих везника.	компетенција, естетска компетенција, сарадња, решавање проблема.	писмено описује своја искуства, планове и ставове, аргументује једноставне одлуке у разговору и пише добро структурисане текстове.	(симулације дебата, заступање теза у пару), вођено писање неформалног писма (припрема плана пасуса), писмени састави на часу.	дикције, течности и самосталности током дискусије, вршњачка критика краћих есеја. **Сумативно:** Оцена за говорне наступе и школске писмене саставе.
Језичке законитости: Граматика и вокабулар	Садашњи перфекат (*Present Perfect Simple*), сложенији облици прошлости (*Past Continuous*), релативне реченице, кондиционали (Тип 0 и 1); напреднији вокабулар А2 нивоа. **Фонд:** 42 часа	**О:** Препознаје облике *Present Perfect* времена; разуме значење основних речи и фраза из наставних модула. **С:** Правилно гради и разликује употребу *Past Simple* и *Past Continuous* времена; успешно формира реченице у Првом кондиционалу. **Н:** Безгрешно и самостално користи сложена граматичка	Компетенција за учење, логичко мишљење, социјалне компетенције.	Ученик тачно користи граматичке структуре А2.1/А2.2 нивоа за изражавање искустава, тренутних радњи у прошлости и услова, и користи нов вокабулар.	Индуктивно увођење нових времена кроз контекст занимљивих прича у *To the Top Plus 3,* правописне вежбе, напредни граматички квизови.	**Формативно:** Дигитални квизови (правопис неправилних глагола у партиципу), наставни листићи за синтаксичке везе. **Сумативно:** Четири школска писмена задатка (велики комбиновани тестови знања).

		времена и лексичке склопове у новим и нерутинским комуникативним контекстима.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише језичка знања и вешто их примењује у новим, нестандардним и неочекиваним комуникативним ситуацијама; говори веома течно, без уочљивог оклевања и са одличним изговором; пише стилски зреле, правописно беспрекорне и кохерентне текстове/есеје. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује научена језичка правила у говору и писању; успешно разуме дужу аудио-поруку; у излагању је јасан, комуникативан и користи богат А2 вокабулар, уз мање несистемске грешке у брзини (нпр. избор предлога); пише уредне есеје. **ДОБАР (3)**: у довољној мери успешно употребљава вокабулар и времена у стандардним и добро познатим ситуацијама; делом самостално одговара на питања наставника; саставља реченице у писању, али прави видљиве системске грешке у грађењу сложенијих времена. **ДОВОЉАН (2)**: језичка знања су искључиво на основном нивоу дедукције и репродукције познатих речи, фраза и модела реченица уз минималну самосталну примену; кратке исказе и одговоре на питања формулише једино уз вођење, превођење и подршку наставника.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (учешће у дискусијама, рад на задацима у свесци и радној свесци)	Свакодневно бележење током године

	НЕДОВОЉАН (1): знања нису ни на основном нивоу препознавања речи, као ни bазичних граматичких структура А2 нивоа; не показује способност репродукције основних партиципа глагола; не разуме нити прати упутства наставника на часу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и говорне вежбе (симулације разговора, заступање одређених теза, препричавање прочитане приче или филма)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (лексичке, правописне и граматичке вежбе из радне свеске *To the Top Plus 3*)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола уредности вођења школских свески и праћење портфолија ученичких дужих састава/неформалних писама	На крају наставне године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Дигитална активност:** − Решавање мултимедијалних интерактивних задатака, напредних дигиталних граматичких квизова и квизова вокабулара у Е-уџбенику	Периодично, у складу са дигиталним наставним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7.	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа*	**Креативно стварање:** − Израда групних или	На крају тематских модула (најмање 2 пута

разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	индивидуалних паноа, презентација, постера на теме из програма (нпр. „Environmental Problems", „Life in the Future")	у току године)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и прочитаних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у говору, граматичка исправност и примена *Present Perfect/Past Continuous* времена, правопис у саставима).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (извођење сложенијих дебата заснованих на текстовима, заједнички пројектни рад, вршњачка евалуација наступа)	По потреби, на часовима утврђивања и обраде сложенијег градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 7)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих тематских контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених на језичке вештине (разумевање прочитаног/одслушаног текста, сложеније граматичке партије, кондиционали, вокабулар и писање есеја/писма):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из енглеског језика у седмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик беспрекорно и са разумевањем прати дужи аудио-материјал и аутентичне текстове, без логичких грешака користи времена за изражавање искустава и услова (*Present Perfect, Conditionals*) и вешто примењује богат A2 вокабулар. Писмени есеј или неформално писмо пише потпуно кохерентно, стилски повезано, правописно исправно и у целости остварује комуникативну намеру.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава задатке разумевања текстова и већину граматичких вежби. Прави мање, несистемске пропусте у правопису напреднијих речи или понекад помери ред речи у сложенијим реченицама, али је написани или изречени текст потпуно разумљив, уредан и логички повезан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик успешно проналази основне информације у дужим текстовима и тачно решава једноставне граматичке структуре. Међутим, прави честе системске грешке у грађењу и разликовању прошлих времена и *Present Perfect* времена, меша облике Кондиционала, а написани есеј му је изразито кратак и стилски неуједначен.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје вокабулар из обрађених лекција на основном нивоу и делимично решава једноставније задатке на нивоу препознавања (нпр. заокруживање тачног одговора). Није у стању самостално да конструише сложену реченицу нити да напише кратак пасус без модела, и прави велике правописне грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени, број бодова показује потпуно невладање вокабуларом за седми разред, ученик прави кардиналне грешке са основним временима и не разуме постављене текстуалне захтеве задатака.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК)

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а спроводи се према реформама другог циклуса основног образовања у складу са важећим Правилником о плану наставе и учења на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава се реализује са загребаним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**.
Уџбеници и литература за наставу: Савремени, одобрени уџбенички комплет за трећу годину учења страног језика је Nouveau Pixel 3 – уџбеник за 7. разред у издању куће **Data Status** (ауторке: Colette Gibbe). Пратећи део наставног сета чини Pixel Nouveau 3, радна свеска за 7. разред, као и напредни дигитални ресурси и планови на страници подршке Data Didakta – Наставни планови. Програм је усмерен на проширење комуникативних способности према **нивоу А2.1** Заједничког европског оквира за живе језике (CEFR) кроз домене: **Слушање, Читање, Говор** и **Писање**.

 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД (DATA СТАТУС & ЗУОВ)

- **Страница штампаног уџбеника**: Све каталошке спецификације, узорке наставних страна и опције наручивања погледајте преко странице Data Status – Nouveau Pixel 3 уџбеник.
- **Дигитални наставни планови**: Глобалне и оперативне планове за лакшу реализацију часа француског језика преузмите на сајту Data Didakta – Nouveau Pixel 3 материјали.
- **Прописи и наставни исходи**: Званични државни програм за други страни језик и правилник о оцењивању за седми разред ОШ преузмите на централном порталу ЗУОВ – Закони и правилници.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ТРЕЋЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА)

- **Временска лоцираност**: Оспособљавање ученика за исказивање дешавања у прошлости и планирање будућности увођењем нових глаголских времена (*Passé Composé* и *Futur Proche*).
- **Проширење лексике**: Савладавање вокабулара који се односи на путовања, куповину у продавницама (бакалница, рибарница, сирара), исхрану, рецепте и опис градова.
- **Слушна и изражајна течност**: Разумевање дужих аудио-извештаја и способност изражавања прецизних аргумената „за“ и „против“ неке свакодневне теме.
- **Пројектно стваралаштво**: Подстицање заједничког рада кроз мини-пројекте на крају сваког наставног модула, повезујући француску културу са сопственом баштином.

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Наставна област / Тема	**Специфични садржај (Nouveau Pixel 3) и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)**
Рецептивне вештине (Слушање и читање)	Слушање описа прошлих догађаја (*Пасе Композе*). Читање и деконструкција рецепата француских јела, мапа градова,	**О:** Препознаје основну тему разговора о путовањима. Издваја цене и	Комуникација, дигитална писменост, културна и историјска свест, критичко мишљење.	Ученик издваја специфичне податке из слушаних и прочитаних прилога који говоре о	Истраживачко слушање аудио-прилога, коришћење интерактивних дигиталних карата,	**Формативно:** Слушни диктати за препознавање партиципа глагола, наставни

	планова путовања и огласа из продавница. **Фонд:** 36 часова	намирнице из менија и кратког огласа. **С:** Разуме хронолошки след догађаја у прошлости на аудио-снимку. Анализира текстуални путопис. **Н:** Прати брзи темпо изворног говора на ЦД-у и самостално разуме неадаптиран краћи новински чланак о Француској.		прошлим активностима, кулинарству и продавницама.	селективно читање текста ради брзог лоцирања рецепата.	листићи за читање. **Сумативно:** Квизови и тестови затвореног и отвореног типа из разумевања.
Продуктивне вештине (Говор и писање)	Причање о томе шта се радило током распуста. Куповина намирница у специфичним продавницама (*La boulangerie, l'épicerie*). Писање рецепта или плана путовања. Употреба партитивних чланова (*du, de la*). **Фонд:** 36 часова	**О:** Пише кратке реченице у прошлости по јасном моделу. Усмено набраја основне намирнице и називе продавница. **С:** Води вођени дијалог при куповини на пијаци. Саставља кохерентан пасус у свесци о свом викенду. **Н:** Течно и самостално излаже уметнички или кулинарски извештај (нпр. Влог). Пише	Комуникацијска компетенција, сарадња, предузимљивост, лидерство кроз пројекат.	Ученик писмено и усмено описује догађаје из прошлости, води дијалог у продавници и правилно користи партитивне чланове у презенту.	Пројектна метода „Креирање Влога о куповини у 5 продавница“, симулације разговора на пијаци, израда кулинарских А4 постера, рад у групама.	**Формативно:** Фонетска исправност изговора партиципа, уредност писања рецепата у свесци. **Сумативно:** Оцењивање говорног наступа (пројекта) и велики граматички тестови.

		оригиналну причу у прошлом времену.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Критеријуми оцењивања у седмом разреду**	**Поступци и технике праћења**	**Учесталост / Време реализације**
Слушно и читалачко разумевање	Успешност хронолошког разврставања догађаја у прошлости, прецизност у уочавању количине и врсте намирница, као и брзина разумевања путописних упутстава.	• Слушни тестови отвореног типа (попуњавање) • Комбиновани листићи за разумевање текста	Након сваког завршеног наставног модула (Модулес) у уџбенику.
Говорна и писана продукција	Правилност грађења прошлог времена (*Passé Composé* са помоћним глаголима *être/avoir*), тачност употребе партитивних чланова, течност у симулацији куповине и изражајност.	• Одбрана групног пројекта / Влога • Писмени правописни диктати и есеји	Најмање два пута по полугодишту за сваког ученика у току наставне године.
Ангажовање, тимски рад и прибор	Редовност израде задатака у радној свесци Nouveau Pixel 3, ношење књиге, активност на часу, креативност у изради паноа и поштовање тима.	• Вођење записа у педагошкој свесци наставника (плусеви, минуси, описи лидерства).	На сваком наставном часу (директно утиче на закључну бројчану оцена за залагање).

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И КОНТРОЛНЕ ЗАДАТКЕ (VII РАЗРЕД)

Максималан број бодова на комбинованим полугодишњим/годишњим језичким тестовима за А2.1 ниво износи **100**, а скала за доделу оцена је следећа:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у седмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик безпрокорно користи граматичке структуре (*Passé Composé*, партитивне чланове). Говор му је изразито течан, фонетски тачан, а писани текстови зрео, кохерентан и без већих системских правописних грешака.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик успешно решава већину језичких проблема. Сасвим добро разуме текстове и аудио-нумере, изражава се слободно, али прави ситније пропусте у слагању партиципа прошлог времена са родом и бројем.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик просечно влада градивом треће године учења. Показује несигурност при самосталном говору и прави честе системске грешке у мешању помоћних глагола *avoir* и *être* у прошлом времену. Пасивнији је на часу.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на основном нивоу. Ученик препознаје вокабулар продавница и хране, али реченице склапа изоловано, искључиво у презенту и по узорку, уз велику помоћ наставника. Текст садржи велики број тешких правописних грешака.
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад показује потпуно невладање предвиђеним градивом из лексике и граматике. Ученик не разуме основна упутства за куповину или прошла времена и одбија било какво ангажовање на наставном часу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Математископ, који чине Математика – Уџбеник за 7. разред основне школе (аутор: **Владимир Стојановић**) и пратећа Математика 7 – Збирка задатака (аутори: **Владимир Стојановић, Гордана Поповић, Никола Вигњевић**). Комплет је конципиран тако да омогућава напредну проблемску наставу кроз комплексне области (Реални бројеви, Степен и квадратни корен, Алгебарски изрази, Питагорина теорема, Круг, Сличност), подржавајући изградњу апстрактног мишљења и инжењерске логике на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета МАТЕМАТИКА у 7. разреду је да ученик увођењем ирационалних бројева заокружи појам реалних бројева, те да кроз алгебарске изразе, полиноме и теореме геометријске сличности овлада апстрактним математичким језиком. Настава је усмерена на развијање строгог дедуктивног и аналитичког мишљења, просторне перцепције и вештина формалног доказивања, чиме се ученик потпуно оспособљава за математичко моделовање сложенијих физичких, техничких и практичних проблема.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)
Реални бројеви, степени и полиноми	Скуп реалних бројева (ирационални бројеви); квадратирање и кореновање; степени са природним изложиоцем; алгебарски изрази и операције са полиномима. **Фонд:** 74 часа	**О:** Рачуна квадрат и квадратни корен за просте бројевне вредности; сабира истоврсне мономе. **С:** Примењује правила за множење и дељење степена; користи формуле за квадрат бинома и разлику квадрата. **Н:** Решава сложене изразе са степенима и раставља полиноме на чиниоце комбиновањем више метода.	Математичка компетенција, решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик прецизно изводи операције у скупу реалних бројева, трансформише алгебарске изразе и успешно оперише са целим алгебарским полиномима.	Коришћење графичких приказа за илустрацију ирационалних бројева на бројевној правој; интерактивни Алгебра-модули из Математископовог Е-додатка.	**Формативно:** Систематско праћење самосталног рада у свескама, кратки правовремени тестови појмова. **Сумативно:** Прва два школска писмена задатка и контролне вежбе.

Питагорина теорема и круг	Питагорина теорема и примена (правоугли, једнакокраки, једнакостранични троугао, правоугаоник, квадрат, ромб, трапез); Круг (обим, површина, кружни лук, исечак). **Фонд:** 56 часова	**О:** Примењује Питагорину теорему директно на правоугли троугао; рачуна обим и површину круга када је дат полупречник. **С:** Примењује теорему на сложеније геометријске фигуре (трапез, ромб); рачуна дужину лука и површину исечка. **Н:** Решава изведене и комбиноване конструктивне и рачунске задатке који повезују уписани/описани круг и Питагорину теорему.	Просторна оријентација, научно-технолошка компетенција, естетска компетенција.	Ученик успешно користи Питагорину теорему у рачунским и текстуалним проблемима и израчунава све метричке елементе круга и његових делова.	Организација динамичких Geogebra визуелизација за конструкцију тангенти и пресека; израда физичких папирних модела за визуелни доказ Питагорине теореме.	**Формативно:** Контрола уредности цртања и правилне имплементације формула на часу. **Сумативно:** Графички рад бр. 1 (Питагорина теорема и круг) и тематски тестови.
Сличност и зависности	Размера и пропорција; Талесова теорема; Сличност троуглова; Размера површина сличних фигура; Функција и графички приказ (директна пропорционалност). **Фонд:** 50 часова	**О:** Препознаје сличне фигуре на слици; решава једноставну пропорцију; учитава координате тачке у декартовом систему. **С:** Примењује критеријуме сличности троуглова (УУ, ССС, СУС) у једноставним доказима; црта график директне пропорционалности. **Н:** Анализира и решава напредне индиректне задатке применом сличности и Талесове теореме у практичним	Логичко мишљење, рад са подацима, компетенција за целоживотно учење.	Ученик користи својства пропорционалности, утврђује сличност троуглова кроз формалне критеријуме и математички моделује функционалне зависности.	Проблемски задаци из реалног живота (мерење висине објеката помоћу сенке, размере на географским картама); пројекти анализе података из уџбеника.	**Формативно:** Вршњачка евалуација постављених размера током рада на часу. **Сумативно:** Трећи и четврти школски писмени задатак, велики тестови.

		инжењерским проблемима.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са корена и степена, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише сложена математичка знања и успешно их примењује у потпуно новим, нестандардним и апстрактним проблемским ситуацијама; лако логички повезује алгебарске полиноме са геометријским конструкцијама; самостално изводи строге доказе сличности; креативно решава нерутинске задатке. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује математичке изразе, формуле и алгоритме; логички веома успешно повезује Питагорину теорему са својствима четвороуглова и круга; самостално изводи исправне закључке на основу геометријских конфигурација и успешно решава већину тежих текстуалних задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених математичких формула у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне појмове (квадрат и корен); већим делом самостално изводи рутинске рачунске операције са мономима и полиномима. **ДОВОЉАН (2)**: математичка знања су искључиво на основном нивоу препознавања симбола и директне репродукције формула (нпр. директно израчунавање хипотенузе кад су дате катете) уз минималну примену; доноси елементарне закључке једино уз вођење и сталну подршку наставника.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (тачност и брзина трансформације полинома, исправност постављања геометријских односа)	Свакодневно бележење током године

	НЕДОВОЉАН (1): знања нису ни на основном нивоу препознавања математичких појмова, фигура и ирационалних бројева; не показује способност квадратирања бројева; не уме да користи основни геометријски прибор нити да запише размеру.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења поступака (објашњење својстава реалних бројева, извођење услова за сличност два троугла)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (контрола решења тежих алгебарских и геометријских израза из Математископове збирке)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола прецизности конструкција и графичких радова (провера исправности конструисања тангенти круга, поделе дужи на једнаке делове у размери)	Приликом обраде тема Питагорина теорема, Круг и Сличност
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна і логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних задатака, напредних дигиталних квизова и софтверских симулација унутар Математископовог Е-додатка на рачунару	Периодично, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	**Математичко стварање:** − Израда сложених пројектних задатака за истраживачку и проблемску наставу из уџбеника (нпр. израчунавање неприступачних растојања преко сличности)	Једном у полугодишту кроз групне пројекте
Степен остварености исхода и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од*	**Облици рада на часу:**	По потреби,

прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине операција са коренима и степенима, трансформација полинома, израчунавање обима и површине круга, примена Питагорине теореме, извођење доказа сличности).	*2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна и логичког расветљавања задатака)*	− Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко решавање тежих наградних, конкурсних и такмичарских задатака из уџбеника, заједничка вршњачка критика)	приликом часова систематизације великих наставних тема

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (МАТЕМАТИКА 7)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према Математисковој структури тежине у седмом разреду (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из математике у седмом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без рачунских, логичких или методолошких пропуста успешно решава све задатке. Спремно решава напредне алгебарске изразе са растављањем полинома и сложене геометријске доказе сличности. Поступак рада је потпуно транспарентан и формално исправан, а конструкције су математички и технички беспрекорне.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа, али прави ситније непажљиве пропусте у завршним рачунским корацима (нпр. са знацима код полинома) или има минимална одступања у прецизности приликом примене Питагорине теореме на сложеније фигуре (трапез, ромб).
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи основне операције са степенима, квадратима и коренима и успешно користи Питагорину теорему у њеном директном облику на правоуглом троуглу, као и основне формуле круга. Тешко се сналази код компликованијег растављања полинома на чиниоце и напреднијих задатака из сличности.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик успева делимично да реши задатке са основног нивоа образовних стандарда (израчунава просте квадрате бројева, сабира једноставне истоврсне мономе, препознаје пропорцију и Декартов систем, зна основне елементе круга). Рад садржи сталне техничке и рачунске грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени или урађени делови показују потпуно одсуство разумевања концепта корена, степена или Питагорине теореме (нпр. кардинално мешање операција сабирања и квадратирања у геометрији), уз неспособност извођења базних операција.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се у складу са реформама другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Актуелне прописе, стандарде образовних постигнућа и званични план рада за завршни разред можете пронаћи на централном порталу Завод за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Музичка култура 7 – уџбеник за седми разред основне школе** (ауторке: Aleksandra Paladin, Dragana Mihajlović Bokan), пратећа **три компакт-диска са аудио-материјалима** за слушање и извођење музике, као и **дигитални уџбеник** на платформи еУчионица. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу крок три наставне области (**Извођење музике, Слушање музике, Музичко стваралаштво**), подржавајући функционалну писменост, богаћење музичког речника и развој изражајних вештина на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета МУЗИЧКА КУЛТУРА у 7. разреду је да ученик овлада сложенијим законитостима музичке уметности ради стицања изражајних, слушалачких и извођачких компетенција. Кроз дубље увођење у свет музичке баштине, настава је усмерена на развијање критичког мишљења, аналитичког приступа уметничком делу и естетског укуса, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Извођење музике	Певање сложенијих вишегласних композиција, химни, традиционалних и канона са већим опсегом гласа. Свирање аранжмана на Орфовом инструментаријуму у оквиру разредног оркестра. **Фонд:** 34 часа	**О:** Пева по слуху у хору једногласне и лакше двогласне деонице. Познаје и примењује основне елементе дикције и фразирања. **С:** Пева самостално и у групи песме по сложенијем нотном запису (интервали, мадур/минор). Изводи прецизно своју мелодијску партитуру. **Н:** Стабилно и чисто изводи солистичке деонице или сложене каноне у вишегласју, контролишући динамику и интонацију у оквиру ансамбла.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, тимски рад, национални идентитет.	Ученик аргументовано и изражајно пева и свира, заузимајући активну улогу у хорском и оркестарском извођењу, уз поштовање заједничког темпа и израза.	Симулација извођачких састава, групне и појединачне вежбе интонације, вежбе за усавршавање дикције и фразирања, извођење партитура у малим групама (дуети, трија).	**Формативно:** Континуирано бележење ангажмана на часовима хора, евалуација тачности извођења кроз чек-листе. **Сумативно:** Бројчано оцењивање извођења песама са нотног текста или по слуху.
Слушање музике	Слушање комплексних уметничких дела класицизма и романтизма. Анализа структура	**О:** Препознаје структуру дела (нпр. троделна форма), тему и основне извођачке саставе (симфонијски оркестар). **С:** Образлаже развој	Естетска компетенција, критичко мишљење, комуникацијска компетенција.	Ученик самостално анализира идејни и естетски слој музичког	Метода компаративне анализе, вођене дебате о естетским карактеристикама композиција,	**Формативно:** Евалуација читалачког/музичког дневника, праћење активности на часу током дискусије о делима. **Сумативно:** Слушни

	инструменталних жанрова (симфонија, соната, концерт). Препознавање звука великих симфонијских оркестара. **Фонд:** 22 часа	музичких тема, уочава контрасте у динамици и темпу, разликује карактеристике класицизма од романтизма. **Н:** Анализира друштвено-историјски контекст дела, пореди мотиве у различитим текстовима/композицијама и критички вреднује извођења.		текста, проналази везу између епохе и карактера композиције и препознаје музичке форме.	вођење музичког дневника слушања, слушање аудио-записа са Логосових ЦД-ова.	квизови препознавања тема и инструменталних форми.
Музичко стваралаштво и писменост	Сложенији елементи писмености (молске лествице, сложени тактови, хроматика). Историјски развој: Музика класицизма и романтизма (Бечки класичари, представници романтизма). Креативни есеји на музичке теме. **Фонд:** 16 часова	**О:** Препознаје независне елементе нотног записа, разликује дур од мола на једноставним примерима. **С:** Одређује врсту лествица и тактова, разликује главне представнике класицизма и романтизма. **Н:** Безгрешно врши анализу сложеног нотног примера, самостално записује ритмичке диктате и примењује напредна правила музичког писмености.	Научно-технолошка компетенција (логичко мишљење), дигитална писменост, креативно решавање проблема.	Ученик анализира сложене нотне структуре, користи напредна правила писмености у бележењу сопствених идеја и повезује музичку историју са општом културом.	Примена индуктивног приступа на Логосовим текстовима, практичне вежбе рашчлањивања партитура, рад на пројектима и PPT презентацијама, интерактивне језичке/музичке игре.	**Формативно:** Кратки тестови на наставним листићима из области писмености (чек-листе знања). **Сумативно:** Велики тестови знања након завршене историјско-теоријске области.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА МУЗИЧКУ КУЛТУРУ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и стандарда	Процењују се вештине изражавања у хору/оркестру, разумевање и примена теоријских процедура, рад са подацима (анализа дела), уметничко изражавање.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника. − Самопроцена и евалуација наставних листића.	Свакодневно бележење током године. Пресек на крају полугодишта.
Извођење и слушно препознавање	Способност интонирања сложенијих деоница, држање ритма, као и прецизност у идентификацији жанрова и	• Усмено одговарање на часу • Израда кратких слушних диктата	По потреби, најмање једном у полугодишту за сваког

	форми из историје музике.		ученика.
Теоријска и историјска знања	Анализа структура сложених лествица и тактова, познавање стилских одлика класицизма и романтизма, као и биографија композитора.	• Писане провере знања • Одбрана презентација/паноа	Након завршених тематских целина.
Ангажовање ученика у настави	Процењује се одговоран однос према раду (ношење уџбеника, прибора) и степен активности током групног рада или дискусија.	• Праћење редовности израде домаћих задатака. • Вођење евиденције о јављању и сарадњи.	На сваком наставном часу музичке културе.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И ПРОЈЕКТНЕ ЗАДАТКЕ (VII РАЗРЕД)

Код израде писмених тестова, истраживачких пројеката или есеја о епохама, максималан број бодова је 100, а вредновање је подељено на следећи начин:

1. Аргументација чињеница, остварености теме и структура (зрелост у излагању, докази, јасна подела) – 35 бодова
2. Нотна, теоријска и историјска тачност (безгрешна употреба лествица, ознака и чињеница) – 35 бодова
3. Изражајни стил и уметничка лексика (примена напредних естетских израза, синонима) – 15 бодова
4. Естетски изглед текста/презентације, читљивост и уредност (уредне маргине, пасуси) – 15 бодова

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у седмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Рад/тест показује потпуну инкорпорацију градива из писмености, историје музике и анализе дела. Написан је или изведен реторички зрело, са снажном аргументацијом и потпуно без системских грешака.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно решава већину сложених теоријских или слушних задатака. У раду постоје ситнији пропусти (нпр. мање нетачности у сложеним молским лествицама или датумима). Стил изражавања и музицирања је богат и јасан.
3 (добар)	60–74 бодова	Рад испуњава основне структурне критеријуме, али је анализа композиција површна и недовољно аргументована. Уочљиве су грешке у одређивању врста тактова и очигледни пропусти у писању напредних динамичких ознака.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на нивоу једноставне репродукције појмова. Ученик препознаје основне епохе и најједноставније ознаке (дур, мол, виолински кључ). Рад/извођење је изразито сиромашно и несигурно, али одговара на тему.
1 (недовољан)	0–44 бода	Тест је нерешен, или практични рад потпуно промашује тему и показује озбиљне елементе неписмености која онемогућава праћење ученикових текста или ритма.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се у складу са реформама другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Званичне планове реализације наставе, циљеве предмета и правилнике за седми разред преузмите директно са државног портала ЗУОВ – Закони и правилници

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине **Ликовна култура 7 – уџбеник за седми разред основне школе** (ауторка: др Сања Филиповић), пратећи **Приручник са наставним плановима и дневним**

припремама за наставнике, као и мултимедијални **дигитални уџбеник** на платформи eУчионица. Комплет развија критичко мишљење и визуелну писменост, помажући ученицима да кроз концептуалне мапе, аналитичке задатке и практичан рад савладају сложеније законитости ликовног језика на три нивоа сложености.

ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД (ИЗДАВАЧ KLETT)

- **Страница штампаног уџбеника**: Све каталошке податке, структуру лекција, техничке карактеристике књиге и опције за куповину можете пронаћи на званичној страници Klett – Ликовна култура 7 уџбеник.
- **Интерактивни дигитални курс**: Мултимедијалне галерије уметничких дела високе резолуције, видео-приказе уметничких техника и 3D симулације покрените на платформи Е-учионица – Ликовна култура 7 Klett.
- **Решења за наставнике и припреме**: Предлоге глобалних и оперативних планова за лакше извођење наставе можете пронаћи у одељку за подршку на страници Klett – Наставни материјали.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Визуелно истраживање и медији	Сложени просторни односи (линеарна и атмосферска перспектива, скраћења, светло-тамно контраст). Рад са захтевнијим техникама: угљен, пастел, линорез (висока штампа), вајарско моделовање. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје илузију простора на равни и разликује линеарну перспективу. Прати упутства за безбедно коришћење алата. **С:** Примењује правила линеарне перспективе и користи валере за постизање волумена. Самостално изводи једноставне графичке отиске. **Н:** Експериментише атмосферском перспективом у пејзажу, комбинује сложене технике и ваја анатомију или архитектонске	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, креативно решавање проблема.	Ученик самостално користи технике дводимензионалног и тродимензионалног изражавања за приказ простора, облика и контраста на основу посматрања или маште.	Израда студије ентеријера у перспективи од једне/две тачке недогледа, цртање угљеном („Мртва природа под светлом“), сигуран рад са графичким ваљцима и бојама.	**Формативно:** Континуирано праћење разумевања геометријских правила простора кроз скице, уредност рада. **Сумативно:** Бројчана оцена завршеног ликовног рада из ликовне мапе.

		макете.				
Анализа дела и наслеђе	Хронолошки преглед епоха: од ренесансе и барока, преко класицизма до романтизма. Значење културног и естетског контекста споменика уметности у Србији и свету. **Фонд:** 10 часова	**О:** Препознаје главне представнике ренесансе и барока на основу карактеристичних репродукција. **С:** Уочава и дефинише разлике у стиловима, анализира употребу светлости, композиције и драматике на одабраним делима. **Н:** Аргументовано повезује друштвене промене са ликовним изразом епохе, критички вреднује радове и пише краће рецензије.	Национални и културни идентитет, дигитална писменост, комуникацијска компетенција.	Ученик анализира уметничка дела користећи напредну стручну терминологију, вреднује и штити културну баштину и повезује уметност са историјом.	Вођени естетски дијалог у дигиталној галерији, компаративна анализа два дела различитих епоха (нпр. Давид - Донатело и Микеланђело), виртуелне посете галеријама.	**Формативно:** Евалуација кратких излагања ученика, квалитет коментара током визуелне дебате. **Сумативно:** Наставни листићи са препознавањем и описом стилских одлика дела.
Креативно стваралаштво и дизајн	Основе индустријског и архитектонског дизајна, просторно планирање, функционална естетика. Дигитална фотографија, кадрирање и рачунарска графика. **Фонд:** 8 часова	**О:** Разуме однос између функције и изгледа предмета, учествује у групном планирању модела. **С:** Израђује нацрт или макету употребне форме водећи рачуна о пропорцијама. Правилно примењује правила кадрирања. **Н:** Самостално креира напредне тродимензионалне макете простора, користи софтвере за	Тимски рад, дигитална компетенција, предузимљивост и иновативност.	Ученик дизајнира естетски и функционално оправдане предмете/макете, успешно примењује правила визуелних медија и сарађује у реализацији пројеката.	Пројектни групни рад: „Осмисли кутак у школи“ (израда скица и макета), вежбе фотографисања на тему контраста у природи, дигитални колажи на рачунару.	**Формативно:** Вредновање истраживачке фазе (идејно решење), праћење кооперативности у изради макете. **Сумативно:** Оцењивање коначног дизајнерског продукта или пројекта.

		обраду фотографије и реализује пројекте.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Ликовни продукти (Практичан рад)	• Самостално решавање ликовних проблема у дводимензионалном и тродимензионалном простору.	**Формативно:** Континуирано праћење кроз фазе скицирања и израде, евиденција заната у свесци. **Сумативно:** Оцена појединачног готовог рада.	Након сваке наставне теме (оквирно свака 3 наставна часа).
Визуелно мишљење и теоријска знања	• Кратке писмене провере, квизови, усмено тумачење репродукција и стилова из историје уметности.	**Формативно:** Интерактивни тестови на Е-учионици са брзом повратном информацијом. **Сумативно:** Контролни листићи (1 у полугодишту).	На крају већих историјско-уметничких и теоријских целина.
Ликовна мапа и презентација радова	• Уредно чување, хронологија и естетско вредновање сопствених радова у мапи.	**Формативно:** Самопроцена и вршњачка евалуација радова у одељењу. **Сумативно:** Сумарна оцена мапе на крају класификационог периода.	На крају првог и другог полугодишта.
Ангажовање ученика у настави	• Набавка материјала за час, одговоран однос према прибору и алатима за рад (безбедност код линореза).	**Формативно:** Педагошка бележница наставника (плусеви, минуси, описи активности и кооперативности).	На сваком наставном часу ликовне културе.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ (VII РАЗРЕД)

При сумативном бодовању завршеног уметничког рада, пројекта или контролног задатка, максималан број бодова је 100, а критеријуми су следећи:

1. **Решеност просторног проблема и композиција** (примена перспективе, скраћења, светло-тамног валера) – 35 бодова
2. **Техничка и занатска спретност** (правилно руковање пастелом, угљеном, алатима за линорез, уредност отиска) – 35 бодова
3. **Креативност, оригиналност и иновација** (лична истраживачка идеја, критички приступ, бежање од уходаних шаблона) – 15 бодова
4. **Естетска довршеност и уредност продуката** (склад свих делова форме, финализација детаља и чистоћа израде) – 15 бодова

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у седмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик показује изузетну стваралачку зрелост и самосталност. Ликовни просторни проблеми (перспектива) су решени без грешке. Стручна терминологија се користи лако, а у занатској изведби комплетног рада нема замерки.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално влада градивом. Ликовни рад показује јасну композицију и изражајност, правила перспективе или вајарског обликовања су примењена, али са мањим техничким колебањима у финалној обради.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик испуњава основне структурне критеријуме задатка, али је рад просечан и без оригиналног уметничког израза. Приметне су јасне грешке у поставци недогледа, паду светлости или површност у раду са линорезом.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знања су на нивоу базичне репродукције појмова. Ликовни рад је изразито једноставан, недовршен, са великим бројем занатских грешака (нпр. разливена боја, лош отисак), али одговара на тему. Кораци се изводе уз подршку наставника.

1 (недовољан)	0–44 бода	Рад потпуно промашује тему, задати ликовни проблем и показује озбиљне елементе визуелне неписмености. Потпуни изостанак рада и материјала на часовима онемогућава било какву процену постигнућа.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ХЕМИЈА

Програм учења за седми разред (као прву годину учења хемије у основном образовању) објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“. Настава се спроводи према програму одобреном од стране **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**, са наставним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**.

Уџбеници и литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за почетни курс хемије је Хемија 7 – Уџбеник за седми разред основне школе у издању куће **Едука** (аутори: Милош Палковљевић, Ненад Мандић). Овај комплет прати и Хемија 7 – Лабораторијске вежбе са збирком задатака, која садржи радне листиће за експерименте и нумеричке задатке подељене по нивоима сложености. Настава је подржана дигиталним мултимедијалним садржајима (видео-записи огледа, 3D модели молекула) на званичној платформи Едука дигитални уџбеници.

 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД (ИЗДАВАЧ ЕДУКА & ЗУОВ)

- **Страница штампаног уџбеника**: Каталошке податке, узорак лекција и описе можете погледати на званичном сајту Едука – Хемија 7 уџбеник.
- **Одељак пратеће збирке**: Структуру лабораторијских вежби и радне листиће истражите на страници Едука – Хемија 7 лабораторијске вежбе и збирка задатака.
- **Државни прописи и исходи**: Званични наставни програм за седми разред, стандарде образовних постигнућа и правилнике преузмите са сајта ЗУОВ – Закони и правилници.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ПРВЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА ХЕМИЈЕ)

- **Хемијско описмењавање**: Упознавање са језиком хемије, сигурним руковањем хемијским посуђем, супстанцама и симболима елемената.
- **Разумевање структуре материје**: Схватање грађе атома, Периодног система елемената (ПСЕ) и начина повезивања честица у молекуле и јонске решетке.
- **Експерименталне вештине**: Оспособљавање ученика за безбедно извођење основних лабораторијских операција (филтрација, дестилација, кристализација) и праћење фаза хемијских реакција.
- **Развој стехиометријског мишљења**: Разумевање квантитативног значења хемијских формула, израчунавање процентуалног састава и процента раствора кроз Едукину збирку.

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ХЕМИЈА

Наставна област / Тема	Специфични садржај (Едука Хемија 7) и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)
Основни појмови, супстанце и смеше	Предмет изучавања хемије. Лабораторијско посуђе и прибор.	**О:** Препознаје основно посуђе (епрувета, чаша) и знакове опасности. Разликује физичке промене од	Научно-технолошка компетенција, безбедност и	Ученик безбедно рукује прибором, разликује промене материје и	Лабораторијске вежбе из Едука збирке ("Раздвајање смеше песка, соли и	**Формативно:** Контрола поштовања мера безбедности

	Мере безбедности. Физичка и хемијска својства и промене. Чисте супстанце (елементи, једињења) и смеше. Раздвајање састојака смеша. **Фонд:** 18 часова	хемијских на једноставним примерима. **С:** Разликује хомогене од хетерогених смеша. Бира одговарајућу методу (филтрација, испаравање) за раздвајање задате смеше. **Н:** Пројектује сложенији поступак раздвајања вишекомпонентних смеша. Анализира квантитативно удео састојака у смеши.	здравље, решавање проблема.	самостално раздваја хомогене и хетерогене смеше у лабораторији.	воде"), демонстрација сагоревања магнезијума, рад у паровима.	(наочаре, мантил), уредност попуњавања дневника вежби. **Сумативно:** Први кратки тест (супстанце, промене и посуђе).
Структура материје (Атом и ПСЕ)	Грађа атома (протони, неутрони, електрони). Атомски и масени број. Изотопи. Електронски омотач. Периодни систем елемената. Хемијски симболи елемената. **Фонд:** 20 часова	**О:** Зна делове атома и њихова наелектрисања. Проналази елемент у ПСЕ на основу имена. Препознаје симболе најчешћих елемената. **С:** Одређује број протона, неутрона и електрона на основу атомског (\(Z\)) и масеног (\(A\)) броја. Црта електронску конфигурацију првих 20 елемената. **Н:** Повезује положај елемента у ПСЕ (група, периода) са његовом електронском конфигурацијом и предвиђа валенцу/својства.	Логичко-математичка компетенција, рад са подацима (читање табела), дигитална писменост.	Ученик описује грађу атома помоћу субатомских честица, користи ПСЕ и представља хемијске елементе помоћу симбола.	Израда 3D модела атома у оквиру радионице, интерактивне вежбе електронских конфигурација на рачунару, игре меморије са симболима елемената.	**Формативно:** Тачност одређивања броја честица на наставним листићима, активност у брзом препознавању симбола. **Сумативно:** Први велики писмени задатак (Супстанце и атом).
Хемијске везе и Формуле	Јонска веза, настанак јона (катјони, анјони). Ковалентна веза (поларна, неполарна). Молекули. Валенца. Хемијске формуле. Квантитативно значење формула (релативна молекулска маса	**О:** Препознаје појам молекула и јона. Разликује једноставне формуле елемената од једињења. Одређује валенцу у бинарним једињењима са водоником. **С:** Саставља формулу једињења на основу задатих валенци. Рачуна релативну молекулску масу (\(M_{r}\))	Математичка компетенција (проценти и разломци), научно мишљење, социјалне вештине.	Ученик објашњава настанак јонске и ковалентне везе, саставља хемијске формуле једињења и израчунава њихову релативну молекулску масу.	Графичко приказивање Луисових електронских формула на табли, рачунске вежбе из Едука збирке за израчунавање \(M_{r}\), пројекат: "Како се везују честице".	**Формативно:** Провера корака у математичком прорачуну масеног удела, исправка формула у свескама. **Сумативно:** Други велики писмени задатак

	\(M_{r}\), масени удео). **Фонд:** 18 часова	сабирањем атомских маса из ПСЕ. **Н:** Израчунава масени удео елемента у једињењу изражен у процентима (\(\omega \)) и решава напредне стехиометријске задатке из збирке.				(Везе и формуле).
Раствори и Квантитативни састав	Појам раствора. Растварач и растворена супстанца. Растворљивост, засићени, незасићени и презасићени раствори. Процентни састав раствора (масени удео растворене супстанце). **Фонд:** 16 часова	**О:** Препознаје компоненте раствора (вода као универзални растварач). Разликује концентрован од разблаженог раствора на основу боје/укуса. **С:** Објашњава утицај температуре на растворљивост супстанци. Рачуна масени проценат раствора помоћу формуле \(\omega = \frac{m_s}{m_r} \cdot 100\%\). **Н:** Решава сложене рачунске задатке из Едука збирке који укључују мешање раствора различитих концентрација или упаравање/разблаживање раствора.	Научна компетенција, здравствена писменост (читање декларација на производима), тимски рад.	Ученик дефинише својства раствора, описује факторе који утичу на растворљивост и рачуна масени проценат растворене супстанце.	Лабораторијска вежба: „Прављење раствора задатог процентуалног састава“, рад са вагама и мензурама, истраживање декларација кућне хемије.	**Формативно:** Праћење прецизности при мерењу супстанце на ваги, евалуација извештаја из збирке. **Сумативно:** Коначни контролни задатак (Раствори).

 КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ БРОЈЧАНИХ ОЦЕНА ПО НИВОИМА ПОСТИГНУЋА (VII РАЗРЕД)

Ови критеријуми се примењују код вредновања теоријских, правописних (формуле) и рачунских задатака на писменим задацима и усменим проверама у седмом разреду:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми и нивои образовних постигнућа из хемије за 7. разред (Едука концепт)**
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик безгрешно пише хемијске формуле сложених једињења на основу валенци. Потпуно самостално решава напредне рачунске задатке из збирке који укључују процентуални састав једињења и мешање или разблаживање раствора. Повезује конфигурацију са својствима елемента и лако изводи сложене закључке.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик самостално одређује тип хемијске везе (јонска, поларна/неполарна ковалентна). Тачно израчунава релативну молекулску масу (\(M_{r}\)) и решава рачунске задатке средњег нивоа за масени

		проценат раствора. Прави ситније математичке омашке у рачуну које брзо сам исправља.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично / Основни ниво потпуно:** Ученик разликује чисте супстанце од смеша, хомогене од хетерогених система и правилно дефинише број субатомских честица (\(p^+, n^0, e^-\)). Решава рачунске задатке који захтевају директну примену основне формуле за проценат раствора без трансформације масе.
2 (довољан)	45–59	**Основни ниво делимично:** Ученик знања репродукује на нивоу препознавања. Зна симболе најчешћих хемијских елемената (H, O, C, N, Na, Cl, Fe), разликује атом од молекула на моделу и наводи компоненте раствора. Једноставне задатке решава искључиво уз помоћ наставника који му сугерише почетне масе.
1 (недовољан)	0–44	**Испод основног нивоа:** Рад показује потпуно неразумевање језика хемије. Ученик не разликује симболе елемената од формула, не зна израчунати број честица у атому, не уме да користи ПСЕ и оставља рачунске задатке потпуно празне или нерешене.

 КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ЛАБОРАТОРИЈСКИХ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИХ ВЕЖБИ (VII РАЗРЕД)

Ова табела служи за вредновање обавезних практичних радова предвиђених Едукином збирком лабораторијских вежби (нпр. *Раздвајање састојака смеше*, *Испитивање растворљивости*, *Припрема раствора*):

Елемент праћења	**Основни ниво (Оцена 2)**	**Средњи ниво (Оцена 3-4)**	**Напредни ниво (Оцена 5)**
Поставка и рад са посуђем	• Спрема прибор (епрувете, сталак, реторту) искључиво уз директно вођење наставника. Често несигуран у руковању.	• Самостално бира и склапа лабораторијски прибор пратећи кораке из Едука свеске. Сигурно рукује стакленим посуђем.	• Аутономно, брзо и безбедно монтира системе (нпр. за филтрацију). Пажљиво и економично троши хемијске реагенсе.
Мерење и извођење огледа	• Очитава запремину на мензури са мањим грешкама (не гледа доњи менискус). Прати појаву (нпр. промену боје) тек на сугестију.	• Потпуно прецизно мери масу супстанце на ваги и запремину течности. Пажљиво бележи промене и токове хемијског процеса.	• Изводи оглед прецизно, уочава минималне промене издвајања гаса или талога и самостално бележи уочене термалне ефекте.
Математичка обрада и табеле	• Успева да израчуна потребну масу соли за раствор само ако користи поједностављен пример унапред исписан на табли.	• Тачно попуњава све наменске табеле у Едука свесци. Без грешке рачуна масу растварача и растворене супстанце.	• Потпуно самостално изводи комплетан стехиометријски прорачун, уочава губитке при филтрацији и правилно изражава масене удели.
Закључак и извештај	• Извештај у свесци је некомплетан. Закључак доноси репродуктивно, преписивањем дефиниције из уџбеника.	• Извештај је чист, уредан и потпуно завршен. Изводи тачан закључак на основу појава (нпр. *Растворљивост кухињске соли расте са T*).	• Пише стручан, естетски срећен извештај са прецизном хемијском терминологијом. Повезује резултат огледа са теоријом о грађи материје.

ПЛАН РАДА: ДОПУНСКА НАСТАВА, ДОДАТНА НАСТАВА И ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ХЕМИЈЕ (VII РАЗРЕД)

1. ДОПУНСКА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно)

- **Циљ:** Пружање подршке ученицима који теже усвајају апстрактне хемијске појмове и математичке операције са процентима, ради достизања основног нивоа стандарда.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Језик хемије:* Развијање вештине писања симбола и разликовање индекса од коефицијента (нпр. разлика између \(2H\) и \(H_{2}\)).
  - *Математичке препреке:* Поступно вежбање рачуна са децималним бројевима кроз израчунавање релативне молекулске масе (\(M_{r}\)).

- *Формуле за растворе:* Коришћење "процентног крста" или визуелних дијаграма чаша за лакше схватање односа масе супстанце (m_{s}), масе растварача ($m_{H_{2}O}$) и укупне масе раствора (m_{r}).

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно)

- **Циљ:** Проширивање знања ученика који показују посебну даровитост кроз напредне теоријске концепте и квантитативну хемију.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Напредна грађа:* Упознавање са квантним бројевима и детаљним просторним облицима орбитала (s, p, d).
  - *Кристалохимија:* Изучавање структура кристалних решетки (молекулске, атомске, јонске, металне) и њиховог утицаја на физичка својства супстанци.
  - *Квантитативна хемија раствора:* Вежбање задатака са засићеношћу раствора на различитим температурама помоћу кривих растворљивости из Едукине збирке.
  - *Истраживачки рад:* Пројекат „Испитивање садржаја лековитих и минералних супстанци у комерцијалним водама у Србији“ (анализа декларација и експериментално доказивање присутности појединих јона).

3. ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ (У сарадњи са Српским хемијским друштвом)

- **Циљ:** Специфичан тренинг за решавање теоријских и практичних такмичарских задатака високе когнитивне сложености.
- **Кључни такмичарски "Трикови" и тактика:**
  - *Задаци са хидратисаним солима:* Ученици редовно праве грешке јер заборављају да кристална вода улази у укупну релативну молекулску масу соли (нпр. плави камен, $CuSO_4 \cdot 5H_2O$) и да при растварању та вода повећава масу растварача.
  - *Задаци са вишком реагенса:* Поступно учење анализе који реагенс у реакцији је у вишку, а који у мањку, како би се прорачун производа увек радио према супстанци која је у мањку.
  - *Практични део (Лабораторија):* Тренинг брзе и прецизне филтрације без губитка талога на зидовима чаше, правилно испирање талога и вештина рада са пипетама и биретама на напредном такмичарском нивоу.

ПЛАН РАДА ЗА ТАКМИЧАРЕ И УЧЕНИКЕ КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ПОДРШКА ИЗ ХЕМИЈЕ (VII РАЗРЕД)

Програм је потпуно усклађен са уџбеником и збирком са лабораторијским вежбама издавачке куће **Едука**, као и са званичним Правилником о такмичењима ученика основних школа који прописује *Српско хемијско друштво (СХД)*.

1. ДОПУНСКА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно / 30–36 часова годишње)

Циљ: Пружање помоћи ученицима који теже усвајају апстрактне концепте микросвета и имају потешкоћа са математичким рачуном раствора, ради достизања **основног и средњег нивоа** стандарда.

 Кључне теме и методички алгоритми рада:

- **Хемијска неписменост (Симболи и индекси):** Превазилажење мешања коефицијената и индекса. Учење кроз БИГЗ/Едука визуализацију: разлика између 2H (два слободна атома водоника) и H_{2} (један молекул водоника састављен од два везана атома).
- **Математичке кочнице у грађи атома:** Вежбање поступка израчунавања броја неутрона формулацијом $N = A - Z$. Рад на превазилажењу страха од читања Периодног система елемената (ПСЕ) спајањем редних бројева са групама и периодама.
- **Правилно састављање формула помоћу валенци:** Коришћење поступка Најмањег заједничког садржаоца (НЗС). На пример, за оксид фосфора(V): $\text{Валенце:\ }\overset{\text{V}}{\text{P}}\quad\overset{\text{II}}{\text{O}}\implies \text{НЗС}(5,2)=10\implies \text{P}_{\frac{10}{5}}\text{O}_{\frac{10}{2}}\implies \text{P}_{2}\text{O}_{5}$

- **Визуелни приказ раствора ("Алгоритам три чаше"):** Превазилажење грешака у рачунању проценталног састава раствора. Ученици математички рашчлањују компоненте у свесци пре куцања у калкулатор:
\(\text{Чаша\ 1:\ }m_{s}(\text{со})+\text{Чаша\ 2:\ }m_{\text{H}_{2}\text{O}}(\text{вода})=\text{Чаша\ 3:\ }m_{r}(\text{укупан\ раствор})\)
\(\text{Тек\ тада\ се\ примењује\ формула:\ }\omega =\frac{m_{s}}{m_{r}}\cdot 100\%\)

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно / 30–36 часова годишње)
Циљ: Проширивање хоризонта знања ученика који показују даровитост и висок степен интересовања за истраживачку хемију, водећи их ка **напредном нивоу** образовних стандарда.
 Тематски план додатне наставе за 7. разред (Продубљивање Едука концепта)

Наставна тема за проширење	Напредне вештине и теоријски апарат	Истраживачки / Пројектни задатак
1. Савремени поглед на грађу материје	• Орбитале (\(s, p, d\)) и Худново правило. • Електронска конфигурација прелазних метала. • Радиоактивни изотопи у медицини и археологији.	• *Пројекат:* Израда велике интерактивне 3D мапе ПСЕ са узорцима чистих супстанци безбедних за рад.
2. Просторна грађа молекула	• Поларност и геометрија молекула (\(\text{H}_2\text{O}, \text{NH}_3, \text{CH}_4\)). • Водонична веза и њен утицај на аномалију воде. • Кристалне решетке (молекулске, јонске, атомске).	• *Пројекат:* Моделовање просторних структура молекула помоћу пластилина и чачкалица на основу валентних углова.
3. Напредна стехиометрија	• Масени удео елемената у кристалохидратима. • Извођење најједноставнијих емпиријских формула једињења на основу процентуалног састава.	• *Пројекат:* Квантитативно испитивање растворљивости кухињске соли на различитим температурама и цртање криве.
4. Хемија раствора у свакодневном животу	• Колоидни системи, суспензије и емулзије у индустрији. • Растворљивост гасова у течностима (Хенријев закон) и утицај на рониоце.	• *Пројекат:* Изолација чисте есенцијалне масти из млека (емулзије) процесом центрифугирања и раздвајања фаза.

3. ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ (Теоретско-практични тренинг из хемије)

Циљ: Аналитичка припрема за решавање ванстандардних олимпијских задатака на Општинском и Окружном такмичењу које организује Српско хемијско друштво.
 Фазе реализације такмичарског програма:
- **Фаза И (Октобар–Децембар):** Деконструкција такмичарских задатака из претходних 10 година. Вежбање прецизног писања јединица (сваки међукорак мора имати ознаку масе у грамима или процентима, у супротном ДФС/СХД комисија одузима бодове).
- **Фаза ИИ (Јануар–Фебруар):** Анализа напредних "трик задатака" са кривим растворљивости, засићеним растворима и супстанцама које садрже примесе (чистоћа реагенса).
- **Фаза ИИИ (Март–Април):** Симулација практичног рада у лабораторији. Вежбање технике брзе филтрације, правилног испирања талога и прецизног мерења густине раствора пикнометром.
 Кључни такмичарски "Трикови" у 7. разреду и како их решити:
- **Трик са Кристалном водом (Кристалохидрати):** У задацима се често тражи израчунавање масеног процента раствора када се у води раствори плави камен (\(\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}\)). Ученици редовно греше јер целу масу плавог камена рачунају као растворену супстанцу.

- *Такмичарско правило:* Прво се преко релативних молекулских маса мора израчунати колико у задатој маси плавог камена има чистог \(\text{CuSO}_{4}\) (то је чиста супстанца \(m_{s}\)), а колико има везане воде (та вода улази у укупну масу растварача!).

- **Трик са упаравањем и хлађењем раствора:** Задатак гласи: *Засићени раствор на \(80^{\circ }\text{C}\) охлађен је на \(20^{\circ }\text{C}\). Израчунати масу кристалисане соли.*
  - *Такмичарско правило:* Задатак се решава преко пропорција растворљивости (\(R\)) која показује масу соли на \(100\text{ g}\) воде. Студенти се тренирају да рачунају преко чисте масе воде која остаје константна током хлађења:
\(m_{\text{исталожено}}=m_{\text{воде}}\cdot \frac{R_{1}-R_{2}}{100\text{\ g}}\)
- **Трик са законом одржања масе у смешама:** Задаци где се у прах мешају гвожђе и сумпор, па се део магнетно одвоји или реагује са киселином.
  - *Такмичарско правило:* Постављање система линеарних једначина са две непознате (\(x\) и \(y\)), где \(x\) представља масу једног, а \(y\) масу другог елемента у почетној смеши.

 КРИТЕРИЈУМИ БОДОВАЊА ТАКМИЧАРСКИХ ЗАДАТАКА (СХД НОРМАТИВИ)

Сваки теоријски задатак на такмичењу из хемије доноси максимално **20 бодова**. Оцењивање се врши стриктно по следећој аналитичкој шеми:

Освојени бодови по задатку	**Статус решења и корака**	**Методичко поступање наредног часа**
18–20 бодова	**Потпуно тачно решење.** Састављена исправна формула, тачан математички прорачун, јасно наглашена завршна мерна јединица (\(\text{g}\), \(\%\) или \(\text{g}/100\text{ g }\text{H}_2\text{O}\)).	Ученик прелази на наредни, виши ниво уметности решавања олимпијских задатака.
13–17 бодова	**Тачна хемијска логика са рачунском грешком.** Хемијске везе, формуле и поставка пропорција су без мане. Направљена је техничка омашка при дељењу или множењу децималних бројева.	Ради се на контроли корака и концентрацији при ручном рачунању без дигитрона.
7–12 бодова	**Делимично постављен задатак.** Ученик је израчунао моларне масе (\(M_{r}\)), одредио валенце и почео поставку, али је застао код финалне једначине раствора или смеша.	Вероучитељ/наставник анализира везу између преосталих маса; ради се на вежбама из збирке.
1–6 бодова	**Само почетни кораци.** Исписани су само симболи, извучени подаци "Дато" из текста задатка и пронађене релативне атомске масе (\(A_{r}\)) у ПСЕ.	Потребно је вратити ученика на допунску наставу ради утврђивања основних појмова лекције.
0 бодова	**Празно или суштински нетачно.** Направљене су катастрофалне грешке у писању симбола или задатак није ни започет.	Хитна дијагностика знања у лабораторијском раду.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ФИЗИКА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а реализује се као друга година учења физике према Правилнику о плану наставе и учења на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава се спроводи са наставним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 72 часа у току школске године**.

 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД (БИГЗ ШКОЛСТВО)

- **Званични уџбеник**: Каталошке детаље, опис концепта и ауторске податке (ауторке: Катарина Стевановић, Марија Крнета, Јелена Радовановић) погледајте на страници БИГЗ – Физика 7 уџбеник.
- **Званична збирка задатака**: Структуру и садржај практичних вежби (ауторке: Катарина Стевановић, Марија Крнета, Радмила Тошовић) истражите на страници БИГЗ – Физика 7 збирка задатака.
- **Дигитални систем и симулације**: Мултимедијалне образовне ресурсе и 3D анимације физичких процеса покрените на платформи БИГЗ – Е-учионица.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ДРУГЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА ФИЗИКЕ)

- **Продубљивање научне писмености**: Анализа сложенијих физичких појава у вези са силама, равнотежом, енергијом и топлотом у свакодневном животу.
- **Напредна математичка вештина**: Оспособљавање ученика за самостално трансформисање изведених формула и анализирање линеарних и нелинеарних физичких графикона.
- **Синтеза теорије и праксе**: Развијање самосталности у планирању и спровођењу лабораторијских вежби, прецизном мерењу вредности и извођењу научних закључака.
- **Формирање еколошке свести**: Разумевање енергетске ефикасности, обновљивих извора енергије и утицаја топлотних машина на околину.

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ФИЗИКА

Наставна област / Тема	**Специфични садржај (БИГЗ Физика 7) и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)**
Сила и кретање. Кретање под дејством сила	Слагање сила под углом. Њутнови закони (први, други, трећи). Кретање под дејством силе теже (слободан пад, вертикални хитац) и силе трења/отпора. **Фонд:** 37 часова	**О:** Наводи Њутнове законе репродуктивно. Зна формулу тежине (Q=mg). Разликује пасивну силу трења. **С:** Израчунава убрзање из другог Њутновог закона (F=ma) у средњим задацима. Црта графиконе брзине. **Н:** Решава напредне рачунске задатке са слагањем сила и покретима тела под дејством отпора средине.	Математичка компетенција, решавање проблема, научно мишљење.	Ученик примењује законе механике за предвиђање и анализу кретања тела под утицајем више истовремених сила.	Демонстрација пада у ваздушном празничном простору (Њутнова цев), вежбе графичког слагања сила, дигитални анимативни модели на Е-учионици.	**Формативно:** Исправка рачунских поставки на табли, контрола табела у збирци. **Сумативно:** Први велики писмени задатак (Динамика и кретање).
Равнотежа тела	Статика чврстих тела. Момент силе. Полуга (двокрака,	**О:** Препознаје улогу полуге у пракси. Зна услов за равнотежу са теговима на	Тимски рад (лабораторија), логичко	Ученик дефинише услове за равнотежу тела,	Лабораторијска вежба из БИГЗ збирке: „Провера услова за	**Формативно:** Евалуација израде лабораторијског

	једнокрака). Тежиште тела. Врсте равнотеже (стабилна, лабилна, индиферентна). **Фонд:** 10 часова	клацкалици. **С:** Примењује закон полуге ($F_1 \cdot l_1 = F_2 \cdot l_2$) за решавање бројчаних примера средњег нивоа из БИГЗ збирке. **Н:** Експериментално и рачунски одређује положај тежишта тела неправилног облика и сложених система полуга.	расуђивање, доношење одлука.	рачуна момент силе и објашњава принцип рада простих машина (полуга).	равнотежу полуге“, експериментисање са тежиштем, рад у малим групама.	извештаја, прецизност мерења сила. **Сумативно:** Тематска контролна вежба (Статика).
Механички рад, енергија и снага	Механички рад. Снага. Потенцијална и кинетичка енергија. Закон одржања механичке енергије. Коефицијент корисног дејства. **Фонд:** 14 часова	**О:** Препознаје јединице за рад (J) и снагу (W). Зна да енергија не може нестати. **С:** Израчунава кинетичку (\(E_k=\frac{mv^2}{2}\)) и потенцијалну енергију у типичним задацима. Рачуна корисни рад. **Н:** Анализира претварање енергије у сложеним системима користећи Закон одржања механичке енергије без губитака.	Еколошка свест (енергија), математичка писменост, целоживотно учење.	Ученик квантитативно описује рад и снагу, рачуна облике механичке енергије и анализира трансфере енергије у затвореном систему.	Симулације пада кошаркашке лопте кроз 3D приказе на дигиталној платформи, решавање задатака трансформације формула енергије.	**Формативно:** Праћење логичких корака у анализи одржања енергије, домаћи задаци. **Сумативно:** Други велики писмени задатак (Рад, енергија, снага).
Топлотне појаве	Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет супстанције. Рад гаса при ширењу. Топлотни извори и машине. Енергетска ефикасност. **Фонд:** 11 часова	**О:** Зна формулу за количину топлоте ($Q=cm\Delta t$). Наводи делове топлотних машина. **С:** Решава рачунске задатке са загревањем супстанци без промене агрегатног стања. Зна шта је ефикасност. **Н:** Самостално саставља једначину топлотног баланса за смешу две течности различитих температура.	Научно-технолошка компетенција, еколошка свест, рад са подацима.	Ученик рачуна количину топлоте при размени, објашњава физичке принципе рада топлотних мотора и вреднује енергетску ефикасност.	Експериментални рад у пару: „Мерење специфичног топлотног капацитета метала“, калориметријске вежбе, пројекат: „Мој енергетски ефикасан дом“.	**Формативно:** Праћење рада са калориметром, уредност бележења температура у табелу. **Сумативно:** Завршна оцена мапе практичних радова / Контролни.

1. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ БРОЈЧАНИХ ОЦЕНА ПО НИВОИМА ПОСТИГНУЋА (VII РАЗРЕД)

Ови критеријуми се примењују код вредновања теоријских и рачунских задатака (на писменим задацима и усменим проверама):

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми и нивои образовних постигнућа из физике за 7. разред
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик самостално анализира сложене физичке процесе. Без грешке математички трансформише изведене формуле (нпр. изводи убрзање или брзину из Закона одржања енергије: \(v = \sqrt{2E_k/m}\)). Прецизно графички сабира силе под углом и без тешкоћа решава напредне задатке са фазним прелазима топлоте или једначине топлотног баланса.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик успешно објашњава и повезује убрзање са силом (II Њутнов закон). Самостално решава рачунске задатке средњег нивоа из БИГЗ збирке (нпр. рачуна момент силе или кинетичку енергију). Правилно црта линеарне графиконе брзине, а у коначном математичком рачуну прави само ситне омашке које сам исправља.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично / Основни ниво потпуно:** Ученик разуме дејство сила на тело, разликује масу од тежине и наводи облике механичке енергије. Уме да реши задатак који захтева директну примену једне основне формуле ($F=m\cdot a$, $Q=c\cdot m\cdot \Delta t$ или $W=F\cdot s$), али застаје када формулу треба извести или када треба претворити изведене мерне јединице.
2 (довољан)	45–59	**Основни ниво делимично:** Ученик знања репродукује на нивоу препознавања чињеница. Зна називе Њутнових закона и симболе за рад (W), снагу (P), енергију (E) и топлоту (Q). Једноставне задатке изводи искључиво уз обилну помоћ наставника који му унапред поставља и исписује почетну математичку формулу.
1 (недовољан)	0–44	**Испод основног нивоа:** Рад показује потпуно неразумевање градива из механике и топлоте. Ученик не разликује физичке величине, не зна основне SI јединице (Џул, Ват, Њутн), не уме да очита подељак са мерног инструмента и оставља задатке потпуно празне.

2. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ЛАБОРАТОРИЈСКИХ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИХ ВЕЖБИ (VII РАЗРЕД)

Ова табела служи за вредновање обавезних практичних радова предвиђених БИГЗ-овом збирком (нпр. *Провера услова за равнотежу полуге*, *Мерење специфичног топлотног капацитета метала*):

Елемент праћења	Основни ниво (Оцена 2)	Средњи ниво (Оцена 3-4)	Напредни ниво (Оцена 5)
Поставка и рад са апаратуром	• Саставља експеримент (нпр. калориметар или систем полуге) искључиво уз директно вођење и помоћ наставника.	• Самостално склапа апаратуру пратећи упутство из БИГЗ збирке. Пажљиво рукује теговима и термометром.	• Аутономно и брзо монтира систем. Самостално уочава и отклања квар или системску грешку у поставци огледа.
Мерење и бележење података	• Препознаје мерне јединице на скали инструмента, али уноси податке у табелу несигурно и нередовно.	• Прецизно очитава вредности силе на динамометру или температуре. Уредно попуњава све наменске табеле.	• Потпуно прецизно мери вредности више пута. Самостално израчунава средњу вредност и уочава апсолутну грешку.
Математичка обрада и графикони	• Успева да израчуна крајњи резултат само ако користи најпростију једнокорачну формулу по узорку.	• Тачно рачуна механички рад или топлоту. Правилно црта дијаграм зависности вредности (нпр. F од l).	• Без грешке користи сложене формуле топлотног баланса. Прецизно анализира и тумачи нагиб криве на графикону.
Извођење закључка и извештај	• Извештај је некомплетан. Закључак доноси на нивоу једне речи или просте репродукције онога што види.	• Извештај у збирци је чист и комплетан. Изводи тачан физички закључак (нпр. *Кракови и силе на полузи су обрнуто*	• Пише стручан, естетски срећен извештај. Повезује резултат са општим Законом одржања енергије и критички га вреднује.

		сразмерни).	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Историја 7 – Уџбеник за седми разред основне школе* (аутори: **др Душко М. Ковачевић, ма Чедомир Антић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну, критичку и проблемску наставу кроз четири велике теме које покривају период Новог века (Од хуманизма и ренесансе, Великих географских открића, преко буржоаских револуција, па све до почетка Првог светског рата), детаљно анализирајући развој модерне српске државе у 19. веку и завичајну историју на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИСТОРИЈА у 7. разреду је да ученик овлада сложенијим историјским појмовима, модерном хронологијом и процесима који су трансформисали свет и српске земље током Новог века. Настава је усмерена на развијање критичког и историјског мишљења кроз дубинску анализу прогласа, уставичких аката, историјских мапа устанака и револуција, разумевање развоја грађанског друштва, као и на јачање националног идентитета и свести о значају борбе за независност и демократизацију Србије.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Општа историја Новог века (Европа и свет)	Хуманизам и ренесанса; Велика географска открића; Реформација; Просвећеност; Француска буржоаска револуција; Индустријска револуција; Европа и свет у 19. веку.	**О:** Препознаје појмове ренесанса, колонија, револуција, капитализам; лоцира на карти правце великих пловидби (Колумбо). **С:** Објашњава политичке и економске последице Француске револуције и	Просторно-временска оријентација, критичко мишљење, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик објашњава кључне модерне прекретнице, издваја одлике грађанског друштва и индустријског напретка и повезује глобална друштвена кретања.	Рад са историјским атласом и картама великих миграција; упоређивање декларација и историјских писаних извора; визуелни преглед ренесансне уметности кроз Е-уџбеник.	**Формативно:** Рад на немим картама света и колонијалног ширења, брзи квизови појмова Новог века. **Сумативно:** Прва контролна вежба (Општа нововековна историја) и кратке петоминутни тестови.

	Фонд: 32 часа	промене у начину живота након проналаска парне машине. **Н:** Анализира дугорочни утицај идеологија (либерализам, национализам) на стварање националних држава у Европи током 19. века.				
Национална историја (Модерна српска држава)	Срби под османском и хабзбуршком влашћу; Српска револуција (Први и Други српски устанак); Борба за аутономију; Србија и Црна Гора у 19. веку; Берлински конгрес (1878); Балкански ратови. **Фонд:** 36 часова	**О:** Наводи године почетка устанака (1804. и 1815) и Берлинског конгреса; препознаје Карађорђа, Милоша Обреновића и Кнеза Михаила на слици. **С:** Објашњава значај стицања државне независности 1878. године; описује уставне борбе и улогу Скупштине; објашњава појам хатишерифа. **Н:** Критички анализира спољнополитичке планове Србије (нпр. Гарашаниново *Начертаније*) и проучава изворе о Првом српском устанку.	Национални идентитет, одговоран однос према културној баштини, сарадња, грађанска компетенција.	Ученик прати хронологију обнове и јачања модерне српске државе у 19. веку, издваја значај реформи Вука Караџовића и анализира ослобођење Јужне Србије 1912/13.	Рад са историјским картама Српске револуције и територијалног ширења Србије; тумачење извода из првих српских устава; анализа Логосових мултимедијалних лекција.	**Формативно:** Чек-листе тачности уписивања битака и територијалних промена на немој карти Србије, праћење дебата. **Сумативно:** Други велики тест знања (Србија у Новом веку) и провера кључних националних појмова.
Култура и свакодневни живот Новог	Напредак науке, технике и просвете; Развој	**О:** Препознаје значај проналазака Николе Тесле и Михајла	Компетенција за целоживотно учење, естетска	Ученик описује карактеристике нововековне	Радионице о анализи старих српских новина и штампе;	**Формативно:** Израда самосталних презентација и кратких текстуалних

века	градова, штампе и грађанског начина живота у свету и Србији; Припрема за прелазак у Савремено доба. **Фонд:** 6 часова	Пупина; наводи примере институција културе (Матица српска, САНУ). **С:** Описује разлике у свакодневном животу грађанске класе и сеоског становништва у Србији крајем 19. века. **Н:** Анализира допринос српских научника и уметника у контексту европске културе и научних достигнућа на преласку векова.	компетенција, друштвена писменост.	културе, просвете и техничког напретка, издваја специфичности живота грађанске Србије и разуме увод у 20. век.	израда постера и паноа на тему „Свакодневни живот у Београду у 19. веку”; историјске мини-дебате.	извештаја о знаменитим Србима 19. века. **Сумативно:** Завршни велики комбиновани тест знања из историје за 7. разред.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише историјска знања Новог века и успешно их примењује у потпуно новим, нестандардним и узрочно-последичним ситуацијама; лако укршта националну и европску хронологију револуција; без грешке ради на комплексним немим мапама ратова и разграничења; критички анализира сложене прогласе и уставне текстове. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује историјске концепте, појмове и револуционарну хронологију; успешно објашњава односе између српске аутономије, суседних царстава и независности; самостално утврђује редослед владара Обреновића и Карађорђевића; брзо лоцира бојишта на карти Србије.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном нововековном картом, самосталност у анализи извода из првих српских новина или Декларације о правима човека)	Свакодневно бележење током године

	ДОБАР (3): у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и нововековних појмова у стандардним и добро познатим ситуацијама; у знатној мери разликује тековине Индустријске револуције; већим делом самостално изводи рутинско уписивање кључних територијалних промена на нему карту. **ДОВОЉАН (2)**: историјска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (наводи године почетка устанака, зна за Берлински конгрес, препознаје Карађорђа или кнеза Милоша на слици, лоцира Србију на Балкану) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања историјских термина Новог века; не показује способност елементарне просторно-временске оријентације; не уме да наведе име ни једног српског устаника или владара Обреновића нити да прати упутства у наставном материјалу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење појма аутономије, тумачење одлука Берлинског конгреса, узроци и последице Индустријске револуције)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (решавање задатака из	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих

историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*задатака)*	Логосове радне свеске за 7. разред, попуњавање листића са табелама уставичких промена у Србији)	периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе і логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола картографских вештина и израде нововековних мапа (исправност лоцирања бојишта из устанака: Мишар, Делиград, Чегар; тачност уцртавања граница Србије након 1833, 1878. и 1913. године)	Периодично, након завршених великих наставних тематских целина
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије і света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, лоцирање попришта битака у Е-атласу и преглед мултимедијалних историјских симулација у Е-уџбенику	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Историјско стварање:** − Креирање новина из епохе устанака, израда пројектних паноа о Индустријској револуцији, писање есеја на основу историјских прогласа или израда зидних постера о Берлинском конгресу	На крају тематских модула (1-2 пута у току наставне године)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у епохи Новог века, рад са историјским мапама Србије и света, тумачење државотворних писаних извора - устава, хатишерифа, мировних уговора, препознавање политичких процеса 19. века и грађанске културе).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко тумачење Сретењског или Намесничког устава, симулације мировних преговора, међусобна вршњачка критика и вредновање)	По потреби, приликом часова систематизације и обједињавања опште и националне нововековне историје

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ИСТОРИЈА 7)
Приликом израде **писмених контролних вежби и тематских историјских тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за други циклус (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из историје у седмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено и без хронолошких, фактографских или методолошких грешака разуме све сложене процесе Новог века. Беспрекорно решава напредне задатке синхронизације опште и националне историје 19. века, савршено уписује бојишта, границе територијалних проширења и државе на немој карти Србије и Европе, и самостално врши дубоку критичку анализу одломака устава и међународних уговора.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа стандарда. Правилно објашњава сложене политичке борбе за аутономију и независност модерне Србије, успешно утврђује хронологију Обреновића и Карађорђевића, и тачно лоцира кључне тачке на мапи, уз мање непажљиве пропусте у дефинисању специфичности дипломатских докумената.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне историјске задатке (набрајање главних тековина Француске револуције или проналазака Индустријске револуције, одређивање година Првог и Другог устанка, Берлинског конгреса, лоцирање Кнежевине Србије на карти, препознавање појмова као што су хатишериф, устав, колонија). Теже се сналази у самосталном анализирању унутрашњих узрока уставних криза.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Историјска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна шта су Српски устанци на нивоу дефиниције, наводи најпознатије европске мореплovце, препознаје Карађорђа или кнеза Милоша на слици на основном нивоу). Рад садрчи честе терминолошке грешке, а рад са мапом и изворима изводи се једино уз помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање историјских векова, потпуно погрешно спајање владара и догађаја 19. века, или потпуно погрешна локализација бојишта или држава на немој карти Балкана), што показује потпуни изостанак базне историјске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Географија 7 – Уџбеник за седми разред основне школе (ауторке: **др Снежана Вујадиновић, др Дејан Шабић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну, регионалну и проблемску наставу кроз кључне области (Опште одлике Европе, Регионална географија Европе – Јужна, Средња, Западна, Северна, Источна Европа), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање картографске писмености и европске просторне оријентације на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета ГЕОГРАФИЈА у 7. разреду је да ученик овлада знањима о природно-географским и друштвено-географским одликама Европе као заједничког ширег простора коме припадамо, разуме демографске и економске процесе, као и специфичности европских држава и регија. Настава је усмерена

на развијање географског и критичког мишљења кроз континуиран рад са географском картом Европе и атласом, анализирање интеграционих процеса (Европска унија), као и на јачање свести о заједничком европском простору, културној разноликости и еколошким изазовима одрживог развоја.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Опште одлике Европе	Географски положај, границе према Азији, разуђеност обала; рељеф (младе и старе планине), клима (утицај Голфске струје), хидрографија; становништво (старење, миграције), политичка карта и Европска унија. **Фонд:** 24 часа	**О:** Лоцира Европу на карти света; набраја главна мора и полуострва; препознаје Алпе као највећи планински систем и Дунав/Волгу као кључне реке. **С:** Објашњава утицај океанских струја и западног ветра на климу Европе; дефинише процес старења становништва и улогу ЕУ. **Н:** Анализира сложене узрочно-последичне везе између тектонике плоча и вулканске активности у Средоземљу; тумачи економске ефекте интеграција.	Просторна оријентација, рад са подацима, дигитална писменост, међукултурална компетенција.	Ученик лоцира и описује кључне природне и друштвене одлике европског континента, анализира демографску слику и разуме појам европских интеграција.	Практичан рад са зидном физичко-географском картом Европе и атласом; анализа старосно-полне пирамиде становништва; ИКТ презентације о ЕУ.	**Формативно:** Рад на немим картама Европе, брзи квизови знања географских појмова. **Сумативно:** Прва контролна вежба (Опште одлике Европе) и кратки петоминутни тестови.
Регионална географија европских држава	Географске регије Европе: Јужна (Балкан, Италија, Шпанија), Западна (Француска, УК),	**О:** Разликује регије Европе на карти; наводи главне градове највећих држава; лоцира	Научно-технолошка компетенција, еколошка компетенција,	Ученик упоређује физичко-географске и друштвено-географске	Компаративна анализа климадијаграма медитеранске и поларне Европе; рад	**Формативно:** Чек-листе тачности уношења европских топонима на немој карти, праћење ангажмана на часовима

	Северна (Скандинавија), Средња (Немачка, Алпске државе) и Источна Европа (Русија); економија и природна богатства. **Фонд:** 40 часова	Алпе, Карпате, Рајну и Средоземно море. **С:** Објашњава економске специфичности држава Средње и Западне Европе (развијена индустрија) у односу на Источну Европу; описује фјордове као одлику Севера. **Н:** Комплексно упоређује привредне потенцијале, ресурсе и демографске трендове различитих европских држава; анализира савремене миграционе токове унутар континената.	решавање проблема, сарадња.	карактеристике регија и појединачних држава Европе и самостално користи картографске изворе.	са тематским економским картама из Логосовог уџбеника; визуелизација индустријских центара.	вежбања. **Сумативно:** Писмене тематске провере знања (тестови за велике регије Европе).
Еколошки изазови и одрживи развој Европе	Еколошка ситуација у Европи; загађеност Рајне, Дунава и затворених мора (Балтичко, Црно); енергетска ефикасност и обновљиви извори; заштита природе. **Фонд:** 6 часова	**О:** Препознаје главне еколошке проблеме у Европи (киселе кише, загађење река); зна за појам обновљивих извора енергије. **С:** Објашњава улогу развијених држава Европе (нпр. Немачка, Скандинавија) у	Еколошка компетенција, одговоран однос према природи, компетенција за целоживотно учење.	Ученик уочава последице економског развоја на животну средину у Европи, разуме важност заштите водотокова и заступа принципе еколошке одрживости.	Студије случаја о ревитализацији загађених индустријских области у Европи; израда еколошких мапа заштите вода; дебате о коришћењу нуклеарне енергије.	**Формативно:** Вредновање израде информативних презентација или кратких извештаја о екологији. **Сумативно:** Завршни велики комбиновани тест знања из географије за 7. разред.

		транзицији на зелену енергију (ветар, солар). **Н:** Критички анализира европске еколошке протоколе и стратегије одрживог развоја; конципира еколошки пројекат заснован на европским стандардима за локалну средину.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише географска знања и успешно их примењује у потпуно новим, нестандардним и регионално-компликованим ситуацијама; лако логички повезује природне факторе са економским развојем европских држава; без грешке и максимално прецизно уписује појмове на нему карту Европе; критички суди о процесима евроинтеграција и еколошкој одрживости. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује географска правила и регионалне концепте; логички успешно повезује утицај климе на распоред становништва и пољопривреду у регијама; самостално одређује границе европских држава; успешно и брзо проналази комплексније објекте у атласу. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном и стоном картом Европе, брзина и самосталност у лоцирању регионалних појмова)	Свакодневно бележење током године

	топонима у стандардним и добро познатим ситуацијама; у знатној мери логички разликује карактеристике појединих европских држава (нпр. Скандинавија од Медитерана); већим делом самостално уноси базичне појмове на нему карту. **ДОВОЉАН (2)**: географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (набраја регије Европе, зна главне градове највећих држава као што су Француска или Немачка, препознаје Алпе на слици) уз минималну примену; доноси једноставне закључке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања географских термина, мора, полуострва или држава на карти Европе; не показује способност елементарне оријентације помоћу карата; не уме да користи легенду у атласу нити да прати текстуална упутства у уџбенику.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење утицаја Голфске струје на Северну Европу, дефинисање интеграционих процеса ЕУ, упоређивање привреде регија)	По потреби на саком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске за 7. разред, попуњавање наставних листића са табелама одлика европских држава)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода

Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола картографских вештина и рада на немим картама Европе (исправност уписивања орографских, хидрографских појмова, омеђивање регија и уношење граница држава)	Периодично, након завршених великих регионалних целина
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, лоцирање европских држава у Е-атласу и преглед мултимедијалних симулација унутар Логосовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Географско стварање:** − Израда компаративних карата европских регија, цртање демографских графикона (старење становништва) или израда заједничких зидних паноа/постера на тему обновљивих извора енергије у Европи	На крају тематских модула (1-2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине оријентације на карти Европе, рад са географским атласом, препознавање физичких и друштвених одлика европских регија/држава, прецизност рада на немој карти, разумевање интеграционих процеса ЕУ и еколошка писменост).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање картографских проблема проналажења топонима, тимска анализа климадијаграма европских градова, заједничка вршњачка критика радова)	По потреби, приликом часова утврђивања и обједињавања регионалних наставних целина

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ГЕОГРАФИЈА 7)

Приликом израде **писмених контролних вежби и регионалних тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према

званичним образовним стандардима за крај другог циклуса ОШ (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из географије у седмом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено разуме све физичко-географске и друштвено-географске концепте на нивоу европског континента. Без грешке и са потпуном прецизношћу решава напредне задатке компарације држава и регија, савршено уписује све планинске системе, реке, затворена мора и границе држава на немој карти Европе и тачно тумачи утицај интеграционих процеса на економију друштва. Показује врхунску еколошку писменост.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа стандарда постигнућа. Правилно објашњава разлику између економије Западне и Источне Европе, успешно препознаје климатске специфичности (утицај Голфске струје) и карактеристике рељефа Севера (фјордови), те тачно проналази објекте у атласу, уз мање непажљиве пропусте у правопису или незнатна одступања на немој карти.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава једноставне географске задатке (набрајање географских регија Европе, препознавање највећих планинских ланаца и река на карти, именовање главних градова водећих држава, унос основних топонима у нему карту). Теже се сналази у самосталном анализирању сложених узрочно-последичних веза (нпр. узроци старења становништва или демографске промене услед економских миграција).
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна дефиницију Европске уније, наводи шта су киселе кише, препознаје Алпе или Средоземно море на карти на основном нивоу). Рад садржи честе терминолошке грешке, а локализација објеката на карти изводи се једино уз сталну помоћ и усмеравање наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. мешање географских регија континената, неразликовање основних делова рељефа, или потпуно промашена локализација кључних река и држава на немој карти Европе), што показује потпуни изостанак базне географске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине *Биологија 7 – Уџбеник за седми разред основне школе* (аутори: **др Дмитрије М. Чикарда, др Зорица А. Радишић**) и пратећи радни наставни материјали. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену истраживачку и проблемску наставу кроз кључне области (Животни процеси, Разноврсност живих бића, Живот у екосистему, Човек и здравље), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање научног мишљења и анатомско-физиолошку компарацију на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета БИОЛОГИЈА у 7. разреду је да ученик овлада сложенијим знањима о животној средини, еволуционом развоју и анатомији

кичмењака, са посебним фокусом на порекло, разноврсност и еколошку улогу различитих класа (рибе, водоземци, гмизавци, птице, сисари). Настава је усмерена на развијање научног истраживачког мишљења кроз дисекције, посматрање модела и теренски рад, јачање свести о глобалним еколошким проблемима и важности превенције заразних и хроничних болести кичмењака и човека.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Анатомија и животни процеси кичмењака	Грађа и функција органских система кичмењака (скелетни, мишићни, нервни, чулни, ендокрини); излучни и размножавајући систем; упоредна анатомија. **Фонд:** 26 часова	**О:** Препознаје главне кости скелета кичмењака; набраја основна чула; разликује нервни систем од осталих органа. **С:** Објашњава везу између нервног и хормонског управљања; описује проток импулса кроз рефлексни лук и механизам излучивања. **Н:** Анализира повезаност и еволуционе предности усложњавања великог мозга код сисара; упоређује грађу ока и уха код различитих класа.	Научно-технолошка компетенција, рад са подацима, решавање проблема.	Ученик упоређује и објашњава грађу и функцију свих органских система код кичмењака, дефинише регулацију унутрашње средине (хомеостаза) и лоцира органе на макети.	Рад са анатомским моделима органа и торза; микроскопирање трајних препарата ткива; интерактивне дигиталне вежбе у Клетовом Е-уџбенику.	**Формативно:** Систематско праћење самосталног рада на наставним листићима, кратки квизови појмова. **Сумативно:** Прва контролна вежба (Анатомија) и кратке теоријске провере.
Разноврсност кичмењака и екосистеми	Класификација и еволуција класа кичмењака: безвилични, хрскавичаве и коштуљорибе, водоземци, гмизавци, птице и сисари; животне форме и адаптације. **Фонд:** 24 часа	**О:** Наводи представнике риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара; препознаје крила, пераја и њуске као адаптације на средину. **С:** Описује циклус развића и метаморфозу код водоземаца; објашњава карактеристике терморегулације (поикилотермни/хомеотермни организами). **Н:** Анализира сложене еволуционе моменте преласка	Просторна оријентација, научно-технолошка компетенција, естетска компетенција.	Ученик класификује кичмењаке на основу карактеристика спољашње и унутрашње грађе, доказује њихов еволуциони развој и дефинише животне форме	Организација теренског рада (посматрање птица или посета зоолошком врту); израда компаративних табела класа; рад са природним скелетима и препаратима.	**Формативно:** Контрола уредности цртања еволуционих низова и тачности извођења закључака. **Сумативно:** Графички/пројектни рад на тему „Адаптације кичмењака” и тематски тестови.

		кичмењака на копно (појава амниотског јајета, рожнатих творевина и плућног дисања).		у екосистему.		
Екологија, човек и здравље	Заштита угрожених врста кичмењака; Црвена књига биодиверзитета; заједничке болести човека и животиња (зоонозе); утицај загађења и савременог живота на здравље. **Фонд:** 24 часа	**О:** Препознаје појам зоонозе; наводи примере угрожених кичмењака Србије; зна заштитне мере против беснила или птичијег грипа. **С:** Објашњава механизме преноса вируса и бактерија са животиња на човека; анализира последице криволова и уништавања станишта. **Н:** Предлаже дугорочне техничке и законске еколошке мере за очување биодиверзитета и спречавање пандемија у заједници.	Логичко мишљење, рад са подацима, компетенција за целоживотно учење, здравствена компетенција.	Ученик процењује ризике и примењује превентивне мере за заштиту од зооноза, аргументује значај Црвене књиге и заступа ставове одрживог развоја.	Студије случаја о утицају урбанизације на локалне екосистеме; израда постера и паноа за промоцију вакцинације кућних љубимаца; еколошке дебате.	**Формативно:** Вршњачка евалуација током излагања групних пројеката на часу. **Сумативно:** Завршни велики комбиновани тест знања из биологије.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише сложена биолошка знања и успешно их примењује у потпуно новим, нестандардним и хипотетичким проблемским ситуацијама; лако логички повезује еволуцију мозга са понашањем животиња; самостално изводи строге научне закључке на основу анатомских анализа; креативно решава еколошке проблеме. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује биолошке појмове, класификације и неуро-хормонске алгоритме; логички веома успешно повезује грађу срца и крвотока са терморегулацијом класе; самостално изводи исправне закључке на основу развоја кичмењака и решава већину тежих текстуалних задатака.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (тачност компарације класа, активност током анализа анатомских модела)	Свакодневно бележење током године

	ДОБАР (3): у довољној мери покацује способност употребе научених биолошких дефиниција у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне појмове (нпр. класа и тип дисања); већим делом самостално изводи рутинске класификације гмизаваца или птица. **ДОВОЉАН (2)**: биолошка знања су искључиво на основном нивоу репродукције формула и појмова (нпр. набрајање класа кичмењака или основних делова костура) уз минималну самосталну примену; доноси елементарне закључке једино уз вођење и константну подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања биолошких термина, чулних органа или класа кичмењака; не показује способност лоцирања органа на шеми; не уме да користи лупу нити да прати упутства у наставном протоколу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење пута нервног импулса кроз рефлексни лук, објашњење улоге амниотског јајета у еволуцији)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (контрола решења табела прилагођености и еколошких задатака из Клетовог уџбеника/радне свеске)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Практичан рад:** − Контрола вештина руковања анатомским прибором, лупама и прегледања модела	Након завршених практичних часова у кабинету

класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).		(исправност лоцирања костију, бележење запажања у лабораторијски протокол)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних биолошких задатака, дигиталних квизова знања и 3D виртуелних симулација унутар Клетовог Е-уџбеника	Периодично, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије и превенција зооноза).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Научно стварање:** − Израда пројектних задатака за истраживачку наставу (нпр. израда модела рефлексног лука, мапирање заштићених подручја или постери о опасностима од зооноза)	Једном у полугодишту кроз групне пројекте
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (компаративна анатомија органских система кичмењака, разумевање хомеостазе и рефлексног лука, еволуциона класификација класа, адаптације бића на животну средину, заштита биодиверзитета Србије і превенција зооноза).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе и логичког расветљавања задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање еколошких ситуација, упоредна анализа скелета кичмењака из збирке, заједничка вршњачка критика)	По потреби, приликом часова систематизације великих наставних тема

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (БИОЛОГИЈА 7)

Приликом израде **писмених контролних вежби и тематских тестова знања**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према Клетовој методологији образовних стандарда за други циклус (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из биологије у седмом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик потпуно и савршено разуме анатомске, физиолошке и еволуционе концепте кичмењака. Без проблема решава напредне задатке отвореног типа, прецизно повезује механизме хомеостазе, рефлексног лука и нервног управљања, те успешно анализира сложене еколошке утицаје и зоонозе у друштву. Показује врхунску научну писменост.
4 (врло	**75–89**	Ученик веома успешно решава већину задатака са основног и средњег нивоа стандарда. Правилно објашњава разлике у грађи

добар)	**бодова**	крвотока и срца поикилотермних и хомеотермних класа, те у потпуности разуме адаптације бића на средину, уз минималне, занемарљиве техничке терминолошке пропусте.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава стандардне задатке (класификује кичмењаке у одговарајуће класе, лоцира главне органе на јасној шеми, препознаје метаморфозу код водоземаца и набраја заштићене врсте). Тешко повезује комплексне узрочно-последичне везе (нпр. повезаност грађе плућа/коже са преласком на копно).
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик познаје биолошке појмове на базичном нивоу репродукције (зна шта су кичмењаци, наводи основна чула, набраја неколико кућних љубимаца и опасности од беснила). Рад садржи честе грешке у стручној терминологији, а праћење текста и закључивање изводи се једино уз директну помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно одсуство разумевања наставних концепата (нпр. неразликовање рибе од птице или потпуно мешање функција нервног и коштаног система), што показује потпуни изостанак базне научне писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3 од 21.03.2019. године, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Информатика и рачунарство 7 – Уџбеник за седми разред основне школе** (аутори: **др Марина Петровић, Драган Маринеску, Каталина Мишић**) и пратећи дигитални материјали на порталу Е-учионица. Комплет је конципиран тако да омогућава напредну практичну и пројектну наставу кроз три кључне области (ИКТ, Дигитална писменост, Рачунарство), подржавајући достизање образовних стандарда, развијање структура гранања и сложених алгоритама у Python-у на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО у 7. разреду је да ученик прошири своје дигиталне компетенције у области креирања веб-садржаја (HTML) и презентација, разуме концепте сигурности сетова података, као и да кроз текстуално програмирање (Python) овлада структурама услова и гранања. Настава је усмерена на развијање напредног алгоритамског мишљења, логичког закључивања, тимског рада на пројектима, као и на оспособљавање ученика за етичко, критичко и безбедно коришћење информационих технологија у друштву.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)

		(Основни, Средњи и Напредни ниво)			**остваривања)**	
Информационо-комуникациона технологија (ИКТ)	Појам дигиталних података; базе података; сигурност информационих система; антивирусна заштита; резервне копије (Backup); облак сервиси за колаборацију. **Фонд:** 12 часова	**О:** Препознаје важност инсталације антивирусног софтвера; покреће основне облак апликације. **С:** Креира сигурносне копије података на спољним медијумима или облаку; користи дељене дигиталне документе за тимски рад. **Н:** Анализира и подешава сигурносне протоколе за заштиту локалног система; управља правима приступа дељеним фајловима.	Дигитална компетенција, рад са подацима, решавање проблема, сарадња.	Ученик примењује заштиту рачунара од малициозних програма, сигурно складишти и прави резервне копије података и ефикасно сарађује у дигиталном облаку.	Практичан рад на подешавању сигурносних алата; вежбе креирања сигурносних копија; заједнички рад у групама на дељеним документима на порталу Е-учионица.	**Формативно:** Праћење исправности креирања сигурносних копија, брзи ИКТ квизови појмова. **Сумативно:** Прва практична вежба на рачунару (Дигитална безбедност и колаборација).
Дигитална писменост (Интернет и Веб-дизајн)	Креирање мултимедијалних презентација; основе Веб-дизајна (HTML); основни тагови за структуру веб-странице (head, body, h1, p, img); дигитална	**О:** Препознаје структуру веб-странице; уноси базне HTML тагове према шаблону; користи напредне технике	Дигитална писменост, комуникацијска компетенција, креативно изражавање, естетска компетенција.	Ученик израђује напредне презентације, разуме основе HTML језика, креира и уређује функционалне веб-странице и етички користи	Кодирање једноставних HTML страница у текстуалном едитору (Notepad/Notepad++); пројекти дизајнирања веб-странице на задату тему; групне анализе веб-сајтова.	**Формативно:** Чек-листе исправности HTML ознака у коду, праћење дизајнерских фаза. **Сумативно:** Практичан рад (Креирање веб-странице применом HTML-а).

	писменост и критички осврт на садржаје на вебу. **Фонд:** 22 часа	презентовања. **С:** Самостално креира једноставну веб-страницу са текстом, насловима, линковима и уметнутим сликама; форматира елементе. **Н:** Пројектује комплетан мини веб-сајт са више међусобно повезаних страница поштујући стандарде Веб-дизајна и етичка права.		интернет изворе.		
Рачунарство (Алгоритми са гранањем у Python-у)	Структуре разгранатог алгоритма; логички типиви података и оператори (and, or, not); наредба гранања (if, if-else, if-elif-else); решавање логичко-математичких проблема кодирањем. **Фонд:** 38 часова	**О:** Препознаје блок или наредбу *if* у тексту кода; разуме сврху гранања у алгоритамским процесима. **С:** Самостално израђује Python програме који користе наредбу *if-else* за доношење одлука на основу корисничког уноса. **Н:** Пројектује, тестира и	Алгоритамско мишљење, логичко размишљање, решавање проблема, математичка писменост.	Ученик анализира и имплементира разгранате алгоритамске структуре у текстуалном језику Python, користи логичке операторе и ефикасно отклања грешке у коду.	Писање кода у IDLE окружењу; решавање проблема доношења одлука кроз код; вежбе лоцирања и исправљања синтаксичких и логичких грешака у задатим скриптама.	**Формативно:** Фазна контрола логике гранања кода на екрану, самостално дебаговање синтаксних грешака. **Сумативно:** Завршни практични пројекат/тест из програмирања (функционалан Python код са гранањем).

		дебагује сложене програме са угнежђеним структурама гранања (*if-elif-else*) и сложеним логичким условима.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VII РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише информатичка знања и успешно их примењује у новим, комплексним и програмерским ситуацијама; без грешке пројектује повезане HTML веб-странице; лако имплементира угнежђена гранања (*if-elif-else*) у Python-у; самостално дебагује компликоване грешке; креативно води тимске облак пројекте. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује научена ИКТ правила, HTML тагове и Python структуру гранања; успешно повезује више логичких услова помоћу оператора *and* и *or*; самостално креира функционалну веб-страницу са медијима и линковима; безбедно организује бекап у облаку. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе стандардних софтверских алата (едитори текста, облак апликације) у познатим и рутинским ситуацијама; у знатној мери разуме концепт основног услова (*if*); већим делом самостално изводи уношење базних тагова за веб-страницу. **ДОВОЉАН (2)**: информатичка знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања сигурносних ознака, основних HTML тагова или наредбе *if* унутар кода	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током практичног рада на рачунару, брзина и тачност израде задатака на Е-учионици)	Свакодневно бележење током године

	уз минималну примену; једноставне кораке (нпр. измена постојећег кода, копирање фајла на диск) изводит једино уз помоћ наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања информатичких појмова, база података, веб-структура или наредби условљавања; не показује способност самосталног покретања развојног окружења или Notepad-а; не уме да отвори Е-учионицу нити прати основна упутства.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка теоријска образложења (објашњење принципа рада антивируса, улоге тагова у HTML-у, логике рада *if-else* гранања у коду)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих или пројектних задатака (писање Python скрипти од куће на платформи, слање урађених HTML фајлова на наставников облак)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Практичан рад на рачунару:** − Контрола дигиталних вештина у пракси (успешност подешавања бекапа, исправност приказа веб-странице у претраживачу, тачност рада гранања у коду)	Периодично, након завршених тематских целина ИКТ, Интернет и Веб-дизајн
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних вежби, симулационих тестова знања и отклањање грешака у изворном коду на порталу Е-учионица	Континуирано, пратећи дигитални наставни план

гранања *if-else* у Python-у).			
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Дигитално стварање:** − Израда индивидуалних или заједничких пројеката (нпр. комплетан мини ХТМЛ веб-сајт на задату тему, функционалан Python програм за проверу парности бројева или услова)	На крају тематских модула (најмање 2 пута у години)
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 7. разред (вештине заштите података и антивирусне превенције, дигитална колаборација на облаку, израда напредних презентација, писање HTML кода за веб-странице, примена логичких оператора и структура гранања *if-else* у Python-у).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског размишљања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару у рачунарском кабинету (заједничко дебаговање логичких услова у Python-у, израда тимских веб-страница кроз поделу улога, међусобна вршњачка критика радова)	По потреби, приликом часова утврђивања и практичних вежби у блоку

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / ПРАКТИЧНЕ РАДОВЕ (ИНФОРМАТИКА 7)

Приликом израде **теоријских тестова знања и практичних радова на рачунару (пројеката у HTML-у и Python-у)**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за ИКТ писменост (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30
бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из информатике у седмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено и без грешке обавља све практичне задатке на рачунару. Самостално пише Python кодове користећи сложена гранања (*if-elif-else*) и логичке операторе, успешно дебагује логичке грешке у програму, креира структурисане и повезане ХТМЛ веб-странице са мултимедијом и показује напредно знање о сигурности података у облаку.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава практичне и теоријске задатке. Правилно конфигурише антивирусну заштиту и бекап, успешно користи наредбе услова (*if-else*) у Python-у креирајући функционалан разгранати код, уређује HTML странице са табелама и линковима, уз ситније техничке пропусте у структури ознака.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи једноставне и рутинске операције (управљање дељеним документима на облаку, израда презентације, унос основних HTML тагова као што су *h1* или *p* без линковања, покретање Python скрипти са основним условом *if* без разгранатих подструктура). Прави уочљиве синтаксне грешке у коду.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Рачунарска знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања (дефинише базу података и бекап, препознаје HTML тагове и интерфејс за Python на теоријском нивоу). Уз помоћ и константно вођење наставника успева делимично да понови кораке уноса тагова или кодирања.

1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на рачунару су недовршени, ученик показује потпуну неспособност самосталног отварања софтвера, кодирања веб-странице или повезивања базних наредби услова (константне кардиналне грешке са двотачкама, увлачењем редова и синтаксим знацима у Python-у), што доводи до изостанка дигиталне писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД – ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Програм учења за седми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 3/2019, а примењује се почев од школске 2020/2021. године. Овај подзаконски акт претрпео је измене и допуне у складу са реформама другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за седми разред на званичном сајту издавачке куће Едука, који чине Техника и технология 7, уџбеник за седми разред основне школе (аутор: **Зоран Д. Лапчевић**), пратећа радна свеска и материјал за конструкторско моделовање. Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз пет тематских области (Животно и радно окружење, Машинска техника, Техничка и дигитална писменост, Ресурси и производња, Конструкторско моделовање), подржавајући практичан рад, израду модела са покретним машинским елементима и развој машинско-инжењерских вештина на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА у 7. разреду је да ученик развијањем техничко-технолошке писмености, компетенција и дигиталних вештина у областима машинства, роботике, управљања и дигиталног 3D моделовања стекне увид у сопствена професионална интересовања и изгради одговоран однос према раду, животном и радном окружењу. Поред унапређивања функционалне писмености, просторног прегледа и ручних вештина при раду са машинским материјалима, настава је усмерена на развијање стваралачког мишљења, предузимљивости и иницијативе, уз континуирано неговање свести о улози механизације, роботизације и аутоматизације у савременој производњи.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Животно и радно окружење	Развој машинске технике, технологије и заштита на раду при коришћењу машинских алата и уређаја. **Фонд:** 4 часа	**О:** Препознаје основне машинске алате и изворе опасности. **С:** Објашњава мере заштите при раду са електричним и машинским алатима. **Н:** Процењује ризике у	Одговоран однос према здрављу, рад са подацима.	Ученик примењује безбедносне мере у машинској лабораторији и описује развој индустријских револуција.	Коришћење видео-материјала из савремених фабрика, заједничка израда заштитних протокола за кабинет.	**Формативно:** Оквирне дискусије, чек-листе. **Сумативно:** Тест безбедности на раду (оцена/одобрење за праксу).

		аутоматизованим системима производње.				
Машинска техника	Машински материјали (метали и легуре, пластичне масе), елементи за везу, преношење кретања и снаге. **Фонд:** 12 часова	**О:** Разликује црне и обојене метале; препознаје зупчаник. **С:** Објашњава начин рада и функцију зупчастог и каишног преноса. **Н:** Анализира преносне односе у сложеним машинским системима.	Научно-технолошка компетенција, математичка компетенција.	Ученик класификује машинске материјале, препознаје механизме и рачуна једноставне преносне односе.	Огледи испитивања механичких својстава метала, демонстрација модела преносника, демонтажа једноставних механизама.	**Формативно:** Решавање интерактивних дијаграма механизама. **Сумативно:** Тест знања о материјалима и машинским елементима.
Техничка и дигитална писменост	Машински технички цртежи, аксонометрија, котирање ваљкастих делова, основе 3D моделовања (CAD). **Фонд:** 18 часова	**О:** Разликује технички цртеж од уметничког; препознаје 3D приказ предмета. **С:** На основу просторног модела црта машински део у ортогоналним пројекцијама. **Н:** Самостално израђује комплетан 3D дигитални модел дела у CAD софтверу.	Дигитална компетенција, креативно решавање проблема, просторна оријентација.	Ученик израђује и чита машинске цртеже, примењује правила котирања округлих делова и користи 3D рачунарске програме.	Практично цртање на папиру уз наставничка упутства, рад у школском рачунарском кабинету (Sketchup, Tinkercad или слично).	**Формативно:** Исправка геометријских одступања у току цртања. **Сумативно:** Графички рад (3D модел или ортогонални цртеж на папиру).
Ресурси и производња	Погонске машине (мотори са унутрашњим сагоревањем, електромотори), аутоматизација и роботика.	**О:** Препознаје разлику између мотора и радне машине. **С:** Објашњава четворотактни циклус СУС мотора или рад	Технолошка компетенција, дигитална писменост, предузимљивост.	Ученик описује принцип рада топлотних и електричних мотора и разуме основе програмирања у роботици.	Праћење дигиталних анимација рада клипних мотора, симулација програмирања микроконтролера (Arduino) у	**Формативно:** Израда дијаграма тока за алгоритме. **Сумативно:** Тест или одбрана мини-пројекта из роботике.

	Фонд: 12 часова	електромотора. **Н:** Анализира блокове у алгоритму управљања једноставног роботског система.			визуелним окружењима.	
Конструкторско моделовање	Израда модела возила, покретних преносника или једноставних роботских руку према техничкој документацији. **Фонд:** 26 часова	**О:** Склапа делове мотора или преносника пратећи јасне визуелне схеме. **С:** Самостално израђује машинске елементе из комплета и прави функционалан преносник. **Н:** Креира модификован, функционалан модел са додатим механизмом или сопственим погоном.	Сарадња, иновативност, предузетништво, физичке вештине.	Ученик планира фазе израде, безбедно обрађује материјале, склапа покретне машинске склопове и оцењује функционалност.	Рад у школској радионици, коришћење материјала из званичних комплета/кутија за 7. разред, тимски пројектни задаци.	**Формативно:** Фазна контрола квалитета покретних спојева. **Сумативно:** Бројчана оцена за финални покретни машински модел.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Теоријско знање (Машинство, погони, роботи)	• Усмена објашњења механизама • Писмено тестирање и квизови	**Формативно:** Квизови знања, концептуалне мапе преноса снаге. **Сумативно:** Класични писмени тестови из машинске технике и погонских машина.	Након сваког завршеног теоријског модула (3-4 пута у години).
Графичка писменост и 3D моделовање	• Израда нацрта машинских делова • Рад у 3D рачунарским софтверима	**Формативно:** Преглед и исправка дигиталног модела на екрану. **Сумативно:** Оцењивање прецизности дигиталног 3D фајла или графичког рада.	Током и на крају теме Техничка и дигитална писменост.
Машинско-конструкторске вештине	• Посматрање начина обраде материјала • Тестирање покретљивости модела	**Формативно:** Анализа трења и покретљивости делова пре финалног спајања. **Сумативно:** Бројчано оцењивање потпуно функционалне машинске макете/модела.	Током другог полугодишта (блок часови за практичан рад).

Програмирање и аутоматизација	• Симулација и покретање роботских модела	**Формативно:** Праћење учитавања кода и отклањања багова у систему. **Сумативно:** Бројчана оцена за успешност аутоматизованог задатка.	На крају модула који обухвата роботику и управљање.
Радна етика, безбедност и тимски рад	• Посматрање понашања у радионици	**Формативно:** Протоколи посматрања, белешке у педагошкој свесци (утиче на завршну оцену).	Сваки наставни час у кабинету.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ МАКЕТЕ (VII РАЗРЕД)

Максималан број бодова је **100 бодова**, подељен у следеће критеријуме:

1. **Функционалност преноса и механизма** (сви зупчаници, осовине или полуге се окрећу лако, без заглављивања) – **35 бодова**
2. **Прецизност израде и спајања делова** (тачне димензије, правилни отвори за осовине, стабилност шасије) – **25 бодова**
3. **Естетика, завршна обрада и иновативност** (уредно склопљен модел, додате иновације у дизајну) – **20 бодова**
4. **Машинска дисциплина и безбедност на раду** (правилан избор алата за метале/пластику, примена заштите, чистоћа) – **20 бодова**

Критеријуми за доделу оцена:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Машински модел је потпуно функционалан, пренос кретања ради беспрекорно, израда је максимално прецизна и чиста. Ученик је радио самостално и у потпуности поштовао све безбедносне протоколе.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Механизам ради добро, али се повремено јавља мало трење на покретним деловима. Постоје занемарљива одступања у димензијама, рад је уредан и безбедан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Модел је склопљен, али механизам ради отежано (заглављује се). Уочљиве су грешке при бушењу отвора или центрирању осовина. Била је неопходна интервенција наставника.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Машински склоп је некомплетан или механизам не преноси кретање, али су основни делови повезани. Израда је непрецизна и уочљиво је слабо разумевање техничке документације.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Рад је потпуно нефункционалан, делови су сломљени или оштећени услед неисправног коришћења алата, или ученик одбија практичан рад.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД

Седми разред: Увођење тактике и одговорног понашања

Циљ у седмом разреду је развој издржљивости, разумевање групне тактике у спорту и изградња критичког става према здравственим ризицима.

- **Моторички развој**: Интезиван развој опште аеробне издржљивости (трчање на дуже стазе) и силе притиска кроз сложеније вежбе снаге.
- **Спортско описмењавање**: Примена тактичких варијанти у одбрани и нападу (нпр. блок у кошарци) у ситуираним условима спортске игре.
- **Здравствени аспект**: Разумевање важности загревања и хлађења ради превенције повреда, препознавање значаја сна за опоравак мишића и развијање отпора према психоактивним супстанцама (никотин, вејп, алкохол).

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)
Физичка култура (Практични моторички садржаји)	Атлетика (трчање на дуге стазе – издржљивост, тактика темпа). Гимнастика (вратило – наук, прескок згрчка преко коња/већег козлића). Спортске игре (кошаркашки блок, одбојкашки доњи сервис, смеч). **Фонд:** 90 часова	**О:** Претрчава задату дужу деоницу без прекида у спором темпу. Изводи ниски сервис у одбојци преко мреже. **С:** Примењује тактичке замисли у нападу (постављање блока). Правилно изводи везу вежби на тлу у гимнастици. **Н:** Контролише темпо трчања на дуге стазе према плану. Смечује ефикасно у одбојци. Спретно изводи комплексне технике.	Креативно решавање проблема (тактика), прецизност, сарадња, предузимљивост.	Ученик успешно примењује тактичке варијанте у одбрани и нападу у оквиру спортских игара и демонстрира виши ниво моторичке издржљивости.	Тактички састанци на терену пре игре, симулације утакмица са измењеним правилима, стазе издржљивости у природи или на отвореном терену.	**Формативно:** Праћење поштовања тактичких договора током игре, евиденција времена издржљивости. **Сумативно:** Оцена извођења доњег сервиса/смеча.
Здравствена култура (Здравствени садржаји)	Превенција спортских повреда (грејање, хлађење). Важност одмора и сна за мишићни опоравак. Штетност конзумирања психоактивних супстанци (алкохол, никотин, вејп).	**О:** Разуме зашто служи загревање на почетку часа. Наводи основне штетне супстанце за спортисте. **С:** Објашњава физиолошке фазе опоравка током сна. Препознаје	Грађанска компетенција, критичко мишљење, доношење одлука, одговоран однос према себи.	Ученик аргументовано избегава ризична понашања, самостално спроводи мере заштите од повређивања и примењује начела квалитетног	Радионице на тему фер-плеја и здравих одлука, израда плаката у паровима, практичан приказ вежби истезања (стречинг) на крају часа.	**Формативно:** Самосталност при извођењу уводног загревања, активност у дебати о вејпу. **Сумативно:** Квиз знања о превенцији повреда.

	Фонд: 18 часова	ризике које са собом носи пушење и супстанце. **Н:** Аргументовано образлаже утицај умора на настанак спортских повреда и критички одбацује сваки облик зависности.		одмора.		

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (5–8. РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Усвојеност моторних знања (Техника)	• Демонстрација техничких делова кретања на справама, терену или атлетској стази.	**Формативно:** Аналитичке чек-листе са фазама покрета (нпр. залет, одраз, лет, доскок). **Сумативно:** Бројчана оцена за правилност извођења целог техничког елемента.	Након завршетка сваког наставног блока (оквирно 3–4 пута у полугодишту).
Напредак у моторичким способностима	• Мерење и поређење вредности физичких способности у односу на почетно стање.	**Формативно:** Табеле праћења резултата Eurofit батерије тестова (издржљивост, снага, брзина). **Сумативно:** Бројчана оцена искључиво на основу личног напретка, а не сирове норме.	Два пута у току године: Иницијално тестирање (септембар) и Финално тестирање (мај).
Теоријска и здравствена знања	• Провера знања из области хигијене, прве помоћи, исхране и мерења пулса.	**Формативно:** Кратке усмене симулације и дијалози током теоријских минута на часу. **Сумативно:** Наставни листићи знања или практични приказ пружања прве помоћи.	Након завршених здравствено-васпитних тема у току године.
Залагање и однос према раду	• Праћење редовног ношења прописане спортске опреме, односа према обавезама и суиграчима (фер-плеј).	**Формативно:** Педагошка свеска наставника (плусеви за залагање, минуси за заборављену опрему, описи залагања). **Ова компонента значајно утиче на извођење закључне оцене.**	Свакодневно, на сваком наставном часу физичког васпитања.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ ОЦЕНА

При сумативном извођењу оцена из практичних провера технике, полигона спретности или пројеката из здравствене културе, максималан број бодова је 100, а вредновање је структурисано на следећи начин:

1. **Координација, биомеханичка тачност и структура покрета** (правилност извођења фаза кретања) – 35 бодова
2. **Ефикасност, брзина и прецизност у извођењу** (резултат покрета, погодак у гол/кош, стабилност на справи) – 35 бодова

3. **Лични напредак и уложени напор** (напредовање у односу на сопствени почетни ниво способности) – 15 бодова
4. **Спортска култура, дисциплина и безбедност** (поштовање правила, ношење опреме, фер-плеј према тиму) – 15 бодова

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у другом циклусу (5–8. разред)
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик изводи све техничке и тактичке задатке са лакоћом, естетски савршено и сигурно. Показује континуиран и велики напредак у моторичким способностима. Опрему носи редовно, показује изузетно залагање, лидерство и фер-плеј. Здравствене исходе примењује практично без грешке.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално влада техничким елементима. Извођење је тачно, али се јављају ситне координационе или ритмичке несигурности при већим брзинама. Опрему носи редовно, труди се на часу и остварује стабилан напредак у развоју способности.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик испуњава основне техничке захтеве, али му је извођење несигурно, рудиментарно и захтева додатну помоћ или навођење наставника. Напредак у способностима је минималан. Опрему носи углавном редовно, али је његово залагање на часу пасивно.
2 (довољан)	45–59 бодова	Извођење кретања је на нивоу грубе репродукције са великим техничким грешкама које нарушавају ефикасност и сигурност. Напредак у способностима је једва видљив. Спортску опрему често заборавља, а залагање на часовима је минимално.
1 (недовољан)	0–44 бода	Ученик отворено одбија да вежба, континуирано не доноси прописану спортску опрему, грубо крши правила безбедности и фер-плеја, угрожава себе и друге и не показује никакав напредак нити интересовање за остваривање исхода.

КАРТОН ЗА ПРАЋЕЊЕ ФИЗИЧКОГ РАЗВОЈА И МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Овај картон служи за континуирано визуелно и бројчано праћење антропометријских мера и моторичких способности ученика кроз цео други циклус основне школе, у складу са стандардном *Eurofit* батеријом тестова која се користи у Србији.

ИНФОРМАТИВНИ ПОДАЦИ О УЧЕНИКУ

- **Име и презиме ученика: _____**
- **Датум рођења: ..**_____. године | **Пол:** М / Ж
- **Школа / Одељење: _____**
- **Напомена о здравственом статусу (ИОП / Ослобођен делом): _____**

1. АНТРОПОМЕТРИЈСКЕ МЕРЕ И ПОСТУРАЛНИ САТУС (ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ)

Ове мере се узимају на почетку (септембар) и на крају (мај) сваке школске године ради праћења правилног раста и развоја коштано-мишићног система.

Наставна година / Класификација	В-5 (Сеп)	В-5 (Мај)	В-6 (Сеп)	В-6 (Мај)	В-7 (Сеп)	В-7 (Мај)	В-8 (Сеп)	В-8 (Мај)
Телесна висина (cm)								
Телесна маса (kg)								
Индекс телесне масе (BMI)								
Држање тела (Правилно / Ризик)								
Свод стопала (Нормалан / Спуштен)								

2. МОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (*EUROFIT* ТЕСТОВИ)

Оцењивање ове компоненте се врши искључиво на основу **индивидуалног напретка** (разлике између иницијалног и финалног резултата), а не на основу сувих такмичарских норми.

Моторички тест (Својство)	**В-5 (Ини)**	**В-5 (Фин)**	**В-6 (Ини)**	**В-6 (Фин)**	**В-7 (Ини)**	**В-7 (Фин)**	**В-8 (Ини)**	**В-8 (Фин)**
Трчање на 60m (с) *(Брзина)*								
Скок у даљ из места (cm) *(Експлозивна снага)*								
Подизање трупа за 30с (број) *(Репетитивна снага трбуха)*								
Издржај у згрченом упору (с) *(Статичка снага раменог појаса)*								
Дубоки претклон на клупи (cm) *(Флексибилност / Гипкост)*								
Трчање у кутији 4 x 10m (с) *(Окретност / Агилност)*								
Куперов тест / Трчање 12 мин (m) *(Аеробна издржљивост)*								

3. ЕВИДЕНЦИЈА ФУНКЦИОНАЛНИХ СПОСОБНОСТИ И НАПРЕТКА (ЗДРАВСТВЕНИ СТАТУС)

Наставна година / Параметар	**В-5 (Поч/Крај)**	**В-6 (Поч/Крај)**	**В-7 (Поч/Крај)**	**В-8 (Поч/Крај)**
Пулс у миру (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Пулс након оптерећења (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Време опоравка пулса (минути)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Оцена индивидуалног напретка	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**

4. ПЕДАГОШКА ЗАПАЖАЊА НАСТАВНИКА И ЗАКЉУЧАК

- **ПЕТИ РАЗРЕД:** Ученик показује _____. Спортску опрему носи _____. Однос према вршњацима у игри је _____.
- **ШЕСТИ РАЗРЕД:** Приметан је напредак у координацији код _____. Вештину мерења пулса је савладао _____. Активност на часу је _____.
- **СЕДМИ РАЗРЕД:** Ученик успешно примењује тактичке елементе у _____. У вежбама издржљивости показује _____. Фер-плеј однос је _____.
- **ОСМИ РАЗРЕД:** Способан за самостално вођење делова часа и суђење у _____. Свој мини Фитнес план је израдио _____. Коначни здравствени статус је ___**_____.**

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

 Седми разред: Борба против дискриминације и медијска писменост

Циљ у седмом разреду је изградња вредносног система заснованог на толеранцији, заштити људских права и критичком анализирању информација у јавном простору.

- **Људска права и инклузија**: Разумевање Универзалне декларације о људским правима, критичко препознавање и отворено осуђивање свих облика дискриминације, предрасуда и вршњачког искључивања.
- **Медијска писменост**: Развијање способности за деконструкцију медијских порука, препознавање дезинформација, лажних вести (fake news) и манипулација на друштвеним мрежама.
- **Слобода изражавања**: Разумевање важности слободе говора у демократији, али и уочавање њених граница кроз строго одбацивање говора мржње на интернету.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Људска права кроз историју (Систем вредности)	Универзална декларација о људским правима. Историјски развој права (Грађанска, политичка, социјална и еколошка права). Дискриминација и рањиве групе. **Фонд:** 18 часова	**О:** Наводи основне групе људских права и препознаје појам дискриминације у свакодневним ситуацијама. **С:** Објашњава механизме заштите људских права на националном нивоу (институција Заштитника грађана). **Н:** Анализира сложене друштвене појаве дискриминације и аргументовано заступа права маргинализованих група.	Културна свест, медијска писменост, критичко мишљење, социјална одговорност.	Ученик препознаје и осуђује све облике дискриминације, разуме структуру Универзалне декларације и аргументује важност једнакости.	Компаративна анализа историјских докумената, израда паноа и дигиталних презентација о борцима за људска права, вођене дебате.	**Формативно:** Праћење портфолија ученика (есеји, белешке), чек-листе током панел дискусија. **Описивање:** Процењивање степена критичког мишљења.
Медији и јавност (Демократско	Улога медија у демократији. Слобода	**О:** Разликује информативне од забавних медијских	Медијска писменост, критичко	Ученик критички анализира медијске поруке, препознаје	Метода деконструкције реклама и	**Формативно:** Евалуација самосталних анализа медијских објава, квизови

друштво)	изражавања и њена ограничења (говор мржње). Критичка анализа медијских садржаја, лажне вести и дезинформације. **Фонд:** 18 часова	садржаја и препознаје појам говора мржње. **С:** Анализира вести из различитих извора и уочава субјективност или пристрасност у медијском извештавању. **Н:** Препознаје лажне вести (fake news) и манипулације на друштвеним мрежама и примењује технике провере чињеница.	мишљење, дигитална компетенција, доношење одлука.	и одбацује говор мржње и одговорно користи друштвене мреже за изражавање.	медијских текстова, игра улога „Уреднички колегијум“, дебате о границама слободе говора на интернету.	знања на дигиталним платформама. **Описивање:** Описно оцењивање.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

У складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању, успех ученика на предмету Грађанско васпитање **оцењује се описно**. Закључна оцена на крају полугодишта и на крају године изводи се у форми: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик је у потпуности остварио све кључне исходе програма. Показује изузетну самосталност, иницијативу и лидерство у групном раду. Стручну терминологију користи без грешке, аргументи су му зрели и засновани на доказима. Активно учествује у свим акцијама, показује изражену емпатију, асертивност и креативност. Редовно води свој грађански портфолио.	• Праћење ученичког досијеа / портфолија (есеји, анкете, пројектни нацрти). • Евалуација учешћа у дебатама и симулацијама. • Чек-листе за самопроцену и вршњачку процену сарадње у тиму. • Педагошка свеска наставника (континуирано праћење залагања и ставова).
Добар напредак	Ученик је остварио већину исхода програма на средњем нивоу. Самосталан је у раду, али му је повремено потребна подршка у сложенијим анализама или формулацијама пројектних планова. У дебатама заузима јасан став који зна делом да аргументује. С поштовањем се односи према правилима рада и суиграчима, уредно извршава задатке у групи и доноси прибор.	• Анализа наставних листића и кратких ситуационих квизова знања. • Евиденција редовности израде домаћих задатака.

		• Праћење уредности портфолија.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу, углавном уз сталну помоћ и подстицај наставника. Знања су му на нивоу препознавања основних појмова (нпр. Конвенција, права). Његово учешће у групном раду је пасивно, ретко се самостално јавља за реч, а ставове изражава без дубље аргументације. Често заборавља материјале за час, али поштује правила учионице.	• Евидентирање основне активности током радионица. • Посматрање понашања у оквиру групних задужења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 7. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / описно)**
Историја Цркве и Светитељи	Страдање и Васкрсење Христово. Силазак Светог Духа на Апостоле (Педесетница). Рана Црква и Свети Васељенски Сабори. Појам догмата. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје догађај Васкрсења и Духова. Зна ко су били свети Апостоли. **С:** Објашњава улогу Васељенских сабора у одбрани православне вере и формулисању Символа вере. **Н:** Анализира значај очувања истина вере (догмата) кроз историју Хришћанства пред изазовима јереси.	Критичко мишљење, културна и историјска свест, дигитална писменост.	Ученик анализира развој Цркве кроз историју, образлаже значај Васкрсења као темеља вере и разуме Символ вере.	Компаративна анализа историјских извора, тумачење Символа вере кроз чланове, пројектни рад о Светим Оцима Цркве, презентације.	**Формативно:** Наставни листићи са анализом Символа вере, чек-листе за истраживачке пројекте. **Описивање:** Вредновање историјско-теолошког знања.
Српска Црква кроз историју	Покрштавање Срба. Свети Сава и аутокефалност Жичке архиепископије. Свети Немањићи и Косовски завет. Светитељи нашег рода. **Фонд:** 18 часова	**О:** Зна ко је Свети Сава и наводи основне чињенице о покрштавању и задужбинама Немањића. **С:** Објашњава значај Косовског завета за српску духовну и националну историју.	Културна свест, национални идентитет, патриотизам, међупредметна корелација (Историја).	Ученик вреднује допринос Светог Саве и Немањића српској култури и духовности и препознаје значај косовског етоса за наш народ.	Предавања уз коришћење мапа српских манастира, читање Житија Светог Саве и Кнеза Лазара, симулације квизова, посета локалним задужбинама.	**Формативно:** Израда зидних новина/паноа о српским светитељима, праћење дискусија о завету. **Описивање:** Описно вредновање патриотске свести.

		Н: Критички тумачи улогу Српске Православне Цркве у очувању идентитета народа у тешким историјским временима.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ

Верска настава се у основним школама у Републици Србији **оцењује описно**, на основу Закона о основама система образовања и васпитања. Закључна оцена се изводи на крају полугодишта и на крају школске године у облику једног од три дефинисана статуса: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**. Све оне имају статус формалне оцене, али не утичу на општи просек ученика.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена у другом циклусу (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну оствареност свих прописаних исхода. Истиче се изузетним залагањем, пажњом и иницијативом. Изражава дубоко разумевање теолошких појмова, правилности литургијског живота и хришћанске етике. Активно и креативно учествује у групном раду, дебатама и радионицама. Уредно води своју свеску/портфолио и показује примерно фер-плеј понашање, љубав и поштовање према свима на часу.	• Вероучни портфолио / Ликовни и текстуални записи ученика. • Чек-листе ангажовања и пажње током предавања и интерактивних вежби. • Вршњачка евалуација сарадње у пару или малим групама. • Педагошка свеска наставника (плусеви, коментари о владању и ставовима).
Добар напредак	Ученик је остварио већину предвиђених исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима, показује пажњу и разумевање основних празника и догађаја из историје Цркве. Одговори су му тачни, али му је повремено потребан подстицај наставника за дубљу анализу јеванђелских поука. Труди се да испуни задатке у групи, доноси потребан прибор за час и са поштовањем се односи према вероучитељу и вршњацима.	• Анализа наставних листића, краћих квизова и картица знања. • Праћење уредности израде домаћих задатака. • Провера тачности дефинисања основних појмова.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу. Знања су му на нивоу препознавања базичних појмова (нпр. икона, храм, крст), углавном уз обилну помоћ и подсећање наставника. Његово учешће у разговорима и радионицама је пасивно, ретко се сам јавља за реч, а задатке извршава делимично. Повремено заборавља	• Евидентирање базичног присуства и пажње током часа.

	прибор, али поштује правила очувања мира и реда у учионици.	• Посматрање понашања у оквиру задатих једноставних дужности.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
ЗА VIII РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ОСМОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма осмог разреда основне школе за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за VIII разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
одбора
25. 06. 2026.године

Председник Школског

_____
Дејан Живковић

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСМИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

1. обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика у завршној фази основног образовања и васпитања и периоду транзиције ка средњем образовању;
2. одржавање подстицајног, сигурног, инклузивног и демократског окружења за учење, које афирмише конструктивно решавање проблема, емпатију и нулту толеранцију према свим облицима насиља и дискриминације;
3. заокруживање, систематизација и интеграција кључних, општих међупредметних и специфичних предметних компетенција неопходних за успешно полагање завршног испита, наставак школовања и целоживотно учење;
4. учвршћивање свести о сопственом националном, културном и језичком идентитету кроз неговање српског језика, књижевности, националне историје, географије и културне баштине, уз развијање космополитизма, интеркултуралности и поштовања различитости;
5. подстицање највишег нивоа критичког, апстрактног, научног и стваралачког мишљења, као и развијање самоиницијативе, способности самовредновања и одговорности за доношење одлука важних за даљи образовни и професионални пут.

Напомена: Све евентуалне корекције програма наставе и учења прате се и евидентирају кроз месечне оперативне планове и дневне припреме предметних наставника.

2. ПРОГРАМИ ОРИЈЕНТИСАНИ НА ИСХОДЕ И ПРОЦЕС УЧЕЊА

Структура програма свих предметов за осми разред конципирана је на јединствен начин: на почетку се налази циљ наставе и учења конкретног предмета за крај основног образовања. Након тога следи табела са дефинисаним предметним исходима за крај осмог разреда, областима/темама и припадајућим садржајима. Садржаји нису сами себи сврха, већ су у функцији остваривања исхода који дефинишу шта ће ученик бити у стању да учини, изведе, обави, реши, критички анализира или практично примени засновано на функционалним знањима, ставовима и вештинама на крају деветогодишњег школског циклуса.

Оријентација на процес учења у осмом разреду примарно је фокусирана на интеграцију, генерализацију и систематизацију стечених знања из претходних разреда и изградњу целовитог научног погледа на свет кроз напредне појмовне мреже. Предметни програми служе наставницима као педагошко-методолошко полазиште за планирање, програмирање и реализацију свакодневне образовно-васпитне праксе. Наставник има пуну професионалну аутономију у избору метода, облика рада и повезивања садржаја како би их прилагодио специфичностима одељења и захтевима припреме за завршни испит. Терминологија у програму намењена је наставницима и стручним већима, те ју је приликом непосредног рада и израде уџбеничких материјала потребно прилагодити зрелости ученика.

Препоруке за планирање образовно-васпитне праксе

Рад са ученицима осмог разреда заснива се на вертикалном континуитету и финализацији знања стечених током целокупног основног образовања. Овај узраст карактерише висок степен когнитивне зрелости (развијено хипотетичко-дедуктивно мишљење), али и психосоцијалне специфичности повезане са завршетком једне важне животне фазе и доношењем одлука о избору будућег за занимања или средње школе, што захтева појачан менторски рад и професионалну оријентацију у зони наредног развоја.

Приликом креирања годишњих, глобалних и оперативних планова рада, предметни наставници се руководе следећим принципима:

- **Интегрисани приступ и систематизација**: Активно међупредметно повезивање и хоризонтална кохерентност научних и уметничких дисциплина, са посебним акцентом на обнављање и повезивање градива које је предмет тестирања на завршном испиту.
- **Напредно-истраживачке методе**: Примена сложенијих лабораторијских вежби, самосталних експеримената, књижевно-критичких анализа, дебата и метода решавања комплексних проблема (problem-solving) који развијају истраживачки дух и научну аргументацију.

- **Диференцирана настава и инклузивност**: Пружање интензивне подршке ученицима са специфичним тешкоћама кроз индивидуализовани приступ (ИОП) и паралелно подстицање напредног развоја даровитих ученика кроз додатну наставу и припрему за такмичења.
- **Пројектна настава**: Реализација завршних, комплексних пројектних задатака где се од ученика захтева потпуна самосталност у постављању тезе, прикупљању примарних и секундарних извора, критичкој селекцији података, доношењу закључака и професионалној употреби ИКТ алата за презентацију

- **Препоруке за праћење и вредновање образовно-васпитне праксе**
-

Праћење напредовања ученика у осмом разреду заснива се на континуираном формативном и сумативном бројчаном оцењивању, спроведеном у складу са важећим Правилником о оцењивању. Свака наставна активност, пројекат, тест или усмено излагање представљају извор информација за процену постигнућа и пружање правовремене, конкретне и јасне повратне информације која води ка унапређењу учења. У овом разреду, наставник треба у потпуности да афирмише процесе самовредновања и вршњачког вредновања. Оспособљавање ученика за објективну ауторефлексију помаже им да реално сагледају своје образовне исходе, развију високу личну одговорност за процес учења и спремно дочекају предстојећу проверу знања на завршном испиту.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт део је заокружене реформе другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Вулкан знање, који чине Читанка 8 за осми разред основне школе (аутори: **Александар Јерков, Анђелка Петровић, Катарина Колаковић**), пратећи уџбеник Српски језик 8 – Граматика и Српски језик 8 – Радна свеска (ауторке: **Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов**). Комплет је конципиран тако да омогућава креативну наставу кроз три наставне области (Књижевност, Језик, Језичка култура), подржавајући функционалну писменост, припрему за завршни испит, анализу комплексних књижевних дела и развој језичких вештина на три нивоа сложености.
Циљ учења предмета СРПСКИ ЈЕЗИК у 8. разреду је да ученик у потпуности овлада законитостима српског књижевног језика ради стицања језичке, писмене и саопштајне (комуникативне) компетенције, као и да се кроз зрело увођење у свет књижевности и визуелних уметности оспособи за разумевање комплексних уметничких дела и неговање естетског укуса. Поред темељне припреме за завршни испит, настава је усмерена на развијање критичког мишљења, медијске писмености и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање сопственог матерњег језика и историјске културне баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – СРПСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Књижевност	Анализа ратне драме, савремених психолошких романа, рефлексивне поезије из Вулканове читанке; синтеза историје књижевног језика и припрема за матуру. **Фонд:** 70 часова	**О:** Препознаје основне естетске и структурне особине дела са списака обавезне лектире. **С:** Тумачи слојевите поруке текста, објашњава метафоричност и препознаје улогу ретроспекције. **Н:** Критички упоређује текстове различитих епоха и анализира	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, национални идентитет.	Ученик самостално тумачи идејни и естетски слој књижевног дела, вреднује књижевне вредности и повезује текстове са културно-историјском баштином.	Метода истраживачког читања, вођене компаративне дебате, радионички рад на текстовима, израда презентација о историји језика.	**Формативно:** Праћење бележака у читалачком дневнику, анализа активности у дискусијама. **Сумативно:** Тестови провере знања књижевности и симулације матурских задатака.

		књижевноисторијске контексте.				
Језик (Граматика и правопис)	Систематизација морфологије и синтаксе; правописна правила; историја језика; гласовне промене и њихова одступања. **Фонд:** 50 часова	**О:** Разликује све врсте речи, реченичне делове и примењује основна правописна правила. **С:** Прецизно одређује врсте независних и зависних реченица и уочава гласовне промене у речима. **Н:** Безгрешно изводи комплетну синтаксичку и морфолошку анализу и примењује све нијансе правописа.	Логичко мишљење, комуникацијска компетенција, дигитална писменост.	Ученик анализира структуру сложене реченице, правилно примењује правописну норму у писменом изражавању и користи језичка правила у свакодневном животу.	Комбинација дедуктивног приступа и симулација реалних језичких проблема, решавање комбинованих тестова из Вулканове радне свеске.	**Формативно:** Брзи наменски диктати, рад на наставним листићима са матурским задацима. **Сумативно:** Тематске контролне вежбе и завршни тестови граматике.
Језичка култура (Усмено и писмено изражавање)	Израда аргументованог есеја, приказ и рецензија медијских садржаја, говорнички јавни наступи и беседништво. **Фонд:** 24 часа	**О:** Пише кохерентан састав на задату тему са јасно дефинисаном троделном структуром. **С:** Обликује писмени приказ књиге или филма користећи критичку аргументацију и богат речник. **Н:** Саставља стилски изврстан аргументовани есеј, вешто заступајући тезе у беседничком јавном наступу.	Комуникацијска компетенција, креативно решавање проблема, медијска писменост.	Ученик се усмено и писмено изражава логично и аргументовано, критички процењује информације и стилски прецизно обликује сложене текстове.	Говорничке вежбе и дебате (симулације јавних говора), писање школских писмених задатака, стилска анализа и исправка грешака у рад	

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности трансформише знања и примењује их у новим ситуацијама; лако логички повезује чињенице и језичке појмове; самостално изводи закључке; стваралачки решава синтаксичке и правописне проблеме. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери примењује знања и логички повезује појмове; самостално изводи закључке на основу текста; решава поједине језичке проблеме и знатно критички расуђује. **ДОБАР (3)**: у довољној мери употребљава информације и правописна правила; делом самостално изводи закључке и делимично самостално решава задатке; довољно критички расуђује о књижевном делу. **ДОВОЉАН (2)**: знања су на линији чисте репродукције и препознавања врста речи/реченица уз минималну примену; логички повезује чињенице искључиво уз подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на нивоу препознавања; не показује способност репродукције језичких правила; не изводи закључке о делу и показује функционалну неписменост.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (залагање, рад на наставним листићима)	Свакодневно бележење током године
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Формативно оцењивање:** − Усмено одговарање (анализа лектире, правописна правила, историја језика)	По потреби
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво і спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења домаћег задатка (задаци из Вулканове радне свеске)	Свакодневно током године, праћење / пресек на крају полугодишта
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане*	**Формативно оцењивање:** − Прегледање школских свески	На крају наставне године

(вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*самосталности и критичког расуђивања ученика)*	(уредност, вођење белешки са часова)	
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Формативно оцењивање:** − Изражајно читање, рецитовање и беседнички јавни наступи	Континуирано током године, пресек стања сваког месеца
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Формативно оцењивање:** − Провера прочитаности и разумевања обавезне лектире	Једном месечно (након сваке обрађене лектире)
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Литерарно и језичко стварање:** − Писање есеја, расправа, приказа књига/филмова, израда паноа и ППТ презентација	Током целе године кроз пројектне задатке
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Припрема за завршни испит:** − Пробни тестови и симулације задатака за завршни испит (матуру)	Континуирано, са појачаним интензитетом у другом полугодишту
Степен остварености исхода и стандарда постигнућа за 8. разред (вештине изражавања, примена граматике, правописа, рад са текстом, беседништво и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа показане самосталности и критичког расуђивања ученика)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад (посматрање наставника, излагање група током анализе књижевног дела, процена осталих ученика) − Рад у пару (решавање правописних и граматичких вежби, међусобна процена ученика)	

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (VIII РАЗРЕД)

Код израде **школских писмених задатака (аргументованог есеја/расправе)**, максималан број бодова је **100**, а вредновање је подељено на следећи начин:

1. **Критичка аргументација, остварености теме и структура идеја** (логичко заступање теза, зрелост изражавања, подела на параграфе) – **35 бодова**
2. **Синтаксичка, правописна и граматичка тачност** (безгрешна употреба сложених реченица, падежа, гласовних промена и комплетне правописне норме) – **35 бодова**
3. **Стил, реторичке фигуре и избор лексике** (примена напредних естетских израза, прикладна употреба стручних синонима, стилска зрелост) – **15 бодова**

4. **Естетски изглед текста, читљивост и уредност** (уредност писања у писменој свесци, читљивост рукописа, јасно дефинисане маргине) – **15 бодова**

Критеријуми за доделу оцена (за писмене задатке и тестове знања):

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Рад/тест показује потпуну овладаност напредним нивоом постигнућа и спремност за завршни испит. Есеј је написан реторички изврсно, са снажном аргументацијом, потпуно без системских правописних грешака.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава сложене морфосинтаксичке задатке на нивоу средњих стандарда. У раду постоје ситнији правописни или интерпункцијски пропусти (нпр. зарез код сложених реченица). Стил изражавања је јасан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Рад испуњава основне структурне критеријуме, али је расправа површна. Уочљиве су грешке у одређивању подврста зависних реченица или пропусти у симулацијама правописних задатака за завршни испит.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Знање је на нивоу репродукције појмова и основних правописних правила (препознавање врста речи и реченичних чланова). Састав је изразито кратак, стилски сиромашан, али ипак одговара на тему.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је нерешен, или писмени рад потпуно промашује тему и показује озбиљне елементе функционалне неписмености која онемогућава праћење ученичког текста.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт део је заокружене реформе другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аристократ/аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Data Status, који чине *To the Top Plus 4 – Уџбеник за 8. разред основне школе* (аутори: **Х. К. Мичел, Маринели Малкођани / H. Q. Mitchell, Marileni Malkogianni**) и пратећа *To the Top Plus 4 – Радна свеска*. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену комуникативну наставу кроз четири језичке вештине (Слушање, Читање, Говор, Писање), подржавајући достизање образовних стандарда А2.2 нивоа, припрему за завршни испит, учење кроз реалан контекст и постепено савладавање комплексних граматичких и лексичких структура на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК у 8. разреду је да ученик овлада напреднијим наставним вокабуларом, сложенијим језичким законитостима и комуникативним функцијама ради изградње потпуне самосталности у писменој и усменој говорној компетенцији на страном језику. Настава је усмерена на развијање способности разумевања дужих аутентичних текстова, праћења актуелних друштвених и медијских тема, изражавање сопствених планова, искустава и аргумената, као и на јачање спремности за полагање завршног испита из страног језика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Рецептивне	Разумевање	**О:** Проналази јасно	Комуникацијска	Ученик	Слушање радио-	**Формативно:** Праћење

вештине: Слушање и читање	комплексних аудио-записа, радио-емисија, чланака из новина, текстова о науци, екологији и будућим занимањима у комплету *To the Top Plus 4*. **Фонд:** 30 часова	исказане специфичне информације у краћим аудио-записима и једноставнијим текстовима о познатим темама. **С:** Разуме главне аргументе и битне појединости у дужим новинским чланцима и причама који садрже познату лексику. **Н:** Прати сложеније аутентичне аудио-визуелне материјале; издваја имплицитне ставове аутора и лако дешифрује непознате речи из ширег контекста.	компетенција, рад са подацима, дигитална писменост.	самостално издваја главне идеје, битне појединости и спецификације из дужих текстова и аудио-записа прилагођених средњем и напредном А2 нивоу.	драма и бележење детаља, читање и анализа популарно-научних чланака, вођени рад на вокабулару и симулације матурских задатака.	попуњавања табела за анализу слушања, чек-листе тачности лоцирања информација у тексту. **Сумативно:** Процена разумевања слушања и читања у оквиру контролних вежби и симулација матуре.
Продуктивне вештине: Говор и писмено изражавање	Говорне дебате, изражавање предности и мана, препричавање искустава из прошлости; Писање формалних и неформалних писама/мејлова, краћих есеја, извештаја и рецензија. **Фонд:** 30 часова	**О:** Обликује кратке, једноставне реченице о себи, пријатељима и свакодневном животу; пише кратак есеј пратећи унапред дат модел реченица. **С:** Активно започиње, одржава и завршава дијалог о широком кругу друштвених тема; пише кохерентну причу или опис догађаја. **Н:** Течно, природно и аргументовано излаже мисли; пише стилски уједначен, правописно исправан	Комуникацијска компетенција, естетска компетенција, сарадња, решавање проблема.	Ученик усмено и писмено описује своја искуства, ставове и планове, аргументује одлуке у разговору и пише добро структурисане текстове засноване на чињеницама.	Говорне вежбе (симулације дебата на тему технологије), вођено писање формалног мејла (жалба, пријава), писмени састави на часу, симулације матурских састава.	**Формативно:** Праћење дикције, течности и самосталности током дебате, вршњачка критика краћих есеја. **Сумативно:** Оцена за говорне наступе и школске писмене саставе.

		и лепо структурисан формални текст или есеј уз употребу напреднијих везника.				
Језичке законитости: Граматика и вокабулар	Давно прошло време (*Past Perfect*), трпно стање (*Passive Voice*), индиректни говор (*Reported Speech*), кондиционали (Тип 1 и 2); напреднији вокабулар А2/Б1 нивоа. **Фонд:** 42 часа	**О:** Препознаје облике пасива и индиректног говора; разуме значење основних речи и фраза из наставних модула. **С:** Правилно гради и разликује употребу *Past Simple* и *Past Perfect* времена; успешно формира реченице у Другом кондиционалу. **Н:** Безгрешно и самостално користи пасивне конструкције, индиректни говор и сложене лексичке склопове у новим комуникативним контекстима.	Компетенција за учење, логичко мишљење, социјалне компетенције.	Ученик тачно користи граматичке структуре А2.2 нивоа за изражавање прећашњих радњи, пасивних стања и услова, и успешно користи нов вокабулар на завршном испиту.	Индуктивно увођење нових граматичких структура кроз контекст чланака у *To the Top Plus 4*, правописне вежбе, напредни комбиновани граматички квизови.	**Формативно:** Дигитални квизови (правопис и облици неправилних глагола), наставни листићи са матурским граматичким задацима. **Сумативно:** Четири школска писмена задатка (велики комбиновани тестови знања).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише језичка знања и вешто их примењује у новим, нестандардним и неочекиваним комуникативним ситуацијама; говори веома течно, без уочљивог оклевања и са одличним изговором; пише стилски зреле, правописно беспрекорне и кохерентне формалне текстове/есеје. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (учешће у дебатама, рад на задацима у свесци и радној свесци)	Свакодневно бележење током године

	самостално примењује научена језичка правила у говору и писању; успешно разуме дужу аудио-поруку или чланак; у излагању је јасан, комуникативан и користи богат А2/Б1 вокабулар, уз мање несистемске грешке (нпр. у сложенијим реченицама); пише уредне есеје. **ДОБАР (3)**: у довољној мери успешно употребљава вокабулар и времена у стандардним и добро познатим ситуацијама; делом самостално одговара на питања наставника; саставља реченице у писању, али прави видљиве системске грешке у грађењу пасива или индиректног говора. **ДОВОЉАН (2)**: језичка знања су искључиво на основном нивоу дедукције и репродукције познатих речи, фраза и модела реченица уз минималну самосталну примену; кратке исказе и одговоре на питања на тесту формулише једино уз вођење, превођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања речи, као ни bазичних граматичких структура А2 нивоа; не покацује способност репродукције основних неправилних глагола; не разуме нити прати упутства наставника на часу.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и говорне вежбе (симулације дебата, заступивање одређених теза, препричавање комплексних прича или филмова)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора,	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (лексичке, правописне и граматичке вежбе из радне свеске *To the Top Plus 4*)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода

спремност за матурски испит).			
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола уредности вођења школских свески и праћење портфолија ученичких дужих састава/формалних писама	На крају наставне године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Дигитална активност:** − Решавање мултимедијалних интерактивних задатака, напредних дигиталних граматичких квизова и квизова вокабулара у Е-уџбенику	Периодично, у складу са дигиталним наставним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација и реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комплетних комбинованих тестова за матуру, анализирање и исправљање типичних грешака у граматици и вокабулару	Интензивно током целог другог полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (разумевање сложенијих аудио-записа и аутентичних текстова, течност, интонација і реторичке вештине у дебатама, граматичка исправност и примена пасива/индиректног говора, спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа комуникативне самосталности, течности излагања, богатства речника и тачности у примени времена)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (извођење сложенијих дебата заснованих на текстовима, заједнички пројектни рад, вршњачка евалуација наступа)	По потреби, на часовима утврђивања и обраде сложенијег градива

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК 8)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих тематских контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених на језичке вештине (разумевање прочитаног/одслушаног текста, сложеније граматичке партије, пасив, индиректни говор, вокабулар и писање формалног есеја/писма):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из енглеског језика у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик беспрекорно и са разумевањем прати дужи аудио-материјал и аутентичне текстове, без логичких грешака користи пасивне конструкције, индиректни говор и сложена времена (*Past Perfect*, *Conditionals*) и вешто примењује богат вокабулар A2.2 нивоа. Писмени есеј или формално писмо пише потпуно кохерентно, стилски повезано, правописно исправно и у целости остварује комуникативну намеру, показујући потпуну спремност за завршни испит.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава задатке разумевања текстова и већину комплексних граматичких вежби. Прави мање, несистемске пропусте у правопису напреднијих речи или понекад помери ред речи у пасивним реченицама, али је написани или изречени текст потпуно разумљив, уредан и логички повезан.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик успешно проналази основне информације у дужим текстовима и тачно решава једноставне граматичке структуре. Међутим, прави честе системске грешке у грађењу и разликовању пасива и активног говора, меша облике Кондиционала и индиректних изјава, а написани есеј му је изразито кратак и стилски неуједначен.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик препознаје вокабулар из обрађених лекција на основном нивоу и делимично решава једноставније задатке на нивоу препознавања (нпр. заокруживање тачног одговора у симулацијама матуре). Није у стању самостално да конструише сложену реченицу нити да напише кратак пасус без модела, и прави велике правописне грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени, број бодова показује потпуно невладање вокабуларом за осми разред, ученик прави кардиналне грешке са основним временима и пасивом и не разуме постављене текстуалне захтеве задатака.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК)

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а реализује се као завршна година учења другог страног језика према Правилнику о плану наставе и учења на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава се изводи са фондом од **2 часа недељно, односно укупно 68 часова у току школске године** (скраћена наставна година за матуранте).

Уџбеници и литература за наставу: Модеран уџбенички комплет за четврту годину учења је Француски језик 8, Decibel 4 у издању куће **Klett**. Комплет чине уџбеник (састављен од **6 тематских целина са по 3 лекције**) и пратећа Decibel 4 радна свеска са QR кодовима која обилује радионицама писања и задацима за понављање. Метод има **снажан фокус на усмено изражавање** и садржи интегралну **припрему за полагање међународног испита DELF B1**, усклађујући језичке компетенције према вишим захтевима **нивоа А2.2/Б1** Европског оквира за живе језике (CEFR).

 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ОСМИ РАЗРЕД (КЛЕТ – DÉCIBEL 4)

- **Страница штампаног уџбеника**: Комплетне каталошке спецификације, ауторски тим и структуру са QR кодовима погледајте на званичном сајту Klett – Decibel 4 уџбеник.
- **Одељак пратеће радне свеске**: Детаље о проширењу лекција, техничким вежбањима и радионицама писања пронађите на страници Klett – Decibel 4 радна свеска.
- **Аудио-записи за вежбање**: Све пратеће мултимедијалне аудио-снимке за лекције и диктате преузмите директно са странице Klett – Француски језик аудио материјал.
- **Дигитални уџбеник и квизови**: Интерактивне видео-записе који прате сваку целину и упознају ученике са франкофоним светом покрените на платформи Е-учионица – Клет.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VIII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ КОМПЛЕТА DÉCIBEL 4)

- **Комуникациона динамика**: Максимално унапређење усмене интеракције кроз симулације тинејџерских дебата, презентација и аргументованих излагања о свакодневном животу у Француској.
- **Сложени временски системи**: Учвршћивање разлике између *Passé Composé* и *Imparfait* при приповедању, исправно коришћење будућих времена (*Futur Simple*) и усвајање кондиционала за исказивање жеља.
- **Интеркултурална перспектива**: Развијање отворености према франкофоном свету кроз наменске видео-записе и писане текстове посвећене култури, моди, дигиталним медијима и екологији.
- **Аутономна језичка евалуација**: Оспособљавање матураната за критичко праћење сопственог језичког напретка ради успешне припреме за DELF испите и средњошколско образовање.

 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Наставна област / Тема	**Специфични садржај (Décibel 4 / Klett) и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)**
Рецептивне вештине (Слушање и читање)	Слушање тинејџерских анкета, разговора о плановима и франкофоних	**О:** Разликује глаголска времена у јасном говору изворних говорника. Издваја	Комуникација, дигитална и медијска писменост, критичко мишљење, културна свест.	Ученик у потпуности разуме суштину и издваја специфичне чињенице из	Слушање аудио-диска из комплета, решавање задатака са QR кодова, гледање видео-записа за	**Формативно:** Квизови затвореног типа након одслушане нумере на Е-учионици, брзи

	репортажа. Читање блогова, новинских чланака из омладинске штампе и упутстава. **Фонд:** 34 часа	главне појмове из текста. **С:** На основу контекста и аудио-записа уочава скривене детаље о намерама или осећањима саговорника. **Н:** Прати брзи темпо разговора са ЦД-а и самостално анализира неадаптиран текст из DELF Б1 припреме.		слушаних и прочитаних прилога о савременом животу вршњака.	сваку целину, селективно читање.	тестови читања. **Сумативно:** Годишњи слушни тестови и испити разумевања.
Продуктивне вештине (Говор и писање)	Изношење аргумената у вези са заштитом животне средине и медијима. Писање званичних и приватних мејлова, чланака за блог и припрема радионица писања. **Фонд:** 34 часа	**О:** Смислено одговара на питања о себи, професијама и хобијима. Пише кратке поруке без већих грешака. **С:** Описује један прошли догађај користећи склад времена. Писмено изражава жељу условним начином. **Н:** Течно и самостално води усмену презентацију, аргументује ставове у дебати и саставља есеј од 60-80 речи поштујући норму.	Комуникацијска компетенција, сарадња, изражајност, социјалне вештине, предузимљивост.	Ученик писмено и усмено детаљно описује догађаје, износи лични естетски или друштвени став и активно учествује у језичкој интеракцији.	Симулације дебата и ТВ дуела у разреду, радионице вођеног писања у радној свесци, симулација усаменог дела DELF испита, групни рад.	**Формативно:** Праћење интонације и фонетске тачности током говорних вежби, правопис у свесци. **Сумативно:** Оцењивање говорног наступа (монолог/дијалог) и писмени састави.

□ КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (DÉCIBEL 4)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Критеријуми оцењивања у осмом разреду**	**Поступци и технике праћења**	**Учесталост / Време реализације**
Слушно и читалачко разумевање	Успешност у препознавању емоција и намера говорника у дијалозима, тачност уочавања граматичких контраста (прошлост/будућност) и брзина селекције података у тексту.	• Тестови разумевања (тачно/нетачно, вишеструки избор на основу ЦД-а) • Наставни листићи за читање	Након сваке завршене тематске целине (укупно 6 целина у току године).
Говорна и писана продукција	Биомеханичка и фонетска исправност изговора, богатство лексике франкофоног света, тачност правописа у радионицама писања и логичка структура есеја.	• Симулације DELF усмених испита и монолога • Оцењивање завршених састава из радне свеске	Најмање два пута по полугодишту за сваког ученика (континуирано током часова утврђивања).
Ангажовање и одговоран однос	Редовност израде задатака у радној свесци Décibel 4, рад са QR кодовима, доношење прибора, активност у дебатама и напредак на Е-учионици.	• Вођење записа у педагошкој свесци наставника (плусеви за залагање, минуси за нерад).	На сваком наставном часу (директно дефинише завршну бројчану оцену из залагања ученика).

□ СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ И КОНТРОЛНЕ ЗАДАТКЕ (DÉCIBEL 4)

Максималан број бодова на комбинованим проверама знања или тест-форматима DELF типа износи **100**, а скала за доделу бројчаних оцена је следећа:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у осмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик безпрокорно, течно и потпуно самостално користи сложену лексику и граматику. Говор му је фонетски савршен, изражајан, а писмени састави у радној свесци су кохерентни, зрели и без системских правописних грешака.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално примењује језичка правила у пракси. Сасвим добро разуме изворне видео-записе, али прави ситније правописне пропусте (нпр. грешке у наставцима за будуће време или код пасивних облика глагола).
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик просечно влада градивом. Користи основне језичке појмове, али прави очигледне системске грешке (нпр. не разликује прошле облике *Passé Composé* и *Imparfait*), несигуран је у спонтаном говору и пасивнији је на часу.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на основном нивоу чисте репродукције. Ученик препознаје базичан вокабулар из целина уџбеника, али реченице склапа изоловано, искључиво у презенту и по узорку, уз велику помоћ наставника. Текст има доста грешака.
1 (недовољан)	0–44 бода	Тест показује потпуно невладање предвиђеним градивом из лексике и граматике четврте године учења. Ученик не разуме основне дијалоге, не препознаје глаголска времена ни теме франкофоног света и одбија сарадњу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт заокружује реформу другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Математископ, који чине Математика – Уџбеник за 8. разред основне школе (аутор: **Владимир Стојановић**) і пратећа Математика 8 – Збирка задатака (аутори: **Владимир Стојановић, Гордана Поповић, Никола Вигњевић**). Комплет је специјално конципиран за напредну проблемску наставу и финалну припрему за завршни испит кроз кључне области (Линеарне једначине и системи, Призма, Пирамида, Ваљак, Купа, Лопта, Линеарна функција), пружајући подршку развоју просторне и логичко-аналитичке логике на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета МАТЕМАТИКА у 8. разреду је да ученик кроз овладавање системима линеарних једначина, функционалним зависностима и стереометријом (геометријом простора) потпуно заокружи математичка знања основне школе. Настава је усмерена на развијање просторног прегледа тела, прецизног дедуктивног мишљења и статистичке писмености, чиме се ученик у потпуности оспособљава за полагање завршног испита (матуре) и успешно математичко моделовање техничких, економских и практичних проблема у даљем образовању.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – МАТЕМАТИКА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Алгебра: Једначине, системи и функције	Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом; Линеарна функција и њен график; Системи линеарних једначина са две непознате (методе решавања). **Фонд:** 64 часа	**О:** Решава једноставне линеарне једначине; препознаје график линеарне функције; учитава решење простог система. **С:** Решава системе методама замене или супротних коефицијената; испитује ток и знак линеарне функције. **Н:** Решава сложене проблемске и текстуалне задатке помоћу система	Математичка компетенција, решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик успешно трансформише и решава линеарне једначине и системе, графички представља функционалне везе и користи их за математичко моделовање појава.	Проблемски приступи кроз симулацију економских процеса (трошкови, зарада, брзина кретања); примена Математископових интерактивних алгебарских симулатора.	**Формативно:** Континуирано праћење тачности фаза анализе система, брзи кратки тестови знања. **Сумативно:** Прва два школска писмена задатка и тематски тестови.

		једначина са дискусијом решења у зависности од параметара.				
Геометрија: Стереометрија (Геометријска тела)	Геометријска тела (појам, пресеци); Површина и запремина кубних и облих тела: призма, пирамида, ваљак, купа, лопта. **Фонд:** 76 часова	**О:** Препознаје тела на слици; рачуна површину и запремину коцке и квадра; зна основне формуле за тела. **С:** Израчунава површину и запремину правилних призми, пирамида, ваљка и купе применом Питагорине теореме на карактеристичне пресеке. **Н:** Решава сложене задатке са уписаним и описаним телима, комбинацијама тела и дијагоналним пресецима у косим конфигурацијама.	Просторна оријентација, научно-технолошка компетенција, естетска компетенција.	Ученик визуелизује тродимензионалне објекте у простору, прецизно израчунава површину и запремину свих кубних и облих тела и решава инжењерске задатке.	Рад са физичким мрежама и моделима тела од картона; коришћење софтвера Geogebra 3D за ротацију објеката и приказ карактеристичних пресека купе и ваљка.	**Формативно:** Чек-листе тачности цртања мреже тела и препознавања висина/апотема. **Сумативно:** Графички рад бр. 1 (Тела) и тематски контролни задаци.
Статистика, вероватноћа и припрема за матуру	Прикупљање, обрада и графички приказ података (медијана, аритметичка средина); Појам вероватноће; Интегрална припрема за завршни испит. **Фонд:** 40 часова	**О:** Чита податке са стубастих и кружних дијаграма; рачуна просек; решава задатке са основног нивоа за матуру. **С:** Одређује медијану и моду за дати скуп података; израчунава вероватноћу простог догађаја; решава средњи ниво матуре. **Н:** Анализира и	Логичко мишљење, рад са подацима, компетенција за целоживотно учење.	Ученик статистички обрађује и анализира падајуће податке, израчунава фреквенције и вероватноће и показује потпуну спремност за израду завршног испита.	Практични мини-пројекти анализе оцена или спортских резултата; симулације испита кроз задатке из Математископове специјализоване збирке за матуру.	**Формативно:** Међусобно оцењивање пробно урађених матурских тестова на часу. **Сумативно:** Трећи и четврти школски писмени задатак, велики предматурски тестови.

		критички тумачи статистичке податке, предвиђа трендове и успешно решава комплетне напредне тестове са матуре.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише сложена математичка знања и успешно их примењује у потпуно новим, комбинованим и матурским проблемским ситуацијама; лако логички повезује системе једначина са просторним проблемима тела; самостално изводи строге логичке алгоритме; стваралачки решава нерутинске задатке са матуре. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује математичке изразе, функције и алгоритме; логички успешно повезује дијагоналне пресеке тела са рачуном површине и запремине; самостално доноси исправне закључке на основу статистичких дијаграма и успешно решава већину тежих матурских задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених математичких формула у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне појмове (функција и њен график); већим делом самостално изводи рутинске операције израчунавања површине основних тела. **ДОВОЉАН (2)**: математичка знања су искључиво на основном нивоу препознавања симбола и директне репродукције формула (нпр. израчунавање запремине ваљка кад су дати полупречник и висина) уз минималну примену; решава једноставне матурске задатке отвореног типа једино уз вођење и	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (тачност и брзина израде система, исправност постављања просторних једначина за тела)	Свакодневно бележење током године

	подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања математичких појмова, линеарних функција или геометријских тела; не показује способност решавања најједноставнијих линеарних једначина; не уме да користи рачунске податке нити да препозна мрежу коцке.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења поступака (објашњење карактеристика тока функције, извођење формула за запремину пирамиде или купе)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (контрола решења задатака из Математископове збирке и званичне збирке за завршни испит)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола прецизности приказа и графичких радова (провера исправности цртања графика линеарне функције у систему и 3D аксонометријског приказа тела)	Приликом обраде тема Линеарна функција и Стереометрија
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних задатака, напредних дигиталних симулација и квизова унутар Математископовог Е-додатка на рачунару	Периодично, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8.	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комплетних	Интензивно током целог другог

разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	комбинованих тестова за матуру, анализирање и исправљање типичних грешака	полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања система линеарних једначина, цртање графика функције, рачунање површине и запремине тела кроз Питагорину теорему, статистичка анализа и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа математичке самосталности, тачности рачуна, просторног прегледа и брзине анализе задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко решавање тежих напредних и нерутинских задатака са завршних испита претходних година)	По потреби, приликом часова обнављања и Систематизације

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ / ТЕСТОВЕ (МАТЕМАТИКА 8)

Приликом израде **четири школска писмена задатка и великих контролних вежби**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према Математископовој тријадној структури тежине у осмом разреду (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из математике у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без рачунских, логичких или методолошких грешака успешно решава све задатке на тесту. Спремно решава напредне системе линеарних једначина са тежим текстуалним алгоритмима и сложене комбинације геометријских радова код тела (нпр. уписана лопта у призму). Поступак рада је потпуно транспарентан, логички јасан, а графички прикази прецизни.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа, али прави ситније непажљиве пропусте у завршним рачунским деловима (нпр. код кореновања вредности у запремини тела) или има минимална одступања у прецизности приликом цртања графика линеарне функције у координатном систему.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи основне операције решавања линеарних једначина, успешно одређује вредности вредности функције и израчунава површину и запремину основних геометријских тела (коцка, квадар, једноставни ваљак) када су дати директни параметри. Теже се сналази код сложених пресека пирамиде и купе.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик успева делимично да реши задатке са основног нивоа образовних стандарда (решава најпростије једначине са једном непознатом, чита једноставне вредности са статистичких дијаграма, зна формулу за површину коцке и прецизно набраја основне елементе тела). Рад садржи сталне техничке грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на тесту су већином нерешени или урађени делови показују потпуно одсуство разумевања концепата система једначина или стереометрије (нпр. суштинско мешање формула за површину и запремину објеката), уз неспособност извођења базних операција.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се као део заокружене реформе другог циклуса основног образовања и васпитања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Комплетан план реализације наставе и циљеве предмета за седми разред нуди портал ЗУОВ – Планови за основну школу.
Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Музичка култура 8 – уџбеник за осми разред основне школе (ауторке: Александра Паладин, Драгана Михајловић Бокан), пратећа три компакт-диска са аудио-материјалима за слушање и извођење музике, као и дигитални уџбеник на платформи еУчионица. Комплет омогућава креативну наставу кроз три наставне области (Извођење музике, Слушање музике, Музичко стваралаштво), подржавајући функционалну писменост, медијску писменост, анализу комплексних дела 20. и 21. века и развој музичких вештина на три нивоа сложености. Све детаље о структури, задацима и ауторкама (др Александра Паладин и Драгана Михајловић Бокан) можете погледати на Музичка култура 8 - Logos. **Пратећи аудио-материјали**: Комплетан списак нумера и композиција за слушање који прате уџбеничке лекције доступан је на страници Музичка култура 8 – аудио-материјал уз уџбеник - Logos. **Дигитално издање**: Интерактивне задатке, галерије слика, караоке и мултимедијалне додатке можете покренути преко платформе Музичка култура 8 Нови Логос - Е-учионица.

Циљ учења предмета МУЗИЧКА КУЛТУРА у 8. разреду је да ученик у потпуности овлада законитостима музичке уметности ради стицања изражајних, извођачких и критичких компетенција. Поред зрелог увођења у свет савремених уметничких праваца и дигиталних медија, настава је усмерена на развијање критичког мишљења, естетског укуса и хуманистичког васпитања, уз континуирано неговање личног, националног и културног идентитета кроз поштовање историјске баштине.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – МУЗИЧКА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Извођење музике	Певање сложених вишегласних аранжмана, популарне, традиционалне и уметничке музике 20. и 21. века. Свирање у комплексним разредним ансамблима уз синкрону употребу Орфовог инструментаријума. **Фонд:** 34 часа	**О:** Препознаје основне естетске и извођачке особине одабраних песама и изводи једногласне деонице у групи. **С:** Пева самостално и у хору пратећи динамику и темпо, тачно тумачи	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, национални идентитет, тимски рад.	Ученик самостално и изражајно пева и свира, остварује баланс звука у ансамблу и користи извођачке вештине за уметничко саопштавање идеја.	Метода истраживачког извођења, рад у групама и паровима на разради партитура, вежбе за флексибилност гласа, снимање и критичка самопроцена наступа.	**Формативно:** Праћење активности у хорском раду, бележење напретка у вођењу независних ритмичких деоница. **Сумативно:** Бројчано оцењивање појединачног или групног певања/свирања.

		мелодијске фразе и метафоричност израза. **Н:** Стабилно води и прецизно интонира независне вишегласне деонице, показујући висок ниво солистичке и ансамблске сигурности.				
Слушање музике	Слушање дела музичке авангарде, џеза, рока, филмске и примењене музике, као и електронских праваца. Синтеза српске националне и светске савремене музичке баштине. **Фонд:** 22 часа	**О:** Препознаје основне карактеристике савремених музичких праваца, филмске музике и масовних медија. **С:** Тумачи слојевите поруке у савременим делима, објашњава улогу звучних ефеката и препознаје ретроспекцију у форми. **Н:** Критички упоређује музичке текстове различитих епоха, анализира културно-историјске контексте и медијске садржаје.	Естетска компетенција, критичко мишљење, медијска писменост, комуникацијска компетенција.	Ученик самостално тумачи идејни и естетски слој савременог музичког дела, вреднује уметничке правце и повезује их са културном баштином.	Вођене компаративне дебате о утицају медија, метода активног слушања, вођење напредног музичког дневника са естетским приказима, коришћење мултимедије.	**Формативно:** Праћење бележака у музичком дневнику, анализа критичких ставова у заједничким дискусијама. **Сумативно:** Слушни тестови препознавања праваца, стилова и филмских лајтмотива.
Музичко стваралаштво и писменост	Систематизација музичке теорије, аксиоматика нотног	**О:** Разликује основне лествице, тактове и	Логичко мишљење, комуникацијска	Ученик анализира структуру	Комбинација дедуктивног приступа и	**Формативно:** Рад на наставним листићима са комбинованим

	писма, лествица и интервала. Историјски развој: Музика 20. и 21. века. Дигитална обрада звука и креирање есеја/рецензија. **Фонд:** 16 часова	музичко-теоријске појмове, примењујући базна правила писмености. **С:** Прецизно одређује сложеније интервале, врсте акорда и уочава развојне промене у савременим партитурама. **Н:** Безгрешно изводи комплетну теоријску анализу нотног записа, примењује софтверске алате за звук и пише зреле критике.	компетенција, дигитална и креативна писменост.	сложених музичких форми, правилно примењује теоријске норме и користи правила у свакодневном контексту.	симулација реалних уметничких проблема, решавање комбинованих задатака из дигиталног уџбеника Логоса.	истраживачким и матурским типовима задатака. **Сумативно:** Тематске контролне вежбе, завршни тестови и одбрана пројектних радова.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и стандарда	Вештине изражавања, примена теорије, рад са текстом/музиком, беседништво, критичко мишљење и спремност за јавни наступ.	**ОДЛИЧАН (5):** у потпуности трансформише знања и примењује их у новим ситуацијама; лако логички повезује чињенице и појмове; самостално стваралачки решава проблеме. **ВРЛО ДОБАР (4):** у великој мери примењује знања; самостално изводи закључке на основу текста; знатно критички расуђује. **ДОБАР (3):** у довољној мери употребљава правила; делом самостално решава задатке; довољно критички расуђује о делу. **ДОВОЉАН (2):** знања су на линији чисте репродукције уз минималну примену; повезује чињенице искључиво уз подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1):** знања нису ни на нивоу препознавања; показује функционалну немузикалност/неписменост.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (залагање, рад на листићима). **Време:** Свакодневно бележење током године.
Изражајно	Прецизност интонирања вишегласја,	− Усмено одговарање, појединачна и групна извођења	По потреби и плану наставника.

извођење и тумачење	владање ритмом, дикција у певању и примена естетских категорија.	научених композиција или канона.	
Редовност и однос према раду	Доношење уџбеника, свеске, одговоран однос према задацима и ангажовање у хорском саставу.	− Праћење израде пројектних задатака и редовности доношења материјала.	Свакодневно током године, пресек стања на крају полугодишта.
Литерарно и уметничко стварање	Способност креирања критичких приказа, рецензија медијских садржаја, израда паноа и дигиталних презентација.	− Писање есеја, приказа концепата, филмске музике и израда мултимедијалних пројеката.	Током целе године кроз пројектне задатке и групни рад.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ТЕСТОВЕ / ПРОЈЕКТЕ (VIII РАЗРЕД)

Код израде школских пројектних задатака, комбинованих тестова или аргументованих есеја о савременој музици, максималан број бодова је 100, а вредновање је подељено на следећи начин:

1. Критичка аргументација, остварености теме и структура идеја (логичко заступање теза, зрелост изражавања, подела на параграфе) – 35 бодова
2. Теоријска, уметничка и историјска тачност (безгрешна употреба нотних структура, познавање праваца и комплетне уметничке норме) – 35 бодова
3. Изражајни стил, реторичке фигуре и избор стручне лексике (примена напредних естетских израза, прикладна употреба синонима) – 15 бодова
4. Естетски изглед текста/пројекта, читљивост и уредност (уредност у свесци или дигиталном формату, јасно дефинисане маргине) – 15 бодова

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у осмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Рад/тест показује потпуну овладаност напредним нивоом постигнућа и високу зрелост. Есеј или пројекат је написан реторички изврсно, са снажном аргументацијом, потпуно без системских или чињеничних грешака.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно решава сложене теоријске и аналитичке задатке на нивоу средњих стандарда. У раду постоје ситнији правописно-уметнички или хронолошки пропусти (нпр. мање грешке у сложенијим акордима или правцима).
3 (добар)	60–74 бодова	Рад испуњава основне структурне критеријуме, али је расправа површна. Уочљиве су грешке у одређивању подврста савремених уметничких праваца или пропусти у практичним слушним симулацијама.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на нивоу чисте репродукције појмова и основних правила (препознавање врста инструмената, базичних лествица или основних епоха). Рад је изразито кратак и сиромашан, али ипак одговара на тему.
1 (недовољан)	0–44 бода	Тест је нерешен, или практични рад потпуно промашује задату тему и показује озбиљне елементе функционалног неразумевања које онемогућава даље праћење ученикових излагања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а примењује се као завршни део заокружене реформе другог циклуса основног образовања према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Званичне стандарде образовних постигнућа, крајње исходе и правилнике за осми разред преузмите директно са државног портала ЗУОВ – Закони и правилници

Уџбеници и друга литература за наставу: Савремени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине **Ликовна култура 8 – уџбеник за осми разред основне школе** (ауторка: др Сања Филиповић), пратећи **Приручник са наставним плановима и дневним припремама за наставнике**, као и мултимедијални **дигитални уџбеник** на платформи eУчионица. Комплет заокружује концепт ликовног описмењавања кроз интегрисане концептуалне мапе, аналитичке задатке у вези са уметношћу 20. и 21. века, дигиталне медије и практичан рад савременим техникама на три нивоа сложености.

ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ОСМИ РАЗРЕД (ИЗДАВАЧ KLETT)

- **Страница штампаног уџбеника**: Све каталошке податке, структуру лекција, узорак страна и опције за куповину финалног уџбеника можете понаћи на званичној страници Klett – Ликовна култура 8 уџбеник.
- **Интерактивни дигитални курс**: Мултимедијалне галерије савремене уметности, интерактивне задатке за анализу слика, видео-водиче кроз нове медије и тестове покрените на платформи Е-учионица – Ликовна култура 8 Klett.
- **Решења за наставнике и припреме**: Глобалне, оперативне планове и методичку подршку за професоре можете пронаћи у одељку за подршку на страници Klett – Наставни материјали.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ЛИКОВНА КУЛТУРА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Визуелно истраживање и медији	Експериментисање савременим уметничким изразима (колаж, асемблаж, инсталација, редимејд). Примена нових визуелних медија (видео-рад, перформанс, дигитална уметност, анимација). **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје разлику између традиционалних и савремених ликовних медија и материјала. Поштује упутства за рад. **С:** Комбинује различите материјале и предмете за израду тродимензионалног асемблажа. Спрема једноставан видео-запис.	Естетска компетенција, компетенција за целоживотно учење, креативно решавање проблема.	Ученик експериментише савременим и дигиталним медијима, повезује ликовни израз са сопственим идејама и ставовима, и ствара аутентичне визуелне поруке.	Рад са одбаченим предметима из свакодневног живота (редимејд/асемблаж), групно креирање амбијенталне инсталације у простору школе, дигитални стоп-моушн видео.	**Формативно:** Праћење фазе истраживања и прикупљања материјала, вредновање маште у скицама. **Сумативно:** Бројчана оцена завршеног рада из ликовне мапе/пројекта.

		Н: Аутономно креира концептуалне инсталације, користи дигиталне софтвере за анимацију и изражава сложене ангажоване идеје кроз медије.				
Анализа дела и наслеђе	Уметнички правци 20. и 21. века (кубизам, апстрактна уметност, поп-арт, концептуална уметност). Музеји савремене уметности. Анализа медијских визуелних порука и реклама. **Фонд:** 10 часова	**О:** Препознаје најпознатије правце модерне уметности и разликује апстрактно од фигуративног дела. **С:** Анализира и деконструише изражајна средства модерних праваца, уочава функцију знакова и симбола у јавном простору. **Н:** Критички вреднује савремену уметничку сцену, тумачи скривене поруке у рекламама и медијима, аргументовано брани свој естетски став.	Национални и културни идентитет, медијска писменост, комуникацијска компетенција, критичко мишљење.	Ученик анализира дела савремене уметности користећи стручну ликовну терминологију, вреднује уметност своје епохе и развија критички однос према медијском простору.	Вођени естетски дијалог у дигиталној галерији Е-учионице (увеличавање детаља на апстрактним сликама), дебата о ефектима масовне културе, израда мини-рецензија.	**Формативно:** Евалуација визуелног дневника, праћење зрелости аргумената током дебате. **Сумативно:** Наставни листићи са тестовима препознавања уметничких праваца и појмова.
Креативно стваралаштво и дизајн	Графички дизајн, брендирање, визуелни идентитет. Основе веб-дизајна и корисничког интерфејса. Сценографија, костимографија и тимски мултимедијални	**О:** Разуме појам бренда и визуелног идентитета, учествује у заједничком планирању макета за сценографију. **С:** Осмишљава и црта логотип или плакат комбинујући	Тимски рад и сарадња, дигитална компетенција, предузимљивост и иновативност.	Ученик дизајнира естетски функционална решења за савремене медије, користи принципе графичког обликовања и успешно сарађује у	Пројектни рад у малим групама: „Креирање визуелног идентитета фиктивне компаније“ (лого, плакат, амбалажа), скицирање сценографије за школску представу.	**Формативно:** Вредновање оригиналности у фази идејног пројекта, праћење поделе улога унутар тима. **Сумативно:** Оцењивање коначног дизајнерског продукта или одбране пројекта.

	пројекти. **Фонд:** 8 часова	текст и слику према правилима контраста. Ради у тиму. **Н:** Самостално дизајнира комплетан визуелни идентитет неког производа, користи напредне софтвере за графика и веб дизајн.		уметничким пројектима.		

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Ликовни продукти и пројекти	• Израда појединачних и групних радова у савременим и дигиталним медијима (асемблаж, видео, плакат).	**Формативно:** Континуирано праћење процеса кроз чек-листе заната, вредновање концепта и скице. **Сумативно:** Оцена готовог рада/дигиталног продукта.	Након сваке наставне целине (оквирно свака 3 наставна часа).
Критичко мишљење и теорија	• Анализа реклама, медијских порука и праваца савремене уметности кроз дебате и кратке провере.	**Формативно:** Интерактивни квизови на Е-учионици са брзом повратном информацијом, естетски коментари. **Сумативно:** Контролни листићи знања (1 у полугодишту).	Након обрађених већих историјско-уметничких области 20. века.
Ликовна мапа и портфолио	• Систематизација свих радова, дигиталних фајлова и есеја у уредно сложен портфолио ученика.	**Формативно:** Самопроцена и јавна презентација/изложба радова у учионици. **Сумативно:** Оцена целокупног портфолија као заокружене збирке.	На крају првог и другог полугодишта.
Ангажовање и одговоран однос	• Набавка материјала, редовно доношење прибора, безбедан и еколошки свестан рад са одбаченим предметима.	**Формативно:** Педагошка бележница наставника (плусеви, минуси, описи активности, лидерства и сарадње у тиму).	На сваком наставном часу ликовне културе.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ (VIII РАЗРЕД)

Код сумативног бодовања завршеног уметничког пројекта, дигиталног рада или комбинованог контролног задатка, максималан број бодова је 100, а критеријуми су подељени на:

1. **Решеност концептуалног/ликовног проблема и идеја** (јасноћа поруке, оригиналност решења, употреба простора/медија) – 35 бодова
2. **Техничка, занатска и медијска вештина** (правилно коришћење савремених алата, софтвера или материјала, уредност) – 35 бодова
3. **Иновативност, машта и критички приступ** (бежање од шаблона, критички осврт на тему, лични печат и револуционарност идеје) – 15 бодова
4. **Естетски изглед, презентација и уредност** (начин одбране пројекта, склад делова форме и завршна финализација) – 15 бодова

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у осмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик показује изузетну стваралачку и менталну зрелост, као и високу медијску писменост. Савремени уметнички или дигитални проблеми су решени без мане. Стручна терминологија се примењује са лакоћом, а одбрана пројекта је аргументована.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик успешно, самостално и критички влада градивом из савремене уметности. Рад је изразијан, оригиналне концепције и добре структуре, али са ситним техничким пропустима при финализацији дигиталних или занатских детаља.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик испуњава основне структурне критеријуме задатка, али је расправа и реализација рада просечна. Уочљиве су грешке у примени правила кадрирања, графичког дизајна или површност у повезивању знакова са поруком.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знања су на нивоу базичне репродукције појмова и праваца. Рад је изразито једноставан, лишен креативне маште и пун техничких грешака (нпр. мутна дигитална слика, нејасна инсталација), али држи оквир теме. Кораци се изводе уз подршку.
1 (недовољан)	0–44 бода	Пројекат/рад потпуно промашује тему, задати концептуални проблем и показује елементе визуелне и медијске неписмености. Потпуни изостанак рада и материјала на часовима онемогућава праћење и вредновање ученикових напретка.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ХЕМИЈА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а реализује се као завршна година првог циклуса хемије према ревидираном Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања. Настава се изводи са наставним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 68 часова у току школске године** (услед краће године за ученике осмог разреда због завршног испита).
Уџбеници и литература за наставу: Савремени и одобрени наставни комплет за завршни разред основне школе је **Хемија 8 – Уџбеник за осми разред основне школе** у издању куће Едука (аутори: Милош Палковљевић, Ненад Мандић). Овај комплет прати и наменска свеска Хемија 8 – Лабораторијске вежбе са збирком задатака која садржи експерименталне протоколе и нумеричке задатке подељене по нивоима сложености. Настава је дигитално подржана 3D моделима органских молекула и видео-снимцима комплексних огледа на платформи Едука дигитални уџбеници.

ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ОСМИ РАЗРЕД (ИЗДАВАЧ ЕДУКА & ЗУОВ)

- **Страница штампаног уџбеника**: Каталошке карактеристике, структуру поглавља и опцију за куповину погледајте преко странице Едука – Хемија 8 уџбеник.
- **Одељак пратеће збирке**: Преглед лабораторијских вежби и структурираних рачунских задатака истражите на страници Едука – Хемија 8 лабораторијске вежбе и збирка.
- **Државни прописи и исходи за матуранте**: Званичне наставне планове, стандарде образовних постигнућа из хемије за крај основне школе и пратеће правилнике преузмите са сајта ЗУОВ – Закони и правилници.

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VIII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ЗАВРШНЕ ГОДИНЕ УЧЕЊА ХЕМИЈЕ)

- **Овладавање органском хемијом**: Разумевање специфичности угљеника, његове способности грађења ланаца и прстенова, те упознавање са класама органских једињења.
- **Функционално писање реакција**: Оспособљавање матураната за самостално писање, усклађивање (изједначавање) и стехиометријско прорачунавање хемијских једначина.
- **Синтеза теорије и екологије**: Препознавање улоге органских молекула у живом свету (биомолекули) и развијање свести о заштити средине од загађења (пластика, деривати нафте).
- **Припрема за завршни испит**: Систематизација целокупног градива опште, неорганске и органске хемије ради постизања максималних резултата на малој матури.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ХЕМИЈА

Наставна област / Тема	**Специфични садржај (Едука Хемија 8) и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)**
Хемијске реакције и израчунавања	Појам хемијске реакције. Закон одржања масе. Хемијске једнаџине и њихово изједначавање (коефицијенти). Базична	**О:** Препознаје реактанте и производе. Разликује реакције анализе од синтезе. Познаје Закон одржања масе.	Логичко-математичка компетенција, решавање проблема, научно мишљење.	Ученик представља хемијске промене помоћу изједначених једначина и изводи квантитативна израчунавања масе	Израда рачунских алгоритама на табли, вежбе из Едука збирке, решавање задатака типа пропорција (маса-маса),	**Формативно:** Провера тачности поставке пропорције из једначине, исправка коефицијената у свесци.

	стехиометријска израчунавања на основу једначина. **Фонд:** 14 часова	**С:** Самостално изједначава једноставне хемијске једначине постављањем коефицијената. Рачуна масу производа директно. **Н:** Решава сложене стехиометријске задатке из збирке који укључују супстанце са примесама (проценат чистоће реагенса).		реагената и производа.	демонстрациони огледи.	**Сумативно:** Први велики писмени задатак (Стехиометрија).
Угљоводоници (Засићени и незасићени)	Органска хемија. Својства угљеника. Алкани (хомологи низ, номенклатура, својства). Алкени и алкини (незасићеност, реакције адиције). Циклични угљоводоници и арени (бензен). Нафта и природни гас. **Фонд:** 20 часова	**О:** Разликује органска једињења од неорганских. Наводи прва четири члана алкана. Зна да су угљоводоници запаљиви. **С:** Пише молекулске и структурне формуле засићених и незасићених једињења. Приказује реакцију адиције брома на етен. **Н:** Самостално одређује називе разгранатих алкана по IUPAC номенклатури и решава сложене стехиометријске задатке са сагоревањем гасова.	Научна компетенција, дигитална писменост (модели), еколошка свест (горива).	Ученик класификује угљоводонике, представља их структурним формулама, разликује засићена од незасићених једињења кроз реакције.	Састављање молекула помоћу дигиталних 3D модела, лабораторијска вежба из збирке: „Доказивање незасићености угљоводоника брошном водом“.	**Формативно:** Праћење правилности цртања четворовалентног угљеника, уредност записа формула. **Сумативно:** Контролна вежба (Угљоводоници).

Органска једињења са кисеоником	Алкохоли (метанол, етанол, глицерол; својства и примена). Карбонилна једињења (алдехиди и кетони). Карбонсиле киселине (сирћетна, мравља). Естри (естерификација) и масти/уља. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје функционалне групе алкохола (-ОН) и киселина (-СООН). Зна штетност метанола и етанола. **С:** Пише једначину реакције естерификације између једноставних алкохола и киселина. Објашњава примену естара у индустрији. **Н:** Пише комплетне структуре изомера алкохола, анализира киселост карбонсилних киселина и рачуна процентуални састав естара.	Здравствена писменост (токсичност алкохола), технолошка компетенција, рад са подацима.	Ученик идентификује органска једињења са кисеоником на основу функционалних група и приказује реакцију настајања естара.	Извођење огледа естерификације (мирис воћа), рад у паровима на наставним листићима, анализирање органских растварача у кући.	**Формативно:** Провера тачности издвајања молекула воде при естерификацији, дискусија о штетности алкохола. **Сумативно:** Други велики писмени задатак (Кисеонична једињења).
Биомолекули и савремени материјали	Угљени хидрати (моносахариди, дисахариди, полисахариди). Аминокиселине и протеини. Витамини. Вештачки полимери (пластичне масе) и еколошки проблеми. **Фонд:** 16 часова	**О:** Препознаје глукозу, скроб и целулозу као шећере. Зна да су протеини грађени од аминокиселина. Препознаје ПЕТ амбалажу. **С:** Демонстрира доказивање скроба помоћу јодног раствора. Објашњава процес денатурације протеина при загревању. **Н:** Анализира хемијске везе у	Еколошка компетенција, здравствена писменост (нутриционизам), предузимљивост и тимски рад.	Ученик објашњава састав и улогу биомолекула у живим организмима и анализира утицај синтетичких полимера на животну средину.	Експериментални рад у групама: „Доказивање скроба у храни (кромпир, банана)“, пројекат: „Смањење пластичног отпада у нашој локалној средини“.	**Формативно:** Евалуација извештаја из Едука свеске, праћење конструктивности предлога за рециклажу. **Сумативно:** Финални комбиновани тест (завршна матурска провера).

		полисахаридима и пептидну везу у протеинима, предлаже решења за рециклажу полимера у школи.				

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ БРОЈЧАНИХ ОЦЕНА ПО НИВОИМА ПОСТИГНУЋА (VIII РАЗРЕД)

Ови критеријуми се примењују код вредновања теоријских, правописних (номенклатура и формуле) и рачунских задатака на писменим задацима и у матурским проверама у осмом разреду:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми и нивои образовних постигнућа из хемије за 8. разред (Едука концепт)
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик безгрешно именује разграната органска једињења по IUPAC-у. Потпуно самостално решава сложене стехиометријске задатке преко хемијских једначина (нпр. рачун са вишком реагенса или примесама у реакцији сагоревања). Стручно представља механизме адиције, естерификације и формирања пептидне везе.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик самостално саставља молекулске и структурне формуле алкана, алкена, алкина и алкохола. Успешно изједначава једначине сагоревања и решава рачунске задатке средњег нивоа за чисте супстанце. Направљене математичке грешке у прорачуну моларних маса сам уочава и исправља.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично / Основни ниво потпуно:** Ученик разликује класе органских једињења на основу функционалних група. Зна да израчуна релативну молекулску масу (\(M_{r}\)) органских једињења и изједначава једноставније једначине. Задатке који захтевају постављање директне пропорције без пратећих процената решава тачно.
2 (довољан)	45–59	**Основни ниво делимично:** Ученик знања репродукује на базичном нивоу препознавања. Препознаје формуле најпростијих органских једињења (\(\text{CH}_4, \text{C}_2\text{H}_5\text{OH}, \text{CH}_3\text{COOH}\)) и наводи главне изворе угљеничних једињења на Земљи (нафта, гас). Једноставне задатке решава искључиво уз помоћ наставника.
1 (недовољан)	0–44	**Испод основног нивоа:** Рад показује потпуно неструктурирано знање органске хемије. Ученик црта петовалентни или тровалентни угљеник, не разликује алкане од алкохола, не уме да одреди производе најједноставнијих реакција сагоревања и оставља стехиометријске задатке потпуно празне.

КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ЛАБОРАТОРИЈСКИХ И ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИХ ВЕЖБИ (VIII РАЗРЕД)

Ова табела служи за вредновање обавезних практичних радова предвиђених Едукином свеском за 8. разред (нпр. *Испитивање својстава алкохола*, *Доказивање скроба*, *Денатурисање протеина*):

Елемент праћења	Основни ниво (Оцена 2)	Средњи ниво (Оцена 3-4)	Напредни ниво (Оцена 5)
Поставка и рад са посуђем	• Припрема сталак и епрувете искључиво уз директно вођење наставника. Често је пасиван у групи.	• Самостално користи прибор и реагенсе (јодни раствор, бромна вода) пратећи кораке из Едука свеске.	• Аутономно и потпуно безбедно изводи вежбе са лако запаљивим органским супстанцама (етанол), штедећи реагенсе.
Мерење и извођење огледа	• Уочава крупне промене (нпр. коагулацију беланцета) тек када му наставник сугерише шта да гледа.	• Прецизно изводи оглед, пажљиво додаје капи реагенса у епрувету и уредно бележи све визуелне промене фаза.	• Тачно и брзо бележи све нијансе у промени боје комплекса или издвајању гаса. Самостално контролише температуру воденог купатила.

Математичка обрада и табеле	• Попуњава табеле некомплетно. Математички прорачун \(M_{r}\) биомолекула изводи искључиво по исписаном узорку са табле.	• Тачно и уредно попуњава све наменске табеле у Едука свесци. Без грешке изводи квантитативна израчунавања масе.	• Потпуно самостално изводи комплетан стехиометријски прорачун приноса реакције сагоревања или процентуалног састава естара.
Закључак и извештај	• Закључак доноси на нивоу једне речи, преписивањем дефиниција директно из уџбеника, без личне анализе.	• Извештај је чист, комплетан и уредан. Изводи тачан закључак (нпр. *Јод са скробом даје карактеристично тамноплаво обојење*).	• Пише високостручан извештај користећи прецизну органску терминологију. Успешно повезује резултат огледа са структуром функционалних група.

ПЛАН РАДА: ДОПУНСКА НАСТАВА, ДОДАТНА НАСТАВА И ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ХЕМИЈЕ (VIII РАЗРЕД)

1. ДОПУНСКА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно)

- **Циљ:** Подршка ученицима који имају потешкоћа са писањем органских структура, изједначавањем једначина и стехиометријским рачуном, ради успешног полагања мале матуре.
- **Кључне теме и методички алгоритми рада:**
  - *Закон четворовалентности угљеника:* Учење златног правила органске хемије – сваки атом угљеника у формули мора имати тачно 4 цртице (везе). Вежбање кроз исправљање намерно погрешно написаних формула.
  - *Поступно писање хомолог низа:* Коришћење опште формуле алкана (\(\text{C}_n\text{H}_{2n+2}\)) за постепено извођење молекулских формула корак по корак.
  - *Стехиометријски алгоритам:* Употреба једноставног шематског приказа задатака типа "маса-маса" кроз пропорције, где се у првом реду увек исписују подаци из једначине (\(M_{r}\)), а у другом реду подаци из текста задатка (\(m\) и \(x\)).

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно)

- **Циљ:** Проширивање знања ученика кроз напредне концепте органске биохемије, реакционе механизме и припрему за средњошколско образовање.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Изомерија у органској хемији:* Детаљно изучавање структурне изомерије (изомерија низа и положаја) и увод у оптичку (стерео) изомерију код млечне киселине и шећера.
  - *Реакциони механизми:* Теоријско разрађивање механизама супституције код алкана и електрофилне адиције код алкена (Марковниковљево правило).
  - *Хемија макромолекула:* Проучавање механизама полимеризације и поликондензације кроз структуру најлона и ПЕ пластике.
  - *Истраживачки рад:* Пројекат „Анализа удела скроба и редукујућих шећера у различитим сортама воћа и индустријским соковима“ (експериментално доказивање Фелинговом и јодном реакцијом).

3. ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ (Општински, Окружни и Републички ниво)

- **Циљ:** Системски тренинг за решавање визуелних и стехиометријских логичких задатака високе когнитивне сложености у организацији Српског хемијског друштва.
- **Кључни такмичарски "Трикови" у 8. разреду и како их решити:**
  - *Трик са смешама гасова (Сагоревање):* Задаци у којима сагорева смеша пропана и бутана, а тражи се укупан волумен ослобођеног угљеник(IV)-оксида.
    - *Такмичарско правило:* Задатак се никада не решава преко једне заједничке једначине. Ученици се тренирају да напишу две потпуно одвојене једначине сагоревања, поставе систем једначина са две непознате (\(x\) и \(y\)) и реше га преко стехиометријских односа молова.
  - *Трик са приносом реакције:* Израчунавање коначне масе естра ако је познато да је принос реакције естерификације \(80\%\).

- *Такмичарско правило:* Најпре се преко пропорције израчуна теоријска маса производа (\(100\%\)), а затим се добијени резултат умањи множењем са корисним коефицијентом приноса:
\(m_{\text{реално}}=m_{\text{теоретски}}\cdot 0,80\)
  - *Практични такмичарски део:* Вежбање брзог и прецизног извођења карактеристичних реакција за идентификацију непознатих органских супстанци у епруветама (доказивање функционалних група алкохола, киселина и шећера унутар задатог времена).

КРИТЕРИЈУМИ БОДОВАЊА ТАКМИЧАРСКИХ ЗАДАТАКА (СХД НОРМАТИВИ - VIII РАЗРЕД)

Сваки теоријски задатак на такмичењу доноси максимално **20 бодова**. Оцењивање се врши строго аналитички:

Освојени бодови по задатку	**Статус решења и корака у осмом разреду**	**Методичко поступање**
18–20 бодова	**Потпуно и безгрешно решење.** Написане тачне структурне формуле, изједначена једначина, прорачун изведен математички прецизно уз обавезно наглашавање коначне јединице мере.	Ученик самостално напредује ка решавању задатака са Републичког нивоа такмичења.
13–17 бодова	**Хемијски потпуно тачно решење са рачунском омашком.** Формуле једињења и коњугација су без грешке. Направљен је мањи математички пропуст при сабирању релативних маса или дељењу децимала.	Ради се на подизању нивоа концентрације при ручном извођењу великих прорачуна.
7–12 бодова	**Делимично урађен задатак.** Написана је и изједначена хемијска једначина, израчунате моларне масе, али је ученик застао код постављања финалне пропорције или система смеша.	Анализира се логички чвор у коме је ученик застао; ради се на сличним примерима из такмичарске збирке.
1–6 бодова	**Почетак рада.** Извучени су подаци из текста задатка и написане изоловане молекулске формуле реагената, али без постављања једначине или покретања рачуна.	Потребно је вратити ученика на допунску наставу ради консолидације теоријских знања о класама једињења.
0 бодова	**Нерешен задатак.** Поставка је суштински нетачна (написане немогуће органске структуре) или је страница остављена потпуно празна.	Хитна образовна дијагностика знања кроз практичне вежбе.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ФИЗИКА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, а реализује се као завршна година првог циклуса физике према Правилнику о плану наставе и учења за други циклус основног образовања. Настава се изводи са наставним фондом од **2 часа недељно, односно укупно 68 часова у току школске године** (услед нешто краће године за матуранте).
Уџбеници и литература за наставу: Савремени и одобрени наставни комплет за завршни разред основне школе је БИГЗ – Физика 8 уџбеник (аутори: Јелена Радовановић, Владан Младеновић). Овај комплет прати и наменска БИГЗ – Физика 8 збирка задатака са интегрисаним лабораторијским вежбама и пројектним задацима за сваку област. Настава је дигитално обогаћена 3D симулацијама и едукативним анимацијама на интернет платформи БИГЗ – Е-учионица.

ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ОСМИ РАЗРЕД (БИГЗ ШКОЛСТВО & ЗУОВ)

- **Званични уџбеник**: Каталошке карактеристике, структуру поглавља и опцију за куповину погледајте преко странице БИГЗ – Физика 8 уџбеник.
- **Званична збирка**: Преглед рачунских задатака, решења и пројеката анализирајте директно на БИГЗ – Физика 8 збирка задатака.
- **Интерактивни систем**: Дигиталне мултимедијалне лекције за атомску физику и оптику покрените на платформи БИГЗ – Е-учионица.
- **Државни прописи**: Извештаје о образовним стандардима за крај основне школе и ревидиране наставне програме преузмите са сајта ЗУОВ – Закони и правилници.

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ЗА VIII РАЗРЕД (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ ЗАВРШНЕ ГОДИНЕ)

- **Синтеза научног мишљења**: Разумевање фундаменталних појмова таласне, електромагнетне, нуклеарне и модерне физике.
- **Функционална и рачунска припрема**: Квантитативно оспособљавање матураната за прецизно решавање сложених комбинованих задатака, трансформацију изведених формула и анализирање графикона.
- **Експериментална самосталност**: Развијање самосталности у постављању огледа, мерењу електричних величина, анализи оптичких параметара и успешном извођењу лабораторијских закључака.
- **Припрема за завршни испит**: Систематизација комплетног физичког градива за основну школу ради постизања максималних резултата на малој матури.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ФИЗИКА

Наставна област / Тема	Специфични садржај (БИГЗ Физика 8) и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 8. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно / сумативно)
Осцилаторно и таласно кретање	Периодично кретање. Елементи осцилаторног кретања (период, фреквенција, амплитуда). Математичко клатно. Настанак и	**О:** Дефинише период (T) и фреквенцију (ν). Разликује трансверзалне од лонгитудиналних таласа. **С:** Примењује везу између периода и фреквенције ($T=1/\nu$) и рачуна брзину таласа ($v=\lambda \cdot \nu$) из збирке. **Н:** Анализира закон осциловања математичког клатна и решава напредне	Логичко-математичка компетенција, решавање проблема, дигитална писменост.	Ученик рачуна кинематичке параметре осцилација и таласа, дефинише природу звука и мери	Демонстрација механичких таласа помоћу опруге, лабораторијска вежба из БИГЗ збирке: „Одређивање	**Формативно:** Контрола уноса вредности у мерну табелу, провера тачности децималног корена. **Сумативно:** Прва

	врсте таласа. Звук и његове особине. **Фонд:** 10 часова	нумеричке проблеме преноса звука кроз две средине.		карактеристике клатна.	убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна".	контролна вежба (Таласи и звук).
Светлосне појаве (Оптика)	Извори светлости. Брзина светлости. Праволинијско простирање, сенка. Закон одбијања. Равна и сферна огледала. Закон преламања светлости. Сочива (сабирна, расипна). Оптички инструменти. **Фонд:** 12 часова	**О:** Наводи брзину светлости у вакууму. Разликује лик у равном огледалу. Препознаје сочива. **С:** Графички конструише лик предмета код сабирног сочива и сферних огледала за типичне положаје. **Н:** Примењује формулу сочива (\(\frac{1}{f}=\frac{1}{p}+\frac{1}{l}\)) за решавање напредних нумеричких задатака и рачуна оптичку моћ.	Естетска компетенција, доношење одлука, научно-техничка писменост.	Ученик графички конструише ликове у огледалима и сочивима, објашњава законе геометријске оптике и рачуна оптичку моћ.	Огледи са ласерским изворима, конструкција ликова на табли и у збирци, дигиталне 3D симулације преламања светлости кроз призму на Е-учионици.	**Формативно:** Провера тачности цртања карактеристичних зракова светлости, преглед скица. **Сумативно:** Први велики писмени задатак (Оптика).
Електрично поље и Електрична струја	Наелектрисање тела. Кулонов закон. Електрично поље. Електрична струја, јачина струје. Напон. Омов закон за део струјног кола. Електрична отпорност. Везивање отпорника (редно, паралелно). Рад и снага струје. **Фонд:** 26 часова	**О:** Препознаје јединице A, V, Ω. Зна Омов закон. Разликује проводнике од изолатора. **С:** Израчунава отпор жице и еквивалентни отпор редно везаних отпорника. Црта шему једноставног струјног кола. **Н:** Решава сложене задатке из збирке са мешовитим везивањем отпорника и примењује Џул-Ленцов закон за топлотне ефекте.	Математичка писменост, решавање проблема, тимски рад, безбедност при раду.	Ученик шематски приказује и спаја електрична кола, примењује Омов закон и рачуна снагу и потрошњу електричне енергије.	Практично склапање струјног кола помоћу комплета, мерење амперметром и волтметром, виртуелне лабораторије на Е-учионици.	**Формативно:** Безбедносна контрола руковања кабловима и изворима напона, наставни листићи формула. **Сумативно:** Други велики писмени задатак (Електрична струја).
Магнетно поље. Атомска и нуклеарна физика	Појам магнетног поља. Магнетни ефекат струје. Електромагнет. Сила на струјни проводник у магнетном пољу.	**О:** Препознаје полове магнета. Зна делове атома (протони, неутрони, електрони). Зна шта је радиоактивност. **С:** Објашњава принцип рада електромагнета. Израчунава масени и редни број језгра након алфа/бета распада.	Еколошка свест (нуклеарни отпад), научно мишљење, међупредметна веза (Хемија).	Ученик објашњава магнетне ефекте струје, дефинише структуру атома, описује	Демонстрација деловања магнета на компас, видео-прилози о нуклеарним електранама,	**Формативно:** Праћење активности у дискусијама о мирнодопској примени нуклеарне

	Електромагнетна индукција. Структура атома и језгра. Радиоактивност (алфа, бета, гама зраци). **Фонд:** 20 часова	**Н:** Анализира појаву индуковане струје при промени поља и рачуна енергију везе језгра помоћу Ајнштајнове формуле.		радиоактивне распаде и ефекте зрачења.	решавање задатака из БИГЗ збирке о језгру.	енергије, кратки тестови. **Сумативно:** Финални тест знања (матурски тип провере).

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ФИЗИКУ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације) [1, 2]	**Поступак (Методе и технике праћења)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Рачунски и графички задаци	• Спровођење писмених задатака и контрола решавања матурских задатака на табли.	**Формативно:** Анализа правовременог постављања услова, SI трансформације јединица. **Сумативно:** Два велика писмена задатка у току године (по један у полугодишту).	По завршетку великих наставних области (Оптика, Електротехника).
Теоријско знање и логика	• Усмена објашњења физичких принципа (нпр. закони одбијања, Омов закон).	**Формативно:** Интерактивни дигитални квизови са вишеструким избором на Е-учионици. **Сумативно:** Бројчана оцена из усменог одговарања.	Континуирано у току часова утврђивања (најмање једном у полугодишту).
Практичан лабораторијски рад	• Спровођење вежби мерења отпора, фреквенције и конструкције ликова из БИГЗ збирке.	**Формативно:** Провера уредности цртања оптичких зрака и попуњавања табела са подацима. **Сумативно:** Бројчана оцена за лабораторијску вежбу.	Укупно 4 до 5 обавезних великих лабораторијских вежби у току године.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ ЗАДАТКЕ И КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ

При сумативном бодовању провера знања, максималан број бодова износи **100**, а критеријуми за доделу бројчаних оцена засновани су на БИГЗ концепту:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена у осмом разреду**
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик у потпуности разуме законитости савремене и класичне физике. Компликоване и комбиноване задатке из збирке решава без грешке, математички безпрекорно трансформише формуле и прецизно конструише оптичке ликове. Лабораторијски рад води потпуно самостално.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално примењује језичко-математички систем физике. Решава задатке средњег нивоа тачно, али прави мање рачунске непажње (нпр. код дељења са децималним бројевима или заокруживања вредности отпора) које брзо

		исправи.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик разуме физичке законе, али има потешкоћа у њиховом извођењу. Задатке са директном применом једне основне формуле ($I=U/R$ или $v=\lambda \cdot \nu$) изводи тачно, али застаје код сложенијих трансформација јединица.
2 (довољан)	45–59 бодова	Знање је на основном нивоу чисте репродукције. Ученик препознаје основне симболе (напон, јачина струје, период). Кратке једнокорачне задатке решава искључиво уз помоћ наставника који му сугерише почетне физичке ознаке.
1 (недовољан)	0–44 бода	Рад показује потпуно невладање лексиком физике и неписменост у математичкој поставци. Ученик не зна основне SI јединице, не уме да очита вредност амперметра/волтметра и одбија да учествује у лабораторијском раду.

ПЛАН РАДА: ДОПУНСКА НАСТАВА, ДОДАТНА НАСТАВА И ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ (6, 7 И 8. РАЗРЕД)

Програм је усклађен са уџбеницима и збиркама издавачке куће **БИГЗ школство**, као и са званичним Правилником о такмичењима ученика основних школа који прописује *Друштво физичара Србије (ДФС)*.

1. ДОПУНСКА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно / 30–36 часова годишње)

Циљ: Пружање подршке ученицима који спорије напредују, теже савладавају математички апарат или имају празнине у знању, ради достизања **основног и средњег нивоа** образовних стандарда.

 Шести разред (Почетни ниво)
- **Фокус:** Превазилажење страха од физике као новог предмета, повезивање физичке појаве са формулом.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Како користити збирку:* Савладавање шеме задатка: Познато (Дато) → Непознато (Тражи се) → Формула → Прорачун.
  - *Математичке кочнице:* Вежбање дељења и множења децималних бројева (нпр. код израчунавања брзине $v = s/t$).
  - *Претварање јединица:* Поступно претварање кроз разломке (km/h → m/s и обрнуто). Визуелизација јединица за површину и запремину (m^3 → dm^3 → cm^3).
  - *Практичан рад:* Поновљено читање скала на лењиру, мензури, ваги и термометру због отклањања паралаксе и системских грешака.
  -

 Седми разред (Средњи ниво)
- **Фокус:** Савладавање алгебарских трансформација формула и разумевање векторских величина.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Магични троугао за формуле:* Вежбање извођења непознате из израза $F = m \cdot a$ ($m = F/a$; $a = F/m$) или \(E_p = m \cdot g \cdot h\).
  - *Рад са векторима:* Визуелно и математичко сабирање и одузимање сила које делују дуж исте нападне линије.
  - *Специфични проблеми:* Разлагање појмова масе (m) и тежине (Q), који ученици редовно мешају.
  - *Просте машине:* Вежбање закона полуге кроз једноставне пропорције из БИГЗ збирке.
  -

 Осми разред (Напредни ниво / Функционални)
- **Фокус:** Повезивање више формула унутар једног задатка и читање шема.
- **Кључне теме и методика:**
  - *Електрична кола:* Цртање и препознавање симбола за отпорник, извор, прекидач, амперметар и волтметар. Спајање виртуелних кола на E-учионици.
  - *Омов закон:* Извођење отпора ($R = U/I$) и напона ($U = I \cdot R$) у једноставним мрежама са једним потрошачем.

- *Оптика:* Математичко решавање разломака код формуле сочива ($\frac{1}{f} = \frac{1}{p} + \frac{1}{l}$) проналажењем најмањег заједничког садржаоца (НЗС).
- *Матурска припрема:* Систематско обнављање градива 6. и 7. разреда кроз задатке са отвореним књигама.

2. ДОДАТНА НАСТАВА (Фонд: 1 час недељно / 30–36 часова годишње)

Циљ: Проширивање и продубљивање знања ученика који показују посебну обдареност и интересовање за физику, са фокусом на **напредни ниво** стандарда и истраживачки рад.

 Тематски планови додатне наставе по разредима (Преглед кроз БИГЗ збирку)

Разред	Наставне теме за продубљивање	Напредне вештине и математички апарат	Истраживачки / Пројектни задатак
6. разред	• Релативно кретање (Сусретање тела) • Средња брзина на издељеним деоницама пута • Слагање сила под углом (напредно) • Притисак на накривљеним површинама	• Системи две линеарне једначине • Пропорционалност и графичка екстраполација • Питагорина теорема за резултанту сила	• *Пројекат:* Одређивање густине ваздуха у учионици помоћу велике шприце и дигиталне ваге.
7. разред	• Неравномерно убрзано кретање • Слободан пад и хици са почетном брзином • Слагање момената више сила на полузи • Једначина топлотног баланса са фазним прелазима	• Квадратне једначине (извлачење времена t) • Рад са великим децималним бројевима и калоријама • Анализа нелинеарних косинусно-синусних форми	• *Пројекат:* Изградња мини-хидроцентрале од рециклираног материјала и мерење њеног коефицијента корисног дејства.
8. разред	• Мешовито везивање отпорника (Кирхофова правила) • Оптичка моћ система више прибијених сочива • Џул-Ленцов закон у топлотним системима • Дефект масе и енергија везе језгра	• Системи једначина за разграната струјна кола • Експоненцијални запис бројева (10^{n}) • Квантна Планкова формула ($E = h\cdot \nu$)	• *Пројекат:* Аутономно пројектовање и израда функционалног соларног грејача воде уз прорачун уштеде енергије.

3. ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ (Општински, Окружни и Републички ниво)
Циљ: Системски тренинг за решавање ванстандардних, олимпијских и такмичарских задатака високе когнитивне сложености које прописује ДФС.

Фазе реализације припрема (Октобар – Април)
- **I Фаза (Октобар–Децембар): Анализа архиве такмичења.** Рад на задацима са Општинских такмичења из претходних 10 година. Анализа званичних кључева за бодовање како би ученици научили како се вреднује сваки корак (поставка доноси 2 бода, формула 3 бода, тачан прорачун са јединицом 5 бодова).

- **II Фаза (Јануар–Фебруар): Интензивни зимски тренинг.** Анализа Окружних задатака. Фокус на триковима у задацима (нпр. узимање у обзир тежине саме полуге, силе потиска ваздуха, губитака топлоте у околину, унутрашњег отпора извора струје).
- **III Фаза (Март–Април): Републички ниво и експеримент.** Припрема за практични/експериментални део такмичења који се појављује на државном нивоу. Рад са напредном опремом, цртање кривих линија на основу мерних тачака и одређивање нагиба праве (коефицијента правца).

 Кључни такмичарски "Трикови" по разредима

- **6. РАЗРЕД:**
  - *Задаци са возом и мостом:* Ученици заборављају да укупни пређени пут износи дужина воза плус дужина моста (\(s = l_{voza} + l_{mosta}\)).
  - *Средња брзина:* Стриктно се забрањује рачунање аритметичке средине брзина (\(v_{sr} \neq \frac{v_1 + v_2}{2}\)). Увек се користи искључиво фундаментална формула: \(v_{sr} = \frac{s_{ukupno}}{t_{ukupno}}\).
- **7. РАЗРЕД:**
  - *Покретни и непокретни котрљачи (чекрци):* Пажљиво праћење преноса сила и пређеног пута терета у односу на слободан крај ужета (F = G/2, али s = 2h).
  - *Задаци са ледом на 0°C:* Провера да ли у калориметру има довољно топлотне енергије за потпуно топљење леда или се формира термодинамичка равнотежа смеше леда и воде.
- **8. РАЗРЕД:**
  - *Премошћена струјна кола (Кратак спој):* Препознавање "кратког споја" где струја иде линијом мањег отпора, потпуно заобилазећи поједине отпорнике у колу.
  - *Реални ликови код сочива:* Пажљиво руковођење предзнацима у формули сочива; за имагинарне (виртуелне) ликове вредност l узима предзнак минус (-l).

 КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА НА ПРИПРЕМАМА И ТАКМИЧЕЊИМА

Оцењивање такмичарског задатка врши се строго према ДФС правилнику, где сваки комплетан задатак доноси максимално **20 бодова**.

Освојени бодови по задатку	Статус решења / Критеријум	Методичка повратна информација наставника
18–20 бодова	**Потпуно и безгрешно решење.** Сви кораци су логични, формуле изведене, прорачун тачан, написана мерна јединица.	Ученик се потпуно самостално упућује на наредни, виши ниво такмичења.
13–17 бодова	**Решење са мањом грешком.** Физичка логика поставке је 100% тачна, али је направљена техничка омашка у рачуну (нпр. погрешан децимални зарез) или је изостављена коначна јединица мере.	Анализира се математички корак у ком је настала грешка; ради се на концентрацији.
7–12 бодова	**Делимично решење.** Ученик је тачно препознао физичке законе, написао почетне формуле, али није умео да реши систем једначина или да повеже узастопне фазе кретања/размене.	Наставник показује везу између две изведене формуле; ради се на трансформацијама.
1–6 бодова	**Почетак рада.** Написано је само "Дато" и извучене су базичне формуле са листа, али без икаквог покушаја даљег усклађивања или решавања проблема.	Потребно је вратити се на додатну наставу ради утврђивања теоријске подлоге појма.
0 бодова	**Нерешен задатак.** Поставка је потпуно погрешна или је страница остављена празна.	Ради се дијагностика разумевања лекције на допунској настави.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт заокружује реформу другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине *Историја 8 – Уџбеник за осми разред основне школе* (аутори: **др Душко М. Ковачевић, ма Чедомир Антић**) и пратећа радна свеска. Комплет је конципиран тако да омогућава савремену визуелну, критичку и проблемску наставу кроз велике теме које покривају епоху Савременог доба (Први светски рат, Међуратни период, Други светски рат, Хладни рат, као и Савремено доба на преласку у 21. век), са посебним и детаљним акцентом на југословенску и српску националну историју, пружајући интегралну подршку припреми за завршни испит на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИСТОРИЈА у 8. разреду је да ученик овлада сложеним историјским појмовима, хронологијом и процесима 20. и почетка 21. века. Настава је усмерена на развијање критичког и историјског мишљења кроз дубинску анализу мултимедијалних извора, архивских снимака, међународних уговора и мировних конференција, разумевање тоталитарних режима и демократских друштава, као и на јачање антифашистичких вредности, културе сећања, националног идентитета и спремности за полагање завршног испита.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ИСТОРИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Ера светских ратова (1914–1945)	Први светски рат (узроци, повод, бојишта); Србија и Црна Гора у Великом рату; Међуратни период (Краљевина СХС/Југославија, фашизам и нацизам); Други светски рат и Холокауст; Југославија у Другом светском рату. **Фонд:** 36 часова	**О:** Препознаје године почетка и краја светских ратова; наводи кључне битке српске војске (Цер, Колубара); зна за појмове окупација, Холокауст, антифашизам. **С:** Објашњава друштвено-политичке сукобе у Краљевини Југославији; описује	Просторно-временска оријентација, критичко мишљење, национални идентитет, рад са подацима.	Ученик прати хронологију светских сукоба, анализира страдање Србије и Југославије, лоцира линије фронтова и разуме еволуцију антифашистичке борбе.	Практичан рад са мапама ратних дејстава и поделе интересних сфера; тумачење прогласа и ратних дневника; визуелни преглед историјских фотографија из Логосовог уџбеника.	**Формативно:** Рад на немим картама Југославије и Европе у ратовима, брзи правовремени квизови појмова. **Сумативно:** Прва велика контролна вежба (Светски ратови) и тематски матурски тестови.

		карактеристике тоталитарних режима и два покрета отпора на тлу Југославије. **Н:** Анализира геополитичке последице Версајског мировног система; тумачи напредне војне и дипломатске стратегије сила кроз историјске писане изворе.				
Свет и Јегославија у Хладном рату	Стварање блокова (НАТО и Варшавски пакт); Уједињене нације; Социјалистичка Југославија (ФНРЈ/СФРЈ); Доба социјализма и диктатуре (Јосип Броз Тито); Покрет несврстаних; Свакодневни живот. **Фонд:** 22 часа	**О:** Препознаје појмове Хладни рат, гвоздена завеса, социјализам, Несврстани; лоцира блоковске границе на карти Европе. **С:** Објашњава сукоб Југославије са Информбироом (1948); описује друштвено уређење и специфичности југословенског самоуправљања. **Н:** Анализира узроке идеолошких криза и сукоба у ери Хладног рата (Кубанска криза, Берлински зид) и њихов рефлекс на стабилност Балкана.	Међукултурална компетенција, дигитална писменост, грађанска компетенција, сарадња.	Ученик разликује блоковске супремације, објашњава спољнополитичку позицију СФРЈ у свету и уочава промене у економији и култури друштва.	Компаративна анализа пропагандних плаката Истока и Запада; израда графикона економског развоја; рад са видео-архивом кроз Логосов дигитални уџбеник.	**Формативно:** Чек-листе тачности локализације блоковских држава, праћење ангажмана на часовима дебате. **Сумативно:** Тест знања из Хладноратовске ере и друштвених одлика социјализма.
Распад СФРЈ,	Криза и крај социјализма у Европи	**О:** Зна за пад Берлинског зида	Компетенција за целоживотно	Ученик разуме узрочно-последичне	Радионице о анализи	**Формативно:** Међусобно оцењивање пробно

савремено доба и матура	(пад Берлинског зида); Распад СФРЈ и ратови деведесетих; Србија на преласку из 20. у 21. век; Демократске промене; Интегрална припрема за матуру. **Фонд:** 16 часова	1889. и демократске промене 2000. године у Србији; лоцира границе Републике Србије; решава основни ниво матуре. **С:** Објашњава узроке и политичке околности распада југословенске државе; примењује хронолошка правила на 20. век; успешно решава средњи ниво матуре. **Н:** Критички анализира савремене глобалне геополитичке процесе (евроатлантске интеграције, екологија, дигитализација) и без грешке решава напредне матурске тестове.	учење, друштвена писменост, дигитална компетенција, еколошка компетенција.	везе модерних сукоба и државних преуређења на Балкану, препознаје вредности демократије и показује потпуну спремност за матуру.	медијских извештаја из савремене историје; израда мапа и дијаграма миграција становништва; симулације матурских тестова из Логосових збирки.	урађених матурских комбинованих тестова, презентације. **Сумативно:** Трећи завршни велики тест знања из савремене историје и симулације матуре.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише историјска знања 20. века и успешно их примењује у новим, комбинованим и матурским ситуацијама; лако укршта националну, југословенску и глобалну хронологију ратова; без грешке ради на немим мапама фронтова; критички анализира сложене изворе и новинске чланке; стваралачки решава нерутинске	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са војним и политичким мапама 20. века, самосталност у анализи видео и текстуалних хроника)	Свакодневно бележење током године

	задатке са матуре. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује историјске концепте, појмове и хронологију Савременог доба; успешно објашњава сложене војно-политичке узроке распада држава на Балкану; самостално утврђује редослед кључних историјских догађаја; успешно и брзо решава већину тежих матурских задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и топонима у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери разликује карактеристике Хладног рата; већим делом самостално изводи рутинско уписивање бојишта Великих ратова на карту. **ДОВОЉАН (2)**: историјска знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања основних појмова (наводи године почетка и краја ратова, препознаје Тита или Карађорђевиће на слици, лоцира Србију на карти) уз минималну примену; решава једноставне матурске задатке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања историјских појмова 20. века; не показује способност елементарне просторно-временске оријентације; не уме да наведе главне учеснике ратова нити да прати падајуће рачунске податке у задатку за матуру.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење појмова фашизма/нацизма, тумачење	По потреби на сваком часу

архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	*задатака)*	последица Косовске битке у контексту митова 20. века, узроци пада Берлинског зида)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске за 8. разред и званичне комбиноване збирке за завршни испит)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола картографских и хронолошких вештина на немим мапама (исправност лоцирања Солунског фронта, Сремског фронта, блоковских подела и граница република бивше СФРЈ)	Периодично, након великих тематских целина
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, геополитичко мапирање у Е-атласу и преглед архивских видео-материјала и докумената у Е-уџбенику	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе задатака)*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комплетних комбинованих историјских задатака за матуру, анализирање и исправљање типичних хронолошких и фактографских грешака	Интензивно током целог другог полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине хронолошке и просторне оријентације у Савременом добу, рад са комплексним наменским мапама Србије и света, тумачење мировних уговора, декларација и архивских извора, препознавање тоталитарних/демократских процеса, медијска и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа историјске самосталности, тачности хронолошке анализе, просторног прегледа Савременог доба и брзине анализе задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (анализа и заједничко тумачење Версајског или Дејтонског споразума, вођене дебате о Хладном рату, нерутински задаци са ранијих матура)	По потреби, приликом часова обнављања и Систематизације

еколошка свест и спремност за матурски испит).			

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ИСТОРИЈА 8)

Приликом израде **тематских контролних вежби и симулација матурских испита**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за крај другог циклуса ОШ (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из историје у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без фактографских, хронолошких или методолошких грешака успешно решава све задатке на тесту. Савршено уписује бојишта, блоковске поделе, нове границе држава и република бивше СФРЈ на немој карти Савременог доба. Комплексно и узрочно-последично повезује светске економске кризе са успоном тоталитаризма и показује врхунску критичку и медијску писменост и спремност за матуру.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа стандарда постигнућа. Правилно објашњава друштвено-политичке одлике Југославије у међуратном и хладноратовском периоду, успешно разуме покрете отпора и улогу Уједињених нација, те без проблема проналази топониме у атласу, уз мање непажљиве пропусте или незнатна одступања на карти.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава стандардне задатке који тестирају базично знање (препознаје године почетка и краја светских ратова, кључне српске битке, именује вође најважнијих покрета отпора, лоцира велике блоковске савезе на карти и зна основне појмове као што су Хладни рат, фашизам, Покрет несврстаних). Теже се сналази у самосталном анализирању сложених узрока унутрашњих државних криза.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Историјска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна дефиницију антифашизма, наводи шта је Холокауст, препознаје Берлински зид или Тита на слици на основном нивоу). Рад садржи честе терминолошке и хронолошке грешке, а лоцирање објеката и рад са задацима изводи се једино уз сталну помоћ наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. суштинско мешање Првог и Другог светског рата, неразликовање супротстављених блокова, или потпуно погрешна локализација кључних држава и бојишта 20. века на немој карти), што показује потпуни изостанак базне историјске и хронолошке писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт заокружује реформу другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине Географија 8 – Уџбеник за осми разред основне школе (аутори: **др Дејан Шабић, др Снежана Вујадиновић**) и пратећа радна свеска. Комплет је специјално конципиран за напредну националну географију и финалну припрему за завршни испит кроз три кључне области (Географски положај и природне одлике Србије, Друштвено-географске одлике Србије, Регионална географија Србије), подржавајући развијање картографске писмености, просторне оријентације и националног идентитета на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ГЕОГРАФИЈА у 8. разреду је да ученик овлада свеобухватним знањима о географским одликама, природним ресурсима, становништву, насељима и привреди Републике Србије, као и о специфичностима њених географских регија. Настава је усмерена на развијање географског и критичког мишљења кроз континуиран рад са географском картом Србије, топографским и немим картама, проучавање еколошких проблема у домовини, заштиту природне и културне баштине, као и на темељну припрему за полагање завршног испита.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ГЕОГРАФИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Географски положај и природне одлике Србије	Границе и величина Србије; Тектоника, геолошки састав и рељеф (панонски, планинско-котлински, крашки); Клима, воде (хидрографски чворови, басени, бање) и тла Србије. **Фонд:** 28 часова	**О:** Лоцира Србију на карти Европе; препознаје главне планинске венце (Карпати, Динариди) и највеће реке (Дунав, Сава, Тиса). **С:** Објашњава утицај рељефа и модификацију климе у Србији; разликује речне сливнице и лоцира најзначајније бање. **Н:** Анализира сложене геоморфолошке процесе (настанак пећина, лесни	Просторна оријентација, национални идентитет, рад са подацима, дигитална писменост.	Ученик лоцира и анализира физичко-географске карактеристике Републике Србије, објашњава природне процесе и користи неме карте домовине.	Практичан рад са зидном физичком картом Србије; рад са узорцима минерала и стена; цртање хидрографских сливница; коришћење Логосовог дигиталног уџбеника.	**Формативно:** Рад на немим картама Србије, брзи картографски квизови, петоминутне провере. **Сумативно:** Први велики контролни задатак (Природне одлике Србије) и картографски тестови.

		платои) и узрочно-последичне везе између климе и водостаја река.				
Друштвено-географске одлике и регије Србије	Демографска слика (миграције, природни прираштај, структура); Насеља (рурална и урбана); Привреда (пољопривреда, индустрија, туризам); Војводина, Перипанонска, Планинско-котлинска Србија. **Фонд:** 32 часа	**О:** Зна приближан број становника Србије; именује највеће градове; лоцира Војводину и главне туристичке центре на карти. **С:** Објашњава узроке депопулације и економских миграција у Србији; разликује привредне одлике панонских и планинских регија. **Н:** Комплексно упоређује привредни развој, природне ресурсе и демографске карактеристике географских регија Србије.	Научно-технолошка компетенција, еколошка компетенција, сарадња, решавање проблема.	Ученик упоређује друштвено-економске одлике регија, анализира статистичке демографске податке и самостално израђује картографске прегледе.	Компаративна анализа старосно-полних пирамида градова Србије; рад са економским картама привреде; израда регионалних туристичких рута.	**Формативно:** Чек-листе тачности уношења градова и граница регија на немој карти, праћење пројектног рада. **Сумативно:** Друга велика контролна вежба (Регионална географија Србије).
Екологија, одрживи развој и припрема за матуру	Еколошка ситуација у Србији; заштићена природна добра (национални паркови, споменици природе); Интегрална припрема за завршни испит. **Фонд:** 10 часова	**О:** Препознаје лоциране националне паркове на карти (Ђердап, Тара, Копаоник, Фрушка гора, Шар-планина); решава основни ниво задатака за матуру. **С:** Објашњава последице неконтролисаног одлагања отпада и ерозије земљишта у Србији; успешно решава средњи ниво	Еколошка компетенција, компетенција за целоживотно учење, одговоран однос према природи.	Ученик процењује еколошку ситуацију у домовини, познаје заштићена природна добра, заступа принципе одрживости и показује потпуну спремност за матуру.	Студије случаја о ревитализацији загађених водотокова у Србији; симулације испита кроз наменске Логосове задатке и званичне збирке за матуру.	**Формативно:** Међусобно оцењивање пробно урађених матурских тестова, презентације еколошких тема. **Сумативно:** Трећи завршни велики тест знања и симулације матуре.

		матуре. **Н:** Критички анализира стратешке правце одрживог развоја у Србији, предлаже еколошке мере за локалну заједницу и без грешке решава напредне матурске тестове.				

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише географска знања и успешно их примењује у новим, комбинованим, матурским и просторно-комплексним ситуацијама; лако логички повезује рељеф и геолошки састав са привредом Србије; без грешке и прецизно уписује све појмове на нему карту Србије; стваралачки решава нерутинске задатке са матуре. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује географска правила и регионалне концепте за Србију; логички успешно повезује климатске факторе са пољопривредним регијама; самостално доноси исправне закључке на основу статистичких дијаграма насељености и успешно решава већину тежих матурских задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и топонима у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички разликује природне и друштвене одлике Панонске од Планинске Србије; већим делом самостално изводи рутинске уносе објеката на карту Србије.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током рада са зидном и стоном картом Србије, брзина и самосталност у лоцирању регионалних појмова)	Свакодневно бележење током године

	ДОВОЉАН (2): географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (набраја националне паркове Србије, зна највеће градове, препознаје Дунав или Саву на карти на основном нивоу); решава једноставне матурске задатке једино уз вођење и сталну подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања географских термина, рељефних облика, планина, река или градова на карти Србије; не показује способност елементарне просторне оријентације; не уме да користи легенду нити да прати падајуће податке у задатку за матуру.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења научених процеса (објашњење настанака крашког рељефа, узрока депопулације, привредног значаја регија)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих задатака (решавање задатака из Логосове радне свеске за 8. разред и званичне збирке за завршни испит)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола картографских вештина и практичних радова на немим картама (провера исправности уписивања планина, река, бања, градова и граница регија Србије)	Периодично, након великих тематских целина

привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).			
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест і спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних квизова, лоцирање објеката домовине у Е-атласу и преглед мултимедијалних симулација унутар Логосовог Е-уџбеника	Периодично, у складу са наставним дигиталним планом
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комплетних комбинованих географских задатака за матуру, анализирање и исправљање типичних картографских и фактографских грешака	Интензивно током целог другог полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине картографске писмености на карти Србије, рад са географским атласом домовине, препознавање регионалних специфичности Србије, прецизност рада на немој карти, разумевање демографских процеса и привреде Србије, еколошка свест и спремност за матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа географске самосталности, тачности картографске анализе, просторног прегледа домовине и брзине анализе задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање нерутинских географских задака са завршних испита претходних година, тимска анализа статистичких дијаграма Србије)	По потреби, приликом часова обнављања и Систематизације

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (ГЕОГРАФИЈА 8)

Приликом израде **тематских контролних вежби и симулација матурских испита**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према тријадној структури тежине образовних стандарда у осмом разреду (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из географије у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без фактографских, логичких или картографских грешака успешно решава све задатке на тесту. Савршено и максимално прецизно уписује све тражене планине, реке, бање, градове и границе регија на немој карти Србије. Комплексно повезује

		природне ресурсе са привредним развојем регија и показује изузетну еколошку писменост и потпуну спремност за матуру.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа стандарда постигнућа. Правилно објашњава друштвено-географске одлике Србије, уочава климатске специфичности регија и без проблема проналази топониме у атласу, уз мање непажљиве пропусте у правопису страних назива или занемарљива одступања на немој карти.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава стандардне задатке који тестирају базично знање (препознаје главне планинске венце, највеће реке, лоцира неколико већих градова на карти, именује националне паркове Србије и зна основне привредне гране домовине). Теже се сналази у самосталном анализирању сложених узрочно-последичних веза и напреднијих задатака за матуру.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Географска знања су искључиво на основном нивоу дедукције и директне репродукције чињеница (зна величину Србије, набраја неколико бања, зна назив главног града, препознаје појам екологије). Рад садржи честе терминолошке грешке, а лоцирање објеката на карти изводи се једино уз сталну и директну помоћ и усмеравање наставника.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени одговори показују потпуно неразумевање градива (нпр. суштинско мешање географских регија Србије, неразликовање речних сливова, или потпуно погрешна локализација кључних планина, река и градова на немој карти), што показује потпуни изостанак базне географске писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт заокружује реформу другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Klett, који чине *Биологија 8 – Уџбеник за осми разред основне школе* (аутори: **др Дмитрије М. Чикарда, др Зорица А. Радишић**) и пратећи радни материјали. Комплет је специјално конципиран за напредну проблемску наставу и финалну припрему за завршни испит кроз кључне области (Генетика, Анатомија и физиологија човека, Еволуција, Екологија и заштита животне средине), пружајући подршку развоју научног мишљења и здравствене писмености на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета БИОЛОГИЈА у 8. разреду је да ученик кроз овладавање механизмима наслеђивања, сложеном грађом и функцијом људског организма, као и кроз глобалне еколошке процесе потпуно заокружи биолошка знања основне школе. Настава је усмерена на развијање научног погледа на свет, оспособљавање ученика за критичко процењивање утицаја савременог друштва на биосферу, примену мера превенције здравља и очувања сопственог организма, као и на темељну припрему за полагање завршног испита.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – БИОЛОГИЈА

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Генетика и еволуција	Основе наслеђивања; хромозоми и гени;	**О:** Разликује наслеђене особине	Научно-технолошка	Ученик објашњава принципе	Израда модела молекула ДНК од	**Формативно:** Систематско праћење самосталног

	ДНК молекул; модификације и мутације; Менделови закони; докази и механизми еволуције; порекло човека. **Фонд:** 20 часова	од стечених; препознаје појмове ген и хромозом; уочава значај мутација. **С:** Објашњава преношење особина кроз генерације; разликује доминантне и рецесивне особине; описује факторе еволуције. **Н:** Решава сложеније генетичке проблеме укрштања (монохибридно укрштање); анализира последице мутација у хуманој генетици.	компетенција, логичко мишљење, решавање проблема.	наслеђивања особина, разликује мутације од модификација, анализира еволуционе доказе и разуме порекло људске врсте.	приручних материјала; решавање генетичких задатака и симулација укрштања особина; коришћење мултимедијалних анимација.	решавања једноставнијих генетичких задатака кроз вежбе. **Сумативно:** Кратка писмена провера из Генетике.
Анатомија и физиологија човека	Органски системи човека (интегументни, коштани, мишићни, дигестивни, респираторни, циркулаторни, уринарни, нервни, ендокрини и репродуктивни); хомеостаза. **Фонд:** 34 часа	**О:** Лоцира главне органе у телу човека; зна основне функције сваког органског система (нпр. срце пумпа крв). **С:** Објашњава повезаност између органа унутар једног система (нпр. пут хране кроз дигестивни тракт); описује процес размене гасова. **Н:** Анализира	Здравствена компетенција, рад са подацима, научно-технолошка компетенција.	Ученик дефинише анатомску грађу и физиолошке процесе људског организма, повезује сложене биолошке системе и разуме значај хомеостазе.	Рад са анатомским торзом човека; мерење пулса и крвног притиска пре и после физичког напора; анализирање 3D симулација рада органа у Е-уџбенику.	**Формативно:** Чек-листе тачности лоцирања органа, бележење активности током практичних мерења. **Сумативно:** Велики тематски тест знања из Анатомије човека.

		сложене узрочно-последичне везе и неуро-ендокрину регулацију хомеостазе (нпр. рад хормона у стресним ситуацијама).				
Екологија, здравље и заштита средине	Очување здравља (болести зависности, репродуктивно здравље, прва помоћ); Глобални еколошки проблеми (ефекат стаклене баште, киселе кише, озонске рупе); одрживи развој; заштита матуре. **Фонд:** 20 часова	**О:** Препознаје факторе ризика по здравље (дуван, дрога); наводи главне загађиваче ваздуха и воде; решава основни ниво задатака за матуру. **С:** Објашњава последице деструктивног понашања човека на климу; примењује основне мере прве помоћи; решава средњи ниво за матуру. **Н:** Критички проучава утицај загађења на здравље становништва, предлаже еколошка решења у заједници и без грешке решава напредне матурске тестове.	Еколошка компетенција, компетенција за целоживотно учење, одговоран однос према здрављу.	Ученик примењује здраве навике, препознаје узроке глобалних климатских промена, заступа принципе одрживог развоја и показује спремност за матуру.	Радионице о превенцији болести зависности; студије случаја о климатским променама; симулације испита кроз наменске Клетове задатке и збирке за матуру.	**Формативно:** Међусобно оцењивање пробно урађених матурских тестова, презентације еколошких тема. **Сумативно:** Тест знања из Екологије и завршне симулације матуре.

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Време
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише сложена биолошка знања и успешно их примењује у потпуно новим, комбинованим и матурским проблемским ситуацијама; лако логички повезује генетичке мутације са здравственим поремећајима; самостално анализира сложене хормонске петље; стваралачки решава нерутинске задатке са матуре. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује биолошке концепте, законитости и неуро-ендокрине алгоритме; логички успешно повезује рад респираторног и циркулаторног система; самостално доноси исправне закључке на основу еколошких података и успешно решава већину тежих матурских задатака. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује способност употребе научених дефиниција и анатомских појмова у стандардним и познатим ситуацијама; у знатној мери логички повезује основне функције органа са здрављем; већим делом самостално изводи рутинске класификације у генетици. **ДОВОЉАН (2)**: биолошка знања су искључиво на основном нивоу репродукције чињеница и препознавања појмова (нпр. лоцирање главних костију или органа на шеми, зна шта је ДНК на нивоу дефиниције); решава једноставне матурске задатке једино уз вођење и подршку наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања биолошких термина, хромозома или система органа; не показује способност разликовања вена од артерија; не уме да користи падајуће податке у задатку нити да идентификује базне делове људског тела.	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (тачност објашњења на табли, исправност рада на наставним листићима)	Свакодневно бележење током године
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка образложења поступака (објашњење пута рефлексног	По потреби на сваком часу

физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).		лука, Менделових закона укрштања, последица киселих киша)	
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научне самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и тачност домаћих задатака (контрола решења задатака из Клетове радне свеске и званичне збирке за завршни испит)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају класификационих периода
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа и брзине анализе задатака)*	**Формативно оцењивање:** − Контрола прецизности приказа и практичних вежби (провера вођења протокола за мерење пулса/притиска, тачност уноса графичких решења за шеме укрштања)	Приликом обраде тема Анатомија човека и Генетика
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа и брзине анализе задатака)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних биолошких задатака, напредних дигиталних симулација рада срца/мозга и квизова унутар Клетовог Е-уџбеника	Периодично, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција болести зависности и спремност за матуру).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа и брзине анализе задатака)*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комплетних комбинованих биолошких задатака за матуру, анализирање и исправљање типичних терминолошких грешака	Интензивно током целог другог полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине решавања генетичких укрштања, познавање анатомије и физиологије човека, разумевање хомеостазе, еколошка свест, превенција	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа научке самосталности, тачности биолошке анализе, медицинско-еколошког прегледа і брзине анализе задатака)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару (заједничко решавање напредних ситуационих еколошких задатака и нерутинских биолошких	По потреби, приликом часова обнављања и Систематизације

болести зависности и спремност за матуру).		задатака са завршних испита претходних година)	

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / КОНТРОЛНЕ ВЕЖБЕ (БИОЛОГИЈА 8)

Приликом израде **тематских контролних вежби и симулација матурских испита**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према тријадној структури тежине образовних стандарда у осмом разреду (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	**Опсег бодова**	**Критеријуми за доделу оцена из биологије у осмом разреду**
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик без логичких, рачунских (у генетици) или терминолошких грешака успешно решава све задатке. Спремно решава напредна генетичка укрштања и сложене анализе неуро-ендокрине регулације хомеостазе. Поступак објашњења процеса је научно прецизан, аргументован, а предложена решења за глобалне еколошке проблеме показују изузетну зрелост и спремност за завршни испит.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик у потпуности успешно решава задатке основног и средњег нивоа стандарда. Правилно разуме грађу и улогу органских система човека и факторе еволуције, уз ситније, непажљиве пропусте у завршним фазама објашњења сложенијих медицинских/анатомских механизама (нпр. рефлексни лук) или мање грешке у процентима укрштања.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно решава стандардне задатке који тестирају базично знање (препознаје доминантне и рецесивне особине, тачно лоцира главне органе на шеми торза, наводи промене у пубертету и основне загађиваче). Теже анализира комплексне узрочно-последичне везе у регулацији хомеостазе и напредније задатке за матуру.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Ученик успева делимично да реши задатке са основног нивоа образовних стандарда (разликује наслеђене од стечених особина, зна дефиницију гена, набраја системе органа, наводи основне мере прве помоћи). Рад показује да је знање искључиво на нивоу суве репродукције и садржи честе материјалне грешке.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Тест је већим делом нерешен или урађени делови показују потпуно одсуство разумевања концепта генетике или анатомије човека (нпр. суштинско мешање функција вена и артерија, или неразликовање гена од хромозома), што показује потпуни изостанак базичне научне и здравствене писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11 од 26.08.2020. године, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт заокружује реформу другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на званичном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).

Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Нови Логос, који чине **Информатика и рачунарство 8 – Уџбеник за осми разред основне школе** (аутори: **др Марина Петровић, Драган Маринеску, Каталина Мишић**) и пратећи дигитални наставни материјали на порталу Е-учионица. Комплет је конципиран тако да омогућава напредну практичну наставу кроз три кључне области (ИКТ, Дигитална писменост, Рачунарство), подржавајући достизање образовних стандарда, креирање и управљање базама података и савладавање цикличних алгоритамских структура (петљи) у Python-у на три нивоа сложености.

Циљ учења предмета ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО у 8. разреду је да ученик потпуно заокружи своје дигиталне компетенције кроз упознавање са напредним ИКТ концептима вештачке интелигенције, креирање и упите у базама података (Access/софтвери за табеле), као и да кроз текстуално програмирање (Python) потпуно савлада цикличне алгоритме (петље *for* и *while*). Настава је усмерена на развијање инжењерског и алгоритамског начина размишљања, аналитичких вештина, као и на темељну припрему за завршни испит и будући професионални избор у савременом ИТ друштву.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај і фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
ИКТ, Вештачка интелигенција и Базе података	Савремени трендови у ИКТ; појам и примена вештачке интелигенције (AI); концепт релационих база података; табеле, примарни кључ; унос, сортирање и филтрирање података. **Фонд:** 14 часова	**О:** Препознаје основне појмове о базама података и AI; проналази податке у постојећој бази према задатом појму. **С:** Самостално креира једноставну базу података (табелу) са дефинисаним типовима поља; врши рутинско сортирање. **Н:** Пројектује релациону базу од	Рад са подацима, дигитална компетенција, решавање проблема, аналитичко мишљење.	Ученик разуме улогу вештачке интелигенције, самостално креира, ажурира и претражује базе података и анализира структурисане сетове информација.	Практичан рад у софтверима за управљање базама/табелама; вежбе уношења и филтрирања података; анализе примера примене вештачке интелигенције кроз Е-учионицу.	**Формативно:** Праћење логичке исправности креираних поља у бази, кратки ИКТ квизови знања. **Сумативно:** Прва практична вежба на рачунару (Креирање и претрага база података).

		више повезаних табела, дефинише примарне кључеве и успешно извршава напредне филтере и упите.				
Дигитална писменост (Креирање дигиталних садржаја)	Напредне мултимедијалне форме; израда сложених дигиталних извештаја; заштита ауторских права у дигиталном свету; дигитални отисак, превенција електронског насиља. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје различите формате дигиталних докумената; зна за основна правила заштите приватности на мрежи. **С:** Креира напредне интерактивне презентације и извештаје уз интеграцију звука, видеа и спољашњих линкова. **Н:** Пројектује сложене дигиталне мултимедијалне пројекте поштујући лиценце (Creative Commons) и правила естетског дизајна.	Дигитална писменост, комуникацијска компетенција, креативно изражавање, естетска компетенција.	Ученик израђује напредне мултимедијалне садржаје, критички анализира информације са мреже, штити свој дигитални отисак и поштује законска ауторска права.	Самосталан и групни рад на рачунарима у наменским мултимедијалним програмима; пројекти израде школских дигиталних часописа или извештаја; дискусије о сигурности.	**Формативно:** Чек-листе техничке и естетске испуњености мултимедијалног рада, праћење фаза израде. **Сумативно:** Практичан рад (Израда мултимедијалног пројекта/извештаја).
Рачунарство (Циклични алгоритми у Python-у)	Структуре цикличног алгоритма (петље); бројачка петља (*for*); условна петља (*while*); угнежђене петље; примена петљи за решавање	**О:** Препознаје наредбе *for* и *while* у коду; разуме концепт понављања корака у алгоритамским процесима. **С:** Самостално израђује Python	Алгоритамско мишљење, логичко размишљање, решавање проблема, математичка писменост.	Ученик анализира, пројектује и имплементира цикличне алгоритамске структуре у текстуалном језику Python и ефикасно отклања	Писање кода у IDLE окружењу; решавање проблема који захтевају вишеструка понављања кроз код; вежбе проналажења бесконачних петљи и логичких грешака.	**Формативно:** Фазна контрола рада и исписа петљи на екрану, самостално лоцирање синтаксних багова. **Сумативно:** Завршни велики практични пројекат/тест из програмирања

	сложених рачунских и логичких задатака. **Фонд:** 40 часова	програме који користе петљу *for* за аутоматизацију понављања исписа или једноставних рачуна. **Н:** Пројектује, тестира и самостално дебагује компликоване програме који комбинују угнежђене петље, напредне структуре услова и операторе.		комплексне грешке у коду.		(функционалан Python код са петљама).

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА, ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ (VIII РАЗРЕД)

Шта пратимо	**Критеријуми оцењивања**	**Поступак**	**Време**
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	**ОДЛИЧАН (5)**: у потпуности самостално трансформише сложена информатичка знања и успешно их примењује у потпуно новим, логичким и програмерским ситуацијама; без грешке дизајнира базе са повезаним табелама; лако имплементира угнежђене петље у Python-у; самостално и брзо дебагује компликоване грешке кода; креативно израђује мултимедијалне пројекте. **ВРЛО ДОБАР (4)**: у великој мери самостално примењује научена ИКТ правила, рад са базама и Python структуре петљи; успешно повезује наредбе услова са петљама у коду креирајући функционалан програм; самостално прави табеле са примарним кључевима; уредно штити свој дигитални отисак. **ДОБАР (3)**: у довољној мери показује	**Формативно оцењивање:** − Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника (активност током практичног рада у кабинету, брзина и тачност израде задатака на порталу Е-учионица)	Свакодневно бележење током године

	способност употребе стандардних софтверских алата (базе, мултимедија) у познатим и рутинским ситуацијама; у знатној мери разуме концепт основне бројачке петље (*for*); већим делом самостално изводи унос и рутинско претраживање података у бази. **ДОВОЉАН (2)**: информатичка знања су искључиво на основном нивоу репродукције и директног препознавања сигурносних правила, основних појмова база или наредбе *for* унутар кода уз минималну примену; једноставне практичне кораке (нпр. покретање кода, унос текста) изводи једино уз помоћ наставника. **НЕДОВОЉАН (1)**: знања нису ни на основном нивоу препознавања информатичких појмова, база података, мултимедијалних структура или кодних наредби цикличних процеса; не показује способност самосталног отварања развојног окружења; не уме да прати кораке у наставном тексту.		
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Формативно оцењивање:** − Усмена провера и кратка теоријска образложења (објашњење појма релационе базе, улоге примарног кључа, разлике између *for* и *while* петље у коду)	По потреби на сваком часу
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Формативно оцењивање:** − Редовност доношења и прецизност израде домаћих или пројектних задатака (писање сложенијих кодова са петљама од куће, слање урађених база података на наставников облак)	Свакодневно током године, са коначним пресеком на крају полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине*	**Практичан рад на рачунару:** − Контрола дигиталних вештина у пракси (успешност пројектовања веза у бази,	Периодично, након завршених тематских целина ИКТ, Базе података и

напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*писања кода у Python-у)*	уредност приказа мултимедијалног извештаја, тачност извршавања петљи у коду)	Мултимедија
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Дигитална активност:** − Решавање интерактивних дигиталних вежби, симулационих тестова знања и отклањање синтаксних грешака на званичном ИТ порталу Е-учионица	Континуирано, пратећи дигитални наставни план
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера и упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Припрема за завршни испит:** − Симулације израде комбинованих задатака за ИТ матуру, анализирање и исправљање типичних алгоритамских и техничких грешака у кодовима	Интензивно током целог другог полугодишта
Степен остварености исхода и прописаних стандарда постигнућа за 8. разред (вештине креирања релационих база података, извршавање филтера і упита, израда напредних мултимедијалних извештаја, заштита ауторских права, примена бројачких и условних петљи *for/while* у Python-у, спремност за завршни матурски испит).	*(Према горе наведеним критеријумима за оцене од 2 до 5 у зависности од нивоа дигиталне самосталности, алгоритамског разумевања, тачности рачунарских процедура и брзине писања кода у Python-у)*	**Облици рада на часу:** − Групни рад и рад у пару у рачунарском кабинету (заједничко решавање логичких проблема са петљама у Python-у, израда комплексних база кроз поделу улога, вршњачка критика фајлова)	По потреби, приликом часова утврђивања и великих пројектних радионица

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ТЕСТОВЕ / ПРАКТИЧНЕ РАДОВЕ (ИНФОРМАТИКА 8)

Приликом израде **теоријских тестова знања и практичних радова на рачунару (пројеката у базама података и кодова у Python-у)**, бодовни систем се заснива на укупно **100 бодова**, распоређених према званичним образовним стандардима за ИКТ писменост (основни ниво – 30 бодова, средњи ниво – 40 бодова, напредни ниво – 30 бодова):

Критеријуми за доделу оцена на основу бодова:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена из информатике у осмом разреду
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Ученик савршено и аутономно обавља све практичне задатке на рачунару. Самостално пише Python кодове користећи сложене бројачке и условне петље (*for, while*), изврсно дебагује теже логичке грешке у програму, креира релационе базе са повезаним табелама и упитима, и показује напредно критичко знање о вештачкој интелигенцији и сигурности система. Спреман за матуру.

4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Ученик веома успешно решава практичне и теоријске задатке. Правилно рукује уносом и сортирањем података у бази, успешно користи наредбе основних петљи (*for*) у Python-у градећи функционалан код, израђује напредне мултимедијалне извештаје поштујући права, уз ситније техничке пропусте у структури услова.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Ученик тачно изводи једноставне и рутинске операције (унос података у припремљену табелу базе, покретање квизова на Е-учионици, израда стандардне мултимедијалне презентације, покретање лакших кодних линија са петљама без сложених услова и гранања). Прави уочљиве синтаксне и логичке грешке у напреднијим структурама.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Рачунарска знања су искључиво на основном нивоу репродукције и препознавања (дефинише појам базе, зна сврху вештачке интелигенције, препознаје наредбе *for* и *while* у коду на чисто теоријском нивоу). Уз помоћ и стално вођење наставника успева делимично да понови кораке уноса података или копирања кодова.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Задаци на рачунару су недовршени, ученик показује потпуну неспособност самосталног креирања табеле, увођења примарног кључа или повезивања базних наредби понављања (константне кардиналне грешке са увлачењем кодова и синтаксим ознакама у Python-у), што доводи до изостанка дигиталне писмености.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Програм учења за осми разред објављен је у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику“, број 11/2020, а примењује се почев од школске 2021/2022. године. Овај подзаконски акт део је заокружене реформе другог циклуса ОШ, што је званично потврђено објављивањем ревидираних измена Правилника о плану наставе и учења за седми и осми разред на порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ).
Уџбеници и друга литература за наставу (назив, аутор, издавач, година издања): Савремени и унапређени уџбенички комплет за осми разред на званичном сајту издавачке куће Едука, који чине Техника и технологија 8, уџбеник за осми разред основне школе (аутор: **Зоран Д. Лапчевић**), пратећа радна свеска и припадајући материјал за конструкторско моделовање. Комплет покрива пет обавезних тематских области (Животно и радно окружење, Електротехника и електроника, Техничка и дигитална писменост, Ресурси и производња, Конструкторско моделовање), пружајући подршку за напредни практичан рад кроз везане електричне кругове, електронске компоненте и дигитално управљање уређајима.
Циљ учења предмета ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА у 8. разреду је да ученик кроз синтезу техничко-технолошке писмености, савремених ИКТ алата, електротехнике и електронике развије компетенције за доношење одговорних одлука у свакодневном животу и будућем професионалном избору. Настава је усмерена на оспособљавање ученика да безбедно рукује кућним апаратима, разуме дистрибуцију електричне енергије, самостално програмира системе за аутоматско управљање и критички процењује утицај савремених технологија на друштво и одрживи развој.

ТАБЕЛА СА ИСХОДИМА (VIII РАЗРЕД)

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 8. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)
Животно и радно окружење	Савремене технологије и	**О:** Препознаје ознаке за висок	Одговоран однос према здрављу,	Ученик безбедно рукује кућним инсталацијама,	Анализа видео-материјала о	**Формативно:** Брзи ситуациони тестови,

	занимања; заштита на раду и сигурносне мере при раду са електричном струјом. **Фонд:** 4 часа	напон и зна правила прве помоћи у случају струјног удара. **С:** Наводи заштитне системе у кући (уземљење, осигурачи). **Н:** Анализира професионалне ризике у савременом дигиталном окружењу.	целоживотно учење, решавање проблема.	примењује правила заштите од струјног удара и проучава техничка занимања.	електроенергетским системима; вежбе симулације пружања прве помоћи у кабинету.	дискусионо праћење. **Сумативно:** Кратка писмена провера безбедности (услов за практичне вежбе).
Електротехника и електроника	Електрична кола, извори и потрошачи, проводници и изолатори; основне електронске компоненте (диоде, транзистори). **Фонд:** 14 часова	**О:** Препознаје батерију, сијалицу и прекидач; разликује проводнике од изолатора. **С:** Црта електричну шему паралелне и редне везе потрошача. **Н:** Разликује пасивне и активне електронске компоненте у сложеном колу.	Научно-технолошка компетенција, дигитална писменост.	Ученик анализира принципе рада електричних кола, препознаје симболе и разуме улогу електронике у уређајима.	Експерименти са испитивањем проводљивости материјала, демонстрација рада полупроводника, читање електронских шема.	**Формативно:** Вежбе препознавања компоненти на штампаној плочи. **Сумативно:** Тест знања из електротехнике и електронике.
Техничка и дигитална писменост	Електричне и електронске шеме; ИКТ у техници (софтвери за симулацију електричних и електронских кола).	**О:** Препознаје стандардне симболе за извор, прекидач, отпорник и диоду на шеми. **С:** На основу дате шеме	Дигитална компетенција, креативно решавање проблема, рад са подацима.	Ученик црта и чита електричне/електронске шеме и користи рачунарске симулаторе за израду виртуелних кола.	Рад у информатичком кабинету у наменским образовним софтверима (нпр. Tinkercad Circuits, Crocodile Clips или	**Формативно:** Праћење корака у симулацији на рачунару. **Сумативно:** Оцена за урађен ИКТ пројекат виртуелног струјног кола.

	Фонд: 16 часова	формира виртуелно функционално струјно коло. **Н:** Самостално пројектује и софтверски тестира исправност електронског склопа.			сродни програми).	
Ресурси и производња	Производња, пренос и дистрибуција електричне енергије; паметне куће, уштеда и одрживи развој. **Фонд:** 10 часова	**О:** Препознаје хидроелектране, термоелектране и соларне панеле. **С:** Описује пут струје од електране према кућном прикључку. **Н:** Предлаже конкретна техничка решења за уштеду електричне енергије у домаћинству.	Еколошка компетенција, предузимљивост, компетенција за учење.	Ученик објашњава систем дистрибуције енергије, анализира рад генератора и трансформише еколошку свест у штедњу.	Проучавање рачуна за струју, израда пројеката за смањење потрошње у школи, рад са моделима трансформатора.	**Формативно:** Групни пројекти на тему „Енергетски пасош”. **Сумативно:** Контролна вежба из области Енергетски ресурси.
Конструкторско моделовање	Израда модела електричних инсталација, расвете, електронских склопова или уређаја на бази микроконтролера. **Фонд:** 24 часа	**О:** Повезује потрошач на извор помоћу припремљених каблова по шеми. **С:** Самостално спаја редно или паралелно коло са два прекидача и потрошача. **Н:** Израђује сложен	Сарадња, иновативност, предузетништво, ручне вештине.	Ученик реализује израду функционалног модела из кутије према техничкој документацији, повезује компоненте и испитује рад.	Рад у школској радионици коришћењем материјала из званичног Едукиног комплета за 8. разред, завршне тестирање модела.	**Формативно:** Фазна контрола квалитета спојева и изолације. **Сумативно:** Бројчана оцена за финални функционални електро-модел.

		функционалан електронски модел са аутоматским управљањем.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОСМИ РАЗРЕД

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Теоријско знање (Електротехника, електроника, ресурси)	• Усмена одбрана шема и појмова • Писмено тестирање и квизови	**Формативно:** Електронски квизови, чек-листе познавања елемената кола. **Сумативно:** Стандардни тестови знања (након области Електротехника и Ресурси).	Након завршених теоријских модула (3-4 пута годишње).
Дигитална писменост и симулације	• Рад у софтверима за симулацију електричних и електронских кола	**Формативно:** Уочавање кратких спојева и грешака на виртуелној плочи. **Сумативно:** Бројчана оцена за софтверски испројектовано коло.	Током трајања теме Техничка и дигитална писменост.
Електро-конструкторске вештине	• Посматрање практичног повезивања кола • Мерење функционалности модела	**Формативно:** Контрола исправности контаката и сигурности изолације. **Сумативно:** Бројчана оцена завршеног и оперативног електричног/електронског модела.	Друго полугодиште (интензиван практичан рад на блок часовима).
Аутоматизација и управљање	• Израда једноставних управљачких блокова	**Формативно:** Анализа логике рада сензора и прекидача током вежбе. **Сумативно:** Оцена мини-пројекта који симулира аутоматизовани уређај.	Према програму вежби за дигитално управљање.
Електро-безбедност и радна дисциплина	• Стални надзор над руковањем уређајима и проводницима у кабинету	**Формативно:** Систематски протокол праћења безбедности рада са ниским напоном (утиче на закључак оцене).	Током сваког наставног часа у школском простору.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ МАКЕТЕ (VIII РАЗРЕД)

Максималан број бодова је **100 бодова**, подељен у следеће критеријуме:

1. **Функционалност електричног/електронског склопа** (коло ради без грешке, потрошачи се пале/гасе према предвиђеној функцији) – **35 бодова**
2. **Прецизност спајања, монтаже и техничке документације** (правилно огољени и повезани проводници, поштовање шеме) – **25 бодова**
3. **Естетика, уредност и заштита проводника** (каблови су уредно сложени, изолација је потпуна, уредна укупна израда) – **20 бодова**

4. **Технолошка дисциплина, сигурност и безбедност** (правилно коришћење алата за сечење/стезање жица, сигурно руковање изворима струје) – **20 бодова**

Критеријуми за доделу оцена:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцене
5 (одличан)	**90–100 бодова**	Електрични/електронски модел је потпуно функционалан, повезан тачно према шеми. Проводници су педантно изоловани и спроведени, без лабавих контаката. Ученик ради потпуно самостално и сигурно.
4 (врло добар)	**75–89 бодова**	Склоп је функционалан, али постоје мање естетске грешке у слагању жица или су контакти благо лабави па захтевају додатно затезање. Рад је сигуран за тестирање.
3 (добар)	**60–74 бодова**	Модел ради само у одређеним тренуцима (губи се контакт). Уочљиве су грешке у везивању (нпр. погрешно везана редна уместо паралелне везе). Била је неопходна стална корекција наставника.
2 (довољан)	**45–59 бодова**	Модел не ради, али су кључне компоненте монтиране на подлогу. Проводници су лоше огољени или су везе несигурне, показујући слабо разумевање прочитане шеме.
1 (недовољан)	**0–44 бода**	Елементи су трајно оштећени или погрешно спајани (изазван кратак спој на батерији), ученик користи алат небезбедно или одбија рад.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД

Осми разред: Аутономија, лидерство и припрема за целоживотно вежбање
Циљ у завршном разреду је оспособљавање ученика за самостално организовање физичких активности, спортско суђење и трајну бригу о сопственом здрављу.

- **Моторички развој**: Систематизација свих моторичких способности и постизање личних рекорда кроз праћење индивидуалних потенцијала.
- **Спортско описмењавање**: Развијање социјалних вештина и лидерства кроз улоге капитена, судије или организатора одељењских такмичења, уз извођење комплетних гимнастичких састава.
- **Здравствени аспект**: Оспособљавање ученика да самостално креирају недељни мини-програм вежбања, усвајање концепта фитнеса као целоживотне навике и практично овладавање корацима прве помоћи (RICE метода) код лакших повреда.

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 8. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)
Физичка култура (Практични моторички садржаји)	Атлетика (систематизација дисциплина, постизање личних рекорда). Гимнастика (комплетна сложена	**О:** Изводи базичну гимнастичку саставу. Примењује основна правила	Предузимљивост, лидерство, дигитална компетенција, социјалне вештине.	Ученик самостално организује и води једноставна спортска	Метода спортског пројекта, ученици као судије и тренери, организација унутар-одељењске	**Формативно:** Евалуација праведности у суђењу, праћење лидерских вештина и односа према супарнику. **Сумативно:** Оцена за извођење гимнастичке

	састава на тлу и справама). Спортске игре (суђење, вођење екипе, турнири). **Фонд:** 90 часова	игара. Учествује у школском такмичењу. **С:** Организује део игре као капитен екипе. Примењује правила суђења у кошарци или фудбалу на нивоу школског часа. **Н:** Изводи напредне кореографије на справама без грешке у ритму. Контролише и води комплетан турнир у одељењу.		такмичења, примењује правила суђења, показујући висок ниво спортске културе.	лиге, коришћење апликација за бележење резултата.	саставе.
Здравствена култура (Здравствени садржаји)	Концепт доживотног вежбања и фитнеса. Самостално креирање мини-програма тренинга. Прва помоћ код лакших спортских повреда (ударци, извинућа, крварење). **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје знаке лакше повреде (оток, бол). Зна да треба ставити лед. Разуме концепт тренинга. **С:** Демонстрира правилно постављање компресивног завоја и хлађења код извинућа зглоба. Креира једноставне вежбе. **Н:** Комплетно пружа прву помоћ по корацима (RICE метода) и самостално	Решавање проблема, кризна компетенција, самоиницијатива, предузимљивост.	Ученик самостално креира сопствени план физичких активности за очување здравља и правилно пружа прву помоћ код лакших повреда.	Симулације повреда на терену (игра улога: повређени - спасилац), практично вежбање превијања у пару, израда личних фитнес планова у свесци.	**Формативно:** Праћење правилности извођења захвата прве помоћи, евалуација фитнес планова. **Сумативно:** Тест знања из пружања прве помоћи.

		израђује недељни кардио-програм вежбања.				

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (5–8. РАЗРЕД)

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Усвојеност моторних знања (Техника)	• Демонстрација техничких делова кретања на справама, терену или атлетској стази.	**Формативно:** Аналитичке чек-листе са фазама покрета (нпр. залет, одраз, лет, доскок). **Сумативно:** Бројчана оцена за правилност извођења целог техничког елемента.	Након завршетка сваког наставног блока (оквирно 3–4 пута у полугодишту).
Напредак у моторичким способностима	• Мерење и поређење вредности физичких способности у односу на почетно стање.	**Формативно:** Табеле праћења резултата Eurofit батерије тестова (издржљивост, снага, брзина). **Сумативно:** Бројчана оцена искључиво на основу личног напретка, а не сирове норме.	Два пута у току године: Иницијално тестирање (септембар) и Финално тестирање (мај).
Теоријска и здравствена знања	• Провера знања из области хигијене, прве помоћи, исхране и мерења пулса.	**Формативно:** Кратке усмене симулације и дијалози током теоријских минута на часу. **Сумативно:** Наставни листићи знања или практични приказ пружања прве помоћи.	Након завршених здравствено-васпитних тема у току године.
Залагање и однос према раду	• Праћење редовног ношења прописане спортске опреме, односа према обавезама и суиграчима (фер-плеј).	**Формативно:** Педагошка свеска наставника (плусеви за залагање, минуси за заборављену опрему, описи залагања). **Ова компонента значајно утиче на извођење закључне оцене.**	Свакодневно, на сваком наставном часу физичког васпитања.

СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ДОДЕЛУ ОЦЕНА

При сумативном извођењу оцена из практичних провера технике, полигона спретности или пројеката из здравствене културе, максималан број бодова је 100, а вредновање је структурисано на следећи начин:

1. **Координација, биомеханичка тачност и структура покрета** (правилност извођења фаза кретања) – 35 бодова
2. **Ефикасност, брзина и прецизност у извођењу** (резултат покрета, погодак у гол/кош, стабилност на справи) – 35 бодова
3. **Лични напредак и уложени напор** (напредовање у односу на сопствени почетни ниво способности) – 15 бодова
4. **Спортска култура, дисциплина и безбедност** (поштовање правила, ношење опреме, фер-плеј према тиму) – 15 бодова

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена у другом циклусу (5–8. разред)
5 (одличан)	90–100 бодова	Ученик изводи све техничке и тактичке задатке са лакоћом, естетски савршено и сигурно. Показује континуиран и велики напредак у моторичким способностима. Опрему носи редовно, показује изузетно залагање, лидерство и фер-плеј. Здравствене

		исходе примењује практично без грешке.
4 (врло добар)	75–89 бодова	Ученик веома успешно и самостално влада техничким елементима. Извођење је тачно, али се јављају ситне координационе или ритмичке несигурности при већим брзинама. Опрему носи редовно, труди се на часу и остварује стабилан напредак у развоју способности.
3 (добар)	60–74 бодова	Ученик испуњава основне техничке захтеве, али му је извођење несигурно, рудиментарно и захтева додатну помоћ или навођење наставника. Напредак у способностима је минималан. Опрему носи углавном редовно, али је његово залагање на часу пасивно.
2 (довољан)	45–59 бодова	Извођење кретања је на нивоу грубе репродукције са великим техничким грешкама које нарушавају ефикасност и сигурност. Напредак у способностима је једва видљив. Спортску опрему често заборавља, а залагање на часовима је минимално.
1 (недовољан)	0–44 бода	Ученик отворено одбија да вежба, континуирано не доноси прописану спортску опрему, грубо крши правила безбедности и фер-плеја, угрожава себе и друге и не показује никакав напредак нити интересовање за остваривање исхода.

КАРТОН ЗА ПРАЋЕЊЕ ФИЗИЧКОГ РАЗВОЈА И МОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ УЧЕНИКА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Овај картон служи за континуирано визуелно и бројчано праћење антропометријских мера и моторичких способности ученика кроз цео други циклус основне школе, у складу са стандардном *Eurofit* батеријом тестова која се користи у Србији.

ИНФОРМАТИВНИ ПОДАЦИ О УЧЕНИКУ

- **Име и презиме ученика:** _____
- **Датум рођења:** .._____. године | **Пол:** М / Ж
- **Школа / Одељење:** _____
- **Напомена о здравственом статусу (ИОП / Ослобођен делом):** _____

1. АНТРОПОМЕТРИЈСКЕ МЕРЕ И ПОСТУРАЛНИ САТУС (ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ)

Ове мере се узимају на почетку (септембар) и на крају (мај) сваке школске године ради праћења правилног раста и развоја коштано-мишићног система.

Наставна година / Класификација	**В-5 (Сеп)**	**В-5 (Мај)**	**В-6 (Сеп)**	**В-6 (Мај)**	**В-7 (Сеп)**	**В-7 (Мај)**	**В-8 (Сеп)**	**В-8 (Мај)**
Телесна висина (cm)								
Телесна маса (kg)								
Индекс телесне масе (BMI)								
Држање тела (Правилно / Ризик)								
Свод стопала (Нормалан / Спуштен)								

2. МОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (*EUROFIT* ТЕСТОВИ)

Оцењивање ове компоненте се врши искључиво на основу **индивидуалног напретка** (разлике између иницијалног и финалног резултата), а не на основу сувих такмичарских норми.

Моторички тест (Својство)	**В-5 (Ини)**	**В-5 (Фин)**	**В-6 (Ини)**	**В-6 (Фин)**	**В-7 (Ини)**	**В-7 (Фин)**	**В-8 (Ини)**	**В-8 (Фин)**
Трчање на 60m (с) *(Брзина)*								
Скок у даљ из места (cm)								

(Експлозивна снага)								
Подизање трупа за 30с (број) *(Репетитивна снага трбуха)*								
Издржај у згрченом упору (с) *(Статичка снага раменог појаса)*								
Дубоки претклон на клупи (cm) *(Флексибилност / Гипкост)*								
Трчање у кутији 4 x 10m (с) *(Окретност / Агилност)*								
Куперов тест / Трчање 12 мин (m) *(Аеробна издржљивост)*								

3. ЕВИДЕНЦИЈА ФУНКЦИОНАЛНИХ СПОСОБНОСТИ И НАПРЕТКА (ЗДРАВСТВЕНИ СТАТУС)

Наставна година / Параметар	В-5 (Поч/Крај)	В-6 (Поч/Крај)	В-7 (Поч/Крај)	В-8 (Поч/Крај)
Пулс у миру (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Пулс након оптерећења (бпм)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Време опоравка пулса (минути)	____ / ____	____ / ____	____ / ____	____ / ____
Оцена индивидуалног напретка	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**	**Да / Не**

4. ПЕДАГОШКА ЗАПАЖАЊА НАСТАВНИКА И ЗАКЉУЧАК

- **ПЕТИ РАЗРЕД:** Ученик показује _____. Спортску опрему носи _____. Однос према вршњацима у игри је _____.
- **ШЕСТИ РАЗРЕД:** Приметан је напредак у координацији код _____. Вештину мерења пулса је савладао _____. Активност на часу је _____.
- **СЕДМИ РАЗРЕД:** Ученик успешно примењује тактичке елементе у _____. У вежбама издржљивости показује _____. Фер-плеј однос је _____.
- **ОСМИ РАЗРЕД:** Способан за самостално вођење делова часа и суђење у _____. Свој мини Фитнес план је израдио _____. Коначни здравствени статус је _____.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

 Осми разред: Политичка писменост, заступање и вођење акције

Циљ у завршном разреду је потпуно оспособљавање ученика за улогу активног грађанина кроз разумевање државног уређења и практично вођење грађанских пројеката.

- **Политичка писменост**: Упознавање са принципом поделе власти у држави (законодавна, извршна, судска), значајем Устава, улогом цивилног друштва и важношћу демократских избора.
- **Пројектни менаџмент**: Овладавање методологијом истраживања јавног мњења (анкета, интервју) и процесом покретања, планирања и спровођења акције од општег значаја.
- **Заступање (Адвокаси)**: Развијање вештина јавног наступа, преговарања са надлежним органима и подизања свести у заједници ради решавања конкретног проблема.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/сумативно)**
Грађанско друштво и држава (Систем вредности)	Подела власти у демократској држави (законодавна, извршна, судска). Појам Устава. Невладине организације и грађанске иницијативе. Изборни процес и право гласа. **Фонд:** 14 часова	**О:** Идентификује три гране власти у држави и зна шта је Устав као највиши правни акт. **С:** Објашњава улогу цивилног сектора и невладиних организација у контроли рада државних институција. **Н:** Анализира значај редовних, слободних избора за стабилност демократије и аргументује улогу активног грађанина.	Грађанска компетенција, политичка писменост, доношење одлука, критичко расуђивање.	Ученик разуме принципе поделе власти и уставног уређења, вреднује слободне изборе и аргументује важност грађанског активизма.	Креирање симулације изборне кампање у разреду (програми, гласање, бројање), анализа уставних одредби, трибине са гостима актива.	**Формативно:** Праћење аргументованости ставова у дискусији, наставни листићи са ситуационим задацима из права. **Описивање:** Сумарно описно оцењивање.
Истраживање и акција	Методологија истраживања јавног	**О:** Учествује у групном	Предузимљивост, лидерство,	Ученик самостално или	Спровођење пројекта	**Формативно:** Евалуација портфолија пројекта, праћење

(Пројектни менаџмент)	мњења (анкете, интервјуи). Планирање и вођење грађанске акције у заједници (заступање, преговарање, медијско представљање). **Фонд:** 22 часа	спровођењу анкете међу вршњацима на задату друштвену тему. **С:** Анализира резултате истраживања, пише кратак извештај и предлаже кораке за решавање мапираног проблема. **Н:** Самостално или као лидер тима води комплетан пројекат заступања (адвокаси) неке иницијативе од општег значаја.	пројектно планирање, решавање проблема, тимски рад.	у тиму планира, организује, реализује и евалуира акцију која доприноси добробити школске или локалне заједнице.	„Грађанин“ (Пројекат ЦРНПС), теренско истраживање, писање предлога пројекта, креирање јавне кампање за подизање свести.	тимског рада и вештина јавног наступа ученика кроз чек-листе. **Описивање:** Финална описна оцена.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

У складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању, успех ученика на предмету Грађанско васпитање **оцењује се описно**. Закључна оцена на крају полугодишта и на крају године изводи се у форми: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик је у потпуности остварио све кључне исходе програма. Показује изузетну самосталност, иницијативу и лидерство у групном раду. Стручну терминологију користи без грешке, аргументи су му зрели и засновани на доказима. Активно учествује у свим акцијама, показује изражену емпатију, асертивност и креативност. Редовно води свој грађански портфолио.	• Праћење ученичког досијеа / портфолија (есеји, анкете, пројектни нацрти). • Евалуација учешћа у дебатама и симулацијама. • Чек-листе за самопроцену и вршњачку процену сарадње у тиму. • Педагошка свеска наставника (континуирано

		праћење залагања и ставова).
Добар напредак	Ученик је остварио већину исхода програма на средњем нивоу. Самосталан је у раду, али му је повремено потребна подршка у сложенијим анализама или формулацијама пројектних планова. У дебатама заузима јасан став који зна делом да аргументује. С поштовањем се односи према правилима рада и суиграчима, уредно извршава задатке у групи и доноси прибор.	• Анализа наставних листића и кратких ситуационих квизова знања. • Евиденција редовности израде домаћих задатака. • Праћење уредности портфолија.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу, углавном уз сталну помоћ и подстицај наставника. Знања су му на нивоу препознавања основних појмова (нпр. Конвенција, права). Његово учешће у групном раду је пасивно, ретко се самостално јавља за реч, а ставове изражава без дубље аргументације. Често заборавља материјале за час, али поштује правила учионице.	• Евидентирање основне активности током радионица. • Посматрање понашања у оквиру групних задужења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VIII РАЗРЕД – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини и поступци остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно / описно)**
Хришћански живот и етос	Свете Тајне Цркве (Крштење, Миропомазање, Исповест, Брак). Хришћански морал и врлине (љубав, милосрђе, праштање). Пост и молитва као средства подвига. **Фонд:** 16 часова	**О:** Наводи главне Свете Тајне Цркве. Препознаје појмове хришћанских врлина. **С:** Објашњава духовни смисао поста и исповести као припреме за Свето Причешће. **Н:** Анализира сложене етичке проблеме савременог друштва из перспективе православног хришћанског етоса.	Морална компетенција, доношење одлука, одговоран однос према себи и заједници.	Ученик дефинише Свете Тајне Цркве, примењује јеванђелске врлине у решавању животних дилема и аргументује значај подвига.	Радионице на етичке теме, анализа савремених друштвених феномена кроз јеванђелску призму, вођени разговор о слободи и одговорности.	**Формативно:** Евалуација кратких есеја на тему праштања, праћење ставова ученика у групним расправама. **Описивање:** Описно вредновање духовног напретка.
Савремени свет и Есхатон (Будуће Царство)	Суочавање са изазовима модерне технологије и отуђења. Смрт као последњи непријатељ и опште	**О:** Препознаје појам Другог доласка Христовог и будућег Царства Божијег (Есхатона).	Медијска и дигитална писменост, критичко мишљење,	Ученик критички анализира савремене вредности, заузима есхатолошки став	Метода истраживачког пројекта, аналитичко читање Књиге Откривења	**Формативно:** Вођење вероучног портфолија са завршним размишљањима,

	Васкрсење мртвих. Страшни Суд и Царство Небеско. **Фонд:** 20 часова	**С:** Разликује пролазне вредности овога света од непролазних вредности будућег века. **Н:** Аргументовано образлаже православну хришћанску наду у победу над смрћу и Васкрсење кроз Литургију.	социјална одговорност.	према животу и изражава хришћанску наду у васкрсење.	(Апокалипсе), дебате о утицају дигиталног света на душу грађана.	оцењивање презентација. **Описивање:** Финална описна оцена изборног предмета.

КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ВЕРСКУ НАСТАВУ

Верска настава се у основним школама у Републици Србији **оцењује описно**, на основу Закона о основама система образовања и васпитања. Закључна оцена се изводи на крају полугодишта и на крају школске године у облику једног од три дефинисана статуса: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**. Све оне имају статус формалне оцене, али не утичу на општи просек ученика.

Постигнуће / Формална оцена	**Критеријуми за доделу описаних оцена у другом циклусу (5–8. разред)**	**Инструменти и поступци праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну остварености свих прописаних исхода. Истиче се изузетним залагањем, пажњом и иницијативом. Изражава дубоко разумевање теолошких појмова, правилности литургијског живота и хришћанске етике. Активно и креативно учествује у групном раду, дебатама и радионицама. Уредно води своју свеску/портфолио и показује примерно фер-плеј понашање, љубав и поштовање према свима на часу.	• Вероучни портфолио / Ликовни и текстуални записи ученика. • Чек-листе ангажовања и пажње током предавања и интерактивних вежби. • Вршњачка евалуација сарадње у пару или малим групама. • Педагошка свеска наставника (плусеви, коментари о владању и ставовима).
Добар напредак	Ученик је остварио већину предвиђених исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима, показује пажњу и разумевање основних празника и догађаја из историје Цркве. Одговори су му тачни, али му је повремено потребан подстицај наставника за дубљу анализу јеванђелских поука. Труди се да испуни задатке у групи, доноси потребан прибор за час и са поштовањем се односи према вероучитељу и вршњацима.	• Анализа наставних листића, краћих квизова и картица знања. • Праћење уредности израде домаћих задатака. • Провера тачности

		дефинисања основних појмова.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу. Знања су му на нивоу препознавања базичних појмова (нпр. икона, храм, крст), углавном уз обилну помоћ и подсећање наставника. Његово учешће у разговорима и радионицама је пасивно, ретко се сам јавља за реч, а задатке извршава делимично. Повремено заборавља прибор, али поштује правила очувања мира и реда у учионици.	• Евидентирање базичног присуства и пажње током часа. • Посматрање понашања у оквиру задатих једноставних дужности.

 ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

 Пети разред: Увођење у тајну заједнице и Стварања

- **Теолошки развој**: Упознавање са Богом као Светом Тројицом који из љубави ствара свет, са нагласком на човека као боголико биће са слободном вољом.
- **Старозаветна историја**: Разумевање обећања о доласку Спаситеља кроз примере вере праотаца и примену Мојсијевих заповести у грађењу добрих односа са ближњима.

 Шести разред: Рођење за Литургијски живот

- **Новозаветна писменост**: Упознавање са Богочовечанском личношћу Исуса Христа кроз Његов живот, празнике, чуда и Јеванђеље спасења.
- **Литургијско описмењавање**: Разумевање структуре Свете Литургије и Светих Тајни (Причешће) као места стварног сусрета са Богом и грађења Цркве као заједнице љубави.

 Седми разред: Укорењивање у Светосавску духовну баштину

- **Историјски континуитет**: Сагледавање историјског пута Цркве од Апостола до Васељенских сабора, уз усвајање Символа вере као јасног путоказа у вери.
- **Национална духовност**: Неговање националног идентитета кроз упознавање са делом Светог Саве, Светих Немањића и разумевање Косовског завета као избора Царства Небеског.

 Осми разред: Изградња хришћанског етоса пред изазовима света

- **Етичка зрелост**: Изградња чврстог вредносног система заснованог на јеванђелским врлинама (милосрђе, љубав, пост, молитва) у решавању савремених животних дилема.
- **Есхатолошка нада**: Развијање хришћанског погледа на пролазност овога света, изградња личне наде у победу над смрћу кроз Васкрсење и радосно ишчекивање Будућег Царства Божијег.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК (1. и 2. РАЗРЕД)

Циљ програма продуженог боравка јесте да обезбеди сигурно, подстицајно и емоционално стабилно окружење у којем ученици, након редовне наставе, систематски и самостално израђују домаће задатке, утврђују школско градиво и развијају радне навике. Програм тежи да кроз вођене слободне активности (ликовне, музичке, драмске, спортске) развије креативност, естетски укус, моторику и социјалне вештине деце, као и да кроз игру и рекреацију на отвореном простору промовише здраве стилове живота, другарство, толеранцију и заједништво.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ПРОДУЖЕНИ БОРАВАК (1. и 2. РАЗРЕД)

Наставна област / Активност	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Самостални рад и израда домаћих задатака *(Израда задатака из српског језика, математике и света око нас, утврђивање градива, вежбе читања и лепог писања, математичке игре логике)* **Слободне активности (Креативни развој)** *(Ликовне радионице, моделирање пластилином и папиром - оригами, драмске импровизације, хорско певање, друштвене игре, ребуси)* **Слободно време и рекреација** *(Елементарне игре у дворишту, штафетне игре, спортске активности на отвореном, одмор, разговори о свакодневним темама)* **Животне вештине и култура понашања** *(Одржавање личне хигијене, култура*	**Основни ниво:** • Израђује домаће задатке уз стално подстицање и помоћ учитеља. • Правилно одржава хигијену руку и поштује правила понашања за столом. • Учествује у заједничким играма на отвореном у оквиру групе. **Средњи ниво:** • Самостално израђује већи део домаћег задатка и уочава сопствене грешке. • Пажљиво чува и сређује свој прибор, уџбенике и заједничке играчке. • Примењује правила фер-плеја током друштвених и спортских игра. **Напредни ниво:** • Потпуно самостално, тачно и уредно завршава све домаће задатке пре рока.	• **Компетенција за учење:** Развијање трајних радних навика, концентрације и самосталности у интелектуалном раду. • **Сарадња и тимски рад:** Неговање слоге, дељења играчака и прибора, као и ненасилно решавање конфликата у игри. • **Одговоран однос према здрављу:** Усвајање навика правилне исхране, редовне физичке активности и очувања здравља. • **Естетска компетенција:** Изражавање маште кроз цртање, вајање, глуму и препознавање лепоте у уметности и природи. • **Комуникацијска компетенција:** Слободно вербално изражавање мисли и осећања, као и културно обраћање вршњацима и одраслима.	• Самостално и савесно извршава своје дневне домаће задатке. • Примењује правила лепог понашања (бонтона) у учионици, трпезарији и на дворишту. • Креативно се изражава кроз различите ликовне, драмске и музичке садржаје. • Активно и пожртвовано учествује у спортским и елементарним играма. • Показује самосталност у бризи о својим стварима, прибору и уредности простора.	**Облици рада:** Индивидуални рад (домаћи задаци), групни рад (радионице/игре), рад у паровима, фронтални рад (уводна објашњења). **Методе рада:** Метода практичних радова, метода игре (најважнија за овај узраст), метода демонстрације, метода разговора, илустративна метода. **Реализација:** • Створити породичну, топлу и безбедну атмосферу у којој се дете осећа прихваћено након наставе. • Време за израду домаћих задатака строго темпирати (увек у исто доба дана) ради стварања рефлекса и навике. • Максимално користити школско двориште и боравак на свежем ваздуху кад год то временске прилике дозвољавају. • Организовати кутке у учионици (кутак за читање, кутак за друштвене игре, ликовни кутак).	• **Портфолио боравка:** Континуирано праћење напретка кроз збирку ликовних радова, прегледаних домаћих задатака и креација ученика. • **Формативне чек-листе понашања:** Описно бележење развоја социјалних вештина (како се дете уклапа, да ли дели, да ли је агресивно). • **Табеле мотивације (Стимулација):** Коришћење визуелних подстицаја (нпр. сакупљање звездица или смајлија за уредност свеске или помоћ другу). • **Вршњачка евалуација кроз игру:** Деца на крају заједничке друштвене игре отворено и кроз смех бирају „најљубазнијег саиграча“. • **Редовни извештај родитељима:** Усмена или писмена деформализована повратна информација родитељима при преузимању детета из боравка.

обедовања у школској трпезарији, самостално паковање књига и прибора, чување играчака)	• Креативно предводи вршњаке у слободним активностима и радионицама. • Показује висок степен емпатије и активно помаже млађим/слабијим ученицима.*			• Континуирано сарађивати са учитељима из редовне наставе ради усклађивања захтева и праћења напретка деце.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА И ПРАЋЕЊА УЧЕНИКА У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

С обзиром на то да у продуженом боравку **нема бројчаних оцена**, вредновање је усмерено на праћење социјализације, емоционалног развоја и формирања радних навика код деце у раном школском узрасту.

1. Формирање радних навика и самосталност у раду

- **Успешан (У потпуности савладао):** Ученик са разумевањем и вољом приступа изради домаћих задатака. Ради самостално, пажљиво слуша упутства учитеља, уредно пише и завршава започето у предвиђеном времену. Након рада, сам пакује своју торбу.
- **Делимично успешан (Напредује):** Потребан му је сталан подстицај и присуство учитеља да би почео да ради. Често губи пажњу, прекида рад, али уз сугестије успева да заврши задатке. Тражи помоћ и за ситнице које објективно зна сам да реши.
- **Захтева додатну подршку:** Одбија рад на домаћим задацима, плаче, немарно жврља по свесци или оставља задатке недовршеним. Не показује никакву концентрацију нити самосталност, често губи или заборава свој прибор и књиге.

2. Социјализација, емпатија и поштовање правила игре/групе

- **Успешан (У потпуности савладао):** Изванредно се уклапа у групу. Поштује заједничка правила понашања у учионици и дворишту. Радо дели играчке и прибор са другима. Сукобе решава речима, не користи агресију и бодри своје другаре.
- **Делимично успешан (Напредује):** Генерално је добре нарави, али у жару игре тешко подноси пораз (уме да се расплаче или наљути). Понекад је себичан око играчака, али се брзо смирује и прихвата компромис након разговора са учитељем.
- **Захтева додатну подршку:** Испољава агресивно понашање према вршњацима (отимање играчака, гурање, ударци, увреде). Не поштује правила групе, намерно крши договоре, изолује се из колектива или омета друге у раду и одмору.

3. Животне вештине, хигијена и култура понашања

- **Успешан (У потпуности савладао):** Самостално и без подсећања правилно пере руке пре и после јела. У трпезарији се понаша културно, користи прибор за јело, поједе свој оброк и уредно одлаже послужавник. Савесно спрема своје радно место и играчке након активности.
- **Делимично успешан (Напредује):** Потребно га је редовно подсећати на прање руку или на правила понашања током ручка. Често оставља своје ствари разбацане по учионици, али их уредно покупи након директне опомене учитеља.
- **Захтева додатну подршку:** Потпуно занемарује основне хигијенске навике. Понаша се непримерено у трпезарији (игра се храном, виче, просипа). Оставља потпуни неред иза себе, одбија да учествује у спремању играчака и показује немар према чистоћи простора.

ДНЕВНИ РЕЖИМ И ВРЕМЕНСКА АРТИКУЛАЦИЈА РАДА У ПРОДУЖЕНОМ БОРАВКУ

Временски оквир	Назив активности	Специфични садржај и организација активности	Функција и педагошки циљ
11:30 – 12:00	**Прихват ученика и емоционални ресет**	• Преузимање деце испред учионица након завршетка редовне наставе. • Одлагање торби, преобување и пресвлачење (ако има потребе). • Слободан разговор о утисцима са редовних часова, елиминисање напетости кроз лагану музику.	• **Релаксација:** Прелазак из строго структурисане наставе у опуштенији режим боравка. • **Сигурност:** Евидентирање присутности деце.
12:00 – 12:30	**Хигијенске припреме и ручак**	• Организован одлазак у тоалет, колективно вежбање и правилно прање руку сапуном. • Културно улажење у школску трпезарији. • Ручак: развијање културе обедовања, правилно коришћење прибора, естетско одлагање судова након јела.	• **Здравље и хигијена:** Развијање аутоматизма код хигијенских навика. • **Социјализација:** Усвајање бонтона за столом кроз заједнички оброк.
12:30 – 13:30	**Слободно време (Рекреација на отвореном)**	• Боравак на свежем ваздуху (школско двориште, спортски терен или парк). • Елементарне и традиционалне игре („Између две ватре“, „Шуле“, „Дан и ноћ“). • Штафетне игре спретности, слободно трчање и играње на справама.	• **Биолошка потреба:** Задовољавање дечије потребе за кретањем и физичком активношћу. • **Превенција умора:** Динамички одмор пред интелектуални рад.
13:30 – 15:00	**Самосталан рад (Израда домаћих задатака)**	• Припрема радног простора у учионици (вађење свезака, књига, перница). • Самостална израда задатака из српског језика, математике и света око нас. • Индивидуална подршка учитеља ученицима којима теже иде градиво. • Додатне логичке скривене вежбе, читање и математички квизови након завршеног рада.	• **Радне навике:** Стварање трајног условног рефлекса за концентрисан рад увек у исто време. • **Интелектуални развој:** Утврђивање знања и самосталност.
15:00 – 15:15	**Поподневна ужина и хигијена**	• Кратка пауза, поновно прање руку. • Подела ужине (воће, колач, млечни напитак). • Разговор у кругу са фокусом на укусну и здраву исхрану, уредно чишћење мрвица са столова.	• **Енергетски опоравак:** Надокнада снаге након интелектуалног напора. • **Уредност:** Навикавање на чистоћу сопственог простора.
15:15 – 16:15	**Вођене слободне активности (Радионице)**	• **Тематске радионице** (сваки дан у недељи има своју тему): 1. *Понедељак:* Ликовно-естетска (оригами, цртање, вајање, колаж) 2. *Уторак:* Музичко-ритмичка (хор, бројалице, дечији инструменти) 3. *Среда:* Драмско-језичка (сценски прикази бајки, луткарско позориште) 4. *Четвртак:* Дигитално-истраживачка (свет око нас, забавни квизови, ИКТ) 5. *Петак:* Друштвене игре и ребуси (шах, Човече не љути се, логичке загонетке)	• **Креативни израз:** Развој маште, естетског укуса, фине моторике шаке и прстију. • **Заједништво:** Изградња тимског духа кроз креирање заједничких уметничких продуката.
16:15 – 17:00	**Спремање учионице и испраћај ученика**	• Заједничко сакупљање и паковање играчака, књига и друштвених игара на своја места.	• **Одговорност:** Неговање свести о чувању заједничке имовине и сређивању простора иза себе.

		• Самостално паковање ђачких торби и провера да ли је нешто заборављено. • Мирне друштвене активности до доласка родитеља. • Испраћај деце уз кратку повратну информацију родитељима о дневном раду.	• **Партнерство:** Културна и редовна комуникација са породицом.

ПЛАН И ПРОГРАМ ЕКСКУРЗИЈЕ (излета, кампова, наставе у природи)

На основу Правилника о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи, објављеног у „Сл. гласнику РС“, бр.30/2019 од 25.априла 2019.године, доноси се програм наставе екскурзије, прописују ближи услови и уређују питања од значаја за организацију и остваривање екскурзије у основној школи. Екскурзија има запажено место у образовно-васпитном раду школе.

Она има не само дидактичко-методички, него и васпитни задатак свих субјеката у друштву: просветних радника, родитеља, ученика, туристичке привреде... Њене васпитно-образовне могућности су велике и драгоцене. Путем екскурзија ученици стичу и проширују знања о људима и крајевима наше земље, научним достигнућима из различитих научних дисциплина, и то све непосредно и доживљајно. На екскурзији се продубљује другарство и узајамно поверење између наставника и ученика. Екскурзија је облик образовно-васпитног рада, који се остварује ван школе.

Циљ екскурзије је савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа, а у циљу остваривања образовно-васпитне улоге школе.
Задаци који се остварују реализацијом програма екскурзија су:

- проучавање објеката и феномена у природи
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима
- развијање интересовања за природу
- изграђивање еколошких навика
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева
- развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама, навикама и позитивним социјалним односима
- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.

Садржаји екскурзије остварују се на основу плана и програма наставе и учења, образовно
васпитногради и саставни су део школског програма и годишњег плана рада школе.

Садржаји екскурзије у првом циклусу основног образовања и васпитања су:

- уочавање облика рељефа и површинских вода у околини и природно-географских одлика Републике Србије;
- разматрање карактеристичних биљака и животиња;
- посете заштићеним природним подручјима;
- упознавање са прошлошћу и културном баштином завичаја и отаџбине;
- развијање способности оријентације у простору и времену;
- обилазак разних типова пољопривредних површина и сточарских фарми;
- обилазак привредних друштава и јавних предузећа.

Садржаји екскурзије у другом циклусу су:

- посете које омогућавају упознавање са природним лепотама, природно-географским и друштвено-географским одликама Републике Србије;
- обилазак праисторијских, античких, средњовековних, нововековних и локалитета савременог доба;
- обилазак Београда;
- обилазак установа културе у Републици Србији;

- обилазак привредних друштава и јавних предузећа.

Одељенска и стручна већа школе предлажу програм екскурзије, који достављају наставничком већу ради разматрања и усвајања. Екскурзија може да се реализује ако је савет родитеља дао сагласност на програм екскурзије.
Носиоци припреме, организације и извођења програма екскурзије су Комисија за планирање и извођење излета, посета, екскурзија и наставе у природи, директор школе, стручни вођа путовања, одељенски старешина или други наставник кога одреди директор школе и који је добио сагласност одељенског већа.
Екскурзија се организује и изводи, уз претходну писмену сагласност родитеља, по правилу за најмање 60% ученика истог разреда, уколико су створени услови за остваривање циљева и задатака.
Изузетно, екскурзија може да се организује за ученике одељења у којем је писмену сагласност дало најмање 60% родитеља ученика.
Извођење екскурзије за ученике истог разреда организује се са истим садржајем, по правилу истовремено.
Уколико нису испуњени наведени услови, екскурзија се не организује, о чему одлуку доноси директор.

СУПЕР КАМП 2025.

Пројекат Супер летњи и зимски камп је највећи дечији камп у Европи и намењен је деци узраста од 4 до 15 година. Спроводи се у току летњег и зимског распуста. Подразумева три сегмента активности: спорт и рекреација, авантура и едукација. Тако да доприноси психо- физичком развоју ученика. Развија спортски дух, фер – плеј игру, сараднички оснос, шири другарство и пријатељство и тд. Пројекат је подржан од стране министарства просвете.

ЕКСКУРЗИЈА У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

I разред (једнодневна екскурзија)
Путни правац: Прокупље – Ниш – Нишка бања - Прокупље
Садржај: Полазак из Прокупља у 8 ^{00}. Долазак у Ниш и обилазак брда Чегар од 9^{00} до 10 ^{00}.Посета Луткарског позоришта 10: 30 до 11:30. Обилазак Нишке Тврђаве од 12 ^{OO} до 13 ^{30}. Ручак у 14 ^{30} у Нишкој Бањи. Обилазак бање и слободно време од 14^{30} до 17 ^{00}. Долазак око 18 ^{00}.
Планиран број ученика: 100
Начин плаћања: у 6 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: септембар – октобар 2026.год.

II разред (једнодневна екскурзија)
Путни правац: Прокупље – Врњачка бања - Пркупље
Садржај: Полазак у 7:00. Долазак у Крушевац око 8:30.Обилазак Дино парка на отвореном.Обилазак цркве Лазарице са јавним часом. Долазак у манастир Љубостињу око 10:30. Полазак за Врњачку Бању 12:00. Долазак у Врњачку Бању око 13:00. Ручак око 13 30. Обилазак бање до 17: 00. Полазак за Прокупље око 17: 45. Долазак око 19:00.
Планиран број ученика: 108
Начин плаћања: у 6 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: септембар – октобар 2026.год.

III разред (једнодневна екскурзија)
Путни правац: Прокупље – Свилајнац – Ресавска пећина – Прокупље
Садржај:

Полазак на екскурзију у 8:00h. Путовање ауто-путем уз успутне паузе ради одмора и освежења. Долазак у манастир Манасија .Обилазак. Наставак ка Ресавској пећини .Обилазак пећине. Наставак пута ка Свилајнцу. Ручак око 14:00h. Посета Дино парку. Полазак за Прокупље око 17:30 h. Долазак у Прокупље до 19:00 h.
Планиран број ученика: 90
Начин плаћања: у 6 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: септембар – октобар 2024.год.

IV разред (једнодневна екскурзија)
Путни правац : Крагујевац – Топола – Опленац – Буковичка бања – Рисовача(пећина)
Садржај: Полазак из Прокупља у 6:00. Долазак у Тополу - (Опленац) од 10:00 - 12:00. Обилазак Рисоваче од 12:30 до 13:30. Обилазак Буковичке бање од 13:45до 16: 00. Ручак . Око 16 :00 полазак . Долазак у Прокупље око 21:00.
Планиран број ученика: 110
Начин плаћања: у 6 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: септембар – октобар 2064.год.

ЕКСКУРЗИЈА У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

V разред (једнодневна екскурзија)

Путни правац: Прокупље – Београд – Прокупље
Посета: Храм св. Саве – Музеј Николе Тесле - Ботаничка башта (Јевремовац) – Зоолошки врт – Калемегдан – Кнез Михајлова улица
Садржај: Полазак испред школе у 6:00. Пауза 20 мин.у току путног правца. Долазак у Београд у 10:00 Обилазак храма Св.Саве у 10:15 до 10:45. Облилазак музеја Николе Тесле од 11:10 до 11:50 Одлазак до Јевремовца и обилазак Ботаничке баште до 13:45. Одлазак до ЗОО-врта у 14:00. У 15:00 ручак и шетња Калемегданом и Кнез Михајловом улицом до 16:00. У 16:30 окупљање и полазак за Прокупље. Пауза од 20 мин.у току путног правца. Долазак у Прокупље око 22:00.
Обавезан ручак за ученике и наставнике.
Планиран број ученика: 90
Начин плаћања: у 6 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: април-јун 2027.год.

VI разред (дводневна екскурзија)

Путни правац: Прокупље – Неготин – Кладово – Ђердап – Лепенски вир - Прокупље
Садржај;
Први дан: У 7:00ч полазак из Прокупља. Вожња према Зајечару и Неготину. Неготин:10:00 ч долазак у Неготин. Посета Мокрањчевој кући, обилазак музеја Хајдук Вељка Петровића и музеја Крајине. Наставак путовањаза Кладово у. 13:00ч. Вожња до ХЕ Ђердап, обилазак до 14:30ч. Шетња по Централном градском тргу до 17:00 ч. Смештај у хотел. Вечера у 19:00 ч. Дискотека у 20:30ч. Ноћење.
Други дан;У 8:00ч доручак.У 9:00ч полазак до археолошког налазишта Лепенски Вир. Обилазак до 10:30ч. Након обиласка,одлазак до Голубачког града. У 12:30ч обилазак тврђаве. Одлазак до манастира Тумане .Долазак на Сребрно језеро. Ручак у 14:30 ч. Слободно време до 16ч. Полазак за Прокупље са успутним стајањем по потреби. Очекивани долазак до 22h.
Планиран број ученика70
Начин плаћања: у 6 – 7 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус

Време извођења: септембар-октобар 2026.год.

VII разред(дводневна екскурзија)

Путни правац: Прокупље – Жича - Благовештење - Шарганска осмица – Дрвенград - Ел Пасо град - Златибор - Прокупље
Садржај:
1.дан Полазак из Прокупља у 6^{30}. Преко Мерошине и Моравског коридора до манастира Жича. Обилазак манастира.Наставак пута кроз Овчарско-кабларску клисуру преко Чачка и Ужица ка Мокрој гори. Обилазак Дрвенграда и вожња Шарганском осмицом. Долазак на Златибор, смештај у хотелу Браћа Секулић. Вечера, дискотека.
2.дан Доручак. Полазак из хотела. Одлазак у Ел Пасо град.Обилазак до 12 ^{30} Одлазак на Златибор.Обилазак-слободно време, ручак око 14 ^{00}. Повратак је планиран до 22 ^{oo}.
Планиран број ученика:65
Начин плаћања: у 6-7 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења:септембар-октобар 2026.год.

VIII разред (тродневна екскурзија)
Путни правац: Прокупље – Виминацијум – Смедерево – Нови Сад – Сремски Карловци –Зрењанин Дунђерски – Идвор - Прокупље.
Садржај:

1**. ДАН**
Путни правац: Прокупље - Виминацијум- Смедерево - Сремски Карловци - Нови Сад
Полазак у 6:30ч. Иде се се ауто-путем ка Нишу и Београду. Са ауто-пута се искључује код Пожаревца и обилази се Археолошко налазиште Виминацијум. Одатле се иде ка Смедереву где се обилази Смедеревска тврђава. Даље се наставља пут Сремских Карловаца где се обилази Карловачка гимназија, Богословија, Црква Светог Николе. Слободно време за шетњу, а затим се продужава за Нови Сад у хотел, смештај ученика, вечера и дискотека.

2. ДАН
Путни правац: Нови Сад - Фрушка гора, манастир Хопово - Нови Сад
Након доручка, посета манастира Хопово и панорамско разгледање Новог Сада. Повратак у хотел на ручак. После ручка слободно поподне у центру Новог Сада. Након тога, долазак у хотел, вечера и дискотека.

3.ДАН
Путни правац: Нови Сад – Петроварадин – Идвор - Нови Сад - Прокупље
Након доручка одлазак на Петроварадин, још мало слободног времена. Повратак у хотел на ручак, а потом се одлазак у Идвор, родно место Михајла Пупина, где се посећује његова родна кућа и Музеј у коме се приказује филм посвећен Пупину.
Из Идвора повратак у Прокупље уз успутне паузе за одмор. Долазак у Прокупље до 22h.
Планиран број ученика: 45
Начин плаћања: у 6-7 једнаких месечних рата
Превоз : аутобус
Време извођења: септембар-октобар 2026.год.

СУПЕР КАМП 2026.
Време извођења јун-август 2026.год.
Ученици од 1-4. разреда

СУПЕР КАМП У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
ЗЛАТИБОР 2026.

Основна школа “Ратко Павловић Ћићко” Прокупље

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА СЛОБОДНИХ НАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ, ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ, СЕКЦИЈА, ПРИПРЕМА ЗА ТАКМИЧЕЊЕ, ЧОС

ОД V ДО VIII РАЗРЕДА ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

за период 2026 -2030. године

јун, 2026.

На основу члана 119. Закон о основама система образовања и васпитања (Службени гласник РС бр. 88/2017, 27/2018 др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025), Школски одбор ОШ „Ратко Павловић Ћићко““ на својој седници дана 25. 06. 2026. доноси

ОДЛУКУ

О УСВАЈАЊУ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА ПЕТОГ РАЗРЕДА
за период од 01.09.2026. до 31.08.2030. године

Школски одбор је разматрао предлог Школског програма петог разреда за период 2026–2030 и утврдио да је исти израђен у складу са важећим законским и подзаконским прописима. Оцењено је да нови Школски програм представља унапређење у односу на претходни програм, јер је јасно повезан са Развојним планом школе, усмерен на процесе и исходе учења и садржи функционалне механизме праћења и вредновања квалитета образовно-васпитног рада. На основу наведеног, Школски одбор је донео одлуку о усвајању Школског програма за V разред за период 2026–2030.

У Прокупљу,
25. 06. 2026.године

Председник Школског одбора
_____
Дејан Живковић

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ОРКЕСТАР (ОД V ДО VIII РАЗРЕДА)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Оркестар** за ученици од петог до осмог разреда основне школе усклађен је са реформама другог циклуса образовања и званичним прописима објављеним на порталу **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Програм се реализује као заједнички инструментални ансамбл са фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године за сваки разред**.

Главни циљ ове активности је развијање инструменталних вештина музицирања, прецизног осећаја за заједнички ритам и темпо, унапређење музичке писмености, као и колективне одговорности кроз заједничко извођење уметничких дела. Репертоар чине композиције домаћих и светских аутора, традиционална музика и прилагођени популарни аранжмани, чиме се ансамбл спрема за школске манифестације и смотре. Оркестар се најчешће формира као Орфов инструментаријум, блок-флауте, или као тамбурашки/класични састав у зависности од ресурса школе.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (V–VIII РАЗРЕД) – ОРКЕСТАР

Разред / Наставна тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
V РАЗРЕД Основе заједничког ритма и пулса	Упознавање са апаратуром и техником свирања инструмената (Орфов арсенал, блок-флауте, пратећи инструменти). Вежбе за прецизно извођење ритмичких партитура по слуху и нотном запису. Једногласни и двогласни канони. **Фонд:** 36 часова	**О:** Правилно држи инструмент и производи чист тон. Изводи једноставан ритам у групи. **С:** Прати диригентски знак за почетак и крај свирања. Свира лакше мелодијске мотиве по нотама. **Н:** Држи сопствену ритмичку или мелодијску фразу у канону, независно од других група на часу.	Научно-технолошка компетенција (логика), тимски рад, естетска компетенција.	Ученик правилно рукује одабраним инструментом, свира једноставне ритмичке и мелодијске деонице у ансамблу и прати упутства диригента.	Свирање уједначеног куцања (пулса) на удараљкама, рад по малим групама (деоницама), постепено спајање у заједнички ритам уз подршку клавира.	**Формативно:** Праћење активности, тачности одржавања заједничког темпа и ритмичке стабилности унутар деонице. **Описивање:** Процењивање технике и залагања.
VI РАЗРЕД Развој вишегласја и инструменталне партитуре	Свирање сложенијих ритмичких ланаца. Извођење једноставнијих вишегласних аранжмана (главна тема и пратња). Корелација оркестра са школским хором (пратња химне). Артикулација тона. **Фонд:** 36 часова	**О:** Свира једноставну пратњу (бордун/остинатни ритам) у великом ансамблу пратећи заједнички темпо. **С:** Изводи двогласну деоницу без колебања када паралелно чује супротну мелодијску линију. **Н:** Прецизно интонира	Културна свест, национални идентитет, сарадња и тимски рад.	Ученик стабилно изводи сопствену инструменталну деоницу у вишегласном оркестарском ставу и усклађује јачину звука са осталима.	Рад по инструменталним групама (мелодијски, ритмички инструменти), вежбе за баланс звука (не свирати прегласно), употреба нотних картица.	**Формативно:** Евалуација тачности извођења задатих тактова и ритмичких фигура, преглед прибора. **Описивање:** Полугодишњи/годишњи опис напретка.

		сложеније нотне записе, самостално изводи краће солистичке деонице на инструменту.				
VII РАЗРЕД **Динамика, стилови и сценски баланс**	Извођење комплексних вишегласних композиција. Упознавање са делима из класичне и традиционалне музике (прилагођени оркестарски аранжмани). Рад на динамичким нијансама (*crescendo, decrescendo*). **Фонд:** 36 часова	**О:** Препознаје своје место у партитури, мења јачину свирања (тихо, гласно) на директан знак диригента. **С:** Свира сложене ритмичке фигуре (синкопе, триоле) у мањим инструменталним саставима. **Н:** Самостално рашчлањује нотну деоницу, чисто изводи теже мелодијске пасаже и уједначава темпо без клавирске пратње.	Естетска компетенција, критичко мишљење, комуникација.	Ученик изводи инструменталну деоницу са напредним динамичким изразом, поштујући специфичне одлике музичког стила композиције.	Вежбање прецизног фразирања и заједничког дисања у фрази, парцијалне пажљиве пробе по деоницама, слушање и компарација аудио-записа.	**Формативно:** Праћење динамичке усклађености са оркестром, континуирана провера пажње према диригенту. **Описивање:** Процењивање уметничког напретка.
VIII РАЗРЕД **Синтеза израза, јавни наступи и лидерство**	Систематизација свих инструменталних вештина. Свирање популарних, филмских и модерних композиција. Организација јавних концепата, приредби и турнира ансамбала. Вежбе импровизације. **Фонд:** 36 часова	**О:** Активно и дисциплиновано учествује у јавном наступу оркестра, поштујући правила сценске културе. **С:** Изводи своју захтевну партитуру уз изражену стилску, емоционалну и динамичку уобличеност тона. **Н:** Води штимавање и пробе појединих деоница (улога концерт-мајстора), самостално импровизује на задату тему.	Друштвена одговорност, лидерство, превазилажење треме, предузимљивост кроз јавни наступ.	Ученик показује највиши ниво оркестарске кохезије, потпуно контролише инструментални израз на сцени током јавног наступа.	Симулације концертних наступа у различитим просторима, снимање и критичка видео-анализа проба ради отклањања фазних кашњења.	**Формативно:** Праћење сценске будности, лидерских и организационих вештина, вредновање финалног наступа. **Описивање:** Завршна описна оцена.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ОРКЕСТАР

Слободна наставна активност Оркестар се, у складу са образовним нормативима, **вреднује изричито описно**. На крају полугодишта и на крају године изводи се званичан статус: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Статус	**Специфични критеријуми вредновања за инструментални ансамбл (V–VIII разред)**	**Инструменти праћења**
Изузетан напредак	Ученик у потпуности остварује све предвиђене исходе. Има изузетан осећај за ритам, потпуно самостално, прецизно и стабилно држи своју деоницу у вишегласним партитурама, без испадања из темпа. Стално прати диригентске знакове (за темпо, динамику и улазе). Потпуно правилно рукује инструментом и производи квалитетан тон. Редован је на свим пробама и јавним наступима, преузима улогу вође деонице или концерт-мајстора и показује висок ниво одговорности према ансамблу.	• Педагошка свеска наставника (евиденција активности, тачности и залагања). • Аналитичке чек-листе инструменталних вештина. • Портфолио наступа и школских приредби.
Добар напредак	Ученик успешно остварује већину исхода на средњем нивоу сложености. Сигуран је члан своје деонице, свира тачно када наступа у заједничком великом саставу, а мања ритмичка или интонациона колебања показује само у тежим и бржим пасажима композиције. Редовно долази на пробе, доноси своје нотне материјале/инструмент, поштује дисциплину и договор групе, те одговорно наступа на школским приредбама.	• Праћење парцијалних провера по деоницама (ритмички/мелодијски састави). • Бележење пажње и уредности на часовима.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу уз сталну помоћ и усмеравање наставника. Знања су му на нивоу извођења најједноставнијих, изолованих ритмичких фигура (остината), док у сложенијем тексту редовно губи темпо и прекида свирање. На пробама је пасиван, слабо прати диригента, често заборавља материјале за рад или не показује континуитет у заједничком пулсу. Ипак, не нарушава дисциплину и поштује правила учионице.	• Праћење пажње и основног залагања на заједничким пробама. • Евиденција базичне инструменталне активности.

🗓️ ХРОНОЛОШКИ ПЛАН ОРКЕСТАРСКИХ АКТИВНОСТИ И РЕПЕРТОАРА

1. **Септембар – Октобар**: Аудиција, селекција ученика, усклађивање и штимавање инструмената, вежбе за успостављање заједничког пулса и ритма (Орфов инструментаријум).
2. **Новембар (Дан школе)**: Извођење државне химне *„Боже правде“* и школске химне у сарадњи са школским хором (оркестар као стабилна ритмичко-мелодијска пратња).
3. **Јануар (Свети Сава)**: Извођење традиционалних и духовних композиција (нпр. *Химна Светом Сави*, прилагођени аранжмани старосрпских нумера у вишегласју).
4. **Април – Мај**: Припрема напредног репертоара популарне, филмске или народне традиционалне музике (нпр. Марш на Дрину, аранжмани филмских тема) за завршни школски концерт и смотре оркестара ОШ.

➿ ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПЛАН СНА (ЗУОВ)

- **Централни регистар прописа ЗУОВ-а**: Све званичне наставне програме за слободне наставне активности у другом циклусу (Оркестар, Хор, Предузетништво, Чувари природе), прописане фондове часова и правилнике оцењивања преузмите директно на страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **Државна образовна база**: Планове реализације програма и методичка упутства за ваннаставне уметничке активности можете истражити преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ КАО ЖИВОТНИ КОМПАС (V И VI РАЗРЕД)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Вредности и врлине као животни компас** за пети и шести разред основне школе спроводи се према званичним прописима објављеним на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Ова активност се реализује са наставним фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године по разреду**.

Главни циљ програма је подршка психосоцијалном развоју ученика, увођење у сигуран систем моралних вредности и врлина (емпатија, толеранција, одговорност, поштење, солидарност) и њихово оспособљавање да критички размишљају, доносе исправне одлуке и конструктивно реагују на изазове у заједници, користећи унутрашње врлине као лични „животни компас".

■ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Успешна транзиција са разредне на предметну наставу кроз јачање личног идентитета, препознавање сопствених емоција и вредности, изградњу самопоштовања и емпатије према вршњацима.
-

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Упознавање себе и својих вредности	Мој идентитет (Особине, таленти, мане). Појам људских вредности. Самопоштовање и вербално самоизражавање. Разлика између унутрашњих врлина и спољашњег изгледа. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје своје основне емоције и наводи најмање три своје добре особине (врлине). **С:** Разликује материјалне вредности од духовних и моралних вредности у заједници. **Н:** Анализира утицај унутрашњих врлина (попут искрености) на изградњу сопственог карактера и односа.	Морална компетенција, комуникација, социјалне вештине, личносна аутономија.	Ученик препознаје сопствени идентитет и систем моралних вредности, показује самопоштовање и јасно изражава личне позитивне особине.	Радионица „Огледало врлина", израда личне „Мапе талената", искуствено учење кроз вођене разговоре, игре улога, анализа дечјих карактера.	**Формативно:** Праћење ангажовања, искрености у изражавању, уредност вођења личног дневника врлина. **Описивање:** Процењивање степена самопоштовања.
Емпатија, другарство и солидарност	Разумевање и прихватање туђих осећања (Емпатија). Другарство на делу. Појам солидарности и хуманости. Прихватање различитости и борба против предрасуда. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје када је неко у одељењу тужан или повређен и показује базично саосећање. **С:** Примењује асертивне технике подршке пријатељу у невољи без	Емпатија и толеранција, сарадња и тимски рад, грађанска компетенција.	Ученик показује емпатију и солидарност на делу, уважава различитости унутар групе и одбацује вршњачку дискриминацију.	Симулација проблемских ситуација „Шта би ти урадио да си на његовом месту?", израда „Ланца солидарности" на хамер-папиру, хуманитарни мини-одељењски панои.	**Формативно:** Праћење кооперативности у заједничким вежбама, чек-листе вршњачке процене сарадње. **Описивање:** Полугодишњи/годишњи опис напретка.

		исмевања и вређања. **Н:** Самостално осмишљава или покреће једноставну акцију солидарности (нпр. помоћ у учењу вршњаку).				

■ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ВРЕДНОСТИ И ВРЛИНЕ

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Савладавање вештина одговорног доношења одлука пред изазовима вршњачког притиска, јачање интегритета личности, неговање захвалности и праштања као животног компаса.
-

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Лични интегритет и одолевање притиску	Појам моралног интегритета. Како рећи „НЕ“ лошим навикама (вршњачки притисак). Одговорност за сопствене поступке. Поштење у школи (против преписивања). **Фонд:** 18 часова	**О:** Разликује позитиван утицај друштва од негативног вршњачког притиска. **С:** Примењује асертивне технике одбијања ризичних понашања, задржавајући сопствени морални став. **Н:** Аргументовано брани своје етичке одлуке под притиском већине и промовише академско поштење у разреду.	Доношење одлука, критичко мишљење, решеност конфликата, одговоран однос према себи.	Ученик показује лични интегритет, одговорно доноси одлуке у кризним ситуацијама и одолева негативном притиску средине.	Радионице „Како рећи НЕ на 5 начина“, вежбе улога (суочавање са притиском групе), анализа прича о историјским личностима са јаким интегритетом.	**Формативно:** Праћење аргументованости ставова у дискусији, наставни листићи са ситуационим дилемама. **Описивање:** Процењивање чврстине карактера.
Захвалност, праштање и заједница	Врлина захвалности (Препознавање туђег добра). Моћ праштања насупрот освете. Конструктивно решавање сукоба у одељењу. Мој допринос срећи заједнице.	**О:** Зна да упути реч захвалности и разуме штетност дуготрајне љутње и освете међу друговима. **С:** Демонстрира спремност на	Решавање конфликата, емпатија, грађанска компетенција, комуникација.	Ученик практично примењује врлине захвалности и праштања, конструктивно решава вршњачке сукобе и унапређује климу у	Вежба „Писмо захвалности“, креирање „Књиге праштања“ у коју се уписују позитивни примери из живота, форум-театар (симулације сукоба).	**Формативно:** Евалуација финалног портфолија рефлексија ученика, бележење спремности на компромис. **Описивање:** Завршна описна оцена.

	Фонд: 18 часова	компромис, праштање и мирно решавање свакодневних одељењских чарки. **Н:** Анализира дубинске емотивне и социјалне ефекте праштања и предлаже трајне механизме за превенцију сукоба.		колективу.		

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ

Слободна наставна активност Вредности и врлине као животни компас се, према Правилнику, **оцењује искључиво описно**. На крају полугодишта и на крају године изводи се коначан статус: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Статус	**Специфични етичко-социјални критеријуми за V и VI разред**	**Инструменти праћења**
Изузетан напредак	Ученик у потпуности остварује све предвиђене исходе. Показује изузетну моралну зрелост, самосталност и иницијативу. Лидер је у ширењу толеранције, емпатије и солидарности у одељењу. Без тешкоћа асертивно износи своје етичке ставове, успешно одолева негативном притиску вршњака и први покреће акције помоћи друговима у невољи. Редовно, дубоко мисаоно и искрено води свој Животни дневник (портфолио).	• Животни компас – Лични дневник рефлексија ученика. • Чек-листе за самопроцену и вршњачко вредновање емпатије. • Педагошка свеска (бележење ставова, понашања и залагања).
Добар напредак	Ученик успешно остварује већину исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима, показује пажњу, поштује правила заједничког рада у кругу и са разумевањем учествује у радионицама. Ставови су му етички исправни, лако уочава разлику између добрих и лоших поступака, а мању несигурност показује само када треба јавно да се супротстави мишљењу већине. Уредно ради наставне листиће.	• Анализа наставних листића са ситуационим моралним дилемама. • Праћење редовности израде кратких домаћих задатака рефлексије.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу уз сталну подршку и подстицај наставника. Знања су му на нивоу препознавања основних појмова (друг, помоћ, истина). У заједничком раду је пасиван, ретко самостално износи своје мишљење или емоције, а етичке закључке доноси искључиво уз навођење од стране наставника. Повремено заборавља свеску, али поштује ред и мир у учионици.	• Посматрање општег понашања и степена пажње на часу. • Евиденција израде базичних једноставних задатака.

📜 ЦЕНТРАЛНИ ДРЖАВНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПРОГРАМ (ЗУОВ)

- **Општа прописна база ЗУОВ-а**: Све званичне извештаје, правилнике о допунама планова за слободне наставне активности у другом циклусу образовања (Музика, Предузетништво, Верска, Вредности и врлине), фондове часова и нормативе оцењивања преузмите на сајту Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **Државна база наставних планова**: Смернице за реализацију програма „Вредности и врлине као животни компас“, приручнике и примере радионица истражите преко портала ЗУОВ – Настава и учење.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ХОР (ОД V ДО VIII РАЗРЕДА)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Хор** за ученике од петог до осмог разреда основне школе усклађен је са реформама другог циклуса образовања и званичним прописима објављеним на порталу **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Програм се реализује као заједнички ансамбл са фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године за сваки разред**.
Главни циљ ове активности је развијање вокално-изражајних способности, музичке писмености, слушне осетљивости за вишегласје, колективне одговорности и тимског духа кроз континуирано неговање уметничког укуса, националне и светске културне баштине, као и припрему ученика за школске приредбе, јавне наступе и хорска такмичења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (V–VIII РАЗРЕД) – ХОР

Садржај и захтеви се градирају према узрасту, физиолошком развоју гласа ученика (мутација) и степену певачке спретности.

Разред / Наставна тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V РАЗРЕД Увођење у хорски звук и једногласје	Постављање вокалне технике (певачко држање, дисање). Певање једногласних песама по слуху и нотном тексту (дечје, традиционалне). Увод у каноне. **Фонд:** 36 часова	**О:** Пева чисто по слуху у групи једногласне партитуре. Правилно користи певачки дах. **С:** Пева самостално кратке вокалне фразе, прати диригентске знаке за почетак и крај тона. **Н:** Држи своју деоницу у једноставнијим двогласним канонима, прецизно интонира интервале.	Естетска компетенција, сарадња и тимски рад, комуникација.	Ученик примењује основна правила хорског дисања и дикције, пева једногласно у ансамблу и прати основне знаке диригента.	Вокализација на почетку сваког часа (упевавање), учење песама по слуху уз подршку клавира/синтесајзера, рад у малим вокалним групама.	**Формативно:** Праћење ангажовања, пажње према диригенту, тачности интонације и ритма у групи. **Описивање:** Процењивање залагања и технике.
VI РАЗРЕД Развој двогласја и хорска дикција	Певање сложенијих канона. Извођење хомофоног и лакшег полифоног двогласја. Неговање химни и родољубивих песама. Правилна артикулација текстова. **Фонд:** 36 часова	**О:** Пева чисто своју деоницу у једногласним масовним сценама, јасно изговара сугласнике. **С:** Стабилно задржава своју деоницу у двогласном певању када паралелно чује другу деоницу. **Н:** Чисто интонира сложеније мелодијске	Културна свест, национални идентитет, изражајност, тимски рад.	Ученик пева у хорском двогласју, демонстрира јасну дикцију и артикулацију на матерњем језику и прецизно изводи химну.	Рад по гласовним групама (сопрани, алти), вежбе за уједначавање боје звука унутар деонице, певање а капела (*a cappella*) за развој слуха.	**Формативно:** Бележење тачности у ритмичким и мелодијским фразама деонице, чек-листе дикције. **Описивање:** Полугодишњи/годишњи опис напретка.

		скокове и самостално води вокалну групу (солиста или вођа гласа).				
VII РАЗРЕД Вишегласје и стилска разноврсност	Певање захтевнијих двогласних и трогласних аранжмана. Упознавање са делима из историје музике (класицизам, романтизам) и духовом хорском музиком. **Фонд:** 36 часова	**О:** Препознаје свој глас у деоници и прати динамику хора (пиано, форте) на основу упутстава. **С:** Чисто изводи трогласне каноне у мањим вокалним групама. Примењује фразирање. **Н:** Самостално анализира нотну партитуру своје деонице, прецизно држи интонацију у сложеним полифоним преплетима.	Естетска компетенција, критичко мишљење, међупредметна повезаност (Историја).	Ученик изводи вокалне деонице у сложенијем вишегласном хорском ставу и прилагођава свој израз различитим музичким стиловима.	Коришћење звучних записа за компаративну анализу, рад на балансу и динамици звука (не надвикивати друге гласове), парцијалне пробе.	**Формативно:** Евалуација стабилности гласа током заједничког музицирања, евиденција долазака. **Описивање:** Процењивање музичке зрелости.
VIII РАЗРЕД Уметничко тумачење и сценски наступ	Систематизација вокалне технике (рад са гласовима у мутацији). Певање модерних хорских аранжмана, филмске и популарне музике. Јавни наступи и такмичења. **Фонд:** 36 часова	**О:** Учествује у јавном наступу хора поштујући правила сценске културе и заједнички ритам. **С:** Пева своју деоницу у вишегласју уз изражену динамичку и емоционалну нијансираност. **Н:** Организује мање вокалне саставе (октете/квартете), суди по правилима естетског израза и потпуно самостално репродукује партитуру.	Друштвена одговорност, лидерство, превазилажење треме, предузимљивост кроз јавни наступ.	Ученик показује висок ниво хорске усклађености, контролише вокални израз на сцени и активно учествује у уметничкој презентацији школе.	Симулације концертних наступа, снимање хорских проба и заједничко анализирање ради отклањања интонационих падова, вежбе концентрације.	**Формативно:** Праћење сценске будности, лидерских вештина у групи, евалуација финалног наступа. **Описивање:** Завршна описна оцена.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ХОР

Слободна наставна активност Хор се, у складу са државним прописима, **вреднује искључиво описно**. На крају полугодишта и на крају године изводи се званичан статус: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће /	**Специфични критеријуми вредновања за хорски ансамбл (V–VIII разред)**	**Инструменти праћења**

Статус		
Изузетан напредак	Ученик у потпуности остварује све предвиђене исходе. Има беспрекорну интонацију, потпуно самостално и стабилно држи своју мелодијску деоницу у вишегласју и канонима без ослањања на туђе гласове. Максимално је будан и прати диригентске знаке. Показује изузетну дикцију, емоционалност и флексибилност гласа. Редован је на свим пробама и јавним наступима, преузима лидерску улогу (вођа гласа) и својим залагањем мотивише хорски ансамбл.	• Педагошка свеска вероучитеља/наставника (евиденција активности и интонације). • Чек-листе вокалних способности по деоницама. • Портфолио хорских наступа и партитура.
Добар напредак	Ученик успешно остварује већину исхода на средњем нивоу сложености. Поуздан је члан своје гласовне групе, пева чисто када наступа у хорском саставу, а мања интонациона колебања показује само при тежим мелодијским скоковима или у а капела певању. Редовно долази на пробе, доноси нотни материјал, поштује дисциплину и правила сценског понашања током школских приредби.	• Праћење парцијалних провера по групама (сопрани/алти). • Евидентирање редовности и пажње на часу.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу уз сталну подршку и подстицај. Знања су му на нивоу репродукције једноставних, једногласних пасуса по слуху, док у вишегласју губи своју деоницу и прелази на суседну мелодију. На пробама је пасиван, слабо прати диригента, често заборавља материјале или нема континуитет у певачком даху. Ипак, поштује ред и мир у учионици.	• Праћење пажње и залагања на заједничким пробама. • Евиденција основне вокалне активности.

🎼 КАОЛЕНДАР ХОРСКИХ НАСТУПА И СИСТЕМАТИЗАЦИЈА РЕПЕРТОАРА

Сваки наставник музичке културе који води хор користи овај календар за планирање јавних наступа током године:

1. **Новембар (Дан школе / Дан државности)**: Свечано отварање програма државном химном *„Боже правде“* и школском химном (у једногласном или двогласном хорском ставу).
2. **Јануар (Школска слава – Свети Сава)**: Традиционално извођење *Химне Светом Сави* и уметничких дела духовне музике (нпр. Мокрањац, Христић) у вишегласју.
3. **Април/Мај (Такмичење хорова ОШ)**: Припрема захтевног такмичарског програма који обавезно садржи: једну композицију старог мајстора, једно дело домаћег аутора и једну песму по слободном избору (често аранжман популарне или филмске музике за хор).

🕶 ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПЛАН СНА (ЗУОВ)

- **Централни регистар прописа ЗУОВ-а**: Све званичне програме за слободне наставне активности у другом циклусу (укључујући Хор, Оркестар, Предузетништво, Чуваре природе), фонд часова и правилнике о оцењивању преузмите директно на званичној страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **Државни образовни портал**: Планове реализације програма и упутства за ваннаставне уметничке активности можете истражити преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ПРЕДУЗЕТНИШТВО (VII И VIII РАЗРЕД)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Предузетништво** за седми и осми разред основне школе усклађен је са реформама другог циклуса образовања и званичним прописима објављеним на порталу **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Програм се реализује са наставним фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године по разреду**.
Главни циљ ове активности је развијање предузимљивости, финансијске писмености, оријентације ка тржишту, тимског рада и оспособљавање ученика за препознавање пословних прилика, управљање ресурсима и претварање креативних идеја у практичне и економски одрживе пројекте или ученичке задруге.

📘 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ПРЕДУЗЕТНИШТВО

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Развијање иницијативе, упознавање са појмом тржишта, савладавање техника генерисања пословних идеја, основа маркетинга и израда првог једноставног пословног модела.
-

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
Предузетнички дух и пословна идеја	Појам предузетништва. Особине предузетника (лидерство, преузимање ризика, креативност). Препознавање потреба заједнице. Технике генерисања идеја (Брејнсторминг, СКАМПЕР метода). **Фонд:** 18 часова	**О:** Наводи особине успешног предузетника. Препознаје једноставан проблем/потребу у свом окружењу. **С:** Формулише оригиналну идеју за производ или услугу која решава уочени проблем у школи/заједници. **Н:** Анализира предности и мане пословне идеје применом мини СВОТ (SWOT) анализе (снаге, слабости, шансе, претње).	Предузимљивост, креативно решавање проблема, лидерство, комуникација.	Ученик идентификује пословне прилике на основу потреба тржишта, примењује технике креативног мишљења и вреднује одрживост своје идеје.	Симулација „Састанка развојног тима“, радионице за мапирање проблема у локалној средини, анализа примера успешних младих предузетника, израда плаката идеје.	**Формативно:** Праћење активности у генерисању идеја, бележење иновативности у евиденциону свеску. **Описивање:** Процењивање иницијативе и креативности.
Маркетинг микс и пословни модел	Појам тржишта, купаца и конкуренције. Маркетинг микс – 4П (*Product, Price, Place, Promotion*). Канали дистрибуције. Креирање једноставног Канва (Canvas) пословног	**О:** Дефинише шта је производ, а шта цена. Препознаје ко су потенцијални купци његовог производа. **С:** Крера једноставну промотивну кампању	Финансијска писменост, дигитална компетенција, сарадња и тимски рад.	Ученик примењује елементе маркетинг микса на сопствени производ, дефинише циљну групу купаца и конципира једноставан бизнис	Игра улога „Продавац и купац“, израда дигиталних маркетиншких постера, практично попуњавање великог Канва шаблона на хамер-папиру у	**Формативно:** Вредновање дизајна маркетинг поруке, евалуација попуњености Канва модела. **Описивање:** Полугодишњи/годишњи опис напретка.

	модела. **Фонд:** 18 часова	(лого, плакат) и одређује продајну цену на основу трошкова материјала. **Н:** Комплетно попуњава девет кључних поља Канва пословног модела за свој тимски пројекат и дефинише јединствену вредност.		план.	групама.	

❑ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ПРЕДУЗЕТНИШТВО

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Финансијска писменост, планирање буџета, управљање ресурсима, основе друштвеног (социјалног) предузетништва и практична реализација пројекта кроз симулацију рада компаније/базара.

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Финансије, буџет и ресурси	Појам прихода, расхода и профита. Фиксни и варијабилни трошкови. Израда буџета пројекта. Извори финансирања. Разлика између штедње и инвестирања. Основе етичког пословања. **Фонд:** 14 часова	**О:** Разликује појам прихода од расхода. Рачуна укупан трошак сировина за један производ. **С:** Самостално израђује табелу буџета у којој рачуна тачку преокрета (када се покривају трошкови и почиње зарада). **Н:** Анализира финансијске ризике пројекта, предлаже алтернативне изворе ресурса (нпр. рециклажа) и планира расподелу добити.	Финансијска писменост, управљање ресурсима, доношење одлука, етичка компетенција.	Ученик израђује буџет пројекта, разликује врсте трошкова, израчунава профитабилност пословне идеје и поштује принципе етике.	Рад у Excel табелама (израда мини-буџета), прорачун реалних цена производа, решавање проблемских ситуација „Шта ако посао крене лоше?“.	**Формативно:** Тачност прорачуна трошкова на наставним листићима, праћење логике планирања буџета. **Описивање:** Процењивање аналитичности и тачности.
Реализација пројекта и социјално предузетништво	Појам друштвеног предузетништва (бизнис са хуманим циљем). Израда прототипа	**О:** Учествује у заједничкој изради производа/услуге за школски базар према	Пројектни менаџмент, тимски рад, комуникација, грађански	Ученик у тиму реализује пословни/хуманитарни пројекат, израђује прототип производа, промовише га,	Симулација Сајма омладинског предузетништва у школи, вођење	**Формативно:** Вредновање степена кооперативности у тиму, праћење вештина јавног наступа и продаје

	производа. Организација школског продајног базара/сајма. Тимске улоге у реализацији. Евалуација резултата. **Фонд:** 22 часа	задатим упутствима тима. **С:** Активно обавља своју улогу у тиму (нпр. менаџер продаје, дизајнер) и успешно комуницира са купцима на базару. **Н:** Конципира социјално-предузетнички пројекат где део зараде иде у хуманитарне сврхе и самостално води презентацију пројекта.	активизам, лидерство.	врши продају и анализира укупан успех.	продајних штандова, тимски рад на производњи, писање финалног извештаја о заради.	кроз чек-листе. **Описивање:** Завршна описна оцена.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Слободна наставна активност Предузетништво се, у складу са Законом и прописима, **вреднује искључиво описно**. Закључна оцена на полугодишту и на крају године изводи се у форми три званична статуса: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Статус	**Специфични критеријуми вредновања за VII и VIII разред**	**Инструменти праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну оствареност свих исхода и високу самоиницијативу. Изразити је лидер у тиму, предлаже оригинална и креативна пословна решења и без грешке израђује буџетске прорачуне и Канва моделе. Показује изузетну одговорност у роковима, одлично управља ресурсима, спремно преузима конструктиван ризик и истиче се у вештинама јавног наступа, продаје и етичког/хуманитарног активизма.	• Предузетнички портфолио тима (нацрти, бизнис план, маркетинг решења). • Чек-листе за самопроцену и вршњачку процену сарадње. • Педагошка свеска наставника (континуирана евиденција залагања).
Добар напредак	Ученик остварује већину исхода на средњем нивоу сложености. Редован је на часовима и поуздан члан тима. Уредно обавља своја задужења у изради производа или вођењу штанда, тачно рачуна фиксне и варијабилне трошкове по упутству и успешно учествује у маркетиншким активностима. Потребан му је мањи подстицај наставника само код комплексних анализа финансијског ризика или СВОТ матрице.	• Анализа наставних листића са прорачунима цена. • Евиденција рада унутар тима и на базару.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу уз сталну подршку и подсећање наставника. Његово знање је на нивоу репродукције основних појмова (приход, расход, реклама). У заједничким пројектима заузима пасивну улогу, извршава само најједноставније механичке задатке, ретко даје сопствене идеје за унапређење пословања и показује несигурност у рачунању трошкова.	• Праћење основне активности и пажње током радионица. • Бележење израде једноставних индивидуалних задатака.

➿ ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ПРОГРАМ СНА (ЗУОВ)

- **Регистар прописа и наставних програма ЗУОВ-а**: Све актуелне наставне програме за слободне наставне активности у другом циклусу основне школе (укључујући Предузетништво, Моју заједницу, Домаћинство), фонда часова и законске акте преузмите директно на званичној страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.

- **Државна база наставних материјала**: Методичке приручнике за наставнике, примере добре праксе и смернице за реализацију пројектне наставе истражите преко портала ЗУОВ – Настава и учење.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ДОМАЋИНСТВО (VII И VIII РАЗРЕД)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Домаћинство** за седми и осми разред основне школе усклађен је са реформама другог циклуса образовања и званичним прописима објављеним на порталу **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Програм се реализује са наставним фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године по разреду**.
Главни циљ ове активности је оспособљавање ученика за самосталан живот, развијање практичних вештина вођења домаћинства (кулинарство, одржавање одеће и простора), рационално управљање кућним буџетом и енергијом, као и неговање културе становања, исхране и заштите животне средине кроз континуиран практичан рад.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VII РАЗРЕД – ДОМАЋИНСТВО

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Култура и хигијена становања, безбедно руковање кућним апаратима, основи кулинарства (нутриционизам, припрема једноставних оброка) и естетско уређење животног простора.
-

Елемент програма / Тема	Специфични садржај и фонд часова	Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај 7. разреда	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
Култура становања и безбедност	Организација стамбеног простора. Хигијена дома (еколошка средства за чишћење). Безбедно руковање кућним уређајима (опасности од струје и гаса). Прва помоћ код кућних повреда. **Фонд:** 14 часова	**О:** Наводи основне мере безбедности при раду са апаратима. Разврстава отпад у дому. **С:** Самостално бира и правилно користи средства за одржавање хигијене. Пружа прву помоћ код лакших опекотина/посекотина. **Н:** Анализира потрошњу енергије у дому и пројектује ефикасан план одрживог одржавања са мање хемикалија.	Научно-технолошка компетенција, одговоран однос према здрављу, безбедност.	Ученик безбедно рукује кућним апаратима, одржава хигијену простора еколошким средствима и пружа прву помоћ.	Практичне симулације у фискултурној сали или кабинету, израда кућних природних средстава за чишћење (сирће, сода бикарбона), вежбе завијања рана.	**Формативно:** Праћење активности и прецизности у практичним вежбама заштите. **Описивање:** Процењивање спретности и одговорности.
Основи кулинарства и исхране	Принципи правилне исхране. Израда јеловника. Хигијена припреме хране. Технике термичке обраде (кување, печење). Сервирање хране и бонтон за столом.	**О:** Разликује здраве намирнице од нездравих. Познаје основна правила понашања за столом. **С:** Самостално припрема једноставне здраве оброке (салате, сендвиче, чајеве) пратећи рецепт и уредно поставља сто.	Здравствена писменост, социјалне вештине (бонтон), финансијска писменост, тимски рад.	Ученик планира и припрема једноставне оброке поштујући принципе здраве исхране, заштите од контаминације и културе ручавања.	Радионица „Здрави кувар“, израда калкулатора калорија, практично вежбање постављања стола за различите прилике, припрема хладних оброка.	**Формативно:** Оцењивање хигијене током кулинарске радионице, праћење уредности стола кроз чек-листе. **Описивање:** Полугодишњи/годишњи опис напретка.

	Фонд: 22 часа	**Н:** Конципира комплетан нутритивно избалансиран дневни мени за породицу и самостално организује процес припреме без отпада.				

❏ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ОСМИ РАЗРЕД – ДОМАЋИНСТВО

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Финансијска писменост (кућни буџет), одржива потрошња, нега и текстилно одржавање одеће (основе шивења и крпљења) и конзервирање хране (зимница).

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 8. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Кућни буџет и економија	Појам кућног буџета. Планирање прихода и расхода у породици. Паметна куповина (читање декларација). Уштеда енергије и воде (рационално домаћинство). **Фонд:** 14 часова	**О:** Разликује неопходне трошкове (рачуни, храна) од луксуза. Чита рок трајања на декларацијама. **С:** Израђује табелу месечног породичног буџета и предлаже конкретне начине за смањење рачуна за струју. **Н:** Анализира однос цене и квалитета производа на тржишту, води симулацију куповине за целу породицу у оквиру лимита.	Финансијска писменост, математичка компетенција, доношење одлука.	Ученик планира кућни буџет, примењује стратегије рационалне куповине и смањује потрошњу ресурса у домаћинству.	Израда табела у Excel софтверу или свесци, анализа стварних рачуна за струју и инфо-графика о штедним сијалицама, симулације куповине.	**Формативно:** Тачност буџетских прорачуна на наставним листићима, активност у анализи потрошње. **Описивање:** Процењивање аналитичности и рационалности.
Нега одеће и текстилни занати	Одржавање и чување одеће и обуће (симболи на етикетама). Основе текстилног заната (ручно шивење, ушивање дугмади, крпљење). Конзервирање хране (основе припреме зимнице/залеђивања). **Фонд:** 22 часа	**О:** Препознаје основне симболе за прање и пеглање на одећи. Држи правилно иглу и конац. **С:** Самостално ушива дугме и изводи једноставне бодове	Предузимљивост, моторичке вештине, креативност, еколошка свест (смањење текстилног отпада).	Ученик одржава одећу према упутствима са етикета, самостално врши ситне поправке на текстилу и конзервира храну за зиму.	Практична радионица шивења (рад на узорцима текстила), дешифровање етикета са гардеробе ученика, демонстрација пастеризације тегли (слатко/туршија).	**Формативно:** Праћење прецизности ручног рада (ушивање), евалуација уредности урађеног текстилног продукта. **Описивање:** Завршна описна оцена.

		ручног шивења. Познаје принципе пастеризације. **Н:** Креативно поправља или редизајнира оштећен комад одеће (*Upcycling*), самостално конзервира мању количину воћа/поврћа.				

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ДОМАЋИНСТВО

Слободна наставна активност Домаћинство се, у складу са државним прописима, **вреднује искључиво описно**. Закључни статус ученика изводи се на крају полугодишта и на крају године у облику једне од три званичне дефиниције: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Статус	**Специфични практично-домаћински критеријуми за VII и VIII разред**	**Инструменти праћења**
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну оствареност свих исхода. Истиче се изузетном практичном спретношћу, самосталношћу и педантношћу у извођењу свих вежби (шивење, припрема хране, превијање). Потпуно прецизно израђује прорачуне кућног буџета, одлично чита декларације и симболе. Преузима лидерску улогу у групном раду у кухињи или радионици, показује високу безбедносну културу и редовно води свој Домаћински дневник пројеката.	• Домаћински портфолио (извештаји са вежби, узорци шивења, рецепти). • Чек-листе техничких и моторичких вештина (игла, кухињски алат). • Педагошка свеска наставника (континуирано праћење рада).
Добар напредак	Ученик успешно остварује већину исхода на средњем нивоу сложености. Поуздан је и континуиран у раду. Самостално и тачно обавља задатке одржавања у учионици, правилно ушива дугме и припрема једноставне оброке по рецепту. Добро разуме концепт штедње и кућног буџета, а мањи подстицај наставника му је потребан само код компликованијих прорачуна енергетске ефикасности или пастеризације зимнице. Доноси прибор за рад.	• Анализа наставних листића са кућним прорачунима. • Преглед уредности практичних радова из текстила и сервирања.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу уз сталну помоћ и подсећање наставника. Његово знање је на нивоу репродукције основних појмова (струја, печење, рачун). У практичним активностима (руковање иглом или припрема салате) показује велику несигурност, пасиван је у групном раду и чека да други чланови тимаураде већи део посла. Често заборавља опрему и материјале за часове секције.	• Праћење пажње и залагања на практичним часовима. • Евиденција израде једноставних индивидуалних задатака.

➿ ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА ПРОГРАМ СНА (ЗУОВ)

- **Регистар наставних програма ЗУОВ-а**: Све званичне планове и програме за изборне и слободне наставне активности у другом циклусу основног образовања (укључујући Домаћинство, Предузетништво, Моју заједницу), тачне фондове часова и правилнике преузмите директно на страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.

- **Државни образовни портал**: Методичка упутства за реализацију практичних предмета, приручнике за израду пројеката и примере успешних радионица истражите преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН: ЧУВАРИ ПРИРОДЕ (V И VI РАЗРЕД)

Програм слободне наставне активности (СНА) **Чувари природе** за пети и шести разред основне школе усклађен је са реформама другог циклуса образовања и званичним прописима објављеним на порталу **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)**. Програм се реализује са наставним фондом од **1 часа недељно, односно укупно 36 часова у току школске године по разреду**.
Главни циљ ове активности је развијање еколошке писмености, очување природне баштине, одрживог коришћења ресурса и директно оспособљавање ученика за практично деловање у циљу заштите животне средине кроз амбијентално учење (рад на терену) и огледе.

❏ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА V РАЗРЕД – ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 5. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Природне вредности и биодиверзитет	Екосистеми у мом окружењу (шума, ливада, бара). Појам биодиверзитета. Заштићена подручја у Србији (национални паркови). Аутохтоне и алохтоне (инвазивне) врсте. **Фонд:** 18 часова	**О:** Наводи главне националне паркове у Србији. Препознаје основне чиниоце локалног екосистема. **С:** Објашњава улогу заштићених врста и последице ширења инвазивних врста на домаћу флору и фауну. **Н:** Анализира сложене узроке губитка биодиверзитета у Србији и предлаже локалне мере заштите.	Научно-технолошка компетенција, национални идентитет, еколошка свест.	Ученик идентификује заштићена природна добра Србије, описује значај биодиверзитета и препознаје факторе који га угрожавају.	Амбијентално учење на терену (локални парк/шума), мапирање биљака, израда „пасоша“ за заштићене врсте (нпр. Панчићева оморика), гледање документарних филмова.	**Формативно:** Праћење активности у теренском раду, преглед скица и бележака са терена. **Описивање:** Процењивање свести о заштити врста.
Одрживо управљање отпадом	Појам отпада и примарна селекција (разврставање). Ефекти пластике у природи. Креативна рециклажа и пренамена материјала (*Upcycling*).	**О:** Правилно разврстава папир, пластику и стакло у наменске канте. Препознаје амбалажне кодове за рециклажу.	Креативно решавање проблема, предузимљивост, друштвена одговорност.	Ученик селектује отпад на извору, примењује концепт умањења отпада и ствара употребне вредности од секундарних сировина.	Радионице креативне рециклаже у пару, симулације куповине без амбалаже, анализа распадања материјала у времену (временска табела).	**Формативно:** Евалуација уредности прикупљања материјала, вршњачка процена рециклираних продуката. **Описивање:** Финални полугодишњи опис.

	Фонд: 18 часова	**С:** Израђује корисне или уметничке предмете од прикупљеног амбалажног отпада. **Н:** Организује вршњачку едукацију или акцију смањења једнократне пластике у својој школи.				

■ ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА VI РАЗРЕД – ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Елемент програма / Тема	**Специфични садржај и фонд часова**	**Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво)**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај 6. разреда**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
Загађивање и праћење средине	Индикатори квалитета ваздуха, воде и земљишта. Лишајеви као биоиндикатори ваздуха. Извори загађења у насељу. Појам киселих киша. **Фонд:** 18 часова	**О:** Препознаје главне изворе загађења у близини школе. Зна шта су биоиндикатори. **С:** Мери и анализира pH вредност тла/воде помоћу индикаторских папирића и одређује степен киселости. **Н:** Анализира врсте и заступљеност лишајева на терену и доноси самосталан закључак о аерозагађењу.	Научна писменост, решавање проблема, дигитална компетенција (рад са подацима).	Ученик користи једноставне научне методе (тестове) за утврђивање стања средине и дефинише кључне загађиваче.	Практични огледи (мерење киселости падавина), теренско бројање лишајева помоћу лупа, израда локалне "еко-мапе" загађења.	**Формативно:** Праћење прецизности рада у огледима, уредност уношења података у табелу. **Описивање:** Оцењивање логичког закључивања.
Енергетски ресурси и клима	Обновљиви и необновљиви извори енергије (сунце, ветар, угаљ, нафта). Ефекат стаклене баште и климатске промене. Енергетска ефикасност у школи и дому. **Фонд:** 18 часова	**О:** Разликује чисту енергију од фосилних горива. Наводи једноставне начине штедње струје. **С:** Објашњава механизам глобалног загревања и улогу гасова стаклене баште (CO_2). **Н:** Самостално пројектује недељни еколошки план штедње	Еколошка компетенција, одговорно грађанство, целоживотно учење.	Ученик вреднује предности обновљивих извора, повезује људске активности са климатским променама и штеди енергију.	Симулације енергетских преграда, пројектни рад у групама: „Еко-паметна кућа“, израда дигиталних инфографика о зеленој енергији.	**Формативно:** Евалуација пројектних планова група, праћење конструктивности предлога. **Описивање:** Завршна описна оцена.

		ресурса за своје домаћинство и мери резултате.				

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ ЗА ЧУВАРЕ ПРИРОДЕ

Ова наставна активност се, у складу са Правилником о оцењивању, **вреднује искључиво описно**. Закључни статус ученика изводи се на крају полугодишта и на крају године у облику једне од три званичне дефиниције: **изузетан напредак**, **добар напредак** или **напредује**.

Постигнуће / Статус	Специфични критеријуми вредновања за В и ВИ разред	Инструменти праћења
Изузетан напредак	Ученик показује потпуну остварености свих исхода. Истиче се великом самосталношћу, иницијативом и вођством у теренским акцијама и заједничким пројектима. Без грешке спроводи огледе (нпр. мерење pH вредности), правилно тумачи присуство биоиндикатора и показује високо развијену еколошку свест и ван оквира часа (редовно рециклира, штеди ресурсе). Редовно води свој Еко-дневник.	• Еко-досије / Дневник истраживања ученика. • Чек-листе техничких вештина у огледима. • Педагошка свеска (евиденција активизма).
Добар напредак	Ученик остварује већину исхода на средњем нивоу. Редован је на часовима, показује интересовање за еколошке теме и активно учествује у радионицама рециклаже или пресађивања биљака. Задатке истраживања обавља тачно, али му је повремено потребна сугестија наставника при сложенијим тумачењима еколошких мапа или узрока климатских промена. Има уредан прибор и свеску.	• Анализа наставних листића и еко-квизова знања. • Евалуација уредности унесених мерних података.
Напредује	Ученик остварује исходе на основном нивоу, углавном уз подстицај и директно вођење наставника. Знања су му на нивоу препознавања базичних појмова (национални парк, рециклажа, загађење). Његово учешће у групним пројектима и теренским акцијама је пасивно, ретко даје сопствене предлоге за унапређење средине и често заборавља материјале за рад.	• Праћење основне пажње и понашања на терену. • Евидентирање израде једноставних задатака.

➿ ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПЛАН СНА (ЗУОВ)

- **Општа прописна база ЗУОВ-а**: Све правилне планове реализације слободних наставних активности, ревидиране програме за други циклус и опште законске нормативе преузмите директно на званичној страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **Државни образовни портал**: Планове реализације слободних активности и приручнике за наставнике можете истражити преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења

СЦЕНАРИО ТЕРЕНСКОГ ИСТРАЖИВАЊА И ЕКОЛОШКОГ МОНИТОРИНГА У ОКОЛИНИ ШКОЛЕ

Назив активности: „Еко-детективи на терену: Лишајеви и pH вредност као огледало заједнице“
Предмет / Слободна активност: Чувари природе (V и VI разред) / Еколошка секција
Време реализације: 2 наставна часа везано (блок-час, укупно 90 минута)
Локација: Школско двориште, оближњи парк или зелена површина око школе
Општи циљ: Практична примена биолошких и еколошких знања кроз самостално истраживање квалитета ваздуха помоћу биоиндикатора (лишајева) и мерење киселости подлоге (pH вредности земљишта и падавина).

🧤 ПОТРЕБАН МАТЕРИЈАЛ И ПРИБОР (ПО ГРУПИ)

- Ручне лупе са увеличањем (3–5 комада)
- Пластичне епрувете или чашице са поклопцем (за узорке земљишта)

- Дестилована вода (у бочици са пипетом)
- Универзалне pH индикаторске трачице са колориметријском скалом (опсег 1–14)
- Дрвене или пластичне кашичице за узорковање земљишта
- Пластични лењир (за мерење висине/пречника лишајева)
- Истраживачки блокчић, оловка и подлога за писање
- Паметни телефон (за фотографисање фаза и читање QR кодова са упутствима)

□ ТОК И РАЗРАДА АКТИВНОСТИ ПО МИНУТИМА

🏢 ФАЗА 1: Редакцијски договор и безбедносни брифинг (15 минута) – у учионици

1. **Подела улога:** Ученици се деле у тимове од по 4 члана. Сваки члан има специфично задужење:
   - *Вођа тима* (координира рад и пази на време)
   - *Лаборант* (рукује pH трачицама и дестилованом водом)
   - *Биолог-текстописац* (бележи податке и описује пронађене лишајеве)
   - *Фото-репортер* (фотографише доказе и узоркује земљиште)
2. **Објашњење хипотезе:** Наставник поставља проблем: *„Да ли је ваздух који дишемо око наше школе потпуно чист и да ли су кише које падају овде киселе?“*
3. **Правила сигурности:** Наглашава се обавезно прање руку након рада на терену, пажљиво руковање стакленом или пластичном опремом и стриктна забрана удаљавања изван граница школског парка.

🌳 ФАЗА 2: Теренско мапирање и прикупљање података (45 минута) – у школском парку

Тимови излазе на терен. Сваки тим добија своју зону истраживања (нпр. Тим А истражује поред главне улице са саобраћајем, а Тим Б у дубини парка иза школе).

СЕГМЕНТ А: Лов на лишајеве (Биоиндикација)

- **Корак 1:** Ученици прилазе дрвећу са храпавом кором (липа, храст, пепео). Помоћу лупа пажљиво прегледају кору на висини од око 1 до 1,5 метара од тла.
- **Корак 2:** Биолог анализира врсту лишајева према припремљеном Klett/ЗУОВ визуелном кључу:
  - *Корасти лишајеви* (изгледају као мрље или прашина запечена на кори) – отпорни на загађење.
  - *Листасти лишајеви* (изгледају као мали сиви или жути листићи који се могу одвојити) – средње осетљиви.
  - *Жбунасти лишајеви* (изгледају као минијатурни жбуњићи или браде који висе са грана) – изузетно осетљиви, расту само у потпуно чистом ваздуху.
- **Корак 3:** Фото-репортер прави макро-фотографију лишаја, а вођа тима лењиром мери његову заступљеност (уоквирени простор 10x10 cm). Сви подаци се уносе у *Истраживачку табелу 1*.

СЕГМЕНТ Б: Анализа земљишта и бара (Хемијски мониторинг)

- **Корак 1:** Фото-репортер помоћу кашичице узима узорак површинског слоја земљишта (дубина до 5 cm) и ставља га у пластичну чашицу. Ако постоји свежа бара од кише, узима се и узорак те воде.
- **Корак 2:** Лаборант у чашицу са земљиштем додаје неколико капи дестиловане воде, добро промућка кашичицом и сачека 2 минута да се земља благо наталожи.
- **Корак 3:** Лаборант узима pH индикаторску трачицу, умаче је у течни део смеше (или у узорак кишнице из баре) на 3 секунде, вади је и чека да промени боју.
- **Корак 4:** Поређењем промењене боје на трачици са званичном колориметријском скалом, тим одређује тачан број:
  - *pH 1–5:* Кисела подлога (могући утицај киселих киша или загађења).
  - *pH 6–8:* Неутрална подлога (идеално за већину биљака и организама).
  - *pH 9–14:* Базна подлога.
- Подаци се хитно уписују у *Истраживачку табелу 2*.
-

🏢 ФАЗА 3: Слагање резултата, дебата и закључак (30 минута) – у учионици

1. **Повратак у базу:** Тимови се враћају у учионицу, дезинфикују руке и сређују своје истраживачке блокчиће.
2. **Презентација резултата:** Вођа сваког тима излази пред таблу и уписује вредности своје групе у заједничку велику табелу на табли.
3. **Одељењска дебата:** Наставник води дискусију и пореди зоне: *„Зашто Тим А поред прометне улице није пронашао ниједан жбунасти лишај, а пронашао је киселије земљиште (pH 5.2), док је Тим Б у дубини парка пронашао богате листасте лишајеве и неутралну подлогу (pH 6.8)?“*

4. **Еко-извештај:** Свака група предаје свој уредно попуњени извештај (који улази у њихов лични Еко-портфолио). Наставник на основу залагања и тачности уноси описне оцене у педагошку свеску.

📝 ПРИЛОГ: ИСТРАЖИВАЧКИ ЛИСТИЋ (УЗОРАК ЗА ШТАМПАЊЕ УЧЕНИЦИМА)

- **Име тима:** _____ | **Датум:** ..2026.
- **Зона истраживања:** _____

📊 Табела 1: Студија биоиндикације (Квалитет ваздуха)

Врста дрвета (кора)	Пронађени тип лишаја (Кораст / Листасти / Жбунасти)	Оквирна заступљеност (Мала / Средња / Велика)	Процена чистоће ваздуха у зони
Дрво 1:			
Дрво 2:			
Дрво 3:			

📊 Табела 2: Хемијски статус подлоге (pH вредност)

Узорак материјала	Измерена боја трачице	Очитана pH вредност (број)	Карактер подлоге (Кисела / Неутрална / Базна)
Земљиште из зоне			
Вода из баре / Кишница			

ЗАВРШНИ ЕКОЛОШКИ ЗАКЉУЧАК НАШЕГ ТИМА:
На основу спроведеног истраживања, закључујемо да је ваздух у нашој зони _____, а подлога има _____ карактер. Као меру за побољшање стања предлажемо: _____.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм је намењен ученицима који имају потешкоћа у праћењу редовне наставе и савладавању образовних стандарда. Настава се изводи са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**, а планирано време по темама прилагођено је типичном броју часова потреном за успешно отклањање празнина у знању.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ПЕТИ РАЗРЕД: Базна писменост и прилагођавање

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Успешна транзиција ученика са разредне на предметну наставу кроз исправљање елементарних правописних грешака и усвајање основних књижевних појмова.
    - *Правописни развој*: Усвајање правила о писању великог слова, сугласника *Ј* и растављања речи, ради отклањања механичких грешака у писању.
    - *Граматичко описмењавање*: Препознавање и разликовање променљивих од непроменљивих речи са фокусом на заједничке, властите и збирне именице.
    - *Читалачка писменост*: Оспособљавање ученика да у тексту самостално лоцирају хронолошки след догађаја, главне и споредне ликови.
    -

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Правописна несигурност	• Велико слово у вишечланим географским именима. • Писање сугласника *Ј* у речима (*авион/радијо*). • Растављање речи на крају ретка.	**10 часова**	**Трик са скенирањем**: Ученик добија текст "намеран пун грешака" у ком глуми лектора. Грешке исправља црвеном оловком поред тачног правила.	• Мини-диктати речи • Исправка правописних грешака у тексту
Граматика: Врсте	• Разликује променљиве од	**14 часова**	**Табела разврставања**: Коришћење картица у боји. Плаве картице за	• Картице са задацима

речи	непроменљивих речи. • Именице (заједничке, властите, збирне, градивне). • Придавски видови (одређени и неодређени).		променљиве (именице, глаголи), жуте за непроменљиве (прилози, предлози).	• Разврставање речи у табелу
Књижевност: Анализа текста	• Разликује ауторску од народне књижевности. • Одреднице: тема, главни и споредни ликови. • Фабула и хронолошки след догађаја у причи.	**10 часова**	**Техника лего-корака**: Рашчлањивање приче на увод, заплет и расплет кроз цртање три узастопне слике (мини-стрип).	• Усмено препричавање • Попуњавање вођених дневника читања

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ШЕСТИ РАЗРЕД: Морфологија и развој читалачке писмености

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Савладавање основних глаголских облика за исказивање прошлости, садашњости и будућности, као и правилна употреба заменица.
  - *Граматички развој*: Усвајање правилне коњугације презента, перфекта и футура I, као и превазилажење мешања личних и неличних заменица.
  - *Правописни развој*: Савладавање правила о одвојеном и спојеном писању речце *НЕ* уз глаголе, именице и придеве.
  - *Читалачка писменост*: Развијање способности за уочавање мотива, главних порука и поделе текста на смислене целине (пасусе).
  -

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Граматика: Именичке заменице	• Разликовање личних од неличних заменица. • Правилна употреба повратне заменице за свако лице (*себе/се*).	**8 часова**	**Формула огледала**: Заменица *СЕБЕ/СЕ* се користи увек када се радња враћа на вршиоца (нпр. *Ја се чешљам*, а не *Ја ме чешљам*).	• Наставни листићи са допуњавањем реченица
Глаголски облици (I део)	• Разликовање глаголског вида (свршени/трајни). • Презент, перфекат и футур I (грађење и употреба). • Правилно писање нечујног *Х* у перфекту.	**16 часова**	**Временска линија**: Цртање праве линије у свесци: лево је прошлост (перфекат), у средини садашњост (презент), десно будућност (футур).	• Коњугација задатих глагола на табли • Тестови са заокруживањем
Правопис и Лексикологија	• Писање сугласника *Ђ* и *Ћ* (најчешће омашке). • Појам синонима, антонима и хомонима. • Писање речи *НЕ* уз глаголе и именице/придеве.	**10 часова**	**Магнетна правила**: *НЕ* уз глаголе иде одвојено (сем: *нећу, немам, немој, нисам*), а уз именице и придеве се спаја у једну реч (*несрећа, нерадан*).	• Диктати реченица • Игре спајања парова речи (антоними)

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК СЕДМИ РАЗРЕД: Синтакса реченице и гласовне промене

Циљ и задаци у 7. разреду: Савладавање комплексних гласовних промена и разумевање функције (службе) речи у реченици кроз логичке алгоритме.

- *Граматички развој*: Разумевање механизама палатализације, сибиларизације, јотовања и једначења по звучности кроз извођење речи до творбене основе.
- *Синтаксичко описмењавање*: Оспособљавање ученика да преко падежних питања тачно одреде службу речи (субјекат, директни/индиректни објекат, прилошке одредбе).
- *Правописни развој*: Примена правила о писању гласовних промена у свакодневном писменом изражавању.
-

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Гласовне промене	• Палатализација, сибиларизација и јотовање. • Једначење сугласника по звучности. • Губљење сугласника и непостојано *А*.	**14 часова**	**Математика гласова**: Записивање промене као једначине: К, Г, Х + Е = Ч, Ж, Ш (Палатализација) К, Г, Х + И = Ц, З, С (Сибиларизација).	• Извођење инфинитивне/номинативне основе • Тестови знања
Синтакса: Падежи и служба	• Препознавање падежа преко помоћних питања. • Разликовање функције субјекта, објекта (директни/индиректни) и прилошких одредби.	**14 часова**	**Питања као путокази**: Сваки падеж има свој "код". Именица која одговара на питање *КОГА/ШТА* без предлога је увек директни објекат.	• Подвлачење реченичних делова флуоресцентним маркерима
Глаголски облици (II део)	• Аорист, имперфекат, плусквамперфекат. • Глаголски начин: потенцијал и императив.	**8 часова**	**Лоцирање наставка**: Разлагање глагола на творбену основу и наставак помоћу усправних црта (*тресах = трес / ах*).	• Препознавање времена у одломку из лектире

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ОСМИ РАЗРЕД: Систематизација знања за малу матуру

Циљ и задаци у 8. разреду: Интеграција комплетног градива од петог до осмог разреда и функционално оспособљавање ученика за решавање задатака основног и средњег нивоа на завршном испиту (малој матури).

- *Синтаксички развој*: Препознавање односа међу реченицама у оквиру сложене реченице са фокусом на везнички систем независносложених и зависносложених модела.
- *Акценатски развој*: Освешћивање слушне осетљивости за дужину и интонацију наглашеног слога и усвајање основних правила о месту акцента у српском језику.
- *Књижевно-историјски развој*: Систематизација стилских фигура, књижевних родова и врста, као и кључних чињеница из историје српског књижевног језика.
-

Наставна област / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Синтакса сложене	• Разликовање независносложених	**14 часова**	**Трик са везницима**: Креирање "везничког подсетника".	• Рашчлањивање сложених

реченице	реченица (саставне, раставне, супротне). • Зависносложене реченице (изричне, месне, временске, узрочне).		Ако реченица почиње везницима *А, АЛИ, НЕГО, ВЕЋ*, она је сигурно супротна независна реченица.	реченица на просте преко усправних црта
Акценатски систем	• Препознавање дужине и интонације акцента. • Правила о месту акцента у српском језику (нема акцента на последњем слогу).	**6 часова**	**Вежба слушне тактилности**: Наставник наглашено изговара слогове, а ученик лупка оловком о сто на месту где чује "удар" и подизање тона.	• Усмено наглашено читање речи • Заокруживање наглашеног слога
Књижевност и Култура (Систематизација)	• Књижевни родови и врсте (подсетник). • Стилске фигуре (метафора, метонимија, алегорија). • Историја језика (радови Вука и Доситеја).	**14 часова**	**Криптограм са спојевима**: Спајање делова дефиниција и примера стрелицама (нпр. повезивање појма *метафора* са стихом из познате лектире).	• Решавање задатака из званичних збирки за малу матуру

📐 КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА НАПРЕТКА НА ДОПУНСКОЈ НАСТАВИ

Праћење рада и евалуација напретка изводе се **описно кроз педагошку свеску наставника**. Главни циљ допунске наставе је испуњен када ученик на основу ових вежби оствари стабилну и сигурну прелазну оцену (довољан – 2 или добар – 3) на редовним сумативним писменим и усменим проверама у одељењу

.

- **Изузетан труд**: Редовно долази, активно ради на исправљању правописних грешака, уредно води свој речник напретка.
- **Задовољавајући напредак**: Долази редовно, успешно савладава алгоритме лакшег памћења (нпр. формуле гласовних промена) уз повремену помоћ наставника.
- **Потребан даљи подстицај**: Долази нередовно, не успева самостално да примени правила правописа без директног вођења, не доноси прибор.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм је намењен ученицима који показују посебну обдареност, висок ниво читалачке писмености и интересовање за дубље проучавање лингвистике и историје књижевности. Настава се изводи са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**, а планирани фондови прилагођени су захтевима за достизање **напредног нивоа** образовних стандарда.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ПЕТИ РАЗРЕД: Темељни лингвистички развој и увод у филологију

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Проширивање знања о структури српског језика кроз историјски развој писма, дубинску морфолошку анализу и богаћење уметничког израза.
  - *Лингвистички развој*: Проучавање прасловенске заједнице, настанка првих словенских писама (глагољица и ћирилица) и рада Ћирила и Методија.
  - *Морфологија и лексикологија*: Савладавање граматичких категорија мање заступљених врста речи (чињенични увид у бројеве и заменице) и упознавање са метафоричким значењем речи.
  - *Књижевно-теоријска писменост*: Анализа унутрашње структуре народне епике и уочавање сложених стилских фигура (ономатопеја, хипербола, поређење).

Наставна целина / Тема	Специфични садржај и вежбе за додатну наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Почеци словенске	• Анализа споменика ране	**8 часова**	**Криптографски трик**: Ученици добијају задатак да преведу кратак	• Презентација

писмености	писмености. • Упоређивање обле и угласте глагољице. • Рад Свете браће и њихових ученика.		савремени текст на глагољицу или старословенску ћирилицу користећи палеографске таблице.	пројекта • Самостална израда паноа
Дубинска граматика и лексика	• Систематизација подврста речи (збирни бројеви, бројне именице). • Хомонимија и полисемија у уметничком тексту. • Именичке и придевске категорије.	**14 часова**	**Матрица контекста**: Анализа у којим се све пренесеним значењима једна реч (нпр. *око*, *крило*) може употребити у поезији и свакодневном говору.	• Напредни наставни листићи • Решавање лингвистичких скривница
Структура епског и лирског дела	• Анализа композиције народне епске песме. • Стилско-изражајни систем (градација, персонификација). • Књижевни родови и међуврсте.	**12 часова**	**Компаративна СВОТ анализа**: Упоређивање особина ликова из народне традиције (нпр. Краљевић Марко) и историјских чињеница кроз израду упоредних табела.	• Есеј са критичким приказом • Одбрана истраживачке тезе

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ШЕСТИ РАЗРЕД: Продубљена морфологија и стилистика текста

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Овладавање комплексним системом неличних и личних глаголских облика, анализирање естетског слоја књижевног дела и развој културе изражавања.
    - *Граматички развој*: Истраживање ретких и напредних глаголских облика (имперфекат, плусквамперфекат) и разумевање њихове стилске функције у епској прози.
    - *Творба речи*: Развијање способности за рашчлањивање речи на префиксе, суфиксе и корен речи (прости, изведени и сложени модели).
    - *Књижевна анализа*: Разоткривање метафоричности народних приповедака, уочавање социјалних и уметничких мотива у романима за младе.

Наставна целина / Тема	Специфични садржај и вежбе за додатну наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Архивизам и глаголски облици	• Имперфекат и плусквамперфекат кроз стилску функцију у текстовима 19. века. • Глаголски прилози (садашњи и прошли).	**12 часова**	**Трансформација времена**: Ученици преводе савремени новински извештај писан перфектом у уметнички наратив користећи имперфекат и аорист.	• Семинарски есеј • Стилистичка вежба на табли
Творбена архитектура речи	• Извођење и слагање речи. • Творбена основа, суфикси и префикси. • Творбени породични ланци речи.	**12 часова**	**Метода деконструкције**: Растављање дугих српских кованица (нпр. *благородност*, *рукопис*) на најситније смислене делове ради проналажења корена вере.	• Израда "Стабла речи" у заједничком пројекту
Естетски кодови књижевности	• Анализа хумора, сатире и ироније у књижевном делу. • Стилске фигуре: контраст (антитеза), сложене метафоре. • Структура драмског сукоба.	**12 часова**	**Сценска деконструкција**: Писање алтернативног краја драмског дела или претварање епског одломка у драмски дијалог у оквиру креативног писања.	• Јавно извођење / Читање рада • Књижевна критика текста

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК СЕДМИ РАЗРЕД: Историјска фонетика и напредна синтакса падежа

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Савладавање узрочно-последичних веза унутар историјске фонетике српског језика и разумевање сложених падежних синтаксема.
    - *Историјска фонетика*: Проучавање развоја гласова кроз укрштање више гласовних промена унутар једне речи (нпр. слагање палатализације, јотовања и губљења сугласника).
    - *Синтаксичка писменост*: Анализа напредних падежних значења (нпр. пасиван генитив, партитивни акузатив, квалитативни инструментал) и служба речи на нивоу синтагме.
    - *Историја књижевног језика*: Разумевање језичке реформе Вука Караџића кроз анализу славеносерпских текстова.

Наставна целина / Тема	Специфични садржај и вежбе за додатну наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Мултиплане гласовне промене	• Укрштање гласовних закона. • Хронологија гласовних промена. • Изузеци од гласовних промена и њихова етимолошка оправданост.	**14 часова**	**Генетски код речи**: Разлагање речи (нпр. *ишчекивати* или *подједнак*) кроз математички приказ фаза: Номинатив/Инфинитив → Прва промена → Друга промена.	• Тестови такмичарског типа • Одбрана етимолошке скице
Синтакса падежа и синтагме	• Систематизација значења свих 7 падежа са предлозима и без њих. • Именичке, придевске, прилошке и глаголске синтагме.	**12 часова**	**Синтаксичко мапирање**: Цртање разгранатих стабала зависности за компликоване реченице са вишеструким атрибутима и апозицијама.	• Рад на наставним листићима напредног нивоа
Предвуковски језички периоди	• Карактеристике српскословенског, рускословенског и славеносерпског језика. • Вукова борба (1814, 1818, 1847, 1852. година).	**10 часова**	**Улога филолога лектора**: Превођење одломка из текста Мрзића или Венцловића на савремени српски књижевни језик уз анализу граматичких разлика.	• Пројектна одбрана презентације • Рецензија историјског извора

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК ОСМИ РАЗРЕД: Синтакса сложене реченице, акцентологија и текстологија

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Комплетна интеграција знања, овладавање акцентуацијом књижевног језика, анализирање модерних књижевних праваца и припрема за такмичења највишег ранга.
    - *Синтакса реченице*: Дубља анализа зависносложених реченица (последичне, условне, допусне) и препознавање напоредних односа међу предикатским реченицама.
    - *Акцентологија*: Развијање слуха за препознавање четири акцента књижевног језика (краткоузлазни, дугоузлазни, краткосилазни, дугосилазни) и неакцентоване дужине.
    - *Књижевна критика*: Анализа модерне, експресионизма и симболизма у српској књижевности (Дучић, Ракић, Шантић, Дис) кроз методологију есејистичког писања.

Наставна област / Тема	Специфични садржај и вежбе за додатну наставу	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Архитектура сложених периода	• Сложене реченице са више од три координисана и субординисана предиката. • Стилистика везника и безвезнички спојеви.	**12 часова**	**Реченична деконструкција**: Рашчлањивање великих пасуса из дела Ива Андрића или Црњанског на базичне логичке исказе и кодове зависности.	• Израда матричних реченичних табела
Ортоепски акценатски	• Четири акцента и неакцентована дужина.	**10 часова**	**Аудио-фонетски тренинг**: Снимање ученичког говора при читању стихова, визуелна анализа звучних таласа помоћу бесплатних	• Усмени ортоепски испит

стандард	• Правила стандардног новоштокавског изговора. • Преношење акцената на проклитике.		софтвера и бележење преноса тона.	• Провера акцентовања текста без знакова
Књижевни модернизам и критика	• Одлике српске модерне. • Херменеутичка анализа песама симболизма. • Писање стручног књижевног приказа / рецензије.	**14 часова**	**Трик улоге књижевног критичара**: Напредно писање критичког есеја на тему Јована Дучића (*"Песма"*) уз обавезно коришћење цитата, стручне лексике и синонима.	• Одбрана завршног матурског портфолија

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НАППРЕТКА НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ

Оцењивање на додатној настави се води континуирано и има за циљ да напредне ученике припреми за јавне наступе, такмичења и средњошколске истраживачке пројекте. Постигнућа се бележе бројчано кроз посебну евиденцију и кроз остваривање **напредног нивоа образовних стандарда** на редовним школским тестовима.

- **Оцена 5 (Одличан - Истраживачки ниво)**: Ученик са лакоћом примењује знања у ванстандардним језичким ситуацијама, уочава скривена значења уметничког текста, влада творбеним и историјским законима језика, пише стилски богате и кохерентне радове.
- **Оцена 4 (Врло добар - Креативни ниво)**: Ученик успешно решава већину сложених задатака напредног нивоа, али му је повремено потребна сугестија наставника код специфичних етимолошких изузетака или напредних акценатских дужина.
- **Оцена 3 (Добар - Продуктивни ниво)**: Ученик стабилно стоји на граници између средњег и напредног нивоа, правилно користи теоријске дефиниције, али при самосталном истраживачком раду показује мањи степен уметничке оригиналности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм је намењен ученицима који имају потешкоћа у праћењу редовне наставе и савладавању образовних стандарда. Настава се изводи са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**, а планирано време по темама прилагођено је типичном броју часова потреном за успешно отклањање празнина у знању.

■ ПЕТИ РАЗРЕД: Базна писменост и прилагођавање (Уџбеник *To the Top Plus 1*)

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Успешна транзиција на предметну наставу кроз исправљање правописа, савладавање глагола *To Be*, *Have got*, показних заменица и увођење у садашње време (*Present Simple*).
  - *Правописни развој*: Правилна употреба великих почетних слова код дана, месеци, држава и језика.
  - *Граматичко описмењавање*: Изградња потврдних, одричних и упитних форми глагола *бити* и *имати*, као и правилно додавање наставка *-s/-es* у 3. лицу једнине презента.
  - *Језичко разумевање*: Разумевање једноставних реченица о породици, кућним љубимцима, одећи и соби.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе (To the Top Plus 1)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Базни глаголи и заменице	• Личне, присвојне и показне заменице (*this/that/these/those*). • Облици глагола *To Be* и *Have got* у реченицама.	**10 часова**	**Трик са близином (Показне заменице)**: Ако предмет можете додирнути руком, користите *this* (једнина) или *these* (множина). Ако је далеко, користите *that* или *those*.	• Листићи са попуњавањем празнина (*is/are, have/has*)
Садашње време (*Present Simple*)	• Исказивање навика и рутина. • Правило за треће лице једнине (*He/She/It*). • Употреба помоћних глагола *do / does* у упитним реченицама.	**14 часова**	**Трик са куглама за глагол**: Код лица *He, She, It*, на глагол се додаје наставак као трећа кугла Снешка Белића (*He play -> He plays*). У одричном облику, кугла скаче на *does* (*He doesn't play*).	• Кратке вежбе преформулисања реченица на табли
Вокабулар и	• Чланови породице, одећа,	**10 часова**	**Игре са флеш-картицама**: Повезивање слика одевних предмета са	• Правописни диктати речи

множина именица	просторије у кући. • Правилна и неправилна множина именица (*man/men, child/children*).		правилно написаним речима из речника на крају модула *To the Top Plus*.	из радне свеске

📘 ШЕСТИ РАЗРЕД: Морфологија, описивање и контраст времена (Уџбеник *To the Top Plus 2*)

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Разликовање два садашња времена (*Present Simple / Present Continuous*), правилно описивање количине хране, места у граду и успешно увођење у прошло време.
  - *Граматички развој*: Савладавање форме *Present Continuous* за тренутне радње, разумевање конструкција *There is/There are* и увођење у прошло време глагола бити.
  - *Лексички развој*: Описивање места у граду, хране и пића коришћењем речи за количину (*much, many, some, any, a lot of*).
  - *Језичко разумевање*: Издвајање битних чињеница из кратких тинејџерских дијалога и текстова о путовањима.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе (To the Top Plus 2)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Контраст садашњих времена	• Тренутна радња наспрам сталне навике. • Препознавање прилога-ознака (*now, at the moment* насупрот *always, often, usually*).	**12 часова**	**Формула „Форма од три дела“**: За *Present Continuous* ученик мора имати три дела: Субјекат + помоћни глагол (*am/is/are*) + главни глагол са наставком *-ing*.	• Заокруживање тачног времена у понуђеном пасусу
Исказивање количине (Квантификатори)	• Употреба речци *some, any, much, many, a lot of*. • Бројиве и небројиве именице.	**10 часова**	**Правило фрижидера**: Оно што у фрижидеру можемо да пребројимо комадно (јаја, парадајз) иде са *many*, а течности и ситне ствари (млеко, со) са *much*.	• Разврставање именица у две колоне на листићу
Увод у прошлост (*Past Simple*)	• Глагол *To Be* у прошлости (*was / were*). • Правилни глаголи и додавање наставка *-ed* за прошле догађаје.	**12 часова**	**Временски мост**: Српски перфекат се преводи као прошло време, а реч *yesterday* или година у прошлости су сигуран знак за *-ed* или *was/were*.	• Превођење једноставних реченица са српског на енглески

📘 СЕДМИ РАЗРЕД: Сложенији временски односи и поређења (Уџбеник *To the Top Plus 3*)

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Савладавање неправилних глагола у прошлом времену, разликовање трајног и тренутног прошлог времена, изражавање будућности и увођење у садашњи перфекат.
  - *Граматички развој*: Разликовање *Past Simple* од *Past Continuous* времена, савладавање компарације придева и увођење у *Present Perfect*.
  - *Синтаксичко описмењавање*: Правилно грађење компаратива и суперлатива кратких и дугих придева уз препознавање изузетака.
  - *Језичко разумевање*: Разумевање текстова који се баве заштитом животне средине, технологијом и филмовима.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе (To the Top Plus 3)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Контраст прошлих времена	• Неправилни глаголи (друга колона таблице). • Симултане или прекинуте радње у прошлости (*While / When*).	**14 часова**	**Трик "Прекид филма"**: Дуга радња која је трајала има наставак *-ing* (*I was watching TV*), а изненадна реч која је прекида је у чистом прошлом времену (*when the phone rang*).	• Наставни листићи са допуњавањем глаголских облика
Поређење придева и будућност	• Компаратив и суперлатив придева. • Разликовање израза *Will* (спонтана одлука, предвиђање) и *Be going to* (намера, план).	**10 часова**	**Трик дужине речи**: Кратки придеви добијају наставак на крају (*tall -> taller*), а дуги реч испред себе како не би постали предуги (*beautiful -> more beautiful*).	• Израда табеле компарације са изузецима (*good/bad*)

Садашњи перфекат (*Present Perfect*)	• Грађење времена (помоћни глагол *have/has* + трећа колона таблице/партицип). • Разликовање од обичне прошлости.	**12 часова**	**Формула „Искуство без датума“**: Ако кажемо *када* се нешто десило (јуче), користимо обично прошло време. Ако је важно само *искуство* до сада, иде *Present Perfect*.	• Замена времена у кратким реченицама из књиге

📘 **ОСМИ РАЗРЕД: Синтаксичка архитектура и финална матурска припрема (Уџбеник *To the Top Plus 4*)**

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Систематизација знања из свих претходних разреда, савладавање пасивних форми реченице, условних реченица (И и ИИ кондиционал) и функционална припрема за малу матуру.
  - *Синтаксички развој*: Препознавање и тачно грађење условних реченица првог и другог типа, као и претварање активних реченица у пасивне.
  - *Лексички развој*: Проширење вокабулара из области занимања, модерне технологије, путовања и животних избора.
  - *Матурска припрема*: Савладавање техника брзог и селективног читања непознатог дугачког текста ради тачног решавања задатака на завршном испиту.

Наставна област / Проблем	Специфични садржај и вежбе (To the Top Plus 4)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Условне реченице (Кондиционали)	• Први кондиционал (реална будућност): *If + Present Simple, Will + глагол*. • Други кондиционал (хипотеза): *If + Past Simple, Would + глагол*.	**12 часова**	**Математика услова**: Записивање промене као формуле. Ако је у првом делу садашњост (*If I have money*), у другом делу мора бити будућност (*I will buy*).	• Спајање делова реченица стрелицама на листићу
Трпно стање (Пасив)	• Претварање активних реченица у пасивне (*Present/Past Passive*). • Наглашавање објекта.	**10 часова**	**Трик ротације**: Објекат из активне реченице скаче на прво место и постаје главни субјекат, додаје се глагол *To Be* у одговарајућем времену и 3. колона.	• Пребацивање реченица из актива у пасив на табли
Финална матурска припрема	• Решавање задатака основног и средњег ниова из званичних државних збирки за малу матуру. • Читање са разумевањем.	**14 часова**	**Стратегија „Елиминација одговора“**: Ученик се учи како да у задацима вишеструког избора граматички елиминише немогуће опције (нпр. издвајање нетачног лица).	• Симулације тестова са бодовањем и временским лимитом

📐 **КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА НАППРЕТКА НА ДОПУНСКОЈ НАСТАВИ**

Праћење рада и евалуација напретка изводе се **описно кроз педагошку свеску наставника**. Главни циљ допунске наставе је испуњен када ученик на основу ових вежби оствари стабилну и сигурну прелазну оцену (довољан – 2 или добар – 3) на редовним сумативним писменим и усменим проверама у одељењу [📝].

- **Изузетан труд**: Ученик редовно долази, активно ради на исправљању правописних грешака у радној свесци, уредно води свој речник напретка.
- **Задовољавајући напредак**: Долази редовно, успешно савладава алгоритме лакшег памћења (нпр. временске линије) уз повремену помоћ наставника.
- **Потребан даљи подстицај**: Долази нередовно, не успева самостално да примени правила правописа без директног вођења, не доноси прибор ни уџбенички комплет.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК (7. И 8. РАЗРЕД)

Програм додатне наставе намењен је ученицима који показују посебну обдареност, висок ниво комуникативне компетенције и интересовање за дубље проучавање лингвистичких структура и културе англосаксонског света. Настава се изводи са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду у 7. разреду, односно 34 часа у 8. разреду)**, са циљем достизања **напредног нивоа** (А2.2/Б1 према CEFR-у).
Програм је у потпуности усклађен са уџбеничким комплетима **To the Top Plus 3** и **To the Top Plus 4** издавачке куће **Data Status** (аутори: *H. Q. Mitchell, Marileni Malkogianni*).

📘 **СЕДМИ РАЗРЕД: Напредна граматика, изражавање искуства и социокултурни контекст (Уџбеник *To the Top Plus 3*)**

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Продубљивање знања о временским контрастима, разумевање истраживачких текстова, употреба модалних глагола за изражавање логичких закључака и богаћење вокабулара идиоматским изразима.
    - *Лингвистички развој*: Потпуно овладавање разликом између *Past Simple* и *Present Perfect* (са фокусом на прилоге *for, since, already, yet, just*).
    - *Синтаксичка зрелост*: Употреба релативних реченица (*Relative Clauses*) са заменицама *who, which, whose, that* за спајање сложених мисли.
    - *Културолошка писменост*: Проучавање географских и историјских занимљивости земаља Комонвелта (Велика Британија, Аустралија, Канада) кроз текстове из уџбеника.

Наставна целина / Тема	Специфични напредни садржај (To the Top Plus 3)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Нијансирање прошлости и искуства	• Специфичне разлике: *Present Perfect Continuous* насупрот *Present Perfect Simple*. • Конструкције *have been to* / *have gone to.*	**12 часова**	**Трик са кофер-метафором**: Ако је неко кофер спаковао, отпутовао и још је тамо, користи се *has gone to*. Ако се вратио и кући распакује ствари, доносећи искуство, користи се *has been to*.	• Тестови такмичарског типа из БИГЗ/Data Status базе. • Анализа текстуалних грешака.
Релативне клаузуле и дефинисање појмова	• *Defining* и *Non-defining relative clauses*. • Избегавање сувишних заменица у сложеној реченици.	**12 часова**	**Правило запете (Код заграда)**: Ако информација између запета није кључна за препознавање особе/предмета, реченица је *non-defining* и везник *that* је строго забрањен; мора ићи *which* или *who*.	• Трансформација и спајање две реченице у једну сложену.
Модални глаголи и идиоми	• Модални глаголи за дозволу, обавезу и способност у прошлости (*could, had to, managed to*). • Британски вс. амерички идиоми.	**12 часова**	**Матрица синонима**: Ученици на часовима додатне наставе преводе фразалне глаголе из текста у формалне академске синониме (нпр. *look up to -> respect*).	• Пројектни панои на тему колоквијалних разлика у енглеском језику.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Комплексне синтаксичке структуре, дебате и текстологија (Уџбеник *To the Top Plus 4*)

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Синтеза свих језичких нивоа, овладавање индиректним говором, пасивом свих времена, кондиционалима вишег типа и критичка деконструкција новинских чланака на енглеском језику.
    - *Синтаксички развој*: Савладавање правила слагања времена при пребацивању из директног у индиректни говор (*Reported Speech*). Увођење трећег кондиционала (*Past Unreal Conditionals*).
    - *Лексички развој*: Овладавање стручним вокабуларом из области глобалних проблема (климатске промене, економија, савремени медији).
    - *Припрема за такмичења и испите*: Тренинг за решавање напредних граматичких трансформација какве се појављују на званичним државним такмичењима.

Наставна област / Тема	Специфични напредни садржај (To the Top Plus 4)	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Индиректни говор (*Reported Speech*)	• Претварање изјавних, упитних и заповедних реченица у индиректни говор. • Промена временских одредница (*yesterday -> the day before*).	**12 часова**	**Алгоритам „Корак уназад у времену“**: При пребацивању у индиректни говор, свако време скаче за један корак уназад у прошлост: *Present Simple -> Past Simple*, *Present Perfect -> Past Perfect*.	• Напредни листићи трансформације реченица без упутства.
Сложени пасив и	• Пасив са два објекта (директни и	**12 часова**	**Математика кајања (*I wish*)**: Ако жалимо за нечим што се	• Израда мини-есеја о

условне реченице	индиректни пасив). • Мешовити кондиционали и изражавање жаљења (*I wish / If only*).		већ десило у прошлости, иза израза *I wish* обавезно мора ићи *Past Perfect* време (*I wish I had studied more*).	хипотетичким историјским догађајима.
Текстологија и академско писање	• Писање структурисаног есеја који износи предности и мане друштвених феномена (*Pros and Cons essay*). • Коришћење напредних везника (*however, furthermore, despite*).	**10 часова**	**Формула дебатног Т-стола**: Разврставање аргумената и њихово повезивање контрастним везницима како би пасус текао природно, кохерентно и реторички зрело.	• Оцењивање писаног есеја од 100–120 речи према Cambridge испитним критеријумима.

📐 КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НАПРЕТКА НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ

Оцењивање на додатној настави се води континуирано у наставниковој педагошкој евиденцији и има за циљ да напредне ученике припреми за средњошколске језичке смерове, полагање међународних испита (PET, FCE) или завршне школске пројекте. Постигнућа се вреднују на основу овладаности **напредним нивоом образовних стандарда** на школским тестовима [📜].

- **Оцена 5 (Одличан - Истраживачки ниво)**: Ученик користи енглески језик са изразитом течношћу и високим степеном граматичке тачности. Без грешке трансформише пасивне и индиректне реченице, користи напредне везничке системе у писању, изговор му је фонетски усклађен, а у говору самостално користи идиоме франкофоног и англосаксонског подручја.
- **Оцена 4 (Врло добар - Креативни ниво)**: Ученик успешно и самостално решава сложене задатке напредног нивоа. Изражава се слободно и богато, али прави минималне правописне или системске пропусте код најтежих изузетака у слагању времена или код неправилних множина ређих именица.
- **Оцена 3 (Добар - Продуктивни ниво)**: Ученик задовољавајуће влада напредним речником и структуром, али је пасивнији у спонтаној говорној интеракцији. Користи тачне дефиниције правила, али му при писању сложенијих есеја недостаје реторичка кохезија.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм је намењен ученицима који имају потешкоћа у савладавању захтева редовне наставе другог страног језика. Фокус је на отклањању празнина у знању из области фонетике, основне лексике и базичних граматичких структура, ради достизања основног и средњег нивоа образовних стандарда (од нивоа A1.1 до A2.1 према CEFR-у).
Фонд часова износи **1 час недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Садржај је усклађен са прописима **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)** и прати логику најзаступљенијих акредитованих уџбеника у Србији (издавачи *Data Status* и *Klett*) [📜].
Циљ програма допунске наставе јесте пружање систематске стручне подршке ученицима који имају потешкоћа у савладавању редовног програма француског језика (други страни језик). Програм је усмерен на превазилажење празнина у знању, ублажавање језичке баријере и страха од грешке, премошћавање проблема у изговору и правопису, као и на постепено оспособљавање ученика да достигну захтеве Основног нивоа постигнућа како би могли успешно и самостално да прате редовне часове.

📘 ПЕТИ РАЗРЕД: Фонетска адаптација и базно описмењавање (Ниво A1.1)

- **Главни циљ**: Савладавање специфичног француског изговора и немих слова, успешно представљање и грађење реченица са кључним помоћним глаголима у презенту.
-

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Фонетске баријере и правопис	• Изговор специфичних вокала (*y, ou, oy, eu*). • Правило немих слова на крају речи (сугласници *c, t, k, cc* и вокал *e*).	**10 часова**	**Трик „Прецртани сугласник“**: Ученик у тексту оловком благо прецртава сва слова на крају речи која се пишу, али не изговарају (нпр. *pari, habite*), како би визуелно упамтио изговор.	• Читање краћих речи по слуху • Фонетски мини-диктати
Помоћни глаголи у презенту	• Глаголи *Être* (бити) и *Avoir* (имати) у потврдном и одричном облику.	**14 часова**	**Формула „Сендвич негације“**: Одрични облик се гради као сендвич: речца **ne (n')** иде испред глагола, а речца **pas** одмах иза њега (*Je **ne** suis **pas***).	• Попуњавање празнина у реченицама облика глагола

	• Личне заменице за субјекат.			
Основни вокабулар и члан	• Поздрави, представљање (*Je m'appelle*), бројеви (1-20), боје. • Разликовање одређеног и неодређеног члана (*le/la, un/une*).	**10 часова**	**Картице родова**: Пошто се родови у српском и француском често не поклапају (нпр. *књига* је ЖР, а *le livre* је МР), именице се уче искључиво у пару са чланом помоћу бојених картица.	• Разврставање речи у табелу мушког и женског рода

■ ШЕСТИ РАЗРЕД: Садашње време и свакодневни живот (Ниво A1.2)

- **Главни циљ**: Аутоматизација коњугације правилних глагола на *-er*, опис непосредног окружења (школа, кућа, гардероба) и изражавање укуса.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Глаголи И групе (на *-er*)	• Правилни глаголи (*parler, habiter, aimer*). • Наставци за презент (*-e, -es, -e, -ons, -ez, -ent*).	**12 часова**	**Трик „Одсеци реп“**: Ученик пре коњугације прво оловком одсече наставак *-er* да добије чисту основу, па тек онда додаје наставке за лица (*parl / er -> je parl + e*).	• Коњугација задатих глагола на табли
Изражавање укуса и количине	• Глаголи *aimer, adorer, détester*. • Присвојни придеви за једнину (*mon, ton, son / ma, ta, sa*).	**10 часова**	**Трик усклађености са именицом**: Присвојни придев у француском зависи искључиво од рода именице која следи, а не од власника (*моја мајка -> ma mère, мој отац -> mon père*).	• Допуњавање дијалога из радне свеске
Неправилни глаголи акције	• Презент кључних глагола: *Faire* (радити/чинити) и *Aller* (ићи). • Исказивање времена и сата.	**12 часова**	**Временска стрелица за *Aller***: Глагол *Aller* је неправилан и потпуно мења облик (*je vais, tu vas*), па се учи кроз ритмичку реченицу праћену покретом руке ка циљу.	• Кратке реченице превода са српског на француски

■ СЕДМИ РАЗРЕД: Увођење у прошло време и исказивање количине (Ниво A2.1)

- **Главни циљ**: Разумевање и грађење сложеног прошлог времена (*Passé Composé*), разликовање партитивних чланова при описивању хране и рецептура.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Прошло време (*Passé Composé*)	• Грађење са помоћним глаголом *Avoir*. • Формирање партиципа прошлог времена (*participe passé*) за глаголе на *-er* (\(\rightarrow \) *-é*).	**14 часова**	**Математика прошлог времена**: Сложено време захтева два дела: Помоћни глагол у презенту (*avoir*) + главни глагол у кратком облику партиципа (*партицип*): *J'ai parlé.*	• Трансформација реченица из презента у прошло време
Партитивни чланови (Храна)	• Употреба чланова за неодређену количину: *du, de la, de l', des*. • Промена члана у одричном облику (\(\rightarrow \) **de / d'**).	**12 часова**	**Правило „Све прелази у DE“**: Ако испред хране у потврдној реченици стоји било који партитивни члан (*Je mange du chocolat*), у одричној реченици он обавезно прелази у чисто **de** (*Je не mange pas **de** chocolat*).	• Разврставање чланова у текстуалним вежбама куварског типа
Прошло време са глаголом *Être*	• Кућа глагола *Être* (глаголи кретања и повратни глаголи). • Слагање партиципа са родом и бројем субјекта.	**10 часова**	**Трик „Додај E за девојчице, C за множину“**: Код глагола који иду са *Être*, ако је субјекат женског рода, на крај партиципа се додаје немо *-e* (*Elle est allé**e***), а за множину *-s*.	• Правописна контрола завршетака партиципа на листићу

■ ОСМИ РАЗРЕД: Систематизација граматике и припрема за малу матуру / изражавање будућности (Ниво A2.1/A2.2)

- **Главни циљ**: Разликовање дешавања у прошлости, садашњости и будућности, увођење блиског будућег времена (*Futur Proche*), заменица за објекат и финална припрема за функционалну текстуалну проверу.

Наставна област / Проблем	Специфични садржај и вежбе за допунску наставу	Оквирно време	Алгоритам за лакше савладавање / Дидактички трик	Начин провере напретка

Блиско будуће време (*Futur Proche*)	• Грађење: Презент глагола *Aller* + инфинитив главог глагола. • Исказивање планова за сутра/викенд.	**10 часова**	**Формула „Идем да радим“**: Најлакше време за превод и памћење. Комбинује се облик глагола ићи и чист глагол из речника (*Je vais manger -> Идем да једем / Јешћу*).	• Састављање реченица о плановима на основу слика
Заменице за директни објекат	• Употреба заменица *le, la, les* за избегавање понављања речи у дијалогу.	**10 часова**	**Трик лоцирања испред глагола**: За разлику од српског језика где заменица иде иза, у француском она скаче *испред* глагола (*Ja je гледам -> Je **la** regarde*).	• Замена подвучених именица одговарајућом заменицом
Интеграција времена и матура	• Разликовање садашњости, прошлости и будућности кроз прилошке ознаке (*aujourd'hui, hier, demain*). • Вежбе читања непознатог кратког текста са разумевањем.	**14 часова**	**Стратегија „Филтер ознака“**: Ученик научи да у испитном тексту прво подвуче маркере за време (нпр. *кундак за прошлост*) како би одмах елиминисао нетачне понуђене одговоре у тесту.	• Симулације наставних матурских листића са затвореним избором одговора

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ДОПУНСКОЈ НАСТАВИ

Праћење рада и процена напредовања ученика воде се **описно кроз педагошку евиденцију наставника**. Главни образовни циљ допунске наставе сматра се остваренim када ученик успе да стечена знања функционално примени и оствари позитивну бројчану оцену (довољан – 2 или добар – 3) на редовним одељењским сумативним проверама (контролни задаци, усмена одговарања).

- **Изузетан стваралачки напор**: Ученик редовно посећује часове допунске наставе, показује висок ниво пажње, уредно исправља своје правописне омашке у радној свесци и показује самосталност у примени језичких "трикова" (нпр. формула негације).
- **Задовољавајући напредак**: Долази редовно, успева да тачно реши једноставније задатке попуњавања глаголских облика уз повремено навођење и помоћ наставника, доноси потребан прибор.
- **Потребан даљи подстицај**: Долази нередовно, прави тешке фонетске и правописне грешке при преписивању реченица са табле, пасиван је током вежбања и често заборавља свеску.

📜 ЦЕНТРАЛНИ ДРЖАВНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПРОГРАМ (ЗУОВ)

- **Званични правилници и програми ЗУОВ-а**: Комплетне ревидиране наставне програме за други страни језик у основном образовању, прописане фондове часова по разредима и правилнике о оцењивању преузмите директно на страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **База образовних планова основне школе**: Смернице за реализацију часова, стандарде образовних постигнућа за крај другог циклуса и исходе учења страних језика истражите преко матичног портала ЗУОВ – Настава и учење.

Како бисте желели да наставимо даље? Ако желите, за ваш наставнички портфолио можемо креирати:

- **Конкретан пример једног наставног листића (теста)** од 5 једноставних задатака за пети разред из области „Помоћни глаголи и негација”.
- **Чек-листу за праћење напретка ИОП ученика** који долазе на часове подршке из француског језика.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК (7. И 8. РАЗРЕД)

Програм додатне наставе из француског језика (као другог страног језика) намењен је језички надареним ученицима који остварују **напредни ниво** образовних стандарда. Настава се реализује са фондом од **1 часа недељно** (укупно **72 часа** за оба разреда кроз школску годину: 36 часова у 7. разреду и 34 часа у 8. разреду због ранијег завршетка наставе за матуранте) .
Садржај је конципиран према смерницама **Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ)** и циља достизање **нивоа А2.1/А2.2** према Заједничком европском оквиру за живе језике (CEFR), оспособљавајући ученике за самосталну говорну продукцију, напредну граматичку трансформацију и учешће на државним такмичењима.

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Напредни синтаксички контрасти, исказивање прошлости и франкофонија

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Овладавање сложеним прошлим временима, правилна употреба партитивног члана за количину и увођење у замену објеката личним заменицама, уз проучавање културе франкофоних земаља изван Европе.
-

Наставна целина / Тема	Специфични напредни садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Сложени контраст прошлих времена	• Употреба *Passé Composé* (свршена радња) насупрот *Imparfait* (опис кулиса, трајна или уобичајена радња у прошлости).	**14 часова**	**Трик „Фотографија против Филма“**: *Imparfait* описује сцену, стање, време или навику – то је филм који траје (*Il faisait beau*). *Passé Composé* је прекид, изненадан догађај – бљесак блица који прекида филм (*Тамјана је ушла*).	• Такмичарски тестови отвореног типа са уметнутим глаголима у прошлости. • Превод пасуса.
Лексика количине и партитивни члан	• Нијансирање количине хране и материјала кроз изразе *изражене* количине (*beaucoup de, ун kilo de*). • Промена члана испред придева у множини.	**10 часова**	**Правило „Придев прекида члан“**: Ако у множини испред именице стоји придев, стандардни члан *des* обавезно прелази у чисто **de** (*des pommes → **de** bonnes pommes*). Ова замка се редовно појављује у такмичарским кључевима.	• Симулације контролних језичких листића напредног нивоа.
Заменице за објекат (COD и COI)	• Личне заменице за директни (*le, la, les*) и индиректни објекат (*lui, leur*). • Положај заменица у прошлости и императиву.	**12 часова**	**Трик унакрсног скакања**: У француском језику обе заменице скачу *испред* глагола, а у прошлом времену испред помоћног глагола (*Je **луи** ai parlé*). Код COD-а у прошлости, партицип се обавезно слаже са предњим објектом.	• Вежбе замене подвучених делова реченице одговарајућим заменицама.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Слагање времена, кондиционали, пасив и финална олимпијска синтеза

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Потпуна интеграција језичких нивоа, савладавање хипотетичких услова у садашњости, изражавање будућности, претварање реченица из актива у пасив и припрема за малу матуру и DELF A2/Б1 испите.
-

Наставна област / Тема	Специфични напредни садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере напретка
Хипотетичке реченице (Кондиционал)	• Први тип услова (реални): *Si + Présent → Futur Simple*. • Други тип услова (потенцијални): *Si + Imparfait → Conditionnel Présent*.	**12 часова**	**Математика услова (SI једначина)**: Израз *Si* (ако) никада не подноси глагол у будућем времену нити у кондиционалу непосредно иза себе. Формула за хипотезу гласи строго: **Si + Мали мрав (Imparfait) = Кондиционал у главном делу**.	• Трансформација условних периода на табли.
Трпно стање (Пасив)	• Претварање активних реченица у пасивне кроз сва досадашња времена. • Слагање партиципа пасива са новим субјектом.	**10 часова**	**Трик ротације са ÊTRE**: Објекат постаје субјекат, додаје се глагол *Être* у времену у коме је био главни глагол у активу, а главни глагол иде у партицип и добија правописне наставке за род и број (*-e, -s*).	• Језичке трансформације актива у пасив на напредним листићима.
Будућа времена и текстологија	• Разликовање *Futur Simple* (општа будућност, предвиђање) и *Futur Proche* (непосредни планови). • Писање кратког структурисаног есеја или писма од 70–90 речи.	**12 часова**	**Формула кохезије писма**: Коришћење напредних логичких везника (*d'abord, ensuite, pourtant, enfin*) за повезивање пасуса, што доноси максималне бодове код писменог дела DELF евалуације.	• Оцењивање писменог састава према међународним DELF критеријумима.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ

Оцењивање на додатној настави из француског језика је сумативно-информативно и води се кроз посебан сегмент у наставниковој педагошкој евиденцији. Постигнућа се вреднују бројчано од 1 до 5 на основу нивоа овладаности **напредним нивоом образовних стандарда**:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми и језичке компетенције на додатној настави (7. и 8. разред)	Инструменти праћења
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик течно, природно и са правилном интонацијом комуницира на француском језику. Без грешке трансформише сложене глаголске облике (*Passé Composé vs Imparfait*), правилно користи пасив и кондиционале. Пише кохерентне и граматички тачне есеје, показује потпуну самосталност и креативност у изражавању.	• Лингвистички портфолио ученика (састави, пројекти). • Симулације такмичарских тестова Друштва за стране језике. • Усмене симулације DELF говорног испита у пару.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик успешно решава већину сложених језичких ситуација. Разуме дужи аудио-визуелни садржај и изражава се богато, али прави ситније правописне пропусте у писању немих сугласника или акцената (*é, è, à*) или мање омашке у слагању партиципа са заменицама предњег објекта.	• Кратке писмене провере лексике и граматичких трансформација. • Чек-листе за праћење говорне продукције.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво задовољен:** Ученик разуме основну логику напредних језичких правила, тачно одговара на директна питања из текста, али при самосталном писменом или усменом изражавању показује несигурност, реченице су му кратке, једноставне и често преведене буквално са српског језика.	• Контролни задаци затвореног типа (вишеструки избор, спајање).

🏆 ПЛАН ПРИПРЕМЕ ЗА ДРЖАВНО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФРАНЦУСКОГ ЈЕЗИКА (7. И 8. РАЗРЕД)

Такмичење за основне школе организује **Друштво за стране језике и књижевности Србије**. Припрема се изводи паралелно кроз наставне јединице и решавање архиве званичних тестова.

 Кључни такмичарски "Трикови" и правила бодовања:

- **Стриктна правописна дисквалификација**: Француски правопис је изузетно ригорозан на такмичењима. Ако се у решењу изостави акценат који мења значење или граматички облик (нпр. напише се *a* као глагол уместо предлога *à*, или се изостави акценат на партиципу *париж* уместо *parlé*), цео задатак се бодује са **0 бодова**. Делимични бодови за "скоро тачну" реч не постоје.
- **Трик са негацијом и количином**: Ученици редовно падају на претварању неодређених и партитивних чланова у одрични облик. У такмичарским задацима реченица попут *Il има des amis* у одричном облику мора гласити строго: *Il n'a pas **д'*амис* (члан потпуно нестаје и прелази у предлог *de/d'*).
- **Употреба хемијске оловке**: Сви коначни одговори у такмичарској свесци морају бити исписани читко, **плавом или црном хемијском оловком**. Одговори остављени у графитној оловци, преправљани, подебљавани преко претходно обрисаног текста или кориговани белилом (коректором) аутоматски се вреднују са 0 бодова.

Пролазни такмичарски прагови:

- **За Окружни ранг**: Потребно је остварити минимум **80% до 85%** тачних бодова на Општинском нивоу (праг за пласман дефинише централна комисија након анализе општег успеха за ту годину).
- **За Републички ранг (Матура)**: Учешће на републичком нивоу обезбеђују најбоље пласирани такмичари округа који на Окружном тесту знања, слушања и читања остваре изузетно висок резултат (најчешће изнад **90 бодова**).

📜 ЦЕНТРАЛНИ ДРЖАВНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПРОГРАМ (ЗУОВ)

- **Општа прописна база ЗУОВ-а**: Све званичне планове реализације додатне наставе, ревидиране програме за други страни језик у основном образовању и пратеће праве Правилнике о оцењивању преузмите на званичној страници Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.

- **Државни образовни портал за наставу**: Смернице за извођење напредних језичких исхода, образовне стандарде за крај другог циклуса основне школе и примере добре праксе истражите преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења.

Како бисте желели да наставимо даље? Ако желите, за ваш наставнички е-портфолио или оперативни план можемо урадити:

1. **Конкретан пример такмичарског наставног листића од 5 задатака** из области „Замена објеката заменицама (COD/COI)" за 7. разред са кључем за одговоре.
2. **Сценарио за симулацију усменог дела DELF A2 испита** са упутствима за бодовање говорне интеракције.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА ИСТОРИЈУ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм додатне наставе из историје за други циклус основног образовања усклађен је са Правилницима објављеним у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику" на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава је намењена даровитим ученицима са високим степеном историјског мишљења, истраживачким вештинама и развијеном способности за рад на примарним и секундарним историјским изворима, а реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)** за достизање **напредног нивоа стандарда**.

🎯 ЦИЉЕВИ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ИСТОРИЈЕ ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

- 📘 **Пети разред (Стари век)**: Увођење у историјску науку и методологију, детаљна хронологија, проучавање свакодневног живота и државног уређења првих цивилизација, Старе Грчке и Хеленизма, као и Римске државе (од краљевине до пропасти Западног римског царства).
- 📘 **Шести разред (Средњи век)**: Анализа Велике сеобе народа, настанка и развоја Византије и Западне Европе (феудализам), успона и ширења хришћанства. Посебан акценат је на дубинском проучавању почетака српске државности (прве династије, Свети Сава, српско краљевство и царство Немањића) и пада под османску власт.
- 📘 **Седми разред (Нови век)**: Истраживање хуманизма, ренесансе и великих географских открића, грађанских револуција у Европи и Америци, као и процеса обнове, модернизације и стицања независности српске државе током 19. века (до почетка 20. века).
- 📘 **Осми разред (Савремено доба)**: Критичка деконструкција узрока и последица Првог и Другог светског рата, Хладног рата, живота у заједничким југословенским државама (Краљевина и социјалистичка Југославија) и процеса распада СФРЈ деведесетих година 20. века.

📊 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ПО РАЗРЕДИМА

Разред / Наставна тема	Специфични напредни садржај и вежбе (Дубинска анализа)	Оквирно време	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере остварености исхода
5. разред **Магија извора Старог века**	• Историјска хронологија: рачунање векова и ера. • Анализа Хамурабијевог законика и државног система Египта. • Рађање демократије у Атини и устав Спарте. • Пад Римске републике.	**34 часа**	**Алгоритам „Прелаз преко Х Христове ере"**: Рачунање временске удаљености између два догађаја из различитих ера (нпр. оснивање Рима 753. п.н.е. и пад Рима 476. н.е.). Користи се математичка формула без нуле: Година п.н.е. + Година н.е. - 1.	• Хронолошки тестови постављања ленти. • Препознавање цитата из законика.
6. разред **Ера витештва и средњовековне Србије**	• Феудални односи (сениор-вазал) на Западу. • Душаново законодавство: упоредна анализа Душановог законика и византијског права. • Косовска битка (1389) и Српска деспотовина. • Култура, писменост и архитектура	**34 часа**	**Метода „Упоредни правни извор"**: Напредни ученици пореде чланове Душановог законика са савременим кривичним правом, анализирајући појмове као што су *мехо у заједници*, *вражда* и класна подвојеност друштва (властела, себри).	• Рад са немим историјским картама територијалног ширења Србије. • Семинарски есеји.

	Немањића.			
7. разред **Револуције и рађање модерне Србије**	• Француска грађанска револуција кроз фазе Јакобинске диктатуре. • Институције устаничке Србије (Правитељствујушчи совјет). • Сретењски устав (1835) и развој либерализма у Србији. • Велика источна криза (1875–1878).	**34 часа**	**Трик унакрсне уставне анализе**: Упоређивање Сретењског устава Димитрија Давидовића и Турског устава (1838) кроз поделу власти, пратећи како се ограничавала апсолутна власт кнеза Милоша Обреновића.	• Критичко тумачење државно-правних докумената. • Симулације такмичења за 7. разред.
8. разред **Југословенски експеримент и Савремени свет**	• Тајна дипломатија Првог светског рата (Лондонски уговор 15. године). • Краљевина Југославија: Шестојануарска диктатура и Октроисани устав (1931). • Покрети отпора у Југославији (1941–1945) – војна и идеолошка аналитика. • Дипломатија Хладног рата.	**34 часа**	**Деконструкција мапе Бановина (1929)**: Ученици анализирају поделу државе на 9 бановина и Управу града Београда, пратећи зашто су границе намерно повучене преко природних река како би се разбио претходни национални и племенски идентитет.	• Рад са војно-историјским и окупационим картама. • Финални такмичарски тестови (матурски ранг).

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ (ИСТОРИЈА)

Евалуација постигнућа даровитих ученика врши се континуирано кроз педагошку евиденцију наставника и усклађена је са званичним нормама Друштва историчара Србије „Стојан Новаковић“.

Шта пратимо (Предмет евалуације)	**Поступак (Методе и технике праћења)**	**Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)**	**Време реализације / Учесталост**
Рад са изворима и хронологија	• Читање и критичка деконструкција повеља, прогласа, устава, међународних уговора. Слагање хронолошких низова.	**Формативно:** Чек-листе критичке анализе извора (препознавање аутора, аутентичности и скривених намера). **Сумативно:** Бројчана оцена за решен текстуални историјски задатак.	Након сваке завршене историјске епохе (укупно 3–4 пута годишње).
Историјска географија и карте	• Рад са историјским атласима, праћење померања државних граница, битака, коридора и миграција на немим картама.	**Формативно:** Наставни листићи напредног нивоа са уцртавањем окупационих зона, фронтова или територијалних проширења. **Сумативно:** Контролни тестови такмичарског типа (један по полугодишту).	Континуирано, на часовима утврђивања историјског простора.
Истраживачки пројекти и есеји	• Самостално истраживање биографија историјских личности, узрока друштвених преокрета, израда PPT презентација и дебата.	**Формативно:** Праћење активности у дебатама, самопроцена и вршњачка евалуација аргументације. **Сумативно:** Оцена финалног научних есеја или пројектног продукта.	Једном у току полугодишта (везано за велике преломне историјске догађаје или пројекте).

💯 СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПИСМЕНЕ И УСМЕНЕ ПРОВЕРЕ (НАПРЕДНИ НИВО)

При сумативном вредновању великих провера знања, такмичарских симулација или одбране истраживачких пројеката, максималан број бодова износи **100**, а критеријуми за доделу бројчаних оцена засновани су на напредним образовним стандардима:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена на додатној настави из историје
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик безпрокорно влада историјском хронологијом и узрочно-последичним везама. Са лакоћом чита и тумачи тешке примарне изворе, потпуно самостално користи историјске карте. Стручну терминологију примењује прецизно, уочава глобалне историјске процесе, критички размишља, одбацује анахронизме и пише изврсне истраживачке есеје.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик је веома успешан у фактографском и картографском раду. Препознаје историјске личности и догађаје, успешно лоцира границе на немој карти, али прави ситне правописне пропусте при исписивању назива уговора (нпр. изостављање великог слова у унутрашњој структури вишечланог назива) или мање омашке у редоследу споредних историјских година.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично:** Ученик разуме основне историјске концепте (нпр. разликује уставне системе, наводи вође устанака или последице светских ратова), али показује несигурност када знање треба применити на непознатом текстуалном извору или када самостално доноси сложеније закључке о друштвеним кризама.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ИСТОРИЈЕ (VII И VIII РАЗРЕД)

Такмичење из историје за ученике основних школа организује **Друштво историчара Србије „Стојан Новаковић“** у сарадњи са Министарством просвете. Припремна настава се реализује континуирано од октобра до априла/маја са фондом од **1 до 2 часа недељно**.
Овај програм је конципиран да кроз дубинску анализу историјских извора, хронологије, карата и биографија оспособи ученике за решавање специфичних такмичарских задатака који захтевају знање **изнад просечног школског нивоа** и потпуно овладавање стандардима напредног нивоа постигнућа.

📘 СЕДМИ РАЗРЕД: Нови век, револуције и модернизација српске државе

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Потпуно овладавање историјом Новог века, од Великих географских открића и грађанских револуција у Европи, преко Српске револуције (1804–1835) и борбе за аутономију, до стицања независности Србије и Црне Горе на Берлинском конгресу (1878) и европских процеса до краја 19. века.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Европа и свет у Новом веку • Велике грађанске револуције (Француска револуција, Индустријска револуција, Амерички рат за независност). • Наполеоново доба и Бечки конгрес (1815). • Револуције 1848/1849. године у Европи („Пролеће народа“).	**12 часова**	**Трик са хронологијом устава и револуција**: Такмичарски тестови редовно крију замку у вези са тачним датумима фаза Француске револуције (Бастиља – 14. јул 1789, Декларација о правима човека – август 1789, Први устав – 1791, Проглашење републике – 1792). *Такмичарско правило*: Тражи се повезивање узрочно-последичних веза (нпр. како је пад Бастиље утицао на укидање феудализма).	• Решавање Општинских тестова из претходних 10 година. • Рад са историјским картама Наполеонових ратова.
Српска револуција и стварање модерне државе • Први и Други српски устанак (битке, вође, мировни уговори – Букурешки мир 1812, Једренски мир 1829). • Хатишерифи из 1830. и 1833. године. • Сретењски устав (1835) и Турски устав (1838). Уставнобранитељи.	**14 часова**	**Трик уговора и хатишерифа**: Мешање одредби Хатишерифа из 1830. и 1833. године. *Такмичарско правило*: Хатишерифом из 1830. Србија добија статус аутономне кнежевине, а Милош Наследно кнежевско достојанство. Хатишерифом из 1833. Србији је присаједињено шест нахија. Свака замена одредби доноси 0 бодова.	• Анализа примарних извора (текстови устава и прогласа). • Хронолошке серије догађаја.
Србија и Црна Гора до краја 19. века • Владавина кнеза Михаила (Балкански савез) и Милана Обреновића.	**10 часова**	**Трик Берлинског конгреса**: Тачно навођење територијалних проширења. *Такмичарско правило*: Србија је Берлинским конгресом добила четири округа: Нишки, Пиротски, Врањски и Топлички. Ако се изостави или погреши један округ, задатак у	• Мапирање нових граница Србије на немим картама. • Симулације Окружног

• Велика источна криза (1875–1878), Српско-турски ратови и Берлински конгрес (1878). • Проглашење Краљевине Србије (1882) и Краљевине Црне Горе (1910).		полукличу губи све бодове. Аустроугарска је добила право на окупацију Босне и Херцеговине.	такмичења за 7. разред.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Савремено доба, светски сукоби и југословенска држава

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Потпуно савладавање узрока, тока и последица Првог и Другог светског рата, Версајског мировног система, међуратног периода (фашизам, нацизам), стварања, живота и слома Краљевине СХС/Југославије, социјалистичке Југославије (СФРЈ), Хладног рата и распада заједничке државе 90-их година 20. века.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Први светски рат и стварање Југославије • Узроци, повод (Сарајевски атентат 28. јуна 1914) и блокови (Централне силе и Антанта). • Битке на српском и светским ратиштима (Цер, Колубара, албанска голгота, Солунски фронт). • Нишка (1914) и Крфска декларација (1917). Проглашење Краљевине СХС (1. децембар 1918).	**12 часова**	**Трик југословенских докумената**: Мешање идеја о уређењу будуће државе. *Такмичарско правило*: Нишка декларација прва истиче ратни циљ – уједињење Срба, Хрвата и Словенаца. Крфска декларација дефинише будућу државу као уставну, демократску и парламентарну монархију на челу са династијом Карађорђевић. Тражи се препознавање текста извора.	• Вежбе препознавања уставних и међународних аката кроз цитате. • Слике историјских личности.
Међуратни период и Други светски рат • Версајски мировни систем. Слом берзе (1929). Успон тоталитаризма. • Краљевина Југославија: Видовдански устав (1921), Шестојануарска диктатура (1929), Марсељски атентат (1934), Споразум Цветковић-Мачек (1939). • Априлски рат 1941, окупација и два покрета отпора (равногорски и партизански). Слома фашизма.	**14 часова**	**Трик унутрашњих граница и Бановина**: На такмичењима се редовно појављује мапа Југославије са поделом на бановине из 1929. године. *Такмичарско правило*: Мора се знати тачан назив свих 9 бановина + Управа града Београда, као и промена из 1939. када се формира Бановина Хрватска спајањем Савске и Приморске бановине са деловима других.	• Мапирање бановина и окупационих зона на немим картама Југославије. • Хронологија догађаја 1941–1945.
Југославија и свет у другој половини 20. века • Хладни рат, блокада Берлина, Кубанска криза, Покрет несврстаних. • Социјалистичка Југославија (ФНРЈ/СФРЈ): Владавина Јосипа Броза Тита, Устав из 1974. године. • Криза и распад СФРЈ (ратни сукоби 90-их).	**10 часова**	**Трик Устава из 1974. године**: Разумевање федерализације. *Такмичарско правило*: Овај устав је дао широка овлашћења републикама и покрајинама (Војводина и Косово добијају статус конститутивних елемената федерације са правом вета). Жири тражи повезивање овог Устава са каснијим распадом државе.	• Анализа графикона и дијаграма Хладног рата. • Финални такмичарски тестови (матурски ранг).

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ПРАВИЛА БОДОВАЊА ИСТОРИЈСКИХ ТЕСТОВА

Званични такмичарски тестови из историје садрже тачно **20 задатака** (укупан максималан број бодова на тесту је **20**, где сваки комплетан и потпуно тачан задатак доноси **1 бод**). Друштво историчара примењује изузетно строге научно-методичке критеријуме:

- **Стриктна правописна тачност историјских појмова**: Сва лична имена, презимена, називи битака, уговора, конгреса или држава морају бити написани потпуно правописно исправно, поштујући правила о писању великог почетног слова (нпр. *Берлински конгрес*, *Сретењски устав*). Ако ученик презиме историјске личности или назив државе напише малим словом (нпр. *карађорђевић* или *обреновић*), цео задатак се бодује са **0 бодова**, без обзира на тачност историјске чињенице.
- **Писање хемијском оловком и чистоћа**: Тест се решава искључиво **плавом или црном хемијском оловком**. Сви одговори који су писани обичном оловком, преправљани, дописивани, подебљавани преко претходног текста или брисани белилом (коректором) аутоматски се поништавају и бодују са **0 бодова**.
- **Делимично бодовање (0,5 бодова)**: Додељује се **искључиво када је то предвиђено званичним кључем** Друштва историчара (нпр. ако је у задатку са повезивањем 4 личности са 4 догађаја ученик погодио тачно два пара, добија 0,5 бодова). Ако један део одговора у јединственом текстуалном питању није тачан (нпр. написана тачна година битке, али погрешан назив кнеза), задатак носи 0 бодова.

🏆 **Пролазни прагови за наредне рангове такмичења:**

- **Пласман на Окружно (регионално) такмичење**: Потребно је остварити најмање **15 бодова** (од максималних 20) на Општинском такмичењу.
- **Пласман на Државно (Републичко) такмичење**: Учешће обезбеђују најбоље рангирани ученици у Србији који су на Окружном такмичењу остварили изузетно висок резултат (најчешће преко **17 или 18 бодова** у 7. и 8. разреду).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА ГЕОГРАФИЈУ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм додатне наставе из географије за други циклус основног образовања усклађен је са Правилницима објављеним у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“ на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава је намењена даровитим ученицима са високим просторним, истраживачким и картографским компетенцијама, а реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)** за достизање **напредног нивоа стандарда**.

🎯 ЦИЉЕВИ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ГЕОГРАФИЈЕ ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

- 📘 **Пети разред (План и карта, Васиона и Земља)**: Овладавање напредном картографијом, прорачун размера, детерминисање географских координата, дубље разумевање унутрашње грађе Земље и космологије.
- 📘 **Шести разред (Географија светских континената - I део)**: Физичко-географска и друштвено-географска анализа Европе, Азије, Африке и поларних области, уз праћење геополитичких и демографских промена.
- 📘 **Седми разред (Континенти - II део и заштита средине)**: Детаљно проучавање Северне и Јужне Америке, Аустралије и Океаније, праћење глобалних миграција, климатских аномалија и глобалних еколошких проблема.
- 📘 **Осми разред (Географија Србије)**: Свеобухватна анализа физичко-географских, демографских, економских и регионалних карактеристика Републике Србије, географско порекло производа и заштита домаће баштине.

📊 ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ПО РАЗРЕДИМА

Разред / Наставна тема	Специфични напредни садржај и вежбе	Оквирно време	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере остварености исхода
5. разред Математичка и физичка географија	• Напредна картографија: математички прорачун размера на топографским картама. • Рачунање локалног и појасног времена на Земљи. • Тектоника плоча и дубинска сеизмологија.	**34 часа**	**Алгоритам „Прорачун размера у три корака“**: Брзо претварање бројевног размера у раздаљину на терену: одбацивањем последњих 5 нула из бројевног размера добија се вредност у километрима на терену за 1 cm на карти ($1:200.000 \implies 1\text{ cm} = 2\text{ km}$).	• Рачунски картографски тестови. • Прецизно одређивање координата за замишљене тачке.
6. разред	• Демографске проме у Европи:	**34 часа**	**Метода „Упоредни гео-климатограм“**: Напредни ученици конструишу и	• Израда упоредних

Евроазија и Африка кроз при призму истраживача	старење становништва и миграциони токови. • Природни рекорди Азије (хидрографија и рељеф). • Процес пустињења (дезертификација) у Сахелу.		пореде климатограме тропске кишне шуме Конга и пустињских делова Азије, детерминишући узроке екстремних температурних амплитуда.	географских мапа континената. • Одбрана истраживачких есеја.
7. разред **Нови свет и глобални процеси**	• Економска и политичка доминација САД у Америци. • Културолошки и демографски мозаик Латинске Америке. • Ендемизам Аустралије. Утицај климатског феномена *El Niño*.	**34 часа**	**Трик „Медијски гео-репортер“**: Симулација географског истраживања где ученик добија улогу дописника из Амазоније и пише аналитички извештај о дефорестацији користећи статистичке податке из уџбеника.	• Симулације Општинских такмичења за 7. разред. • Анализа географских дијаграма.
8. разред **Регионална географија Србије**	• Геолошка прошлост и развој рељефа Србије. • Демографска криза: депопулација, егзодус села и старење становништва Србије. • Природни ресурси и трансевропски коридори (VII и X).	**34 часа**	**Мапирање Коридора X**: Ученици на слепој карти Србије уцртавају комплетну мрежу Коридора X са свим краковима (А, Б, Ц), уписујући кључне градове и економске центре који се развијају уз ауто-пут.	• Израда дигиталних и штампаних гео-портфолија о Србији. • Финални такмичарски тестови.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ (ГЕОГРАФИЈА)

Оцењивање се врши континуирано у наставниковој педагошкој евиденцији и усклађено је са званичним такмичарским прописима Српског географског друштва.

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике праћења)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Картографска и рачунска писменост	• Рад са атласом, слепим картама, топографским плановима, израчунавање размера, појасног времена и координата.	**Формативно:** Чек-листе техничких картографских вештина (употреба размера, тачност уцртавања симбола). **Сумативно:** Бројчана оцена за решен рачунски задатак на карти.	Након сваког завршеног картографског блока (укупно 3–4 пута годишње).
Просторна логика и анализа података	• Решавање сложених географских задатака, читање климатограма, демографских пирамида и статистичких табела.	**Формативно:** Наставни листићи напредног нивоа са ситуационим и узрочно-последичним географским питањима. **Сумативно:** Контролни тестови такмичарског типа (један по полугодишту).	Након обрађених већих регионалних или физичко-географских целина.
Истраживачки пројекти и презентације	• Самостално прикупљање података о континентима или Србији, израда мултимедијалних PPT презентација и одбрана тезе.	**Формативно:** Праћење поделе улога у тиму, самопроцена и вршњачка евалуација. **Сумативно:** Оцена финалног уметничко-научног пројекта.	Једном у току полугодишта (везано за велике еколошке, демографске или регионалне пројекте).

💯 СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ

Код сумативног вредновања напредних провера, такмичарских симулација или одбране истраживачких пројеката, максималан број бодова износи **100**, а критеријуми за доделу бројчаних оцена засновани су на напредном концепту образовних стандарда:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена на додатној настави из географије
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик безпрокорно чита и тумачи географске карте и просторне појаве. Без грешке решава рачунске задатке са размером и појасним временом, самостално анализира демографске и климатске дијаграме. Користи сложену стручну терминологију, уочава глобалне узрочно-последичне везе и пише изворсне пројектне извештаје.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик је веома успешан у картографском и теоријском раду. Препознаје и лоцира географске објекте на слепој карти, објашњава њихов значај, али прави ситне техничке пропусте при цртању графикона или мање математичке непажње у рачунању размера.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично:** Ученик разуме основне географске концепте (нпр. разликује климатске типове или наводи делове рељефа Србије), али показује несигурност када знање треба применити на непознатом примеру изван уџбеника или када самостално ради са сложеним статистичким подацима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ЗА БИОЛОГИЈУ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Програм додатне наставе из биологије за други циклус основног образовања усклађен је са Правилницима објављеним у „Службеном гласнику РС – Просветном гласнику“ на државном порталу Завода за унапређивање образовања и васпитања (ЗУОВ). Настава је намењена даровитим ученицима са високим еколошким и научним компетенцијама, а реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)** за достизање **напредног нивоа стандарда**.
Програм се у потпуности заснива на уџбеничким комплетима издавачке куће **Klett** (ауторски тимови предвођени реномираним стручњацима попут др Гордане Субаков Симић, др Бригите Петров, др Дмитра Лакушића и других).

ЗВАНИЧНИ ДИРЕКТНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВУ БИОЛОГИЈЕ (ИЗДАВАЧ KLETT & ЗУОВ)

- **Портал за штампана издања**: Све каталошке карактеристике, структуру поглавља, узорке страница и описе за све разреде погледајте преко странице Klett – Биологија за основну школу.
- **Мултимедијални образовни систем**: Интерактивне 3D симулације анатомских структура, микроскопске снимке у високој резолуцији и видео-записе огледа покрените на званичној платформи Е-учионица – Клет.
- **Државни прописи и наставни планови**: Комплетне ревидиране правилнике са циљевима и исходима за други циклус основног образовања преузмите на званичној страници ЗУОВ – Закони и правилници.

ЦИЉЕВИ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ БИОЛОГИЈЕ ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

- **Пети разред**: Развијање истраживачког мишљења кроз микроскопирање, дубље разумевање ћелијске структуре, систематике царстава живих бића и њихове еволутивне повезаности.
- **Шести разред**: Савладавање напредних концепата ботанике и зоологије, компаративна анализа унутрашњих система органа код различитих група бескичмењака и кичмењака, и овладавање вештинама дисекције биљних ткива.
- **Седми разред**: Детаљно проучавање анатомије, хистологије и физиологије човека, механизми хомеостазе, нервне и хормонске регулације, и стицање напредних знања из превентивне и здравствене културе.
- **Осмий разред**: Овладавање законитостима класичне и молекуларне генетике (ДНК, РНК, транскрипција, транслација, монохибридно и дихибридно укрштање), еволуционе биологије и екологије са пројектима из биосфере.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ДОДАТНЕ НАСТАВЕ ПО РАЗРЕДИМА

Разред / Наставна тема	Специфични напредни садржај и вежбе (Klett концепт)	Оквирно време	Алгоритам за напредно савладавање / Истраживачки трик	Начин провере остварености исхода
5. разред Микросвет и биолошка разноврсност	• Напредна цитологија: разлика биљне, животињске и бактеријске ћелије на супћелијском нивоу. • Специфичне методе бојења микроскопских препарата. • Вируси и вироиди.	**34 часа**	**Трик фокуса коаксијалног завртња**: Ученик учи како да самостално направи свеж препарат епидермиса црног лука, обоји га луголовим раствором и прецизно подеси микроскоп на највеће увеличање без пуцања стакла.	• Евалуација цртежа микроскопског видног поља. • Тестови препознавања органела.
6. разред Еволуција органа и ткива	• Упоредна анатомија система за варење, дисање и крвоток од сунђера до сисара. • Биљна ткива (меристемска, трајна, секреторна). • Систематика маховина и папрати.	**34 часа**	**Метода еволутивне путање**: На великом папиру ученици цртају развојни пут једног система (нпр. срца) кроз класе: рибе (1п+1к) → водоземци (2п+1к) → гмизавци → птице/сисари (2п+2к), анализирајући предности.	• Израда упоредних анатомских мапа. • Напредни наставни листићи.
7. разред Физиологија човека и хомеостаза	• Неуронска мрежа, синапсе и пренос импулса. • Ендокрини систем: повратна спрега хормона (нпр. инсулин/глукагон). • Састав крви, имунитет (Т и Б лимфоцити) и фагоцитоза.	**34 часа**	**Симулација рефлексног лука**: Ученици кроз играње улога симулирају пут дражи: Рецептор → Сензорни неурон → Синапса у кичменој мождини → Моторни неурон → Ефектор (мишић), мерећи брзину реакције.	• Решавање ситуационих медицинских клиничких квизова. • Практични приказ прве помоћи.
8. разред Генетика, еволуција и екологија	• Квантитативно решавање Менделових закона укрштања. • Мутације (генске, хромозомске). • Еколошке сукцесије, трофички ланци и трофичке пирамиде у биосфери.	**34 часа**	**Трик Пунетовог квадрата за дихибриде**: Састављање велике матрице 4x4 за праћење два својства (нпр. боја и облик зрна грашка код генотипа AaBb × AaBb) и брзо израчунавање фенотипског односа 9:3:3:1.	• Тачност стехиометријског прорачуна у генетици. • Одбрана пројектног портфолија.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ДОДАТНОЈ НАСТАВИ (БИОЛОГИЈА)

Оцењивање се врши континуирано у наставниковој педагошкој евиденцији и усклађено је са званичним такмичарским прописима Српског биолошког друштва.

Шта пратимо (Предмет евалуације)	Поступак (Методе и технике праћења)	Инструменти оцењивања (Формативно / Бројчано сумативно)	Време реализације / Учесталост
Истраживачке и практичне вештине	• Рад са микроскопом, израда препарата, дисекција биљних органа, анализа анатомских модела.	**Формативно:** Чек-листе техничких вештина (коришћење пипете, бојење, безбедност са скалпелом). **Сумативно:** Бројчана оцена за изведен практични експеримент.	Након сваког завршеног практичног блока у лабораторији (укупно 4–6 пута годишње).
Научна логика и решавање проблема	• Решавање сложених генетских задатака, еколошких модела ланаца исхране и узрочно-последичних веза.	**Формативно:** Наставни листићи напредног нивоа са ситуационим и хипотетичким питањима. **Сумативно:** Контролни тестови такмичарског типа (један по полугодишту).	Након обрађених тематских целина (нпр. на крају блока Генетика у 8. разреду).
Истраживачки пројекти и панои	• Самостално или групно прикупљање података, хербаризује материјала, израда PPT презентација и одбрана тезе.	**Формативно:** Праћење поделе улога у тиму, самопроцена и вршњачка евалуација. **Сумативно:** Оцена финалног уметничко-	Једном у току полугодишта (везано за велике еколошке или анатомске пројекте).

		научног продукта (пројекта).	

💯 СКАЛА БОДОВАЊА И КРИТЕРИЈУМИ ЗА ПРАКТИЧНЕ И ТЕОРИЈСКЕ ПРОВЕРЕ

Код сумативног вредновања напредних провера, такмичарских симулација или одбране истраживачких пројеката, максималан број бодова износи **100**, а критеријуми за доделу бројчаних оцена засновани се на Klett-овом напредном концепту:

Оцена	Опсег бодова	Критеријуми за доделу оцена на додатној настави из биологије
5 (одличан)	90–100	**Напредни ниво у потпуности:** Ученик са лакоћом повезује чињенице и законе. Генетске задатке решава без грешке, потпуно самостално рукује микроскопом и прави одличне препарате. Користи сложену биолошку терминологију, уочава еволутивне везе и пише врхунске пројектне извештаје.
4 (врло добар)	75–89	**Напредни ниво делимично / Средњи ниво потпуно:** Ученик је веома успешан у практичном и теоријском раду. Препознаје органе и системе објашњавајући њихову функцију, али прави ситне техничке пропусте при цртању микроскопских поља или мање рачунске непажње у генетици.
3 (добар)	60–74	**Средњи ниво делимично:** Ученик разуме основне биолошке концепте (нпр. разликује класе животиња или наводи функцију хормона), али показује несигурност када знање треба применити на непознатом примеру или када самостално изводи практичан оглед.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ (VII И VIII РАЗРЕД)

Такмичење из географије за ученике основних школа организује **Српско географско друштво (СГД)** у сарадњи са Министарством просвете. Припремна настава реализује се интензивно у периоду од октобра до априла/маја са фондом од **1 до 2 часа недељно**.
Програм се заснива на дубинском проучавању регионалне географије ванстандардних примера континената, као и детаљне физичке, демографске и економске географије Србије, уз обавезно овладавање рачунским картографским задацима (координате, размер, време).

📘 СЕДМИ РАЗРЕД: Ванстандардна географија континената и глобални процеси

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Потпуно савладавање физичких и друштвених одлика Северне и Јужне Америке, Аустралије, Океаније и Антарктика, уз напредну анализу глобалних климатских аномалија, демографских процеса и картографских задатака.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа СГД	Начин провере знања
Картографија и математичка географија • Прорачун размера на топографским картама. • Рачунање временских разлика у свету (медијани, часовне зоне). • Одређивање географске дужине и ширине са великом прецизношћу.	**10 часова**	**Трик са датумском границом**: На такмичењима се често задаје путовање преко 180. меридијана. *Такмичарско правило*: Ако се граница прелази од запада ка истоку (из Азије у Америку), датум се враћа један дан уназад (исти дан се броји два пута). Ако се иде од истока ка западу, календар се помера један дан унапред.	• Израда картографских рачунских задатака. • Прецизно лоцирање тачака на мрежи.
Северна и Јужна Америка (Дубинска географија) • Специфичности рељефа (Кордиљери, Анди – тектоника). • Климатски фактори и појава Торнада у САД. • Хидрографија: Басен Амазона, Апалачи, Велика језера (потекло и	**14 часова**	**Трик унутар-текстуалних рекорда**: Жири често тражи мање позната географска имена из уџбеника. *Такмичарско правило*: Пазити на појмове као што су *Пустиња Атакама* (најсувља на свету), *Језеро Титикака* (највише пловно језеро) или на специфичне називе локалног становништва (нпр. *мелези, мулати, замбоси* – тачан проценат и дефиниција).	• Нема лоцирања на слепим картама ванстандардних објеката. • Квизови знања.

значај).			
Аустралија, Океанија и поларне области • Велики сип и артешки бунари Аустралије. • Феномен *El Niño* и његов глобални еколошки утицај. • Антарктик и Арктик (правни статус и заштита).	**10 часова**	**Трик са артешким бунарима**: Разумевање зашто је вода у унутрашњости Аустралије под природним притиском. *Такмичарско правило*: То је подземна вода утиснута између два водонепропусна слоја у облику синклинала. Свирање/бушење доводи до самосталног избијања воде на површину.	• Анализа географских профила терена. • Тестови засновани на Окружном рангу.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Свеобухватна и детаљна географија Србије

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Најдетаљније проучавање Републике Србије. Савладавање комплетног геолошког састава, хронологије настанка рељефа, демографске и миграционе статистике, регионалних граница и економских потенцијала.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа СГД	Начин провере знања
Геологија, рељеф и клима Србије • Настанак и тектонски облици (родопске, динарске, карпатско-балканске планине). • Крашки рељеф и пећине Србије (најдуже, најдубље). • Ветрови (Кошава) и климатски валерови.	**12 часова**	**Трик са поделом планина**: Честа такмичарска замка је мешање набраних и громадних планина. *Такмичарско правило*: Громадне планине су старе, грађене од гранита и шкриљаца, настале раседањем (Родопске планине, нпр. Јастребац, Цер). Набране планине су млађе, ланчане, грађене од кречњака (Динариди и Карпати).	• Мапирање и уцртавање планина и раседа на слепој карти Србије. • Слике крашких облика.
Хидрографија и Становништво Србије • Речни сливови (Црноморски, Егејски, Јадрански). • Вештачка и природна језера. Термоминерални извори. • Демографски процеси: негативан природни прираштај, густина насељености, депопулација села.	**12 часова**	**Трик са речним пиратеријама (бифуркација)**: Појам реке Неродимке на Косову. *Такмичарско правило*: Неродимка је јединствен пример у Србији где се њена вода рачва у два различита слива – део иде у Лепенац (Црноморски слив), а део у Ситницу (Егејски слив). Овај појам доноси максималне бодове.	• Прорачун густине насељености и природног прираштаја на задатим примерима општине. • Речни токови на карти.
Привреда и Регионална географија Србије • Рударски басени (Колубара, Бор, Мајданпек) и индустрија. • Транспортна мрежа: Коридор VII (Дунав) и Коридор X. • Регионалне целине: Војводина, Косово и Метохија, Централна, Источна и Западна Србија.	**12 часова**	**Трик са Коридором X**: Памћење свих специфичних кракова пута кроз Србију. *Такмичарско правило*: Коридор X у Србији се рачва код Ниша: Крак А иде ка западу (Хрватска), Крак Б ка северу (Мађарска), а Крак Ц иде ка југу кроз Грделичку клисуру (Северна Македонија/Грчка). Погрешно обележен крак доноси 0 бодова.	• Симулације Окружних и Републичких такмичења из географије за 8. разред (матурски ранг).

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ПРАВИЛА БОДОВАЊА ТЕСТОВА СРПСКОГ ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА

Званични такмичарски тестови из географије састоје се углавном од **15 до 20 комплексних питања**, а максималан укупан број бодова износи **100** (питања су аналитички рашчлањена на делове вредности од 2 до 5 бодова). СГД комисија примењује следеће строге критеријуме:

- **Стриктна географска и правописна тачност**: Сви одговори, термини, имена планина, река или градова морају бити написани потпуно правописно исправно, поштујући правила о писању великог почетног слова. Текст мора бити написан искључиво **хемијском оловком** (плавом или црном). Одговори написани обичном оловком, преправљани, писани неколико пута преко истог слова или брисани белилом (коректором) аутоматски се вреднују са **0 бодова**.
- **Обележавање на немим (слепим) картама**: Када се тражи уцртавање или препознавање географског објекта помоћу задатог броја, број мора бити уписан прецизно на место које стрелица показује на карти. Ако број "шета" или обухвата две планине/реке због неуредности, цео задатак доноси 0 бодова.
- **Прецизност математичког рачуна**: Код задатака са размером или временским зонама, ученик мора исписати комплетан поступак прорачуна са јединицама (km, cm, часови). Само написан резултат без математичког корака извођења доноси 0 бодова.

🏆 **Пролазни прагови за наредне рангове такмичења:**

- **Пласман на Окружно (регионално) такмичење**: Потребно је остварити најмање **71 до 80 бодова** на Општинском испиту (коначан доњи праг утврђује централна комисија у зависности од тежине теста за ту годину).
- **Пласман на Републичко такмичење**: Учешће обезбеђују такмичари који на Окружном такмичењу остваре изузетно висок резултат (најчешће преко **85–90 бодова** у завршним разредима).

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ БИОЛОГИЈЕ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Такмичење из биологије за ученике основних школа организује **Српско биолошко друштво (СБД)** у сарадњи са Министарством просвете. Припремна настава реализује се интензивно у периоду од октобра до априла/маја са фондом од **1 до 2 часа недељно**.
Овај програм је специјално конципиран да кроз напредне садржаје уџбеника издавачке куће **Klett** оспособи ученике за решавање специфичних такмичарских тестова који захтевају знање **изнад просечног школског нивоа** и потпуно овладавање стандардима напредног нивоа постигнућа.

📓 ПЕТИ РАЗРЕД: Цитологија, микроскопирање и Систематика царстава

- **Циљ припреме у 5. разреду**: Детаљно разумевање ћелијских органела биљне, животињске и бактеријске ћелије, савладавање технике рада са микроскопом и класификација живих бића кроз пет царстава.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарки "трикови" и замке из кључа СБД	Начин провере знања
Увод у биологију и Цитологија • Делови микроскопа и израчунавање увеличања. • Супћелијска грађа: органеле, њихове опне (двострука опна код митохондрија и хлоропласта). • Разлике у грађи ћелијског зида (хитин код гљива, целулоза код биљака).	**12 часова**	**Трик са рачунањем увеличања**: Такмичарски тестови често траже укупно увеличање. *Такмичарско правило*: Множи се увеличање окулара са увеличањем објектива (нпр. 10 × 40 = 400 пута). Никако се не сабирају! Пазити на органеле са сопственом ДНК (митохондрије).	• Решавање Општинских тестова из претходних 10 година. • Скицирање ћелија.
Биолошка разноврсност (Царства) • Бактерије (грађа, размножавање, споре). • Протисти (алге, праживотиње – амеба, папучица). • Гљиве (лишајеви, симбиоза) и основне групе биљака (маховине, папрати).	**12 часова**	**Трик са бактеријским спорама**: Ученици редовно греше мислећи да бактерије формирају споре ради размножавања. *Такмичарско правило*: Споре код бактерија служе искључиво за преживљавање неповољних услова средине, а не за репродукцију.	• Наставни листићи за класификацију организама. • Препознавање слика на микрофотографијама.
Животиње и еколошки односи • Разврставање бескичмењака на основу	**10 часова**	**Трик улога у ланцу исхране**: Издвајање редуцената (бактерије и гљиве) и разумевање зашто они враћају неорганску материју у подлогу.	• Вежбе склапања сложених трофичких мрежа на папиру.

основних карактеристика. • Појам ланаца исхране (продуценти, конзументи, редуценти).			

📘 ШЕСТИ РАЗРЕД: Упоредна анатомија, еволуција система и физиологија

- **Циљ припреме у 6. разреду**: Савладавање упоредне анатомије свих ткива и органа код биљака и животиња, праћење еволутивног развоја система органа од најпростијих бескичмењака до најсложенијих сисара.
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа СБД	Начин провере знања
Анатомија и физиологија биљака • Биљни органи (вегетативни и генеративни). • Биљна ткива (меристем и трајна ткива – проводна, механичка, површинска). • Фотосинтеза и транспирација.	**12 часова**	**Трик са проводним снопићима**: Разликовање ксилема и флоема. *Такмичарско правило*: Ксилем проводи воду и минералне супстанце од корена навише (мртве ћелије), а флоем органске материје од листова наниже (живе ћелије).	• Препознавање ткива на шематским пресецима стабла и листа у Klett збирци.
Упоредна анатомија животиња • Покров тела, скелетни систем и кретање. • Еволуција нервног система (мрежаст, врпчаст, ганглионарски, цеваст). • Системи за варење, дисање и крвоток кроз класе кичмењака.	**14 часова**	**Трик са грађом срца кичмењака**: Омиљено такмичарско питање су преграде у срцу. *Такмичарско правило*: Рибе имају 1 преткомору и 1 комору; водоземци 2п + 1к; гмизавци 2п + 1к (са делимичном преградом, осим крокодила); птице и сисари 2п + 2к (потпуно раздвојена крв).	• Израда упоредних табела система органа. • Тестови засновани на Окружном рангу такмичења.
Размножавање и развој • Бесполно и полно размножавање. • Смено генерација код маховина и папрати.	**8 часова**	**Трик смене генерација**: Памћење шта је гаметофит (полна генерација, ствара гамете), а шта спорофит (бесполна, ствара споре).	• Цртање и допуњавање циклуса развића биљака.

📘 СЕДМИ РАЗРЕД: Биологија човека (Анатомија, хистологија и физиологија)

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Најдетаљније проучавање људског организма. Савладавање састава свих ткива, детаљна физиологија рада срца, бубрега, мозга, око ока и уха, хормонска регулација и заштита здравља.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа СБД	Начин провере знања
Скелетни, мишићни и крвни систем	**12 часова**	**Трик са усклађеношћу крвних група**: Разумевање аглутинације (слепљивања).	• Решавање ситуационих

• Грађа костију и зглобова. Састав крви (еритроцити, леукоцити, тромбоцити). • Имунитет, антитела, крвне групе и Rh фактор. • Мали и велики крвоток. Руковање притиском.		*Такмичарско правило*: Особа са крвном групом А има антиген А на еритроцитима и антитела анти-Б у плазми. Крвна група О је универзални давалац, АБ универзални прималац.	медицинских задатака са трансфузијом крви. • Шеме крвотока.
Дисање, варење и екскреција (Издвајање) • Физиологија размене гасова у алвеолама. • Ензими у органима за варење (пљувачка, желудачни сок, панкреас). • Нефрон као основна јединица бубрега.	**12 часова**	**Трик са местом варења супстанци**: Памћење где почиње, а где се завршава разлагање материја. *Такмичарско правило*: Скробови почињу да се разлажу у устима (амилаза), протеини у желуцу (пепсин), а масти тек у дванаестопалачном цреву (липаза уз помоћ жучи).	• Израда дијаграма пута хране кроз дигестивни тракт. • Напредни наставни листићи.
Нервни систем, чула и ендокрине жлезде • Централни и периферни нервни систем. Синапса. • Анатомија ока (штапићи, чепићи) и уха (Еустахијева цеба, пуж). • Хормони и принцип негативне повратне спреге.	**10 часова**	**Трик унутрашњег уха**: Схватање да се у уху не налази само чуло слуха. *Такмичарско правило*: У унутрашњем уху (полукружни каналићи) налази се и чуло за равнотежу и оријентацију у простору.	• Симулације Окружних и Републичких тестова из биологије за 7. разред.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Молекуларна генетика, еволуција и општа екологија

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Потпуно овладавање стехиометријом Менделових закона укрштања, структура ДНК и РНК молекула, праћење синтезе протеина, механизми специјације (настанка врста) и напредна екологија биосфере.
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа СБД	Начин провере знања
Генетика и Молекуларна биологија • Нуклеинске киселине (ДНК, РНК), комплементарност база (А-Т, Г-Ц). • Ген, хромозом, кариотип човека. Мутације. • Монохибридно и дихибридно укрштање (Пунетов квадрат). Кодоминантност.	**14 часова**	**Трик са бројем хромозома у гаметима**: Мешање телесних (диплоидних) и полних (хаплоидних) ћелија. *Такмичарско правило*: Човек у телесним ћелијама има 46 хромозома (2n), а у полним ћелијама (јајна ћелија, сперматозоид) тачно 23 хромозома (n). Синдроми (Даунов – тризомија 21).	• Квантитативно решавање генетичких задатака са укрштањем својстава на табли.
Еволуциона биологија • Докази еволуције (хомологи и аналоги органи). • Дарвинова теорија природне селекције. • Порекло и еволуција човека	**10 часова**	**Трик са хомологим и аналогим органима**: Честа такмичарска замка. *Такмичарско правило*: Хомологи органи имају исто порекло, а различиту функцију (крило птице и рука човека). Аналоги органи имају различито порекло, а исту функцију (крило инсекта и крило птице).	• Разврставање примера органа на такмичарским листићима.

(антропогенеза).			
Екологија и заштита животне средине • Еколошки фактори. Адаптације и животна форма. • Популација, биоценоза, екосистем, биом. • Загађивање и заштита биосфере (киселе кише, ефекат стаклене баште).	**10 часова**	**Трик са еколошким валенцама**: Разликовање еуриокних (широка валенца, отпорни – нпр. пацов) од стенокних (уска валенца, осетљиви организми – инIndicatori средине, нпр. пастрмка).	• Комплетно решавање Републичких тестова из Тршића из претходних година (матурски ранг).

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ПРАВИЛА БОДОВАЊА ТЕСТОВА СРПСКОГ БИОЛОШКОГ ДРУШТВА

Званични такмичарски тестови из биологије садрже углавном између **15 и 20 комплексних задатака**, а максималан укупан број бодова је **100** (сваки задатак је аналитички подељен на ситне делове у вредности од 2 до 5 бодова). СБД комисија примењује изузетно строге нормативе:

- **Стриктна научна и правописна тачност**: Сви одговори, термини и називи биолошких категорија или органела морају бити написани потпуно тачно и правописно исправно. Текст се исписује искључиво **хемијском оловком** (плавом или црном). Сваки одговор написан обичном оловком, преправљан, подвлачен неколико пута или брисан белилом (коректором) аутоматски се бодује са **0 бодова**, без обзира на тачност.
- **Правило делова задатка**: Ако задатак садржи нпр. повезивање 5 органела са 5 функција, кључ тачно прописује вредност сваког тачног споја (нпр. сваки спој доноси 1 бод). Ако се упише нетачно слово или направи унакрсно дупло повезивање, тај део доноси 0 бодова.
- **Решавање графичких шема**: Ученик мора прецизно уписати број или назив траженог органа директно на стрелицу која показује анатомски цртеж из Klett уџбеника. Нејасно повучена линија или нечитак рукопис доносе 0 бодова.

🏆 **Пролазни прагови за наредне рангове такмичења:**

- **Пласман на Окружно (регионално) такмичење**: Потребно је остварити најмање **71 до 80 бодова** (зависно од прага који пропише СБД за ту школску годину у зависности од тежине теста) на Општинском испиту.
- **Пласман на Републичко такмичење** : Учешће обезбеђују најбоље рангирани такмичари у Србији који су на Окружном такмичењу остварили изузетно висок скор (најчешће преко **90 бодова** у 7. и 8. разреду).
-

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА (7. И 8. РАЗРЕД)

Такмичење из енглеског језика за ученике основних школа организује **Друштво за стране језике и књижевности Србије** у сарадњи са Министарством просвете. Припремна настава реализује се са фондом од **1 до 2 часа недељно (од октобра до априла)**.
Овај програм је специјално конципиран да кроз напредне садржаје уџбеника **To the Top Plus 3** и **To the Top Plus 4** (издавач *Data Status*) оспособи ученике за решавање специфичних такмичарских тестова који захтевају знање **изнад просечног школског нивоа** (нивои Б1 и Б2 према CEFR-у).

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Интензивни граматички тренинг и фонетско нијансирање

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Потпуно овладавање сложеним временским супротностима, препознавање свих облика неправилних глагола, разумевање релативних клаузула и грађења речи помоћу суфикса и префикса.
-

Наставна област / Специфични	Време	Такмичарски "трикови" и двосмислености из кључа	Начин провере знања

такмичарски садржај	вежбања		
Напредна граматика (Времена) • Контраст: *Past Simple* / *Present Perfect*. • Употреба *Past Continuous* за паралелне радње. • Прилошке одреднице: *for, since, already, yet, static/dynamic verbs*.	**14 часова**	**Трик са глаголима стања (*Stative verbs*)**: Такмичарски тестови редовно крију замку са глаголима типа *think, taste, have*. *Такмичарско правило*: Ако изражавају мишљење или стање, немају *-ing* облик (*I think you are right*). Ако означавају физичку акцију, могу у Continuous (*I am thinking about the exam right now*).	• Израда оригиналних тестова са Општинских такмичења из претходних година.
Синтакса и творба речи (*Word Formation*) • Извођење речи додавањем префикса (*un-, dis-, im-, mis-*) и суфикса (*-ness, -ment, -uty, -ful, -less*). • Релативне заменске клаузуле.	**12 часова**	**Трик негативних префикса**: Честа грешка је додавање погрешног префикса за негацију придева. *Такмичарско правило*: Придеви на слово *M* или *P* углавном узимају *im-* (*impossible, impatient*), на *L* узимају *il-* (*illegal*), на *R* узимају *ir-* (*irresponsible*).	• Специјализовани листићи трансформације речи (*Noun -> Adjective -> Adverb*).
Читање са разумевањем и Вокабулар • Идиоми из уџбеника *To the Top Plus 3*. • Фразални глаголи (*look, take, turn, put*). • Издвајање детаља из дугих аутентичних текстова.	**10 часова**	**Трик фразалних глагола са више значења**: Глагол *take off* може значити уклонити одећу, али и полетети (авион) или нагло успети у каријери. Тражи се прецизна контекстуална анализа.	• Текстуални тестови затвореног типа са уметнутим непознатим речима.

📓 ОСМИ РАЗРЕД: Слагање времена, комплексна синтакса и финална олимпијска синтеза

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Овладавање индиректним говором са свим трансформацијама, пасивом са два објекта, мешовитим кондиционалима и синтаксичким синонимима (инверзије реченица).

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и двосмислености из кључа	Начин провере знања
Индиректни говор (*Reported Speech*) • Слагање времена (Backshift) код изјава и наредби. • Индиректна упитна питања (без инверзије). • Трансформација места и времена (*here -> there*).	**12 часова**	**Трик упитних реченица у индиректном говору**: При пребацивању питања, помоћни глаголи *do/does/did* потпуно нестају, а реченица добија ред речи као изјавна. *(„Where do you live?" -> He asked me where I lived*, а НЕ *where did I live*).	• Напредне вежбе преформулисања директних дијалога на табли.
Кондиционали, Пасив і Инверзије • Мешовити и трећи кондиционал. • Изрази за кајање (*I wish / If only*). • Пасивне реченице са безличним субјектом (*It is said that... / He is believed to...*).	**12 часова**	**Трик пасива са два објекта**: Ако активна реченица има два објекта (*They gave Tom a book*), такмичарски кључ захтева извођење пасива преко индиректног објекта (човека) као природнијег избора: *Tom was given a book* (ређе: *A book was given to Tom*).	• Испитни листићи за вежбање језичких трансформација (*Sentence Transformation*).
Критичко читање и Вокабулар • Фразални глаголи и идиоми из уџбеника *To the Top Plus 4*. • Синоними и антоними напредних	**10 часова**	**Трик везника супротности**: Препознавање разлика у синтакси везника. *Такмичарско правило*: Након везника *Although* иде цела реченица са субјектом и глаголом, док након израза *In spite of / Despite* иде искључиво именица или глагол са наставком *-ing*.	• Симулација комплетног Републичког такмичења из претходних година.

придева. • Издвајање имплицитних закључака из текста.			

📐 **КРИТЕРИЈУМИ И ПРАВИЛА БОДОВАЊА (ДРУШТВО ЗА СТРАНЕ ЈЕЗИКЕ)**

Званични такмичарски тестови из енглеског језика су изузетно строги и састављени су углавном од три дела: **Разумевање прочитаног текста (Reading Comprehension)**, **Гледање/Слушање (Listening/Viewing)** и **Тест знања граматике и лексике (Use of English)** [📜].

🏛 **Аналитичка шема бодовања:**

- **Стриктна ортографска тачност**: Сваки одговор мора бити написан потпуно правописно исправно. Ако ученик упише тачну реч, али направи ситну правописну грешку у једном слову (нпр. напише *responsable* уместо тачног *responsible*), задатак се бодује са **0 бодова** без права на делимичан бод.
- **Правило једне речи**: У задацима где се тражи допуњавање празнина једном речју (*Cloze Test*), уписивање било какве две речи (нпр. *is going* уместо само *goes* ако време не одговара) доноси **0 бодова**.
- **Писање хемијском оловком**: Текст мора бити написан потпуно читко, плавом или црном хемијском оловком. Сви одговори који су писани обичном оловком, преправљани, прецртавани или брисани коректором аутоматски се бодују са **0 бодова**.

🏆 **Пролазни прагови за наредне нивое такмичења:**

- **Пласман на Окружно (регионално) такмичење**: Потребно је остварити најмање **80% до 85%** тачних одговора на Општинском нивоу (тачан број бодова прописује Друштво на дан испита у зависности од тежине теста).
- **Пласман на Државно (Републичко) такмичење**: Потребно је пласирати се међу најбоље рангиране ученике у региону са оствареним високим процентом (најчешће преко **90%** укупних бодова) на Окружном тесту.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Такмичење из српског језика и језичке културе организује **Друштво за српски језик и књижевност Србије** у сарадњи са Министарством просвете. Настава се реализује кроз интензиван рад на задацима са претходних такмичења, уз фонд од **1 до 2 часа недељно (октобар–април)**, са циљем потпуног овладавања напредним нивоом постигнућа и специфичним такмичарским правилима (кључевима) за бодовање.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ ПЕТИ РАЗРЕД

Базни језички тренинг и фонетско описмењавање

- **Циљ припреме у 5. разреду**: Потпуно овладавање историјским развојем писма, детаљна класификација гласова по звучности и месту артикулације, као и уочавање творбених нијанси код променљивих речи.

Наставна област / Специфични	Време	Такмичарски "трикови" и замивке	Начин провере знања

такмичарски садржај	вежбања		
Историја језика и фонетски систем • Старословенска писменост, споменици. • Подела гласова: самогласници, сугласници. • Подела сугласника по звучности и месту изговора.	**10 часова**	**Трик са сонантима**: Ученици забораве да сонанти (В, Р, Л, Ј, М, Н, Њ, Љ) немају своје безвучне парове. Користи се реченица: „**В**етар **Р**азнаси **Л**ишће **Ј**есење **М**авећи **Н**ама **Њ**иховим **Љ**упким **П**рстима” (без задње речи која крије безвучне сугласнике).	• Тестови са Општинског такмичења из претходних година.
Граматика (Морфологија) • Именице (подврсте, граматичке категорије). • Заменице (личне и неличне). • Придеви (вид и компарација). • Бројеви (бројне именице, збирни бројеви).	**14 часова**	**Трик са бројним именицама на -ИЦА**: Речи као што су *петорица, тројица* ученици често означе као бројеве. *Такмичарско правило*: То су бројне именице које се мењају по падежима као именице женског рода у једнини (*од петорице*).	• Израда наменских такмичарских листића са заједничким одређивањем врста.
Језичка култура и Правопис • Велико слово у вишечланим географским именима, празницима, називима књига. • Спојено и одвојено писање речи.	**10 часова**	**Трик са географским именима**: Ако је друга реч у називу поља, горе или пустиње заједничка именица, пише се малим словом (*Делиблатска пешчара, Фрушка гора*). Ако је насељено место – све се пише великим (*Банатско Ново Село*).	• Правописни диктати са реалним такмичарским замкама.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ ШЕСТИ РАЗРЕД:
истематизација глаголског система и творбе речи

- **Циљ припреме у 6. разреду**: Детаљно разврставање свих 8 глаголских облика (личних и неличних), савладавање префиксално-суфиксалне творбе и уочавање значења синтагми.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замивке	Начин провере знања
Граматика (Глаголски облици) • Глаголски вид и род (прелазни, непрелазни, повратни). • Сва времена: презент, аорист, имперфекат, перфекат, плусквамперфекат, футур I. • Глаголски начини и нелични облици.	**14 часова**	**Трик са имперфектом и аористом**: Код издвајања наставка, ученици мешају облике за 1. лице једнине. *Такмичарско правило*: Аорист се гради од свршених глагова (*падох*), а имперфекат искључиво од несвршених (*падах*). Наставци за имперфекат су *-ах, -јах, -ијах*.	• Анализа реченичних делова са издвајањем свих глаголских карактеристика.
Творба речи и Лексикологија • Просте, изведене и сложене речи. • Творбена основа и корен речи. • Синоними, антоними, хомоними, метафора и метонимија.	**12 часова**	**Трик са кореном и основом**: Корен је заједнички за целу породицу речи (*ПИС-ати, ПИС-ац, за-ПИС*), док је творбена основа део речи на који се додаје суфикс (*писац* -> творбена основа је *писа*-).	• Рашчлањивање такмичарских речи на табели на префикс, основу и суфикс.
Језичка култура и Правопис • Писање глаголских облика (*бих, би, бисмо, бисте*).	**10 часова**	**Трик са потенцијалом**: Ученици редовно пишу *ми би смо* или *ви би сте*. *Такмичарско правило*: Аорист глагола бити у потенцијалу гласи: *ја бих, ти би, он би, ми бисмо, ви бисте, они би*. Пише се спојено у множини!	• Исправка намерно погрешно написаних реченица на такмичарском листићу.

• Писање речи из страних језика. • Главне и зависне речи у синтагми.			

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ СЕДМИ РАЗРЕД:
Историјска фонетика и синтакса падежних система

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Ово је најтежа година на такмичењима. Циљ је савладавање узрочно-последичног следа 10 гласовних промена и прецизно одређивање синтаксичких функција падежа.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замивке	Начин провере знања
Историјска фонетика (Гласовне промене) • Све гласовне промене и њихово међусобно укрштање. • Алтернације сугласника и самогласника. • Изузеци од гласовних промена (одступања).	**14 часова**	**Трик укрштених промена**: За реч *ишчекивати* дешава се више промена одједном: 1. *из-* + *чекивати* -> *исчекивати* (једначење по звучности: з->с). 2. *исчекивати* -> *ишчекивати* (једначење по месту артикулације: с->ш испред ч). Увек се тражи тачан хронолошки редослед!	• Математички приказ промена корак по корак на табли у такмичарском тесту.
Синтакса: Падежни систем и синтагме • Напредна знања о падежима (нпр. квалитативни генитив, темпорални акузатив). • Служба речи у реченици (главни и зависни чланови).	**12 часова**	**Трик са индиректним објектом и локативом**: Мешање функције прилошке одредбе за место и индиректног објекта. *Такмичарско правило*: Ако падеж са предлогом означава место вршења радње, то је прилошка одредба, а не објекат (*Седео је у кући* -> ПОМ).	• Напредни синтаксички листићи са подвлачењем реченичних делова.
Историја језика и Правопис • Развој српског књижевног језика (дијалекти, реформа Вука Караџића). • Писање полусложеница и сложеница.	**10 часова**	**Трик са Вуковим годинама**: Памћење кључних година: 1814. (Писменица, Пјеснарица), 1818. (Српски рјечник, 26.290 речи, падежи, акценти), 1836. (увођење слова Х), 1847. (тријумф реформе).	• Симулација Окружног такмичења за 7. разред са фокусом на дијалектологију.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ ОСМИ РАЗРЕД: Синтакса сложене реченице, акцентологија и финална синтеза

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Овладавање сложеним реченичним периодима са више зависних клаузула, новоштокавском акцентуацијом и комплетном историјом књижевног језика.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замивке	Начин провере напретка
Синтакса сложене реченице • Напоредни односи међу реченицама (независне). • Зависносложене реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, поредбене, последичне).	**14 часова**	**Трик са везником ДА**: Везник *ДА* може отварати изричну реченицу (*Мислим да знам*), али и намерну (*Дошао је да учи*). *Такмичарско правило*: Ако се везник *ДА* може заменити са *КАКО БИ,* реченица је увек намерна по функцији.	• Рашчлањивање Андрићевих и Црњанскијевих дугих периода преко матричних шема.

Акцентологија и ортоепија • Четири акцента (краткоузлазни, дугоузлазни, краткосилазни, дугосилазни) и неакцентована дужина. • Основна новоштокавска правила.	**10 часова**	**Трик са местом акцента**: Једносложне речи могу имати само силазне акценте (*бр̏до, ко̑њ*). На последњем слогу у српском језику акценат никада не може да стоји! Силазни акценти могу стајати само на првом слогу вишесложних речи.	• Усмена ортоепска вежба и бележење акцената на такмичарским речима без знакова.
Историја језика и текстологија • Српскословенски, рускословенски, славеносерпски период. • Дијалекатска основа српског књижевног језика (шумадијско-војвођански и источнохерцеговачки).	**12 часова**	**Трик са дијалектима**: На такмичењима се тражи одређивање дијалекатске базе. *Такмичарско правило*: Стандардни српски језик је заснован на млађим штокавским дијалектима (ијекавски источнохерцеговачки и екавски шумадијско-војвођански).	• Комплетно решавање Републичких тестова из Тршића из претходних година.

📐 КРИТЕРИЈУМИ ОЦЕЊИВАЊА ТАКМИЧАРСКИХ ТЕСТОВА (ДРУШТВО ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК)

Сваки званични такмичарски тест из српског језика састоји се од **20 задатака**, а максималан број бодова износи **20** (сваки потпуно тачан задатак доноси тачно **1 бод**). Сваки наставник на припремама користи следеће строге такмичарске критеријуме:

- **1 бод (Потпуно тачан задатак)**: Исписан је тачан термин стручном лингвистичком лексиком, подвучена је тачна реч, исправно наведен акценат или гласовна промена. Текст мора бити написан потпуно читко, правописно исправно и искључиво **хемијском оловком** (плавом или црном). Задаци писани обичном оловком се бодују са 0 бодова.
- **0,5 бодова (Делимично тачан задатак)**: Овај број бодова се додељује **само ако је то експлицитно наведено у званичном кључу Друштва** (нпр. ако је задатак имао два дела, па је ученик тачно одредио врсту речи, али је погрешио падеж). У свим осталим случајевима, ако један део одговора није тачан, цео задатак носи 0 бодова.
- **0 бодова (Нетачан или некомплетан задатак)**: Направљена је правописна грешка у самом исписивању назива граматичке категорије (нпр. написана палатализација малим словом на почетку реченице где се тражило издвајање појма, или са правописном грешком типа *палатализација* са једним 'л' ако је прописано другачије), решење је преправљано, брисано коректором, или је страница остављена празна.

Пролазни рангови за виши ниво такмичења (Генерални просек):

- **Пласман на Окружно (Окружни ниво)**: Потребно је остварити најмање **15 бодова** од максималних 20 на Општинском такмичењу.
- **Пласман на Републичко (Тршић)**: Потребно је остварити најмање **17 или 18 бодова** (зависно од прописаног прага Друштва за ту наставну годину) на Окружном такмичењу.

План и програм припреме за такмичење **Књижевна олимпијада** организује **Друштво за српски језик и књижевност Србије** у сарадњи са Министарством просвете. Настава за 7. и 8. разред изводи се интензивно у периоду од октобра до априла, са фондом од **1 до 2 часа недељно**.
Фокус припреме је на напредном нивоу познавања школске лектире (обавезне и изборне), детаљној теорији књижевности и књижевноисторијским подацима.

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Епска архитектура и средњовековна духовна култура

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Потпуно савладавање епског народног циклуса (посебно косовског, покосовског и циклуса о Краљевићу Марку), детаљно проучавање средњовековних текстова и житија, као и препознавање сложених стилских фигура и метричких облика у лирици.
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Српска средњовековна књижевност • Свети Сава: *Житије Светог Симеона* (одломци).	**10 часова**	**Трик са књижевним врстама**: Такмичари често мешају *похвалу*, *слово* и *житије*. *Такмичарско правило*: *Слово љубве* је песничка посланица у форми акростиха.	• Препознавање одломака на основу цитата. • Анализа кључних средњовековних

• Теодосије: *Житије Светог Саве* (одломци). • Јелена Балшић: *Отписаније богољубно*. • Деспот Стефан Лазаревић: *Слово љубве*. • Мотив сеобе и духовне лепоте.		*Житије* је биографија светитеља, а *Похвала кнезу Лазару* (Јефимија) је лирски запис на контролисаној свиленој тканини.	појмова.
Народна књижевност и циклуси • Косовски циклус (*Смрт мајке Југовића, Цар Лазар и царица Милица*). • Циклус о Краљевићу Марку. • Покосовски циклус (*Смрт војводе Пријезде*). • Народне баледе (*Хасанагиница*).	**14 часова**	**Трик са баладама и романсама**: Разликовање епско-лирских врста. *Такмичарско правило*: Балада има трагичан крај (*Хасанагиница*), док романса има ведар тоналитет и срећан завршетак. Код балада се тражи прецизно знање имена ликова (нпр. бег Пинторовић).	• Решавање квизова знања о народним певачима (Филип Вишњић, Тешан Подруговић).
Теорија књижевности и стилистика • Стилске фигуре: метафора, метонимија, алегорија, словенска антитеза, градација, иронија. • Метрика: цезура (пауза), врсте стихова (епски десетерац, симетрични осмерац).	**12 часова**	**Трик са десетерцем**: Препознавање епског (јуначког) и лирског (женског) десетерца. *Такмичарско правило*: Епски десетерац има паузу (цезуру) после 4. слога (4+6), а лирски после 5. слога (5+5). Погрешно уочена цезура доноси 0 бодова.	• Анализа непознатих стихова и одређивање њихове метричке структуре.

 Најчешћи такмичарски испитни примери књига за 7. разред:

- Стеван Раичковић: *Мале бајке*
- Иво Андрић: *Прича о кмету Симану*, *Бифе „Титаник”*
- Јован Дучић: *Подрмекла*, *Поље*
- Мирослав Антић: *Плави чуперак* (цела збирка)
- Бранко Ћопић: *Орлови рано лете*

ОСМИ РАЗРЕД: Књижевни модернизам, епохе и текстолошка синтеза

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Овладавање сложеним хронолошким системом књижевних епоха (од хуманизма до модерне), разумевање књижевне критике и есејистике, као и детаљно међусобно повезивање свих дела са три нивоа тежине предвиђених за малу матуру и олимпијаду.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Периодизација и књижевне епохе • Хуманизам и ренесанса (Дубровачка књижевност, Шишко Менчетић). • Барок и класицизам. • Просветитељство (Доситеј Обрадовић: *Живот и прикључења*). • Романтизам, Реализам и Модерна.	**14 часова**	**Трик са Доситејем**: Ученици често мешају његове књижевне врсте. *Такмичарско правило*: *Житије* више не постоји, Доситејево дело *Живот и прикључења* је прва српска аутобиографија. Често се тражи и прецизан назив његовог чувеног програмског писма (*Писмо Харалампију*, 1783).	• Временске ленте епоха. • Препознавање стилских одлика (нпр. рационализам насупрот сентиментализму).
Епски сложени системи (Романи) • Иво Андрић: *На Дрини ћуприја* (структура, мотиви, ликови).	**12 часова**	**Трик унутар-текстуалних детаља**: На Олимпијади за 8. разред питања иду у дубинске детаље који се не уче на редовним часовима (нпр. *Како се зове мајстор који је градио мост?* -> Радисв; *Како се зове Кишов главни лик/дечак?* -> Андреас Сам).	• Израда детаљних бележака и карактеризација ликова из обавезних романа.

• Данило Киш: *Рани јади* (цела збирка). • Борисав Станковић: *Увела ружа*. • Драгослав Михаиловић: *Кад су цветале тикве*.			
Антологијска лирика и Драматургија • Милан Ракић: *Искрена песма, На Газиместану*. • Владислав Петковић Дис: *Међу својима*. • Симо Матавуљ: *Пилулице*. • Бранислав Нушић: *Сумњиво лице* (структура комедије карактера/нарави).	**10 часова**	**Трик са стилским фигурама модерне**: Препознавање *синестезије* и *симбола* у песмама модерне. *Такмичарско правило*: Синестезија је спајање различитих чулних доживљаја у један израз (*чујем твој поглед, тешка тама*). Нушићева комедија *Сумњиво лице* је написана 1888, а штампана тек 1924. – овај податак се редовно појављује!	• Писање мини-рецензија стилских средстава у лирици. • Анализа драмских фаза у Нушићевој комедији.

📐 КРИТЕРИЈУМИ БОДОВАЊА И ПРАВИЛА (ДРУШТВО ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК)

Тест на Књижевној олимпијади садржи **20 задатака** (укупан максималан број бодова је **20**). Комисија примењује изузетно строге уметничко-текстуалне критеријуме:

- **1 бод (Потпуно тачан задатак)**: Име писца и назив дела морају бити написани потпуно тачно и правописно исправно. Називи књижевних дела пишу се великим почетним словом под наводницима (*„Сумњиво лице”*), а ако је у питању часопис, пише се курзивом или под наводницима. Ако ученик напише име писца малим словом (нпр. *иво андрић*), задатак се бодује са **0 бодова** без обзира на то што је одговор тачан. Текст мора бити написан искључиво **хемијском оловком**.
- **0 бодова (Преправљано или нетачно)**: Направљена је било каква правописна грешка, одговор је преправљан, писан прво обичном па подебљан хемијском, коришћен је коректор, или су помешани ликови (нпр. уместо Пинторовић написано Пинтовић).

Рангови и пласман:

- **Пласман на Окружно такмичење**: Најмање **15 бодова** на Општинском нивоу.
- **Пласман на Републичко такмичење (Сремски Карловци / Тршић)**: Најмање **17 или 18 бодова** на Окружном (регионалном) ниво

ТАКМИЧЕЊЕ „ЧИТАЛИЋИ” (СМОТРА ЧИТАЛАШТВА) – ПЛАН ПРИПРЕМЕ ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА

Пројекат и такмичење **„Читалићи”** је национална смотра читалаштва чији је примарни циљ развој вештина читања са разумевањем, критичког мишљења, креативности и писмености код ученика основних школа. Ученици се такмиче у две главне категорије:

1. **Читалићи Кликераши** (школски, општински и републички тест знања и вештина читања са разумевањем).
2. **Читалићи Креативци** (израда читалачких дневника, паноа, дигиталних приказа и уметничких мапа на основу прочитаних дела).

Настава се организује континуирано у периоду од октобра до маја са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Актуелни наслови за читање, обрасци и прописи доступни се на матичном веб-порталу Ауторски тим Читалићи.

📓 ПЕТИ РАЗРЕД: Базно разумевање, линеарно праћење и визуелни дневник

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Увођење ученика у технике активног читања, уочавање узрочно-последичног следа у непознатом тексту и савладавање основне структуре читалачког дневника кроз илустрације и једноставне белешке.

Категорија / Тематска целина	Специфични садржај вежбања	Време вежбања	Алгоритам за напредно читање / Дидактички трик	Начин провере остварености исхода
Читалићи Кликераши	• Препознавање експлицитно наведених података у тексту (имена, места, године).	**14 часова**	**Трик обојених маркера**: Ученик при читању користи бојице: зеленом подвлачи имена ликова, жутом места дешавања, а розе	• Симулација званичних „Кликераш” тестова из

(Тест знања и логике)	• Вежбе брзог проналажења тражених информација у тексту средње дужине.		главни догађај. Ово олакшава касније решавање теста.	претходних година за 5. разред.
Читалићи Креативци (Читалачки дневник)	• Постављање основне структуре дневника (белешка о писцу, кратак садржај). • Илустровање омиљених сцена из књиге. • Израда визуелних картица ликова са њиховим главним особинама.	**12 часова**	**Метода "Књижевни стрип"**: Након прочитане књиге, ученик у свој дневник црта кратак стрип од 6 слика који приказује увод, заплет и расплет дела.	• Преглед и уметничка евалуација читалачког дневника.
Језичка култура и стилистика	• Богаћење речника кроз издвајање непознатих речи из текста и тражење њихових објашњења у речнику. • Препознавање уочљивих епитета и поређења.	**10 часова**	**Игра "Реченични детектив"**: Проналажење најлепше реченице у поглављу, њено преписивање калиграфским рукописом и образлагање зашто је баш она посебна.	• Оцењивање стилске тачности објашњења мање познатих речи.

📗 ШЕСТИ РАЗРЕД: Селективно читање, карактеризација и Т-табеле

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Развијање вештине проналажења скривених (имплицитних) порука у тексту, разрада психолошких и моралних особина књижевних ликова и увођење сложенијих графичких приказа.

Категорија / Тематска целина	Специфични садржај вежбања	Време вежбања	Алгоритам за напредно читање / Дидактички трик	Начин провере остварености исхода
Читалићи Кликераши (Тест знања и логике)	• Вежбе тумачења и повезивања информација из различитих делова текста. • Препознавање редоследа догађаја који нису поређани хронолошки.	**12 часова**	**Трик "Скенирање пасуса"**: Учење вештине брзог прелетања погледом преко текста како би се лоцирала кључна именица из постављеног питања.	• Израда такмичарских листића са логичким трик-питањима из текста.
Читалићи Креативци (Читалачки дневник)	• Израда упоредних карактеризација ликова. • Писање замишљеног интервјуа са главним јунаком књиге. • Креирање паноа који приказује свет у коме се радња одвија.	**14 часова**	**Алгоритам Т-табеле**: Ученик у дневнику дели страницу на две колоне: у леву записује добре поступке лика (са цитатом), а у десну његове грешке и лоше одлуке.	• Вршњачка евалуација и јавна презентација паноа пред одељењем.
Језичка култура и стилистика	• Препознавање персонификације, хиперболе и контраста. • Анализа улоге пејзажа у описивању унутрашњег емотивног стања књижевног лика.	**10 часова**	**Вежба "Оживи слику"**: Описивање једног пејзажа из прочитане књиге кроз четири чула (шта лик у том тренутку види, чује, мирише и осећа на додир).	• Процена креативности изражавања у текстуалним прилозима дневника.

📗 СЕДМИ РАЗРЕД: Аналитичко читање, истраживачки дневник и алегорија

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Оспособљавање ученика за самостално дубинско анализирање одабраних романа, прецизно лоцирање апстрактних порука и мотива, као и вођење естетски уобличеног књижевног дневника са сложеним симболима.
-

Категорија / Тематска целина	Специфични садржај вежбања	Време вежбања	Алгоритам за напредно читање / Дидактички трик	Начин провере остварености исхода
Читалићи	• Вежбе читања тежих,	**14 часова**	**Трик унакрсног испитивања (5W)**: Ученик после сваког пасуса	• Симулација званичних

Кликераши (Тест знања и логике)	неуметничких текстова (научни, путописни, графикони). • Издвајање битних чињеница и препознавање аргумената у дискусији.		одговори на пет кључних питања у свесци: *Ко? Шта? Када? Где? Зашто?* Ово потпуно отклања површност.	„Кликераш" тестова из претходних година за 7. разред.
Читалићи Креативци (Читалачки дневник)	• Архитектонско вођење дневника читања кроз визуелне белешке (*Sketchnoting*). • Писање писама ликовима из књига. • Цртање мапа кретања књижевних јунака.	**12 часова**	**Метода "Књижевни куфер"**: Ученици у свој дневник лепе илустрације 5 предмета који најбоље симболишу живот главног лика и пишу есеј из његове перспективе.	• Презентација и јавна одбрана читалачког дневника пред евалуационом комисијом.
Језичка култура и стилистика	• Анализа пренесеног значења (алегорија, иронија, метафора). • Богаћење речника кроз проналажење синонима за застареле речи у делима. • Писање мини-рецензија.	**10 часова**	**Игра "Живи речник"**: Проналажење архаизама и локализама у тексту, њихово исписивање на стикере и превођење на савремени књижевни језик.	• Оцењивање стилске зрелости и уметничке лексике написаних приказа.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Критичко мишљење, интертекстуалност и мултимедијални прикази

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Развијање високих когнитивних способности матураната за поређење више различитих уметничких текстова, деконструкцију медијских порука, писање зрелих критичких есеја и коришћење дигиталних алата за промоцију читања.

Категорија / Тематска целина	Специфични садржај вежбања	Време вежбања	Алгоритам за напредно читање / Дидактички трик	Начин провере остварености исхода
Читалићи Кликераши (Тест знања и логике)	• Компаративна анализа два текста различитих аутора са истом темом. • Препознавање скривених намера писца и манипулативних визуелних порука у огласима.	**12 часова**	**Венеов дијаграм за књижевност**: На великом листу папира ученици цртају два укрштена круга. У првом пишу особености једне књиге, у другом друге, а у пресеку оно што им је заједничко.	• Финални тест брзине и тачности читања са разумевањем (матурски ранг).
Читалићи Креативци (Портфолио и медији)	• Израда напредних дигиталних читалачких портфолија. • Креирање трејлера за књигу (*Book trailer*) помоћу видео-алата. • Израда мултимедијалних паноа.	**14 часова**	**Трик улоге филмског режисера**: Ученик бира једно кључно поглавље из романа и пише сценарио за филм, одређујући глумце, сценографију, костиме и пратећу музику.	• Јавно приказивање видео-трејлера књиге и евалуација креативног продукта.
Језичка култура и говорништво	• Писање аргументованих књижевних критика. • Јавни говор и беседништво на тему: „Зашто је ова књига важна за моју генерацију?".	**10 часова**	**Формула дебатног Т-стола**: Разврставање аргумената у две колоне: „Зашто бих препоручио ову књигу вршњацима" и „Шта је мана овог књижевног дела" пре јавне дебате.	• Оцењивање реторичких способности и вештине заступања личних ставова.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА СМОТРИ „ЧИТАЛИЋИ"

Евалуација се врши на основу званичног правилника Ауторског тима „Читалићи", а оцене/рангови се додељују у зависности од изабране категорије:

📊 1. Критеријуми бодовања за категорију „КЛИКЕРАШИ" (Тест)

Максималан број бодова на тесту је **100**. Питања су подељена на три нивоа читалачке писмености према ПИСА (PISA) стандардима:

- **90–100 бодова (Ранг: Златни Кликераш / Оцена 5)**: Ученик без грешке проналази тражене податке, потпуно тачно тумачи сложене метафоре, повезује узроке и последице, има богат стручни речник и користи напредне закључке из текста без помоћи наставника.
- **75–89 бодова (Ранг: Сребрни Кликераш / Оцена 4)**: Ученик је веома успешан у разумевању текста. Проналази специфичне информације, разуме хронологију радње, али прави ситније пропусте у објашњавању најсложенијих уметничких симбола или застарелих речи.
- **60–74 бодова (Ранг: Бронзани Кликераш / Оцена 3)**: Ученик задовољавајуће влада основним текстом, али му је анализа површна. Испуњава захтеве који се тичу директно изречених чињеница, али застаје када треба извести лични критички закључак.
- **Испод 60 бодова (Оцена 2/1)**: Читање је механичко, без суштинског разумевања поруке. Ученик прави грубе логичке грешке и оставља отворена питања нерешена.

2. Критеријуми вредновања за категорију „КРЕАТИВЦИ" (Дневник / Пано)

Сваки читалачки дневник или пано оцењује се оценом од 1 до 5 у оквиру четири кључна наставна домена:

1. **Оствареност читалачког задатка и дубина анализе** (да ли су верно приказани кључни мотиви, ликови и структуре прочитаних књига) – 35 бодова.
2. **Ликовно-графичка и естетска уредност** (употреба боја, уредност маргина, читљивост пасуса, оригиналност визуелних белешки) – 35 бодова.
3. **Креативност, машта и лични печат** (бежање од шаблона, оригиналне идеје, убацивање необичних материјала или дигиталних кодова) – 15 бодова.
1. **Језичка исправност и правопис** (тачност изражавања, стилско богатство реченица, непостојање граматичких омашки) – 15 бодова.

План припреме ученика за такмичење рецитатора (Смотра „Песниче народа мог") за ученике од 5. до 8. разреда основне школе.
Програм се реализује кроз **интензиван рад у трајању од 20 часова (октобар–април)** и потпуно је усклађен са уметничким захтевима и прописима Савеза аматера Србије који организује ово такмичење

ЗВАНИЧНИ СЕЛЕКЦИОНИ КРИТЕРИЈУМИ ЖИРИЈА НА СМОТРИ

Сваки рецитаторски наступ на званичном такмичењу оцењује се бројчано, а укупан број бодова износи **100**. Жири доноси одлуку на основу четири кључна елемента :

1. **Избор песме примерен узрасту и полу рецитатора** (емоционална и ментална зрелост за тумачење мисли) – **25 бодова**.
2. **Дикција и акцентуација** (јасноћа, правилан изговор свих гласова, поштовање новоштокавске ортоепске норме) – **25 бодова**.
3. **Природност, мисаоност и емоционалност казивања** (одсуство патоса, вештачке патетике, викања или рецитаторског "певања") – **25 бодова**.
4. **Сценски наступ и општи уметнички утисак** (сигурност, контрола простора, без претеране и вештачке мануелне гестикулације) – **25 бодова**.

ДЕТАЉАН ПЛАН ПРИПРЕМЕ ПО ФАЗАМА И ЧАСОВИМА (ЗА СВЕ РАЗРЕДЕ)

Фаза рада / Назив	Специфични садржај и вежбе	Оквирни фонд	Дидактички алгоритам / "Трик" наставника	Начин провере напретка
I Фаза: Селекција и одабир текста	• Истраживање књижевних антологија. • Анализа сензибилитета ученика. • Мерење дужине трајања песме (ограничење за ОШ је **до 3 минута**).	**3 часа**	**Трик унакрсног читања**: На првом часу ученик наглас чита три потпуно различита типа песама (љубавну, социјалну, описну) како би наставник уочио његову природну боју гласа и склоност.	• Усвојен коначан текст песме који одговара полу и добу ученика.
II Фаза: Дикција и вокална техника	• Вежбе за правилан рад дијафрагме. • Развијање јачине и стабилности гласа. • Отклањање фонетских препрека и брзалице.	**4 часа**	**Трик са винским чепом**: Ученик ставља лагани чеп или оловку између зуба и казује прву строфу песме трудећи се да буде потпуно разговетан. Након вађења чепа, артикулација се моментално чисти.	• Контрола јачине изговора на другом крају фискултурне сале или хола.

III Фаза: Логичко наглашавање и акценат	• Савладавање новоштокавских правила. • Рад на правилном изговору дужина. • Избегавање погрешних нагласака на последњем слогу.	**4 часа**	**Трик „Логички маркер“**: Ученик у тексту песме флуоресцентним маркером подвлачи само **једну** кључну реч у стиху коју мора звучно да истакне (продужи тон), док остале речи изговара мирније.	• Читање текста без правописних и акценатских падова.
IV Фаза: Мисаоност и унутрашњи мотиви	• Разбијање рецитаторског "певања" (монотоније). • Деконструкција емотивног слоја песме. • Савладавање драматичних пауза.	**5 часова**	**Трик „Разговор у кафићу“**: Ученик текст песме не рецитује, већ га изговара као обичну, важну причу коју саопштава наставнику у поверљивом разговору, чиме се потпуно убија лажна патетика.	• Провера уметничке уверљивости израза лица и тона гласа.
V Фаза: Сценски покрет и симулација наступа	• Став тела на сцени (ослонац на обе ноге). • Контакт очима са публиком/жиријем. • Ослобађање од треме кроз генералне пробе.	**4 часа**	**Трик три тачке**: Ученик током казивања фокусира свој поглед на три тачке у празној учионици (лево, средина, десно) изнад глава замишљене публике, чиме потпуно контролише простор на бини.	• Генерални наступ пред наставничким већем или одељењем.

📜 СПЕЦИФИЧНЕ СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОР ТЕКСТА И ПРИПРЕМУ ПО РАЗРЕДИМА

📘 Пети и шести разред (Млађа узрасна категорија на Смотри)

- **Спецификација текста**: Песме морају имати јасну фабулу, динамику и бити блиске дечјем емотивном искуству (пријатељство, прве тинејџерске замисли, хумор, љубав према породици/природи). Строго се избегавају тешке филозофске и мрачне теме.
- **Аутори за препоруку**: Мирослав Антић (*Плави чуперак*), Драгомир Брајковић, Недељко Попадић, Брана Црнчевић, Бранко В. Радичевић.
- **Главни задатак**: Научити дете да стабилно стоји на бини (без клаћења и премештања са ноге на ногу) и да не жури при казивању стихова.

📘 Седми и осми разред (Средња узрасна категорија на Смотри)

- **Спецификација текста**: Дозвољене су и пожељне рефлексивне (мисаоне), родољубиве (патриотске) и зреле љубавне песме. Тражи се дубоко интелектуално разумевање сваке изговорене метафоре. Жири у овом узрасту веома строго кажњава патетично махање рукама или прегласно викање (драње) на сцени.
- **Аутори за препоруку**: Десанка Максимовић, Милан Ракић, Јован Дучић, Владислав Петковић Дис, Васко Попа, Бранко Миљковић, Мирослав Антић (*Шашава песна*).
- **Главни задатак**: Развијање суптилног, унутрашњег уметничког набоја где ученик гласом и емоцијом преноси снажну мисао директно до слушаоца.

📈 СКАЛА НАПРЕДОВАЊА НА ТАКМИЧАРСКИМ СИМУЛАЦИЈАМА

Током припремних часова, наставник користи ову интерну скалу бодовања за процену спремности ученика за Општинско такмичење:

Освојени бодови	Такмичарски статус рецитатора	Корак за даље методичко деловање
90–100 бодова	**Спреман за пласман (Прва награда).** Дикција чиста, новоштокавски акценат савршен, казивање је природно, дубоко мисаоно и оставља снажан естетски утисак.	Ученик прелази у фазу потпуне аутономије и врши завршно полирање сценског шарма.
75–89 бодова	**Висок потенцијал (Друга награда).** Разуме песму и лепо изговара стихове, али има ситне падове у јачини гласа на крају строфа или минималне правописне омашке у дужинама.	Ради се на подизању енергије гласа и финалној стабилизацији акцената.

60–74 бодова	**Просечан наступ (Трећа награда).** Песма је научена напамет без грешке, али је рецитовање помало механичко, равно и без довољно емотивне и психолошке уживљености у текст.	Враћање на фазу IV (Мисаоност); рад на унутрашњим мотивима и промени темпа.
Испод 60 бодова	**Неспреман за јавни наступ.** Ученик замењује речи, убрзава изговор због треме, пева стихове и не остварује контакт очима са жиријем.	Потребно је променити текст песме или се вратити на базне вежбе за ослобађање од треме.

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ТЕХНИКЕ И ТЕХНОЛОГИЈЕ (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Такмичење из технике и технологије за ученике основних школа организује **Удружење наставника техничког образовања Србије (УНТОС)** у сарадњи са Министарством просвете. Такмичење се састоји из три дела: **Тест знања**, **Израда практичног рада према задатој документацији (радионица)** и **Презентација модела/испитивање макете**. Настава се реализује кроз интензиван теоријски и занатско-практични рад са фондом од **1 до 2 часа недељно (октобар–април)**, са циљем потпуног овладавања стандардима напредног нивоа постигнућа.

■ ПЕТИ РАЗРЕД: Графика, урбанизам и рад са папиром и дрветом

- **Циљ припреме у 5. разреду**: Савладавање основа техничког цртања, котирања, читања планова, упознавање са својствима папира, картона и дрвета, као и безбедно коришћење ручних алата (моделска тестера, занатаске маказе).
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Техничка графика и Саобраћај • Прибор за цртање, врсте линија, размер. • Котирање (паралелно, редно). • Саобраћајна правила, раскрснице и знакови.	**10 часова**	**Трик са котирањем кружнице**: Такмичари редовно греше у постављању стрелица за пречник (∅) и радијус (R). *Такмичарско правило*: Кота изражена у милиметрима никада не садржи ознаку mm на цртежу. Број се увек пише *изнад* котне линије.	• Тестови из техничког цртања. • Решавање саобраћајних ситуација на макетама.
Материјали и Технологија прераде • Папир, картон, дрво (структура, влакна). • Вештачки материјали на бази дрвета (шперплоча, лесонит). • Технолошки поступак израде предмета.	**14 часова**	**Трик са моделском тестерицом**: Пуцање сечива при закривљеном сечењу шперплоче. *Такмичарско правило*: Зупци тестерице морају бити окренути *надоле* (ка дршци). Све сечење се ради без притиска унапред, искључиво брзим покретима горе-доле уз лагано закретање материјала.	• Прецизност сечења шперплоче по задатој кривој линији. • Квизови материјала.
Креативна радионица и Моделарство • Читање радioничког цртежа и операционе листе. • Спајање материјала (лепљење, урезивање). • Естетска обрада (шмирглање, финализација).	**10 часова**	**Трик са завршном обрадом дрвета**: Шмирглање површине шперплоче. *Такмичарско правило*: Шмирглање се изводи искључиво *у смеру пружања дрвних влакана*. Попречно шмирглање оставља трајне огреботине и жири за то одузима бодове.	• Израда такмичарског модела кутије или макете куће према операционој листи.

■ ШЕСТИ РАЗРЕД: Грађевинарство, напредни материјали и увод у механику

- **Циљ припреме у 6. разреду**: Разумевање грађевинских планова (ситуациони план, основа, пресек), упознавање са пластичним масама, текстилом и кожом, као и прорачун сила и енергије код механизама.
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Грађевинска техника и Архитектура • Грађевински цртежи, симболи и легенда. • Врсте објеката (нискоградња, високоградња). • Урбанистичко планирање, макете.	**10 часова**	**Трик са котирањем зидова**: Разликовање унутрашњих и спољашњих кота на грађевинском плану. *Такмичарско правило*: На грађевинским нацртима коте се изражавају у центиметрима (cm), за разлику од машинства где су у милиметрима (mm). Пазити на симболе врата и прозора.	• Читање сложених грађевинских пресека. • Препознавање симбола на плану.
Технички материјали и Механика • Полимери (пластичне масе), гума, текстил. • Примена у грађевинарству (изолација). • Елементи машина и механизама (полуга, котрљачи, преносници кретања).	**14 часова**	**Трик са преносним односом**: Прорачун брзине обртања код зупчаника или каишника. *Такмичарско правило*: Број зубаца и брзина обртања су обрнуто сразмерни ($n_1 \cdot z_1 = n_2 \cdot z_2$). Већи зупчаник се окреће спорије, али даје већу силу.	• Нумерички прорачуни преноса. • Спајање модела погонских механизама.
Радионица: Моделовање објеката • Израда макета грађевинских објеката. • Рад са пластиком (термичко обликовање, савијање). • Испитивање чврстоће конструкције (мостови).	**12 часова**	**Трик стабилности решеткастих носача**: Конструкција макета мостова од басе или лепила. *Такмичарско правило*: Троугао је једина геометријска фигура која је крута и не мења облик под теретом. Све решеткасте конструкције на такмичењу морају бити изведене у форми спојених троуглова.	• Тестирање оптерећења макете моста до тачке пуцања.

■ СЕДМИ РАЗРЕД: Машинство, металургија и израда машинских елемената

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Овладавање машинским цртањем (ортогонална пројекција, аксонометрија), дубинско проучавање метала и легура, као и практичан рад са лимом и жицом (сечење, турпијање, савијање).
-

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере знања
Машинска графика (Пројекције) • Ортогонално пројектовање (поглед спреда, одозго, слева). • Просторни прикази (изометрија, диметрија). • Пресеци машинских делова.	**12 часова**	**Трик распореда пројекција**: Правилно цртање три погледа по европском систему. *Такмичарско правило*: Поглед одозго (тлоцрт) црта се стриктно *испод* погледа спреда (нацрт), а поглед слева (бочна пројекција) се црта десно од погледа спреда. Замена места доноси 0 бодова.	• Цртање ортогоналних пројекција на основу 3D модела предмета.
Метали, легуре и термичка обрада • Црна и обојена металургија (гвожђе, челик, бакар, алуминијум). • Корозија и заштита метала. Термичка	**10 часова**	**Трик разликовања легура**: Мешање састава месинга и бронзе. *Такмичарско правило*: Месинг је легура бакра (Cu) и цинка (Zn), а бронза је легура бакра (Cu) и калаја (Sn).	• Испитивање тврдоће и магнетних својстава узорака метала.

обрада (каљење, отпуштање).		Жири често тражи препознавање по боји и примени.	
Машинска радионица (Обрада метала) • Сечење лима маказама, оштрење и турпијање. • Савијање лима под углом (прорачун неутралне линије). • Све сигурносне мере заштите.	**14 часова**	**Трик уклањања оштрих ивица (Спирање)**: Турпијање ивица након сечења лима. *Такмичарско правило*: Турпија се креће само у једном смеру (унапред) уз лагани притисак. Покрет уназад је празан ход и тада се турпија благо подиже како се не би тупила. Ивице морају бити заобљене без свраца.	• Израда функционалног машинског модела (нпр. стега, ветроказ) од лима.

📘 **ОСМИ РАЗРЕД: Електротехника, електроника и роботика (Мултимедијални системи)**

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Овладавање електричним шемама, спајање електронских компоненти (отпорници, диоде, транзистори), лемљење, и увод у програмирање микроконтролера (Arduino, Микробит).
-

Наставна област / Тема	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и замке из кључа	Начин провере напретка
Електротехничка графика и Кола • Симболи у електротехници и електроници. • Редно и паралелно везивање потрошача. • Омов и Цул-Ленцов закон у колима.	**10 часова**	**Трик са кодоми отпорника**: Читање вредности отпора помоћу бојених прстенова. *Такмичарско правило*: Прве две траке дају цифре, трећа је множилац (број нула), а четврта је толеранција (златна ± 5%, сребрна ± 10%). Табела боја мора се знати напамет.	• Шематско цртање разгранатих електричних кола на папиру.
Електроника и Практично лемљење • Компоненте: ЛЕД диоде, транзистори, кондензатори, дијаци, тријаци. • Технологија лемљења на штампаној плочи (PCB).	**12 часова**	**Трик „Хладан лем“**: Неправилно загрејан спој на плочи. *Такмичарско правило*: Врх лемилице мора истовремено загрејати и папучицу на плочи и ножицу компоненте, па тек тада принети жицу калаја. Лем мора бити сјајан, у облику вулканске купе. Мутан и округао лем доноси 0 бодова.	• Израда електронског модела (нпр. трептач, светлосни сензор) лемљењем.
Информационе технологије и Роботика • Управљање моделима помоћу рачунара. • Програмирање интерфејса и вожња робота на полигону. • Сензори (ултразвучни, за праћење линије).	**14 часова**	**Трик са калибрацијом сензора линије**: Робот "губи" црну линију на полигону. *Такмичарско правило*: Пре пуштања на такмичарску стазу, сензори се морају софтверски калибрисати на конкретну јачину амбијенталног светла у просторији, како би се јасно дефинисао праг рефлексије беле и црне подлоге.	• Пролазак робот-возила кроз компликован лавиринт на полигону унутар задатог времена.

📐 **КРИТЕРИЈУМИ БОДОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊА НА ТАКМИЧЕЊУ (УНТОС НОРМАТИВИ)**

Укупан број бодова на такмичењу из технике и технологије износи **100**, а распоређен је на три сегмента:

1. **Теоретски тест знања** – максимално **40 бодова** (20 задатака са по 2 бода).
2. **Израда практичног рада (Радионица)** – максимално **40 бодова**.
3. **Одбрана/Испитивање модела** – максимално **20 бодова**.

🎲 **Аналитичка шема за оцењивање практичног рада (Радионица - 40 бодова)**

Оцењивачка комисија мери готов производ дигиталним помичним мерилом (шумиором) и додељује бодове према следећим занатским критеријумима:

- **Димензионална тачност (Толеранција)** – **15 бодова**: Свако одступање од димензија задатих на радионичком цртежу веће од ± 0,5 mm умањује бодове. Потпуно промашена димензија доноси 0 бодова.
- **Квалитет обраде и занатска уредност** – **15 бодова**: Оцењује се чистоћа реза (одсуство свраца код лима или крзања код шперплоче), уредност оштрења и шмирглања, вертикалност ивица и чистоћа лепљења/лемљења.
- **Функционалност модела** – **5 бодова**: Да ли се покретни делови крећу без заглављивања, да ли електронско коло ради и обавља функцију (светли, пишти, реагује на сензор).
- **Примена мера безбедности на раду** – **5 бодова**: Правилно руковање алатом, ношење заштитних наочара током бушења/сечења, правилно одлагање вруће лемилице на сталак и уредност радног места након истека времена.

🏆 **Пролазни рангови:**

- **Пласман на Окружно такмичење**: Потребно је остварити најмање **75 бодова** у укупном збиру на Општинском нивоу.
- **Пласман на Републичко такмичење**: Пласирају се најбољи такмичари округа који су остварили изразито висок скор (најчешће преко **92–95 бодова** у зависности од квоте Удружења).

ПЛАН И ПРОГРАМ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФРАНЦУСКОГ ЈЕЗИКА (VII И VIII РАЗРЕД)

Такмичење из француског језика за ученике основних школа организује **Друштво за стране језике и књижевности Србије** у сарадњи са Министарством просвете. Званични испитни формат обухвата три домена језичке провере: **Разумевање слушаног текста** (Compréhension opale), **Разумевање прочитаног текста** (Compréhension écrite) и **Тест знања граматике и лексике** (Structure de la langue).
Припремна настава се реализује са фондом од **1 до 2 часа недељно (од октобра до априла/маја)**. Програм је усмерен на дубинско проучавање синтаксичких контраста и напредне лексике који превазилазе стандардни школски ниво, водећи ученике ка функционалном **нивоу А2.2 / Б1.1** према Европском оквиру за живе језике (CEFR).

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Историјска синтакса прошлости, партитивни системи и синтагме објеката

- **Циљ припреме у 7. разреду**: Потпуно овладавање контрастом између прошлог времена (*Passé Composé*) и имперфекта (*Imparfait*), прецизна употреба партитивног члана за неодређену количину и правилно позиционирање личних заменица за објекат у реченици.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и двосмислености из кључа	Начин провере знања
Напредна граматика (Контраст прошлих времена) • Слагање времена у прошлости. • *Passé Composé* за изненадне, хронолошке акције. • *Imparfait* за описе, стања, временске прилике и уобичајене радње.	**14 часова**	**Трик уочавања везника (*Quand / Pendant que*)**: Такмичарски тестови редовно користе реченице са прекидом радње. *Такмичарско правило*: Иза везника *Pendant que* (док) у 90% случајева иде *Imparfait* јер означава трајање (*Pendant que ja regardais la TV*), док изненадна кратка акција иде у *Passé Composé* (*le téléphone a sonné*).	• Израда оригиналних тестова са Општинских такмичења из претходних година. • Вежбе преформулисања текста.
Квантификатори и партитивни систем • Изражавање неодређене количине (*du, de la, de l', des*). • Промена члана испред придева у множини. • Апсолутна негација и изрази количине (*beaucoup, peu, trop*).	**10 часова**	**Трик придева у множини**: Најчешћа такмичарска замка. *Такмичарско правило*: Ако у множини испред именице стоји описни придев, стандардни партитивни члан *des* обавезно дегенерише и прелази у чисто **de** (*дес европски градови → **de** beaux рарис*). Заборављање овог правила доноси 0 бодова.	• Комбиновани наставни листићи затвореног и отвореног типа из лексике хране и продавница.

Синтакса заменица за објекат (COD и COI) • Замена именица заменицама за директни објекат (*le, la, les*) и индиректни објекат (*lui, leur*). • Положај испред глагола и у сложеним временима.	**12 часова**	**Трик слагања партиципа са COD-ом**: Изразито тежак такмичарски нормативе. *Такмичарско правило*: Ако заменица за директни објекат (COD) стоји *испред* глагола у *Passé Composé*, партицип прошлог времена се обавезно слаже у роду и броју са тим објектом, иако је помоћни глагол *avoir* (*La lettre? Je **ла** ai écrit**e***).	• Задаци трансформације и замене подвучених делова реченице напреднијих структура.

📘 ОСМИ РАЗРЕД: Хипотетички услови, трпно стање, индиректни говор и текст-анализа

- **Циљ припреме у 8. разреду**: Овладавање сложеним синтаксичким трансформацијама (пасив, индиректни говор, кондиционали), разумевање аутентичних француских медијских извештаја и припрема за матурски испит и такмичарске рангове највишег типа.

Наставна област / Специфични такмичарски садржај	Време вежбања	Такмичарски "трикови" и двосмислености из кључа	Начин провере знања
Хипотетички периоди (Условне реченице) • Први тип (реалан услов): *Si + Présent → Futur Simple*. • Други тип (потенцијални услов): *Si + Imparfait → Conditionnel Présent*. • Изражавање жеље и учтивости.	**12 часова**	**Трик забране глаголског времена иза SI**: Памћење формуле слагања времена. *Такмичарско правило*: Везник *Si* (ако) у француском језику под претњом потпуне нетачности реченице *никада не подноси* глагол у будућем времену (*Futur*) нити у кондиционалу (*Conditionnel*) непосредно иза себе. Иза *Si* може ићи само презент или имперфекат!	• Вежбе допуњавања сложених условних реченица на такмичарским листићима.
Трпно стање (Пасив) и Индиректни говор • Трансформација реченица из актива у пасив кроз сва времена. • Пребацивање изјава, питања и наређења у индиректни говор помоћу глагола у презенту и прошлости.	**12 часова**	**Трик упитних реченица са везником SI**: При пребацивању питања затвореног типа (која почињу са *Est-ce que*) у индиректни говор, везник постаје *si* (да ли), а упитна инверзија потпуно нестаје. *(„Est-ce que my viens ?" → Il ме demande **си** је виенс*). Ако се упише *qu'est-ce que*, одговор је нетачан.	• Писмени задаци комплетног реченичног преобликовања.
Текстологија, вокабулар и савремени медији • Читање дугих неадаптираних француских текстова са разумевањем. • Фразални идиоми, синоними придева, друштвене и еколошке теме.	**10 часова**	**Трик супресије члана испред заната**: Када се исказује професија у реченицама са глаголом *être*, члан се редовно губи (*Il est médecin*). Међутим, ако се испред професије дода придев, члан се обавезно враћа (*Il est **ун** bon médecin*).	• Симулација комплетног Републичког такмичења (ниво Тршић/Сремски Карловци) из претходних година.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ПРАВИЛА БОДОВАЊА (ДРУШТВО ЗА СТРАНЕ ЈЕЗИКЕ)

Званични такмичарски тестови из француског језика за основне школе су изузетно ригорозни, а оцењивање спроводи стручна комисија према унапред утврђеном и затвореном кључу Друштва.

📊 Аналитичка шема бодовања:

- **Ортографска и акцентуацијска елиминација**: Француски правопис има статус елиминационог критеријума на такмичењима. Свака реч у отвореним задацима мора бити написана са потпуно тачним акцентима (*accent aigu, accent grave, accent circonflexe*) и правилно усклађеним нема словима. Уколико ученик напише граматички тачан облик, али заборави или погреши смер акцента (нпр. напише предлог *a* уместо *à*, или изостави акценат на партиципу *парле* уместо *parlé*), задатак се бодује са строго **0 бодова**. Делимични или половини бодови за "скоро тачну" реч не постоје, осим ако то изричито није наведено у кључу за велике табеле.
- **Забрана преправљања**: Сви коначни одговори на такмичарском листу морају бити исписани читко, **плавом или црном хемијском оловком**. Сваки одговор који је прво писан графитном оловком па подебљан, преправљан, дописиван, прецртаван неколико пута преко истог слова или коригован белилом (коректором) аутоматски се проглашава неважећим и доноси **0 бодова**.
- **Контракција члана (Обавезно спајање)**: Ученици се на припремама посебно тренирају да никада не оставе незграпне неспојене облике предлога и члана (нпр. писање *де ле* уместо *du*, или *à лес* уместо *aux*), јер такве морфолошке омашке жири одмах бодује са 0 бодова.

🏆 **Пролазни такмичарски прагови:**

- **Пласман на Окружно (регионално) такмичење**: Потребно је остварити најмање **80% до 85%** тачних бодова од укупног броја бодова на Општинском испиту.
- **Пласман на Републичко такмичење**: Учешће на завршном републичком рангу у Сремским Карловцима или Тршићу обезбеђују најбоље пласирани такмичари округа који на Окружном тесту (слушање, читање, граматика) остваре изузетно висок резултат (најчешће изнад **90 бодова**) [📜].

📜 ЦЕНТРАЛНИ ДРЖАВНИ ЛИНКОВИ ЗА НАСТАВНИ ПРОГРАМ (ЗУОВ)

- **Општа прописна база ЗУОВ-а**: Све званичне планове оперативне реализације такмичарских припрема, одобрене уџбеничке програме за други страни језик у основном образовању и пратеће Правилнике о оцењивању преузмите на званичном порталу Завод за унапређивање образовања и васпитања – Закони и правилници.
- **Државни образовни портал за наставу**: Смернице за извођење напредних језичких исхода, образовне стандарде за крај другог циклуса основне школе и примере добре такмичарске праксе истражите преко централне странице ЗУОВ – Планови наставе и учења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА: РЕЦИТАТОРСКО-ДРАМСКА СЕКЦИЈА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Ваннаставна активност реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Програм спаја развој говорне културе (правилно рецитовање) и сценских уметности (глума, дикција, покрет), припремајући ученике за школске приредбе, јавне наступе и званичну Смотру рецитатора „Песниче народа мог“.

📓 ПЕТИ РАЗРЕД: Фонетска адаптација, ослобађање од треме и основи сценског покрета

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Ослобађање ученика од сценичке треме, савладавање правилне артикулације (чистог изговора гласова) и увођење у просторну оријентацију на бини кроз кратке драмске облике.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно извођење / Дидактички трик	Начин провере напретка
Говорне вежбе и дикција	• Вежбе дисања (дијафрагмално дисање). • Чист изговор сугласника, брзалице. • Правилно наглашавање кратких дечјих песама.	**10 часова**	**Трик са оловком**: Ученик ставља оловку/чеп између зуба и покушава гласно и разговетно да изговори брзалицу (*Риба риби гризе реп*). Након вађења оловке, дикција постаје потпуно чиста.	• Појединачно изговарање задатих фонетских вежби на сцени.
Основни сценски	• Разбијање сценичког страха кроз вежбе у пару.	**10 часова**	**Игра "Пантомимичар"**: Ученик добија картицу са емоцијом или радњом коју мора да одглуми телом и лицем, без употребе гласа, док	• Описно оцењивање пластичности покрета у

покрет	• Изражавање емоција (радост, бес, туга) само помоћу мимике и гестикулације.		остали погађају.	оквиру групе.
Кратке драмске форме	• Рад на драматизацији басни и кратких дечјих шаљивих народних прича. • Подела првих улога.	**14 часова**	**Трик улоге животиње**: При глумљењу у басни, ученик прво имитира звукове и кретање задате животиње како би потпуно ушао у карактер лика.	• Сценско извођење мини-минијатуре за Дан школе.

■ ШЕСТИ РАЗРЕД: Наглашавање текста, драмски дијалог и луткарство

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Развијање вештине логичког и емоционалног акцентовања реченица при рецитовању, савладавање динамике драмског дијалога у пару и рад на малим позоришним формама.
-

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно извођење / Дидактички трик	Начин провере напретка
Рецитаторски код (Акценат)	• Рад на интонацији и темпу рецитовања. • Правилење пауза унутар стиха (паузе ради драматичности).	**10 часова**	**Трик "Реченични маркер"**: Ученик у тексту лирске песме црвеном стрелицом означава реч која је кључна и коју при изговору мора благо да "продужи" и подигне тон.	• Аудио-снимање и заједничка анализа рецитовања.
Драмски дијалог у пару	• Развијање сценског партнера (слушање саговорника на сцени). • Вођење дијалога са променама јачине гласа.	**12 часова**	**Трик пребацивања лопте**: Док воде дијалог, ученици један другом бацају лагану лоптицу. Реченица се изговара тек када је лоптица у рукама, што вежба стрпљење.	• Провера усклађености партнера кроз мини-скечеве.
Режија и мини-представа	• Савладавање појмова: сценографија, костимографија, реквизит. • Постављање једночинке на основу школског живота.	**14 часова**	**Трик импровизованог костима**: Ученици добијају задатак да од једног обичног реквизита (нпр. шешира или шала) креирају три потпуно различита лика.	• Извођење краће комедије за Савиндан или Нову годину.

■ СЕДМИ РАЗРЕД: Мисаоно рецитовање, карактеризација лика и психолошка драма

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Припрема за виши такмичарски ниво рецитовања (песме са филозофском и љубавном тематиком), дубинска психолошка карактеризација драмског лика и рад на сценском сукобу.
-

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно извођење / Дидактички трик	Начин провере напретка
Такмичарско рецитовање	• Избор и припрема прикладне песме за Смотру. • Избегавање патетике и певања при рецитовању. • Природни казивачки	**12 часова**	**Трик "Причај са пријатељем"**: Ученик песму прво не рецитује, већ је изговара као обичну вест коју саопштава најбољем другу у клупи, чиме се потпуно убија рецитаторска патетика.	• Пробна симулација наступа пред стручном школском комисијом.

	тоналитет.			
Психологија драмског лика	• Анализа унутрашњих мотива лика (зашто поступа тако?). • Рад на монолозима. • Сценски сукоб (вербални дуел).	**12 часова**	**Техника "Биографија лика"**: Пре изласка на сцену, ученик пише писмени састав о свом лику: шта воли, чега се плаши, шта је радио пре него што је ушао на бину.	• Аналитички приказ драмске зрелости кроз монолог.
Рад на представи (Комплексна форма)	• Драматизација одломака из домаће и светске књижевности за младе. • Рад на хорском говору.	**12 часова**	**Трик огледала**: Два глумца стоје један наспрам другог. Један изводи покрете свог лика, а други га синхроно прати, што вежба максималну концентрацију.	• Премијера драмског комада за крај школске године.

📓 ОСМИ РАЗРЕД: Говорништво, драматургија, монтажа и режија представе

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Оспособљавање матураната за сложено уметничко казивање поезије, лидерске улоге у драмском процесу (асистент режије, сценограф), беседништво и израду финалне позоришне представе.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај и вежбе	Оквирно време вежбања	Алгоритам за напредно извођење / Дидактички трик	Начин провере напретка
Напредно беседништво и рецитовање	• Говорнички наступи без папира (беседе). • Савладавање дугих епско-лирских форми. • Сценски шарм и контакт очима са публиком.	**10 часова**	**Трик три тачке**: Ученик током говора бира три особе у публици (лево, средина, десно) и наизменично упућује стихове/мисли директно њима, контролишући простор.	• Финални наступ на Смотри рецитатора (Општински ранг).
Драматургија и адаптација	• Писање драмског текста на основу актуелних тинејџерских проблема (вршњачко насиље, медији). • Рад на звучним и светлосним ефектима.	**10 часова**	**Трик уредничког колегијума**: Матуранти у групама раде деконструкцију познатог Нушићевог дела и смештају га у амбијент модерне дигиталне учионице.	• Евалуација оригиналности написаног драмског текста.
Финални позоришни пројекат	• Координација масовних сцена на бини. • Израда комплетне представе од скице до премијере. • Глумачка импровизација у непредвиђеним ситауцијама.	**14 часова**	**Трик "Стоп-кадар"**: Током пробе наставник у било ком тренутку викне „Стоп!“. Сви глумци замрзавају покрет и израз лица, чиме се проверава сценска будност.	• Јавно извођење завршне представе пред родитељима и наставницима.

📐 КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НАППРЕТКА НА СЕКЦИЈИ

Вредновање рада ученика спроводи се **описно кроз дневник секције** и директно утиче на избор ученика који ће представљати школу на званичним манифестацијама.

🎼 1. Критеријуми за Рецитаторе (Смотра „Песниче народа мог“)

Оцењивање се врши према четири званична уметничка критеријума стручног жирија:

1. **Прикладност песме узрасту и полу рецитатора** (емоционално и ментално разумевање текста) – 25 бодова.

2. **Дикција и акцентуација** (правилан изговор, јасноћа, чистоћа гласова, поштовање ортоепске норме) – 25 бодова.
3. **Природност, мисаоност и емоционалност казивања** (одсуство патетике, прегласног викања и рецитаторског "певања") – 25 бодова.
4. **Сценски наступ и утисак** (сигурност, стајање, суптилан покрет без претеране мануелне гестикулације) – 25 бодова.

🎭 **2. Критеријуми за Драмске глумце (Школска представа)**

- **Изузетан напредак (Оцена 5)**: Ученик текст учи на време, у потпуности разуме психологију лика, показује одличну сценску моторику, поштује колеге на сцени, не касни на пробе и спремно импровизује у случају грешке.
- **Задовољавајући напредак (Оцена 3-4)**: Текст зна добро, али му у глуми повремено недостаје уметничка енергија или јачина гласа. Потребна су додатна методичка усмеравања наставника код кретања на бини.
- **Потребан даљи подстицај (Оцена 2)**: Ученик неодговорно приступа пробама, не учи текст, окреће леђа публици при говору и пасиван је у заједничком сценском пројекту.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА: ЛИТЕРАРНА СЕКЦИЈА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Литерарна секција као ваннаставна активност реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Програм је усмерен на развој креативног писања, уметничког изражавања, богаћење речника и стилистике. Ученици се кроз рад у секцији припремају за учешће на угледним књижевним конкурсима (нпр. *Крв дарuj, забавник примај*, *Свети Сава*, конкурси Дечјег културног центра) и за уређивање школског листа.

📓 ПЕТИ РАЗРЕД: Буђење маште, дескрипција и разбијање блока од писања

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Ослобађање ученика од страха од празног папира, развијање моћи опажања кроз детаљне описе природе и предмета, као и усвајање основне структуре приче кроз мотиве из народне књижевности.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Разбијање блока и асоцијације	• Вежбе слободног писања без прекидања. • Стварање приче на основу три насумичне речи. • Мапирање мисли.	**10 часова**	**Трик "Чаробна коцка"**: Бацају се три коцкице са сликама (нпр. *кључ, киша, сова*). Ученик има 10 минута да напише мини-причу која логички спаја ова три мотива.	• Читање кратких текстуалних импровизација на часу.
Естетски опис (Дескрипција)	• Описивње визуелних, слушних и тактилних сензација у природи (нпр. *Јесењи дан*). • Богаћење текста епитетима и поређењима.	**12 часова**	**Трик "Забрањена реч"**: Ученик описује годишње доба (нпр. зиму), али у тексту не сме да употреби речи: *снег, бело, хладно, зима*. Мора да пронађе метафоре.	• Евалуација богаћења речника и оригиналности стила.
Први кораци у нарацији	• Структура приче: увод, заплет, расплет. • Писање модерне бајке или басне са поуком. • Формирање лика.	**12 часова**	**Алгоритам Прве реченице**: Наставник задаје необичну прву реченицу (нпр. *Врата су се отворила, иако у кући никог није било...*), а ученик наставља да плете фабулу.	• Оцењивање логичког тока приче и уредности композиције.

📓 ШЕСТИ РАЗРЕД: Изградња лирског ја, стилске фигуре и трансформација форме

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Увођење ученика у свет поезије, савладавање вештите везивања риме и ритма, као и експериментисање са трансформацијом епског текста у лирски или драмски формат.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Радионица поезије (Лирика)	• Тражење риме, вежбе за ритам стиха. • Писање песама у симетричном осмерцу и десетерцу. • Изражавање осећања кроз мотиве.	**12 часова**	**Вежба "Растресена рима"**: Наставник задаје крајње речи у стиховима (нпр. *ноћ, моћ, сјај, крај*), а ученици имају задатак да напишу комплетне стихове који се завршавају тим речима.	• Јавно рецитовање и анализа ритма написаних песама.
Стилистика и фигуративност	• Практична примена персонификације, хиперболе и контраста у сопственом тексту. • Грађење сложених метафора.	**10 часова**	**Трик Оживљавања предмета**: Ученик бира један неживи предмет из учионице (нпр. *школску таблу* или *стару креду*) и пише есеј у првом лицу из позиције тог предмета.	• Процена оригиналности уметничке перспективе у раду.
Трансформација књижевне врсте	• Претварање одломка епске приче у драмски дијалог. • Писање песме на основу прозног текста и обратно.	**12 часова**	**Метода "Изврнути наратив"**: Писање познате народне бајке (нпр. *Црвенкапа*) из потпуно другачије перспективе – из позиције "невероватно гладног и несваћеног вука".	• Евалуација маштовитости и језичке исправности адаптације.

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Друштвени мотиви, рефлексивна поезија и истраживачки есеј

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Увођење озбиљнијих, мисаоних (рефлексивних) и социјалних тема у ученичко стваралаштво, писање аргументованих есеја и припрема радова за велике републичке књижевне конкурсе.
-

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Мисаона (Рефлексивна) лирика	• Писање поезије о пролазности, унутрашњим дилемама, уметности и љубави. • Слободан стих насупрот везаном стиху.	**12 часова**	**Трик "Сликарска инспирација"**: Ученици посматрају репродукцију уметничке слике (нпр. неку суморну или апстрактну слику) и пишу песму инспирисану бојама и атмосфером.	• Анализа естетске зрелости и дубине мотива у песми.
Есејистика и критичко писање	• Структура есеја на задату друштвену или моралну тему. • Изношење личних ставова уз уметничку аргументацију.	**12 часова**	**Формула Т-дијаграма за тему**: Пре писања есеја о некој моралној дилеми (нпр. *Издаја у име пријатељства*), ученик на папиру разрађује тезе "за" и "против" поступка.	• Оцењивање реторичког квалитета и кохерентности текста.
Такмичарски тренинг	• Анализа захтева актуелних књижевних конкурса. • Рад на усавршавању и полирању текстова. • Отклањање правописних омашки.	**12 часова**	**Лекторски трик у пару**: Ученици размењују своје такмичарске радове. Сваки ученик постаје уредник који свом колеги сугерише измену редоследа речи или замену синонима.	• Слање одабраних најбољих радова на званичне конкурсе.

📓 ОСМИ РАЗРЕД: Модерни изрази, колумнистика и уређивање школског листа

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Оспособљавање матураната за употребу модерних књижевних поступака (унутрашњи монолог, ретроспекција), писање ангажованих текстова (колумне, репортаже) и практичан рад на уређивању и графичком дизајну школског часописа.

Наставна област / Тема	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Модерни наративни поступци	• Писање приче техником тока свести или унутрашњег монолога. • Употреба ретроспекције (враћања у прошлост).	**10 часова**	**Вежба "Флешбек"**: Задатак је да прича почне од самог краја догађаја, а да ученик кроз сећања главног јунака постепено открива како је до те ситуације дошло.	• Оцењивање сложености композиције и психолошке дубине ликова.
Новинарски жанрови и колумна	• Писање школске колумне, коментара, репортаже са школског догађаја или интервјуа са наставником. • Друштвена ангажованост у тексту.	**10 часова**	**Трик улоге репортера са терена**: Ученик добија задатак да проведе одмор истражујући неку појаву у дворишту (нпр. *зашто се баца папир ван канте*) и напише оштру, духовиту колумну.	• Анализа критичке оштрине и функционалне писмености рада.
Школски лист (Пројектни рад)	• Селекција најбољих радова из свих разреда. • Рад на насловима, поднасловима и прелому страница. • Коректура и лектура комплетног листа.	**14 часова**	**Симулација Праве редакције**: Ученици деле улоге: главни уредник, лектор, технички уредник (дизајнер), новинари. Сви раде заједно на платформи попут *Canva* програма.	• Штампање или дигитална објава финалног Школског листа за крај године.

📐 КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА НА ЛИТЕРАРНОЈ СЕКЦИЈИ

Постигнућа ученика се континуирано прате кроз њихов **литерарни портфолио** (личну фасциклу у којој чувају све своје наставне радове и песме). Радови намењени такмичењима или објављивању вреднују се бројчано од 1 до 5 на основу следећа четири кључна уметничко-лингвистичка критеријума:

1. **Оригиналност идеје, маштовитост и бежање од шаблона** (да ли ученик доноси нов поглед на тему или користи излизане фразе и клишее) – 35 бодова.
2. **Стилска зрелост, изражајност и богатство речника** (прикладна употреба стилских фигура, синонима, метафоричности и уметничког ритма) – 35 бодова.
3. **Композиција, кохерентност и логичка структура текста** (јасна подела на пасусе, складан однос увода, заплета и расплета, повезаност стихова у песми) – 15 бодова.
4. **Правописна и граматичка исправност** (потпуно поштовање норми српског књижевног језика, правилна интерпункција и јасна синтаксичка структура) – 15 бодова.

📶 Рангови напретка у педагошкој свесци:

- **Изузетан стваралачки напредак (Оцена 5)**: Радови ученика су потпуно оригинални, стилски избрушени, реторички зрели и без правописних грешака. Радови се редовно шаљу на конкурсе и предлажу за награде.
- **Добар стваралачки напредак (Оцена 3-4)**: Ученик пише лепо и писмено, лако одговара на задату тему, али у раду повремено користи већ виђене књижевне мотиве. Потребна су мања методичка дотеривања и замена појединих речи.
- **Потребан даљи подстицај (Оцена 2)**: Текстови су изразито кратки, површни, са примесама механичког набрајања догађаја без уметничког описа и са уочљивим правописним и граматичким грешкама.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА: НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Новинарска секција као ваннаставна активност реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Програм је усмерен на развој медијске писмености, истраживачког и критичког мишљења, функционалне писмености и дигиталних вештина. Ученици кроз рад у овој секцији овладавају основама новинарских жанрова (вест, извештај, интервју, колумна, репортажа), упознају се са кодексом новинара и директно учествују у стварању заједничког **школског листа (штампаног или дигиталног блога)** и радио-школских прилога.

📓 ПЕТИ РАЗРЕД: Базно лоцирање информација, формула вести и медијска писменост

- **Циљ и задаци у 5. разреду**: Развијање способности за уочавање занимљивих догађаја у школи, савладавање основне структуре информативних текстова кроз новинарска питања и упознавање са радом редакције.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Формула новинарске вести	• Шта чини вест (актуелност, занимљивост). • Савладавање правила „5W“ (Ко? Шта? Када? Где? Зашто?).	**12 часова**	**Алгоритам „Обрнуте пирамиде“**: Најважније информације (одговори на 5 питања) иду у прву реченицу (лид), а мање важни детаљи на крај текста.	• Израда мини-вести на основу задатог школског догађаја.
Увођење у дигиталну хигијену	• Како разликовати поуздану вест од гласина. • Правило два независна извора инфомација.	**10 часова**	**Трик „Детектив за истину“**: Ученици добијају задатак да пренесу информацију из дворишта (нпр. *да ли се укида одмор*), али морају да је провере и код дежурног наставника и код теткице.	• Анализа тачности пренетих података у одељењу.
Новинарски извештај	• Проширење вести у кратки извештај. • Бележење изјава актера (нпр. извештај са утакмице или приредбе).	**12 часова**	**Трик „Живи микрофон“**: Ученик добија задатак да током школске приредбе забележи тачно две реченице које је изговорио победник такмичења и уврсти их у свој текст.	• Оцењивање прецизности цитата и јасноће реченица.

📓 ШЕСТИ РАЗРЕД: Вештина интервјуисања, анкетирање и деконструкција медија

- **Циљ и задаци у 6. разреду**: Оспособљавање ученика за припрему и вођење структурираног разговора (интервјуа), спровођење једноставних вршњачких анкета и препознавање сензационализма у медијима.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Радионица за интервју	• Како се припремити за саговорника. • Разликовање отворених (како, зашто) од затворених (да/не) питања.	**12 часова**	**Правило „Слушај па настави“**: Током симулације интервјуа, ученик не сме да чита следеће питање са папира, већ мора да га надвеже на оно што је саговорник управо рекао.	• Вођење и транскрибовање разговора са одабраним наставником у свеску.
Анкетирање у школи	• Постављање једног јасног питања већем броју ученика. • Математичка обрада одговора и графички приказ.	**10 часова**	**Метода „Брзи мегафон“**: Израда анкете од само једног питања (нпр. *Која ти је омиљена књига из школске лектире?*) међу 50 ученика и писање збирног текста.	• Квалитет анализе анкетних одговора.
Медијска деконструкција	• Анализа наслова у штампи и на порталима. • Препознавање појма „кликбејт“ (кликоманија) и преувеличавања.	**12 часова**	**Вежба „Спусти лопту“**: Ученици добијају намерно сензационалистички наслов са неког портала и имају задатак да га преформулишу у објективну и смислену вест.	• Евалуација критичке оштрине при деконструкцији.

📓 СЕДМИ РАЗРЕД: Репортажно писање, колумнустика и борба против лажних вести

- **Циљ и задаци у 7. разреду**: Овладавање сложенијим новинарским врстама које захтевају ауторски стил и атмосферу (репортажа) или оштар лични став (колумна), уз напредну проверу чињеница на интернету.

Наставна целина / Проблем	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Новинарска репортажа	• Опис атмосфере, људи, звукова и мириса у тексту (нпр. *Репортажа са школског ходника током великог одмора*).	**12 часова**	**Метода „Камера у очима“**: Ученик седи у тишини 10 минута у неком кутку школе и у свој блок бележи искључиво оно што види чулом слуха и вида (нпр. *лупање патика, смех, мирис кухиње*).	• Стилска зрелост естетског и динамичног описа у тексту.
Школска колумна	• Исказивање јасног ауторског става о неком проблему (нпр. *дигитална зависност код младих*). • Смислена и аргументована критика.	**12 часова**	**Формула „Чињеница + Став“**: Колумна не сме бити обично вређање. На сваки изнети критички став ученик мора у пасусу навести тачно једну реалну чињеницу.	• Процена аргументованости и реторичке вредности колумне.
Провера чињеница (Fact-checking)	• Како уочити и проверити дезинформацију или лажну вест на друштвеним мрежама. • Претрага извора.	**10 часова**	**Тест три филтера за вест**: Провера аутора (ко је написао?), извора (где је објављено?) и намере (зашто је то неко пустио у јавност?).	• Решавање ситуационих задатака детекције лажних објава.

📓 ОСМИ РАЗРЕД: Пројектни менаџмент, прелом страница и уређивање школског часописа

- **Циљ и задаци у 8. разреду**: Заокруживање знања кроз потпуну симулацију рада професионалне уредничке редакције. Оспособљавање матураната за одабир тема, лектуру, технички прелом страница и дигитални маркетинг часописа.
-

Наставна област / Тема	Специфични садржај вежбања	Оквирно време	Алгоритам за напредно изражавање / Дидактички трик	Начин провере напретка
Симулација редакције	• Подела улога (главни уредник, новинари, фото-репортери, лектори). • Планирање броја школског листа.	**10 часова**	**Састанак уредничког колегијума**: Матуранти воде жучне дебате о томе која тема заслужује насловну страну (најважнији догађај полугодишта).	• Праћење лидерских и организационих вештина ученика.
Технички уредник и дизајн (Прелом)	• Основе графичког дизајна, однос текста и фотографије. • Увод у дигиталне алате за припрему штампе.	**10 часова**	**Рад у апликацији Canva**: Ученици користе професионалне шаблоне за новине или блогове, уче како да поставе наслове, поднаслове, пасусе и заштићене фотографије.	• Квалитет техничке и естетске припреме страница за објаву.
Финализација и лектура листа	• Комплетна лектура и исправка језичких грешака свих прикупљених текстова. • Пласирање листа (штампа или веб-сајт).	**14 часова**	**Црвена оловка у пару**: Лекторски тим (ученици) чита све пристигле текстове и исправља правописне омашке пре коначног одобрења за прелом.	• Објављивање финалног Школског листа/блога на крају наставне године.

📐 КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА НА НОВИНАРСКОЈ СЕКЦИЈИ

Успех и напредак ученика континуирано се прате у **новинарском портфолију** (лична мапа објављених или написаних текстова). Текстови који улазе у школски лист оцењују се на основу четири главна новинарска критеријума:

1. **Тачност, објективност и истинитост података** (да ли су верно одговорени захтеви „5W“ и да ли су цитати прецизно наведени без измишљања) – 35 бодова.
2. **Стилска уједначеност и прикладност жанру** (да ли је вест кратка и директна, да ли репортажа има естетску атмосферу, а колумна јасне пасусе) – 35 бодова.

3. **Правописна, граматичка и лексичка исправност** (потпуно поштовање норми српског књижевног језика, одсуство жаргона у вестима и правилна интерпункција) – 15 бодова.
4. **Техничка писменост и фото-презентација** (квалитет пратеће фотографије, читљивост наслова и поднаслова у прелому) – 15 бодова.

Описи напретка за педагошку свеску:

- **Изузетан новинарски напредак (Оцена 5)**: Текстови ученика су потпуно објективни, истраживачки зрели, правописно беспрекорни и стилски усклађени са жанром. Ученик показује велику одговорност, поштује рокове (*deadline*) и истиче се у уредничком раду тима.
- **Добар новинарски напредак (Оцена 3-4)**: Транскрипти и текстови су писмени и јасни, али им повремено недостаје динамичности у насловима или дубина у истраживању извора. Потребна су мања уредничка дотеривања и скраћивање сувишних пасуса.
- **Потребан даљи подстицај (Оцена 2)**: Текстови личе на личне саставе (пута пуни субјективних коментара тамо где се тражи објективна вест), садрже доста правописних омашки и касне са предајом материјала редакцији.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА: ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА (ОД 5. ДО 8. РАЗРЕДА)

Ваннаставна активност реализује се са фондом од **1 часа недељно (укупно 34–36 часова годишње по разреду)**. Програм је оријентисан на развијање еколошке свести, активно учешће у заштити животне средине, одрживи развој и примену биолошких знања у пракси кроз радионице, огледе и пројектни рад у заједници.

ЦИЉЕВИ ЕКОЛОШКЕ СЕКЦИЈЕ ПО РАЗРЕДИМА (СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАТАЦИ)

- **Пети разред**: Упознавање са основним еколошким факторима, развијање навика правилног одлагања отпада и увођење у принципе рециклаже кроз практичан креативни рад.
- **Шести разред**: Биолошка разноврсност, проучавање заштићених врста и природних добара Србије, овладавање вештинама хербаризовања и покретање школског компостирања.
- **Седми разред**: Истраживање утицаја човека на екосистеме (загађење ваздуха, воде и земљишта), еко-хемија, праћење биоиндикатора средине и здрави стилови живота.
- **Осми разред**: Концепт „зелене“ економије, израда пројеката енергетске ефикасности, обновљиви извори енергије, климатске промене и вођење јавних кампања у локалној средини.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЕКОЛОШКЕ СЕКЦИЈЕ

Разред / Тема	Специфични садржај и практичне активности	Оквирно време	Дидактички алгоритам / "Трик" наставника	Начин провере остварености исхода
5. разред **Мој еколошки отисак и рециклажа**	• Еколошки фактори. Појам отпада и разврставање (ПЕТ, папир, стакло). • Израда употребних предмета од амбалаже. • Радионица: „Чувамо воду и струју кући”.	**34 часа**	**Трик „Алгоритам три канте“**: На почетку секције ученици добијају задатак да преброје све канте за селекцију у школи и креирају шарене налепнице са упутствима (шта иде у коју канту) за сваку учионицу.	• Чек-листе евалуације школског дворишта. • Изложба рециклираних предмета.
6. разред **Биодиверзитет и школска башта**	• Заштићене биљке и животиње Србије (Црвена књига). • Правилно хербаризовање. • Сађење аутохтоних врста у	**34 часа**	**Метода „Живе етикете“**: Свака биљка у школском дворишту добија своју QR шифру коју израђују ученици; скенирањем се отвара мини-сајт о њеном пореклу, заливању и значају.	• Уредност вођења дневника школске баште. • Квалитет хербаријума.

	школи. Покретање кутије за компост.			
7. разред **Мониторинг средине и еко-хемија**	• Киселост подлоге (pH вредност) и загађење вода. • Лишајеви као биоиндикатори чистоће ваздуха у насељу. • Радионица: „Утицај пластике на здравље”.	**34 часа**	**Трик са лишајевима**: Излазак у школски парк; ученици помоћу лупе пребројавају врсте лишајева на кори дрвећа. Ако доминирају жбунасти – ваздух је чист, ако их нема – ваздух је озбиљно загађен.	• Израда Еко-мапе чистоће ваздуха у околини школе. • Лабораторијски извештаји.
8. разред **Зелена енергија и еко-активизам**	• Обновљиви извори (сунце, ветар, биомаса). • Енергетски пасош школе (губици топлоте). • Креирање јавне кампање и петиција за зелени кутак.	**34 часа**	**Симулација еко-пројекта**: Ученици у групама добијају фиктивни буџет и задатак да претворе школу у енергетски ефикасну зграду (рачунају изолацију, соларне панеле, штедљиве сијалице).	• Одбрана и јавна презентација пројектних планова. • Успех јавне кампање.

📐 КРИТЕРИЈУМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЕВАЛУАЦИЈЕ НА ЕКОЛОШКОЈ СЕКЦИЈИ

У складу са Правилником о ваннаставним активностима, рад ученика се прати **континуирано и описно** кроз Еко-портфолио секције. Ови критеријуми дефинишу степен ангажовања грађанске и научне свести ученика:

Елемент праћења	Ниво напредује (Оцена 2)	Ниво добар напредак (Оцена 3-4)	Ниво изузетан напредак (Оцена 5)
Практичан рад и теренске акције	• Учествује у акцијама чишћења или сађења искључиво на пасиван начин, уз сталне опомене и навођење наставника.	• Самостално обавља задатке у школској башти (заливање, пресађивање). Правилно разврстава отпад на извору.	• Потпуно аутономно води део акције, показује лидерске вештине, помаже млађим ученицима и безбедно рукује баштенским алатом.
Пројектно планирање и креативност	• Израђује једноставне еко-паное преписивањем текста из књиге. Идеје су му шаблонске и без личне иновације.	• Осмишљава добра и функционална решења за рециклажу или израду паноа. Успешно ради у тиму на заједничком пројекту.	• Креира потпуно оригиналне дигиталне и практичне еко-продукте (видео-клипови, паметне канте), уочава комплексне еколошке проблеме.
Еколошка свест и залагање	• Долази повремено, застаје код усвајања термина, не показује личну иницијативу у очувању средине ван часа секције.	• Редован је, активно учествује у свим радионицама, разуме значај обновљивих извора енергије и поштује договор тима.	• Показује изражен активизам, покреће сопствене еколошке иницијативе у школи, редовно доноси материјале и уредно води Еко-дневник.

🗓️ ОРГАНАНИЗАЦИЈА ВЕЛИКИХ ГОДИШЊИХ ЕКО-МАНЕФЕСТАЦИЈА (ЗА СВЕ РАЗРЕДЕ)

Сваки наставник који води еколошку секцију користи овај календар за сумарно планирање јавних наступа одељења:

1. **Октобар (Светски дан хране)**: Израда одељењских паноа и трибина на тему „Бацање хране као глобални еколошки и морални проблем“.
2. **Новембар (Европска недеља за смањење отпада)**: Одељењски базар рециклираних ствари и акција прикупљања старе хартије и ПЕТ амбалаже у школи.
3. **Март (Светски дан вода і шума)**: Теренски излазак, узимање узорака воде са локалног извора/реке и мерење pH вредности помоћу индикатор-папирића.
4. **Април (Дан планете Земље - 22. април)**: Централна школска манифестација – садња новог дрвета генерације у школском дворишту, уређење баште и јавна дебата о климатским променама

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (V–VIII РАЗРЕД) – ЛИКОВНА СЕКЦИЈА

Фонд часова: 36 часова годишње (1 час недељно).
Садржаји:

- Студијско цртање по моделу (мртва природа, портрет).
- Сликарске технике (акварел, гваш, колаж, акрил).
- Пластично обликовање (глина, гипс, рециклирани материјали).
- Дигитална уметност и фотографија.
- Припрема изложби и уређење школског простора.

Циљ програма ликовне секције за други циклус (V–VIII разред) јесте да кроз ваннаставне уметничке активности подстакне и развије креативни потенцијал, машту, естетски укус и визуелну писменост ученика. Програм тежи да продуби знања стечена на редовним часовима ликовне културе, омогући слободу уметничког изражавања кроз традиционалне и савремене медије, те развије критичко мишљење, социјалне вештине кроз тимски рад и емпатију према културној баштини и окружењу.

Разред / Наставна тема	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
V–VIII разред **Цртање и сликање** *(Студијско цртање, акварел, гваш, пастел, акрил)* **Вајање и пластично обликовање** *(Глина, гипс, жица,*	**Основни ниво:** • Препознаје и користи основне ликовне елементе. • Правилно и безбедно рукује ликовним прибором. • Учествује у заједничким ликовним	• **Естетска компетенција:** Развој укуса, визуелне културе и естетског доживљаја света. • **Дигитална компетенција:** Употреба графичких софтвера, апликација за цртање и дигиталне фотографије. • **Предузимљивост:**	• Израђује комплексне радове користећи различите технике. • Креативно изражава мисли, осећања и ставове кроз визуелни рад. • Ефикасно користи	**Облици рада:** Индивидуални, групни, рад у паровима и рад на заједничком пројекту. **Методе рада:** Практичан рад, демонстрација, метода разговора, естетска анализа, пројектна настава.	• **Ученички портфолио:** Праћење напретка кроз мапу радова током целе године. • **Описно оцењивање:** Праћење степена ангажовања, уредности, креативности и мотивације. • **Самоевалуација:** Ученици повремено усмено или писмено

рециклажа) **Графика и визуелне комуникације** *(Линорез, монотипија, дигитални цртеж, плакат, фото-колаж)*	активностима. **Средњи ниво:** • Примењује контраст, пропорције и перспективу. • Самостално бира технике за изражавање идеја. • Повезује традиционалне и модерне медије. **Напредни ниво:** • Развија аутентичан креативни рукопис. • Критички анализира своја и туђа дела. • Интегрише знања из историје уметности у рад.	Организација изложби, дизајн производа и управљање ресурсима секције. • **Тимски рад:** Заједнички пројекти, израда мурала, сценографија и коауторство. • **Целоживотно учење:** Самоиницијатива у истраживању нових уметничких форми.	дигиталне алате за креирање садржаја. • Познаје, чува и поштује културну баштину и ауторска права. • Самостално и у тиму презентује свој рад јавности током манифестација.	**Реализација:** • Обезбедити отворену и флексибилну атмосферу у кабинету. • Користити ИКТ за визуелне приказе ремек-дела. • Организовати ваннаставне активности (посете галеријама). • Подстицати еколошку свест кроз употребу амбалажног отпада. • Повезивати теме са језиком, историјом и биологијом.	процењују свој рад и развој. • **Вршњачка процена:** Мини-критике и коментарисање радова на крају блока часова. • **Јавна презентација:** Вредновање кроз поставку изложбе за Дан школе или хуманитарни базар

КОМПЛЕТАН ПЛАН ПРИПРЕМЕ ОСМАКА ЗА ЗАВРШНИ ИСПИТ (МАЛУ МАТУРУ)

Припремна настава за полагање Завршног испита спроводи се континуирано током осмог разреда, са интензивирањем у другом полугодишту (фебруар–јун). Програм је усклађен са званичним стандардима и образовним постигнућима које прописује **Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (ЗВКОВ)**.
Испит се састоји из три теста: **Српски језик и књижевност**, **Математика** и **Изабрани трећи тест** (ученици бирају један од пет предмета: Биологија, Географија, Историја, Физика или Хемија). Задатци на тестовима су подељени на три нивоа напретка: **основни**, **средњи** и **напредни**.

1. СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ (Фонд: оквирно 20–30 часова припреме)

Фокус је на функционалној писмености, препознавању језичких законитости и разумевању прочитаног текста.

Наставна област / Сегмент	**Кључни такмичарски/матурски садржај за обнављање**	**Алгоритам за решавање / Испитни трик**	**Оквирно време**
Вештина читања и разумевање текста	• Издвајање експлицитних и имплицитних чињеница из дужих уметничких и научних текстова. • Разумевање поруке и некњижевних елемената (фусноте, графикони).	**Трик уочавања кључних речи**: Ученик прво треба да прочита питање, па дубоко скенира текст тражећи реч из питања. Одговор се скоро увек налази у тој или наредној реченици.	**6 часова**
Граматика и Лексикологија	• Служба и врсте речи. Падежни систем (синтакса падежа). • Глаголски облици (грађење и значење времена и начина).	**Трик са везницима за сложену реченицу**: Зависносложене реченице се лако препознају по "шифрама". Везник *ДА* за намеру може се заменити са *КАКО БИ* (*Дошао је да учи -> Дошао је како би учио*).	**12 часова**

	• Гласовне промене и творба речи. • Синоними, антоними, хомоними, метафора.		
Књижевност и Култура језика	• Књижевни родови и врсте (подсетник на лектире од 5. до 8. разреда). • Стилске фигуре (синестезија, алегорија, метонимија). • Акценатски систем (базна правила) и историја језика.	**Трик са великим словом у географији**: Код вишечланих географских назива, ако је друга реч заједничка именица (гора, поље, река), пише се малим словом (*Фрушка гора*). Код насељених места (градови, села), све речи се пишу великим словом (*Банатско Ново Село*).	**8 часова**

2. МАТЕМАТИКА (Фонд: оквирно 25–35 часова припреме)

Фокус је на алгебарским прорачунима, логичким једначинама и примени геометријских формула на реалне проблеме.

Наставна област / Сегмент	Кључни такмичарски/матурски садржај за обнављање	Алгоритам за решавање / Испитни трик	Оквирно време
Бројеви, операције и алгебра	• Рачун са деним алним бројевима и разломцима (позитивни и негативни). • Степен и квадратни корен. Алгебарски изрази (растављање полинома). • Линеарне једначине, неједначине и системи.	**Алгоритам баланса за једначине**: Све са непознатом x иде лево, чисти бројеви десно. Приликом преласка преко знака за једнако (=), појам обавезно мења свој математички знак у супротан.	**12 часова**
Геометрија (Планиметрија и Стереометрија)	• Примена Питагорине теореме (квадрат, троугао, ромб). • Обим и површина круга и многоуглова. • Површина (P) и запремина (V) геометријских тела (призма, ваљак, пирамида, купа, лопта).	**Формула „Шпицаста и равна тела“**: Сва равна тела која немају шпиц (призма, ваљак) имају запремину V = B · H. Сва тела са шпицом (пирамида, купа) имају три пута мању запремину: \(V = \frac{1}{3} B \cdot H\).	**14 часова**
Функције, обрада података і мере	• Линеарна функција y = kx + n (читање графикона). • Мере за дужину, површину, запремину, масу и време (претварање). • Читање табела, средња вредност (просек), проценти.	**Трик са претварањем квадратних јединица**: Код површине, пошто је јединица квадратна, однос се дуплира (\(1 \text{ m} = 10 \text{ dm} \implies 1 \text{ m}^2 = 100 \text{ dm}^2\)). Увек пазити на степене претварања.	**8 часова**

3. ТРЕЋИ ИЗАБРАНИ ТЕСТ (Фонд: оквирно 15–20 часова по предмету)

Сваки предмет из овог сета захтева прецизно мапирање дефиниција, закона и визуелних приказа из званичних уџбеника основне школе.

🌿 БИОЛОГИЈА

- **Фокус**: Цитологија (органеле), Систематика (5 царстава), Анатомија и физиологија човека (сви системи органа, крвне групе), Генетика (Менделови закони укрштања, ДНК) и Екологија (ланци исхране).
- **Испитни трик**: *Задаци са крвним групама и укрштањем.* Увек користити Пунетов квадрат 2x2. Памтити да је крвна група О рецесивна (ii), док су А и Б кодоминантне (\(I^A, I^B\)). Полни хромозоми код човека су XY (мушкарац) и XX (жена).
- **Време**: **16 часова**.

🌍 ГЕОГРАФИЈА

- **Фокус**: Математичка географија (координате, размер карте, појасно време), Физичка географија (унутрашња грађа Земље, рељеф, клима, хидрографија) и Регионална географија континената и Републике Србије.

- **Испитни трик**: *Брзо читање размера.* Одбацивањем последњих пет нула из бројевног размера карте добија се реална раздаљина у километрима на терену за 1 cm на папиру (\(1:300.000 \implies 1 \text{ cm} = 3 \text{ km}\)). Пазити на бифуркацију реке Неродимке у Србији.
- **Време**: **16 часова**.

ИСТОРИЈА
- **Фокус**: Хронолошки преглед епоха: Стари век (најстарије цивилизације), Средњи век (династија Немањића), Нови век (Српска револуција, Берлински конгрес) и Савремено доба (Први и Други светски рат, Југославија, Хладни рат).
- **Испитни трик**: *Рад са историјским изворима и цитатима.* Пажљиво читати потписе испод докумената. Најважнији устави Србије имају своје године: Сретењски устав (1835), први југословенски Видовдански устав (1921). Србија добија независност на Берлинском конгресу 1878. године.
- **Време**: **16 часова**.

ФИЗИКА
- **Фокус**: Кинематика и Динамика (Брзина, сила, Њутнови закони), Статика (Полуга, притисак, густина ρ=m/V), Рад, снага и енергија, Топлотне појаве, Светлосне појаве (Оптика, сочива) и Електрична струја (Омов закон I=U/R).
- **Испитни трик**: *Фундаментална средња брзина.* Стриктно се забрањује рачунање аритметичке средине брзина (\(v_{sr} \neq \frac{v_1+v_2}{2}\)). Увек се користи искључиво укупни пут подељен укупним временом: \(v_{sr} = \frac{s_{ukupno}}{t_{ukupno}}\). Код Оптике, силазни реалан лик има предзнак минус у формули сочива.
- **Време**: **18 часова**.

ХЕМИЈА
- **Фокус**: Општа хемија (Супстанце, промене, смеше), Грађа атома (честице, ПСЕ), Хемијске везе и формуле, Стехиометрија (изједначавање једначина, Закон одржања масе), Раствори (процентни састав \(\omega = \frac{m_s}{m_r} \cdot 100\%\)) и Органска хемија (угљоводоници, кисеоници, биомолекули).
- **Испитни трик**: *Алгоритам раствора "Три чаше".* Задаци са мешањем или разблаживањем раствора лакше се решавају ако се на папиру нацртају три замишљене чаше како би ученик јасно раздвојио чисту масу растворене соли (\(m_{s}\)) од масе радне воде (\(m_{H_{2}O}\)) и укупне масе финалног раствора (\(m_{r}\)).
- **Време**: **18 часова**.

ЗВАНИЧНА ПРАВИЛА БОДОВАЊА И ОЦЕЊИВАЊА ИСПИТА

Сваки од три теста садржи тачно **20 задатака**, а максималан број бодова на сваком појединачном тесту је **20**. Извођење укупних бодова за упис у средње школе ради се по следећем државном кључу:
- **Бодови из основне школе (максимално 60 бодова)**: Општи успех од 6. до 8. разреда множи се одговарајућим коефицијентима.
- **Бодови са Завршног испита (максимално 40 бодова)**:
  - *Тест из Српског језика:* Освојени број бодова (0–20) множи се са **0,7** (максимално **14 бодова**).
  - *Тест из Математике:* Освојени број бодова (0–20) множи се са **0,7** (максимално **14 бодова**).
  - *Трећи изабрани тест:* Освојени број бодова (0–20) множи се са **0,6** (максимално **12 бодова**).

Строга правила приликом израде теста у школи:
1. **Употреба хемијске оловке**: Прве скице и рачуни се могу радити обичном графитном оловком, али коначни одговори, заокружени бројеви или уписане речи морају бити подебљани **искључиво плавом или црном хемијском оловком**. Све што је на крају остављено написано обичном оловком бодује се са **0 бодова**.
2. **Нема преправљања и белила**: Сваки одговор који је прецртаван, исправљан, чишћен коректором (белилом) или дописиван неколико пута преко претходног текста аутоматски се проглашава неважећим и доноси **0 бодова**, чак и ако је решење тачно.
3. **Тачност мерних јединица**: Код отворених задатака из физике, хемије и математике, поред тачног бројчаног прорачуна, у решењу обавезно мора бити уписана исправна мерна јединица (g, cm², m/s), у супротном задатак губи бодове.

Критеријуми вредновања на ликовној секцији примарно имају **формативни карактер**, што значи да се прати лични развој, труд и напредак сваког ученика појединачно, а не само финални естетски производ. С обзиром на то да је секција слободна активност коју деца бирају из љубави према уметности, оцењивање је **описно и стимулативно**. Дефинисани критеријуми вредновања радова подељени у четири кључне категорије:

1. Креативност и оригиналност (Лични печат)

- **Одлично:** Ученик доноси потпуно самостална, неочекивана и маштовита решења. Избегава шаблоне, стереотипе и копирање. Показује храброст у експериментисању са формама и идејама.
- **Задовољавајуће:** Рад је претежно оригиналан, али се уочава утицај већ виђених решења или туђих радова. Ученик се држи сигурних и познатих визуелних шаблона.
- **Има простора за напредак:** Рад је директна копија постојећег уметничког дела или рада другог ученика, без личног уноса или преобликовања идеје.

2. Техничка вештина и примена ликовних елемената

- **Одлично:** Правилно и потпуно самостално користи изабрану ликовну технику (нпр. вешто меша боје у акварелу, контролише линију у тушу или гради стабилну скулптуру од глине). Успешно примењује композицију, пропорције и контраст.
- **Задовољавајуће:** Техника је савладана на основном нивоу. Уочавају се мање техничке грешке (нпр. превише воде у гвашу, несигурна линија), али оне не нарушавају укупни утисак рада.
- **Има простора за напредак:** Ученик несигурно рукује материјалом, не поштује техничка правила (што доводи до оштећења рада) или површно наноси материјал.

3. Однос према раду, истрајност и ангажовање

- **Одлично:** Посећује секцију у континуитету. Долази са јасним фокусом, самостално припрема и потпуно сређује своје радно место. Истрајан је, не одустаје када наиђе на технички проблем и успешно приводи рад крају.
- **Задовољавајуће:** Ради повремено са прекидима пажње, потребан му је подстицај наставника да заврши започето. Делимично води рачуна о прибору и простору.
- **Има простора за напредак:** Брзо одустаје од рада, често оставља радове незавршеним, не показује интересовање за процес рада и занемарује одржавање прибора и кабинета.

4. Способност презентације и критичког мишљења

- **Одлично:** Зна вербално да образложи своју идеју и концепт рада. Активно учествује у заједничким мини-критикама на крају часа. Даје конструктивне и добронамерне коментаре на радове вршњака. Помаже у организацији школских изложби.
- **Задовољавајуће:** Кратко описује свој рад, али тешко проналази ликовне термине да објасни свој поступак. Прихвата туђу критику, али ретко сам покреће дискусију.
- **Има простора за напредак:** Не жели да изложи свој рад погледима других, одбија разговор о свом раду и не показује интересовање за стваралаштво својих вршњака.

Практичан предлог за наставника: "Ликовна мапа" (Портфолио)

Као најбољи инструмент вредновања користи се **портфолио систем**. Сваки ученик има своју фасциклу у коју одлаже све радове (од скица до финалних дела). На крају сваког тромесечја или полугодишта, наставник и ученик заједно прегледају мапу и описно бележе напредак, што директно утиче на мотивацију за даљи рад.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма историјске секције за други циклус (V–VIII разред) јесте да кроз ваннаставне активности подстакне и развије историјско мишљење, истраживачки дух, национални и културни идентитет, као и емпатију и поштовање према другим културама. Програм тежи да продуби знања стечена на редовним часовима, омогући ученицима самосталан рад са историјским изворима (писаним, материјалним, усменим), развије критички однос према информацијама, те унапреди вештине тимског рада кроз проучавање локалне и опште прошлости.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ИСТОРИЈСКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
V–VIII разред **Локална историја и завичајна баштина** *(Истраживање прошлости родног краја, стари занати, споменици)* **Рад са историјским изворима** *(Анализа старих докумената, писама, фотографија, штампе)* **Велике личности и свакодневни живот** *(Биографије знаменитих људи, како се живело у прошлости, историја моде и исхране)* **Дигитална историја и музеологија** *(Израда дигиталних презентација, историјских мапа, виртуелне изложбе)*	**Основни ниво:** • Препознаје основне историјске изворе (писане, материјалне). • Сналази се на историјској временској ленти. • Учествује у заједничким активностима и обележавању историјских датума. **Средњи ниво:** • Анализира узроке и последице кључних историјских догађаја. • Самостално издваја битна факта из историјског текста. • Препознаје важност очувања културних и историјских споменика. **Напредни ниво:** • Критички упоређује различите историјске изворе о истом догађају. • Уочава историјске предрасуде и митове. • Повезује процесе из прошлости са савременим друштвеним појавама.	• **Компетенција за учење:** Развој критичког мишљења и истраживачког приступа прошлости. • **Дигитална компетенција:** Употреба дигиталних архива, креирање мултимедијалних презентација и квизова. • **Предузимљивост:** Организација тематских квизова за школу, уређење историјског паноа. • **Тимски рад:** Заједничка израда пројеката, историјских часописа или макета историјских објеката. • **Грађанска компетенција:** Неговање културе сећања, толеранције и разумевања међу народима.	• Самостално спроводи мало истраживање на задату историјску тему. • Препознаје и критички анализира историјске изворе из свог окружења. • Ефикасно користи дигиталне алате за приказ историјских података (ленте времена, мапе). • Познаје, чува и промовише завичајну и светску културно-историјску баштину. • Презентује резултате свог рада вршњацима током школских манифестација.	**Облици рада:** Индивидуални, групни, рад у паровима, пројектни рад, теренски рад (истраживање на терену). **Методе рада:** Истраживачка метода, метода анализе текста, разговор, компаративна метода, пројектна настава. **Реализација:** • Створити атмосферу слободне дебате и критичког преиспитивања. • Користити ИКТ за приступ дигитализованим музејским збиркама. • Организовати посете локалним музејима, архивима и археолошким локалитетима. • Применити методу "усмене историје" (интервјуисање старијих сугрђана). • Повезивати теме са географијом, српским језиком (књижевност) и верском наставом/грађанским васпитањем.	• **Историјски портфолио:** Праћење напретка кроз збирку ученичких истраживачких радова и есеја. • **Описно оцењивање:** Вредновање степена ангажовања у дебатама, темељности у истраживању и мотивисаности. • **Самоевалуација:** Ученици процењују колико су успешно пронашли и селектовали изворе информација. • **Вршњачка процена:** Излагање радова уз дискусију и коментаре других чланова секције. • **Јавна презентација:** Реализација квизова знања за Дан школе, паноа или израда прилога за школски сајт.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА НА ИСТОРИЈСКОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на историјској секцији је стимулативно, описно и усмерено на развој вештина истраживања, анализе и презентације.

1. Истраживачки рад и прикупљање података (Рад са изворима)

- **Одлично:** Ученик самостално проналази релевантне историјске изворе (књиге, сајтове, архивску грађу). Успешно разликује примарне од секундарних извора. Подаци су тачни, поуздани и добро селектовани.
- **Задовољавајуће:** Проналази податке, али се углавном ослања на лако доступну литературу (Википедију или редовни уџбеник). Потребна му је помоћ у провери тачности извора.
- **Има простора за напредак:** Преписује нерелевантне текстове са интернета без икакве селекције и провере чињеница. Не разуме разлику између историјског факта и мишљења/мита.

2. Критичко мишљење и синтеза (Лична анализа догађаја)

- **Одлично:** Сагледава догађаје из више различитих углова (нпр. из перспективе различитих народа или друштвених слојева). Јасно уочава узрочно-последичне везе и доноси самосталне закључке засноване на аргументима.
- **Задовољавајуће:** Препричава историјске догађаје хронолошки тачно, али тешко уочава дубље друштвене и економске узроке. Ретко даје сопствени критички осврт.
- **Има простора за напредак:** Садржај излаже површно, меша историјске периоде и везује се за субјективне или нетачне интерпретације прошлости.

3. Ангажовање, тимски рад и одговорност

- **Одлично:** Редовно долази на секцију, активно учествује у историјским дебатама, поштује правила дискусије и мишљење других. Преузима одговорност у групним пројектима и завршава своје задатке на време.
- **Задовољавајуће:** Учествује у раду секције када добије конкретно задужење, али ретко сам покреће иницијативу. У тиму је углавном пратилац, а не покретач.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је на часовима секције, омета дискусије или не испуњава преузете обавезе у оквиру тима, због чега заједнички пројекти касне.

4. Презентација уметничких / истраживачких продуката

- **Одлично:** На креативан, јасан и занимљив начин презентује историјску тему (кроз видео, пано, макету или дигиталну ленту времена). Течно користи историјску терминологију и држи пажњу публике.
- **Задовољавајуће:** Презентација је тачна и коректна, али је дизајн/форма монотона (нпр. само чита текст са паноа или слајда). Користи скроман историјски речник.
- **Има простора за напредак:** Избегава јавно излагање рада, презентација је конфузна, недовршена или садржи велики број материјалних и правописних грешака.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА САОБРАЋАЈНУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма саобраћајне секције за други циклус (V–VIII разред) јесте развој саобраћајне културе, свести о безбедности и одговорног понашања ученика као активних учесника у саобраћају (пешака, бициклиста, корисника тротинета). Програм тежи да кроз практичне активности, симулације и пројектни рад продуби знања о саобраћајним правилима и прописима, развије вештине безбедне вожње бицикла, унапреди способност предвиђања ризичних ситуација, те припреми ученике за школска и републичка такмичења попут „Шта знаш о саобраћају”.

Разред / Наставна тема	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
V–VIII разред **Саобраћајна правила и прописи** *(Знакови, раскрснице,*	**Основни ниво:** • Препознаје основне саобраћајне знакове и светлосну сигнализацију.	• **Одговоран однос према здрављу:** Очување сопственог живота и живота других кроз безбедно понашање.	• Потпуно самостално и тачно решава стандардне саобраћајне тестове.	**Облици рада:** Индивидуални, групни, рад у паровима, практичан рад на полигону, симулације ситуација.	• **Ученички саобраћајни портфолио:** Мапа са урађеним тестовима, анализама раскрсница и извештајима са полигона.

првенство пролаза, светлосни сигнали) **Безбедност деце у саобраћају** *(Кретање пешака, опасности на путу до школе, заштитна опрема)* **Бициклизам и нова микро-мобилност** *(Правила за бициклисте и електричне тротинете, техничка исправност)* **Прва помоћ и симулације** *(Поступак у случају незгоде, пружање основне прве помоћи)* **Дигитални саобраћај и такмичења** *(Симулатори, онлајн тестови, припрема за „Шта знаш о саобраћају")*	• Зна правила безбедног кретања пешака у руралним и урбаним срединама. • Познаје основне делове бицикла и значај заштитне кациге. **Средњи ниво:** • Правилно решава ситуације првенства пролаза на једноставним раскрсницама. • Примењује правила безбедне вожње бицикла на јавним путевима. • Препознаје изворе опасности и ризична понашања у саобраћају. **Напредни ниво:** • Решава комплексне саобраћајне ситуације и тестове високе тежине. • Анализира узроке саобраћајних незгода и предлаже мере превенције. • Показује висок степен спретности на полигону практичне вожње.	• **Дигитална компетенција:** Коришћење онлајн саобраћајних апликација, симулатора и дигиталних тестова за учење. • **Грађанска компетенција:** Поштовање закона, саобраћајне етике и развијање емпатије према угроженим групама (пешаци, особе са инвалидитетом). • **Тимски рад:** Заједничко решавање саобраћајних ситуација, макетирање и тимски наступ на такмичењима. • **Компетенција за целоживотно учење:** Усвајање трајних навика безбедне мобилности за будућност.	• Примењује саобраћајна правила у реалним и симулираним условима. • Вешто и безбедно управља бициклом на полигону спретности. • Препознаје техничку неисправност на бициклу и зна како да је отклони. • Промовише саобраћајну културу и безбедност међу млађим ученицима.	**Методе рада:** Метода демонстрације, метода практичних радова, решавање проблема (саобраћајни чворови), игра улога, ИКТ предавања. **Реализација:** • Користити школско двориште за исцртавање привремених саобраћајних полигона. • Организовати сарадњу са Саобраћајном полицијом и Агенцијом за безбедност саобраћаја (предавања, радионице). • Користити интерактивне софтвере за анализу саобраћајних ситуација. • Вежбати пружање прве помоћи у сарадњи са Црвеним крстом. • Повезивати теме са ТИО/Техником и технологијом, физиком (брзина, зауставни пут) и физичким васпитањем.	• **Описно оцењивање:** Праћење озбиљности и одговорности ученика током практичних вежби (безбедност је на првом месту). • **Практична провера (Полигон):** Оцењивање спретности, поштовања линија, знакова и стабилности при вожњи бицикла. • **Вршњачка процена:** Ученици улогама „саобраћајних полицајаца" прате и вреднују вожњу својих вршњака на полигону. • **Јавна презентација:** Организација акције „Безбедан путник/пешак" за ученике првог разреда или школско такмичење.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА НА САОБРАЋАЈНОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на саобраћајној секцији има едукативни и превентивни карактер. Кључни фокус је на примени правила и одговорности, јер у саобраћају грешке утичу на безбедност.

1. Познавање саобраћајних правила и прописа (Теоретски део)

- **Одлично:** Ученик без грешке или са занемарљивим бројем грешака решава саобраћајне тестове. Са лакоћом образлаже првенство пролаза на било којој раскрсници. Тачно именује све саобраћајне знакове и њихове категорије.
- **Задовољавајуће:** Познаје већину знакова и основна правила, али прави грешке код сложенијих раскрсница (нпр. ситуације са трамвајем, полицајцем или правилом десне стране). Успешно решава тестове уз мање сугестије.

- **Има простора за напредак:** Прави кардиналне грешке у тестовима које би у реалном саобраћају угрозиле живот (нпр. непоштовање знака „СТОП” или црвеног светла). Не разликује групе знакова.

2. Вештина управљања бициклом и понашање на полигону (Практични део)

- **Одлично:** Показује изузетну спретност, стабилност и контролу над бициклом. На полигону непогрешиво прати сигнале, користи прописане знаке руком при скретању и успешно савладава све препреке.
- **Задовољавајуће:** Управља бициклом сигурно, али повремено направи техничку грешку на полигону (нпр. додирне линију, спусти ногу на тло или заборави да да знак руком уочи скретања).
- **Има простора за напредак:** Несигуран је на бициклу, губи равнотежу, не поштује постављену сигнализацију на полигону и својом вожњом угрожава друге учеснике на вежбалишту.

3. Одговорност, дисциплина и саобраћајна етика

- **Одлично:** Потпуно је свестан важности безбедности. Увек користи заштитну опрему (кацигу, флуоресцентни прслук). Дисциплинован је, строго се придржава упутстава наставника и показује висок ниво колегијалности и пажње према другима.
- **Задовољавајуће:** Поштује правила понашања под надзором наставника, али га је потребно повремено подсећати на коришћење заштитне опреме или одржавање реда током извођења вежби.
- **Има простора за напредак:** Понаша се неодговорно и немарно на часовима секције (нпр. „дивља” бициклом кроз двориште, игнорише упозорења), чиме директно ствара ризик од повређивања.

4. Промоција безбедности и тимски рад

- **Одлично:** Активно учествује у изради едукативних паноа, презентација или видео-материјала о безбедности. Спреман је да буде ментор млађим ученицима. Даје максималан допринос заједничком такмичарском тиму.
- **Задовољавајуће:** Учествује у заједничким активностима и изради материјала када му се додели конкретна улога, али не показује самосталну иницијативу за ширење саобраћајне свести.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је у групном раду, одбија учешће у едукативним акцијама секције и не показује интересовање за тимски успех на такмичењима или манифестацијама.

ПЛАН ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ „ШТА ЗНАШ О САОБРАЋАЈУ”

Овај план представља специјализовани додатак претходно дефинисаном програму саобраћајне секције, са фокусом на такмичарске дисциплине (Теоријски део – Б и Практични део – Ц).

ЦИЉ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ

Циљ припреме је потпуно оспособљавање ученика (подељених у Б категорију: 9–12 година и Ц категорију: 12–15 година) за успешно решавање напредних саобраћајних тестова и савладавање захтевног полигона спретности и полигона практичног понашања у саобраћају, у складу са званичним Правилником такмичења Ауто-мото савеза Србије (АМСС).

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА САОБРАЋАЈНУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Саобраћајна правила и прописи** *(Знакови, раскрснице, првенство пролаза,*	**Основни ниво:** • Препознаје основне саобраћајне знакове и светлосну сигнализацију. • Зна правила	• **Одговоран однос према здрављу:** Очување сопственог живота и живота других кроз безбедно понашање. • **Дигитална компетенција:**	• Потпуно самостално и тачно решава стандардне саобраћајне тестове. • Примењује	**Облици рада:** Индивидуални, групни, рад у паровима, практичан рад на полигону, симулације ситуација.	• **Ученички саобраћајни портфолио:** Мапа са урађеним тестовима, анализама раскрсница и извештајима са полигона. • **Описно оцењивање:** Праћење

светлосни сигнали) **Безбедност деце у саобраћају** *(Кретање пешака, опасности на путу до школе, заштитна опрема)* **Бициклизам и нова микро-мобилност** *(Правила за бициклисте и електричне тротинете, техничка исправност)* **Прва помоћ и симулације** *(Поступак у случају незгоде, пружање основне прве помоћи)* **Дигитални саобраћај и такмичења** *(Симулатори, онлајн тестови, припрема за „Шта знаш о саобраћају")*	безбедног кретања пешака у руралним и урбаним срединама. • Познаје основне делове бицикла и значај заштитне каците. **Средњи ниво:** • Правилно решава ситуације првенства пролаза на једноставним раскрсницама. • Примењује правила безбедне вожње бицикла на јавним путевима. • Препознаје изворе опасности и ризична понашања у саобраћају. **Напредни ниво:** • Решава комплексне саобраћајне ситуације и тестове високе тежине. • Анализира узроке саобраћајних незгода и предлаже мере превенције. • Показује висок степен спретности на полигону практичне вожње.	Коришћење онлајн саобраћајних апликација, симулатора и дигиталних тестова за учење. • **Грађанска компетенција:** Поштовање закона, саобраћајне етике и развијање емпатије према угроженим групама (пешаци, особе са инвалидитетом). • **Тимски рад:** Заједничко решавање саобраћајних ситуација, макетирање и тимски наступ на такмичењима. • **Компетенција за целоживотно учење:** Усвајање трајних навика безбедне мобилности за будућност.	саобраћајна правила у реалним и симулираним условима. • Вешто и безбедно управља бициклом на полигону спретности. • Препознаје техничку неисправност на бициклу и зна како да је отклони. • Промовише саобраћајну културу и безбедност међу млађим ученицима.	**Методе рада:** Метода демонстрације, метода практичних радова, решавање проблема (саобраћајни чворови), игра улога, ИКТ предавања. **Реализација:** • Користити школско двориште за исцртавање привремених саобраћајних полигона. • Организовати сарадњу са Саобраћајном полицијом и Агенцијом за безбедност саобраћаја (предавања, радионице). • Користити интерактивне софтвере за анализу саобраћајних ситуација. • Вежбати пружање прве помоћи у сарадњи са Црвеним крстом. • Повезивати теме са ТИО/Техником и технологијом, физиком (брзина, зауставни пут) и физичким васпитањем.	озбиљности и одговорности ученика током практичних вежби (безбедност је на првом месту). • **Практична провера (Полигон):** Оцењивање спретности, поштовања линија, знакова и стабилности при вожњи бицикла. • **Вршњачка процена:** Ученици улогама „саобраћајних полицајаца" прате и вреднују вожњу својих вршњака на полигону. • **Јавна презентација:** Организација акције „Безбедан путник/пешак" за ученике првог разреда или школско такмичење.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА НА САОБРАЋАЈНОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на саобраћајној секцији има едукативни и превентивни карактер. Кључни фокус је на примени правила и одговорности, јер у саобраћају грешке утичу на безбедност.

1. Познавање саобраћајних правила и прописа (Теоретски део)

- **Одлично:** Ученик без грешке или са занемарљивим бројем грешака решава саобраћајне тестове. Са лакоћом образлаже првенство пролаза на било којој раскрсници. Тачно именује све саобраћајне знакове и њихове категорије.
- **Задовољавајуће:** Познаје већину знакова и основна правила, али прави грешке код сложенијих раскрсница (нпр. ситуације са трамвајем, полицајцем или правилом десне стране). Успешно решава тестове уз мање сугестије.

- **Има простора за напредак:** Прави кардиналне грешке у тестовима које би у реалном саобраћају угрозиле живот (нпр. непоштовање знака „СТОП” или црвеног светла). Не разликује групе знакова.
-

2. Вештина управљања бициклом и понашање на полигону (Практични део)

- **Одлично:** Показује изузетну спретност, стабилност и контролу над бициклом. На полигону непогрешиво прати сигнале, користи прописане знаке руком при скретању и успешно савладава све препреке.
- **Задовољавајуће:** Управља бициклом сигурно, али повремено направи техничку грешку на полигону (нпр. додирне линију, спусти ногу на тло или заборави да да знак руком уочи скретања).
- **Има простора за напредак:** Несигуран је на бициклу, губи равнотежу, не поштује постављену сигнализацију на полигону и својом вожњом угрожава друге учеснике на вежбалишту.

3. Одговорност, дисциплина и саобраћајна етика

- **Одлично:** Потпуно је свестан важности безбедности. Увек користи заштитну опрему (кацигу, флуоресцентни прслук). Дисциплинован је, строго се придржава упутстава наставника и показује висок ниво колегијалности и пажње према другима.
- **Задовољавајуће:** Поштује правила понашања под надзором наставника, али га је потребно повремено подсећати на коришћење заштитне опреме или одржавање реда током извођења вежби.
- **Има простора за напредак:** Понаша се неодговорно и немарно на часовима секције (нпр. „дивља” бициклом кроз двориште, игнорише упозорења), чиме директно ствара ризик од повређивања.
-

4. Промоција безбедности и тимски рад

- **Одлично:** Активно учествује у изради едукативних паноа, презентација или видео-материјала о безбедности. Спреман је да буде ментор млађим ученицима. Даје максималан допринос заједничком такмичарском тиму.
- **Задовољавајуће:** Учествује у заједничким активностима и изради материјала када му се додели конкретна улога, али не показује самосталну иницијативу за ширење саобраћајне свести.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је у групном раду, одбија учешће у едукативним акцијама секције и не показује интересовање за тимски успех на такмичењима или манифестацијама.

КРИТЕРИЈУМИ СЕЛЕКЦИЈЕ И БОДОВАЊА ЗА ТАКМИЧАРЕ

На самом такмичењу, победник се одређује на основу **најмањег броја негативних бодова** (или највећег броја преосталих позитивних бодова од почетних 300). Наставник бира тим према следећим критеријумима:

- **Максималан фокус на тесту:** Предност имају ученици који стабилно остварују 95–100 бодова на теоријском тесту, јер се грешке на тесту тешко надокнађују на полигону.
- **Брзина и хладнокрвност на полигону:** На полигону спретности време је секундарни фактор (одлучује само у случају истог броја бодова), док је примарна прецизност. Бирају се деца која возе смирено, пажљиво и без панике.
- **Аутоматизам у сигнализацији:** Такмичар мора механички, пре сваког скретања на полигону практичног понашања, јасно испружити леву или десну руку у трајању од најмање 3 секунде, уз обавезан поглед преко рамена. Сваки изостанак ове радње доноси оштре негативне поене код судија

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА КОШАРКАШКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма кошаркашке секције за други циклус (V–VIII разред) јесте унапређење физичких и моторичких способности ученика, усвајање и усавршавање елемената кошаркашке технике и тактике, као и промоција здравог начина живота. Програм тежи да кроз тренажне активности и утакмице развије тимски дух, спортску етику, фер-плеј и одговорност, те да припреми мушке и женске екипе за школска такмичења на свим нивоима.

Рекли сте: ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (V–VIII РАЗРЕД) – ОРКЕСТАР Разред / Наставна тема Специфични садржај и фонд часова Стандарди образовних постигнућа (Основни, Средњи и Напредни ниво) Опште и међупредметне компетенције Кључни исходи за крај наставне године Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања) Начин провере остварености исхода (формативно/описно) Напиши по овим параметрима школски програм за ликовну секцију
Ево предлога комплетног школског програма и дидактичко-методичког плана за **Ликовну секцију** у другом циклусу (V–VIII разред), усклађеног са задатим параметрима и матрицом.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА КОШАРКАШКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма кошаркашке секције за други циклус (V–VIII разред) јесте унапређење физичких и моторичких способности ученика, усвајање и усавршавање елемената кошаркашке технике и тактике, као и промоција здравог начина живота. Програм тежи да кроз тренажне активности и утакмице развије тимски дух, спортску етику, фер-плеј и одговорност, те да припреми мушке и женске екипе за школска такмичења на свим нивоима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА КОШАРКАШКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Индивидуална техника (Баратање лоптом)** *(Ставови, кретање, ниски/високи дриблинг, промене правца, пивотирање)* **Убацивање лопте у кош (Шут)** *(Шут са места, из двокорака, слободна бацања, шут из скока)* **Додавање и хватање лопте** *(Додавање са груди, од под, изнад главе,*	**Основни ниво:** • Правилно изводи основни кошаркашки став и кретање у одбрани. • Контролише лопту у вођењу јачом руком на линеарној путањи. • Изводи двокорак и шут на кош у статичним условима. **Средњи ниво:** • Користи обе руке за дриблинг и успешно мења правац кретања. • Прецизно додаје лопту саиграчу у кретању и контранападу.	• **Одговоран однос према здрављу:** Подизање нивоа физичке кондиције и усвајање навика редовног вежбања. • **Сарадња и тимски рад:** Подређивање личног интереса успеху екипе, комуникација на терену. • **Управљање стресом и емоцијама:** Контрола афекта у напетим спортским ситуацијама (пораз, судијске одлуке). • **Естетска и креативна компетенција:** Препознавање лепоте складних покрета, уиграних акција и спортске	• Правовремено и правилно примењује техничке елементе током игре. • Поштује кошаркашка правила и принципе фер-плеја према противнику и судијама. • Ефикасно сарађује са саиграчима у фазама напада и одбране. • Показује висок степен ангажовања, борбености и спортске дисциплине. • Учествује на	**Облици рада:** Групни (тренинг), рад у паровима (вежбе додавања), ситуациони рад (игра 3 на 3, 5 на 5). **Методе рада:** Метода демонстрације, ситуациона метода, метода игре, интервални и репетитивни тренинг. **Реализација:** • Организовати тренинге у школској сали или на отвореним теренима. • Користити ИКТ (видео-снимке) за анализу професионалних утакмица и правилних кошаркашких	• **Спортски картон/портфолио:** Праћење моторичких способности и техничког напретка (тестови сигурности вођења, проценат шута). • **Формативно/Описно оцењивање:** Праћење редовности на тренинзима, залагања, мотивације и поштовања дисциплине. • **Ситуационо тестирање:** Оцењивање технике под притиском (нпр. шут из игре, слободна бацања у серији). • **Вршњачка процена:** Играчи анализирају учинак својих саиграча кроз преглед видео-снимака интерних утакмица.

једноручна додавања) **Колективна тактика (Напад и одбрана)** *(Индивидуална одбрана, зонирање, блокада, контранапад, сарадња два и три играча)* **Кошаркашка правила и такмичења** *(Судијски знакови, правила игре, вођење записника, школске утакмице)*	• Ефикасно примењује основе индивидуалне одбране (чување играча са лоптом). **Напредни ниво:** • Течно комбинује техничко-тактичке елементе под притиском одбране. • Примењује сложеније тактичке замисли (нпр. "Pick and roll", зонски пресинг). • Преузима улогу лидера на терену и доноси брзе тактичке одлуки у игри.	креативности. • **Предузимљивост:** Организација унутаршколских турнира, суђење и вођење статистике.	школским такмичењима представљајући екипу школе.	покрета. • Спроводити пријатељске утакмице са суседним школама ради стицања искуства. • Прилагодити димензије лопти и висину кошева за млађе разреде ако је потребно. • Корелација са биологијом (анатомија, рад срца), физиком (путања и одраз лопте) и здравственим васпитањем.	• **Такмичарски пласман:** Вредновање кроз заједнички успех и понашање екипе на школском првенству.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА КОШАРКАШКОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на кошаркашкој секцији прати развој техничких вештина, али максималну вредност придаје карактеру, залагању и понашању ученика унутар колектива.

1. Техничка оспособљеност и владање лоптом (Елементи кошарке)

- **Одлично:** Ученик савршено контролише лопту у кретању обема рукама. Шут и двокорак изводи технички исправно и са великим процентом успешности. Вешто спаја техничке елементе (дриблинг-финта-шут).
- **Задовољавајуће:** Познаје техничке елементе, али их изводи сигурно само јачом руком или у статичним условима (без одбрамбеног играча). Прати ритам игре, али прави грешке у корацима или вођењу под притиском.
- **Има простора за напредак:** Има велике техничке недостатке (нпр. носи лопту, прави дуплу линију вођења, не зна правилан двокорак). Погледом је везан искључиво за лопту, па не види саиграче.
-

2. Тактичко разумевање и сарадња у игри (Тимска игра)

- **Одлично:** Разуме простор на терену (правовремено се открива, прави блок, прати линију кретања). Увек бира боље постављеног саиграча уместо солирања. У одбрани помаже другима и успешно прати свог играча.
- **Задовољавајуће:** Учествује у заједничким акцијама, али често касни у постављању блокова или преузимању играча у одбрани. Понекад показује знаке себичности у нападу у жељи да сам постигне кош.
- **Има простора за напредак:** Потпуно је дезоријентисан на терену, "трчи за лоптом" без обзира на своју позицију. Игнорише тактичке договоре и упутства наставника, нарушавајући структуру тима.
-

3. Однос према обавезама, мотивација и физички напор

- **Одлично:** Редован је на свим тренинзима секције. На сваку вежбу одговара са максималним залагањем и енергијом. Савесно ради на отклањању својих недостатака и лако подноси физички напор.

- **Задовољавајуће:** Долази претежно редовно, ради вежбе коректно, али се брзо засити или одустаје од јачег интензитета када осети умор. Потребан му је стални спољашњи подстицај.
-
- **Има простора за напредак:** Избегава захтевније вежбе, касни на тренинге, показује незаинтересованост за учење и често омета остале ученике током тренажног процеса.

4. Спортска етика и фер-плеј (Понашање на терену и ван њега)

- **Одлично:** Пример спортског понашања. Поштује противничке играче, судије и публику. Помаже саиграчима када погреше и бодри тим. Прихвата победу и пораз достојанствено (хладнокрвно).
- **Задовољавајуће:** Генерално поштује правила фер-плеја, али у напетим тренуцима утакмице уме да покаже нервозу, уђе у блажу расправу са судијама или бурно реагује на грешку саиграча.
- **Има простора за напредак:** Склоно је неспортском понашању (намерни груби фаулови, вређање саиграча или противника, псовање, лупање лоптом о под). Не прихвата ауторитет наставника или судије.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА СТРЕЉАЧКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма стрељачке секције за други циклус (V–VIII разред) јесте развој специфичних психомоторичких способности ученика, пре свега статичке издржљивости, фине координације покрета, концентрације и емоционалне самоконтроле кроз дисциплину ваздушне пушке. Програм тежи усвајању технике гађања, строгом поштовању безбедносних правила при руковању оружјем, изградњи менталне стабилности и фокуса, као и припреми ученика за школска такмичења у стрељаштву.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА СТРЕЉАЧКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Правила безбедности и руковања** *(Безбедност на стрелишту, делови ваздушне пушке, пуњење, чишћење и одржавање оружја)* **Ставови за гађање** *(Седећи став са наслона за млађе, основни стојећи став, равнотежа и стабилност тела)*	**Основни ниво:** • Строго и безусловно поштује све мере безбедности на стрелишту. • Заузима исправан и стабилан почетни став за гађање. • Правилно нишани и изводи опаљење без трзања пушке. **Средњи ниво:** • Самостално врши корекцију нишана на	• **Одговоран однос према себи и другима:** Свест о важности безбедности при руковању спортским оружјем. • **Самоконтрола и управљање стресом:** Способност умиривања ума, контроле пулса и одржавања фокуса под притиском. • **Компетенција за учење:** Аналитички приступ сопственим погоцима и систематско отклањање	• Потпуно самостално, безбедно и правилно рукује спортским оружјем. • Заузима стабилан стрељачки став који омогућава прецизно гађање. • Конзистентно погађа центар мете у прописаном временском року. • Демонстрира високу	**Облици рада:** Индивидуални (рад на линији гађања), рад у паровима (један гађа, други анализира/бележи), менторски рад. **Методе рада:** Метода демонстрације, метода практичних радова, тренинг "на суво" (без дијаболе), метода самоанализе. **Реализација:** • Вежбе изводити у школској	• **Стрељачки дневник:** Континуирано праћење резултата кроз бележење бодова сваке серије и анализу дијаграма расипања погодака. • **Формативно/Описно оцењивање:** Праћење поштовања безбедносних протокола (свако кршење правила повлачи удаљење са секције). • **Тестови статичке издржљивости:** Провера дужине одржавања пушке у нишанској линији без осцилација.

Техника гађања и нишањења *(Нишањење кроз диоптер и мушицу, контрола дисања, умиривање пушке, окидање)* **Психолошка припрема и тактика** *(Ритама паљбе, контрола пулса, фокус, превазилажење лошег поготка, анализа групе погодака)* **Такмичења и правила стрељаштва** *(Правила ССС и ИССФ, бодовање мета, вођење личне стрељачке књижице, такмичарски тренинг)*	пушки (корекција "диоптера"). • Контролише циклус дисања током процеса окидања. • Остварује конзистентну групу погодака на мети са малим расипањем. **Напредни ниво:** • Одржава константан висок ниво резултата у серијама под притиском. • Препознаје и коригује сопствене техничке грешке током гађања. • Примењује технике менталне визуелизације и аутогеног тренинга.	техничких грешака. • **Упорност и истрајност:** Спремност на дуготрајан монотон рад и статички напор ради постизања прецизности. • **Дигитална компетенција:** Коришћење електронских мета (ако постоје) и софтвера за анализу технике гађања (нпр. SCATT).	емоционалну стабилност и концентрацију током меча. • Учествује на школским и општинским стрељачким такмичењима.	стрељани или прилагођеном простору уз потпуну безбедносну опрему. • Применити велики број тренинга "на суво" ради аутоматизације правилног окидања. • Користити оптичка помагала (дурбин) за тренутну анализу погодака. • Организовати симулације такмичења са стоперицом и психолошким ометањима (бука). • Повезивати са физиком (балистика, сила гравитације, оптика) и биологијом (рад срца, респираторни систем).	• **Вршњачка процена:** Чланови секције у пару анализирају положај тела и тренутак окидања свог колеге. • **Такмичарски учинак:** Коначно вредновање на основу збира кругова у званичној такмичарској серији од 20 или 40 дијабо

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА СТРЕЉАЧКОЈ СЕКЦИЈИ

Пошто је стрељаштво спорт апсолутне прецизности, вредновање обухвата техничке нијансе, ниво концентрације и критичку безбедносну компоненту.

1. Безбедност и култура руковања оружјем (Критични критеријум)

- **Одлично:** Ученик рефлексно поштује сва правила безбедности (пушка је увек окренута у смеру мета, прст је ван окидача до изласка на нишанску линију, користи заставицу за празну цев). Савесно брине о оружју и опреми.
- **Задовољавајуће:** Поштује правила безбедности, али га је потребно повремено подсетити на ситнице (нпр. да спусти пушку на сто тек након прозивања краја серије).
- **Има простора за напредак:** Понаша се неодговорно са пушком, окреће цев мимо линије мета, лакомислено схвата упозорења наставника, чиме озбиљно угрожава безбедност на стрелишту.

2. Техника заузимања става, нишањења и окидања

- **Одлично:** Став је потпуно стабилан и економичан (минималан рад мишића, ослонац на костима). Нишањење је концентрично, а окидање мекано, течно и без "трзања" пушке у тренутку опаљења.
- **Задовољавајуће:** Познаје принципе става и нишањења, али му недостаје пуна статичка издржљивост, па му пушка шета на крају серије. Понекад пожури са окидањем, што доводи до повремених лоших погодака (тзв. "побегла дијабола").
- **Има простора за напредак:** Став је неправилан и грчевит, ученик "чупа" окидач у тренутку паљбе, затвара очи при опаљењу или неправилно држи главу на кундаку.

3. Концентрација, ментални фокус и контрола дисања

- **Одлично:** Успева да се потпуно изолује од спољашњих фактора (буке, публике). Правилно контролише дисање и умирује тело пред опаљење. Не паничи након лошег поготка, већ наредни хитац ради са новим фокусом.
- **Задовољавајуће:** Има добар фокус на почетку, али пажња опада како серија одмиче. Након једног лошег поготка постаје нервозан, па везује неколико слабијих резултата за редом.
- **Има простора за напредак:** Потпуно је деконцентрисан, брзоплето пуца хитац за хитцем без прехада и смиривања дисања. Свака спољашња сметња га избацује из ритма.

4. Такмичарски резултат и напредак (Резултат на мети)

- **Одлично:** Остварује стабилне и високе резултате у складу са узрасном категоријом. Група погодака на мети је густа и концентрисана у самом центру (деветке и десетке). Континуирано поправља свој лични рекорд.
- **Задовољавајуће:** Погађа мету конзистентно, али је група погодака нешто шира (углавном седмице и осмице). Резултати осцилирају у зависности од дана и умора.
- **Има простора за напредак:** Дијаболе су разбацане по целој мети (велики проценат белина и ниских вредности). Нема видљивог напретка у прецизности током дужег временског периода због неисправљања техничких грешака

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ОДБОЈКАШКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА

Циљ програма одбојкашке секције за други циклус (V–VIII разред) јесте унапређење специфичних моторичких способности ученика (експлозивне снаге, брзине реакције, окретности), као и усвајање и усавршавање техничко-тактичких елемената одбојке. Програм је усмерен на развој неконтактног тимског духа, међусобне комуникације и поверења на терену, естетског изражавања кроз складне покрете, као и на припрему школских селекција (мушких и женских екипа) за званична међушколска такмичења.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ОДБОЈКАШКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Техника одбијања лопте** *(Ставови, кретање, одбијање лопте чекићем-подлактично и прстима-натпретек)* **Почетни ударац (Сервис)** *(Доњи школски сервис, горњи ротациони/флот сервис, прецизност при сервирању)*	**Основни ниво:** • Правилно заузима одбојкашки став (високи, средњи, ниски). • Изводи доњи сервис тако да лопта пређе мрежу. • Контролише одбијање лопте прстима и чекићем у статичним условима. **Средњи ниво:** • Успешно прима	• **Одговоран однос према здрављу:** Јачање локомоторног апарата, развој рефлекса и кондиције кроз специфичан тренинг. • **Сарадња и тимски рад:** Развој максималног поверења, подршке и невербалне комуникације на терену. • **Естетска компетенција:** Препознавање лепоте, ритма и техничке прецизности у извођењу одбојкашких елемената.	• Конзистентно и правилно изводи техничке елементе (прсти, чекић, сервис) током игре. • Успешно сарађује у тиму примењујући тактичке варијанте напада и одбране. • Поштује одбојкашка правила, одлуке судија и показује фер-плеј понашање.	**Облици рада:** Групни (тренинг), рад у паровима (вежбе одбијања у пару), ситуациони рад (игра 3 на 3, 4 на 4, 6 на 6). **Методе рада:** Метода демонстрације, ситуациона метода, метода игре, репетитивна метода (дрилинг појединачних елемената). **Реализација:** • Организовати тренинге у школској сали,	• **Одбојкашки картон/портфолио:** Праћење техничког напретка (тестови за прецизност сервиса у зону, број успешних одбијања). • **Формативно/Описно оцењивање:** Праћење редовности, дисциплине, залагања у одбрани и подршке коју ученик пружа тиму. • **Ситуационо тестирање:** Оцењивање сигурности елемената у игри (пријем сервиса, дизање, напад). • **Вршњачка процена:** Играчи са

Напад и одбрана *(Смечирање, кување, подизање лопте за напад, индивидуални и групни блок)* **Тактика игре и премештање** *(Систем пријема сервиса, ротација играча, позиције на терену, зонална одбрана)* **Одбојкашка правила и суђење** *(Правила игре, судијске одлуке, сигнализација, вођење семафора и записника)*	горњи и доњи сервис и усмерава лопту ка техничару. • Изводи горњи сервис и усмерава га у одређену зону терена. • Правилно се креће на терену у складу са правилом ротације. **Напредни ниво:** • Креативно организује напад кроз три дозвољена контакта под притиском блока. • Ефикасно изводи смеч и поставља чврст једноструки или двоструки блок. • Преузима улогу тактичког лидера, усмерава саиграче и чита игру противника.	• **Управљање емоцијама:** Контрола фрустрације након изгубљеног поена и брзо враћање у фокус пре наредног сервиса. • **Предузимљивост:** Организација школских турнира, суђење, вођење записника и брига о спортској опреми.	• Активно учествује у акцијама тима, показујући мотивисаност и залагање. • Представља екипу школе на званичним првенствима и пријатељским утакмицама.	прилагођавајући висину мреже полу и узрасту ученика. • Користити лакше или мекше лопте за ученике петог разреда ради сигурнијег савладавања технике. • Користити ИКТ (упоређивање видео-снимака правилне технике са извођењем ученика). • Организовати утакмице "унутар секције" за увежбавање тактичких позиција. • Корелација са физиком (угао одбијања лопте, парабола сервиса), биологијом (моторика, рефлекси) и здравственим васпитањем.	клупе прате и анализирају грешке својих саиграча у пољима током тренинг утакмице. • **Такмичарски пласман:** Вредновање кроз остварени резултат, мотивацију и борбеност екипе на школском првенству.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА ОДБОЈКАШКОЈ СЕКЦИЈИ

У одбојци нема задржавања лопте, па се вредновање фокусира на тренутну контролу покрета, брзину реакције и способност сарадње са саиграчима.

1. Техничка изведност елемената игре

- **Одлично:** Ученик технички савршено изводи одбијање лопте прстима и чекићем. Има стабилан и прецизан сервис. Двокорак за смеч изводи правовремено, а лопту погађа у највишој тачки одраза.
- **Задовољавајуће:** Познаје техничке елементе и изводи их коректно када лопта долази споро. Под притиском брзе игре прави повремене грешке (нпр. "ношена" лопта код одбијања прстима или лош угао подлактица код чекића).
- **Има простора за напредак:** Прави грубе техничке грешке (хвата лопту, одбија је отвореним шакама ододоздо, затвара очи при пријему). Не успева да пребаци сервис преко мреже ни после више покушаја.

2. Тактичка свест и позиционирање на терену

- **Одлично:** Савршено разуме своју улогу у ротацији. Правилно покрива своју зону у одбрани и правовремено улази у блок или заштиту нападача. Увек комуницира са саиграчима („Моја!“, „Ја!“) како би се избегао судар на терену.
- **Задовољавајуће:** Прати ток игре, али повремено заборавља да се помери у одбрамбени став или касни на своју позицију при ротацији. Понекад иде на лопту која је очигледно у зони његовог саиграча.

- **Има простора за напредак:** Дезоријентисан је на терену, не разуме систем ротације и често "маркира" погрешан простор. Игнорише позиве саиграча и својим кретањем изазива конфузију у екипи.

3. Мотивисаност, залагање и физички напор

- **Одлично:** Долази редовно и уредно припремљен за тренинг. Показује изузетну пожртвованост (баца се за „изгубљене“ лопте, максимално скаче у блоку и нападу током целог часа). Са лакоћом подноси динамичан тренинг.
- **Задовољавајуће:** Редован је на секцији, вежбе ради коректно, али се труди само око лопти које иду директно у њега. Ако екипа губи, видљиво му опада енергија и залагање.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је на терену, избегава кретање и физички напор, често касни или изостаје са тренинга без оправдања и показује незаинтересованост за напредак.

4. Колективни дух, етика и фер-плеј

- **Одлично:** Својим понашањем подиже морал екипе. Никада не криви саиграча за грешку, већ га бодри. Показује врхунско поштовање према противнику и судијама (признаје када је додирнуо мрежу или блок).
- **Задовољавајуће:** Коректно се понаша на терену, али тешко подноси када саиграч веже неколико грешака, па то показује невербалним гестовима (колатање очима, негодовање). Судијске одлуке прихвата, али уз коментар.
- **Има простора за напредак:** Испољава себичност и неспортско понашање (виче на саиграче, вређа противничку екипу због слабије игре, расправља се са судијама). Не жели да пружи руку противнику након завршетка утакмице.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС (V–VIII РАЗРЕД) – ФУДБАЛ / ФУТСАЛ

ЦИЉ ПРОГРАМА ФУДБАЛСКЕ СЕКЦИЈЕ

Циљ програма фудбалске секције за други циклус (V–VIII разред) јесте селекција, тактичко уигрување и психофизичка припрема школске репрезентације у фудбалу (малом фудбалу / футсалу). Програм је усмерен на развој ситуационе брзине, експлозивне снаге и издржљивости, аутоматизацију специфичних тактичких система (напад/одбрана) у скраћеном простору, као и на изградњу победничког менталног склопа, лидерства, заједништва и високе спортске етике за успешно представљање школе на међушколским такмичењима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ФУДБАЛСКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Техника фудбала са лоптом и без ње** *(Удари унутрашњим и спољашњим делом стопала, пуним ристом, вођење лопте, финте, заустављање, кретање без лопте)* **Тактика футсала и**	**Основни ниво:** • Правилно контролише, зауставља и додаје лопту унутрашњим делом стопала. • Држи своју одбрамбену позицију у зони и не испада лако у дуелу 1 на 1. • Разуме улогу бека и	• **Просторна интелигенција:** Савршено читање простора, откривање у празан простор и праћење кретања саиграча без лопте. • **Ситуационо одлучивање:** Избор између шута, паса или дриблинга у десетинки секунде под високим притиском противника.	• Изводи техничко-тактичке комбинације у футсалу на максималној брзини утакмице. • Демонстрира висок степен дисциплине у затварању одбрамбеног блока.	**Облици рада:** Групни тактички тренинг, ситуационе вежбе (3 на 2, 2 на 1), такмичарска игра 4 на 4 (са голманима) на скраћеном терену. **Методе рада:** Ситуациона метода, метода понављања акција (вежбање шема из	• **Статистички картон:** Бележење успешних пасова, процената реализације шанси и одузетих лопти у одбрани током меча. • **Оцена дефанзивне дисциплине:** Континуирано праћење колико ученик пожртвовано трчи назад у дефанзиву након изгубљене лопте. • **Вршњачки коментари:** Тим на

формације *(Формације 2-2 и 1-2-1 "дијамант", кретање у пољу, пивотирање, отварање празног простора)* **Уигравање дефанзивног блока** *(Зонска одбрана, преузимање играча, затварање средине терена, дуплирање на боковима)* **Транзиција и полуконтра** *(Брза трансформација из одбране у напад у 2-3 додира, стварање вишка играча 3 на 2 и 2 на 1)* **Уиграни прекиди и правила** *(Шеме за извођење аута, корнера и слободних удараца, правила АМФ/ФИФА, суђење)*	нападача у основном систему игре. **Средњи ниво:** • Изводи брза и прецизна додавања "из прве" (без пријема) ради убрзања напада. • Правилно користи тело за блок у одбрани и успешно затвара угао за шут противника. • Тачно прати и изводи заједничке уигране акције из прекида. **Напредни ниво:** • Самостално доноси луцидне одлуке у нападу (скривене асистенције, варке телом). • Организује и диктира темпо игре целог тима (креатор игре), правовремено мењајући тактику. • Све тактичке грешке саиграча исправља брзим покривањем простора.	• **Емоционална контрола:** Хладнокрвно прихватање грубих дуела, фокус на лопту, потпуно избегавање конфликата. • **Истрајност и динамика:** Одржавање високог темпа трчања (спринт-директна кочница) током целог трајања утакмице. • **Тимска одговорност:** Свест да један неистрчан дефанзивни спринт ка назад угрожава целу екипу и резултат.	• Ефикасно користи уигране прекиде (корнери, аути) за директно постизање голова. • Показује врхунску спортску културу и фер-плеј током сваког минута утакмице. • Представља фудбалску селекцију школе на званичном првенству и остварује тимски учинак.	прекида), метода игре, ситуациони дриблинг. **Реализација:** • Вежбати игру са "летећим голманом" (играч-голман) када екипа јури резултат у финишу меча. • Инсистирати на брзом протоку лопте са што мање додира (игра из прве или друге). • Организовати контролне утакмице са старијим ученицима или локалним клубовима ради подизања чврстине у дуелу. • Повезивати са физиком (трење лопте, парабола и ефекат ротације) и биологијом (моторика стопала, координација ока и ноге).	полувремену или током тајм-аута заједнички анализира пропусте у маркацији противничких играча. • **Санкционисање прекршаја:** Праћење и евалуација броја фаулова (акумулирани фаулови у футсалу) кроз тренинг утакмице. • **Крајњи резултат:** Коначно вредновање кроз укупан пласман и понашање екипе на школском такмичењу.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА ФУДБАЛСКОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање унутар такмичарске селекције је строго наменско и заснива се на три кључна стуба како би се оформио најснажнији могући тим:

1. Тактичка дисциплина и разумевање игре

- **Одлично:** Ученик без поговора и савршено тачно извршава све тактичке замисли наставника на терену. Препознаје промене у игри противника и реагује у складу са договореним системом. Не солира, брзо ослобађа лопту и потпуно се подређује колективу.
- **Задовољавајуће:** Труди се да испоштује тактику, али у жару борбе уме да се дезоријентише, испадне из одбрамбеног блока или крене у соло-дриблинг који је ризичан за екипу у зони одбране.
- **Има простора за напредак:** Потпуно игнорише договорене системе, тежи бесконачним соло акцијама, не враћа се у одбрану након изгубљене лопте и својом недисциплином ремети концепцију целог тима.

2. Психолошка чврстина и карактер под притиском

- **Одлично:** Показује изузетну менталну стабилност. Када резултат губи, подиже енергију тима, бодри саиграче и не паничи. Хладнокрван је у завршницама утакмица и доноси брзе, исправне одлуке у десетинки секунде.
- **Задовољавајуће:** Игра одлично када тим води, али ако екипа упадне у резултатску кризу или прими брз гол, видљиво му опада мотивисаност, почиње да греши и потребан му је тајм-аут да се врати у меч.
- **Има простора за напредак:** Брзо одустаје при првом вођству противника. Испољава бес, криви саиграче за сопствене грешке или показује потпуни страх од преузимања одговорности на терену.

3. Спортско понашање и фер-плеј (Лична репрезентативност)

- **Одлично:** Пример спортског карактера. Поштује противничке играче, судије и публику без обзира на тензију меча. Сваки фаул који направи је спортски (искључиво на лопту). Први пружа руку ривалу након сирене, достојанствено прихватајући и победу и пораз.
- **Задовољавајуће:** Коректно се понаша, али под великим притиском уме вербално да реагује на судијску одлуку или покаже нервозу према противнику. Брзо се смирује након првог упозорења наставника.
- **Има простора за напредак:** Склоно је неспортском и агресивном понашању (провоцирање противника, псовање, расправљање са судијама, намерни груби фаулови са леђа). Ризикује добијање картона, чиме директно наноси штету тиму и бламира школу

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА РУКОМЕТНУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА РУКОМЕТНЕ СЕКЦИЈЕ

Циљ програма рукометне секције за други циклус јесте селекција, тактичко уигрување и психофизичка припрема школске репрезентације у рукомету. Програм је усмерен на развој анаеробне издржљивости, дуелне чврстине, експлозивне снаге (одраз и шут), аутоматизацију специфичних система колективне одбране (6-0 и 5-1), као и на изградњу победничког менталног склопа, лидерства, заједништва и високе спортске етике за успешно представљање школе на међушколским такмичењима.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА РУКОМЕТНУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Техника рукомета са лоптом и без ње** *(Вођење лопте, правилно хватање и додавање у кретању, финте улево/удесно, пасови без гледања, кретање у одбрамбеном ставу)* **Системи колективне**	**Основни ниво:** • Правилно се креће бочно у линији одбране и прати кретање лопте. • Изводи правилно додавање и хватање лопте у месту и кретању. • Разуме своју примарну позицију у тиму.	• **Физичка чврстина и храброст:** Спремност на директан дуел и телесни контакт у оквиру граница дозвољене игре. • **Одговорност према тиму:** Поштовање тактичког распореда у одбрани, где један неисправан корак руши целу зону.	• Ефикасно и брзо преноси лопту из фазе одбране у фазу напада. • Потпуно контролише свој простор у оквиру зоналне одбране (6-0 или 5-1). • Реализује шутеве на гол са високим	**Облици рада:** Групни рад по позицијама (крила, бекови, пивоти, голмани), ситуациона игра 6 на 6 на два гола, рад у паровима. **Методе рада:** Ситуациона метода (игре у скраћеном простору), метод тактичког дрилинга,	• **Голгетерски учинак:** Праћење процента реализације шутева, као и броја асистенција пивоту или крилима током меча. • **Описно вредновање дефанзиве:** Праћење броја успешних блокада шутева и правовремених излазака на бекове.

одбране *(Формације 6-0 и 5-1, бочно померање, пливање у зони, излазак на шутера/бека, блокирање шута рукама)* **Организација и фазе напада** *(Брз проток лопте, бековска укрштања, проигавање пивота на шест метара, напад преко крилних позиција)* **Транзиција и брзи центар** *(Трансформација из одбране у спринт, организовање контранапада и полуконтре са вишком играча)* **Правила игре и такмичења** *(Рукометна правила, судијски знакови, искључења на 2 минута, седмерци, вођење семафора и записника)*	**Средњи ниво:** • Успешно изводи шут са крила или са девет метара кроз специфичан скок-шут. • Правовремено излази на бека-шутера у одбрани и затвара правац пролаза. • Прецизно додаје лопту саигачу у пуном трку током контранапада. **Напредни ниво:** • Креативно води напад, користи укрштања за стварање вишка играча на крилу. • Демонстрира чврстину и сигурност у дуелима (напад/одбрана) без правења грубих прекршаја. • Самостално коригује поставку одбране током утакмице.	• **Брзина реакције:** Најбржа могућа транзиција из густе одбране у спринт за полуконтру. • **Емоционална контрола:** Хладнокрвно прихватање чврстих дуела у одбрани, без уласка у личне сукобе. • **Тимски идентитет:** Развијање снажне кохезије, осећаја припадности екипи и заједничке одговорности за резултат.	процентом прецизности из различитих позиција. • Демонстрира висок степен фер-плеја према противничким играчима и судијама. • Наступа за репрезентацију школе на међушколским турнирима у рукомету.	метод интервалног тренинга (спринтеви), метод игре. **Реализација:** • Вежбати брзи центар одмах након примљеног гола ради хватања противника на спавању. • Организовати посебне тренинге за голмане (рефлекси, постављање углова, падови). • Спроводити контролне утакмице са средњим школама или локалним клубовима ради подизања чврстине у игри. • Повезивати са биологијом (анаеробна издржљивост, рад мишића) и историјом (развој домаћег рукомета).	• **Анализа картона:** Праћење и санкционисање неспортских искључења (искључења на 2 минута, жути картони) кроз тренинг мечеве. • **Вршњачка самоанализа:** Састанак тима на полувремену где играчи отворено, конструктивно разговарају о грешкама у зони. • **Тимски успех:** Коначно вредновање кроз резултат и спортско владање екипе на такмичењу.

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА РУКОМЕТНОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на рукометној секцији прати развој техничких вештина, али максималну вредност придаје тактичкој дисциплини у одбрани и карактеру ученика у телу-на-тело дуелима.

1. Тактичка дисциплина и густина у одбрани (Критични критеријум)

- **Одлично:** Ученик савршено држи своју позицију у зони (6-0 или 5-1). Правовремено излази на противничког шутера и успешно се враћа у линију. Стално комуницира и помаже суседним одбрамбеним играчима („плива“ са зоном).
- **Задовољавајуће:** Познаје принципе одбране, али се повремено затече „на ничијој земљи“ (ни преблизу шутера ни у линији). Понекад закасни на преузимање играча, што противнику отвара простор за пролаз.
- **Има простора за напредак:** Потпуно руши концепт одбране (испада из зоне, бежи од контакта, „испада“ на лажне финте ривала). Не помаже саиграчима и оставља голмана на цедилу.

2. Техничка изведност, сигурност паса и реализација шута

- **Одлично:** Нападачке акције изводи у пуној брзини. Пас је оштар, тачан и прати кретање саиграча. Шут из скока изводитехнички исправно, са снажним замахом и високим процентом реализације изнад блокова.

- **Задовољавајуће:** Сигуран је у пасу у статичним условима, али под притиском агресивне одбране уме да дода „техничку лопту“ противнику у руке. Шут је снажан, али понекад непрецизан (гађа директно у голмана).
- **Има простора за напредак:** Прави велики број техничких грешака (кораци, дупла вођења, испуштање лопте). У нападу солира, игнорише боље постављена крила или пивота и шутира из нерезонских позиција.

3. Физичка пожртвованост, карактер и дуелна чврстина

- **Одлично:** Показује изузетну храброст и спремност на дозвољени спортски контакт. Максимално се залаже у сваком нападу и одбрани. Са лакоћом подноси исцрпљујуће спринтеве у транзицији „назад-напред“.
- **Задовољавајуће:** Редован је на тренинзима и ради коректно, али избегава теже дуеле или показује пад енергије када се суочи са физички јачим противником. Потребан му је подстицај са клупе.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је на терену, „шверцује се“ у одбрани како не би улазио у контакт, избегава трчање у дефанзивни спринт и брзо одустаје од напора.

4. Спортска етика и понашање (Фер-плеј у контакту)

- **Одлично:** С обзиром на то да је рукомет груб спорт, ученик показује врхунску самоконтролу. Сваки прекршај у одбрани прави искључиво спортски (на тело/лопту, без гурања с леђа или ударања). Поштује судије и бодри саиграче након грешака.
- **Задовољавајуће:** Генерално је фер играч, али у напетим тренуцима уме оштрије да реагује на груб фаул противника или да уђе у крађу расправу са судијом око недосуђених корака.
- **Има простора за напредак:** Склоно је неспортским и опасним фауловима (повлачење за дрес у трку, гурање противника у ваздуху при шуту). Расправља се, псује и често добија искључења на 2 минута, чиме директно слаби и кажњава свој тим.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ГИМНАСТИЧКУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА ГИМНАСТИЧКЕ СЕКЦИЈЕ

Циљ програма гимнастичке секције за други циклус (V–VIII разред) јесте селекција, техничко усавршавање и психофизичка припрема школске репрезентације у спортској гимнастици (за мушке и женске екипе). Програм је усмерен на развој специфичних моторичких способности – пре свега координације, флексибилности, релативне снаге, равнотеже и просторне оријентације. Програм тежи савладавању сложених гимнастичких елемената и састава на справама (партер, прескок, греда/разбој), изградњи високе естетске културе покрета, храбрости и менталне стабилности за успешно представљање школе на такмичењима у оквиру школског спорта.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ГИМНАСТИЧКУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Акробатика и рад на партеру** *(Колутови напред/назад, летни колут, став на шакама/глави, премет странце-звезда, премет*	**Основни ниво:** • Правилно изводи основне акробатске елементе (колут напред, колут	• **Естетска компетенција:** Развој визуелне културе, лепоте, склада, ритма и грациозности покрета тела. • **Управљање стресом и**	• Изводи комплетне званичне школске гимнастичке саставе на задатим справама. • Демонстрира високу	**Облици рада:** Индивидуални рад (извођење састава), рад у паровима (ученици међусобно помажу у чувању и асистенцији),	• **Гимнастички дневник/картон:** Праћење напретка у савладавању појединачних елемената (чек-листа техничких вештина).

напред, повезивање елемената у састав) **Прескок (Коњ/Козлић)** *(Разношка, згрчка, техника залета, снажан одраз са одразне даске, летна фаза и стабилан доскок)* **Рад на справама (Греда и разбој/вратило)** *(Окрети, ваге, скокови на греди, упори, замаси, сасуци и прелази на двовисинском/паралелном разбоју)* **Специфична физичка припрема** *(Вежбе јачања мускулатуре језгра, раменог појаса, развој статичке снаге и максималне флексибилности)* **Прописи и такмичења у гимнастици** *(Правила оцењивања ГСС, А и Б вредност елемената, техничке грешке, уређење гимнастичког простора)*	назад, звезда). • Изводи прескок (разношка) преко козлића уз асистенцију наставника. • Одржава равнотежу у основним ставовима на греди. **Средњи ниво:** • Самостално изводи став на шакама и повезује га у колут напред. • Изводи технички исправан прескок (згрчка) са стабилним доскоком. • Течно и без падова изводи обавезан гимнастички састав на једној справи. **Напредни ниво:** • Креативно спаја сложене елементе у аутентичан слободни састав на партеру. • Показује врхунску естетску прецизност, затегнутост тела и сигурност у доскоцима. • Потпуно самостално савладава захтевне елементе на	**страхом:** Превазилажење психолошке баријере и страха при извођењу компликованих елемената на справама. • **Одговоран однос према здрављу:** Правилно држање тела (постура), јачање дубоких мишића и превенција повреда кроз редовно истезање. • **Упорност и самодисциплина:** Спремност на континуирано понављање једног покрета до савршенства форме. • **Дигитална компетенција:** Коришћење ИКТ-а (видео-снимака) за анализу ситних углова и техничких детаља сопственог извођења.	прецизност, техничку исправност и затегнутост (естетску форму) у раду. • Сигурно и контролисано контролише тело у летним фазама и при доскоку. • Поштује судијске прописе, бодри колеге из тима и показује фер-плеј понашање. • Наступа за репрезентацију школе на међушколским такмичењима у спортској гимнастици.	групни рад (загревање). **Методе рада:** Метода демонстрације, ситуациона метода (симулација наступа пред судијама), аналитичка метода (рашчлањивање елемента на фазе), репетитивна метода. **Реализација:** • Посебан акценат ставити на безбедност, исправност справа и обавезно постављање струњача. • Наставник мора стриктно спроводити методу чувања и асистенције при сваком новом или ризичном елементу. • Користити ИКТ (снимање телефона) за успорени приказ ("slow motion") ради уочавања грешака у положају ногу или леђа. • Организовати интерне школске јавне часове и симулације такмичења под тремом. • Корелација са физиком (центрифугална сила, тежиште тела, момент инерције) и биологијом (анатомија, кичмени стуб).	• **Симулација суђења (Оцењивање):** Формативно вредновање извођења састава одбијањем поена за грешке (нпр. савијена колена, падови, лош доскок). • **Тестови физичке спремности:** Провера флексибилности (шпагат, мост) и специфичне снаге (издржај у упору, згибови). • **Вршњачка процена:** Чланови секције са оцењивачким листићима прате и бележе естетске грешке својих саиграча током генералног тренинга. • **Крајњи пласман:** Валоризација рада кроз укупан појединачни и екипни пласман на школском првенству.

	ниском и високом разбоју.				

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА ГИМНАСТИЧКОЈ СЕКЦИЈИ

У спортској гимнастици вредновање обухвата техничку прецизност, естетски изглед покрета и ментални карактер, са посебним нагласком на безбедносни аспект.

1. Техничка исправност и биомеханика елемената

- **Одлично:** Ученик елементе изводи у потпуности технички правилно (нпр. потпуно опружене руке у ставу на шакама, висок лет у прескоку). Кретање кроз фазе је течно, контролисано и сигурно.
- **Задовољавајуће:** Савладао је елемент, али прави мање техничке грешке (нпр. благо савија колена у звезди, трза главом при колуту назад). Елемент је изведен безбедно, али му недостаје пуна биомеханичка ефикасност.
- **Има простора за напредак:** Извођење је технички несигурно и неправилно, што може довести до повреде (нпр. пада на главу код колута, не успева да изведе одраз на прескоку). Нема контролу над положајем сопственог тела.

2. Естетска вредност покрета (Екстеријер и затегнутост)

- **Одлично:** Врхунски естетски утисак. Тело је потпуно затегнуто током целог састава – врхови прстију на ногама су опружени, колена фиксирана, а леђа правилно постављена. Прелази између елемената су грациозни, а доскок је комплетно „укопан“ (без додатног корака).
- **Задовољавајуће:** Изводи састав коректно, али се уочава повремени немар у естетским детаљима (опуштена стопала, благо погрбљена рамена на греди). Доскок је сигуран, али уз краћи додатни корак или балансирање рукама.
- **Има простора за напредак:** Рад делује „аљкаво“ и дезорганизовано. Ноге и руке су стално полусавијене, стопала неистегнута, а доскоци несигурни (ученик често пада на колена или се дочекује на руке).

3. Ментална снага, храброст и однос према раду

- **Одлично:** Поседује високу менталну дисциплину и храброст. Спреман је да се суочи са новим и тежим изазовима на справама. Истрајан је, концентрисан и не одустаје након неуспешног покушаја. Пажљиво слуша упутства и редовно вежба.
- **Задовољавајуће:** Ради вредно и редовно, али показује несигурност или блокаде када треба да изведе елемент на вишој справи (нпр. високој греди или разбоју). Потребно му је дуже бодрење наставника како би стекао самопуздање.
- **Има простора за напредак:** Брзо одустаје од рада на првој препреци, одбија да проба нове вежбе због пасивност или неартикулисаног страха. Нема фокус, не прати упутства за безбедност, чиме ризикује повређивање.

4. Колегијалност и асистенција (Тимски рад унутар индивидуалног спорта)

- **Одлично:** Изузетно одговоран сарадник. Са максималном озбиљношћу приступа улози асистента ("чувара") свом саиграчу на справи. Стално бодри тим, помаже у постављању и склањању струњача и опреме, поштује правила фер-плеја.
- **Задовољавајуће:** Помаже у организацији простора и учествује у асистенцији под директним надзором наставника, али ретко сам показује самоиницијативу да помогне колеги из тима који има потешкоћа са саставом.
- **Има простора за напредак:** Понаша се неодговорно током асистенције (скреће пажњу, смеје се, не пази на друга на справи), што је недопустиво на гимнастичким тренинзима. Пасиван је у тиму и не учествује у заједничким припремама.

ПЛАН ПРИПРЕМЕ ШКОЛСКИХ СПОРТСКИХ СЕЛЕКЦИЈА ЗА ТАКМИЧЕЊА

ЦИЉ ПРОГРАМА ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊА

Циљ програма је селекција, тактичко уигрување и психофизичка припрема мушких и женских школских репрезентација у кошарци, одбојци, рукомету и фудбалу (малом фудбалу / футсалу). Програм је усмерен на аутоматизацију специфичних тактичких система (напад/одбрана), развој ситуационе брзине, експлозивне снаге и издржљивости, као и изградњу победничког менталног склопа, лидерства, заједништва и високе спортске етике за успешно представљање школе на међушколским такмичењима.

ПЛАН ПРИПРЕМЕ ШКОЛСКИХ СПОРТСКИХ СЕЛЕКЦИЈА ЗА ТАКМИЧЕЊА

Секција / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
КОШАРКАШКА СЕКЦИЈА • *Тактички системи:* Поставка напада на постављену одбрану (човек на човека / зона 2-3). • *Транзиција:* Брза трансформација из одбране у контранапад (вишак играча, 2 на 1, 3 на 2). • *Специјалне ситуације:* Извођење аута под кошем, чеона линија, тактика у последњим секундама напада.	**Основни ниво:** • Држи своју позицију у нападу у складу са договореном тактиком. • Правилно изводи зонску одбрану без испадања из линије. **Средњи ниво:** • Ефикасно користи блокаде (директне и индиректне) за отварање шута. • Прецизно додаје лопту у брзом трку током контранапада. **Напредни ниво:** • Успешно решава сложене ситуације (нпр. "Pick and roll" у нападу). • Контролише ритам утакмице и преузима одговорност у	• **Решавање проблема:** Брза анализа противничке одбране и избор оптималног нападачког решења. • **Психолошка стабилност:** Очување фокуса при извођењу слободних бацања у преломим тренуцима утакмице. • **Тимски дух:** Потпуна подређеност индивидуалне статистике крајњем успеху школске екипе.	• Успешно примењује уигране акције у нападу и системе у одбрани. • Поштује судијске одлуке, правила игре и принципе спортског фер-плеја. • Демонстрира висок ниво борбености, залагања и међусобног бодрења на терену. • Представља школу на општинском и окружном нивоу кошаркашког такмичења.	**Облици рада:** Групни тренинг, рад по линијама (бек-центар), ситуациона игра 5 на 5 на једном и два коша. **Методе рада:** Ситуациона метода (вежбе под притиском времена), видео-анализа тактичких грешака, метод игре. **Реализација:** • Симулирати утакмице са резултатским заостатком у последњем минуту ради вежбања стресних ситуација. • Користити ИКТ за скаутинг и анализу кретања играча. • Корелација са биологијом (функционалне способности срца и	• **Такмичарска статистика:** Праћење броја изгубљених лопти, процента шута и успешности скока у одбрани/нападу. • **Тактички тест на терену:** Формативна процена правилног постављања у зонској одбрани током утакмице. • **Вршњачка евалуација:** Играчи са клупе воде приручну статистику и анализирају учинак саиграча у пољу. • **Пласман на турниру:** Вредновање кроз заједнички спортски резултат тима.

	завршници.			мишића) и физиком (углови шута).	
ОДБОЈКАШКА СЕКЦИЈА • *Системи игре:* Уигравање позиција у систему 4-2 или 5-1. • *Фаза пријема (К-1):* Формација "W" за сигуран пријем сервиса и одбрану поља. • *Фаза напада (К-2):* Уигравање групног блока, заштите нападача (обезбеђење) и контранапада.	**Основни ниво:** • Тачно изводи сервис и успешно држи своју зону у пољу. • Разуме кретање и позиционирање при ротацији играча. **Средњи ниво:** • Конзистентно прима тешке сервисе и усмерава лопту ка техничару. • Правовремено улази у једноструки блок и штити поље иза себе. **Напредни ниво:** • Техничар успешно "чита" противнички блок и дистрибуира лопте за брз напад. • Изводи снажан смеч или тактичко "кување" у неомеђен простор.	• **Комуникација и поверење:** Стална невербална координација, гласни позиви ("Моја!", "Ја!") ради спречавања судара. • **Психомоторна координација:** Савршен тајминг при одразу за блок или смеч у односу на путању лопте. • **Управљање емоцијама:** Контрола фрустрације након изгубљеног поена и тренутни ментални "ресет".	• Потпуно аутоматизовано изводи специјализовану улогу у тиму (техничар, пуцач, либеро). • Реализује комплексне нападачке комбинације у три дозвољена контакта. • Демонстрира максималну пожртвованост при спашавању тешких лопти у пољу. • Остварује висок ниво уиграности на званичним мечевима школског првенства.	**Облици рада:** Тимски тренинг прве шесторке, рад у паровима (вежбе дизања), ситуациона игра 6 на 6. **Методе рада:** Репетитивни дрилинг појединачних техничких елемената, ситуациона метода, игра на разлику. **Реализација:** • Вежбати сетове који почињу од резултата 20:20 ради уигравања хладнокрвности. • Организовати тренинг утакмице са екипама које играју бржу одбојку (средње школе). • Корелација са физиком (парабола лета лопте, угао одбијања од блока) и здравственим васпитањем.	• **Проценат успешности:** Праћење броја директних поена из сервиса и грешака при пријему. • **Контрола тактичке дисциплине:** Оцењивање колико се нападачи придржавају упутстава за гађање слабих тачака противника. • **Разговор унутар тима:** Самоевалуација играча кроз заједничку анализу усклађености блока и одбране. • **Званични пласман:** Оцена кроз пласман на школском првенству.
РУКОМЕТНА СЕКЦИЈА • *Системи одбране:* Колективно уигравање зона 6-0 и 5-1 (густоћа, пливање, излазак на шутера). • *Организација напада:* Проток лопте, укрштање позиција, проигравање пивота, напад са крила. • *Полуконтра и фаулови:* Брзи пренос лопте након примљеног гола, тактичко прекидање напада фаулом.	**Основни ниво:** • Правилно се креће бочно у линији одбране и прати кретање лопте. • Изводи правилно додавање и хватање лопте у месту и кретању. **Средњи ниво:** • Успешно изводи шут са крила или са девет метара кроз скок-шут. • Правовремено излази на бека-шутера у одбрани и затвара правац пролаза.	• **Физичка чврстина и храброст:** Спремност на директан дуел и телесни контакт у оквиру граница дозвољене игре. • **Одговорност према тиму:** Поштовање тактичког распореда у одбрани, где један неисправан корак руши целу зону. • **Брзина реакције:** Најбржа могућа транзиција из густе одбране у спринт за полуконтру.	• Ефикасно и брзо преноси лопту из фазе одбране у фазу напада. • Потпуно контролише свој простор у оквиру зоналне одбране (6-0 или 5-1). • Реализује шутеве на гол са високим процентом прецизности из различитих позиција. • Демонстрира висок степен фер-плеја према противничким играчима и судијама.	**Облици рада:** Групни рад по позицијама (крила, бекови, пивоти, голмани), ситуациона игра 6 на 6 на два гола. **Методе рада:** Ситуациона метода (игре 3 на 3, 4 на 4 у скраћеном простору), метод интервалног тренинга (спринтеви), метод игре. **Реализација:** • Вежбати брзи центар одмах након примљеног гола ради хватања противника на спавању.	• **Голгетерски учинак:** Праћење процента реализације шутева, као и броја асистенција пивоту или крилима. • **Описно вредновање дефанзиве:** Праћење броја успешних блокада шутева и правовремених излазака на бекове. • **Анализа картона:** Праћење и санкционисање неспортских искључења (искључења на 2 минута) током тренинг мечева. • **Тимски успех:** Вредновање кроз резултат екипе на такмичењу.

	Напредни ниво: • Креативно води напад, користи укрштања за стварање вишка играча на крилу. • Демонстрира чврстину и сигурност у дуелима (напад/одбрана) без прављења грубих прекршаја.		• Наступа за репрезентацију школе на међушколским турнирима у рукомету.	• Организовати посебне тренинге за голмане (рефлекси, постављање углова). • Корелација са биологијом (анаеробна издржљивост) и историјом (развој домаћег рукомета).	
V–VIII разред **Тактика футсала и формације** *(Формација 2-2 или 1-2-1 "дијамант", кретање без лопте, отварање простора, лажни прилазак)* **Уигравање дефанзивног блока** *(Зонско маркирање, преузимање играча, затварање средине терена, дуплирање на боку)* **Транзиција и полуконтра** *(Трансформација из одбране у напад у 2-3 додира, вишак играча 3 на 2 и 2 на 1)* **Уиграни прекиди** *(Шаблони за брзо извођење аута, корнера и слободних удараца са отварањем шутера)*	**Основни ниво:** • Правилно контролише, заустављa и додаје лопту унутрашњим делом стопала. • Држи своју одбрамбену позицију у зони и не испада лако у дуелу 1 на 1. • Разуме улогу бека и нападача у основном систему. **Средњи ниво:** • Изводи брза и прецизна додавања "из прве" (без пријема) ради убрзања напада. • Усмерен у одбрани, успешно користи тело за блок и затвара угао за шут противника. • Правилно прати кретање заједничких уиграних акција из прекида. **Напредни ниво:** • Самостално доноси уметничка и луцидна одлуке у нападу (скривене асистенције, варке телом). • Организује и диктира	• **Просторна интелигенција:** Савршено читање простора, откривање у празан простор и праћење кретања саиграча без лопте. • **Ситуационо одлучивање:** Избор између шута, паса или дриблинга у десетинки секунде под високим притиском противника. • **Емоционална контрола:** Хладнокрвно прихватање грубих дуела, фокус на лопту, потпуно избегавање конфликата. • **Истрајност и динамика:** Одржавање високог темпа трчања (спринт-директна кочница) током целог трајања утакмице. • **Тимска одговорност:** Свест да један неистрчан дефанзивни спринт ка назад угрожава целу екипу и резултат.	• Изводи техничко-тактичке комбинације у футсалу на максималној брзини утакмице. • Демонстрира висок степен дисциплине у затварању одбрамбеног блока. • Ефикасно користи уигране прекиде (корнери, аути) за директно постизање голова. • Показује врхунску спортску културу и фер-плеј током сваког минута утакмице. • Представља фудбалску селекцију школе на званичном првенству и остварује тимски учинак.	**Облици рада:** Групни тактички тренинг, ситуационе вежбе (3 на 2, 2 на 1), такмичарска игра 4 на 4 (са голманима) на скраћеном терену. **Методе рада:** Ситуациона метода, метода понављања акција (шеме из прекида), метода игре, ситуациони дриблинг. **Реализација:** • Вежбати игру са "летећим голманом" (играч-голман) када екипа јури резултат у финишу меча. • Инсистирати на брзом протоку лопте са што мање додира (игра из прве или друге). • Организовати контролне утакмице са старијим ученицима или локалним клубовима ради подизања чврстине у дуелу. • Повезивати са физиком (трење лопте, парабола и ефекат ротације) и биологијом (моторика стопала, координација ока и ноге).	• **Статистички картон:** Бележење успешних пасова, процената реализације шанси и одузетих лопти у одбрани током меча. • **Оцена дефанзивне дисциплине:** Континуирано праћење колико ученик пожртвовано трчи назад у дефанзиву након изгубљене лопте. • **Вршњачки коментари:** Тим на полувремену или током тајм-аута заједнички анализира пропусте у маркацији противничких играча. • **Санкционисање прекршаја:** Праћење и евалуација броја фаулова (акумулирани фаулови у футсалу) кроз тренинг утакмице. • **Крајњи резултат:** Коначно вредновање кроз укупан пласман и понашање екипе на школском такмичењу.

	темпо игре целог тима (креатор игре), правовремено мењајући тактику. • Направљене тактичке грешке саиграча исправља брзим покривањем простора.				

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА И СЕЛЕКЦИЈЕ ЗА ТАКМИЧАРСКЕ ЕКИПЕ

Вредновање унутар такмичарских селекција је строго наменско и заснива се на три кључна стуба како би се оформио најснажнији могући тим:

1. Тактичка дисциплина и разумевање игре

- **Одлично:** Ученик без поговора и савршено тачно извршава све тактичке замисли наставника на терену. Препознаје промене у игри противника и реагује у складу са договореним системом. Не себичи и подређује се тиму.
- **Задовољавајуће:** Труди се да испоштује тактику, али у жару борбе уме да се дезоријентише, испадне из одбрамбене зоне или крене у соло-акцију која је ризична за екипу.
- **Има простора за напредак:** Потпуно игнорише договорене системе, игра искључиво за личну промоцију, не враћа се у одбрану и својом недисциплином ремети концепцију целог тима.

2. Психолошка чврстина и карактер под притиском

- **Одлично:** Показује изузетну менталну стабилност. Када резултат губи, подиже енергију тима, бодри саиграче и не показује знаке панике. Хладнокрван је у завршницама утакмица и при доношењу одлука.
- **Задовољавајуће:** Игра одлично када тим води, али ако екипа упадне у резултатску кризу, видљиво му опада мотивисаност, почиње да греши и потребан му је тајм-аут и подршка наставника да се врати у меч.
- **Има простора за напредак:** Брзо демисионира (одустаје) при првом вођству противника. Испољава бес, криви саиграче за сопствене грешке или показује страх од преузимања одговорности.

3. Спортско понашање и фер-плеј (Лична репрезентативност)

- **Одлично:** Пример спортског карактера. Поштује противничке играче, судије и публику без обзира на тензију меча. Сваки фаул прави искључиво на лопту (спортски). Први пружа руку ривалу након сирене, достојанствено прихватајући и победу и пораз.
- **Задовољавајуће:** Коректно се понаша, али под великим притиском уме вербално да реагује на судијску одлуку или покаже незадовољство према противнику. Брзо се смирује након упозорења наставника.
- **Има простора за напредак:** Склоно је неспортском и агресивном понашању (провоцирање противника, псовање, расправљање са судијама, намерни груби фаулови). Ризикује добијање црвених картона или техничких грешака, чиме директно бламира школу.

1. ПЛАН ПРИПРЕМЕ СТРЕЉАЧКЕ СЕЛЕКЦИЈЕ ЗА ШКОЛСКО ТАКМИЧЕЊЕ 2.

(Дисциплина: Серијска ваздушна пушка, 20 дијабола, екипно и појединачно)

ЦИЉ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ У СТРЕЉАШТВУ

Циљ припреме је формирање, техничко прецизирање и ментална стабилизација школске стрељачке селекције (мушке и женске екипе од по 3 такмичара) за успешно учешће на општинском, окружном и републичком првенству Асоцијације за школски спорт. Програм је усмерен на потпуну аутоматизацију правилне технике окидања, максимално смањење круга расипања погодака, савладавање временског ограничења меча (30 минута за такмичарску серију) и развијање психолошке отпорности на стрес, буку и трему пред судијама.

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Такмичарски дрилинг и техника окидања** *(Вежбање "на суво" без дијаболе, контрола праволинијског повлачења окидача, задржавање даха на преласку из респираторне паузе)* **Корекција нишана и балистика** *(Самостално "кликовање" диоптера на основу групе погодака, утицај осветљења стрелишта на слику нишана)* **Временска тактика меча** *(Распоређивање 15 минута за пробу и 30 минута за 20 такмичарских хитаца, ритам паљбе, прављење пауза)* **Психолошки тренинг за такмичење** *(Аутогени тренинг, смиривање пулса, тактика "хитац по хитац", ресетовање након лошег поготка/осмице)*	**Основни ниво:** • Заузима стабилан такмичарски став без осцилација тела. • Завршава целу такмичарску серију унутар прописаног времена. • Остварује конзистентне поготке унутар круга вредности (7-10). **Средњи ниво:** • Са лакоћом врши микро-корекције нишанске линије помоћу диоптера. • Контролише откуцаје срца и окида у тренутку највећег мира тела. • Остварује стабилан такмичарски просек изнад 165 кругова (од 200). **Напредни ниво:** • Потпуно игнорише спољашње сметње и буку на стрелишту. • Конзистентно остварује врхунске такмичарске резултате (преко 180 кругова). • Детаљно анализира сваки погодак и бележи га у стрељачки дневник.	• **Самоконтрола и фокус:** Изузетна способност умиривања нервног система и дуготрајне блокаде спољашњих дражи. • **Решавање проблема:** Способност брзог проналажења узрока расипања погодака (нпр. грешка у окидању или ставу). • **Управљање временом:** Прецизно контролисање времена током меча како би се избегао цајтнот (журба у финишу). • **Истрајност и ментална чврстина:** Спремност на апсолутну монотонију покрета ради остваривања врхунске прецизности. • **Одговорност:** Безусловно и аутоматско поштовање такмичарских и безбедносних кодекса на ватреној линији.	• Потпуно самостално и безбедно води свој наступ на такмичарском месту. • Непогрешиво и прецизно нишани и окида под психолошким притиском меча. • Остварује висок резултат на званичним мечевима за школску селекцију. • Аналитички и хладнокрвно приступа сваком појединачном хитцу. • Представља екипу школе и бори се за екипни и појединачни пласман на првенству.	**Облици рада:** Индивидуални рад на ватреној линији, менторски рад (корекција технике), рад у такмичарским тројкама. **Методе рада:** Ситуациона метода (контролни мечеви), метода "на суво", анализа дијаграма погодака, метод видео-анализе става. **Реализација:** • Тренинге спроводити уз коришћење стоперице и симулацију звука сирене за почетак/крај меча. • Намерно уводити факторе ометања (бука, гласна музика, пролазак људи иза леђа) ради јачања пажње. • Користити званичне папирне мете за школски спорт ради прецизног бодовања у десетинке. • Повезивати са физиком (балистичка крива, продорна моћ дијаболе) и биологијом (контрола централног нервног система).	• **Такмичарски записник:** Редовно оцењивање на основу стварног збира кругова у серијама од 20 дијабола. • **Извештај судије (Наставника):** Формативно праћење такмичарске дисциплине (понашање током припремног времена). • **Евалуација дијаграма:** Анализа концентрације погодака (густина групе) без обзира на тренутни центар. • **Вршњачка контрола:** Такмичари из тима контролишу телескопске поготке свог колеге и јављају одступања. • **Коначни пласман:** Оцена кроз остварени пласман и спортски карактер тима на општинском/окружном првенству.

2. ПЛАН ПРИПРЕМЕ ГИМНАСТИЧКЕ СЕЛЕКЦИЈЕ ЗА ШКОЛСКО ТАКМИЧЕЊЕ

(Дисциплине: Партер, Прескок, Греда - девојчице / Вратило - дечаци)

ЦИЉ ПРИПРЕМЕ ЗА ТАКМИЧЕЊЕ У ГИМНАСТИЦИ

Циљ припреме је селекција, техничко полирање и естетско усавршавање школске гимнастичке репрезентације (мушке и женске екипе, подељене по категоријама од V–VI и VII–VIII разреда) за наступ на званичним школским такмичењима. Програм је фокусиран на аутоматизацију прописаних обавезних састава, подизање нивоа специфичне снаге и флексибилности, елиминисање техничких грешака које доносе одбитке код судија (савијена колена, несигурни доскоци) и изградњу високог самопоуздања за јавни наступ.

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
V–VIII разред **Аутоматизација обавезних састава** *(Континуирано понављање комплетног програма на партеру, греди и вратилу, ритам и тајминг вежбе)* **Полирање доскока и летних фаза** *(Вежбање "укопаних" доскока са справа без додатног корака, контрола тела у ваздуху на прескоку)* **Естетска затегнутост и линије** *(Максимално опружање стопала-врхова прстију, фиксирање колена у свим акробатским елементима)* **Генералне пробе и трема** *(Наступање пред публиком/осталим*	**Основни ниво:** • Изводи цео обавезан састав по тачном редоследу без заборава елемената. • Прелази прескок преко званичне висине справе без оклевања. • Задржава стабилност у равнотежним ставовима на справи. **Средњи ниво:** • Изводи састав течно, везујући елементе без великих пауза између покрета. • Остварује сигурне и чисте доскоке у више од 80% покушаја. • Зна судијска правила и препознаје ситне естетске грешке у свом раду. **Напредни ниво:**	• **Естетска изврсност:** Способност изражавања лепоте, прецизности, грациозности и апсолутног склада покрета. • **Превладавање страха и треме:** Способност контролисања адреналина и страха пред судијским столом и при тешким скоковима. • **Психомоторни самоменаџмент:** Моментално прилагођавање положаја тела у простору ради очувања равнотеже. • **Самодисциплина и упорност:** Воља за стоструким понављањем истог окрета или доскока ради достизања естетског максимума. • **Тимска кохезија:** Безрезервно бодрење колега из	• Непогрешиво изводи званичне школске гимнастичке саставе на такмичењу. • Показује врхунску затегнутост леђа, колена и стопала током целог наступа. • Сигурно и чврсто изводи прескок са максимално стабилизованим доскоком. • Достојанствено, фер и спортски прихвата званичне судијске оцене. • Наступа за репрезентацију школе на свим нивоима гимнастичких такмичења.	**Облици рада:** Индивидуални такмичарски наступ, рад у паровима (асистенција и уочавање грешака), групне судијске анализе. **Методе рада:** Ситуациона метода (генералне пробе под оцењивањем), метода затворене петље (снимање и репродукција), репетитивна метода. **Реализација:** • Спроводити тренинге где ученик излази на справу тек након зеленог светла или подизања руке наставника (судије). • Користити ИКТ (паметни телефон/таблет) на самом тренингу: снимити вежбу, па је одмах заједно са учеником погледати у успореном снимку.	

ученицима, симулација судијског знака, ментални фокус након пада са справе)	• Демонстрира врхунску затегнутост, висину лета и амплитуду покрета. • Сваки наступ завршава са минималним судијским одбитком поена. • Преузима улогу лидера екипе, показује хладнокрвност и високу уметничку вредност.	тима, јер у школској гимнастици екипни резултат зависи од сваког појединца.		• Вежбати ситуацију "пад са справе": ученик има 30 секунди да поново седне на греду или се ухвати за разбој и настави вежбу концентрисано. • Корелација са уметношћу (ритам, музика код девојчица) и физиком (баланс, стабилност објеката).	

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ФРАНКОФОНУ СЕКЦИЈУ

ЦИЉ ПРОГРАМА ФРАНКОФОНЕ СЕКЦИЈЕ

Циљ програма француске/франкофоне секције јесте да кроз ваннаставне активности подстакне интересовање за француски језик и богато културно и језичко наслеђе франкофоних земаља широм света. Програм тежи да продуби знања стечена на редовним часовима француског језика, развије комуникативне вештине, интеркултуралност, естетски укус и креативност ученика, као и да их кроз тимски рад припреми за активно учешће у обележавању глобалне манифестације „Месец Франкофоније” у марту.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ФРАНКОФОНУ СЕКЦИЈУ

Разред / Наставна тема	**Стандарди образовних постигнућа**	**Опште и међупредметне компетенције**	**Кључни исходи за крај наставне године**	**Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)**	**Начин провере остварености исхода (формативно/описно)**
V–VIII разред **Увод у Франкофонију и симболе** *(Појам Франкофоније, Међународна организација Франкофоније - OIF, застава, географска распрострањеност на 5 континената)* **Језичка разноликост и идиоми** *(Специфичности француског језика у Белгији, Швајцарској, Канади и Африци, забавне*	**Основни ниво:** • Препознаје заставу Франкофоније и наводи неколико земаља у којима се говори француски. • Разуме и изговара основне фразе и поздравне речи на француском језику. • Учествује у заједничким групним активностима и креирању паноа. **Средњи ниво:**	• **Комуникативна компетенција:** Развој вештина изражавања, активног слушања и јавног наступа на страном језику. • **Интеркултурална компетенција:** Неговање толеранције, отворености и поштовања према језичкој и културној разноликости глобалног друштва. • **Естетска и креативна компетенција:** Развој укуса кроз француску музику,	• Самостално проналази и селектује занимљиве податке о франкофоним културама. • Креативно користи француски језик кроз песму, рецитацију, скеч или визуелни рад. • Ефикасно сарађује у тиму током припреме и реализације школских културних догађаја.	**Облици рада:** Индивидуални (истраживачки рад), рад у паровима (дијалози/скечеви), групни рад (хор, израда паноа), пројектна настава. **Методе рада:** Комуникативна метода, метода игре улога (сценски приказ), аудио-визуелна метода, истраживачка метода, пројектна метода. **Реализација:** • Настава се претежно одвија	

језичке разлике) **Културна баштина франкофоног света** *(Музика - шансоне, књижевност, стрип у Белгији, гастрономија, традиција и афрички ритмови)* **Припрема за Месец Франкофоније** *(Израда плаката, припрема рецитација, сценских приказа, скечева, хорско певање француских песама)*	• Лоцира главне франкофоне државе и регије на географској карти света. • Разликује и правилно користи неколико специфичних идиома ван саме Француске. • Самостално припрема краћи текст, рецитацију или презентацију о култури одређене земље. **Напредни ниво:** • Течно и самостално комуницира на француском језику у оквиру задате сценске улоге. • Критички упоређује и анализира утицај француске културе на различите континенте. • Преузима улогу лидера/водитеља програма током школске приредбе за Дан Франкофоније.	визуелне уметности, стрип и позоришне форме. • **Дигитална компетенција:** Коришћење ИКТ-а за истраживање франкофоних култура и израду мултимедијалних презентација. • **Сарадња и тимски рад:** Коауторство и заједнички рад на пројектима, представама и изложбама у оквиру секције.	• Показује висок степен емпатије и отворености према различитим културним идентитетима. • Успешно презентује резултате свог рада на школској манифестацији „Месец Франкофоније”.	у амбијенту који стимулише креативност (коришћење француске музике у позадини). • Користити ИКТ за виртуелне шетње кроз музеје франкофоних земаља и дигиталне Квизове знања (нпр. Kahoot). • Организовати филмске вечери краткометражних француских анимираних филмова за децу. • Спровести кулинарску радионицу (дегустација или израда једноставних франкофоних посластица). • Корелација са географијом (мапе света), музичком културом (шансоне), ликовном културом (плакати) и историјом.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА РАДОВА (УЧИНКА) НА ФРАНКОФОНОЈ СЕКЦИЈИ

Вредновање на франкофоној секцији има примарно подстицајан и формативни карактер. Циљ је да се ученици ослободе страха од грешке при изговору и јавном наступу на страном језику.

1. Комуникација, изговор и језичка храброст (Страни језик)

- **Одлично:** Ученик се изражава храбро, течно и са великом вољом на француском језику у складу са својим узрастом. Изговор је узоран, а евентуалне ситне граматичке грешке не нарушавају смисао поруке. Лако усваја нове речи и специфичне идиоме.
- **Задовољавајуће:** Разуме већину садржаја, али показује одређену стидљивост при самосталном говору. Потребан му је подстицај наставника или текстуални подсетник. Изговор је коректан уз повремене грешке.
- **Има простора за напредак:** Одбија да говори на француском језику због блокаде или несигурности, чита текст механички без разумевања и не показује труд да исправи изговор након сугестије наставника.

2. Креативност, ангажовање и уметнички израз (Продукти рада)

- **Одлично:** Радови ученика (плакати, видео-снимци, глумачки прикази) су изузетно оригинални, уредни и естетски вредни. Ученик уноси лични печат, повезује савремене културне елементе и показује велику машту у припреми школског програма.
- **Задовољавајуће:** Продукти рада су урађени тачно и према упутствима наставника, али су решења шаблонска (нпр. копирање већ виђених постера са интернета). Сценски наступ је коректан, али статичан.
- **Има простора за напредак:** Рад је недовршен, неисправан, површан или урађен са великим бројем материјалних грешака на језику. Не показује интересовање за естетски изглед финалног производа.

3. Тимска сарадња, одговорност и организација приредбе

- **Одлично:** Редован је на свим састанцима секције. Савесно и на време испуњава преузете обавезе у групним пројектима. Активно помаже другима, подржава саиграче у скечевима и показује висок степен предузимљивости у организацији манифестације.
- **Задовољавајуће:** Учествује у раду тима када му се додели конкретан и прецизан задатак, али не покреће самосталну иницијативу. Повремено касни са роковима, али успешно завршава свој део посла за приредбу.
- **Има простора за напредак:** Пасиван је у групном раду, не испуњава обавезе због чега заједнички пројекат или приредба касне, омета друге у учењу текста и нарушава колективну кохезију тима.

4. Отвореност и интеркултурална свест (Културолошка компонента)

- **Одлично:** Показује дубоко разумевање и искрено интересовање за различите начине живота у франкофоном свету (посебно у афричким и азијским земљама). Препознаје вредност језичког диверзитета и промовише толеранцију међу вршњацима.
- **Задовољавајуће:** Прихвата информације о другим културама као занимљиве чињенице, али теже уочава дубље везе и сличности/разлике са сопственом културом и заједницом.
- **Има простора за напредак:** Показује незаинтересованост или предрасуде према културним специфичностима других народа, одбија да истражује теме изван уских оквира својих интересовања и пасиван је на часовима секције.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 5. РАЗРЕД

Циљ програма ЧОС-а у 5. разреду јесте успешно вођење ученика кроз процес транзиције из разредне у предметну наставу, адаптација на нову школску средину, већи број наставника и предмета. Програм тежи изградњи кохезивног, толерантног и сигурног одељенског колектива, развијању емпатије, социјалних вештина и емоционалне интелигенције ученика. Посебан нагласак је на превенцији свих облика насиља (вршњачког и дигиталног), усвајању здравих стилова живота, техника ефикасног учења и развијању одговорног односа према себи, школској имовини и друштвеној заједници.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 5. РАЗРЕД

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
5. разред **Адаптација на предметну наставу** *(Како се организује пети разред, нови предмети и наставници, упознавање са Правом и обавезама, избор одељенских органа - председник, благајник)* **Вештине учења и самоорганизација** *(План рада код куће, израда сопственог распореда учења, како превазићи страх од оцењивања, ментална хигијена)* **Неговање односа и одељенска кохезија** *(Толеранција, ненасилна комуникација, тимски рад, решавање конфликата, емпатија, израда Одељенских правила)* **Превенција насиља и безбедност** *(Препознавање вршњачког,*	**Основни ниво:** • Познаје кућни ред школе, своја права и обавезе ученика. • Препознаје облике неприхватљивог и насилног понашања у школи. • Активно учествује у одељенским заједничким активностима. **Средњи ниво:** • Примењује правила ненасилне комуникације при решавању мањих сукоба. • Самостално организује своје време за учење и слободне активности. • Препознаје ризике у дигиталном окружењу и зна коме да пријави проблем. **Напредни ниво:** • Показује висок	• **Грађанска компетенција:** Развијање демократске културе, поштовање правила заједнице и права других људи. • **Управљање емоцијама и стресом:** Способност препознавања сопствених осећања (страх од неуспеха, бес) и адекватно реаговање. • **Сарадња и тимски рад:** Изградња толерантних односа унутар одељења и заједничко деловање ка заједничком циљу. • **Компетенција за учење:** Разумевање сопственог стила учења и развијање вештина самоорганизације. • **Дигитална безбедност:** Одговоран и критички однос према садржајима и комуникацији на интернету.	• Успешно се прилагођава условима рада у предметној настави и новом распореду. • Примењује усвојена одељенска правила и ненасилну комуникацију у свакодневном животу. • Организовано и функционално приступа својим школским обавезама и учењу. • Безбедно користи дигиталну технологију и правовремено пријављује сваки облик насиља. • Показује одговоран однос према сопственом здрављу, имовини школе и	**Облици рада:** Групни рад, рад у малим групама, рад у паровима, одељенске дебате, радионичарски рад, предавања. **Методе рада:** Радионичарска метода, игра улога (симулација сукоба/решења), метода разговора, пројектни рад (израда паноа), ИКТ предавања. **Реализација:** • Часове организовати у форми интерактивних радионица где су ученици у центру збивања. • Користити званичне приручнике Министарства за превенцију насиља (нпр. „Школа без насиља“). • Наменски користити кратке едукативне филмове о безбедности на интернету (нпр. паметно кликање). • Укључити стручне	• **Одељенски дневник и запажања:** Континуирано формативно и описно праћење понашања, дружења и дисциплине одељења током целе године. • **Праћење адаптације (Упитници):** Повремена брза провера емоционалног статуса ученика кроз кратке анонимне анкете о задовољству школом. • **Евалуација радионица:** Ученици на крају часа изражавају своје мишљење о теми кроз цртеж, симбол (нпр. лајк/дислајк) или једну реч. • **Израда заједничких продуката:** Провера успешности кроз анализу заједнички урађених паноа, Одељенског уговора или правила понашања. • **Сумативни осврт на крају године:** Описно вредновање напретка одељенске заједнице кроз смањење броја сукоба и јачање другарства.

вербалног и физичког насиља, безбедност на интернету и друштвеним мрежама, реаговање на дигитално насиље) **Здрави стилови живота и екологија** *(Здрава исхрана, значај физичке активности, хигијена, очување животне средине и учионице)*	степен емпатије, иницира акције помоћи вршњацима у невољи. • Конструктивно утиче на смиривање тензија и конфликата у одељењу. • Доноси одговорне одлуке и самостално промовише праве друштвене вредности.		екологији.	сараднике (психолога, педагога) и МУП у предавања о безбедности. • Успоставити континуирану везу са родитељима кроз редовне састанке за праћење адаптације.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Вредновање на ЧОС-у нема бројчани карактер, већ служи одељенском старешини да прати развој личности ученика, његову социјалну адаптацију и уклапање у колектив.

1. Поштовање правила, кућног реда и одељенског уговора

- **Одлично:** Ученик се без изузетка придржава свих заједничких правила и Кућног реда школе. Не касни на часове, не омета наставу и одговорно се односи према школској имовини. Својим примером подстиче друге на дисциплину.
- **Задовољавајуће:** Углавном поштује правила, али су присутне мање ненамерне грешке (нпр. заборављање прибора, повремена причљивост на часу). Након сугестије одељенског старешине, моментално испиравља своје понашање.
- **Има простора за напредак:** Ученик континуирано крши правила понашања, намерно омета наставу, не поштује Одељенски уговор, неоправдано изостаје или се немарно односи према имовини школе, због чега је потребан појачан васпитни рад.

2. Толеранција, емпатија и однос према вршњацима

- **Одлично:** Показује изузетну другарску солидарност. Увек је спреман да помогне ученицима којима теже иде адаптација или учење. Поштује различитости, не учествује у оговарањима или изолацији вршњака и сукобе решава искључиво мирним путем.
- **Задовољавајуће:** Коректно се односи према свима у одељењу, дружи се са већином деце, али се повремено држи искључиво своје мале групе. У конфликтним ситуацијама зна да одреагује емотивно, али прихвата компромис и извињење.
- **Има простора за напредак:** Показује знаке нетрпељивости, искључивости или агресивности према појединим ученицима. Склоно је вербалном вређању, етикетирању, исмевању или покушајима социјалне изолације других, што захтева хитну реакцију тима за заштиту.

3. Активност, залагање и одговорност на ЧОС-у

- **Одлично:** Активно и креативно учествује у свим радионицама на ЧОС-у. Слободно и аргументовано износи своје мишљење, поштујући право других да мисле другачије. Савесно обавља своје одељенске дужности (нпр. дежурство, улога председника).
- **Задовољавајуће:** Учествује у раду и радионицама када га старешина позове, прати теме пажљиво, али ретко сам покреће иницијативу или јавне дискусије. Дужности обавља коректно и на време.
- **Има простора за напредак:** Потпуно је пасиван или незаинтересован за теме које се обрађују на ЧОС-у. Својим понашањем (нпр. подрудљивим коментарима) омета извођење радионица и одбија да преузме било какву одговорност за заједницу.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 6. РАЗРЕД

Циљ програма ЧОС-а у 6. разреду јесте емоционално и социјално оснаживање ученика током уласка у период пубертета и ране адолесценције. Програм тежи развијању самопоштовања, конструктивном савладавању негативног вршњачког притиска, превенцији ризичних понашања и свих облика дигиталног и традиционалног насиља. Посебан нагласак стављен је на унапређење комуникацијских вештина за ненасилно решавање озбиљнијих сукоба, неговање родног поштовања и толеранције, развијање критичког мишљења према медијским садржајима, као и на јачање одговорности према заједници кроз хуманитарне и еколошке акције

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 6. РАЗРЕД

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
6. разред **Развој личности и пубертет** *(Психофизичке промене у пубертету, прихватање сопственог тела, јачање самопоштовања, контрола наглих промена расположења)* **Вршњачки притисак и идентитет** *(Потреба за припадањем групи, како рећи "НЕ" негативном утицају, изградња сопственог става, оговарање и предрасуде)* **Конструктивно решавање конфликата** *(Разлика између сукоба и насиља, технике контролисања беса, медијација - улога треће стране, компромис)* **Дигитално насиље и виртуелни свет** *(Критичко мишљење према ТикТок/Инстаграм трендовима, трајност података на интернету, говор мржње, заштита*	**Основни ниво:** • Препознаје физичке и емоционалне промене кроз које пролази у пубертету. • Зна разлику између прихватљивог понашања и вршњачког притиска. • Учествује у изради заједничких одељенских паноа и акција. **Средњи ниво:** • Самостално и без агресије износи свој став који се разликује од већине. • Примењује кораке контролисања беса ("удани-издахни") у конфликтној ситуацији. • Препознаје лажне вести и опасне изазове на друштвеним	• **Компетенција за целоживотно учење:** Препознавање сопствених емоција и учење како управљати њима у стресним ситуацијама. • **Грађанска компетенција:** Развијање свести о родној равноправности, људским правима и међусобном уважавању пола. • **Сарадња и тимски рад:** Неговање одељенског заједништва које се заснива на укључивању свих ученика без дискриминације. • **Дигитална безбедност и писменост:** Развој критичке дистанце према утицају инфлуенсера и садржајима који шире мржњу. • **Одговоран однос према здрављу:** Разумевање важности личне хигијене у пубертету и очувања менталног здравља.	• Хладнокрвно и аргументовано одбија учешће у активностима које сматра опасним или понижавајућим. • Конструктивно и ненасилно решава сукобе са вршњацима у свакодневном животу. • Одговорно поставља и штити своје личне податке на друштвеним мрежама. • Поштује различитости и активно се бори против етикетирања и изолације у одељењу. • Спроводи здраве навике у области личне хигијене, екологије и исхране.	**Облици рада:** Радионичарски рад, одељенске дебате („За и Против“), рад у малим групама, анализа случаја (Case study), видео-предавања. **Методе рада:** Интерактивна радионица, метода дебате, метода суочавања ставова, игра улога, метода вођеног разговора. **Реализација:** • Реализовати радионице у којима се на основу анонимних питања ученика („Кутија поверења“) отворено разговара о проблемима одрастања. • Користити ИКТ за емитовање документарних филмова и прилога о дигиталној безбедности и последицама сајбер-булинга. • Наменски спровести симулацију вршњачке медијације у учионици. • Укључити школског лекара (или гинеколога/уролога) за стручна предавања о репродуктивном здрављу у пубертету.	• **Протокол праћења социјалне динамике:** Континуирано формативно бележење промена у одељенској структури (формирање подгрупа, појава кланова). • **Анонимне евалуационе картице:** Ученици на крају сваког месеца пишу кратке утиске о томе колико се сигурно и прихваћено осећају у одељењу. • **Процена дебатног учинка:** Описно праћење способности ученика да толерантно саслуша мишљење неистомишљеника током ЧОС-а. • **Праћење дигиталног понашања:** Евалуација кроз анализу заједничке Вајбер/Телеграм групе одељења (поштовање дигиталног бонтона). • **Коначни годишњи извештај:** Описно вредновање степена зрелости и јединства одељења кроз смањење дисциплинских проблема.

приватности) **Родна равноправност и хуманост** *(Разбијање мушко-женских стереотипа, поштовање супротног пола, организација хуманитарних акција у школи)*	мрежама. **Напредни ниво:** • Проактивно делује у одељењу као миритељ и посредник у вршњачким сукобима. • Показује развијену медијску писменост и потпуну дигиталну безбедност. • Покреће и координира хуманитарне или еколошке пројекте на нивоу школе.			• Сарађивати са родитељима кроз тематске састанке о променама у понашању деце у раној адолесценцији.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (6. РАЗРЕД)

У шестом разреду, критеријуми су прилагођени праћењу емоционалне стабилности, односа према вршњачком притиску и поштовању правила дигиталне и реалне комуникације.

1. Емоционална самоконтрола и конструктивно решавање сукоба

- **Одлично:** Ученик контролише своје емоционалне реакције у конфликтним ситуацијама. Не реагује „на прву лопту“, не користи увреде ни физичку силу. Спреман је на дијалог, отворено износи шта га мучи и активно тражи компромис.
- **Задовољавајуће:** Уме бурно да одреагује (подигне глас, увреди се), али брзо прихвата сугестију одељенског старешине да се смири. Учествује у решавању сукоба и спреман је да се извини ако је погрешио.
- **Има простора за напредак:** Реагује агресивно, импулсивно или осветољубиво. Започиње или продубљује сукобе, користи увреде, вику или физичку претњу. Одбија разговоре о помирењу и не прихвата одговорност за своје поступке.

2. Отпорност на негативан вршњачки притисак и изградња става

- **Одлично:** Јасно и храбро изражава своје ставове, чак и када су супротни већини у одељењу. Не учествује у акцијама које повређују или изолују друге ученике само зато што „то сви раде“. Поштује свој и туђи идентитет.
- **Задовољавајуће:** Понекад пасивно подлегне мишљењу већине како се не би замерио групи, али у поверљивом разговору са старешином показује исправно размишљање. Тврдоглаво брани групу када погреши, али прихвата аргументе након анализе.
- **Има простора за напредак:** Потпуно је под утицајем негативних вођа у одељењу. Ради небезбедне или неприхватљиве ствари како би се доказао пред другима. Склоно је оговарању, ширењу гласина и учествовању у групном малтретирању појединца.

3. Дигитална култура и поштовање заједничких правила

- **Одлично:** У потпуности поштује дигитални бонтон у заједничким групама на мрежама. Користи телефон искључиво у дозвољене сврхе у школи. Активно учествује у свим радионицама на ЧОС-у, износећи зрела размишљања.
- **Задовољавајуће:** Води рачуна о кућном реду, али повремено прави ситније прекршаје на друштвеним мрежама (нпр. шаље непримерене стикере или пише у касне сате у одељенску групу). Након опомене коригује понашање.
- **Има простора за напредак:** Користи друштвене мреже за исмевање вршњака, прављење лажних профила, ширење увреда или непримерено коментарисање. Тајно снима ученике или наставнике у школи, чиме грубо крши законске прописе и безбедност.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 7. РАЗРЕД

Циљ програма ЧОС-а у 7. разреду јесте свесно развијање зрелости ученика у доношењу животних одлука кроз процесе почетне професионалне оријентације и препознавања сопствених потенцијала. Програм тежи изградњи чврстих одбрамбених механизама (асертивности) за превенцију свих облика болести зависности и ризичних понашања у реалном и виртуелном свету. Посебан нагласак стављен је на упознавање са законским оквирима и последицама кршења правила (правна одговорност малолетника), јачање дигиталне интелигенције, као и на неговање дубоке хуманости, емпатије и друштвеног активизма.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 7. РАЗРЕД

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
7. разред **Професионална оријентација** *(Самопроцена сопствених особина, интересовања и талената, упознавање са светом занимања, средњим школама и профилима)* **Превенција болести зависности** *(Истина и митови о дувану, електронским цигаретама/вејпу, алкохолу и дрогама, зависност од коцкања и видео-игара)* **Правна одговорност малолетника** *(Законске последице вршњачког насиља, вандализма и уништавања имовине, улога полиције и центара за социјални рад)* **Развој асертивности и самопоштовања** *(Асертивна комуникација: како рећи шта мислиш без агресије, заштита сопствених граница,*	**Основни ниво:** • Препознаје своја основна интересовања и школске предмете који му најбоље иду. • Наводи основне штетне последице конзумирања алкохола и никотина. • Познаје последице кршења школских и законских правила. **Средњи ниво:** • Користи асертивне реченице (нпр. „Ја-поруке“) да заштити своје ставове и границе. • Препознаје скривене ризике и манипулације у коцкању и дигиталним играма на срећу. • Истражује информације о жељеним средњим школама и условима уписа.	• **Предузимљивост и професионална оријентација:** Способност самопроцене и истраживања тржишта рада у односу на личне вештине. • **Одговоран однос према здрављу:** Активно одбацивање ризичних понашања и свесно очување физичког и менталног здравља. • **Грађанска компетенција:** Разумевање правног система, поштовање закона, права и одговорности малолетних лица у друштву. • **Комуникацијска компетенција:** Усвајање напредних техника асертивног понашања и аргументоване дебате. • **Сарадња и активизам:** Организација заједничких ваннаставних активности које доприносе инклузији и хуманости.	• Идентификује своје професионалне склоности и потенцијалне смернице за будуће занимање. • Свесно и одлучно одбија понуде за конзумирање штетних супстанци или учествовање у ризичним играма. • Понаша се у складу са законским и моралним нормама, поштујући јавни ред и мир. • Успешно користи асертивну комуникацију у конфликтним ситуацијама са вршњацима и одраслима. • Активно доприноси позитивној атмосфери у одељењу и заједници кроз хуманитарни рад.	**Облици рада:** Пројектни рад (истраживање занимања), групне дебате, радионичарски рад, предавања стручњака (МУП, здравство), рад у паровима. **Методе рада:** Метода „Пројектног задатка“, метода анализа случаја, дебата, игра улога (симулација разговора за посао или одбијања притиска друштва). **Реализација:** • Организовати тест професионалне оријентације у сарадњи са школским психологом/педагогом. • Реализовати интерактивне трибине уз гостовање инспектора МУП-а на тему малолетничке деликвенције. • Користити ИКТ за истраживање Водича за основце кроз средње школе и решавање онлајн Квизова о здрављу. • Кроз анализе стварних примера и филмова приказати психолошке механизме стварања зависности. • Одржавати партнерски однос са Саветом родитеља ради	• **Протокол васпитног праћења:** Формативно праћење и евидентирање степена зрелости, поштовања правила и општих васпитних помака појединца. • **Анализа пројектних продуката:** Вредновање квалитета и посвећености ученика кроз презентације на тему „Моје будуће занимање“. • **Истраживачке чек-листе:** Формативна провера знања ученика о истинама и заблудама у вези са наркоманијом и вејпингом кроз кратке тестове. • **Вршњачка валоризација:** Коментарисање успешности заједнички спроведене хуманитарне акције или уређења школског простора. • **Сумативни осврт старешине:** Коначна оцена социјалне зрелости одељења кроз анализу смањења дисциплинских мера и изречених васпитних укора.

управљање временом) **Друштвени активизам и хуманост** *(Тимско покретање хуманитарних акција, инклузија ученика из осетљивих група, волонтирање и заштита животне средине)*	**Напредни ниво:** • Показује потпуну одговорност и зрелост у доношењу одлука под притиском. • Самостално и аргументовано води вршњачку едукацију о превенцији зависности. • Иницира, планира и успешно организује пројекте помоћи локалној заједници.			заједничке превенције ризика.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (7. РАЗРЕД)

У седмом разреду, критеријуми су усмерени на процену зрелости ученика, његову отпорност према пороцима, асертивност и поштовање правних и васпитних оквира.

1. Васпитна дисциплина, правна свест и поштовање правила

- **Одлично:** Ученик демонстрира висок ниво зрелости. У потпуности поштује Закон о основама система образовања и васпитања и Кућни ред школе. Чува школску и туђу имовину. Нема неоправданих изостанака, кашњења, нити изречених васпитних мера.
- **Задовољавајуће:** Поштује правила под надзором, али повремено показује ситније знаке немарности (заборављање уџбеника, несмотрени коментари). Након разговора са старешином, одмах коригује понашање и прихвата одговорност.
- **Има простора за напредак:** Ученик свесно и учестало крши правила, прави штету на школској имовини (вандализам, шарање клупа), има велики број неоправданих изостанака или му је изречена васпитно-дисциплинска мера због тежих повреда обавеза.

2. Развијеност асертивности и отпорност на пороке/ризике

- **Одлично:** Способан је да јасно, гласно и културно одбије било какав облик штетног вршњачког притиска (конзумирање вејпа, алкохола, бежање са часова). Ставове брани аргументима без агресије. Показује снажан карактер и изграђен лични идентитет.
- **Задовољавајуће:** Има исправне ставове, али се утишава уколико је изложен јаком притиску групе како не би био исмејан. Потребна му је подршка одељенског старешине да би јавно демонстрирао свој став.
- **Има простора за напредак:** Попустљив је и лако поводив за пороцима и лошим примерима. Ради небезбедне ствари (експериментисање са штетним супстанцама, коцкање, намерно провоцирање сукоба) како би одржао лажни статус у друштву.

3. Друштвена одговорност, емпатија и активност на ЧОС-у

- **Одлично:** Активно води или снажно подржава све хуманитарне, еколошке и инклузивне активности одељења. Искрено саосећа са тешким позицијама других и помаже без интереса. На часовима ЧОС-а даје конструктивне и зреле предлоге.
- **Задовољавајуће:** Учествује у пројектима и хуманитарним акцијама када се од њега тражи фиксни допринос (нпр. доношење ствари за базар), али сам ретко иницира овакве активности. Коректно прати предавања о професионалној оријентацији.
- **Има простора за напредак:** Испољава потпуну себичност, исмева хуманитарне или еколошке акције одељења, показује суровост или предрасуде према осетљивим групама и потпуно је пасиван или циничан током часова одељенске заједнице.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 8. РАЗРЕД

Циљ програма ЧОС-а у 8. разреду јесте свеобухватна ментална, тактичка и процедурална припрема ученика за Завршни испит (малу матуру) и упис у средње школе. Програм тежи развијању вештина доношења коначних одлука кроз професионалну селекцију, учењу техника за савладавање стреса, анксиозности и испитне треме. Посебан нагласак стављен је на неговање емоционалне зрелости, толеранције, ненасилног обележавања краја школовања, као и на анализу заједничких осам година одрастања како би се генерација опростила у духу пријатељства, солидарности и међусобног поштовања.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ И ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКИ ПЛАН ЗА ЧОС – 8. РАЗРЕД

Разред / Наставна тема	Стандарди образовних постигнућа	Опште и међупредметне компетенције	Кључни исходи за крај наставне године	Дидактичко-методичко упутство (Начини остваривања)	Начин провере остварености исхода (формативно/описно)
8. разред **Мала матура и процедуре** *(Правилник о Завршном испиту, структура тестова, бодовање, улога портала Моја средња школа, техничка правила понашања на испиту)* **Професионална селекција и листа жеља** *(Коначни избор средње школе, како се правилно попуњава листа жеља, анализа прошлогодишњих прагова за упис, алтернативна решења)* **Психолошка припрема за испит** *(Управљање стресом и анксиозношћу, превазилажење испитне треме, технике концентрације и распоређивања времена на тесту)* **Опраштање од генерације**	**Основни ниво:** • Познаје опште процедуре и датуме везане за полагање Завршног испита. • Зна које средње школе и образовне профиле жели да упише. • Учествује у заједничким матурским договорима и прослави. **Средњи ниво:** • Самостално и реално прорачунава свој број бодова на основу успеха и пробних тестова. • Примењује базне технике релаксације ради смањења треме пре тестирања. • Правилно рангира средње школе на пробној листи жеља у складу са својим могућностима.	• **Професионална оријентација:** Способност доношења реалних и стратешких одлука о даљем професионалном и образовном путу. • **Управљање стресом и емоцијама:** Успешно савладавање притиска очекивања (од стране родитеља, околине) и испитног страха. • **Решавање проблема:** Способност брзог и рационалног реаговања у ситуацијама неочекиваних измена или кризних момената. • **Дигитална компетенција:** Ефикасно коришћење еУправе и образовних портала за праћење резултата матуре и уписа. • **Сарадња и солидарност:** Неговање заједништва у	• Потпуно и прецизно поштује техничка и административна правила Завршног испита. • Реалистично и самостално креира личну листу жеља за упис у средњу школу. • Ефикасно контролише нивое стреса и треме током решавања матурских тестова. • Понаша се одговорно, безбедно и достојанствено током матурских прослава. • Задржава висок ниво емпатије, фер-плеја и поштовања према наставницима и вршњацима.	**Облици рада:** Радионичарски рад, симулације (испуњавање листе жеља), дебате, индивидуални консултативни рад (старешина-ученик-родитељ), предавања. **Методе рада:** Ситуациона метода (вежбање испитне атмосфере), метода вођеног разговора, метода анализе података, игра улога. **Реализација:** • Организовати симулације техничких услова мале матуре (седење по бројевима, рад са хемијском, без телефона) у учионици. • Користити ИКТ за праћење статистичких података Апликације за упис и анализу решења претходних тестова. • Спровести радионицу	• **Протокол матурског праћења:** Формативно праћење емоционалног статуса ученика, његове оптерећености и спремности за излазак на испит. • **Провера процедуралне тачности:** Оцењивање успешности и исправности приликом пробног попуњавања листе жеља на ЧОС-у. • **Формативна самопроцена:** Ученици попуњавају анонимне скале страха/треме, на основу којих старешина прилагођава наредне разговоре. • **Евалуација заједничког учинка:** Анализа понашања и слоге одељења током завршних школских дана и хуманитарних акција. • **Сумативни завршни осврт:** Писање коначног запажања одељенског старешине о васпитном профилу ученика на крају његовог основног образовања.

и безбедност *(Организација матурске вечери, безбедно понашање током прославе, сумирање осам година заједничког живота, другарски споменар)* **Одговорност и животни путокази** *(Права и дужности у средњој школи, самосталност у новом окружењу, очување стечених пријатељстава и животних вредности)*	**Напредни ниво:** • Показује висок степен зрелости, хладнокрвности и фокуса током испитних рокова. • Стратешки и непогрешиво саставља финалну листу жеља, користећи оптималне комбинације. • Координира одељењем у припреми завршних приредби или матурског паноа.	одељењу кроз међусобно помагање и учење за малу матуру.		„Попуњавање листе жеља“ на папирним обрасцима пре званичног уноса на портал. • Организовати трибину са школским психологом на тему „Како победити трему – најбољи пријатељ или непријатељ“. • Интензивирати сарадњу са родитељима кроз састанке посвећене искључиво процедурама матуре и смањењу породичног притиска на ученике.	

КРИТЕРИЈУМИ ВРЕДНОВАЊА НА ЧАСОВИМА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (8. РАЗРЕД)

У осмом разреду, критеријуми су усмерени на процену одговорности ученика према сопственој будућности, његовог понашања током завршних манифестација и поштовања законских и васпитних процедура мале матуре.

1. Одговорност према испитним процедурама и матурским обавезама

- **Одлично:** Ученик са максималном озбиљношћу приступа свим обавезама око Завршног испита. Правовремено и тачно прати сва упутства одељенског старешине, не касни на симулације, уредно припрема потребну документацију и прибор (ђачка књижица, образац, оловке).
- **Задовољавајуће:** Поштује обавезе, али га је потребно подсећати на ситнице (нпр. заборавља да понесе књижицу на проку или касни са предајом потписаних папира). Након сугестије, одмах исправља немарност.
- **Има простора за напредак:** Понаша се потпуно неодговорно и немарно према сопственом испиту. Игнорише рокове, губи потребна документа, касни на званичне прозивке или својим недисциплинованим понашањем угрожава ток испитних процедура.

2. Зрелост у доношењу одлука и управљање стресом

- **Одлично:** Анализира своје могућности и жеље на потпуно реалан начин. Прихвата резултате пробних тестова конструктивно (као путоказ за даљи рад, а не као смак света). Уме да контролише своје емоције, не паничи и доноси рационалне одлуке при избору школа.
- **Задовољавајуће:** Показује висок ниво стреса и несигурности, што утиче на његово доношење одлука. Подложан је превеликом утицају жеља родитеља или друштва из разреда, али кроз разговор са старешином успева да избалансира личну листу жеља.
- **Има простора за напредак:** Испољава потпуно нереалне амбиције које немају покриће у резултатима, или пада у стање тешке апатије и одбијања рада. Паничи, одустаје од решавања тестова на првој препреци и не показује зрелост у планирању будућности.

3. Безбедност, општа култура и фер-плеј током опраштања од школе

- **Одлично:** Пример беспрекорног понашања у финишу године. Учествује у прослави матуре на достојанствен, естетски висок и потпуно безбедан начин. Поштује наставнике, школску имовину и своје вршњаке, ширећи дух пријатељства и емпатије.
- **Задовољавајуће:** Учествује у заједничком слављу, али у жару еуфорије зна да направи ситнији прекршај кућног реда (нпр. бука у ходнику, коришћење пиштаљки). Након првог погледа или опомене старешине, моментално се враћа у границе дозвољеног.
- **Има простора за напредак:** Склоно је деструктивном и ризичном понашању током матурских дана (уништавање школског инвентара, бацање папира и креда кроз прозор, конзумирање недозвољених супстанци, намерни инциденти). Својим понашањем руши углед одељења и школе у заједници.